

Maria Dueñas

Iubirile croitoresei

Mamei, Ana Vinuesa

*Familiilor Vinuesa Lope și Álvarez Moreno, pentru anii
petrecuți la Tetuan și nostalgia cu care și i-au amintit mereu*

*Tuturor foștilor rezidenți din Protectoratul spaniol al
Marocului și marocanilor cu care au conviețuit*

Partea întâi

1

O mașină de scris mi-a schimbat destinul. O Hispano- Olivetti, de care m-a despărțit săptămâni la rând sticla unei vitrine. Privind din prezent, de pe parapetul anilor scurși, e greu de crezut că o simplă mașinărie poate într-adevăr să schimbe cursul unei vieți, dinamitând în doar patru zile toate planurile făcute pentru a-1 menține. Dar așa a fost, și n-am putut face nimic ca să împiedic asta.

În realitate, pe atunci nici nu aveam proiecte prea mari. Doar visuri mărunte, aproape casnice, potrivite cu locul și timpul în care îmi fusese dat să trăiesc; planuri de viitor posibile, la îndemână. În zilele acelea, lumea mea se rotea molcom în jurul câtorva prezențe pe care le credeam sigure și nepieritoare. Mama fusese mereu cea mai statornică dintre ele. Era croitoreasă, calfă într-un atelier cu clienți din lumea bună. Avea experiență și bun-gust, dar n-a fost nicicând mai mult decât o cusătoreasă salariată, o muncitoare aidoma atâtor altora, care, zece ore pe zi, își distrugea unghiile și ochii croind și cosând, probând și modificând veșminte destinate unor trupuri diferite de al ei și unor priviri ce arareori se opreau asupra ei. Pe atunci știam foarte puțin despre tata. Aproape nimic. Nu se apropiase nicicând de mine, dar nu mă sinchiseam de el. Niciodată nu dorisem să aflu ceva despre el până când, pe la opt sau nouă ani, mama îmi dăduse câteva informații mărunte. Că avea o altă familie și nu putea locui cu noi. Mi-am însușit acele date cu graba și lipsa de apetit cu care, în acel ajun al Paștelui, înghițeam ultimele linguri din supa de post pe care o aveam în față: viața acelui străin era infinit mai neinteresantă decât jocurile din piața publică.

M-am născut în vara anului 1911, anul în care Pastora Imperio ¹ s-a măritat cu Gallo, Jorge Negrete ² s-a născut în Mexic, iar în Europa apunea steaua a ceea ce s-a numit *belle epoque*. Tocmai începeau să se audă din depărtare tobele primului mare război, în cafenelele din Madrid se citeau *El Debate* și *El Herald*, iar Chelita ³ scotea bărbații din minți dând cu neobrăzare din șolduri în ritmul cupletelor de pe scenă. Intre o amantă și alta, regele Alfonso al XIII-lea ⁴ izbutise să-și conceapă a cincea fiică legitimă. În fruntea guvernului era liberalul Canalejas ⁵, incapabil să prevadă că, peste doar un an, un anarhist excentric avea să-1 ucidă, trăgându-i două gloanțe în cap pe când căuta noutăți în librăria San Martin.

1. Dansatoarea, cântăreața și actrița spaniolă Pastora Rojas Monje, cunoscută cu numele de Pastora Imperio (1889-1979), a fost una dintre cele mai strălucite figuri ale cântecului și dansului flamenco din prima jumătate a secolului XX. Soțul ei a fost toreadorul Rafael Gomez Ortega (1882-1960), poreclit „el Gallo” (Cocoșul), membru al unei celebre familii de toreadori spanioli, foarte popular pentru darul improvizației.
2. Cântărețul și actorul mexican Jorge Negrete (1911-1953) este bine-cunoscut pentru interpretarea unor șlagăre ca *Ay, Jalisco, no te rajes, Gran Casino* și *Si Adelita se fuera con otro*.
3. Consuelo Portela (1885-1959), cunoscută cu numele de Chelito, a fost una dintre primele interprete spaniole ale genului picaresc, îndrăzneț și chiar scandalos, în cele mai mari varieteti din epocă; ea a introdus rumba în lumea cupletului.
4. Fiu postum al regelui Alfonso al XII-lea, Alfonso al XIII-lea (1886-1941) a fost rege (1886-1931) și s-a căsătorit (1906) cu Victoria Eugenia de Battenberg, nepoata regelui Eduard al VII-lea al Angliei. După victoria republicanilor în alegerile din 1931, a părăsit Spania. Din exil, l-a sprijinit pe Franco, iar înainte de a muri a abdicat în favoarea fiului său, Juan, tatăl actualului rege al Spaniei, Juan Carlos.
5. Omul politic Jose Canalejas Mendez (1854-1912) aparținea celei mai progresiste aripi a Partidului Liberal, pe care dorea s-o democratizeze și s-o radicalizeze. A fost ministru, președinte al Congresului Deputaților (1905-1906) și al Consiliului de Miniștri (1910-1912). A fost asasinat la Madrid de către un anarhist, moartea sa accelerând decăderea regimului impus de Restaurație.

Creșteam într-un mediu fericit cu moderație, mai curând sărac, dar fără mari lipsuri și frustrări. Locuiam pe o stradă îngustă dintr-un cartier select al Madridului, lângă piața Paja, la doi pași de Palatul Regal. La o aruncătură de băț de zarva continuă din centrul orașului, trăiam printre rufe puse la uscat, în miros de leșie, printre vocile vecinelor și câteva pisici ce trândăveau la soare. Urmam o școală rudimentară, care funcționa într-un mezanin din apropiere: pe băncile ei, concepute pentru doi, stăteam câte patru copii, certându-ne și înghiontindu-ne ca să spunem pe de rost și cât ne țineau bojocii *Cântecul piratului* și tabla înmulțirii. Acolo am învățat cititul și scrisul, cele patru operații și numele râurilor ce brăzdau harta gălbuie de pe perete. La doisprezece ani, mi-am încheiat educația și am intrat ucenică în atelierul unde lucra mama. O soartă foarte obișnuită.

Din salonul doănei Manuela Godina, patroana mamei, ieșeau de decenii veșminte confecționate cu măiestrie, excelent croite și cusute, vestite în tot Madridul. Costume de zi, rochiile de cocteil, paltoane și cape purtate de doamne distinse la plimbări pe Paseo de la Castellana, la Hipodrom și în Puerta de Hierro, când beau ceai la Sakuska ori se duceau la liturghie, ca să epateze. Dar a trecut ceva vreme până am pătruns tainele croitoriei. La început, am fost fetița bună la toate din atelier: răscoleam mangalul în vasele cu jăratric pentru încălzit și măturam peticele de pe dușumea, încingeam fiarele de călcat pe foc și fugeam cât mă țineau picioarele să

cumpăr ață și nasturi din piața Pontejos. Apoi mi-au dat să duc la casele protipendadei modele recent terminate, puse în saci mari din pânză închisă la culoare: activitatea mea favorită, cel mai mare amuzament la început de carieră. Am cunoscut portarii și șoferii celor mai strălucite reședințe, subretele, menajerele și majordomii celor mai înstărite familii. Le-am privit, aproape fără să fiu zărită, pe cele mai rafinate doamne, pe fiicele și soții lor. Ca martor mut, am intrat în case burgheze, în mici palate aristocratice și în apartamente somptuoase din edificii cu tradiție. Uneori, nu treceam de ușa din dos: o slujnică primea rochia adusă; alteori, mă poșteau în dressinguri, străbăteam coridoare și întrezăream saloane, priveam cu nesaț covoare, lampadare, draperii de catifea și pianе cu coadă, la care se cânta sau nu, și îmi spuneam că ar fi fost ciudat să trăiesc într-un asemenea univers.

Zilele mi se scurgeau liniștit în cele două lumi, căci eram aproape străină de incongruența lor. Parcurgeam cu aceeași naturalețe și străzile late, jalonate de carete în mers și porți mari, și labirintul nebunesc al ulițelor întortocheate din cartierul meu, pline mereu de băltoace, gunoaie, strigătele vânzătorilor și lătratul ascuțit al câinilor flămânzi; pe ulițele acelea, toți erau foarte grăbiți și, când se striga „atenție, vine apa”, se puneau iute la adăpost, ca să nu-i plouă cu stropi de urină. Meșteșugari, mici negustori, funcționari și muncitori cu ziua recent sosiți în capitală umpleau casele de închiriat, dând cartierului un aer popular. Mulți dintre ei abia dacă ieșeau de acolo, și doar în cazuri de forță majoră; mama și cu mine, în schimb, plecam grăbite în zorii zilei spre Strada Zurbarano și ne apucam fără nici o întârziere de muncă în atelierul donei Manuela.

La doi ani după ce am început să muncesc, mama și dona Manuela au hotărât că sosise vremea să învăț să cos. La paisprezece ani, am început cu ce era mai simplu: bride, surfilat, însăilat ușor. Au urmat butoniere, tighele, tivuri. Stăteam și lucram pe scaune mici de răchită, aplecate peste tăbliile de lemn de pe genunchi; pe ele țineam lucrul. Dona Manuela se ocupa de clientele, croia, proba, rectifică. Mama lua măsuri și făcea restul: cosea tot ce era mai delicat, împărțea treburile, controla realizarea lor, impunând ritm și disciplină micului batalion de șase croitorese mature, patru sau cinci mai tinere și câteva ucenice guralive, care aveau mereu mai mult chef de râs și bârfă decât de trudă adevărată. Unele au ajuns bune croitorese, altele n-au fost în stare și au continuat să facă treburile cel mai puțin plăcute. Când una pleca, alta îi lua locul în odaia mereu în dezordine, care nu se potrivea nici cu senina opulență a fațadei, nici cu sobrietatea salonului luminos unde aveau acces doar clientele. Doar ele, dona Manuela și mama se puteau bucura de tapetul lui de culoarea șofranului; doar ele puteau să se apropie de mobilele de mahon și să calce pe dușumeaua de stejar pe care noi, cele mai tinere, o lustruam cu cârpe de bumbac. Doar ele se bucurau din când în când de razele de soare ce intrau prin cele patru balcoane înalte care dădeau în stradă. Restul trupei stăteam mereu în ariergardă, în acel gineceu, de gheață iarna și de foc vara, care era atelierul cenușiu din spatele casei, cu doar două ferestruici ce dădeau spre un patio întunecos

și unde ceasurile treceau ca aerul între catrenele pe care le fredonam și țacănitul foarfecelor.

Am învățat la iuțea. Aveam degete îndemânatice, care s-au adaptat imediat la conturul acelor și contactul cu pânzeturile. La măsurii, piese și volume. Înălțimea bustului peste sâni, perimetrul acestuia, lungimea piciorului. Răscroiala, manșetă, bie. La șaisprezece ani, am învățat să disting țesăturile, la șaptesprezece, să le apreciez calitățile și să le estimez potențialul. Crepdeșin, muselină de mătase, voal Georgette, broderie. Lunile treceau ca pe o roată: toamna făceam paltoane din postavuri fine și costume de primăvară, primăvara coseam rochii de voal pentru vacanțele cantabrice, lungi și străine, din La Cocha și El Sardinero. Am împlinit optsprezece ani, apoi nouăsprezece. Puțin câte puțin, am deprins croitul și confecționatul celor mai delicate părți. Am învățat să montez gulere și revere, să prevăd lungimi și să anticipez finisaje. Îmi plăcea și savuram tot ce făceam. Dona Manuela și mama îmi cereau uneori părerea, începeau să aibă încredere în mine. „Fata are mână și ochi, Dolores”, spunea dona Manuela. „E bună, dar va fi și mai bună dacă se va rupe de noi. Mai bună ca tine, de cum ai s-o scapi din ochi.” Dar mama își vedea de treaba ei, de parcă n-o auzea. Nici eu nu ridicam privirile de pe tăblie, prefăcându-mă că nu auzisem nimic. Dar pe ascuns o priveam pe mama cu coada ochiului și vedeam cum pe buzele împetrișate cu bolduri i se ițea un surâs ușor.

Anii și viața își urmau cursul. Moda se schimba, iar truda din atelier i se supunea. După război, în Europa sosiseră liniile drepte, se terminase cu corsetele, iar picioarele începuseră să se arate fără urmă de sfială. Cu toate acestea, la sfârșitul anilor '20, taliile rochiilor au revenit la locul lor natural, fustele s-au lungit și pudoarea s-a impus iar în materie de manșete, decolteuri și intenții. Am intrat într-un nou deceniu și au apărut noi schimbări. Toate odată, pe neașteptate, aproape de-a valma. Am împlinit douăzeci de ani, s-a proclamat Republica ¹ și l-am cunoscut pe Ignacio. Într-o duminică de septembrie, la Bombilla, la un bal plin de zarvă, de ucenice, studenți proști și soldați în permisie. M-a invitat la dans și m-a făcut să râd. Două săptămâni mai târziu, am început să facem planuri de nuntă.

Cine era Ignacio și ce însemna pentru mine? Bărbatul vieții mele, îmi ziceam pe atunci. Băiatul liniștit pe care îl credeam merit să fie un tată bun pentru copiii mei. Eram la vârsta când fetele ca mine, aproape fără meserie și salariu, nu aveau prea multe opțiuni în afara căsătoriei. Soarta mamei, care mă crescuse singură, muncind din zori până-n noapte, nu mi se păruse nicicând de invidiat. În Ignacio găsisem candidatul potrivit pentru a nu-i urma exemplul: cu el îmi puteam petrece restul vieții adulte fără să mă deștept dimineață de dimineață cu gustul singurătății pe buze. Nu mă mâna spre el o pasiune devastatoare, ci afecțiunea intensă și siguranța că, lângă el, zilele aveau să-mi treacă fără necazuri și stridențe, cu delicata moliciune a unei perne.

Credeam că Ignacio Montes va fi stăpânul brațului pe care mă puteam sprijini într-o mie și una de plimbări, prezența apropiată ce-mi va oferi siguranță și adăpost pe vecie. Era cu doi ani mai mare ca mine, slab, afabil, pe cât de facil, pe atât de tandru. Era destul de înalt și nu era gras, avea maniere alese și o inimă în care puterea de a mă iubi părea să crească ceas de ceas. Fiul unei văduve din Castilia cu paralele bine

numărate sub saltea; chiriaș cu intermitențe în pensiuni de mâna a doua; aspirant cu iluzii la statutul de profesionist al birocrăției și etern candidat la orice minister capabil să-i promită un salariu pe viață. Război, Relația cu guvernul, Finanțe. Un vis de trei mii de pesete pe an, două sute patruzeci și una pe lună: un salariu fix pentru totdeauna, pentru a-și dedica tot restul zilelor blândeii lumi de negocieri, anticamere, sugative,

1. A doua Republică spaniolă, instaurată în urma alegerilor de după abdicarea lui Alfonso al XIII-lea (1931).

hârtie de împachetat, timbre și călimări. Pe ele ne-am planificat viitorul: ne-am bazat pe calmul desăvârșit al funcționarilor care, concurs după concurs, refuzau cu obstinație să-1 admită pe Ignacio pe statul lor de funcții. El stăruia fără să se descurajeze. În februarie candida la Justiție, în iunie la Agricultură, luând-o mereu de la capăt.

Între timp, neputând să-și permită distracții costisitoare, dar nespuse de dornic să mă facă fericită, Ignacio mă răsfăța cât îi permitea umilul și prea săracul lui buzunar: o cutie de carton cu viermi de mătase și frunze de dud, castane coapte și promisiunile unei iubiri eterne, pe iarbă sub viaduct. Ascultam împreună fanfara ce cânta în chioșcul din Parcul de Vest și vâsleam în bărcile din Parcul Retiro în diminețile însorite de duminică. Nu exista petrecere câmpenească cu scrânciobe și flașnete la care să nu mergem, nici polci pe care să nu le dansăm cu precizia unui ceas. Câte după-amiezi am petrecut la Vistillas, câte filme am văzut în cinematografe de cartier de o pesetă și jumătate biletul! Braga de Valencia era pentru noi un lux, iar taxiul, un miraj. Chiar dacă necopleșitoare, tandreții lui Ignacio îi lipsea, totuși, un țel. Eram pentru el cerul cu stelele, cea mai frumoasă, cea mai bună. Părul, fața, ochii mei. Mâinile, gura, vocea mea. Eram pentru el culmea, sursa bucuriei lui. Îl ascultam, îl făceam prost și mă lăsam iubită.

Dar în acea vreme, viața din atelier își schimbase ritmul. Era tot mai grea și mai nesigură. A doua Republică zdruncina confortabila prosperitate a mediului din care proveneau clientele. Madridul se convulsiona frenetic, la orice colț de stradă simțea tensiuni politice. Cei de familie bună își prelungeau la infinit vacanțele de vară din nordul țării, dornici să stea departe de capitala neliniștită și rebelă, în ale cărei piețe publice se anunța în gura mare ziarul *Mundo Obrero*¹, în timp ce proletarii zdrențăroși din afara orașului ajungeau fără sfială chiar până în Puerta del Sol. Marile mașini particulare erau tot mai rare pe străzi, petrecerile opulente, tot mai puține. Îndoliate, doamnele în vârstă se rugau pentru căderea

1. Ziarul Partidului Comunist din Spania.

rapidă a lui Azana¹, iar când se aprindeau felinarele cu gaz, zgomotul gloanțelor devenise cotidian. Anarhiștii dădeau foc bisericilor, falangiștii se fuduleau cu pistoalele scoase din

toc. Tot mai frecvent, aristocrații și marii burghezi își acopereau mobilele cu cearșafuri, concediau slujitorii, puneau zăvoare la obloane și plecau în graba mare în străinătate, trecând frontiera fără nici un risc, cu bijuterii, spaime și bancnote, ducând dorul regelui în exil și al Spaniei obediente ce nu avea să revină prea curând.

În casa de modă a doănei Manuela intrau tot mai puține doamne, aveam tot mai puțin de lucru și ieșeau tot mai puține comenzi. Au fost concediate anevoie, cu pipeta parcă, mai întâi ucenicele, apoi restul croitoresele, iar în cele din urmă am rămas doar patroana, mama și cu mine. După ce am terminat ultima rochie a marchizei de Entrelagos și ne-am petrecut următoarele șase zile ascultând radioul, cu mâinile una peste alta, fără ca la ușă să sune vreun suflet, doña Manuela ne-a anunțat, printre suspine, că nu-i mai rămânea decât să închidă afacerea.

Dar, în agitația acelor vremuri, când certurile politice făceau să se cutremure fotoliile teatrelor, iar guvernele durau doar cât să spui de trei ori Tatăl Nostru, abia de-am putut să plângem tot ce pierduserăm. După trei săptămâni de inactivitate forțată, Ignacio și-a făcut intrarea cu un buchet de violete și ne-a anunțat că în sfârșit câștigase concursul. Proiectul micii noastre nunți a pus capăt incertitudinii, și am planificat evenimentul pe masa de croit. Cu toate că în noua ambianță instaurată de Republică se purtau căsătoriile civile, mama, în al cărei suflet conviețuiau fără să se incomodeze condiția ei monoparentală, spiritul catolic de fier și nostalgica loialitate față de monarhia înlăturată, ne-a încurajat să facem

1. Avocat, om politic și scriitor, Manuel Azana Di'az (1880-1940) a creat partidul Acțiunea Republicană. A fost ministru de Război în guvernul provizoriu al Republicii, apoi prim-ministru. Partidul său, devenit Stânga Republicană, s-a situat în fruntea Frontului Popular la alegerile din 1936, iar el a preluat din nou șefia guvernului. A fost președintele Republicii (1936-1939). În urma demisiei, s-a autoexilat în Franța.

căsătoria religioasă în biserica Sfântul Andrei din vecinătate. Ignacio și cu mine am acceptat, căci n-am fi putut-o refuza decât răsturnând ierarhia voinței cu care ea îmi îndeplinea toate dorințele, iar eu pe ale ei, fără nici o discuție. Nu aveam, de altfel, nici un motiv serios ca s-o refuz : iluziile pe care mi le făceam despre celebrarea căsătoriei erau modeste, și totuna erau pentru mine altarul cu preot în sutană și salonul prezidat de un steag tricolor.

Ne-am dus deci să stabilim data cu același paroh care, în urmă cu douăzeci și patru de ani, în ziua de 8 iunie și urmând lista sfinților, îmi pusese numele de Sira. Sabiniana, Victorina, Gaudencia, Heraclia și Fortunata fuseseră celelalte opțiuni în consonanță cu sfinții zilei.

„Sira, părinte, puneți-i doar numele de Sira, că e scurt, cel puțin”, hotărâse mama, în solitara-i maternitate. Și Sira am rămas.

Urmau să ia parte la nuntă familia și câțiva prieteni. Bunicul, fără picioare, cu mintea dusă, cu trupul și sufletul mutilate în războiul din

Filipine, o permanentă prezență mută în balanșoarul de lângă balconul sufrageriei. Mama și surorile lui Ignacio, care aveau să vină de la țară. Vecinii noștri, Engracia și Norberto, și cei trei fii ai lor, socialiști și prieteni buni, apropiați de noi, deși locuiau la ușa din față noastră, ca și cum prin palierul despărțitor ne curgea același sânge. Doña Manuela, care avea să-și reia lucrul pentru a-mi dăruia ultima ei operă, rochia mea de mireasă. Aveam să ne răsfățăm invitații cu prăjituri din bezea, vin de Malaga și vermut, poate chiar și cu instrumentistul din vecini, care urma să urce pentru a ne cânta un pasodoble, și era posibil ca un fotograf ambulant să ne facă o poză cu care să ne decorăm căminul pe care încă nu-l aveam, căci pentru moment urma să locuim la mama.

În dârdora planurilor și a iubirii, lui Ignacio i-a cășunat ca eu să mă pregătesc pentru un concurs și să ajung funcționară ca și el. Impozantul lui post într-un birou administrativ îi deschisese ochii asupra unei lumi noi: administrația republicană, unde femeilor li se pregăteau profesii mai presus decât mașina de gătit, spălător și broderie; un mediu unde ele își puteau croi drumul cot la cot cu bărbații, în aceleași condiții și cu iluzia atingerii acelorași țeluri. Își făcuseră apariția primele femei deputate în Congres, se declarase egalitatea sexelor în viața publică, ne fuseseră recunoscute capacitatea juridică și dreptul la muncă, se adoptase sufragiul universal. Deși aș fi preferat de o mie de ori să revin la croitorie, Ignacio n-a avut nevoie de mai mult de trei după-amiezi ca să mă convingă. Bătrâna lume a pânzeturilor și tighelelor se prăbușise, un nou univers își deschidea porțile în față noastră: trebuia să ne adaptăm la el. Mă putea pregăti chiar Ignacio; avea toate temele și experiență cu duiumul în arta de a se prezenta și de a pierde concursul de nenumărate ori, fără ca deznădejdea să-1 copleșească vreodată. La rândul meu, aveam să aduc proiectului convingerea clară că trebuia să pun umărul pentru a salva micul pluton pe care, odată cu nunta noastră, urma să-1 formăm noi doi, mama, bunicul și copiii ce aveau să vină. Am acceptat deci. Odată hotărâți, ne lipsea un singur lucru: o mașină de scris pe care să pot exersa, pregătindu-mă pentru proba obligatorie de dactilografie. Ignacio exersase ani la rând pe mașini străine, urmând o *via crucis* cu triste academii ce puteau a untură, cerneală și sudoare concentrată; nevrând ca eu să-i repet experiențele, s-a încăpățânat să avem propria noastră mașină de scris. În săptămânile ce au urmat ne-am lansat în căutarea ei, ca și cum era marea investiție a vieții noastre.

Am studiat toate posibilitățile și am făcut calcule fără sfârșit. Nu prea mă pricepeam la servicii, dar mi se părea că una mică și ușoară ne-ar fi convenit cel mai mult. Lui Ignacio, dimensiunile îi erau indiferente, dar era, în schimb, minuțios de atent la prețuri, rate și mecanisme. Am localizat toate magazinele din Madrid, am stat ceasuri la rând în față vitrinelor lor și am învățat să pronunțăm nume străine, care evocau geografii îndepărtate și artiști de cinema: *Remington, Royal, Underwood*. Ne-am fi putut opri la fel de bine la orice marcă; am fi putut cumpăra de la o firmă fie americană, fie germană, dar am ales, în cele din urmă, una italiană: Hispano-Olivetti de pe Strada Pi y Margall. Cum să ne închipuim că prin

simplul fapt de a fi făcut trei pași înainte și de a fi trecut un prag, semnam
condamnarea la moarte a viitorului nostru comun, schimbându-i
iremediabil cursul?

2

— Nu mă mărit cu Ignacio, mamă.

Încerca să vâre ața în ac, iar vorbele mele au împietrit-o, cu firul strâns
între degete.

— Ce spui, fato? a șoptit.

Vocea părea să-i iasă spartă din gât, confuză și neîncrezătoare.

— Că-1 părăsesc, mamă. Că m-am îndrăgostit de altul.

Mi-a făcut reproșurile cele mai dure ce i-au venit pe buze, a strigat la cer, implorând intervenția în plen a tuturor sfinților, și a încercat cu duzini de argumente să mă convingă să renunț la ceea ce îmi propuneam. Când și-a dat seama că nu serveau la nimic, s-a așezat în balansoarul pereche cu al bunicului, și-a acoperit fața și s-a pus pe plâns.

M-am prefăcut indiferentă, încercând să-mi ascund nervozitatea sub duritate. Mă temeam de reacția ei: Ignacio ajunsese pentru mama fiul pe care nu-l avusese și ocupa locul bărbatului în mica noastră familie. Vorbeau între ei, se aveau bine, se înțelegeau. Mama gătea mâncărurile care-i plăceau lui, îi lustruia pantofii și-i întorcea sacourile când trecerea timpului le răpea prestața. Iar el îi făcea complimente ori de câte ori o vedea gătindu-se pentru liturghia duminicală, îi aducea *dulces de yema*¹ și, mai în glumă, mai în serios, îi spunea că era mai frumoasă ca mine.

Eram conștientă că îndrăzneala mea avea să ne distrugă conviețuirea confortabilă, știam că dărâmam schelele mai multor vieți, nu numai pe a vieții mele, dar nu puteam evita

1. Dulciuri preparate din gălbenuș de ou, zahăr, suc de lămâie, scorțișoară și migdale.

acest lucru. Hotărârea mea era fermă: nu vor exista nici nuntă, nici concurs, nu voi învăța să bat la mașină pe masa de croit și nu voi avea cu Ignacio nici copii, nici pat, nici bucurii. Îl părăseam, și nici măcar un uragan nu se putea împotrivi hotărârii mele.

Casa Hispano-Olivetti avea două vitrine mari, unde își expunea marfa, cu orgolioasă splendoare. Între magazin și trecători, ușa cu geamuri avea o bară diagonală din bronz patinat. Ignacio a împins-o și am intrat. Un clopoțel a clinchetit, anunțându-ne sosirea, dar nimeni nu ne-a ieșit imediat în întâmpinare. Am stat descumpăniți două minute, privind reverențios la cele expuse, neîndrăznind să atingem nici măcar mobilele din lemn lustruit pe care stăteau acele minuni ale dactilografiei, dintre care urma s-o alegem pe cea mai potrivită pentru planurile noastre. În fundul încăperii mari, ce servea de expoziție, se zărea un birou. De acolo veneau voci bărbătești.

N-a trebuit să așteptăm mult, vocile știau că sosiseră clienți, iar una dintre ele ne-a ieșit în întâmpinare, închisă într-un trup pântecos, îmbrăcat în negru. Vânzătorul ne-a salutat afabil și ne-a întrebat ce căutam. Ignacio a început să-i descrie ceea ce dorea, cerându-i informații și sugestii. Vânzătorul și-a vădit cu eleganță întregul profesionalism, începând să descrie fiecare dintre mașinile expuse. Detaliat, cu rigoare și tehnicisme; atât de precis și monoton, încât după douăzeci de minute eram pe punctul să adorm de plictiseală. Dar Ignacio sorbea informația cu toate cele cinci simțuri, străin de mine și de tot și cântărind ceea ce i se oferea. M-am gândit să plec de lângă ei, căci nu mă interesa nici cât negru sub unghie. Ce urma să alegă Ignacio va fi bine ales. Ce-mi păsa mie de pulsații, de pârgă de întoarcere sau de soneria laterală?!

M-am dus deci în alte sectoare din expoziție, căutând ceva cu care să-mi omor plictisul. Am privit reclamele mari de pe pereți, ce anunțau produsele casei, cu desene în culori și cuvinte în limbi pe care nu le înțelegeam, m-am apropiat de vitrine și m-am uitat la trecătorii grăbiți de pe stradă. După o vreme, m-am întors fără chef în fundul magazinului.

Un dulap mare, cu uși de cristal ocupa o parte din pereți. M-am privit în ușile lui, am observat că două şuvițe de păr mi se desprinseseră din concii și le-am aranjat; am profitat și mi-am ciupit obrații, dând chipului plictisit un fir de culoare. Mi-am studiat apoi fără grabă hainele; la urma urmelor, cumpărătura era pentru noi o ocazie specială. Mi-am tras ciorapii, trecând cu mâinile peste ei de la glezne în sus; mi-am potrivit fără grabă fusta pe umeri, talia pe trunchi, reverul pe gât. Mi-am aranjat iar părul, m-am privit din față și din profil, studiind calm copia pe care mi-o înapoia oglinda de cristal. Am încercat diferite posturi, am făcut doi pași de dans și am râs. Când m-am plictisit de chipul meu, am continuat să hoinăresc prin încăperea, arzând mangalul, trecându-mi încetișor mâna peste suprafețe și șerpuind leneș printre mobile. Abia dacă am dat vreo atenție motivului real pentru care eram acolo; pentru mine, toate mașinile de scris difereau doar prin dimensiuni. Erau unele mari și robuste, dar și altele mai mici; unele păreau ușoare, altele greoaie, dar în ochii mei nu erau decât o masă de hârburi închise la culoare, fără nici un farmec. M-am oprit fără chef în fața uneia dintre ele, mi-am apropiat arătătorul de tastatură și m-am făcut că-mi băteam literele numelui. Un *s*, un *i*, un *r* și un *a*. Si-ra, am repetat în șoaptă.
— Minunat nume.

Vocea bărbatului a răsunat plin în spatele meu, atât de aproape, că aproape am putut simți suflarea stăpânului ei pe piele. Un soi de fior mi-a străbătut coloana vertebrală și am tresărit.

— Ramiro Arribas, mi-a spus, întinzând mâna.

N-am reacționat pe loc: poate fiindcă nu eram obișnuită să fiu salutată atât de formal; poate fiindcă nu izbutisem să asimilez impactul provocat de prezența lui neașteptată. Cine era bărbatul și de unde apăruse? Chiar el m-a lămurit, cu pupilele încă înfipite în ale mele.

— Sunt directorul casei. Scuzați-mă că n-am venit mai repede la dumneavoastră, dar încercam să stabilesc o legătură telefonică...

„...și să vă privesc prin jaluzeaua dintre birou și sala de expoziție”, mai lipsea să spună. N-a făcut-o, dar a lăsat să se vadă. Am intuit-o în adâncimea privirii, în vocea perfectă; în faptul că se apropiase de mine, și nu de Ignacio, ca și în timpul prelungit în care mi-a ținut mâna în a lui. Am știut că mă privise, că-mi contemplase hoinăreala la voia întâmplării prin magazin. Urmărise cum mă aranjam în fața dulapului cu uși de cristal: cum îmi refăceam pieptănătura, îmi netezeam cusăturile costumului din profil și îmi aranjam ciorapii, trecându-mi mâinile peste picioare. Refugiat în birou, îmi sorbise mlădierile trupului și ritmul lent al fiecărei mișcări. Mă taxase, îmi măsurase silueta și liniile chipului. Mă studiasse cu privirea sigură a celui care știe precis ce-i place și e obișnuit să-și atingă scopurile cu graba impusă de propria-i

dorință. Și hotărâse să mi-o demonstreze. Niciodată nu mai văzusem un asemenea bărbat, niciodată nu mă crezusem în stare să exercit asupra cuiva o atracție atât de carnală. Dar așa cum animalele simt mâncarea ori primejdia, cu același instinct primar am știut în adâncul trupului că Ramiro Arribas hotărâse, aidoma lupului, să vină după mine.

— E soțul dumitale? a întrebat, arătându-1 pe Ignacio.

— Logodnicul meu, am îngăimat.

Poate că doar mi se părea, dar credeam că în colțurile gurii i se ițise un zâmbet încântat.

— Perfect. Însoțește-mă, te rog.

M-a lăsat să i-o iau înainte și, făcând-o, mi-a pus palma pe talie, ca și cum asta aștepta de-o viață. A salutat cu simpatie, și-a trimis vânzătorul în birou și a preluat frâiele vânzării cu talentul celui ce pălmuește aerul, făcând porumbeii să-și ia zborul; ca un prestidigitator dat cu briantină, cu fața brăzdată de linii ascuțite, un zâmbet larg, un gât puternic și o ținută atât de impunătoare, atât de bărbătească și hotărâtă, încât, alături de el, bietul meu Ignacio părea să

aibă nevoie de o sută de ani pentru a deveni bărbat.

A aflat apoi că voiam să cumpărăm mașina pentru ca eu să învăț dactilografia și a lăudat ideea ca și cum era genială. Lui Ignacio i s-a părut un profesionist competent, care prezenta detalii tehnice și evoca opțiuni avantajoase de plată. Pentru mine era ceva mai mult: un cutremur, un magnet, o certitudine.

A mai durat până am încheiat afacerea. În tot acest timp, semnele lui Ramiro Arribas n-au încetat. O atingere neașteptată, o glumă, un zâmbet; vorbe cu două înțelesuri și priviri ce mi se înfingeau ca sulile în străfundurile ființei. Absorbit de ale lui și neobservând ce se petrecea sub propriii ochi, Ignacio a ales în cele din urmă o Lettera 35 portabilă, o mașină cu taste albe și rotunde, pe care literele alfabetului stăteau cu atâta eleganță, încât păreau trasate cu dalta.

— Magnifică decizie, a conchis directorul, lăudând înțelepciunea lui Ignacio. Ca și cum acesta și-ar fi stăpânit propria voință, iar el nu l-ar fi împins cu viclesuguri de mare vânzător să opteze pentru acel model. Cea mai bună alegere pentru niște degete fine ca ale logodnicei dumneavoastră. Vă rog să-mi permiteți să le privesc, domnișoară.

Am întins mâna cu sfială. Înainte însă, am căutat la iuțea privirea lui Ignacio, ca să-i cer consimțământul, dar n-am dat de ea: era iar atent la mecanismul mașinii. În fața

inocentei pasivități a logodnicului meu, Ramiro Arribas mi-a mângâiat domol și neobrazat deget după deget, cu o senzualitate ce mi-a făcut pielea de găină și mi-a adus în picioare un tremur ca de frunze bătute de zefir vara. Nu mi-a dat drumul decât când Ignacio și-a luat privirile de la Lettera 35 și a întrebat ce demersuri urma să facă pentru a o cumpăra. Amândoi s-au înțeles să lăsăm în acea după-amiază drept avans jumătate din preț și să plătim restul a doua zi.

— Și când o putem lua? a întrebat Ignacio.

Ramiro Arribas și-a consultat ceasul.

— Băiatul de la magazin face niște comisioane și nu se mai întoarce astă-seară. Mă tem că nu va fi posibil să aducă alta până mâine.

— Dar aceasta? O putem lua chiar pe aceasta? a insistat Ignacio, dornic să termine cât mai repede.

Odată ales modelul, toate celelalte i se păreau demersuri stânjenitoare, de care voia să scape cât mai iute cu putință.

— Nici vorbă, vă rog. Nu pot accepta ca domnișoara Sira să folosească o mașină hârbuită de alți clienți. Mâine dimineață, la prima oră, voi avea una nouă, cu husa și ambalajul ei. Dacă îmi dați adresa, a zis, adresându-mi-se, mă voi ocupa personal să vă parvină înainte de amiază.

— Vom veni noi s-o luăm, i-am tăiat-o.

Intuiam că acel bărbat era în stare de orice, și m-a cuprins un val de spaimă la gândul că ar putea să se ducă la mama și să întrebe de mine.

— Nu pot veni până după-amiază, lucrez, a spus Ignacio.

Pe măsură ce vorbea, o funie invizibilă părea să mi se înnoade lent de gât, gata să mă sugrume. Ramiro abia dacă s-a deranjat să tragă nițel de ea.

— Și dumneavoastră, domnișoară ?

— Eu nu lucrez, am zis, evitând să-l privesc în ochi.

— Atunci faceți dumneavoastră plata, a sugerat, ca din întâmplare.

N-am găsit vorbele cu care să refuz, iar Ignacio n-a intuit unde ne ducea acea propunere, în aparență atât de simplă. Ramiro Arribas ne-a însoțit până la ușă și și-a luat afectuos rămas-bun de la noi, ca și cum eram cei mai buni clienți pe care magazinul îi avusese în toată istoria lui.

— Ați făcut o alegere magnifică, fiind vorba de casa Hispano-Olivetti, crede-mă, Ignacio. Vă asigur că nu veți uita multă vreme această zi. Și dumneata, Sira, vino, te rog, pe la unsprezece. Te voi aștepta.

Toată noaptea m-am răsucit în pat, neputând să adorm. Totul era o nebunie, și încă mai puteam să scap. Trebuia doar să nu revin la magazin. Puteam să rămân acasă cu mama, s-o ajut la bătutul saltelelor și la frecatul dușumelei cu ulei de in; să stau la taifas cu vecinele în piața publică, să mă duc apoi la Piața Cebada după un sfert de kilogram de năut sau o bucată de pește sărat. Puteam să aștept întoarcerea lui Ignacio de la minister și să-i spun o minciună: nu mă dusesem fiindcă mă duruse capul ori crezusem că avea să plouă. Puteam să mă întind o vreme după masă și timp de câteva ore să mă prefac că aveam o indispoziție. Ignacio s-ar fi dus singur, i-ar fi plătit, ar fi luat mașina de scris și așa s-ar fi sfârșit totul. N-aveam să mai auzim nicicând de Ramiro Arribas, iar el n-avea să se mai întâlnească niciodată cu noi. Urma să-i uităm treptat numele și să ne vedem mai departe de mica noastră viață de toate zilele. Ca și cum nicicând nu mi-ar fi mângâiat degetele cu dorința lui; ca și cum nicicând nu m-ar fi sorbit din priviri din spatele jaluzelei. Era atât de ușor, atât de simplu. Și eu o știam.

O știam, e adevărat, dar m-am prefăcut că n-o știam. A doua zi, am așteptat ca mama să se ducă la treburi, căci nu voiam să vadă cum mă aranjam: ar fi bănuț că mi se întâmpla ceva ciudat, văzându-mă gătită atât de dimineață. De cum am auzit ușa închizându-se în urma ei, am început să mă pregătesc în graba mare. Am umplut un lighean cu apă, ca să mă spăl, m-am parfumat cu lavandă, am încins drotul la foc, mi-am călcat singura bluză de mătase și am luat ciorapii de pe sârma unde-i lăsasem peste noapte să se usuce la căldură. Erau cei din ziua anterioară:

nu aveam alții. Mi-am impus să mă liniștesc și mi i-am pus cu grijă, ca nu cumva, din grabă, să le agăț vreun fir. Fiecare dintre mișcările mecanice repetate de mii de ori în trecut a avut în acea zi, pentru întâia oară, un destinatar și un țel precis: Ramiro Arribas. Pentru el m-am îmbrăcat și m-am parfumat, ca să mă vadă, să mă atingă din nou și să mi se cufunde iar în ochi. Pentru el am decis să-mi las părul liber, astfel încât plețele lucioase să-mi ajungă până la mijlocul spatelui. Pentru el mi-am strâns cureaua peste fustă atât de mult, că aproape nu mai puteam respira. Pentru el, totul numai pentru el.

Am mers hotărât pe străzi, ocolind priviri pofticioase și complimente neobrăzate. M-am obligat să nu gândesc; nu mi-am calculat amploarea gesturilor și n-am vrut să ghicesc dacă acel drum mă ducea în pragul paradisului sau direct la abator. Am parcurs Costanilla de San Andres, am traversat Piața Carros și, pe Strada Cava Baja, am luat-o spre Plaza Mayor. În douăzeci de minute, am ajuns în Puerta del Sol; în mai puțin de jumătate de oră, mi-am împlinit destinul.

Ramiro mă aștepta. De cum mi-a intuit silueta în ușă, a lăsat baltă un vânzător și s-a îndreptat spre ieșire, luându-și din zbor pălăria și pardesiul. Când a ajuns lângă mine, am vrut să-i spun că aveam banii în buzunar, că Ignacio îi trimitea salutări, că poate în acea dimineață voi începe să învăț să bat la mașină. Nu m-a lăsat. Nici măcar nu m-a salutat.

Doar a zâmbit, ținând țigara între buze, și mi-a atins partea de jos a spatelui, spunând „să mergem”. Și m-am dus cu el.

Locul ales nu putea fi mai nevinovat: m-a dus la Cafe Suizo. Dându-mi seama, cu ușurare, că era un loc sigur, am crezut că încă mă mai puteam salva. Mi-am zis chiar, pe când el căuta o masă și mă invita să iau loc, că poate întâlnirea nu era decât o simplă atenție față de o clientă. Am început chiar să bănuiesc că toată galanteria lui neobrăzată nu era, poate, decât un exces al fanteziei mele. Nici vorbă. În pofida atmosferei inofensive, a doua noastră întâlnire mă împingea pe buza prăpastiei.

— M-am gândit fără preget la tine, minut de minut, de când ai plecat ieri, mi-a șoptit la ureche, de cum ne-am așezat.

N-am putut replica, vorbele nu mi-au ajuns pe buze; ca zahărul în apă, s-au diluat într-un loc incert de pe creier. M-a luat iar de mână și mi-a mângâiat-o ca în după-amiaza anterioară, privindu-mi-o neîncetat.

— Ai degetele aspre pe alocuri, ia spune, ce-au făcut înainte de-a ajunge la mine?

Glasul continua să-i sune apropiat și senzual, străin de zgomotele din jur, de impactul sticlei și faianței cu tăbliile de marmură ale meselor, de murmurul discuțiilor matinale și de vocile chelnerilor care comandau la bar.

— Am cusut, am șoptit, fără să-mi ridic privirile din poală.

— Deci ești croitoreasă.

— Eram. Acum s-a terminat - am ridicat în sfârșit privirea. În ultima vreme, nu e prea mult de lucru.

— De aceea vrei să înveți să bați la mașină.

Vorbea complice și apropiat, ca și cum mă cunoștea, de parcă sufletul lui și sufletul meu se așteptau de la începutul timpurilor.

— Logodnicul meu s-a gândit să mă pregătesc pentru un examen de funcționară, ca și el, am spus oarecum rușinată.

Sosirea consumației a întrerupt conversația. Pentru mine, o ceașcă cu ciocolată. Pentru Ramiro, o cafea neagră ca noaptea. Am profitat de pauză și l-am privit, pe când schimba

câteva fraze cu chelnerul. Purta un costum diferit de cel din ziua anterioară și altă cămașă impecabilă. Avea maniere elegante, conforme cu rafinamentul atât de străin bărbaților din lumea mea, și emana masculinitate prin toți porii: când fuma, când își aranja nodul cravatei, când își scotea portofelul din buzunar sau ducea cana la gură.

— Și de ce ar dori o femeie ca tine să-și petreacă viața într-un minister, dacă nu-s indiscret? a întrebat după prima sorbitură de cafea.

Am ridicat din umeri.

— Ca să putem trăi mai bine, îmi închipui.

S-a apropiat de mine încet și mi-a strecurat din nou glasul cald în ureche.

— Chiar vrei să începi să trăiești mai bine, Sira?

M-am refugiat într-o sorbitură de ciocolată, ca să nu-i răspund.

— Te-ai pătat, lasă-mă să te șterg, a zis.

Și-a apropiat mâna de fața mea și a întins-o, deschisă, spre conturul obrazilor, potrivit-mi-o peste oase de parcă aceea, și nu alta era matrița ce mi le configurase cândva. A pus degetul mare acolo unde se presupunea că era pata, lângă colțul gurii. M-a mângâiat delicat, fără grabă. Iar eu l-am lăsat: un amestec de spaimă și plăcere m-a împiedicat să fac vreo mișcare.

— Și aici te-ai pătat, a murmurat răgușit, schimbând poziția degetului.

Mi l-a pus într-un punct al buzei inferioare. A repetat mângâierea. Mai molcom, mai gingaș. Un fior mi-a străbătut spatele, mi-am înfipt degetele în catifeaua scaunului.

— Și aici, a repetat.

Mi-a mângâiat toată gura, milimetru cu milimetru, dintr-un colț în altul, ritmic, fără grabă, tot lent. Eram gata să mă cufund într-o fântână plină cu ceva moale, nelămurit. Nu-mi păsa că totul era doar o minciună și că pe buze n-aveam nici urmă de ciocolată. Totuna mi-era și că la masa vecină trei bătrâni venerabili și-au uitat vorba, privindu-ne ațâțați, dorind cu furie să aibă cu treizeci de ani mai puțin.

Un cârd de studenți a intrat zgomotos în cafenea și, cu hărmălaia și hohotele lor, au rupt vraja clipei ca și cum ar fi spart un balon de săpun. Brusc, parcă deșteptată din somn, am observat în pripă mai multe odată: că dușumeaua nu se topise, ci-mi stătea, tot solidă, sub picioare, că pe coapsa dreaptă mi se târa o mână poficioasă și că eram gata să mă arunc cu

capul înainte în abis. Luciditatea recăpătată m-a făcut să mă ridic dintr-un salt și, luându-mi precipitat poșeta, să răstorn paharul cu apă adus de chelner odată cu ciocolata mea.

— Aceștia-s banii pentru mașina de scris. Diseară, înainte de închidere, logodnicul meu are să vină s-o ia, am spus, punând teancul de bancnote pe tăblia de marmură.

M-a prins de încheietura mâinii.

— Nu pleca, Sira, nu te supăra pe mine.

M-am eliberat brusc. Nici nu l-am privit, nici nu mi-am luat rămas-bun; doar m-am întors și m-am îndreptat cu demnitate forțată spre ușă. Abia atunci am simțit că apa vărsată îmi șiroia pe piciorul stâng.

N-a venit după mine; intuise probabil că n-ar fi servit la nimic. A continuat să stea jos și, când să plec, mi-a aruncat în spate ultima săgeată.

— Mai vino și în altă zi. Știi unde sunt.

M-am prefăcut că nu-l auzisem, am grăbit pasul, am trecut prin cârdul de studenți și m-am topit în tumultul străzii.

Opt zile la rând m-am culcat cu speranța că dimineața următoare va fi diferită și în toate cele opt dimineți ce au urmat m-am trezit cu aceeași obsesie în minte: Ramiro Arribas. Amintirea lui mă lua cu asalt ori de câte ori se crăpa de ziuă, și n-am izbutit nici măcar o clipă să mi-l scot din cap: îi aveam amintirea întipărită pe retină când făceam patul, când îmi suflam nasul, când curățăm o portocală ori coboram, una câte una, treptele.

Incapabili să mă determine să le împărtășesc iluziile, Ignacio și mama erau, între timp, ocupați cu planurile de nuntă. Nimic nu-mi plăcea, nimic nu-mi trezea nici cel mai mic interes. Poate că de vină erau nervii, își spuneau. Între timp, eu mă străduiam să mi-l scot pe Ramiro din minte, ca să nu-i mai simt degetul mângâindu-mi gura și mâna urcându-mi-se pe coapsă și să nu-i mai aud glasul și ultimele vorbe pe care mi le înfipse în timpane când îi întorsesem spatele în cafenea, convinsă că plecarea mea avea să pună capăt nebuniei. „Mai vino și în altă zi, Sira. Mai vino.”

M-am străduit din răzputeri să rezist. M-am străduit, dar am pierdut. N-am putut să impun nici măcar un minim de raționalitate atracției fără margini pe care acel bărbat o exercita asupra mea. Oricât am căutat în jur, n-am izbutit să găsesc resurse, forță și sprijin pentru a nu mă lăsa târâtă spre el. Nici bărbatul cu care voiam să mă mărit în mai puțin de o lună, nici mama integră ce se străduise atât de mult să facă din mine o femeie onestă și responsabilă. Nici măcar nesiguranța dictată de faptul că abia știam cine era acel străin și ce-mi rezerva destinul alături de el.

După nouă zile de la prima vizită, m-am întors la casa Hispano-Olivetti. Ca și în celelalte ocazii, m-a primit clinchetul clopoțelului de deasupra ușii. Nici un vânzător gras nu mi-a mai ieșit în întâmpinare, nici un băiat comisionar, nici alt angajat. M-a primit doar Ramiro.

M-am apropiat, încercând să pășesc ferm, cu vorbele pregătite. Nu le-am putut rosti. Nu m-a lăsat. De cum am ajuns lângă el, mi-a înconjurat ceafa cu mâna și mi-a înfipt pe buze un sărut atât de intens, carnos și prelungit, că trupul mi s-a înspăimântat, devenind o baltă de melasă.

Ramiro Arribas avea treizeci și patru de ani, un trecut de plecări și venituri și o forță de seducție atât de mare, încât nici măcar un zid din beton nu-i putea rezista. Atracție, îndoială și teamă mai întâi. Abis și pasiune mai apoi. Beam aerul pe care îl respira și pluteam lângă el la două palme mai sus de pavele. Puteau să se reverse râuri, să se dărâme edificii și să dispară străzi de pe hărți; putea să se unească pământul cu cerul și întregul univers să mi se prăbușească la picioare, că eu tot le-aș fi făcut față cu Ramiro alături.

Ignacio și mama au început să suspecteze că mi se întâmpla ceva anormal, ceva ce depășea simpla încordare provocată de iminența căsătoriei. N-au putut afla totuși de ce eram agitată și ce putea justifica misterul cu care mă mișcăm la orice oră, plecările dezordonate și râsul isteric pe care nu mi-l puteam stăpâni uneori. Am izbutit să țin în echilibru acea viață dublă doar câteva zile, suficiente pentru a simți cum se înclina balanța minut de minut, cum talerul lui Ignacio cobora, iar al lui Ramiro urca. În mai puțin de o săptămână, am aflat că trebuia să rup cu toate și să mă arunc în gol. Sosise clipa să-mi secer trecutul. Să rad totul. Ignacio a sosit după-amiază acasă.

— Așteaptă-mă în piață, am șoptit, crăpând ușa abia câțiva centimetri.

Mama aflase la prânz; trebuia să afle și el. Am coborât cinci minute mai târziu, cu buzele vopsite, geanta nouă într-o mână și Lettera 35 în cealaltă. Mă aștepta pe banca noastră dintotdeauna, pe piatra rece unde petrecuserăm atâtea ceasuri făcând planuri pentru viitorul ce nu avea să mai vină.

— Mă părăsești pentru altul, nu-i așa? a întrebat când m-am așezat lângă el.

Nu m-a privit: a stat cu privirile concentrate în pământ, în țărâna prăfoasă pe care o răscolea cu vârful pantofului.

Am încuviințat cu o singură mișcare. Un „da” hotărât, fără vorbe. „Cine-i?”, a întrebat. I-am zis. În jur, continuau zgomotele dintotdeauna: copii, câini și claxoanele bicicletelor;

clopotele de la Sfântul Andrei chemau la ultima liturghie a zilei, roțile căruțelor se topeau pe pavele, catării oboșiți se îndreptau spre capătul zilei. Ignacio n-a vorbit imediat. Atâta

hotărâre, atâta siguranță intuiuse, probabil, în decizia mea, că nici măcar nu m-a lăsat să văd cât era de confuz. N-a dramatizat, nici n-a cerut lămuriri. Nu m-a certat, nici nu mi-a cerut să-mi reanalizez sentimentele. A mai pronunțat doar o frază, molcom, de parcă o lăsa să curgă.

— Nu te va iubi nicicând la fel de mult ca mine.

S-a ridicat în picioare, a luat mașina de scris și a plecat cu ea în neant. L-am văzut depărtându-se, cu spatele la mine, mergând pe sub lumina încețoșată a felinarelor, luptând, poate, cu pofta de a da cu ea de pământ.

L-am pironit cu privirea, m-am uitat cum ieșea din piațetă, până ce trupul i s-a topit în depărtare și nu l-am mai distins în noaptea timpurie de toamnă. Voiam să rămân acolo și

să-i plâng absența, să regret despărțirea noastră prea scurtă și prea tristă, învinovățindu-mă că distrusesem proiectul unui viitor plin de iluzii. Dar n-am putut. N-am vărsat nici o lacrimă și nu mi-am făcut nici cel mai mic reproș. La un minut după ce se topise în noapte, m-am ridicat de pe bancă și am plecat. Am lăsat în urmă cartierul, oamenii și mica mea lume. Acolo mi-a rămas tot trecutul și am început un nou segment de viață: o intuiam luminoasă și în prezentul

ei imediat nu concepeam altă fericire decât aceea de a fi strânsă în brațe de Ramiro.

Alături de el am cunoscut alt mod de viață. Am învățat să nu depind de mama, să conviețuiesc cu un bărbat și să am o slujnică. Să încerc să-i fiu pe plac în fiecare clipă și să n-am alt scop decât acela de a-1 face fericit. Am cunoscut și alt Madrid: cu localuri sofisticate și locuri la modă; cu spectacole, restaurante și viață de noapte. Cocteiluri la Negresco, Granja del Henar, Bakanik. Filme în premieră la Real Cinema, cu orgă și orchestră, Mary Pickford pe ecran, Ramiro înghesuindu-mi bomboane în gură și eu atingându-i cu buzele buricele degetelor, gata să mă topesc de atâta iubire. Carmen Amaya ¹ la Teatrul Fontalba, Raquel Meller ² la Teatrul Maravilla, flamenco la Villa Rosa, cabaretul de la Palatul de Gheață. Un Madrid în fierbere, zgomotos, prin care Ramiro și cu mine treceam de parcă nu exista nici ieri, nici mâine. Ca și cum trebuia să înghițim întreaga lume în fiecare moment, fiindcă viitorul nu avea, poate, să mai vină.

Ce avea Ramiro, ce mi-a oferit de mi-a dat viața peste cap în nici două săptămâni? Nici azi, după atâția ani, nu pot înșira cu ochii închiși lucrurile cu care m-a sedus, și sunt convinsă că, și dacă m-aș mai fi născut de încă o sută de ori, de fiecare dată tot de el m-aș fi îndrăgostit ca și atunci. Cu părul castaniu dat pe spate și ținuta impunătoare, foarte bărbătească, iradia optimism și siguranță douăzeci și patru de ore pe zi, șapte zile pe săptămână. Spiritual și senzual, nu-i

1. Dansatoare spaniolă de flamenco, de origine romă.
2. Cântăreața spaniolă de music-hall Francisca Marquês Lopez, cunoscută sub numele de Raquel Meller (1888-1962), a avut succese răsunătoare la Barcelona și Paris.

păsa de acreea politică din epocă, de parcă împărăția lui nu era din această lume. Prieten cu toți fără să ia vreodată în serios pe cineva, făcea planuri superbe, avea oricând vorba potrivită și gestul exact. Dinamic și splendid, era dușmanul comodității. Azi era directorul unei firme italiene de mașini de scris, ieri fusese reprezentantul unei firme de automobile germane; ce importanță mai avea ce fusese alaltăieri, și doar Domnul știa ce-avea să fie luna viitoare.

Ce văzuse Ramiro la mine, de ce se amoretzase de o modestă croitoreasă care urma să se mărite cu un funcționar fără aspirații? Mi-a jurat de mii de ori că trăia iubirea adevărată pentru întâia oară în viață. Existaseră și alte femei în viața lui înainte, firește. „Câte?“, întrebam eu. „Câteva, dar nici una ca tine.“ Și mă săruta, iar eu eram gata să leșin. Și azi aș putea înșira ce credea despre mine, îi țin minte toate replicile. Aliajul exploziv dintre ingenuitatea aproape puerilă și ținuta unei zeițe, spunea. Un diamant neșlefuit, adăuga. Uneori mă trata ca pe o fetiță, iar diferența de zece ani dintre noi se transforma în veacuri. Îmi ghicea capriciile, își puna la încercare puterea de a mă uimi cu cele mai neașteptate găselnițe. Îmi cumpăra ciorapi de la Sederias Lyon, creme și parfumuri, înghețate din Cuba, de *chirimoya*, mango și cocos. Mă instruia, învățându-mă să mânuiesc tacâmurile, să-i conduc Morrisul, să descifrez meniurile din restaurante și să trag în piept fumul de țigară, îmi evoca prezențe din trecut și artiști pe care îi cunoscuse cândva: își amintea de vechi prieteni și prezicea splendidele ocazii ce ne puteau aștepta la orice colț al cine știe cărei străzi din cine știe ce loc de departe. Desena hărțile lumii și mă ajuta să cresc. Uneori, totuși, fetița dispărea și, când deveneam femeie, nici că-i păsa de lipsa mea de cunoștințe și trăiri: mă dorea, mă venera așa cum eram și se agăța de mine ca și cum trupul meu ar fi fost singura ancoră din tumultuosul du-te-vino al existenței sale.

M-am mutat de la început la el, într-o garsonieră de lângă piața Salesas. N-am adus mai nimic cu mine, ca și cum luam viața de la capăt; de parcă fusesem alta și renăscusem. Inima mea cucerită și vreo două lucruri de pus pe mine au fost tot ce i-am adus în casă. Din când în când, îi făceam o vizită mamei; pe atunci, ea cosea foarte puțin acasă, la comandă, și abia putea supraviețui. Nu-i plăcea Ramiro și îi dezaproba purtarea față de mine. Îl acuza că mă luase impulsiv, că profitase de vârsta și poziția lui ca să mă amăgească, obligându-mă să renunț la toate punctele mele de sprijin. Nu-i plăcea că trăiam cu el în concubinaj, că-l părăsisem pe Ignacio și nu mai eram cea dintotdeauna. Oricât am încercat, n-am izbutit s-o conving că el nu mă împingea niciodată să mă port astfel; că doar simpla mea iubire nestăvilă îmi dicta atari purtări. Ne certam zi de zi tot mai crâncen, ne făceam reproșuri cumplite și ne sfâșiam sufletul una alteia. La fiecare ofertă a ei, replicam cu o jignire, la fiecare muștrare, cu un dispreț și mai feroce. Rare au fost întâlnirile care nu s-au sfârșit cu lacrimi, țipete și uși trântite, așa că vizitele au devenit tot mai scurte și mai rare. Iar mama și cu mine, tot mai străine.

Până când a făcut un gest de apropiere. L-a făcut în calitate de intermediar, e adevărat, dar gestul ei - pe care nu l-am fi putut prevedea - ne-a modificat drumurile. A venit într-o zi acasă la Ramiro, pe la prânzișor. El plecase, iar eu dormeam. Fuseserăm în oraș cu o noapte mai înainte, o văzuserăm pe Mărgărita Xirgu ¹ la Teatrul de Comedie și ne duseserăm după aceea la Le Cock. Ne culcaserăm probabil pe la patru, în zori, când eram atât de obosită, încât nici măcar nu avusesem putere să-mi șterg machiajul pe care-l foloseam în ultimul timp. Pe la vreo zece, auzisem ca prin vis că Ramiro pleca, tot ca prin vis auzisem că sosea Prudencia, fata de serviciu care făcea ordine în harababura casei. Tot ca prin vis o auzisem și că pleca după lapte și pâine, iar apoi auzisem bătăi în ușă. La început delicate, apoi hotărâte. Am crezut că Prudencia își uitase iar cheia, cum mai pățise și în alte ocazii. M-am sculat, năucă și foarte

1. Actrița spaniolă Mărgărita Xirgu (1888-1969) a studiat și a debutat la Barcelona, unde a triumfat cu numeroase roluri, de la clasici greci și spanioli la autori contemporani, jucând inclusiv în comedii și vodeviluri. În 1939, s-a stabilit în America de Sud, unde a promovat autori spanioli.

prost dispusă, și am răspuns chemărilor insistente de la ușă strigând „imediat!”. Nici măcar nu m-am deranjat să pun ceva pe mine: proasta de Prudencia nu merita efortul. Am deschis, dormind în picioare, dar n-am dat de Prudencia, ci de mama. N-am știu ce să spun. La început, nici ea. S-a limitat să mă privească de sus în jos, oprindu-și succesiv privirile la părul ciufulit, la urmele negre de mascara ce curseseră de pe gene sub ochi, la resturile de carmin din jurul gurii și la cămașa de noapte nerușinată, care lăsa la vedere mai multă carne goală decât putea admite decența ei. Nu i-am putut înfrunta privirea, nu i-am putut ține piept. Poate fiindcă eram prea capie de nesomn. Poate fiindcă senina severitate a mamei mă dezarmase.

— Intră, nu sta în ușă, am spus, încercând să ascund confuzia provocată de sosirea ei neprevăzută.

— Nu, nu vreau să intru, sunt grăbită. Am venit doar cu un mesaj.

Situația era atât de încordată și neobișnuită, încât niciodată n-aș fi putut crede că a fost adevărată dacă n-aș fi trăit-o eu însămi în acea dimineață. Mama și cu mine, care împărtășiserăm atâtea și semănăm perfect în multe privințe, păream să fi devenit brusc două străine ce se îndoiau una de alta ca două cățele ce se studiau, bănuitoare, de la distanță.

Stătea în ușă, serioasă, țeapănă, iar în conciul de pe ceafă începeau să i se întrezărească primele fire cenușii. Demnă și înaltă, arunca muștrări din priviri, pe sub sprâncenele

arcuite. Oarecum elegantă, în pofida hainelor simple. Când, în sfârșit, și-a încheiat cercetarea amănunțită, a vorbit. Nu dorea, deși de asta mă temeam, să mă critice.

— Îți aduc un mesaj. Nu te rog eu. Tu decizi dacă accepți sau nu. Dar cred că trebuie s-o faci. Gândește-te: mai bine mai târziu decât niciodată.

N-a trecut pragul, iar vizita a mai durat doar un minut: cel de care a avut nevoie pentru a-mi da o adresă și o oră pentru acea după-amiază, iar apoi pentru a-mi întoarce spatele fără un minim ceremonial de despărțire.

M-a mirat că asta fusese tot, dar n-a trebuit să aștept prea mult alte câteva vorbe de la ea. Le-a spus abia când a început să coboare pe scară.
— Spală-ți fața, piaptănă-te și pune-ți ceva pe tine, arăți ca o târfă.

La prânz, i-am povestit lui Ramiro ce uluită eram. Nu vedeam ce sens avea toată povestea, nu știam ce putea fi în spatele unui mesaj atât de neașteptat, nu aveam încredere. L-am implorat să vină cu mine. Unde? Să-mi cunosc tatăl. De ce ? Fiindcă așa ceruse el. În ce scop? Nici dacă m-aș fi gândit un deceniu, n-aș fi putut ghici pricina.

Rămăsesem înțeleasă cu mama să ne întâlnim la prima oră a serii în fața casei lui: Strada Hermosilla, 19. O stradă din lumea bună, o vilă din lumea bună; una aidoma celor unde duceam altă dată rochii abia cusute. Mă aranjasem pentru întâlnire: alesesem o rochie de lână albastră, un palton asortat și o pălăriuță cu trei pene, înclinată pe urechea stângă. Toate plătite, firește, de Ramiro: primele veșminte necusute de mama sau de mine ce-mi atingeau trupul. Purtam pantofi cu tocuri înalte și-mi lăsasem părul liber pe spate; mă machiasem foarte puțin, nu voiam reproșuri în seara aceea. Înainte de a ieși, mă privisem în oglindă. Din cap până-n picioare. Imaginea lui Ramiro se reflecta în spatele meu, surâzând, admirând cu mâinile în buzunar.

— Arăți fantastic. O să fie impresionat.

Am încercat să zâmbesc, mulțumită de comentariul lui, dar n-am reușit pe deplin. Cu siguranță că arătam bine; frumoasă și distinsă, total diferită de ceea ce fusesem cu doar câteva luni în urmă. Frumoasă, distinsă și speriată ca un șoarece, moartă de frică, regretând că acceptasem acea invitație insolită. Din privirea pe care mi-a aruncat-o mama la sosire am dedus că apariția lui Ramiro lângă mine nu-i era deloc pe plac. Intuind că voiam să intrăm împreună, ne-a tăiat-o fără menajamente.

— E o chestiune de familie; dacă nu vă supărați, vă rog să rămâneți aici.

Și, fără să mai aștepte vreun răspuns, s-a întors și a intrat pe ușa mare din fier forjat negru și cristal. Eu îi cerusem să mă însoțească, aveam nevoie de sprijinul și forța lui, dar n-am îndrăznit s-o înfrunt. M-am mărginit să-i șoptesc lui Ramiro că era mai bine să plece și am urmat-o.

— Am venit la domnul Alvarado. Ne așteaptă, l-a anunțat pe portar.

Acesta a încuviințat și, fără nici o vorbă, ne-a însoțit la ascensor.

— Nu e nevoie, mulțumesc.

Am parcurs portalul larg și am început să urcăm pe trepte, mama în față, cu pași fermi, aproape fără să atingă lemnul lustruit al balustradei, într-un costum-taior pe care nu i-l știam. Iar eu în urma ei, cuprinsă de lașitate, agățându-mă de balustradă ca de un colac de salvare într-o noapte furtunoasă. Amândouă mute ca două morminte. În timp ce urcam treptele una câte una, gândurile mi se buluceau în cap. Primul palier. De ce se purta mama cu atâta familiaritate în locul acela străin ? Mezanin. Cum era, oare, bărbatul pe care urma să-l vedem, de ce această dorință bruscă de a mă cunoaște după atâția ani ? Etajul unu. Restul gândurilor mi-au rămas claie peste grămadă în limbul minții: n-aveam vreme de ele, ajunsesem. O ușă mare la dreapta, degetul mamei pe sonerie, apăsând sigură de ea, fără urmă de sfială. Ușa deschisă imediat, slujnica bătrână și gârbovită în uniformă neagră, cu o bonetă de un alb impecabil.

— Bună seara, Servanda. Am venit la domnul. Presupun că e în bibliotecă.

Din gura întredeschisă a Servandei atârna salutul, de parcă primea în vizită doi strigoi. Când a izbutit să reacționeze și se părea că, în fine, va spune ceva, un glas fără chip s-a suprapus peste al ei. Un glas de bărbat, răgușit, puternic, din fundal.

— Să între.

Slujnica s-a dat deoparte, pradă încă unei confuzii nervoase. N-a fost nevoie să ne arate drumul; mama părea să-1 știe foarte bine. Am înaintat pe un coridor larg, evitând saloane cu pereți tapetați, covoare și portrete de familie. Ajungând la o ușă dublă, care se deschidea pe stânga, mama s-a întors într-acolo. Am văzut atunci silueta unui bărbat înalt, care ne aștepta în mijlocul încăperii. Și din nou, glasul acela puternic.

— Poftiți.

O cameră de lucru mare pentru bărbatul acela masiv. Un birou mare, acoperit cu hârtii, o bibliotecă mare, plină cu cărți, un bărbat înalt care m-a privit mai întâi în ochi, apoi în jos și apoi în sus. Mă descoperea. El a înghițit în sec, eu am înghițit în sec. A făcut câțiva pași spre noi, a pus o mână pe brațul meu și m-a strâns fără să exagereze, vrând parcă să se convingă că existam cu adevărat. A zâmbit ușor într-un colț al buzelor, cu o urmă de melancolie.

— Ești aidoma mamei tale acum douăzeci și cinci de ani.

M-a pironit cu privirea, strângându-mi brațul o clipă, două, trei, zece. Apoi, nedându-mi drumul, și-a întors ochii spre mama, privind-o concentrat. Pe chip i-a reapărut zâmbetul acela slab și amar.

— Ce de vreme, Dolores!

Mama n-a răspuns, dar nici n-a întors privirea. Iar el și-a luat brațul de pe al meu și l-a întins către ea; nu părea să caute un salut, ci doar un contact, o atingere, de parcă aștepta ca degetele ei să-i iasă în întâmpinare. Dar ea nu s-a clintit, n-a răspuns invitației, iar el a părut să se trezească din vrajă, și-a dres glasul și, pe un ton pe cât de atent, pe atât de forțat neutru, ne-a invitat să luăm loc.

În loc să se îndrepte spre masa mare de lucru pe care hârtiile stăteau claie peste grămadă, ne-a invitat în alt colț al bibliotecii. Mama s-a instalat într-un fotoliu, iar el în fața ei. Eu, singură pe o sofa, între ei. Încordați, stingheri toți trei. El a aprins o havană. Ea stătea țeapănă, cu genunchii apropiați și spatele drept. Intre timp, eu zgâriam cu arătătorul tapițeria din damasc de culoarea vinului de pe sofa, privind concentrat desenul, ca și cum voiam să găuresc

urzeala țesăturii și să fug prin ea ca o șopârlă mică. Odaia s-a umplut de fum, el și-a dres iar glasul, ca pentru o intervenție, dar, înainte ca aceasta să ajungă în aer, mama a început să

vorbească. Mi s-a adresat mie, dar cu privirile la el. Vocea ei m-a obligat să ridic, în sfârșit, ochii spre amândoi. „Ei bine, Sira, acesta e tatăl tău, îl cunoști, în sfârșit. Se numește Gonzalo Alvarado, e inginer, proprietarul unei topitorii și locuiește dintotdeauna în această casă. Înainte era fiul, acum e stăpânul, cum trec anii. Demult, eu coseam aici pentru mama lui, atunci ne-am cunoscut și, în fine, după trei ani te-ai născut tu. Nu-ți imagina un roman-foileton în care domnișorul fără scrupule o duce de nas pe biata croitoreasă, nici vorbă de așa ceva. Când a început povestea noastră, eu aveam douăzeci și doi, iar el douăzeci și patru de ani; amândoi

știam perfect cine eram, unde ne situam și ce înfruntam. N-a existat înșelăciune din partea lui, nici alte iluzii decât cele potrivite din partea mea. Relația s-a sfârșit, căci nu avea unde să ajungă; n-ar fi trebuit să înceapă niciodată. Eu am hotărât să-i pun capăt, nu el ne-a părăsit pe tine și pe mine. Și tot eu m-am străduit mereu să n-aveți nici un contact. Tatăl tău a încercat să nu ne piardă urma, la început insistent; treptat, a acceptat situația. S-a căsătorit și a avut alți copii, doi băieți. E mult de când nu mai știam nimic de el, până când alaltăieri mi-a trimis un mesaj. Nu mi-a spus de ce dorește să te cunoască acum, dar astăzi vom afla."

Pe când ea vorbea, el mă privea atent, studiindu-mă cu seriozitate. Când mama a tăcut, a așteptat câteva clipe, apoi a preluat ștafeta. Gânditor parcă, măsurându-și vorbele, pentru ca ele să exprime precis ce voia să spună. Am profitat de clipele acelea ca să-1 studiez, și primul lucru care mi-a venit în minte a fost că nicicând nu mi-aș fi putut închipui un asemenea tată. Eu eram brunetă, mama era brunetă, și în cele mai năstrușnice închipuiri despre tatăl meu îl crezusem mereu aidoma nouă, cu fața măslinie, părul negru și trupul sprinten. Și mereu asociasem figura unui posibil tată cu oamenii din jurul meu: vecinul Norberto, tații prietenelor mele, oamenii care umpleau cârciumile și străzile din cartier. Tați normali ai unor persoane normale: funcționari de poștă, vânzători, amploiați, chelneri din cafenele ori patroni cel mult ai unei tutungerii, mercerii ori zarzavagerii din piața Cebada. Domnii pe care îi vedeam când străbăteam străzile prospere din Madrid, când distribuim pachetele donei Manuela, erau pentru mine ființe de pe altă lume, entități din altă specie, ce nu încăpeau sub nici o formă în tiparul existent în mintea mea pentru categoria prezenței paterne. Dar aveam în față tocmai un asemenea exemplar. Un bărbat încă bine, în pofida corpolenței cam exagerate, cu părul deja cărunt, care la vremea lui trebuie să fi fost deschis la culoare, și ochii de culoarea mierii nițel cam iritați, costum gri-închis, proprietarul unei case mari și cu familia absentă. Un tată diferit de ceilalți, care, în sfârșit, a început să vorbească, adresându-ni-se alternativ mamei și mie, uneori amândurora, alteori nici uneia din noi.

— Să vedem, asta nu-i treabă ușoară, ne-a anunțat.

A respirat adânc, a tras din havană, a scos un rotocol de fum. A ridicat, în sfârșit, privirea spre ochii mei. Apoi spre ai mamei. Iar spre ai mei. Și abia atunci și-a reluat vorba, fără să se mai oprească aproape deloc în acel timp lung și intens, și m-am trezit că eram aproape pe întuneric, trupurile ne deveniseră niște umbre și, drept singură lumină, ne însoțea doar strălucirea îndepărtată și slabă a lămpii cu abajur verde de pe masa de scris.

— V-am căutat deoarece mă tem că oricând mă pot ucide. Sau am să sfârșesc eu prin a omorî pe cineva și au să mă bage la închisoare, ceea ce ar fi ca o moarte în viață, adică tot aia. Viața politică e gata să explodeze și, când are să se întâmple, doar Dumnezeu știe ce-are să se aleagă de noi.

M-am uitat cu coada ochiului la mama, să văd cum reacționa, dar pe chip nu i se citea nici cea mai mică neliniște: ca și cum nu i se prezicea o moarte iminentă, ci i se spunea cât era

ceasul sau i se anunța o zi înnorată. Estimp, el a continuat să prefire premoniții și șuvoaie de amărăciune.

— Știindu-mă deci cu zilele numărate, am început să-mi inventariez viața, și ce credeți că am? Bani, desigur. Proprietăți. O întreprindere, unde am trudit timp de trei decenii și unde, când nu-mi organizează o grevă, cei două sute de muncitori mă umilesc și mă scuipă în obraz. O soție care, de cum a văzut că s-a pus foc la două biserici ¹, și-a luat mama și surorile și s-a dus la Saint Jean de Luz. Și doi fii pe care nu-i înțeleg, doi vagabonzi care au ajuns fanatici și-și petrec zilele trăgând cu pușca pe acoperișuri și adorându-1 pe luminatul fiu

1. Asemenea incendii, provocate de anarhiști, marchează începutul războiului civil (1936-1939), încheiat cu proclamarea lui Francisco Franco șef al statului și generalisim al armatei.

al lui Primo de Rivera ¹, care le-a luat mințile tuturor domnișorilor din Madrid cu neroziile-i romantice despre redeșteptarea spiritului național. I-aș duce pe amândoi la topitorie, să trudească douăsprezece ore pe zi, să vedem dacă li se mai trezește spiritul național în loviturile ciocanului pe nicovală.

Lumea s-a schimbat mult, Dolores, observi? Muncitorii nu se mai mulțumesc cu nedeia Sfântului Cayetano și coridele din Carabanchel, cum cântă *zarzuela* ². Acum dau catârca pe bicicletă și se afiliază la un sindicat; de cum se strânge șurubul, își amenință patronul că-i trag un glonț între sprâncene. Poate că au dreptate, fiindcă nimănui nu-i place să ducă o viață plină de lipsuri și să muncească din zori până-n seară de când îi dau dinții. Dar aici e nevoie de mult mai mult decât atât: ridicând pumnul, urându-și superiorii și cântând *Internaționala* n-au să rezolve prea multe; o țară nu se schimbă în ritmul imnurilor. Motive de răzmeriță au, firește, cu carul, că aici foamea și multe nedreptăți domnesc de veacuri, dar asta nu se rezolvă mușcând mâna celui ce-ți dă de mâncare. Pentru asta, pentru modernizarea țării, avem nevoie de întreprinzători curajoși și de muncitori calificați,

1. Militar și om politic, Miguel Primo de Rivera (1870-1930) a dizolvat Parlamentul în 1923. Numit prim-ministru de regele Alfonso al XIII-lea, a suprimat libertățile democratice, a trecut partidele politice în ilegalitate și a preluat personal conducerea militară a Protectoratului din Maroc, punând capăt războiului (1927). În pofida unor succese economice și financiare, ca urmare a crizei economice și a nemulțumirii armatei, Alfonso al XIII-lea l-a demis (1930). După moartea sa în exil la Paris, fiul lui, Jose Antonio Primo de Rivera (1903-1936), înfrânt în alegeri (1931), a evoluat către un naționalism inspirat din fascismul italian. A fondat partidul Falangei Spaniole (1933), a fost ales deputat (1934), dar a fost din nou înfrânt în alegeri (1936), iar Guvernul Frontului Popular l-a arestat. A ordonat falangiștilor să sprijine insurecția franchistă. Judecat de un tribunal popular, a fost condamnat la moarte și executat.

2. Operetă tradițională spaniolă, în care alternează scene vorbite și arii muzicale; apărută în secolul al XVII-lea, și-a luat numele de la micul palat

unde se jucau asemenea spectacole, pavilionul regal de vânătoare din împrejurimile Madridului, Zarzuela, frecventat și astăzi de regii Spaniei.

de o educație bună și de guverne serioase, care să reziste suficient la putere. Dar aici totul e un dezastru, fiecare își vede de-ale lui și nimeni nu lucrează serios pentru a lichida toată lipsa de judecată. Oamenii politici de toate culorile își pierd zilele în diatribele și filigranele oratorice din Parlament. Regelui îi e bine unde e; trebuia să fi plecat de mult. Socialiștii, anarhiștii și comuniștii luptă pentru ai lor, așa cum și trebuie să facă, dar ar trebui să lupte cu bun-simț și ordine, fără ranchiună și dezlănțuiri. Între timp, cuprinși de lașitate, oamenii puterii și monarhiștii fug în străinătate. Din cauza lor, militarii se vor răzvrăti până la urmă într-o bună zi, instituind un stat cazon, și atunci știu că vom avea de ce plânge. Sau va izbucni un război civil, o să ne punem pe tras unii în alții și frații se vor omorî între ei.

Vorbea hotărât, fără preget. Până când, brusc, a părut să revină la realitate, nedându-și seama că și mama, și eu, deși ne țineam firea, eram total deconcertate și nu știam nici unde voia să ajungă cu pledoaria lui descurajantă, nici ce legătură aveam noi cu acea crudă dezlănțuire verbală.

— Scuzați-mă că vă spun toate acestea atât de impulsiv, dar mă gândesc de mult la ele și cred că a sosit momentul acțiunii. Țara se prăbușește. Asta-i o nebunie, o absurditate, iar pe mine, așa cum v-am spus, mă pot ucide în orice zi. S-a întors roata lumii, și e foarte greu să te adaptezi. Am trudit ca un bou peste treizeci de ani, nedormind pentru averea mea și încercând să-mi fac datoria. Dar, ori timpurile nu-s de partea mea, ori am greșit cu siguranță în ceva serios, fiindcă, la sfârșit, nimic nu-mi iese, și viața pare să-mi scuipe brusc în față răzbunarea ei. Fiii mi-au scăpat din mână, soția m-a părăsit, viața de zi cu zi din fabrică e un infern. Nimeni nu mă sprijină, sunt singur și convins că situația se poate doar înrăutăți. De aceea mă pregătesc, îmi pun ordine în afaceri, hârtii și socoteli. Îmi pun în aplicare ultimele dorințe și încerc să organizez totul pentru eventualitatea că într-o zi nu voi reveni. Odată cu afacerile, îmi fac ordine în amintiri și puținele sentimente. Cu cât văd totul mai negru în jurul meu, cu atât îmi scormonesc mai mult sentimentele și-mi salvez amintirile despre tot ce mi-a dăruit viața; acum, la sfârșitul zilelor, mi-am dat seama că unul dintre puținele momente pe care a meritat cu adevărat să le trăiesc e, știi, nu-i așa, Dolores ? e legat de tine. De tine și de fiica noastră, care seamănă leit cu tine când eram tineri. De asta am vrut să vă văd.

Gonzalo Alvarado, tatăl care avea, în sfârșit, chip și nume pentru mine, vorbea acum ceva mai liniștit. Pe la jumătatea pledoariei, începuse să se arate drept bărbatul care era zilnic, probabil diferit de cum ni se arătase: sigur de sine, cu gesturi și vorbe tăioase, obișnuit să poruncească și să aibă dreptate, îi venise greu să înceapă; probabil că nu era prea plăcut să dea ochii cu o iubire pierdută și o fiică necunoscută după un sfert de veac de absență. Dar în acel moment își regăsise total aplombul și era stăpân pe situație. Pledoaria lui era fermă, sinceră și fără vorbe în plus, așa cum nu poate fi decât pledoaria cuiva care nu mai are nimic de pierdut.

— Știi, Sira? Am iubit-o cu adevărat pe mama ta; am iubit-o mult, foarte mult, mi-am dorit ca totul să se fi petrecut altfel și s-o fi putut avea mereu lângă mine. Din nefericire, n-a fost așa.

Și-a luat ochii de la mine și a întors privirile spre mama. Spre ochii ei mari, de culoarea alunei, obosiți de atâta cusut. Spre frumoasa ei maturitate, fără creme și sulimanuri.

— Am luptat prea puțin pentru tine, nu-i așa, Dolores ? N-am fost în stare să le țin piept alor mei, n-am fost la înălțimea ta. După aceea, știi: m-am obișnuit cu viața care se aștepta de la mine, m-am obișnuit cu altă soție și altă familie.

Mama asculta în tăcere, aparent impasibilă. N-aș ști să spun dacă își ascundea emoțiile ori dacă vorbele lui îi erau indiferente. Pur și simplu, nu-i puteam citi gândurile așa cum stătea, hieratică, în costumul perfect croit, pe care nu i-l mai văzusem niciodată, croit cu siguranță din ceea ce îi rămăsese de la doamne cu mai multe stofe și mai mult noroc în viață decât ea. Departe de a se lăsa influențat de pasivitatea ei, tata a continuat.

— Nu știi dacă mă credeți sau nu, dar acum, când îmi văd sfârșitul aproape, regret într-adevăr din toată inima că am lăsat să treacă atâția ani, că nu m-am ocupat de voi și nici măcar n-am ajuns să te cunosc, Sira. Ar fi trebuit să insist mai mult, să vă stau mai aproape, dar asta a fost situația, iar tu, Dolores, erai prea demnă: n-ai fi acceptat doar firimiturile vieții mele. Totul sau nimic. Mama ta e foarte dură, fetiço, și foarte fermă. Iar eu am fost, probabil, slab și cretin, dar, în fine, nu-i momentul să ne lamentăm.

A tăcut câteva clipe, gânditor, fără să se uite la noi. Apoi a tras aer în piept, a expirat cu putere și și-a schimbat poziția: și-a desprins spatele de spătarul fotoliului și și-a împins trupul în față, dorind parcă să fie mai direct, ca și cum voia să abordeze direct ceea ce credea că trebuia să ne spună. Părea, în fine, dispus să renunțe la amara nostalgie cu care survola trecutul, pregătit să se oprească la cerințele pământești ale prezentului.

— Nu vreau să vă mai rețin cu melancoliile mele, scuzați-mă. Să revenim la subiect. V-am chemat ca să vă comunic ultimele mele dorințe. Și vă rog să mă înțelegeți bine, corect. Nu am intenția să vă despăgubesc pentru anii în care nu v-am purtat de grijă, nici să vă demonstrez cu daruri că mă căiesc și cu atât mai puțin încerc să vă cumpăr stima abia acum. Nu vreau decât să las bine legate capetele despre care cred că trebuie să rămână legitim legate pentru clipa când îmi va suna ceasul.

Pentru prima dată după ce ne așezaserăm, s-a ridicat din fotoliu și s-a dus la masa de scris. L-am urmărit cu privirea: i-am observat spatele lat, croiala elegantă a sacoului, mersul sprinten, în pofida corpolenței. M-am uitat apoi la portretul ce atârna pe peretele din fund, spre care se îndrepta, căci nu puteam să n-o fac, date fiind dimensiunile lui. O doamnă elegantă, îmbrăcată după moda începutului de secol, nici frumoasă, nici urâtă, cu o țiară pe părul scurt și ondulat și o ținută severă în uleiul din rama poleită. S-a întors și l-a arătat cu o mișcare a bărbiei.

— Mama, măreața dona Carlota, bunica ta. Ți-o amintești, Dolores ? A murit acum șapte ani; de-ar fi făcut-o acum douăzeci și cinci, tu, Sira, te-ai fi născut probabil aici. În fine, să lăsăm morții să se odihnească în pace.

Vorbea fără să ne privească, văzându-și de treabă în spatele mesei de lucru. A deschis sertare, a scos obiecte, a răscolit hârtii și s-a întors la noi cu mâinile pline. Mergând, nu-și lua ochii de la mama.

— Ești tot frumoasă, Dolores, a zis, așezându-se.

Nu mai era încordat, stinghereala inițială era doar o amintire.

— Scuzați-mă, nu v-am oferit nimic, vreți să serviți ceva? O s-o chem pe Servanda...

A făcut un gest, de parcă voia să se ridice din nou, dar mama l-a întrerupt.

— Nu vrem nimic, Gonzalo, mulțumesc. Să terminăm odată cu toate astea, te rog.

— Ți-amintești de Servanda, Dolores? Cum ne mai spiona, cum ne mai urmărea, ca să se ducă pe urmă cu bârfa la mama. A hohotit brusc, răgușit, scurt, amar: îți amintești când ne-a prins închiși în camera de călcat rufe? Și uită-te acum, după atâția ani, ce ironie a sorții: mama putrezește în cimitir, iar eu stau aici, cu Servanda, care îmi poartă de grijă, nu poate fi soartă mai jalnică. Trebuia s-o concediez la moartea mamei, dar unde era să se mai ducă atunci, bătrână, surdă, fără familie, biata de ea? În plus, probabil că nici nu putuse face decât ce-i porunca mama : doar nu era să piardă un asemenea serviciu pe daiboj, deși dona Carlota era insuportabilă și-i făcea viața amară. În fine, nici voi nu vreți să serviți nimic, nici eu. Să continuăm deci.

A rămas pe marginea scaunului, fără să se rezeme, cu mâinile mari sprijinite pe maldărul de lucruri pe care le adusese de pe masă. Hârtii, pachete, etuiuri. Din buzunarul interior al sacoului a scos niște ochelari cu montură metalică și i-a potrivit pe nas.

— Ei bine, să trecem la chestiuni practice. Să vedem, pe rând.

A luat mai întâi un pachet format din două plicuri mari, umflate, legate pe mijloc cu un elastic.

— Asta-i pentru tine, Sira, ca să-ți croiești un drum în viață. Nu-i a treia parte din capitalul meu, cum ar fi drept să primești, deoarece ești unul dintre cei trei descendenți ai mei, dar sunt toți banii peșin pe care ți-i pot da acum. N-am izbutit să vând aproape nimic, vremurile nu-s pentru asemenea tranzacții. Nu pot să-ți las nici proprietăți; nu ești legal recunoscută drept fiica mea, iar drepturile reale te-ar copleși, implicându-te în procese fără sfârșit cu ceilalți fii ai mei. Dar, în fine, ai aici aproape o sută cincizeci de mii de pesete. Pari isteată ca și mama ta; sigur vei ști să le investești bine. Cu acești bani vreau să-i porți de grijă, să nu-i lipsească nimic și s-o poți întreține dacă într-o zi ar ajunge să aibă nevoie.

Ținea pachetul întins; înainte de a-l lua, m-am uitat la mama, deconcertată, neștiind ce să fac. Cu un gest afirmativ, scurt și concis, a consimțit. Abia atunci am întins mâinile.

— Îți mulțumesc, i-am murmurat tatei, înainte de a răspunde, a zâmbit auster.

— N-ai pentru ce, fetiço, n-ai pentru ce. Ei bine, să continuăm.

A luat apoi un etui căptușit cu catifea albastră și l-a deschis. A luat altul, de astă dată de culoare grenă, mai mic. A făcut la fel. Și tot așa, unul după altul, până la cinci etuiuri. Le-a pus pe masă. Bijuteriile din interiorul lor nu străluceau, era prea puțină lumină, dar nu le puteam ignora valoarea.

— Erau ale mamei. Sunt mai multe, dar Măria Luisa, soția mea, le-a luat cu ea în piosu-i exil. Dar le-a lăsat pe cele mai valoroase, probabil pentru că erau cele mai discrete. Sunt pentru tine, Sira; cel mai sigur e că n-ai să ajungi să le porți: după cum vezi, sunt cam ostentative. Dar le vei putea vinde sau amaneta, dacă vei avea vreodată nevoie, și ai să iei pe ele o sumă mai mult decât respectabilă.

N-am știut ce să răspund; mama, da.

— Nici vorbă, Gonzalo. Toate astea îi aparțin soției tale.

— Nici gând, i-a tăiat-o. Toate astea, dragă Dolores, nu-s ale soției mele; toate sunt ale mele, iar eu doresc ca de la mine să ajungă la fiica mea.

— Nu se poate, Gonzalo, nu se poate.

— Ba se poate.

— Ba nu.

— Ba da.

Aici discuția a murit. Tăcere pentru Dolores, o bătliepierdută. El a închis cutiile pe rând. Apoi le-a pus una peste alta, într-o piramidă ordonată, cea mai mare cutie jos, cea mai mică, sus. A împins grămada spre mine, făcând-o să lunece pe suprafața ceruită a mesei, iar când a ajuns în fața mea, și-a îndreptat atenția spre niște hârtii îndoite. Le-a despăturit și mi le-a arătat.

— Astea-s certificatele bijuteriilor, cu descrieri, taxe și așa mai departe. Și mai există un act notarial care certifică faptul că sunt proprietatea mea și că ți le cedez din propria- mi voință. Are să-ți fie de folos, dacă vreodată va trebui să dovedești că-ți aparțin; sper că nu vei avea nevoie să demonstrezi nimic nimănui, dar e bine să-1 ai, pentru orice eventualitate.

A împăturit hârțiile, le-a pus într-un soi de dosar, l-a legat îndemânatic cu o panglică roșie și l-a pus tot în fața mea. Apoi a scos dintr-un plic două coli de hârtie pergamentoasă, timbrate și ștampilate.

— Și acum încă un lucru, aproape ultimul. Să vedem cum să ți-1 explic. (Pauză, inspirație, expirație. De la capăt.) L-am redactat împreună cu avocatul meu, iar un notar l-a legalizat,

în rezumat, atestă că eu sunt tatăl tău și tu - fiica mea. La ce-ți va servi? Poate că la nimic, fiindcă, dacă într-o zi ai cere o parte din averea mea, ai afla că am destinat-o încă din viață fraților tăi vitregi, așa că niciodată n-ai putea obține de la această familie mai multe beneficii decât vei lua azi cu tine când vei ieși din această casă. În schimb, acest act e important pentru mine; e recunoașterea publică pe care ar fi trebuit s-o fac cu mulți ani în urmă. Adeverește

ceea ce ne unește pe noi doi, și de aici înainte poți face cu el ce vrei: să-1 arăți lumii întregi ori să-1 rupi în bucățele și să-1 pui pe foc; asta nu mai depinde decât de tine.

A împăturit documentul, l-a pus în plic, plicul mi l-a întins mie, iar de pe masă a luat altul, ultimul. Cel dinainte era mare, din hârtie bună, cu o caligrafie elegantă și antet notarial. Al doilea era mic, maroniu, comun, părea să fi trecut prin milioane de mâini înainte de a ajunge în ale noastre.

— Am ajuns și la sfârșit, a spus, fără să ridice capul.

L-a deschis, i-a scos conținutul și l-a cercetat rapid. Trecând de astă dată peste mine, i l-a dat mamei, fără nici un cuvânt. Apoi s-a ridicat și s-a îndreptat spre unul din balcoane. A rămas acolo tăcut, cu spatele, ținând

măinile în buzunarele pantalonilor, privind noaptea sau neantul, habar n-am. Mama primise un teanc mic de poze. Vechi, sepia și proaste, făcute de un fotograf la minut, pentru trei lulele, într-o dimineață de primăvară din urmă cu peste două decenii. Doi tineri chipeși, surâzători. Complici și intimi, prinși în plasa fragilă a iubirii lor pe cât de mari, pe atât de incomode, nu știau că, după o despărțire de ani de zile, când să înfrunte împreună mărturia zilei de ieri, el se va duce pe balcon, ca să n-o privească pe ea în față, iar ea va strânge din dinți, ca să nu plângă în fața lui.

Dolores a privit pozele fără grabă, una după alta. Apoi mi le-a dat, fără să se uite la mine. Le-am privit și eu fără grabă, apoi le-am pus la loc în plic. El a revenit lângă noi, s-a așezat din nou și a reluat conversația.

— Cu asta am încheiat chestiunile materiale. Acum vin sfaturile. Nu că aș încerca, fata mea, să-ți fac un legat moral; nu cred că aș putea să inspir încredere, nici că aș putea să predic cu propriu-mi exemplu, dar nici nu cred că ar cădea cerul dacă, după atâția ani, m-ați asculta câteva minute, așa-i?

Am încuviințat, dând din cap.

— Ei bine, iată-mi sfatul: plecați cât mai iute cu putință. Amândouă, departe, trebuie să plecați; cu cât mai departe de Madrid, cu atât mai bine. Departe de Spania, dacă e posibil. În Europa nu, că nici acolo nu-i prea bine. În America sau, dacă America vi se pare prea departe, în Africa. În Maroc; duceți-vă în Protectorat, fiindcă se trăiește bine. E un loc liniștit unde, de când s-a sfârșit războiul cu arabii, nu se întâmplă niciodată nimic. Începeți o viață nouă departe de țara asta care a înnebunit, deoarece, când nici cu gândul nu vom gândi, va izbucni ceva teribil, și aici vor muri toți.

Nu m-am putut abține.

— Și dumneata de ce nu pleci ?

A zâmbit amar încă o dată. Și-a întins mâna mare către mine și m-a strâns cu putere. Era fierbinte. A vorbit fără să-mi dea drumul.

— Fiindcă eu nu mai am nevoie de viitor, fetițo; mi-am dat foc la toate corăbiile. Te rog, fă-mi o favoare, nu-mi vorbi cu dumneata. Eu mi-am încheiat ciclul, poate nițel înainte de vreme, dar nu mai am nici chef, nici putere să lupt pentru o viață nouă. O asemenea schimbare trebuie s-o începi cu vise și speranțe, cu iluzii. Să pornești fără ele înseamnă doar să fugi, iar eu n-am intenția s-o fac; prefer să rămân aici și să înfrunt tot ce va veni. Dar tu, Sira, ești tânără, va trebui să-ți faci o familie, s-o scoți la capăt. Și Spania e un loc tot mai nepotrivit. Așa că-ți recomand ca tată și ca prieten: pleacă. Ia-o pe mama ta cu tine, să-și vadă nepoții crescând. Și ai grijă de ea așa cum eu n-am fost în stare s-o fac, promite-mi.

M-a pironit cu privirile până mi-a perceput mișcarea afirmativă. Nu știam cum spera să-i port de grijă mamei, dar n-am îndrăznit mai mult decât să încuviințez.

— Ei bine, cred că am terminat, a anunțat.

S-a ridicat, iar noi l-am imitat.

— Strânge-ți lucrurile, a spus.

I-am dat ascultare. Totul mi-a încăput în geantă, cu excepția celui mai mare etui și a plicurilor cu bani.

— Și acum, dă-mi voie să te îmbrățișez pentru prima și, cu siguranță, ultima oară. Mă îndoiesc serios că ne vom revedea. M-a învăluit cu trupul lui și m-a strâns în brațe cu putere;

apoi mi-a luat fața între mâinile lui mari și m-a sărutat pe frunte.

— Ești la fel de frumoasă ca mama ta. Noroc în viață, fata mea. Dumnezeu să te binecuvânteze.

Am vrut să-i spun ceva, dar n-am putut. Sunetele mi s-au împotmolit în gât, într-o babilonie de noduri și vorbe; lacrimile mi-au venit în ochi, și n-am fost în stare decât să mă întorc și să ies pe coridor, în căutarea ieșirii, poticnindu-mă, cu ochii împăienjeniți și un fir de neagră tristețe lăuntrică.

Am așteptat-o pe mama pe palier. Ușa care dădea în stradă rămăsese întredeschisă, am văzut-o ieșind, urmărită de departe de sinistra Servanda. Avea obraji de un roșu aprins și ochii sticloși, pe chip i se citea, în sfârșit, emoția. N-am asistat la ceea ce părinții mei au făcut și au zis în acele nici cinci minute, dar cred și azi că s-au îmbrățișat, spunându-și adio pe vecie.

Am coborât așa cum urcaserăm: mama în față, eu în spate. În tăcere. Cu bijuteriile, actele și pozele în buzunar, cu teancul de o sută cincizeci de mii de pesete strâns sub braț, în păcănitul tocurilor pe marmura treptelor. Ajungând la mezanin, nu m-am putut abține: am luat-o de braț și am obligat-o să se oprească și să se întoarcă. Stând față în față, vocea mea a fost doar un murmur înspăimântat.

— Chiar au să-1 omoare, mamă?

— Ce știi eu, fetițo, ce știi eu...?

4

Am ieșit în stradă și am plecat fără nici o vorbă. Mama a grăbit pasul, iar eu m-am străduit să mă țin după ea, deși pantofii noi, incomozi și înalți, mă împiedicau să merg în ritmul ei. După câteva minute, am îndrăznit să vorbesc, tot consternată, ca și cum conspiram.

— Ce mă fac acum cu toate astea, mamă ?

Nu s-a oprit să-mi răspundă.

— Le pui bine, a fost singurul ei răspuns.

— Pe toate ? Tu nu-ți oprești nimic ?

— Nu, toate-s ale tale; tu ești moștenitoarea și, în plus, ești deja femeie în toată firea, nu mă pot amesteca în ceea ce hotărăști să faci de aici înainte cu bunurile pe care tatăl tău a hotărât să ți le dea.

— Sigur, mamă?

— Sigur, fata mea, sigur. Dă-mi, poate, o fotografie; oricare dintre ele, vreau doar o amintire. Restul e numai al tău, dar, pentru numele lui Dumnezeu și al Maicii Preciste, te rog, Sira, ascultă-mă bine, fetiço.

S-a oprit în sfârșit, m-a privit în ochi sub lumina tulbure a unui felinar. Pe lângă noi treceau în toate sensurile oameni străini de confuzia pe care ne-o provocase întâlnirea aceea.

— Ai grijă, Sira. Ai grijă și fii responsabilă, a șoptit, vorbind grăbit. Nu face nici o nebunie, deoarece acum ai mult, mult, mult mai mult decât ai visat să ai în viață, așa că, pentru numele Domnului, fetiço, fii prudentă; fii prudentă și înțeleaptă.

Am mers în tăcere până ne-am despărțit. Ea s-a întors în pustietatea casei sale, fără mine; lângă muta tovărășie a bunicului, care n-a știut niciodată cine era tatăl nepoatei lui, fiindcă Dolores, încăpățânată și orgolioasă, refuzase mereu să-i divulge numele. Iar eu la Ramiro. Mă aștepta acasă, fumând și ascultând, în amurg, radioul din salon, dornic să știe cum îmi mersese și gata să cinăm în oraș.

I-am povestit amănunțit cum fusese vizita: ce văzusem, ce-mi spusese tata, cum mă simțisem și ce mă sfătuiseră. Și i-am arătat și ce adusesem cu mine din casa în care probabil că n-aveam să mă mai întorc niciodată.

— Asta face mulți bani, fetiço, a șoptit, privind bijuteriile.

— Și mai e și asta, am spus, întinzându-i plicurile cu bancnote.

Drept orice replică, a lăsat să-i scape un fluierat.

— Ce-o să facem cu toate astea, Ramiro? am întrebat, îngrijorată.

— Vrei să spui ce-o să faci tu, iubito: toate-s doar ale tale. Eu pot, dacă vrei, să aflu care-i cea mai bună formă de a le păstra. Poate n-ar fi rău să depunem totul în seiful din biroul meu.

— De ce să nu le ducem la o bancă? am întrebat.

— Nu cred că ar fi cel mai potrivit lucru, în vremurile astea.

Căderea bursei din New York din urmă cu câțiva ani, instabilitatea politică și o altă grămadă de lucruri, care pe mine nu mă interesau absolut deloc, au fost explicațiile cu care și-a susținut propunerea. Abia i-am dat atenție: orice hotărâre a lui mi se părea corectă, nu voiam decât să ascundă cât mai repede averea ce-mi ardea deja degetele.

A doua zi, s-a întors de la lucru încărcat cu broșuri și caietele.

— Mă tot gândesc la ale tale și cred că am găsit soluția. Cel mai bine ar fi să înființezi o societate comercială, a anunțat de cum a intrat.

Nu ieșisem din casă după ce mă trezisem. Îmi petrecusem toată dimineața încordată și nervoasă, retrăind după-amiaza anterioară, chinuită încă de strania senzație pe care mi-o provoca existența unui tată cu prenume, nume, avere și sentimente. Propoziția aceea neașteptată n-a făcut decât să-mi accentueze confuzia.

- Ce să fac eu cu o firmă? am întrebat, alarmată.
- Astfel vei ține banii în siguranță. Și încă ceva.

Mi-a spus că firma lui avea probleme, frecușuri cu șefii din Italia, și că firmele străine nu se mai simțeau în siguranță în Spania convulsionată din acele zile. Mi-a vorbit de idei, de gânduri și a deschis în fața mea un catalog cu proiecte pe care nu mi le mai împărtășise până atunci. Proiecte inovatoare, strălucite, menite să modernizeze țara cu firme străine, croind astfel drum modernizării. Import de secerătoare mecanice englezești pentru ogoarele Castiliei, aspiratoare americane care promiteau să lase căminele orășenești curate ca lacrima și un cabaret în stil berlinez pentru care avea deja un local pe Strada Valverde. Între toate strălucea, totuși, proiectul Academiei Pitman.

— De luni de zile mă tot gândesc la ideea asta, de când am primit la firmă o broșură prin intermediul unor vechi clienți, dar, din poziția mea de director, nu mi s-a părut oportun să mă adresez direct lor. Dacă fondăm o firmă pe numele tău, totul va fi mult mai simplu, m-a lămurit. Academiiile Pitman funcționează din plin în Argentina: au peste douăzeci de sucursale, pregătesc mii de elevi pentru posturi în întreprinderi, bănci și administrație. Îi învață dactilografie, stenografie și contabilitate cu metode revoluționare, iar după unsprezece luni primesc un titlu și-s gata să-i facă praf pe toți. Iar firma crește neîncetat, deschide noi sedii, face angajări și generează venituri. Am putea face și noi la fel, să deschidem Academia Pitman pe acest mal al oceanului. Dacă le propunem acest lucru argentinienilor, spunându-le că avem o firmă legal constituită și cu suficient capital, e probabil să avem posibilități mult mai mari decât ca simpli particulari.

Habar n-aveam dacă proiectul era înțelept sau foarte aiurit, dar Ramiro vorbea atât de sigur, părea atât de ferm și de bun cunoscător, încât nici o clipă nu m-am îndoit că era un plan mareț. Tot adăuga detalii, continuând, vorbă cu vorbă, să mă uimească.

— Cred că ar trebui să ții seama de sfatul tatălui tău de a părăsi Spania. Are dreptate: aici totul e prea încordat, oricând poate izbucni ceva grav, nu-i momentul pentru afaceri noi. De aceea cred că trebuie să-i urmăresc sfatul și să plecăm în Africa. Dacă totul merge bine, de cum se liniștesc lucrurile, putem să facem un salt în Peninsula și să ne extindem în toată Spania. Lasă-mi nițel timp, ca să-i contactez în numele tău pe patronii de la Pitman din Buenos Aires și să-i conving de oportunitatea proiectului nostru de a deschide o mare sucursală în Maroc, mai vedem dacă în Tanger ori în Protectorat. Durează o lună, cel mult, până ne răspund. Și, de cum primim răspunsul, *arrivederci* Hispano-Olivetti: plecăm și ne punem pe treabă.

— Dar de ce-ar vrea arabii să bată la mașină?

Ramiro mi-a răspuns cu un hohot de râs sonor. Apoi m-a lămurit:

— Ce idei ai și tu, iubito! Academia noastră va fi destinată europenilor care trăiesc în Maroc. Tangerul e un oraș internațional, un porto franco cu cetățeni veniți din întreaga Europă. Acolo sunt multe firme străine, legații diplomatice, bănci și afaceri financiare de tot soiul; posibilitățile de muncă sunt imense, și peste tot e nevoie de personal calificat, cu cunoștințe de dactilografie, stenografie și contabilitate. În Tetuan situația e diferită, dar tot plină de oportunități: populația e mai puțin internațională, fiindcă

orașul e capitala Protectoratului spaniol, dar e plin de funcționari și aspiranți la posturi de funcționari, și cu toții, cum bine știi, iubirea mea, au nevoie de pregătirea pe care o Academie Pitman le-o poate da.

— Și dacă argentinienii nu-ți dau autorizația ?

— Mă îndoiesc. Am la Buenos Aires prieteni cu relații excelente. O s-o obținem, ai să vezi. Ne vor ceda materiile și metodele lor și vor trimite reprezentanți care să le predea funcționarilor.

— Și tu ce-ai să faci ?

— Singur, nimic. Cu tine, multe. Noi doi vom conduce firma. Tu și eu, împreună.

Întâi am răs nervos. Imaginea schițată de Ramiro era de-a dreptul neverosimilă: micuța croitoreasă șomeră, biata de ea, și care în urmă cu abia câteva luni voia să învețe să bată la mașină, fiindcă n-avea nici măcar un loc unde să moară, era gata să devină, ca prin minune, șefa unei afaceri cu perspective de viitor fascinante.

— Vrei să conduc o firmă? Dar n-am nici cea mai mică idee despre nimic, Ramiro.

— Cum să nu? ! Cum să-ți mai spun cât valorezi? ! Singura problemă e că n-ai avut niciodată ocazia s-o arăți: ți-ai irosit tinerețea într-o vizuină, cosând zdrențe pentru altele și fără să poți face ceva mai bun. Momentul tău, marele tău moment n-a sosit încă.

— Și ce-au să spună cei de la Hispano-Olivetti când au să afle că pleci?

A zâmbit șmecherește și mi-a sărutat vârful nasului.

— Hispano-Olivetti, iubit, n-are decât să se ducă naibii.

Academiile Pitman sau un castel ce plutea în aer mi-era totuna, dacă ideea venea de la Ramiro; căci își povestea planurile cu un entuziasm febril, ținându-mă de mâini și pironindu-mă cu privirea, și-mi repeta cât de mult valoram și ce bine avea să meargă totul dacă pariam împreună pe viitor. Cu Academiile Pitman ori cu cazanele de smoală ale iadului, orice-ar fi propus era lege pentru mine.

A doua zi a adus acasă broșura cu informațiile care îi înfierbântau închipuirea. Paragrafe întregi făceau istoria firmei: funcționa încă din 1919 și fusese fondată de trei asociați, Allua, Schmiegelon și Jan. Se baza pe sistemul stenografie inventat de englezul Isaac Pitman. Metodele erau infailibile, profesorii riguroși, responsabilitatea absolută, instruirea, după obținerea titlului pe elevi îi aștepta un viitor splendid. Pozele unor tineri zâmbitori, ce-și savurau strălucita proiecție profesională, anticipau veridicitatea promisiunilor. Textul trăda un triumfalism capabil să-i înflăcăreze până și pe cei mai neîncrezători: „Lung și greu e drumul vieții. Nu toți ajung la mult visatul final, unde îi așteaptă succesul și banii. Mulți se pierd pe drum: cei inconstanți, slabi de înger, neglijenți și ignoranți, cei ce cred doar în noroc, uitând că victoriile cele mai răsunătoare și mai exemplare s-au făurit doar prin studiu, perseverență și voință. Fiecare își poate alege destinul. Hotărăște-ți-1 singur pe al tău!”.

În acea după-amiază m-am dus s-o văd pe mama. A făcut cafea la ibric și, în timp ce-o beam, alături de bunicul, orb și mut, i-am împărtășit proiectul nostru și i-am sugerat că,

odată instalați în Africa, ar putea veni să stea cu noi. După cum intuiam, ideea nu i-a plăcut deloc și nici n-a acceptat să vină cu noi.

— N-ai de ce să-ți ascuți tatăl, nici de ce să crezi tot ce ne-a zis. Dacă el are probleme în afaceri, nu înseamnă că vom avea și noi. Cu cât mă gândesc mai bine, cu atât cred că a exagerat.

— O fi știind el de ce-i atât de speriat, mamă; doar nu inventează...

— Îi e frică, fiindcă e obișnuit să poruncească și nimeni să nu-i replice, iar acum e confuz pentru că muncitorii încep să ridice glasul și să-și ceară drepturile. Adevărul e că mă întreb neîncetat dacă n-a fost o nebunie să acceptăm grămada aia de bani și, mai ales, bijuteriile.

Nebunie sau nu, fapt e că, de atunci, banii, bijuteriile și planurile s-au împletit ușor și fără stridente cu viața noastră cotidiană, mereu prezente în gândurile și discuțiile noastre. Așa cum hotărâserăm, Ramiro și-a asumat demersul pentru crearea firmei, iar eu m-am limitat să semnez hârtiile pe care mi le punea în față. Începând de atunci, viața mea a continuat neschimbată: agitată, amuzantă, plină de iubire și nesăbuită naivitate.

Întâlnirea cu Gonzalo Alvarado ne-a mai împăcat pe mama și pe mine, dar drumurile noastre erau definitiv diferite. Dolores prelungea la nesfârșit folosirea ultimelor cârpe luate

de la dona Manuela, cosea uneori pentru câte-o vecină, dar în cea mai mare parte a timpului n-avea nici o treabă. Lumea mea însă era diferită: acolo nu mai încăpeau nici tiparele, nici canafasul; abia dacă mai dăinuia ceva din tânăra croitoreasă de altădată.

Plecarea în Maroc a mai întârziat câteva luni. În cursul lor, Ramiro și cu mine ieșeam și intram, râdeam, fumam, făceam dragoste ca nebunii și dansam *carioca* până în zori. În jur, viața politică tot mai arunca flăcări, iar grevele, conflictele de muncă și violențele de stradă erau ceva obișnuit. În februarie, a câștigat alegerile coaliția de stânga a Frontului Popular ¹ ; în replică, Falanga ² a devenit mai agresivă. Pistoalele și pumnii au înlocuit vorbele în dezbaterile politice, tensiunea a atins cote maxime. Dar ce ne mai păsa nouă de toate astea, când eram la doar doi pași de o nouă etapă!

1. Alianță a forțelor republicane, socialiste și comuniste care urmărea să țină piept totalitarismului de dreapta și să cucerească puterea. S-a concretizat în Manifestul Frontului Popular (ianuarie 1936), care a deținut puterea din februarie 1936 până în 1939.
2. Falanga Spaniolă Tradiționalistă și a Juntelor de Ofensivă Național-Sindicalistă, de orientare fascistă; a fost condusă de Primo de Rívra, iar apoi de generalul Franco, fiind partid unic până la moartea celui din urmă.

5

Am plecat din Madrid la sfârșitul lui martie 1936. M-am dus într-o dimineață să-mi cumpăr ciorapi și, la întoarcere, am găsit casa cu fundul în sus și pe Ramiro printre valize și cufere.

— Plecăm. După-amiază.

— Ne-au răspuns deja cei de la Pitman? am întrebat, cu nervii înnodați în stomac.

A răspuns fără să mă privească, aruncând grăbit din dulap pantaloni și cămăși.

— Nu direct, dar am aflat că studiază propunerea cu toată seriozitatea. Îmi închipui deci că e momentul să întindem aripile.

— Și serviciul tău?

— Mi-am dat demisia. Chiar azi. Eram mai mult decât sătul de ei, știau că plecarea mea era doar o chestiune de zile. Așa că adio și n-am cuvinte, Hispano-Olivetti. Ne așteaptă o lume nouă, iubito; norocul e de partea celor curajoși, așa că începe să împachetezi, fiindcă plecăm.

N-am răspuns, iar tăcerea mea l-a obligat să-și întrerupă munca frenetică. S-a oprit, m-a privit și a zâmbit, simțindu-mă zăpăcită. S-a apropiat, m-a luat de talie și, sărutându-mă,

mi-a smuls temerile din rădăcini și mi-a transmis energia în stare să mă facă să zbor până în Maroc.

Din pricina grabei, abia am avut câteva minute pentru a-mi lua rămas-bun de la mama; doar o îmbrățișare grăbită în pragul ușii și un „nu-ți face griji, o să-ți scriu”. Eram încântată că n-aveam vreme să lungesc despărțirea: era prea dureroasă. Nici măcar n-am întors privirea în timp ce coboram grăbită scara; deși era un om tare, știam că mama era gata să izbucnească în lacrimi, și nu era momentul pentru sentimentalisme. În absoluta-mi inconștientă, credeam că despărțirea nu avea să dureze prea mult; ca și cum Africa era la un pas și trebuia doar să treci de două țări, iar noi nu aveam să lipsim mai mult de câteva săptămâni.

Am debarcat la Tanger la începutul primăverii, într-o amiază cu vânt. Am părăsit Madridul cenușiu și ursuz și ne-am instalat într-un oraș străin, strălucitor, plin de culoare și contraste, unde chipurile măslinii ale arabilor în *djellaba*¹ și cu turbane se ițeau printre europeni stabiliți acolo și alți oameni, ce fugeau de trecut în drum spre mii de destine, cu valizele mereu pe jumătate făcute și pline de vise incerte. Tanger, unde marea, cele douăsprezece steaguri străine, numeroșii palmieri și eucalipti conviețuiau cu ulițele maure și bulevardele noi, străbătute de automobile somptuoase, al căror număr începea cu literele CD: *corps diplomatique*. Tanger, unde minaretele moscheilor și parfumul mirodeniilor conviețuiau fără tensiuni cu consulatele, băncile, străinele frivole în mașini decapotabile, aroma de tutun blond și parfumurile pariziene neimpozitate. Terasile băilor din port ne-au primit cu parasolare care fluturau în aerul marin, capul Malabata și coastele spaniole din depărtare. Europenii, în haine ușoare și deschise la culoare, cu ochelari de soare și pălării moi, leneveau indolent, bându-și aperitivele și răsfoind picior peste picior presa internațională. Unii se ocupau de afaceri, alții de administrație, mulți dintre ei doar de propria lor viață trândavă, fals lipsită de griji: preludiul a ceva incert, ce încă nu venise și pe care nici cei mai curajoși nu-1 puteau prezice.

Așteptând vești concrete de la patronii Academiiilor Pitman, am tras lângă *medina*², la hotelul Continental, cu vedere spre port. Ramiro telegrafiasse firmei argentiniene, anunțându-i schimbarea noastră de adresă, iar eu întrebam zilnic la recepție dacă nu cumva sosise scrisoarea ce urma să marcheze

1. Tunică lungă cu glugă.

2. Nume dat în Africa de Nord zonei vechi a unui oraș, prin opoziție cu cele recent sistematizate.

începutul viitorului nostru. De cum primeam răspunsul, urma să decidem dacă rămâneam la Tanger ori ne instalăm în Protectorat. Între timp, deoarece comunicarea întârzia să treacă Atlanticul, începuserăm să umblăm prin oraș, printre expatriați ca noi, în masa celor cu trecut difuz și viitor imprevizibil, ce se dedicau trup și suflet istovitoarelor trăncăneli, chefuri, dansuri, spectacole la teatrul Cervantes și jocuri de cărți matinale; oameni care nu puteau intui dacă viața le oferea un destin strălucit ori un sfârșit sinistru într-o vizuină către care nu aveau încă nici o pistă.

Am ajuns ca ei și ne-am cufundat într-un timp în care aveam tot, cu excepția liniștii. În odaia de la Continental, pe când perdelele albe unduiau în briza mării, am trăit infinite ceasuri de iubire; o pasiune furioasă în zgomotul monoton pe care paletele ventilatorului îl amestecau cu ritmul întretăiat al respirațiilor noastre, pe când sudoarea cu gust de salitră ne luneca pe piele, iar cearșafurile mototolite cădeau din pat și se răspândeau pe jos. Ieșeam neîntrerupt, trăind zi și noapte pe străzi. La început, umblam singuri, nu cunoșteam pe nimeni. Uneori, când vântul de la răsărit bătea puternic, ne duceam la plaja din Pădurea Diplomatică; seara, ne plimbam pe recent construitul bulevard Pasteur, vedeam filme americane la Florida Kursaal ori Capitol sau ne duceam la orice cafenea din Sukul Mic, centrul palpitant al orașului, unde lumea arabă și lumea europeană se amestecau grațios și comod.

Însă izolarea noastră a durat doar două săptămâni: Tangerul era mic, Ramiro extrem de sociabil, iar pe atunci toți păreau să aibă urgentă nevoie de ceilalți. Curând, am început să salutăm chipuri, să aflăm nume și să ne alăturăm unor grupuri la intrarea în localuri. Prânzeam și cinam la Bretagne, Roma Park ori Brasserie de la Plage, iar serile mergeam la Bar Russo, Chatham, Detroit, în Piața Franța ori la Central, cu grupul lui de animatori unguri, sau ne duceam la spectacolele musical-ului *M'salah* în marele pavilion de cristal, plin până la refuz de francezi, englezi și spanioli, evrei de diferite cetățenii, marocani, nemți și ruși, care dansau, chefuliau și făceau politică ici și colo, într-un vârtej de limbi, în sunetul unei orchestre spectaculoase. Uneori ne terminam seara la Haffa, lângă mare, sub corturi, până în zori. Cu salteluțe pe podea, cu oameni care, rezemați, fumau *kij* și beau ceai. Arabi bogați, europeni cu averi neclare, dubioși poate și ei, în cine știe ce moment din trecut, în timpurile acelea încețoșate, rareori ne culcam înainte de a se crăpa de ziuă, împărțiți între așteptarea veștilor din Argentina și trândăvia impusă de întârzierea lor. Ne-am obișnuit treptat să circulăm prin zona europeană și să hoinărim pe străzile din zona arabă ; să conviețuim cu amalgamul

de exilați și localuri. Cu doamne care își plimbau tenul de ceară și canișii, pălăriile de pai și perlele, cu bărbieri negricioși, ce lucrau în aer liber cu unelte vetuste. Cu vânzători ambulănți de pomezi și unsori, diplomați cu haine impecabile, turme de capre și siluetele femeilor musulmane care, gătite cu caftane și pelerine cu glugă, treceau fugare și aproape fără chip.

Zilnic, soseau vești de la Madrid. Uneori le citeam în jurnalele locale ce apăreau în spaniolă, *Democracia*, *El Diario de Africa* sau republicanul *El Porvenir*. Uneori le auzeam pur și simplu din gura vânzătorilor de ziare care, în Sukul Mic, strigau titlurile în vârtejul limbilor: *La Vedetta di Tangeri* în italiană, *Le Journal de Tanger* în franceză. Ocazional, primeam de la mama scrisori scurte, simple, rare. Așa am aflat că bunicul murise tăcut și liniștit în balansoar, iar printre rânduri am intuit ce grea devenea pentru ea, zi după zi, simpla supraviețuire.

Era și o vreme a descoperirilor. Am învățat fraze în arabă, puține, dar utile. Auzul mi s-a obișnuit cu sonoritatea altor limbi - franceza, engleza - și cu alte accente ale propriei mele limbi, cum ar fi *haketia*, dialectul evreilor sefarzi marocani, care, pe substratul de spaniolă veche, împrumutase cuvinte din arabă și ebraică.

Am observat că existau substanțe care se fumau, se injectau, se trăgeau pe nas și tulburau simțurile; că unii erau în stare să-și joace mama la masa de bacarrat și că existau patimi ale cărnii ce admiteau mult mai multe combinații decât cea dintre bărbat și femeie pe orizontalitatea saltelei. Am aflat și lucruri care se petreceau în lume și despre care formația mea subterană nu avusese nicidecum cunoștință:

am aflat că în urmă cu mai mulți ani în Europa avusese loc un război mare, că în Germania conducea un oarecare Hitler, pe care unii îl admirau și de care alții se temeau, și că o

persoană care într-o zi se afla într-un loc cu un anumit sentiment al permanenței putea a doua zi să se volatilizeze pentru a-și salva pielea, ca să nu i se rupă oasele în bătaie sau ca să nu sfârșească într-un loc mai îngrozitor decât cel mai sinistru coșmar.

Am descoperit cu nespuse neplăcere și că, oricând și fără un motiv aparent, tot ce considerăm stabil poate să se deregleze, să devieze, să apuce într-o altă direcție și să se schimbe. Dar, deși cunoșteam înclinațiile unora și altora în politica europeană și date din istoria fiecăreia dintre patriile celor ce ne înconjurau, nu mi-am însușit acea învățătură, nu fiindcă nu mi-ar fi pomenit-o nimeni, ci fiindcă mi-a fost dat s-o trăiesc la persoana întâi. Nu-mi amintesc exact nici când, nici ce s-a petrecut concret, dar, într-un punct neclar, între mine și Ramiro totul a început să se schimbe.

La început, a fost doar o simplă alterare a rutinelor. Relațiile noastre cu alții au fost tot mai frecvente și a apărut interesul limpede de a merge într-un loc sau altul; nu mai hoinăream fără grabă pe străzi, nu ne mai lăsam duși de inerție ca în primele zile. Eu preferam etapa noastră dinainte, când eram singuri, doar noi doi și lumea străină din jur, dar înțelegeam că Ramiro, cu firea lui năvalnică, începuse să câștige simpatie peste tot. Și ceea ce făcea pentru binele

meu era bine făcut, așa că suportam fără crâcnire ceasurile interminabile pe care le petreceam printre străini, deși în majoritatea ocaziilor abia înțelegeam despre ce vorbeau, uneori pentru că o făceau în limbi care nu erau a mea, alteori fiindcă discutau despre locuri și chestiuni pe care încă le ignoram: concesiuni, nazism, Polonia, bolșevici, vize, extrădări. Ramiro se descurca mediocru în franceză și italiană, o rupea oarecum pe englezește și cunoștea câteva expresii în germană. Lucrase pentru multinaționale, știa să intre în contact cu străinii, și acolo unde nu ajungea cu vorbe precise o făcea cu gesturi, circumlocvii și subînțelesuri.

Comunicarea nu-i puneă probleme, așa că în scurtă vreme a devenit popular în cercurile de expatriați. Era greu să intrăm într-un restaurant și să nu salutăm persoanele de la mai mult de două sau trei mese, să ajungem la barul din hotelul El Minzah ori pe terasa cafenelei Tingis fără să ni se ceară să ne alăturăm sporovăielii animate a vreunui grup. Ramiro se adapta ca și

cum îi cunoștea dintotdeauna, iar eu mă lăsam trasă, devenisem umbra lui, o prezență aproape mereu mută, indiferentă la tot ce nu însemna să-1 simt lângă mine și să-i fiu apendice, o extensie mereu încântată de el.

O vreme, aproximativ în cursul primăverii, am combinat ambele fațete și am menținut echilibrul. Păstram clipele de intimitate și ceasurile ce nu erau decât ale noastre. Păstram

flacăra zilelor din Madrid, ne deschideam totodată către noii prieteni și pătrundeam în complicatul du-te-vino al vieții locale. La un moment dat, totuși, balanța și-a pierdut echilibrul. Foarte lent, puțin câte puțin, dar ireversibil. Orele publice au început să se infiltreze printre clipele noastre de intimitate. Fețele cunoscute au încetat să mai fie simple pretexte pentru conversații și anecdotă, începând să se configureze ca ființe cu trecut, planuri de viitor și capacitate de intervenție. Personalitățile le-au ieșit din anonim, începând să se profileze precis, să pară interesante, atrăgătoare, încă îmi mai amintesc unele nume și prenume; încă le mai păstrez în memorie chipurile, deși sunt deja cranii, și originile îndepărtate, pe care atunci nu le puteam localiza pe hartă. Ivan, rusul elegant și tăcut, stilizat ca o trestie, cu ochi sperioși, căruia batista îi ieșea constant din buzunarul sacoului, ca o floare din mătase de sezon. Baronul polonez al cărui nume îmi scapă azi și care, deși se lăuda în cele patru vânturi cu presupusa-i avere, n-avea decât un baston cu mâner de argint și două cămăși roase la gât, după ce se frecaseră atâția ani de piele. Isaac Springer, evreul austriac cu nas mare și tabacheră de aur. Familia Jovovic, doi croați atât de chipeși, asemănători și ambigui, încât treceau ba drept amanți, ba drept frați. Italianul asudat care mă privea mereu cu ochi tulburi, parcă Mário sau, poate, Maurizio, nu mai știu. Ramiro a început să fie tot mai intim cu ei, să le împărtășească dorințele și grijile, luând activ parte la proiectele lor. Vedeam cum, zi de zi, se apropia treptat și tot mai mult de ei și se îndepărta de mine.

Veștile de la patronii Academiiilor Pitman păreau să nu mai vină, dar, spre surpriza mea, întârzierea nu părea să-i provoace lui Ramiro nici cea mai mică neliniște. Stăteam tot mai rar singuri în odaia de la Continental. Îmi vorbea tot mai rar în șoaptă și făcea tot mai puține aluzii la ceea ce până atunci îl încântase la mine. Abia mai pomenea de tot ce înainte păruse să-l încânte și nu obosea să numească: luciul pielii, șoldurile de zeiță, mătasea părului meu. Abia dacă mă mai lăuda pentru râsul grațios și prospețimea tinereții. Nu mai râdea aproape deloc de ceea ce înainte numea binecuvântata mea nevinovăție și vedeam că-i trezeam tot mai puțin interes, tot mai puțină complicitate și duioșie. În acele zile triste când incertitudinea mă asalta, îngrijorându-mă, am început să sufăr. Mă dureau și sufletul, și trupul, îmi era rău, îngrozitor, tot mai rău. Poate că stomacul nu mi se obișnuia cu noile mâncăruri, atât de diferite de supă cu rasol a mamei și de bucatele simple din birturile madrilene. Poate că exista o legătură între vipia densă și umedă de la începutul verii și tot mai marea mea slăbiciune. Lumina zilei îmi părea tot mai violentă, mirosurile străzii îmi provocau silă și vomă. Abia dacă-mi puteam aduna puterile ca să mă ridic din pat, vomismențele se repetau când nici cu gândul nu gândeam, iar somnul puneă stăpânire pe mine la orice oră. Uneori - tot mai rar - Ramiro părea să-și facă griji: se așeza lângă mine, îmi puneă mâna pe frunte și-mi șoptea vorbe dulci. Alteori - tot mai des - era distrat, pierdut. Nu-mi dădea atenție, era tot mai departe de mine.

Nu-l mai însoțeam când ieșea seara: abia dacă mai aveam energie și curaj să mă țin pe picioare. Rămâneam singură în hotel ceasuri multe, nesfârșite, dense, sufocante; ore de

ceață ușoară și lipicioasă, fără vreun fir de aer, parcă fără viață. Credeam că el continua să se ocupe cu ceea ce făcuse în ultima vreme și în aceleași tovarășii: pahare, biliard, discuții și iar discuții; socoteli și hărți trasate pe orice petic de hârtie de pe marmura albă a meselor de cafea. Credeam că făcea fără mine tot ceea ce făcea cu mine și nu ghiceam că intrase într-o fază diferită; că depășise frontierele simplei vieți sociale între prieteni, intrând pe un teritoriu nou, ce nu-i era total necunoscut. Am făcut noi planuri, da. Dar și jocuri de noroc, partide feroce de pocher, petreceri până în zori. Pariuri, laudăroșenii, tranzacții obscure și proiecte desorbitante. Minciuni, toasturi pentru soare și apariția unei laturi a personalității care, luni la rând, stătuse ascunsă. Ramiro Arribas, bărbatul cu o mie de fețe, îmi arătase până atunci doar una. Pe celelalte aveam să le aflăm curând.

Venea tot mai târziu și într-o stare tot mai jalnică noapte de noapte. Cu poalele cămășii pe jumătate ieșite din cureaua pantalonilor, nodul cravatei aproape pe piept, surescitat, duhnind a tutun și whisky, bâiguind scuze cu glas poticnit, și mă găsea trează. Uneori nici măcar nu mă atingea, cădea în pat ca un butuc și adormea pe loc, respirând cu zgomote ce nu mă lăsau să ațipesc în puținele ceasuri care mai rămâneau până se crăpa de ziuă. Alteori mă îmbrățișa stângaci, își prelingea respirația pe gâtul meu, îmi dădea la o parte hainele care îl deranjau și se descărca în mine. Iar eu îl lăsam s-o facă fără nici un reproș, neînțelegând bine ce se petrecea cu noi, incapabilă să dau un nume acelei lipse de interes.

În unele nopți nici nu venea. Erau cele mai rele: insomnia din zori, când priveam cum luminile galbene ale cheiului se reflectau în apa neagră a golfului, diminețile în care îmi ștergeam cu mâna lacrimile și amara bănuială că poate totul fusese o greșeală, una imensă, și că nu mai puteam da înapoi.

Finalul n-a întârziat mult. Gata să-mi confirm o dată pentru totdeauna cauza stărilor proaste, dar nevrând să-1 îngrijorez pe Ramiro, m-am dus într-o dimineață devreme la cabinetul unui medic de pe Strada Estatuto. „Doctor Bevilacqua, specialist în medicină generală, tulburări și boli” scria pe plăcuța aurie de la intrare. M-a ascultat, m-a consultat, a întrebat. Și n-a avut nevoie nici de testul clasic pe broască, nici de altceva ca să mă asigure de ceea ce și eu, și Ramiro, după cum am aflat mai târziu, presimțeam. M-am întors la hotel năucită, cu sentimente amestecate. Iluzii, neliniște, bucurie, spaimă. Speram să-1 găsesc dormind încă și să-1 trezesc cu sărutări, pentru a-i da vestea. Dar n-am mai putut-o face. N-am mai avut ocazia să-i spun că vom avea un copil, deoarece, când am sosit, el nu mai era, iar în afară de absența lui n-am găsit decât harababura din cameră, ușile dulapurilor larg deschise, sertarele scoase de pe șine, valizele risipite pe jos.

„Ne-au călcat hoții”, mi-am zis înainte de toate.

Mă sufocam, așa că a trebuit să mă așez pe pat. Am închis ochii și am respirat adânc, o dată, de două ori, de trei ori. După ce i-am redeschis, am parcurs odaia cu privirile. Un singur gând îmi roia în minte: „Ramiro, Ramiro, unde-i Ramiro?”. Rătăcind prin odaie, ochii au dat de un plic pus pe noptiera mea. Sprijinit de piciorul veiozei, avea numele meu trasat viguros cu majusculele pe care le puteam recunoaște chiar și la sfârșitul lumii.

Sira, iubirea mea,

Înainte de a continua să citești, vreau să știi că te ador și că amintirea ta va trăi în mine până la capătul zilelor. Când vei citi aceste rânduri, eu nu voi mai fi lângă tine, voi începe un drum nou și, cu toate că mi-o doresc din toată inima, mă tem că nu e posibil ca tu și copilul pe care intuiesc că-l aștepți să aveți un loc alături de mine.

Vreau să-ți cer iertare pentru felul cum m-am purtat cu tine în ultimul timp, pentru că nu ți-am fost devotat; am convingerea că înțelegeți că incertitudinea trezită de lipsa de vești de la Academiiile Pitman m-a împins să caut alte drumuri către viitor. Am studiat diferite propuneri și am ales una singură; e o aventură pe cât pe fascinantă, pe atât de promițătoare, dar îmi cere să mă dedic ei trup și suflet și, de aceea, azi nu mi te pot închipui alături în ea.

N-am nici cea mai mică îndoială că proiectul pe care îl încep astăzi va fi un succes absolut, dar, pentru moment, în stadiile inițiale, are nevoie de o investiție masivă, ce-mi depășește capacitățile financiare, și ca atare mi-am permis să iau cu împrumut banii și bijuteriile tatălui tău, ca să pot face față cheltuielilor inițiale. Sper ca într-o zi să-ți pot înapoia tot ce iau cu împrumut azi, astfel încât, cu trecerea anilor, să-i poți lăsa urmașilor tăi, așa cum a făcut tatăl tău cu tine. Sunt convins și că amintirea mamei tale, care te-a crescut cu abnegație și tărie, te va inspira în următoarele etape ale vieții.

Adio, viața mea. Al tău pe vecie, Ramiro

PS. Te sfătuiesc să părăsești Tangerul cât mai curând posibil; nu-i locul potrivit pentru o femeie singură, cu atât mai puțin în starea ta de acum. Mă tem că unii ar putea fi interesați să dea de mine și, dacă nu mă găsesc, ar putea încerca să te caute. Încearcă să pleci discret și cu puțin bagaj din hotel; deși am să încerc s-o fac, dat fiind că plec atât de grăbit, nu știu dacă voi putea plăti factura din ultimele luni și nu mi-aș putea ierta nicicând dacă acest fapt te-ar tulbura în vreun fel.

Nu-mi aduc aminte ce-am gândit. Păstrez scena intactă în memorie: camera întoarsă cu fundul în sus, dulapul gol, lumina orbitoare care intra pe fereastra deschisă și eu pe patul desfăcut, într-o mână ținând scrisoarea și cu cealaltă sprijinită pe burtă, în vreme ce de pe tâmpile îmi picurau stropi denși de sudoare. Gândurile care în clipa aceea mi-au trecut totuși prin minte fie n-au existat, fie n-au lăsat nici o urmă, fiindcă niciodată nu mi le-am putut reaminti. Sunt sigură în schimb că m-am pus pe treabă ca o mașină recent pornită, cu mișcări grăbite, dar fără să pot reflecta sau exprima sentimente. În pofida celor afirmate în scrisoare și chiar de la distanță, Ramiro continua să marcheze ritmul gesturilor mele, iar eu doar mă supuneam. Am deschis o valiză și am umplut-o cu tot ce-mi cădea în ambele mâini, gândindu-mă fără preget la ce-mi convenea să iau și ce puteam să las. Câteva rochii, o perie de păr, niște bluze și două reviste vechi, un pumn de lenjerie, pantofi desperecheați, două jachete fără fustele aferente și trei fuste fără jachete, hârtii disperate ce rămăseseră pe masa de scris, cutii din baie, un prosop. Când valiza a fost plină cu harababura aceea, am

închis-o și, trântind ușa, am plecat. În zarva amiezii, pe când clienții intrau și ieșeau din sala de mese, în zgomotul chelnerilor, al pașilor încrucișați și al glasurilor în limbi pe care nu le înțelegeam, nimeni n-a părut să-mi observe plecarea. Numai Hamid, comisionarul scund, cu aer de copil, deși nu mai era copil, s-a apropiat plin de sollicitudine, ca să mă ajute să duc valiza. L-am

refuzat fără nici o vorbă și am ieșit. Am pornit cu pași nici fermi, nici șovăielnici, fără să am habar unde mă duceam, dar și fără să-mi pese. Îmi amintesc că am străbătut Rue de Portugal, o stradă în pantă, rețin imagini dispartate din Sukul de Afară: un furnicar de tarabe, animale, voci și *chilabe*. Am hoinărit fără țel pe ulițe și de câteva ori a trebuit să mă lipesc de câte un perete, auzind din spate claxonul unui automobil ori strigătele de *balak, balak* ale câte unui marocan ce-și transporta marfa în graba mare. Mergând amețită, am trecut o clipă și prin cimitirul englezesc, pe la biserica catolică, pe Strada Siagin, pe Strada Marinei și pe la Marea Moschee. Am mers mult, nu prea știu cât, fără să simt oboseala, nici altceva, împinsă de o forță străină, care îmi punea picioarele în mișcare, de parcă aparțineau unui trup ce nu era al meu. Aș fi putut să merg mult mai mult timp: ceasuri, nopți, poate săptămâni, ani și ani, până la sfârșitul zilelor. Dar n-am făcut-o, fiindcă pe Țărnul cu Plajă, pe când treceam ca un strigoi prin fața Școlii Spaniole, un taxi s-a oprit în dreptul meu. — Aveți nevoie să vă duc undeva, *mademoiselle* ? a întrebat șoferul, amestecând spaniola cu franceza.

Cred că am făcut semn cu capul că da. După valiză a presupus, probabil, că intenționam să călătoresc.

— În port, la gară sau luați un autobuz ?

— Da.

— Da, ce ?

— Da.

— Da la autobuz ?

Am confirmat iar, cu un gest: mi-era totuna un autobuz, un tren, un vapor ori fundul unei prăpăstii. Ramiro mă părăsise, iar eu nu aveam unde să mă duc, așa că orice loc era la fel de bun ca oricare altul. Sau la fel de rău.

Un glas delicat a dat să mă trezească și, cu un efort imens, am întredeschis ochii. Lângă mine am zărit două siluete, încețoșate la început, mai limpezi după aceea. Un bărbat cărunt, al cărui chip încă difuz mi-a părut ușor familiar. Și o măicuță cu boneta de un alb imaculat. Am încercat să-mi dau seama unde eram, dar n-am distins decât acoperișuri înalte deasupra capului, paturi de-o parte și de alta, miros de medicamente și soarele, intrând șuvoi pe ferestre. Mi-am dat seama că eram într-un spital. Primele cuvinte pe care le-am șoptit le mai păstrez încă în memorie.

— Vreau să mă întorc acasă.

— Și unde ți-e casa, fetiço ?

— La Madrid.

Mi s-a părut că schimbau priviri rapide. Măicuța m-a luat de mână și mi-a strâns-o încetișor.

— Cred că pentru moment nu va fi cu puțință.

— De ce ? am întrebat.

Bărbatul a răspuns:

— Trecerea prin Strâmtoare e oprită. S-a declarat stare de război.

N-am înțeles ce însemnau spusele acelea, fiindcă, de cum mi-au intrat vorbele lui în urechi, am căzut iar în puțul slăbiciunii și somnului nesfârșit, din care nu m-am mai trezit zile la rând. Când am făcut-o, am mai stat o vreme în spital. Săptămânile în care am stat imobilizată în Spitalul Civil din Tetuan m-au ajutat să-mi pun oarecare ordine în sentimente și să cântăresc până unde ajunsese ceea ce presupuseseră ultimele luni. Dar asta a fost la sfârșit, în ultimele zile, căci în primele, dimineața, seara, în zori, la ceasul vizitelor pe care niciodată nu le-am primit și la orele când mi se aducea mâncarea pe care n-o puteam gusta, nu făceam decât să plâng. Nu gândeam, nu reflectam, nici măcar nu-mi aminteam. Doar plângeam.

La sfârșitul acelor zile, mi-au secat ochii, căci nu-mi mai rămăseseră lacrimi, iar amintirile îmi soseau la pat ca într-o defilare în ritm milimetric. Aproape că le vedeam hărțuindu-mă, intrând în șir indian pe ușa din fundul pavilionului, un salon mare și foarte luminos. Amintiri vii, independente, mari și mici se apropiau rând pe rând, se cățărau dintr-un salt pe saltea și-mi urcau pe trup până când, printr-o ureche, pe sub unghii ori prin pori, îmi intrau în creier, ciocănindu-1 fără milă cu imagini și secvențe pe care voința mea dorea să nu le mai rememoreze nicicând. Apoi, când mulțimea

amintirilor continua să vină, deși tot mai puțin zgomotoasă, a început să mă invadeze cu o răceală atroce, ca o spuzeală, nevoia de a analiza totul, de a găsi cauza și rațiunea fiecărei întâmplări din viața dusă în ultimele opt luni. Acea a fost faza cea mai rea, cea mai agresivă și chinuitoare. Cea care m-a durut cel mai mult. Deși n-aș putea calcula cât a durat, știu foarte sigur, totuși, că a luat sfârșit datorită unei vizite neașteptate.

Până atunci, îmi petrecusem toate zilele printre lăuze, surorile Carității și paturile metalice date cu vopsea albă. Din când în când, apărea halatul unui medic și, la anumite ore, soseau familiile celorlalte femei internate, vorbind în șoaptă, dezmierdând nou-născuții și onsolându-le, printre suspine, pe acelea care, aidoma mie, rămăseseră la mijlocul drumului. În acel oraș nu cunoșteam nici nu suflet: nimeni nu venise vreodată să mă vadă și nici eu nu așteptam pe nimeni. Nici măcar nu-mi era prea clar ce căutam în acea localitate străină: puteam doar savura amintirea haotică a circumstanțelor în care sosisem. O lagună cu incertitudine îmi ocupa în minte locul rațiunilor logice care mă împinseseră la acele fapte. În acele zile nu m-au însoțit decât amintiri amestecate cu gânduri tulburi, cu prezența discretă a măicuțelor și dorința - și plină de jind, și temerară - de a mă întoarce la Madrid cât mai curând cu putință.

Dar într-o dimineață singurătatea mi s-a risipit brusc. Precedat de silueta albă și rubicondă a măicuței Virtudes, a reapărut bărbatul care în urmă cu câteva zile spusese câteva cuvinte încețoșate despre un război. — Îți aduc un musafir, fetițo, a anunțat măicuța.

În vorba ei legănată mi s-a părut că disting o urmă ușoară de îngrijorare. Când nou-sositul s-a prezentat, am înțeles de ce.

— Sunt comisarul Claudio Vázquez, doamnă, a spus necunoscutul în loc de salut. Sau domnișoară?

Avea părul aproape alb, trupul agil, un costum de vară deschis la culoare și fața arsă de soare, pe care străluceau doi ochi negri și inteligenți. În slăbiciunea ce încă mă copleșea, n-am distins dacă era un adult cu aer juvenil ori un tânăr prematur încărunțit. În orice caz, asta nu avea atunci nici o importanță: mai urgent era să aflu ce voia de la mine. Măicuța Virtudes i-a arătat un scaun lângă un perete din apropiere; luându-1 pe sus, el l-a apropiat de latura dreaptă a patului meu. A pus pălăria la picioare și s-a așezat. Cu un zâmbet pe cât de amabil, pe atât de autoritar, i-a indicat călugăriței că ar fi preferat ca ea să se retragă.

Lumina intra pe marile ferestre ale pavilionului. În spatele lor, vântul legăna ușor palmierii și eucaliptii din grădină pe cerul albastru și strălucitor, ca o mărturie despre acea zi de vară magnifică pentru oricine nu trebuia să și-o petreacă întins pe un pat de spital, în compania unui comisar de poliție. Cu cearșafurile de un alb imaculat și extrem de întinse, cu paturi de-o parte și de alta a patului meu, neocupate ca toate celelalte. Când călugărița a plecat, ascunzându-și nemulțumirea de a nu asista la întâlnire, comisarul și cu mine am rămas doar în compania a doi sau trei bolnavi la pat și a unei măicuțe ce freca în tăcerea dușumeaua, cu toții în depărtare. Abia mă ridicasem în capul oaselor, cearșaful mă acoperea până la piept, lăsând să-mi iasă doar brațele goale și slabe, umerii osoși și

capul. Aveam părul strâns într-o parte cu o panglică închisă la culoare și fața, slabă și cenușie, epuizată de chin.

— Măicuța mi-a zis că ești ceva mai bine, așa că trebuie să vorbim, da?

Am încuviințat, dând doar din cap, fără să intuiesc măcar despre ce voia să-mi vorbească; nu știam că suferința și confuzia puteau încălca orice lege. Comisarul a scos un carnețel din buzunarul interior al sacoului și a consultat niște însemnări. Probabil că le revăzuse de curând, căci n-a trebuit să dea paginile pentru a le găsi: s-a uitat pur și simplu pe pagina din fața lui și a și găsit însemnările de care părea să aibă nevoie.

— Voi începe cu câteva întrebări; răspunde-mi pur și simplu cu da sau nu. Ești Sira Quiroga Martin, născută la Madrid pe 25 iunie 1911, așa-i?

Vorbea politicos, dar direct și inchizitorial. Un oarecare respect pentru situația mea tempera tonul profesional al întâlnirii, dar nu-l ascundea total. I-am confirmat corectitudinea datelor mele personale cu un simplu gest.

— Și ai ajuns la Tetuan pe 15 iulie, venind de la Tanger.

Am mai aprobat o dată.

— La Tanger ai locuit, începând cu 23 martie, la hotelul Continental.

Alt gest afirmativ.

— Întovărășită de... (s-a uitat în caiet)... Ramiro Arribas Querol, originar din Vitoria, născut pe 23 octombrie 1901.

Am confirmat iar, de astă dată lăsând ochii în jos. Era prima oară că-i auzeam numele după ce mă părăsise. Comisarul Vázquez n-a părut să vadă că începeam să-mi pierd aplombul, ori poate că da și n-a vrut ca eu să o simt; fapt e că și-a continuat interogatoriul, nedând atenție reacției mele.

— Și la hotelul Continental ați lăsat amândoi neplătită o factură de trei mii șapte sute optzeci și nouă de franci francezi.

N-am răspuns. Dar am întors capul într-o parte, ca să-i evit privirea.

— Uită-te în ochii mei, a spus.

Nu l-am ascultat.

— Uită-te în ochii mei, a repetat.

Vorbea tot pe un ton neutru: nu era mai insistent ca prima oară, nici mai amabil și nici mai exigent. Ci pur și simplu la fel. A așteptat răbdător câteva clipe, până i-am dat ascultare

și l-am privit. Dar n-am răspuns. El și-a reformulat răbdător întrebarea.

— Ești conștientă că ați lăsat neplătită la Continental o factură de trei mii șapte sute optzeci și nouă de franci francezi?

— Cred că da, am zis în cele din urmă cu un firicel de voce.

Mi-am luat privirea de la el, întorcând iar capul într-o parte. Și am început să plâng.

— Uită-te în ochii mei, mi-a cerut pentru a treia oară.

A așteptat o vreme, până am devenit conștientă că nu mai aveam nici intenția, nici puterea sau curajul necesar pentru a-i ține piept. Și l-am auzit ridicându-se de pe scaun, trecând pe lângă picioarele mele și apropiindu-se pe partea cealaltă. S-a așezat pe patul vecin, la care priveam eu; trupul lui a distrus netezimea cearșafurilor, iar el m-a pironit cu privirea.

— Încerc să te ajut, doamnă. Ori domnișoară, tot aia e, a lămurit ferm. Ai intrat într-o mare încurcătură, deși înțeleg că nu ești vinovată. Cred că știu

cum s-a petrecut totul, dar am nevoie să colaborezi cu mine. Dacă nu mă ajuți, nici eu n-am să te pot ajuta, pricepi?

M-am strădui să spun da.

— Mă rog, atunci nu mai plânge, și să vedem.

Mi-am șters lacrimile cu fața de pernă. Comisarul m-a lăsat nițel. Nici nu bănuia că plânsul, care slăbise, își relua conștiincios misiunea.

— Gata?

— Gata, am murmurat.

— Uite ce-i, direcțiunea hotelului Continental te acuză că n-ai plătit o factură destul de grasă, dar asta nu-i tot. Chestia e, din nefericire, mult mai complexă. Am aflat că firma Hispano-Olivetti te acuză într-o plângere că ai escrocat-o de douăzeci și patru de mii opt sute nouăzeci de pesete.

— Dar eu, dar...

Cu un gest al mâinii, m-a oprit să mă scuz: mai avea și alte știri.

— Și există un ordin urmărire pentru sustragerea unor bijuterii de mare valoare dintr-un domiciliu particular din Madrid.

— Eu, nu, dar...

Impactul celor auzite nu mă lăsa să gândesc și nici vorbele să-mi iasă în ordine. Conștient de zăpăceala mea, comisarul a încercat să mă liniștească.

— Știu, știu. Liniștește-te, nu face efort. Ți-am citit toate hârtiile din valiză și cu ajutorul lor am recompus aproximativ cele întâmplare. Am găsit scrisoarea lăsată de soțul, sau logodnicul, sau amantul dumitale, ori ce-o mai fi fost numitul Arribas, un act de donație a bijuteriilor și altul care arată că proprietarul lor anterior îți e, în realitate, tată.

Nu-mi aminteam să fi luat acele hârtii cu mine; nu știam ce se alesese de ele de când i le lăsasem lui Ramiro, dar, dacă erau printre lucruri, cu siguranță că le luasem inconștient din camera de hotel, la plecare. Am suspinat oarecum ușurată, gândindu-mă că ele erau, poate, cheia salvării mele.

— Vorbiți cu el, vă rog, vorbiți cu tata, l-am implorat. E în Madrid, îl cheamă Gonzalo Alvarado și locuiește pe Strada Hermosilla, la numărul 19.

— Nu-1 putem găsi nicicum. Legătura telefonică cu Madridul e foarte proastă. Capitala e în convulsii, mulți nu pot fi localizați: reținuți, fugiți sau gata să plece, ascunși sau morți. În plus, pentru dumneata treaba e și mai complicată, fiindcă denunțul 1-a făcut chiar fiul lui Alvarado, Enrique, cred că așa îl cheamă, fratele dumitale vitreg, nu? Enrique Alvarado, da, a repetat, consultându-și notițele. După cât se pare, o slujnică 1-a informat acum câteva luni că ai fost la ei acasă, de unde ai plecat destul de supărată, cu câteva pachete; ei presupun că în ele erau bijuteriile și cred că Alvaradotată a fost victima unui șantaj ori a unei extorcări. În fine, o poveste destul de urâtă, deși actele par să te exonereze de orice culpă.

A scos dintr-un buzunar exterior al sacoului hârtiile pe care tata mi le dăduse când ne întâlniserăm în urmă cu câteva luni.

— Spre norocul dumitale, Arribas nu le-a luat odată cu bijuteriile și banii, poate fiindcă îl compromiteau. Ar fi trebuit să le distrugă, pentru a-și acoperi spatele, dar, grăbit s-o șteargă, n-a făcut-o. Să-i fii recunoscătoare, căci te vor salva, pentru moment, de pușcărie, a subliniat ironic.

A închis ochii repede, încercând parcă să-și înghită ultimele vorbe.

— Iartă-mă, n-am vrut să te fac de ocară ; îmi închipui că sufletul nu-ți mai este dispus să aducă mulțumiri unui tip care s-a purtat cu dumneata așa cum a făcut-o el.

N-am replicat scuzei aduse de el, dar am pus, sfioasă, altă întrebare.

— Unde-i acum?

— Arribas? Nu știm sigur. Poate în Brazilia, poate în Buenos Aires. Sau în Montevideo. S-a îmbarcat pe un transatlantic sub pavilion argentinian, dar ar fi putut debarca în nenumărate porturi. Se pare că-l însoțeau alți trei indivizi: un rus, un polonez și un italian.

— Și nu-l veți căuta? Nu veți încerca să-i dați de urmă și să-l arestați?

— Mă tem că nu. N-avem prea multe împotriva lui: pur și simplu o factură neplătită, juma-juma cu dumneata. Doar dacă nu vrei să-l denunți pentru bijuteriile și banii pe care ți i-a luat, deși, sincer să fiu, nu cred că merită osteneala. E adevărat că toate îți aparțineau, dar proveniența lor e cam dubioasă, de aceea te-au și denunțat. În fine, cred că nu-i ușor să aflăm unde e; tipii ca el sunt isteți, se pricep la oameni, știu să se evapore și să se reinventeze în patru zile oriunde pe glob și în cel mai neașteptat chip.

— Dar eram pe cale să începem o viață nouă și o afacere ; așteptam confirmarea, am bâiguit.

— Cea cu mașinile de scris ? a întrebat, scoțând alt plic din buzunar. N-ați fi putut: nu aveați autorizație. Patronii Academiiilor din Argentina n-aveau nici cel mai mic interes să se extindă pe acest mal al Atlanticului, fapt pe care ți l-au comunicat în aprilie.

Mi-a observat nelămurirea de pe chip.

— Arribas nu ți-a spus-o niciodată, nu-i așa ?

Mi-am amintit de întrebările pe care le puneam zilnic la recepție, plină de speranță, jinduind după scrisoarea despre care credeam că ne va schimba viața, dar care era de luni de zile la Ramiro, dar el nu-mi spusese nimic. Scuzele cu care l-aș fi putut apăra se risipeau treptat, ca fumul. Abia dacă m-am agățat de ultimul rest de speranță ce-mi mai rămânea.

— Dar el mă iubea...

Comisarul a zâmbit cu un amestec de amărăciune și ceva asemănător compasiunii.

— Așa zic toți cei de teapa lui. Uite ce-i, domnișoară, nu-ți face visuri: cei ca Arribas nu se iubesc decât pe ei. Pot fi iubitori și pot părea generoși; îndeobște sunt încântători, dar la ceasul adevărului nu le pasă decât de propria lor piele și, de cum se ivește o primejdie, zboară ca din pușcă și trec peste orice, ca să nu fie prinși cu ocaua mică. De data asta ai pățit-o dumneata; ai avut mare ghinion, desigur. Nu mă îndoiesc că te stima, dar într-o zi i s-a părut că alt proiect era mai bun, așa că ai devenit pentru el o povară pe care nu avea interes s-o târâie după el. De asta te-a lăsat, nu-ți mai bate capul. Nu ești vinovată de nimic, dar nu putem face prea multe pentru a schimba ireversibilul.

N-am vrut să mai insist asupra sincerității cu care mă iubea Ramiro; era prea dureros pentru mine. Am preferat să reiau lucruri practice.

— Și Hispano-Olivetti? Ce se presupune că am eu cu ea?

A inspirat și a expirat puternic, parcă pregătindu-se să abordeze ceva ce-i dis plăcea.

— Asta-i o chestiune și mai încurcată. Pentru moment, nu există probe demne de încredere care să te disculpe, deși intuiesc că asta-i altă pungășie în care te-a implicat soțul, logodnicul sau ce-o mai fi numitul Arribas. Oficial, figurezi drept patroana unei firme care a primit niște mașini de scris și nu le-a plătit.

— El a zis să facem o firmă pe numele meu, dar nu știam... n-aveam idee... eu nu...

— Așa cred și eu, că n-aveai idee despre tot ce a făcut el la adăpostul numelui dumitale. Am să-ți spun ce bănuiesc că s-a întâmplat în realitate; versiunea oficială o cunoști deja. Corectează-mă dacă mă înșel: ai primit bani și bijuterii de la tatăl dumitale, e adevărat?

Am încuviințat.

— Apoi, Arribas s-a oferit să înregistreze o firmă pe numele dumitale și să-ți țină toți banii și bijuteriile în seiful companiei la care lucra, așa-i?

Am încuviințat din nou.

— Mă rog, dar n-a făcut-o. Sau, mai bine zis, da, a făcut-o, dar nu sub forma unui depozit pe numele dumitale. Cu acești bani a făcut o achiziție pentru firma la care lucra, dând-o drept o comandă a casei de import-export pe care ți-o menționez, Mecanogrâficas Quiroga, la care figurai ca proprietară. A plătit punctual cu banii dumitale, iar Hispano-Olivetti n-a bănuț absolut nimic: încă o comandă, mare și bine gestionată, și punct. Dar Arribas a revândut mașinile de scris, habar n-am cui și cum. Până aici, totul e corect pentru Hispano-Olivetti, în termeni contabili, și satisfăcător pentru Arribas care, fără să fi investit nici un sfanț propriu, făcuse o afacere splendidă. Ei bine, după doar câteva săptămâni, a făcut o nouă comandă mare în numele dumitale, încă o dată oportun rezolvată. Prețul acestei comenzi n-a fost plătit imediat, ci doar prima rată, dar, ținând seama că figurai deja ca bună platnică, nimeni n-a bănuț nimic: s-a crezut că restul sumei urma să fie plătită corect, în termenii stabiliți. Dar acea plată n-a mai fost făcută; Arribas a revândut iar marfa, și-a încasat iar beneficiile și s-a dat la o parte. Cu dumneata și cu tot capitalul dumitale practic intact, precum și cu substanțialele beneficii obținute prin revânzare și cu marfa cumpărată, pe care n-a plătit-o niciodată. O lovitură bună, da, dom'ne, deși cineva a bănuț probabil ceva, căci, după cum am înțeles, plecarea lui din Madrid a fost cam precipitată, așa-i?

Mi-am amintit deodată sosirea acasă la noi în Piața Salesas în acea dimineață de martie, agitația nervoasă a lui Ramiro, care scotea haine din șifonier și umplea valizele în graba mare, graba cu care îl imitasem fără să pierd nici o clipită. Cu toate acestea în minte, am confirmat presupunerea comisarului. Iar el a continuat.

— Până la urmă, Arribas nu doar a rămas cu banii dumitale, dar i-a și folosit, obținând câștiguri mari. Foarte descurcăreț tipul, fără îndoială.

Lacrimile și-au făcut iar drum spre ochii mei.

— Oprește-te. Nu mai boci, te rog; nu merită să plângi laptele vărsat. E adevărat că totul s-a întâmplat într-un moment inoportun și complicat.

Am înghițit în sec, am izbutit să-mi înăbuș plânsul și să continuu dialogul.

— Din cauza războiului pe care l-ați menționat data trecută?

— Încă nu știm cum se va sfârși totul, dar, pentru moment, situația e tare complicată. Jumătate de Spanie e în mâinile rebelilor, iar cealaltă a rămas credincioasă guvernului.

Domnesc un haos teribil și dezinformarea, n-avem știri; în fine, dezastrul e absolut.

— Și aici ? Aici cum merg lucrurile ?

— Acum sunt destul de liniștite; dar mai înainte totul era mult mai agitat. Aici a început totul, nu știai ? De aici a plecat insurecția; de aici, din Maroc, a plecat generalul Franco, aici a început mișcarea de trupe. În primele zile au fost bombardamente; aviația Republicii a atacat înaltul Comisariat ca răspuns la răscoală, dar, ghinion, și-a ratat țelul, iar un Fokker a rănit numeroși civili, a omorât câteva fetițe arabe și a distrus o moschee, iar musulmanii au considerat că totul a fost un atac contra lor și au trecut automat de partea insurgenților. Pe de altă parte, s-au operat multe arestări și au fost executați apărători ai Republicii, care erau împotriva răscoalei: pușcăria europeană e plină până la refuz și s-a construit un soi de lagăr de concentrare la El Mogote. În sfârșit, odată cu căderea aerodromului de la Sania Ramei aici, foarte aproape de spital, s-au prăbușit bastioanele guvernului din Protectorat, așa că tot nordul Africii e iar sub controlul militarilor insurgenți, iar situația s-a calmat relativ. În Peninsulă se întâmplă acum tot ce-i mai rău.

S-a frecat la ochi cu degetul mare și arătătorul mâinii stângi; apoi și-a purtat lent palma în sus, peste sprâncene, frunte și rădăcina părului, peste creștet și ceafă, până la gât. A vorbit în șoaptă, ca pentru sine.

— Să vedem dacă toate astea se sfârșesc naibii odată...

I-am întrerupt gândurile; nu și-a mai putut stăpâni neliniștea nici o clipă.

— Dar acum pot pleca sau nu ?

Întrebarea mea inoportună l-a readus la realitate. Tăios.

— Nu. Nici vorbă. Nu pleci nicăieri, cu atât mai puțin la Madrid. Pentru moment, acolo se menține guvernul republican: poporul îl sprijină, și e pregătit să reziste cât va fi nevoie.

— Dar trebuie să plec, am insistat slab. Acolo-s mama, casa mea...

A vorbit iar, încercând să nu-și piardă răbdarea. Stăruința mea îl enerva tot mai mult, deși nu voia să mă contrazică, dată fiind starea sănătății mele. E posibil ca în altă situație să mă fi tratat cu mai puține menajamente.

— Uite ce-i, nu știu ce slăbiciuni ai, dacă ții cu guvernul sau cu insurgenții.

Vorbea iar calm; își recăpătase vigoarea după o singură clipă de slăbiciune; probabil că oboseala și încordarea zilelor tulburi își spusese rău pe moment cuvântul.

— Sincer să fiu, după tot ce-am văzut în ultimele săptămâni, puțin îmi pasă de poziția dumitale; mai mult, nici nu vreau s-o știu. Îmi văd de treabă și încerc să fac abstracție de politică; din nefericire, se ocupă destul de ea. Dar, ironia sorții, pentru o singură dată destinul e de partea dumitale, chiar dacă nu crezi. Aici, în Tetuan, centrul revoltei, vei fi în totală siguranță, căci nimeni, cu excepția mea, nu se va mai interesa de conflictele dumitale cu legea, care-s destul de confuze, crede-mă. Destul de tulburi pentru ca, în mod normal, să stai o vreme la pușcărie.

Am încercat să protestez, alarmată și cuprinsă de panică. Nu m-a lăsat; m-a oprit, ridicând o mână, și a continuat să vorbească.

— Cred că majoritatea demersurilor polițienești și toate procesele judiciare nepolitice sau de mică anvergură se vor opri la Madrid; date fiind cele întâmplate aici, nu cred că mai are cineva interesul să urmărească prin Maroc o femeie despre care se presupune că a escrocat o firmă de mașini de scris și că a furat din averea tatălui său, fiind denunțată de propriu-i frate. Acum o săptămână, asta ar fi fost o chestiune doar pe jumătate serioasă, dar azi e doar ceva neînsemnat față de loviturile din capitală.

— Și atunci ? am întrebat, nehotărâtă.

— Atunci, nu trebuie să te miști; nu încerca să pleci din Tetuan și fă tot ce-ți stă în putință ca să nu provoci nici o problemă. Eu trebuie să veghez la paza și securitatea din Protectorat și nu cred că dumneata constitui o gravă amenințare la adresa ei. Dar, pentru orice eventualitate, nu vreau să te pierd din ochi. Așa că ai să rămâi aici o vreme și ai să te ții departe de orice soi de încurcături. Să nu iei această exigență ca pe un sfat ori ca pe o sugestie, ci ca pe un ordin în toată regula. Va fi ca o detenție oarecum specială; nu te bag la pârnaie, nici nu-ți institui un arest domiciliu, așa că te vei bucura de o relativă libertate de mișcare. Dar îți e categoric interzis să părăsești orașul fără aprobare prealabilă, e limpede?

— Până când ? am întrebat, fără să accept ceea ce îmi cerea.

Să rămân singură pe o durată nedefinită în acel oraș necunoscut mi se părea cea mai proastă opțiune.

— Până când situația din Spania se va calma și vom vedea cum se rezolvă lucrurile. Atunci am să decid ce voi face cu dumneata; acum n-am nici când, nici cum să mă ocup de treburile dumitale. În primul rând va trebui să mă ocup urgent de datoria pe care o ai hotelul din Tanger.

— Dar n-am cu ce s-o plătesc, am explicat iar, gata să izbucnesc în lacrimi.

— Știu; ți-am controlat bagajul și, pe lângă haine mototolite și câteva hârtii, am văzut că n-ai nimic. Pentru moment însă ești singura vinovată la dispoziția noastră, la fel de implicată ca Arribas. Iar în absența lui vei fi deferită justiției. De aceea mă și tem că nu te voi putea lăsa în libertate, fiindcă în Tanger se știe perfect că ești aici.

— Dar el mi-a luat banii, am insistat cu vocea sugrumată iar de lacrimi.

— Și asta știu, așa că fii amabilă și lasă-te odată de plâns. În scrisoarea lui, însuși Arribas lămurește totul: recunoaște deschis, cu propriile-i cuvinte, că-i un nerușinat și că are intenția să te părăsească și să te lase cu buza umflată și fără un sfanț, luându-ți toate bunurile. Și cu un avort pe care l-ai trăit de cum ai intrat în Tetuan și ai coborât din autobuz.

Nelămurirea, lacrimile, durerea și frustrarea de pe chipul meu l-au obligat să mă întrebe.

— Nu-ți amintești? Chiar eu te-am așteptat. Primisem de la jandarmeria din Tanger informația că vei sosi. Se pare că un om de serviciu din hotel i-a anunțat directorului plecarea dumitale precipitată, iar acesta, părându-i-se că erai destul de supărată, a dat alarma. Au descoperit că plecaseși din cameră, intenționând să nu mai revii. Cum datorați o sumă importantă, au alertat poliția, l-au găsit pe taximetristul care te dusesse la autobuzul La Valenciana și au aflat unde plecai. În condiții normale, l-aș fi trimis să te caute pe unul dintre oamenii mei, dar, fiindcă situația e foarte încordată în ultima vreme, prefer să

controlez totul direct, ca să evit surprizele neplăcute, așa că am hotărât să vin eu însumi să te caut. De cum ai coborât din autobuz, mi-ai leșinat în brațe; chiar eu te-am adus aici.

În mintea mea au început să prindă contur amintiri încețoșate. Căldura asfixiantă din autobuzul pe care toți îl numeau La Valenciana. Strigătele din interior, coșurile cu pui vii, sudoarea și duhorile emanate de trupuri și bagajele pasagerilor arabi și spanioli. Senzația de umezeală vâscoasă dintre coapse. Slăbiciunea fără margini pe care o simțisem la coborâre, odată ajunsă la Tetuan, spaima trăită observând lichidul fierbinte ce-mi șiroia printre picioare. Lichidul negru și gros pe care îl pierdeam în mers, de cum atinsesem asfaltul noului oraș, un glas de bărbat ce venea dinspre o față pe jumătate acoperită de umbra proiectată de borul pălăriei. „Sira Quiroga ? Poliția. Insoțește-mă, te rog.” Mă copleșise o slăbiciune fără sfârșit și observasem că mintea mi se încețoșă, iar picioarele nu mă mai țineau. Îmi pierdusem cunoștința, iar acum, după atâtea săptămâni, aveam iar în față chipul celui despre care încă nu știam dacă mi-era călău sau salvator.

— Maica Virtudes s-a angajat să mă informeze despre evoluția dumatăle. Încerc de zile întregi să-ți vorbesc, dar până acum nu m-au lăsat să intru. Mi-au spus că ai anemie pernicioasă și multe alte boli. Dar, în fine, pari să te simți mai bine, de aceea m-au și autorizat să te văd azi și au să te externeze în viitor.

— Și unde să mă duc?

Eram pe cât de neliniștită, pe atât de speriată. Nu mă simțeam capabilă să înfrunt necunoscutul de una singură. Nu făcusem niciodată nimic fără ajutor, avusesem mereu pe

cineva care să-mi îndrume pașii: mama, Ignacio, Ramiro. Mă simțeam neputincioasă, incapabilă să înfrunt singură viața și loviturile ei. Incapabilă să supraviețuiesc fără o mână

care să mă conducă cu forța, fără o minte care să decidă pentru mine. Fără o prezență apropiată în care să mă încred și de care să depind.

— De asta mă ocup, a spus, îți caut un loc, să nu crezi că-i ușor de găsit în situația de acum. Oricum, mi-ar plăcea să cunosc câteva date din istoria dumatăle, care încă îmi scapă, așa că, dacă te crezi în stare, aș vrea să te revăd mâine și să-mi rezumi singură tot ce s-a petrecut, poate există vreun detaliu care să ne ajute la rezolvarea problemelor în care s-a băgat soțul sau logodnicul dumatăle...

— ...ori ce-o fi fost feciorul ăsta de lele, am completat, strâmbându-mă ironic, pe cât de slab, pe atât de amar.

— Erați căsătoriți? a întrebat.

Am dat din cap că nu.

— Mai bine pentru dumneata, a conchis tăios. Și s-a uitat la ceas: Ei bine, nu vreau să te mai obolesc, a spus, ridicându-se, cred că pentru azi e suficient. Revin mâine, nu știu la ce oră; când voi avea un moment liber, suntem ocupați până peste cap.

L-am privit cum se îndrepta grăbit spre ieșirea din pavilion, mergând cu pas elastic și hotărât, de om neobișnuit să piardă timpul. Mai devreme sau mai târziu, când aveam să-mi revin, trebuia să verific dacă el credea cu adevărat în nevinovăția mea ori voia pur și simplu să scape de greua

povară ce-i căzuse pe cap, odată cu mine, în cel mai nepotrivit moment. Nu am putut gândi atunci: eram epuizată și speriată, voiam doar să dorm adânc și să uit de toate.

Comisarul Vázquez s-a întors a doua zi pe seară, pe la șapte, poate opt, când căldura se mai domolise, iar lumina era mai difuză. De cum l-am văzut intrând pe ușa din celălalt capăt al pavilionului, m-am sprijinit în coate și, cu mare efort, aproape târându-mă, m-am ridicat în capul oaselor. Ajuns lângă mine, s-a așezat pe scaunul din ziua anterioară. Nici măcar nu l-am salutat. Doar mi-am dres glasul, m-am pregătit să vorbesc și am început să-i povestesc tot ce voia să audă.

A doua întâlnire cu don Claudio a avut loc într-o vineri de la sfârșitul lui august. Luni pe la prânzișor, s-a întors să mă ia: găsisese un loc unde să stau și avea să mă ajute la mutat. În alte împrejurări, o purtare atât de aparent cavalească se putea interpreta altfel; dar nici el, nici eu nu ne mai îndoiam că interesul pentru mine era doar cel datorat unui simplu produs profesional pe care era nimerit să-1 ții la loc sigur, pentru a evita complicații mai mari.

Când a intrat, eram deja îmbrăcată. Cu hainele în dezordine, căci îmi rămăseseră largi, și un concii improvizat, stăteam la capul patului deja făcut. Țineam valiza plină cu bielele rămășițe ale naufragiului la picioare, mâinile doar piele și os încrucișate în poală și mă străduiam fără succes să par în depline puteri. Văzându-1, am dat să mă ridic, dar mi-a indicat cu un gest să stau jos. S-a așezat pe marginea patului din fața mea și a spus doar:

— Așteaptă. Trebuie să stăm de vorbă.

M-a privit câteva clipe cu ochii lui negri în stare să treacă prin pereți. Descoperisem deja că nu era nici un june cărunt, nici un bătrân juvenil: era la mijlocul drumului dintre patruzeci și cincizeci de ani, educat și manierat, dar cu mare experiență, bine făcut și cu sufletul trecut prin ciur și prin dârmon, căci avusese de-a face cu derbedei de tot soiul. Un bărbat, mi-am spus, cu care sub nici o formă nu trebuia să ai nici cea mai mică problemă.

— Uite ce-i, nu așa procedăm îndeobște la comisariat; dar, ținând seama de moment, fac o excepție cu dumneata, căci vreau să-ți fie foarte limpede cum stai. Deși personal cred că nu ești decât victima imprudentă a unei canalii, totul trebuie să-1 rezolve un judecător, nu eu. Dar, așa cum stau lucrurile în confuzia acestor zile, mă tem că nici nu poate fi vorba de un proces. Nici n-am câștiga nimic ținându-te Dumnezeu știe cât sub arest într-o celulă. Deci, așa cum îți spuneam alaltăieri, am să-ți redau libertatea, dar, atenție, sub control și cu posibilități limitate de mișcare. Dar, ca să evităm tentațiile, pașaportul îți va rămâne la noi. Mai mult, te vom elibera cu condiția ca, de cum totul revine la normal, să-ți câștigi onorabil existența și să strângi bani pentru a-ți plăti datoria la Continental. Le-am cerut în numele dumitale un termen de un an pentru plata facturii și au acceptat, așa că grăbește-te și fă tot ce poți ca să scoți banii ăștia din pământ, din piatră seacă, la nevoie, dar pe cinstite și fără șmecherii, e limpede?

— Da, domnule, am murmurat.

— Și nu mă face de râs; nu-mi face vreo figură și nu mă obliga să te pun cu adevărat sub urmărire, fiindcă, dacă mă calci pe bătăături, scot legea din cui și te trimit cât ai clipi în Spania, unde nici n-ai să-ți dai seama când te bagă pentru șapte ani în pușcăria de femei Quinones.

În fața funestei amenințări, n-am mai putut spune nimic coerent; doar am aprobat. S-a ridicat; l-am urmat după două secunde. El, repede și sprinten; eu, cu un efort imens.

— Să mergem deci, a conchis. Lasă, duc eu valiza, că nu-ți poți târî nici măcar umbra. Am lăsat mașina la poartă; ia-ți rămas-bun de la măicuțe, mulțumește-le pentru cât de bine te-au tratat și să mergem.

Am traversat Tetuanul cu mașina lui și, pentru prima oară, am putut vedea parțial orașul care, pentru cine știe cât timp, avea să fie și al meu. Spitalul Civil era la margine, așa că, puțin câte puțin, am intrat în oraș. Pe măsură ce avansam, vedeam tot mai multă lume. Pe la amiază, străzile gemeau de oameni. Mașinile abia circulau, iar comisarul apăsa fără preget pe claxon, croindu-și drum printre cei ce mergeau fără grabă în mii de direcții. Erau bărbați cu costume de in deschis la culoare și panamale, băiețași cu pantaloni scurți, ce goneau pe străzi, și spanioloaice cu coșuri pline de verdețuri. Dar și musulmani cu turbane și *chilabe* vărgate, maure în veșminte largi, din care nu li se vedeau decât ochii și picioarele. Dar și soldați în uniformă, fete în rochii de vară înflorate, copii desculți, care se jucau printre găini. Se auzeau voci, fraze și vorbe dispartate în arabă și spaniolă, saluturi adresate neîntreput comisarului ori de câte ori cineva îi recunoștea automobilul. Era greu de crezut că în acea lume izbucnise cu numai câteva săptămâni în urmă ceea ce se intuia a fi un război civil.

N-am încercat să vorbim pe drum; nu făceam o plimbare de plăcere, dar comisarul ducea scrupulos la îndeplinire demersul presupus de mutarea mea dintr-un loc într-altul. Ocazional, totuși, când intuia că nu cunoșteam un lucru care ne apărea în fața ochilor sau că acesta era nou, mi-l arăta cu bărbia și, fără să întoarcă privirea, îl numea din câteva vorbe. „Femei din Rif“, îmi amintesc că a spus, arătând spre un grup de marocane cu fuste largi, vărgate și pălării uriașe de pai cu ciucuri mari și roșii. În cele zece sau cincisprezece minute cât a durat drumul am absorbit forme, am descoperit mirosuri și am învățat numele unor prezențe cu care aveam să conviețuiesc zilnic în noua etapă a vieții mele. Înaltul Comisariat, nopali, palatul califului, sacagii pe măgari, cartierul maur, Dersa și Gorgues, magazine de delicatose, mentă.

Am coborât din mașină în Piața Spaniei; doi arabei s-au apropiat în goana mare să-mi ia bagajul, iar comisarul i-a lăsat. Am intrat pe Strada Luneta, lângă mahalaua evreiască și *medina*. Luneta a fost prima mea stradă din Tetuan: îngustă, zgomotoasă, întortocheată și agitată, plină de lume, cârciumi, cafenele, bazaruri și hărmălaie, unde se cumpăra și se vindea orice. Am ajuns la un portal, am intrat și am urcat o scară. Comisarul a apăsat pe butonul unei sonerii de la primul etaj.

— Bună ziua, Candelaria. Îți aduc darul așteptat.

Sub privirea femeii rotofeie, îmbrăcată în roșu, care tocmai deschisese ușa, însoțitorul meu m-a arătat cu o mișcare scurtă din cap.

— Că ce dar mai e și ăsta, dom' comisar? a replicat ea, hohotind din rărunchi cu mâinile în șold.

S-a dat pe loc deoparte și ne-a lăsat să intrăm. Avea o casă însoțită, o modestie luminoasă și un gust cam îndoielnic. Sub degajarea aparentă, simțea că vizita polițistului o îngrijora serios.

— Unul special, a lămurit-o comisarul, lăsând valiza în vestibulul micuț, sub un calendar cu Preasfânta Inimă a lui Iisus. Trebuie s-o găzduiești o vreme pe domnișoara, pentru moment, pe gratis; o să vă socotiți voi când are să înceapă să-și câștige existența.

— Dar am casa plină ochi, pe crucea Mântuitorului! Vin zilnic pe puțin o juma ' de duzină de tipi, pe care nu mai știu cum să-i găzduiesc!

Mințea, firește. Zdrahoana brună mințea, iar el o știa.

— Nu-mi mai pomeni de necazurile tale, Candelaria; ți - am zis că trebuie s-o găzduiești orice-ar fi.

— Păi, de la răzmeriță, oamenii vin și-mi cer neîncetat găzduire, don Claudio ! Am înșirat saltele chiar și pe jos!

— Lasă-te de vorbe chioare, că trecerea prin Strâmtoare e blocată de săptămâni întregi și pe acolo nu trec zilele astea nici pescăruși.Îți convine sau nu, va trebui să faci ceea ce te rog; fă totul cu gândul la datoria pe care o ai la mine. Mai mult, trebuie nu numai s-o găzduiești, ci s-o și ajuți. N-are pe nimeni în Tetuan, doar o poveste tare urâtă, așa că dă-i adăpost unde poți, fiindcă va sta aici chiar de acum, e limpede?

I-a răspuns fără cel mai mic entuziasm:

— Ca apa, dom'ne; limpede ca apa.

— Ți-o las deci în grijă. Dacă apare vreo problemă, știi unde mă găsești. Nu-mi face nici o plăcere că rămâne aici; e gata coruptă și nu prea are nimic bun de învățat de la dumneata, dar, în fine...

Femeia l-a întrerupt, ușor ironică sub aparenta-i nevinovăție.

— Doar nu te îndoiești de mine, don Claudio?

Comisarul nu s-a lăsat păcălit de tonul bășcălios al andaluzei.

— Eu mă îndoiesc mereu de toți, Candelaria; de asta-s plătit.

— Dacă tot mă crezi atât de rea, de ce-mi mai aduci podoaba asta, dom' comisar?

— Fiindcă, așa cum ți-am spus și cum stau lucrurile, n-am unde s-o duc, doar nu crezi că de plăcere. În orice caz, răspunzi de ea, deci chibzuieste o cale pe care să-și câștige existența; nu cred că se poate întoarce în Spania prea curând și trebuie să câștige niște parale, pentru că are o datorie de plătit. Poate-i găsești de lucru în vreo dugheană ori în vreo frizerie; în orice loc onorabil, vezi dumneata. Și fă-mi o plăcere, nu-mi mai spune „dom' comisar”, te-am rugat de mii de ori.

Femeia m-a privit, era întâia oară când mă băga în seamă. De sus până jos, repede și fără curiozitate, ca și cum încerca, pur și simplu, să taseze cărămida ce-i căzuse pe cap. Și-a

întors privirea către însoțitorul meu și, cu resemnare batjocoritoare, a acceptat.

— Nu-ți face griji, don Claudio, că are grijă Candelaria. Văd eu unde o plasez, dar fii liniștit, știi doar că lângă mine e sub binecuvântarea cerului.

Faptul că stăpâna pensiunii îi promitea cerul n-a părut să-l convingă pe polițist, care, negociind termenii șederii mele, a mai strâns nițel șurubul. Modulându-și vocea și ridicând vertical arătătorul până la vârful nasului, i-a dat un ultim avertisment, care nu mai admitea nici o glumă drept răspuns.

— Fii atentă, Candelaria, fii atentă și ai grijă, că treaba-i tare încurcată, nu vreau și alte probleme decât cele strict necesare. Să nu-ți treacă cumva prin cap s-o bagi și în alte

belele. N-am nici o încredere în voi două și am să vă urmăresc îndeaproape. De cum aflu de vreo mișcare ciudată, vă duc la comisariat, iar de acolo nu vă mai scoate nici un baștan, înțeleș?

Amândouă am murmurat, emoționate, un „da, domnule”.

— Deci odihnește-te și, de cum ai să poți, la muncă.

M-a privit în ochi, luându-și la revedere și părând că șovăie o clipă între a-mi întinde sau nu mâna în semn de rămas-bun. În fine, n-a făcut-o și a

pus capăt întâlnirii cu un sfat și o prezicere condensate în câteva vorbe simple: „Ai grijă, mai vorbim noi”. A ieșit și a luat-o sprinten pe trepte, potrivit-și pălăria, a cărei calotă o ținea cu mâna. Din ușă, am privit în tăcere cum se făcea nevăzut, și eram gata să intrăm din nou în casă, dar i-am auzit pașii pe ultimele trepte și vocea tunând în casa scării.

— Vă bag pe amândouă la mititica, de unde nu vă mai scoate nici Sfântul Copil al Consolării!

— ...tu-ți morții tăi de ticălos, a zis Candelaria de cum a închis ușa, dându-i un brânci cu fundul voluminos.

S-a uitat la mine și a zâmbit fără chef, încercând să-mi potolească zăpăceala.

— Ce drac de om, m-a înnebunit; nu știu cum face, dar nu scap de el și-mi suflă ziulica întreagă în cocoasă. A oftat atât de puternic, încât sânii mari i s-au umflat și dezumflat ca două baloane între pensele rochiei de percal.

— Hai, suflețelule, vino aici, că am să-ți dau una dintre odăile din fund. Vai de sufletul meu, blestemată răzmeriță, că a întors totul cu susu-n jos și umple străzile de scandal și cazarmile de sânge. Dar-ar Domnul să se sfârșească repede zavera asta și să ne întoarcem la viața noastră dintotdeauna. Acum voi ieși, că am câteva trebușoare; tu rămâi aici și instalează-te, și, când mă întorc pentru cină, o să-mi povestești totul pe îndelete.

A strigat pe arăbește o fetișcană maură de vreo cincisprezece ani, care a venit din bucătărie, ștergându-și mâinile cu o cârpă. S-au pus pe dat la o parte vechituri și pe schimbat cearșafuri în odăița minusculă și neaerisită care din noaptea aceea a devenit dormitorul meu. M-am instalat, fără să am cea mai mică idee nici despre cât aveam să stau acolo, nici despre calea pe care avea s-o apuce viitorul meu.

Candelaria Ballesteros, mai cunoscută în Tetuan drept Candelaria contrabandista, avea patruzeci și șapte de ani și, așa cum singură spunea, trăsesse mai multe gloanțe decât tot regimentul de infanterie. Trecea drept văduvă, dar nici ea nu știa dacă soțul îi murise cu adevărat într-una din numeroasele vizite în Spania sau dacă scrisoarea primită cu șapte ani în urmă din Malaga și care îi anunța decesul, ca urmare a unei pneumonii, era doar gogoasa îndrugată de neobrăzat, ca să scape de ea și să nu mai fie căutat. Fugind de mizeria zilierilor de pe plantațiile de măslini din câmpia andaluză, perechea se instalase în Protectorat după războiul din munții Rif ¹, în 1926. De atunci, amândoi se dedicaseră celor mai diverse afaceri, toate mai curând falimentare, ale căror mici roade el le investise, după cum credea că se

cuvenea, în chefuri, bordeluri și băute la barul Fundador. Nu avuseseră copii și, când Francisco al ei se evaporase, lăsând-o singură și fără relații în Spania pentru a-și continua

negotul și contrabanda cu orice-i cădea în mâini, Candelaria a hotărât să închirieze o casă și să înființeze o pensiune modestă. Dar acesta nu a fost un motiv pentru a renunța să cumpere și să răscumpere, să vândă și să revândă, să facă troc, să insiste și să schimbe tot ce nimerea. Monede, tabachere, mărci poștale, stilouri, ciorapi, ceasuri, brichete: toate de origine incertă, toate cu destinație incertă.

În casa ei din Strada Luneta, între vechea mahala maură și noul cartier spaniol, dădea fără discriminare adăpost oricui îi bătea la ușă, cerând un

pat, în general oameni cu nu prea multe bunuri și cu și mai puține aspirații. Încearca să trateze cu ei și cu oricine îi ieșea în față: îți vând, îți cumpăr, încasez de la tine; îmi datorezi, îți datorez; ia de la mine. Dar cu grijă; mereu cu grijă, deoarece Candelaria contrabandista, cu aer bărbătos, afaceri nelămurite și o dezinvoltură capabilă în aparență să-1 facă praf chiar și pe cel mai dat naibii, nu era proastă deloc și știa că prea puține prostii ar avea succes la domnul comisar Vázquez. Poate ar fi mers o glumită ici și o ironie colo, eventual, dar fără ca el să-i pună mâna în cap, iar ea să treacă de ceea ce era legalmente admisibil, fiindcă în acest caz nu numai că i-ar fi luat tot ce avea, ci, în plus, după propriile-i vorbe, „de cum mă prinde făcând porcării, mă și duce la mititica și are el ac de cojocul meu”.

Arăboaica tânără și delicată m-a ajutat să mă instalez. Am despachetat împreună puținele mele lucruri și le-am pus pe umerase de sârmă într-o tentativă de dulap care nu era decât un soi de sertar din lemn închis cu un cupon de pânză

1. Războiul trupelor spaniole cu triburile de berberi din Melilla (iunie-noiembrie 1909). Confruntarea a durat cinci luni și, deși nu s-a semnat un tratat de pace, Spania și-a întărit influența administrativă în regiune prin tratatul de la Madrid (1910).

pe post de perdeluță. Acesta, un bec chel și un pat vechi cu saltea de lână groasă alcătuiau tot mobilierul. Un calendar vechi, cu poza unor privighetori, cadou al frizeriei El Silo, era singura pată de culoare de pe pereții văruiți, lângă urmele unei mări de infiltrații cu apă de ploaie. Într-un colț, pe un cufăr, se îngrămădeau câteva unelte puțin folosite: un coș de pai, un lighean ciobit, două sau trei oale de noapte pline cu tencuială căzută și două colivii din sârmă ruginită. Confortul era auster și friza sărăcia, dar odaia era curată și, ajutându-mă să organizez haosul de lucruri mototolite care erau întreaga mea avere, fata cu ochi negri repeta cu voce suavă:

— Dimișoara nu face griji; Jamila spală, Jamila calca haine la ea.

Eram tot sleită de puteri, iar micul efort făcut pentru a muta valiza și a o goli de conținut m-a obligat să caut un sprijin, ca să evit o nouă amețeală. M-am așezat la picioarele patului, am închis ochii și mi i-am acoperit cu mâinile, ținând coatele pe genunchi. În două minute, mi-am recăpătat echilibrul; am revenit în prezent și am descoperit-o pe Jamila tot lângă mine, privindu-mă îngrijorată. Am privit în jur. Odaia era întunecoasă și sărăcăcioasă ca o gaură de șoarece, hainele mele mototolite erau tot pe umerase, iar valiza pe jos, cu mațele atârând în jur. În ciuda incertitudinii care, începând din acea zi, se deschidea ca o genune, mi-am zis cu ușurare că, oricât de rău îmi mergea, cel puțin aveam o gaură în care să mă ascund.

Candelaria s-a întors abia după un ceas. Puțin înainte și puțin după ea, a sosit lista redusă a celor ce primeau adăpost și hrană. Un vânzător de produse pentru îngrijirea părului, un funcționar de la serviciile de Poștă și Telegraf, un învățător pensionar, două surori în vârstă, uscate ca țării, și o văduvă rotofeie cu un fiu căruia îi spunea Paquito ¹, deși avea un

glas gros și tuleie deja mari. Toți m-au salutat politicos când patroana m-a prezentat, apoi s-au așezat, tăcuți, în jurul mesei, fiecare la locul său: Candelaria în capul mesei, ceilalți pe flancurile laterale. Femeile și Paquito pe-o parte, bărbații

1. Diminutiv al numelui Francisco.

în fața lor. „Tu, în celălalt capăt”, a ordonat. A început să servească stufat, vorbind fără preget despre cât de mult se scumpise carnea și ce buni erau în acea vară pepenii galbeni. Nu comenta pentru cineva anume, dar chiar și așa părea nespus de dornică să-și continue cu râvnă trâncăneala, oricât de banale erau subiectele și oricât de mică era atenția comensurilor. Pe mutește, toți au început să mănânce, ducând ritmic tacâmurile de la farfurie la gură. Se auzeau doar vocea Candelariei și zgomotul cu care lingurile se loveau de faianță și bucatele lunecau pe gât. Dar o neatenție a ei m-a lămurit de ce vorbea neîntrerupt: de cum s-a oprit din perorație, chemând-o pe Jamila în sufragerie, o măicuță a și profitat și a oprit-o, și atunci am priceput de ce se încapățâna să conducă discuția cu mâna fermă a unui cârmaci.

— Se zice că Badajoz a căzut deja.

Nici spusele celei mai tinere dintre măicuțe nu păreau adresate cuiva anume; poate doar garafei, solniței, sticluțelor cu untdelemn și oțet ori tabloului cu Cina cea de Taină care, ușor strâmb, domnea pe perete. Tonul ei se pretindea indiferent, ca și cum comenta gustul mazării sau temperatura zilei. Am aflat imediat, totuși, că vorbele ei erau la fel de inocente ca un pumnal recent ascuțit.

— Ce păcat; foarte mulți băieți buni s-au sacrificat pentru guvernul legitim al Republicii; foarte multe vieți tinere și viguroase s-au pierdut, deși puteau aduce mari bucurii unei femei cu atâția nuri ca mata, Sagrario.

Vorbele ironice ale comis-voiajorului și-au găsit ecou în hohotele celorlalți bărbați. De cum își dăduse seama că și pe Paquito al ei îl amuzaseră spusele vânzătorului de loțiune pentru creșterea părului, dona Herminia l-a plesnit pe tânăr peste ceafă, înroșindu-i-o. Într-o presupusă apărare a băiatului a intervenit atunci cu glas așezat bătrânul învățător. Fără să ridice privirile din farfurie, a spus.

— Nu râde, Paquito, căci se spune că râsul usucă mințile.

Abia și-a sfârșit fraza, că a și intervenit mama acestuia.

— De asta s-a răsculat armata, ca să pună capăt hohotelor, veseliei și libertinajului ce ruinau Spania...

Atunci a părut că se deschide sezonul de vânatoare. Cei trei bărbați de-o parte și cele trei femei de alta și-au înălțat aproape simultan vocile în cotețul unde nimeni nu asculta pe nimeni și toți proferau înjurături și sudălmii. Comunist vicios, babă bigotă, băiatu' naibii, poamă acră, ateu, degenerat și alte zeci de epiteze zburau spre comeseanul din față, într-un foc încrucișat de strigăte furioase. Nu tăceam decât Paquito și cu mine: eu, fiindcă eram nouă și nu știam, nici nu aveam vreo părere despre cum avea să evolueze înfruntarea, iar Paquito, probabil de frica palmelor pe care i le-ar fi putut da furibunda-i mamă, care chiar atunci îi spunea învățătorului mason scârbos și adorator al lui Satana, pe când din gura plină cu cartofi pe jumătate mestecați îi curgea pe bărbie un firicel

unsuros. Intre timp, la celălalt capăt al mesei, Candelaria își modifica ființa clipă de clipă: furia îi amplifică trupul de iapă, și chipul, amabil puțin mai înainte, începea să i se îmbujoreze, până când, nemaiputând să se abțină, a tras un pumn atât de puternic în masă, că vinul a săltat din pahare, farfuriile s-au ciocnit între ele și pe masă a curs șuvoi sosul de stufat. Ca un tunet, vocea i s-a înălțat deasupra celeilalte jumătăți de duzină.

— Dacă mai pomeniți de acest război blestemat în casa asta sfântă, vă arunc pe toți în stradă și vă azvârl valizele pe balcon!

În silă și aruncându-și priviri ucigașe, și-au strâns cu toții vecele, abia stăpânindu-și furia și încercând să termine primul fel. Clipele s-au scurs aproape în tăcere; la desert, pepenele roșu a simulat primejdia prin propria-i culoare, dar tensiunile n-au explodat. Prânzul s-a sfârșit fără incidente mai mari; pentru a ajunge iar la ele, a trebuit să așteptăm cina. La aperitiv, au revenit ironiile și glumele cu dublu înțeles, apoi săgețile înveninate și schimbul de sudălmii și cruci, iar la urmă, insultele fără perdea și tirul cu biluțe din miez de pâine în ochiul celui din față. Și, ca o apoteoză, din nou strigătele Candelariei, care avertizau cu privire la iminenta evacuare a tuturor oaspeților, dacă stăruiau să mai joace rolul a două tabere pe fața de masă. Am descoperit că așa aveau loc cele trei mese zilnice obișnuite de la pensiune.

Niciodată însă proprietara n-a izbutit să scape nici măcar de unul dintre cei cărora le dădea adăpost, deși ei își țineau mereu nervii războinici în alertă, limba și tirul ascuțite pentru șarje nemiloase contra flancului opus. Contrabandistei nu-i mergeau afacerile atât de grozav încât să renunțe de bunăvoie la ceea ce fiecare dintre acei năpăstuiți fără casă și loc sigur îi plătea pentru întreținere, patul de fiecare noapte și dreptul la baia săptămânală. Așa că, în ciuda amenințărilor, puține au fost zilele în care între cele două capete ale mesei nu au zburat oprobrii, sâmburi de măslină, lozinci politice, coji de banană și, în clipele cele mai arzătoare, un scuipat și mai multe furculițe. Viața însăși la scara bățăliilor casnice.

Așa au fost primele săptămâni în pensiunea de pe Strada Luneta, printre acei oameni cărora nicicând nu le-am știut mult mai mult decât numele de botez și - foarte superficial - motivele pentru care trăsese acolo. Învățătorul și funcționarul, burlaci și bătrâni, erau vechi locatari; măicuțele veniseră de la Soria pe la jumătatea lui iulie, ca să-și îngroape o rudă, dar se oprise traficul maritim prin Strâmtoare înainte ca ele să se poată întoarce acasă; ceva similar pășise și vânzătorul de produse pentru îngrijirea părului, reținut fără voie în Protectorat de izbucnirea răzmeriței. Mai puțin clare erau motivele mamei și fiului, deși toți îi credeau pe urmele unui

soț și tată fugar, care într-o bună dimineață plecase să cumpere tutun în piața Zocodover din Toledo și hotărâse să nu se mai întoarcă acasă. În toiul certurilor aproape zilnice, al războiului real din vara ce avansa fără milă și al acelor ființe dislocate, furibunde și speriate care îi urmăreau cursul milimetru cu milimetru, m-am adaptat la casa aceea și la lumea ei inferioară, strângând legăturile cu proprietara afacerii din care, presupuneam eu, dată fiind natura clientelei, nu obținea prea mari beneficii.

Leșeam puțin în acele zile: nu aveam nimic de vizitat și pe nimeni de văzut. Obişnuiam să stau singură, cu Jamila sau cu Candelaria, când trecea pe acolo, adică nu prea des. Uneori, când nu era zorită și nici nu alerga cine știe pe unde, stăruia să ies cu ea în căutarea unei slujbe, „că are să ți se facă fața pergament, fato, nici nu te-ajunge lumina soarelui”, îmi spunea. Uneori mă simțeam incapabilă să accept propunerea, încă nu aveam putere, dar alteori acceptam, și atunci mă ducea pe ici, pe colo, străbăteam labirintul posedat de diavol al ulicioarelor din mahalaua arăbească și pătratele străzilor moderne din cartierul spaniol, cu case frumoase și locuitori eleganți. La fiecare firmă căreia îi cunoștea patronul, întreba dacă mă puteau angaja, dacă știau pe cineva cu „un post pentru fata asta atât de harnică și gata să muncească zi și noapte”, care se presupunea că eram eu. Dar erau vremuri grele și, cu toate că

împuşcăturile se auzeau de departe, toți păreau consternați de evoluția incertă a conflictului, preocupați de soarta celor apropiați, de locul unde ajunseseră unii și alții, de înaintarea trupelor pe front, de vii și de morți, ca și de tot ce urma să vină. Pe atunci, aproape nimeni nu avea interes să-și extindă afacerile și să facă angajări. Deși obișnuiam să încheiem plimbările cu ceai arăbesc și gustări pe scobitori în câte o micuță cafenea din Piața Spaniei, fiecare încercare eşuată presupunea pentru mine o nouă mistrie cu angoasă turnată peste a mea, iar pentru Candelaria, chiar dacă n-o spunea, un alt motiv de îngrijorare.

Sănătatea mi se îmbunătățea în același ritm cu starea sufletească, cu pași de melc. Răul îmi persista în oase, iar tenul meu palid contrasta cu chipurile arse de soare ce mă înconjurau încă din timpul verii. Îmi înfrâna simțurile și îmi obosea sufletul; mă mai chinuia încă, la fel ca în prima zi, gândul la felul cum mă părăsise Ramiro. Continuam să visez la fiul de a cărui existență avusesem cunoștință doar câteva ceasuri și mă rodea grija de ce putea păți mama în Madridul asediat. Tot mă mai speriau denunțurile făcute în legătură cu mine, avertismentele lui don Claudio, gândul că n-aveam să-mi pot plăti datoria și că puteam ajunge la pușcărie. Încă mă mai urmărea panica, și rănile mă dureau puternic.

Unul dintre efectele iubirii nebune și obstinate e că nu mai permite simțurilor să perceapă ce-i înjur. Retează sensibilitatea și percepția chiar de la bază. Te obligă să-ți concentrezi într-atât atenția asupra unei singure ființe, încât te izolează de restul universului, te strânge într-o cuirasă și te ține în marginea altor realități, deși ele sunt la două palme de fața ta. Când totul a explodat, am simțit că trăisem opt luni lângă Ramiro atât de intens, încât abia mai avusesem contact cu altcineva. Așa am ajuns conștientă de dimensiunea singurătății mele. În Tanger nu mă ostenisem să-mi fac relații: nu mă interesa nimeni și nimic în afară de Ramiro și tot ce era legat de el. Dar el nu era la Tetuan, și odată cu el îmi pierdusem punctul de sprijin și de referință, așa că trebuia să învăț să trăiesc singură, să mă gândesc la mine și să lupt pentru ca greul absenței lui să fie treptat mai puțin dezolant. Cum spunea și broșura Academiiilor Pitman, lung și abrupt e drumul vieții.

S-a sfârșit august și a venit septembrie, cu seri mai scurte și dimineți mai reci. Zilele treceau molcom în agitația de pe Luneta. Oamenii intrau și ieșeau din dughene, cafenele și bazaruri, treceau strada, se opreau la vitrine, iar la colț de stradă stăteau la taclale cu cunoscuții. Priveam din turnul meu variațiile luminii, în mișcare imparabilă, pe deplin conștientă că trebuia să intru în acțiune și să încep să muncesc cât mai urgent, ca să nu mai fiu la mila Candelariei și să adun bani pentru plata datoriei. Dar nu știam ce să fac și, în contrapondere cu inactivitatea și neparticiparea la truda casei, mă străduiam să dau cel puțin o mână de ajutor, după propriile-mi posibilități, în gospodărie, nemaipurtându-mă ca o mobilă dată la gunoi. Curățăm cartofi, puneam masa, puneam rufe la uscat pe acoperișul-terasă. O ajutam pe Jamila să șteargă praful și să spele geamurile, învățam de la ea cuvinte arăbești și primeam cu plăcere darul veșnicilor ei surâsuri. Udam flori, scuturam covoare și făceam

dinainte treburile mărunte pe care, mai devreme sau mai târziu, cineva trebuia să și le asume. Odată cu schimbările de temperatură, pensiunea făcea pregătirile de toamnă, iar eu contribuiam la ele. Făceam paturile în toate odăile; mutam saltele, scoteam așternuturile de vară și aduceam de la mansardă paturile de iarnă. Mi-am dat seama că mare parte din lenjerie trebuia urgent reparată, așa că am pus un coș mare cu așternuturi albe lângă balcon și m-am apucat să cos rupturi, să întăresc tivuri și să cârlesc pânza deșirată.

Dar s-a întâmplat ceva neașteptat. Nici când nu mi-aș fi închipuit că era atât de plăcut să simt iar acul de cusut între degete. Saltelele aspre și cearșafurile de pânză grosolană nu aveau nimic în comun cu mătăsurile și muselinele din atelierul donei Manuela, iar cârșitul era nespun de departe de tigelele delicate pe care le făceam pe vremuri la hainele doamnelor din lumea bună a Madridului. Nici umila sufragerie a Candelariei nu semăna cu atelierul ei, dar nici prezența micuței maure și nici forfota neîntreruptă a clienților puși pe scandal nu se potriveau cu vechile mele tovarășe de muncă și distincția clientelor noastre. Însă mișcăm la fel încheietura mâinii, acul reîncepuse să-mi alerge sprinten prin fața ochilor, iar degetele se străduiau să înțepe precis cu el așa cum făcusem ani la rând, zi de zi, în alt loc și cu alt scop. Să cos din nou a fost atât de plăcut, încât vreo două ceasuri am trăit în vremuri mai fericite și mi s-a topit temporar greutatea de plumb a propriilor mizerii. Parcă reveneam acasă.

Se lăsa seara și abia mai aveam puțină lumină, când s-a întors Candelaria din obișnuita ei plimbare. M-a găsit între maldăre de rufe cârșite, cu penultimul prosop în mâini.

— la te uită, fato, să nu-mi spui că știi să coși.

Pentru prima oară după multă vreme, i-am răspuns la salut cu un zâmbet afirmativ, aproape triumfal. Ușurată că găsisse în sfârșit ceva util în balastul prezenței mele acolo, Candelaria m-a dus în dormitor și a răsturnat pe pat tot ce avea în șifonier.

— Rochia asta o lungești, la paltonul ăsta întorci gulerul. Bluzei ăsteia îi întărești cusăturile și fusta asta o lărgesci cu două degete pe șolduri, fiindcă în ultimul timp am pus câteva kilograme și nu mă mai încap.

Și tot așa, abia de-mi mai încăpea în brațe grămada de haine vechi. I-am reparat într-o singură dimineață toată garderoba ofilită. Mulțumită de eficiența mea și hotărâtă să profite din plin de hărnicia mea, Candelaria e revenit după-amiază cu un cupon de șeviot pentru o jachetă mare.

— Lână englezească de cea mai bună calitate. O aduceam din Gibraltar înainte de începutul zaverei, acum e tot mai greu să dai de ea.

Îndrăznești?

— Fă-mi rost de o foarfecă bună, de doi metri de căptușeală, o jumătate de duzină de nasturi de baga și un mosor de ață maron. Chiar acum îți iau măsurile și mâine dimineață e gata.

Cu acele puține mijloace și masa din sufragerie ca bază de operațiuni, la ora cinei jacheta era gata de probă. Înainte de micul dejun era terminată. Cu ochii abia întredeschiși, plini de urdori și cu părul strâns în fileu, Candelaria și-a pus-o peste cămașa de noapte și s-a privit, neîncrezătoare, în oglindă. Umerii se așezau impecabil, reverele se deschideau perfect

simetric de-o parte și de alta, ascunzându-i pieptul uriaș. Talia era marcată grațios de un cordon amplu, iar linia bine trasată a poalelor îi disimula opulența șoldurilor de iapă. Manșetele late încoronau elegant opera mea și brațele ei. Rodul muncii mele nu putea fi mai satisfăcător. S-a privit din față și din profil, din spate și din semiprofil. O dată și încă o dată; cu haina ba încheiată, ba descheiată, cu gulerul ba ridicat, ba lăsat. Vorbind reținut, atentă să-mi aprecieze exact munca. Încă o dată din față, încă o dată din profil. Și, în încheiere, sentința.

— Fir-ai tu să fii. Dar cum de nu mi-ai spus până acum ce mână ai, suflețelule?

Două fuste noi, trei bluze, o rochie *chemisier*, două taioare, un palton și un halat de iarnă au ajuns pe umerășele din șifonierul ei pe măsură ce făcea rost din oraș de noi cupoane de stofă, investind în ele cât mai puțin cu putință.

— Mătase chinezească, pune mâna, pipăie; două brichete americane mi-a luat pe ea indianul din bazarul de jos, căca-m-aș între măselele lui. Bine cel puțin că le aveam de anul trecut, că ticălosul ăla nu mai vrea decât bani de-ai sultanului Hasan; tot spun că vor retrage monedele republicane și le vor înlocui cu bancnote naționale, ce nebunie, fato, zicea, înfierbântată, deschizând un pachet și punându-mi în față doi metri de pânză roșie ca focul.

După încă o ieșire, a revenit cu o jumătate de balot de gabardină, „de-aia bună, fetițo, de-aia bună”. Un cupon de atlas sidefiu a ajuns a doua zi, odată cu relatarea aventurii prin care îl obținuse și nu prea onorabila menționare a celei ce-i dăduse viață evreului care îi făcuse rost de el. Alt cupon, o lână de culoare caramel, o bucată de alpaca, un metru și trei sferturi de satin imprimat și tot așa, printre schimburi și trocuri, am strâns aproape o duzină de materiale, pe care eu le-am croit și cusut, iar ea le-a probat și laudat. Până ce și-a epuizat geniul de a le obține, sau până ce și-a zis că noua ei garderobă era, în sfârșit, bine garnisită, sau până ce a decis că sosise momentul să-și concentreze atenția asupra altor chestiuni.

— Cu tot ce mi-ai făcut, am lichidat datoria pe care o aveai la mine până azi, a declarat. Și, fără să-mi permită măcar să-mi savurez ușurarea, a continuat: Dar să vorbim despre viitor. Ai mare talent, fato, și nu-1 putem lăsa să se irosească, cu atât mai puțin acum, când duci mare lipsă de biștari cu care să ieși din belelele în care te-ai băgat. Ai văzut că-i peste poate de complicat să găsești de lucru, deci cred că să coși pentru străini e cel mai bine. Dar, așa cum stau lucrurile, mă tem că-i foarte greu ca oamenii să te primească acasă la ei. Va trebui să-ți deschizi propriul atelier, dar nici așa nu va fi ușor să găsești clienți. Trebuie să gândim bine totul.

Candelaria contrabandista cunoștea tot ce sufla în Tetuan, dar ca să afle cum mergea croitoria și să abordeze chestiunea la fața locului a trebuit să iasă de câteva ori și să aibă ici și colo câteva întrevederi, studiind cu înțelepciune situația concretă. La două zile după ce se născuse ideea aveam deja o imagine sută la sută demnă de încredere a panoramei. Am aflat că existau două sau trei creatoare talentate și prestigioase, pe care îndeobște le frecventau soțiile și fiicele șefilor militari, ale câtorva medici reputați și ale oamenilor de afaceri

solvenți. Pe nivelul inferior se aflau patru sau cinci croitorese onorabile datorită taioarelor și paltoanelor duminicale purtate de soțiile celor mai bine situați funcționari din administrație. Și mai erau, în sfârșit, câteva cârpăce, care făceau turul caselor, croind halate din percal ori transformând rochii moștenite, scurtând fuste ori cârpind călcâiele ciorapilor. Peisajul nu era teribil: concurența era mare, dar trebuia să-mi pun mintea la contribuție ca să mă pot impune. Deși, după Candelaria, nici una dintre acele profesioniste ale croitoriei nu era prea strălucită, iar cele mai multe dintre ele alcătuiau un grup de casnice, ceea ce nu era un motiv pentru a le disprețui: când lucrează bine, croitoresele își pot atrage clienți credincioși până la moarte.

Ideea de a redeveni activă mi-a trezit sentimente opuse. Pe de o parte, mi-a dat palpitația iluziilor, pe care n-o mai avusesem de-o veșnicie. La vremea aceea, nu mi putea întâmpla ceva mai bun decât să câștig bani cu care să-mi duc traiul și să-mi plătesc datoriile, făcând ceva care îmi plăcea și la care mă știam bună. Pe de altă parte, totuși, analizând și cealaltă față a monedei, neliniștea și nesiguranța îmi invadeau sufletul ca o noapte cu lupi. Ca să-mi deschid propria afacere, oricât de modestă și mică ar fi fost, îmi trebuiau un capital inițial, de care nu dispuneam, câteva relații, pe care nu mi le făcusem, și un noroc mult mai mare decât cel pe care viața mi-l oferise în ultimul timp. Nu era ușor să-mi găsesc locul ca simplă croitoare: pentru a înfrânge vechi fidelități și a cuceri noi clienți, trebuia să-mi bat capul, să ies din normalitate, să ofer ceva diferit.

Pe când Candelaria și cu mine ne străduiam să aflăm pe ce cale să apuc, câteva prietene și cunoscute de-ale ei au început să vină la pensiune pentru unele comenzi: ba „o bluziță, fetițo, fii drăguță”; ba „niște paltoane pentru copii, înainte să dea frigul peste noi”. Erau, în general, femei modeste, ca și puterea lor financiară. Cărau după ele mulți fii și puține cârpe și stăteau la taclale cu Candelaria în timp ce eu coseam. Oftau din pricina războiului, deplâneau soarta rudelor din Spania, ștergându-și lacrimile cu colțul batistei mototolite din mânecă. Se plâneau de scumpete și se întrebau, speriate, cum să-și crească fiii, dacă războiul continua sau vreun glonte vrăjmaș le ucidea soțul. Plăteau puțin și cu întârziere, uneori niciodată, după cum le cădea bine. Dar, deși erau strâmtorate și făceau comenzi modeste, simplul fapt că revenisem la croitorie izbutea să-mi domolească asprimea tristeții și să deschidă în fața mea ferestruica prin care pătrundea o slabă rază de soare.

La sfârșitul lunii, într-o după-amiază a început să plouă, și aversele au continuat trei zile la rând. Soarele abia mai ieșea; am avut parte de tunete, fulgere, vânturi nebune și frunze pe țărâna udă. Continuam să cos la comanda vecinelor; haine fără haz și clasă, din cârpe grosolane, care să le apere trupurile de intemperii nemiloase, fără să dau mare atenție esteticii. Până când, între o jachetă pentru nepotul unei vecine și o fustă cu *tablier* pentru fiica portăresei, Candelaria a apărut ca lovită de streche. — Am găsit, fato, ce mai, am aranjat tot!

Venea din stradă cu jacheta nouă de șeviot strânsă bine cu o curea, purta basma și pantofi vechi, cu tocuri strâambe, plini de noroi. Vorbind grăbit și fără preget, se dezbrăca, descriindu-mi marea ei descoperire. Bustul masiv îi sălta ritmic în timp ce, cu respirația întretăiată, îmi debita veștile și-și scotea hainele ca pe niște foi de ceapă.

— Vin de la salonul unde lucrează cumnată-mea Remedios, că aveam ceva de aranjat cu ea, și pe când ea îi făcea un permanent unei franțuze...

— O ce ? am întrerupt-o.

— O franțuză, o franțozoaie, o mofturoasă, m-a lămurit rapid, înainte de a continua. Ce mai, așa mi s-a părut, că era franțuză, da' mai târziu am aflat că nu era franțozoaie, ci o nemțoaică necunoscută, fiindcă pe celelalte, nevasta lu' consulu', soațele lu' Gumpert și Bernhardt și consoarta lu' Lagenheim, care nu-i neamță, ci italiancă, pe ele le știu cu adevărat, chiar prea bine, căci am avut de-a face cu ele. Ei bine, cum spuneam, tot dând din piepten, Reme m-a întrebat de unde îmi târguisem jacheta minunată pe care-o purtam. Iar eu, firește, i-am spus că mi-o făcuse o prietenă, și atunci franțuză care mai încolo, așa cum ți-am mai zis, s-a vădit că

nu era franțuză, ci nemțoaică, s-a uitat și răsuitat la mine, apoi s-a băgat în vorbă și, cu accentu' ăla al ei care, în loc să-ți zică o chestie, pare că-ți bagă o vorbă pe gât, mi-a zis

spanioloaica, ei bine, că ea are nevoie de cineva care să-i coasă, da' să-i coasă bine, că poate știți o casă de modă bună, dar bună, dintre cele foarte bune, că era de puțină vreme în Tetuan și că avea să rămână aici un sezon și că, în fine, avea nevoie de cineva. Iar eu i-am zis...

— ...să vină aici, că-i cos eu, i-am luat-o înainte.

— Da' ce, fato, te-ai dilit?! Acilea nu pot băga o baștană mișto ca ea, că grandele astea stau cu generalese și colonelese și le plac alte chestii și locuri, habar n-ai ce stil mare a fișa neamța și ce lovele tre' să aibă.

— Și atunci ?

— Păi, atunci nu știu ce mi-a roit prin minte, că brusc i-am zis că am aflat că o să se deschidă o casă de *haute couture*.

Am înghițit zdravăn în sec.

— Și se presupune că asta voi face eu?

— Păi, firește, suflețel, cine, dacă nu tu?

Am dat iar să înghit în sec, dar n-am prea izbutit. Gâtul mi se uscuse brusc ca un șmirghel.

— Și cum să deschid eu o casă de *haute couture*, Candelaria ? am întrebat, cuprinsă de lașitate.

Primul răspuns a fost un hohot de râs. Al doilea, cinci vorbe spuse cu atâta neobrăzare, că n-au lăsat loc nici celei mai mici îndoieli:

— Cu mine, fetițo, cu mine.

Am cinat, și o droaie de nervi îmi dansa în mațe. Dar înainte, Candelaria nu mi-a putut lămuri nimic, fiindcă nici nu mă anunțase bine, că au și intrat în sufragerie măicuțele, care vorbeau, entuziasmate, despre eliberarea *alcázar*-ului ¹ din Toledo. Puțin după aceea, ni s-au alăturat ceilalți clienți, unii

1. Incintă fortificată, un castel sau un palat construit de arabi în locuri strategice, pentru a ocroti familia regală sau guvernatorii fortărețelor; prin extensie, „locuință sau palat regal, reședință somptuoasă”. În Spania, cele mai importante se află la Segovia, Sevilla și Toledo.

foarte satisfăcuți, alții nespuse de supărați. Jamila a început să pună masa, iar Candelaria a trebuit pregătească cina în bucătărie: conopidă înăbușită și omletă dintr-un ou; totul cu economie, totul moale, pentru ca nu cumva oaspeții să-și reia lupta epopeică, aruncându-și cu furie în cap oasele de la friptură.

Apoi s-a sfârșit cina, bine condimentată cu obișnuitele tensiuni, și atât unii, cât și ceilalți s-au retras grăbiți din sufragerie. Femeile și cașalotul de Paquito s-au dus în odaia măicuțelor, ca să asculte predica nocturnă ținută la Radio Sevilla de Queipo de Llano ¹. Iar bărbații, la Uniunea Comercială, ca să bea ultima cafea a zilei și să stea la taifas cu unii și cu alții despre mersul războiului. Jamila strângea masa, iar eu mă pregăteam s-o ajut la spălatul vaselor din chiuvetă, când Candelaria mi-a arătat coridorul cu o strâmbătură imperioasă pe chipul ei măsliniu.

— Du-te în odaia ta și așteaptă-mă, că vin și eu imediat.

N-a întârziat decât două minute, de care avusese nevoie ca să-și pună, grăbită, cămașa de noapte și halatul, să privească din balcon cum cei trei bărbați erau deja departe, în dreptul Străzii Intendencia, și să se asigure că femeile erau cufundate în nebuneasca logoree radiofonică a generalului insurgent: „Bună seara, domnilor! Sus inimile!”. O așteptam, așezată pe marginea patului, cu lumina stinsă, neliniștită, nervoasă. M-am simțit ușurată când am auzit-o venind.

— Tre' să stăm de vorbă, fetițo. Tu și cu mine tre' să stăm serios de vorbă, a șoptit, așezându-se lângă mine. Ia să vedem: ești dispusă să deschizi un atelier? Ești gata să fii cea mai bună croitoreasă din Tetuan, să coși haine cum nimeni n-a mai cusut pe la noi?

— Sigur că da, Candelaria, dar...

— Nici un „dar”, că n-are importanță. Ascultă-mă bine și nu mă mai întrerupe. Să vezi: după ce-am întâlnit-o pe

I. Generalul spaniol Gonzalo Queipo de Llano (1875-1951) a fost exilat după ce a intrat în conflict cu Primo de Rivera. Având convingeri republicane, în timpul celei de-a doua Republici, a fost șeful Primei Regiuni militare și al carabinierilor. S-a alăturat revoltei naționaliste și a ocupat Sevilla, Huelva și Malaga. Cu grad de general locotenent, a fost comandantul garnizoanei din Sevilla.

neamță la coaforul cumetrei, m-am informat și am aflat că la Tetuan a sosit lume nouă. Ca tine sau ca aguridele de călugărițe, ca Paquito și grăsansa de mă-sa, ca Matias, cel cu loțiunea pentru păr; că din pricina răzmeriței ați rămas cu toții aici, prinși ca șobolanii, și nu vă puteți întoarce acasă, trecând prin Strâmtoare. Ei bine, mai sunt și alții care au pățit cam așa, dar în loc să devină o adunătură lihnită de foame, ca toți cei care mi-ați căzut pe cap, s-au dovedit oameni cu posibilități, care înainte nu existau, dar acum există, înțelegi ce-ți zic, fetițo? Uite, a sosit aici o actriță foarte vestită, cu întreaga ei companie, și a trebuit să rămână. Sunt o liotă de străine, mai ales nemțoaice, ai căror soți au ajutat armata să-1 trimită pe Franco cu trupe în Peninsula, după cum umblă vorba pe-aici. Sunt destule, nu multe, e adevărat, dar îți pot da de lucru pentru multă vreme, dacă reușești să ți le faci cliente, fiindcă țin seama că ele nu-s credincioase nici unei croitorese, nefiind de aici. În plus, și asta-i lucrul cel mai important, au parale bune și, fiind străine, războiul le ține în așteptare, cum s-ar zice, le arde de distracție și n-au să poarte zdrențe cât are să țină zavera, întrebându-se cine are să câștige fiecare bătălie, mă urmărești, suflețel?

— Te urmăresc, Candelaria, sigur că te urmăresc, dar...

— Ssst! Că ți-am zis doar, nici un „dar” până nu termin de vorbit! Să vedem: acum, pe loc, de azi pe mâine, ai nevoie de un local cu clopoțel la ușă, unde să oferi clientelor tot ce-i mai muc și sfârc. Îți jur pe morții mei că în toată viața n-am mai văzut pe cineva care să coasă ca tine, așa că trebuie să ne punem imediat pe treabă. Mă rog, știu că n-ai nici un sfanț, dar la asta-i bună Candelaria.

— Dar nici mata n-ai para chioară, că doar toată ziulica te vaieți că nu-ți ajung nici de mâncare.

— Sunt disperată, ce mai; în ultima vreme, aproape că n-am mai găsit marfă. La posturile de frontieră au pus detașamente de soldați înarmați până-n dinți și nu-i chip să treci de ele ca să mergi la Tanger după marfă, nici cu o mie de salvconducte, pe care nimeni n-o să i le dea lu' mandea. Iar să ajungi la Gibraltar e și mai complicat, cu traficul din Strâmtoare închis și cu bombardierele care zboară razant, gata să lovească orice mișcă. Dar am ceva cu care putem face paralele trebuitoare pentru afacere; o plească, pentru prima oară în viața asta împruțită, mi-a căzut în mâini fără să ies măcar din casă. Vino-ncoa' să-ți arăt.

S-a dus într-un ungher al odăii, unde zăcea o grămadă de troace.

— Dar mai întâi fă un tur pe coridor și vezi dacă măicuțele mai au radioul deschis, mi-a poruncit în șoaptă.

Când m-am întors, confirmându-i că da, dăduse la o parte coliviile, coșul, oalele de noapte și lighenele. În fața ei mai era doar cufărul.

— Închide bine ușa, trage zăvorul, aprinde lumina și apropie-te, mi-a cerut imperios, fără să ridice vocea mai mult decât era nevoie.

Becul gol din tavan a umplut pe loc odaia cu o lumină mohorâtă. Am ajuns lângă ea tocmai când sălta capacul. Pe fundul cufărului era o bucată de pătură mototolită și slinoasă. A ridicat-o grijuliu, aproape meticulos.

— Privește bine.

Cele văzute mi-au luat glasul; inima a fost gata să-mi stea în loc, lăsându-mă fără viață. O grămadă de pistoale negre, zece, douăsprezece, poate cincisprezece, poate douăzeci, acopereau în dezordine fundul din lemn, cu țevile țintind în toate direcțiile, ca un pluton de ucigași adormiți.

— Le-ai văzut? a bolborosit. Firește. Dă-mi vechiturile alea, să le pun deasupra, și stinge iar lumina.

Vocea Candelariei, chiar coborâtă, era neschimbată; a mea n-am știut niciodată cum era, fiindcă impactul celor văzute îmi închisese gura pentru o bună bucată de vreme. Ne-am așezat din nou pe pat, iar ea și-a reluat șoșoteala.

— Unii mai cred că rebeliunea a fost o surpriză, dar asta-i o minciună gogonată. Unii mai mult, alții mai puțin, cu toții știau că se cocea una lată. O pregăteau de mult, și nu numai în cazărmi, ci și la Llano Amarillo 1. Se spune că până și în

1. La Llano Amarillo (Ceuta) a avut loc „Jurământul”, episod anterior războiului civil spaniol, în urma căruia generalii răzvrățiți în Maroc au stabilit ultimele detalii ale revoltei antirepublicane, avându-1 în frunte pe Juan Yagiie Blanco, marchiz de San Leonardo (1892-1952), intrat în legendă după bătăliile din Maroc și de pe Ebro, militant convins în Falangă și apropiat al lin Franco.

cazinoul spaniol era ascuns sub tejgheaua barului un adevărat arsenal, încearcă să afli de-i adevărat sau nu. În primele săptămâni din iulie, a mas în această odaie un agent vamal care încă nu știa ce-l aștepta ori, cel puțin, așa spunea. Treaba nu-mi mirosea bine — ce să te mint? -, fiindcă mie nu-mi părea nici agent vamal, nici ceva asemănător, dar, în fine, eu nu întreb niciodată, că nici mie nu-mi place să-și bage cineva nasul în pungășiile mele, i-am aranjat camera,: i-

am pus mâncare caldă pe masă, apoi adio și n-am cuvinte. După 18 iulie ¹ nu l-am mai văzut. Poate că s-a alăturat insurecției sau, plecând cu beduinii pe jos spre zona franceză, aceștia l-au dus la Monte Hacho și l-au executat în zori: n-am nici cea mai mică idee despre ce i s-a întâmplat, dar nici n-am vrut să fac cercetări. Fapt e că, după patru sau cinci zile, mi-au trimis un locotenent să-i ia lucrurile. I-am dat, fără să întreb nimic, puținul din dulapul lui, i-am spus „du-te cu Dumnezeu” și am închis afacerea cu agentul. Dar, când Jamila a făcut curat în odaie pentru clientul următor și s-a pus să măture sub pat, am auzit-o urlând brusc de parcă ar fi dat chiar de Necuratul cu țepușa în mână sau ce-o fi având el la musulmani, naiba știe ce-o fi. Fapt e că tocmai colo, în fund, măturase grămada de pistoale.

— Atunci le-ai descoperit și le-ai oprit? am întrebat cu un firicel de voce,
— Da' ce alta puteam face ? Să mă duc după locotenent, la el în companie, cu tot ce vine peste noi?
— Ai fi putut să le dai comisarului.
— Lui don Claudio? Te-ai zărghit, fato!
De astă dată, eu am fost cea care, cu un „ssst” nesfârșit, i-am cerut să-și țină gura și să fie discretă.
— Păi, cum să-i dau eu lui don Claudio pistoalele ? Ce vrei, să mă bage la mititica pe viață, cu câte am acum pe cap?! Le-am oprit fiindcă erau la mine în casă și, în plus, agentul vama s-a cărat, rămânându-mi dator cu cincisprezece zile,

1. La 18 iulie 1936 a început războiul civil spaniol.

așa că armele au fost, mai mult sau mai puțin, o plată în natură. Astea fac o avere, fetițo, mai ales acum, în vremurile astea, așa că pistoalele-s ale mele și pot să fac cu ele ce-mi vine pe chelie.

— Și ai de gând să le vinzi? Poate fi cu mare primejdie.
— Am dat de naiba, firește că-i cu primejdie, dar avem nevoie de biștari ca să-ți punem afacerea pe picioare.
— Să nu spui, Candelaria, că te bagi în beleaua asta doar pentru mine...
— Nu, fato, nu, m-a întrerupt. Să vedem dacă te pot lămuri. În beleaua asta nu mă bag singură, ne băgăm amândouă. Eu am să caut un cumpărător pentru marfa asta și, cu ce iau pe ea, îți deschidem atelierul și câștigăm juma-juma.
— Și de ce nu le vinzi pentru mata, ca să trăiești din tot ce obții, fără să-mi deschizi mie atelierul?
— Fiindcă asta-i pâine azi și foame mâine, și pe mine mă interesează mai mult ceva care să-mi dea randament pe termen lung. Dacă vând marfa și în două-trei luni fac cârnați toți banii pe care îi iau, din ce-am să trăiesc după aia, dacă războiul se prelungește?
— Și dacă te prind încercând să faci negoț cu pistoalele ?
— Păi, îi zic lui don Claudio că suntem vinovate amândouă și mergem împreună unde ne trimite.
— La pușcărie ?
— Sau la cimitirul civil, să vedem unde dăm mai bine de dracu'.

Deși își făcuse precizarea funestă strâmbându-se batjocoritor, panica mea creștea secundă după secundă. Privirea de oțel a comisarului Vázquez și serioasele lui avertismente îmi erau încă proaspete în memorie. Ține-te

departe de afaceri urâte, nu-mi trage păcăleli, poartă-te decent. Spusele lui erau un întreg catalog de lucruri nedorite. Comisariat, închisoarea pentru femei. Furt, escrocherie, datorie, denunț, tribunal. Și acum, dacă mai lipsea ceva, vânzare de arme.

—Nu te băga în beleaua asta, Candelaria, că-i foarte periculoasă, am rugat-o, moartă de frică.

— Și atunci ce facem? a întrebat, bâiguind în șoaptă. Trăim cu aer ? Ne mâncăm mucii ? Tu ai venit fără un sfaț, iar eu nu mai am de unde să scot alții. Dintre toți clienții, îmi plătesc doar mama, învățătorul și telegrafistul, și-om vedea până când vor mai putea întinde de puținul pe care îl au. Ceilalți trei nenorociți și cu tine ați rămas cu ce aveți pe voi, dar nu vă pot arunca în uliță, pe ei de milă, iar pe tine fiindcă asta mi-ar mai lipsi, să vină don Claudio să-mi ceară explicații. Așa că spune tu cum s-o scot la capăt.

— Eu pot continua să cos pentru aceleași femei; o să muncesc mai mult, la nevoie o să stau trează toată noaptea. Și o să împart cu tine tot ce câștig.

— Cât adică? Cât crezi că poți câștiga cu hanțele pentru vecine? Patru pițule mari și late. Ai și uitat de datoria din Tanger ? Ai de gând să trăiești în chițimia asta tot restul vieții ?

Vorbele îi curgeau din gură șuvoi, într-o cascadă de șuierături aiurite.

— Uite, fetiço, ai o comoară în mâini, pe care nu ți-o iau țiganii, și-i păcat de moarte să nu le folosești cum se cuvine. Știu că viața te-a lovit din plin, că prietenul s-a purtat foarte urât cu tine, că ești într-un oraș unde nu vrei să fii, departe de țară și de familie, dar asta e, trecutu-i trecut, iar timpul nu dă nicicând înapoi. Trebuie să mergi înainte, Sira. Trebuie să ai curaj, să riști și să lupți pentru tine. Cu nenorocirea din cârcă, nici un domnișor n-o să-ți bată la ușă ca să-ți ofere un apartament; în plus, după câte-ai trăit, nici nu cred că într-o bună zi vrei să depinzi iar de un bărbat. Ești foarte tânără, și la vârsta ta încă mai poți visa să-ți refaci singură viața; și poți să vrei mai mult decât să-ți ofilești cei mai frumoși ani făcând tivuri și oftând după ce-ai pierdut.

— Dar chestia asta cu pistoalele, Candelaria, să vinzi pistoale..., am șoptit, într-un acces de lașitate.

— Asta-i, fato; asta avem și, pe morții mei, o să scot din ele cât pot. Ce crezi tu, că mie nu mi-ar plăcea să fie mai nostim, că n-aș vrea ca, în loc de pistoale, să fi primit ceasuri elvețiene sau ciorapi cristal? Ba bine că nu. Dar n-avem decât armele astea și suntem în război, iar unii sunt interesați să le cumpere.

— Dar dacă te prind? am întrebat iar, căci aveam îndoieli.

— Iar ai început! Păi, dacă măgăreața cade pe mine, o să ne rugăm lui Iisus din Medinaceli ¹ ca don Claudio să aibă puțină milă, luăm o vreme masa la mititica, apoi Doamne-ajută. În

plus, îți amintesc că ți-au rămas doar zece luni ca să-ți plătești datoria și, după cum muncești, n-ai s-o faci nici în douăzeci de ani, tot cosând pentru femei de pe stradă. Așa că, oricât de cinstită vrei să fii, dacă ții morțiș să mergi la pușcărie, n-o să te scape nici chiar Sfântul Pocal. Vreau să zic de pușcărie sau de răscărcărat picioarele în orice bordel de doi bani, pentru ca soldații să se ușureze după tot ce-au pătimit pe front, că și asta-i o soluție de luat în seamă în situații ca a ta.

— Nu știu, Candelaria, nu știu. Mi-e tare frică...

— Și pe mine m-a luat cu frică de moarte, că doar nu mă crezi de fier. Nu-i tot aia să faci matrapazlâcuri cu gagii și să plasezi o duzină și jumătate de revolvere pe timp de război. Dar n-avem altă ieșire, fato.

— Și cum vrei să faci?

— Nu-ți face griji, că-mi caut eu cunoștințe. Cred că în câteva zile dau marfa. Apoi căutăm cel mai bun loc din Tetuan, aranjăm totul și începi.

— Cum adică „începi” ? Și mata ? N-ai să fii cu mine în atelier?

A râs încetșor și a negat, dând din cap.

— Nu, fato, nu. Eu am să-ți fac rost de bani ca să plătești o chirie bună în primele luni și să cumperi ce ai nevoie. Pe urmă, când totul va fi gata, tu te pui pe muncit, iar eu rămân aici, la mine acasă, așteptând sfârșitul lunii, ca să împărțim câștigul. Că nici nu-i bine să fii asociată cu mine: eu am o faimă cel mult oarecare și nu-s ca doamnele pe care vrem să ni le facem cliențe. Așa că eu pun primii bani, iar tu mâinile. Pe urmă împărțim câștigul. Asta se numește „a investi”.

1. Statuie aflată în bazilica din Madrid cu același nume, ce evocă momentul când Pilat îl prezintă pe Iisus din Nazaret norodului. Lucrarea (anonimă, înaltă de 1,73 m) aparține Școlii din Sevilla și a ieșit din atelierul lui Juan de Mena în prima jumătate a secolului al XVII-lea.

Brusc, a pătruns în bezna din odaie ceva din parfumul Academiiilor Pitman și al planurilor lui Ramiro, iar eu m-am simțit gata să mă întorc în vremuri trecute, deși n-aveam nici cel mai mic interes să le retrăiesc. Am alungat senzația dând invizibil din mâini și am revenit la realitate, în căutare de noi lămuriri.

— Și dacă nu câștig nimic? Și dacă nu-mi fac clientelă?

— Păi, dăm de dracu'. Ești ca femeia cu drobul de sare, inimă de piatră. Nu trebuie să așteptăm tot ce-i mai rău; trebuie să fim optimiste și viteze. Nimeni n-o să muncească

pentru noi, cu toate mizeriile pe care le ducem în cârcă, așa că ori luptăm singure, ori alungăm foamea dând din mânuși.

— Dar eu mi-am dat cuvântul în fața comisarului că n-o să intru în belele.

Candelaria s-a abținut cu greu să nu râdă în hohote.

— Și mie mi-a promis Francisco în fața popii din satul meu că avea să mă respecte până la sfârșitul lumii, dar pehlivanul mă bătea mai ceva ca pe-o rogojină, blestemat fie în vecii vecilor. Nici nu-mi vine să cred, fato, că ai rămas atât de naivă, în ciuda tuturor loviturilor pe care ți le-a dat soarta în ultima vreme. Gândește-te la tine, Sira, gândește-te la tine și uită-i pe ceilalți, că în vremurile astea grele în care s-a nimerit să trăim, cine nu mănâncă se lasă mâncat. În plus, treburile nici nu stau chiar atât de rău: n-o să împușcăm pe nimeni, pur și simplu o să punem în mișcare o marfă de care n-avem nevoie, iar pe cel căruia i-o va da Domnul să-1 binecuvânteze Sfântul Petru. Dacă totul iese bine, don Claudio o să-ți vadă afacerea montată, curățică și strălucitoare, și dacă într-o zi are să te întrebe de unde ai luat biștarii, ai să-i zici că ți i-am împrumutat eu din ce-am economisit, iar dacă nu te-o crede sau nu i-o plăcea ideea, îi spui că ar fi trebuit să te lase în spital, în grija surorilor Carității, în loc să te aducă la

mine acasă și să mi te dea în grijă. El e mereu ocupat cu nenumărate belele și nu vrea să aibă probleme, așa că, dacă îl punem în fața faptului împlinit, fără să facem zgomot, n-o să-și dea osteneala să facă cercetări; ți-o spun eu, că-1 cunosc bine, sunt ceva ani de când ne înconțrăm, și nu-ți face griji din pricina lui.

Știam că, neobrăzată cum era și cu o filosofie de viață specială, Candelaria avea dreptate. Și oricât am dat ocol chestiunii, oricât am întors-o pe toate părțile, tristul nostru plan nu era, în esență, decât soluția de bun-simț la mizeria ce chinuia două femei sărace, singure și dezrădăcinate care în acele vremuri tulburi duceau în cărcă un trecut negru ca smoala. Probitatea și cinstea erau frumoase, dar nu dădeau de mâncare, nu plăteau datoriile și nu țineau de cald în nopțile de iarnă. Principiile morale și purtările fără pată erau pentru alții, nu pentru două nefericite cu inima zdrobită ca noi două. Candelaria mi-a luat tăcerea drept „da”.

— Atunci, ce? încep mâine să pun marfa în mișcare sau nu?

Mă simțeam dansând cu ochii închiși pe buza prăpastiei. În depărtare, undele radio tot mai transmiteau printre interferențe cozeria hârâită a lui Queipo de la Sevilla. Am oftat zgomotos. Apoi vocea mi s-a făcut în sfârșit auzită, hotărâtă și sigură. Sau aproape.

— Hai s-o facem.

Mulțumită, viitoarea mea asociată m-a ciupit drăgăstos de obraz, a surâs și s-a pregătit de plecare. Și-a aranjat halatul și și-a îndreptat trupul corpolent în papucii de postav uzați, pe care probabil că-i purta încă de la jumătatea vieții ei de dansatoare pe sârma supraviețuirii. Candelaria contrabandista, oportunistă, bățăioasă, nerușinată, draga de ea, ajunsese în ușă, gata să iasă pe coridor, când, încă în șoaptă, i-am lansat ultima întrebare. În realitate, abia dacă avea legătură cu tot ce vorbiserăm în acea noapte, dar eram oarecum curioasă să-i aflu răspunsul.

— Candelaria, tu de partea cui ești în războiul ăsta?

S-a întors, uimită, n-a ezitat nici o clipă și mi-a răspuns cu voce tare:

— Eu? Să mor dacă nu cu ăl de-o câștiga, suflețelule.

Zilele de după noaptea când îmi arătase pistoalele au fost teribile. Candelaria intra, ieșea și se mișca fără preget, ca o viperă zgomotoasă și grasă. Se ducea pe mutește din odaia ei într-a mea, din sufragerie în stradă, din stradă în bucătărie, mereu grăbită, concentrată, murmurând o litanie confuză de mormăieli și șopocăieli, al căror sens nimeni nu-l putea descifra. Nu m-am băgat în acel du-te-vino, nici ea nu mi-a cerut părerea despre negocieri; știam că, atunci când totul va fi gata, ea însăși mă va informa.

A trecut aproape o săptămână până când, în sfârșit, a avut ceva de zis. În ziua aceea, s-a întors după nouă seara, când stăteam cu toții în fața farfuriilor goale, așteptând-o să vină. Cina a fost, ca de obicei, agitată și bătăioasă. La sfârșitul ei, în timp ce oaspeții se risipeau prin pensiune, pentru ultimele treburi, noi două am început să strângem masa. Pe drum, cărând tacâmuri, farfurii murdare și șervete, ea a început să-mi spună cu pipeta, printre șoapte, varianta definitivă a planurilor ei: în noaptea asta se rezolvă, în fine, chestiunea, fetiço; tot peștele e vândut; mâine dimineață începem treaba ta; ce poftă am, sufletelele, să sfârșesc o dată pentru totdeauna cu hărmălaia asta blestemată.

De cum ne-am terminat treaba, fiecare s-a închis în camera ei, fără să mai schimbăm vreo vorbă între noi. Între timp, restul trupei încheia ziua cu rutinele serii: gargarele cu eucalipt și radioul, bigudiurile din fața oglinzii ori drumul spre cafenea. Încercând să ating o normalitate similară, am aruncat în văzduh un „noapte bună” și m-am culcat. O vreme am stat trează, până ce toate zgomotele din jur s-au stins treptat. Ultima persoană pe care am auzit-o a fost Candelaria, care a ieșit din odaia ei și a închis și a încuiat după aceea, aproape fără zgomot, ușa ce dădea spre stradă.

Am adormit la câteva minute după plecarea ei. Pentru întâia oară în ultimele zile, nu m-am mai răsucit la nesfârșit în pat și nici nu mi-au mai intrat sub pătură negrele prevestiri din alte nopți: închisoarea, comisarul, detențiile, morții. Părea că nervii hotărâseră, în fine, să facă armistițiu cu mine, aflând că afacerea noastră sinistră era pe cale de a lua sfârșit. M-am cufundat în somn, ghemuită lângă dulcea presimțire că, a doua zi de dimineață, puteam începe să ne planificăm viitorul fără ca umbra neagră a pistoalelor să ne mai zboare pe deasupra capetelor.

Dar odihna n-a durat. Habar n-aveam cât era ceasul, două, poate trei, când o mână m-a luat de umăr și m-a scuturat energic.

— Trezește-te, fato, trezește-te.

M-am ridicat pe jumătate, dezorientată, încă adormită.

— Ce-i, Candelaria? Ce cauți aici? Te-ai și întors? am bâiguit cu greu.

— Un dezastru, fetițo, un dezastru cât casa, a șoptit contrabandista.

Stătea în picioare lângă pat și, în ceața somnului, silueta ei voluminoasă mi-a părut mai rotundă ca oricând. Purta un pardesiu pe care nu i-l știam, larg și lung, închis până în gât. A început să-și descheie în graba mare nasturii, lansând explicații aiuritoare.

— Armata păzește intrările tuturor șoselelor în Tetuan, iar bărbații care veneau dinspre Larache să ia marfa n-au mai îndrăznit să vină. Am așteptat aproape până la trei dimineața, dar nu s-a arătat nimeni și, la urmă, au trimis un puști berber să-mi spună că intrările-s mult mai controlate decât credeau și se tem că n-ar mai ieși vii, dacă îndrăznesc să intre.

— Unde urma să-i vezi? am întrebat, încercând să fac ordine în tot ce-mi istorisea.

— La Suica de jos, în spatele unei cărbunarii.

Habar n-aveam despre ce vorbea, dar nici n-am încercat să aflu. În capul meu, tot adormit, s-a conturat puternic dimensiunea eșecului nostru: adio afacere, adio atelier de croitorie. Bun venit din nou neliniștii de a nu ști ce avea să se aleagă de mine în viitor.

— Deci totul s-a sfârșit, am zis, frecându-mă la ochi, ca să le smulg ultimul rest de somn.

— Nici vorbă, fetițo, mi-a tăiat-o contrabandista, scoțându-și pardesiul.

Planurile s-au schimbat, dar, pe sufletul mamei, Dumnezeu s-o

odihnească, îți jur că în noaptea asta

pistoalele pleacă vâjâind din casa mea. Așa că hai, mai repede, bruneto: jos din pat, că n-avem vreme de pierdut.

Am înțeles cu greu ce-mi spunea; eram cu gândul la altceva : la modul cum își descheia veșmântul inform de sub pardesiu, un soi de halat din lână grosolană, sub care abia i se puteau intui formele generoase ale trupului. Am amuțit privind-o cum se dezbracă, fără să pricep sensul acelu

gest și incapabilă să-mi dau seama de ce se dezbrăca precipitat la capătul patului meu. Până când, scăpată de veșminte, a început să scoată niște obiecte dintre cărnurile ei îndesate. Abia atunci am priceput. Avea patru pistoale în jartiere, șase în burtieră, două în bretelele sutienului și alte două sub braț. Celelalte cinci erau în geantă, învelite într-o cârpă.

Nouăsprezece în total. Nouăsprezece chiulase cu tot atâtea țevi gata să plece din căldura trupului ei, pentru a-și schimba destinul, pe care abia atunci începeam să-1 bănuiesc.

— Și ce vrei să fac? am întrebat, înspăimântată.

— Să duci armele la gară, să le predai înainte de șase dimineața și să vii înapoi cu cele nouă mii cinci sute de pesete pe care le-am cerut pe marfă. Știi unde-i gara, nu? Cum treci șoseaua ce duce la Ceuta, la poalele hotelului Gorgues. Acolo le vor putea lua fără să intre în Tetuan. Vor veni de pe munte după ele înainte de a se lumina, fără să calce prin oraș.

— Dar de ce să le duc eu ?

Mă simțeam deodată trează ca o bufniță, spaima reușise să-mi spulbere definitiv somnul.

— Fiindcă, la întoarcerea de la Suica, făcând un ocol și încropind un plan pentru afacerea din gară, blestematul de Palomares, care ieșea din barul El Andaluz chiar când erau gata să închidă, m-a oprit lângă poarta mare de la Intendență și mi-a zis că nu-1 deranjează să treacă în noaptea asta pe la pensiune și să-mi facă o percheziție.

— Cine-i Palomares?

— Cel mai dat naibii polițist din tot Marocul spaniol.

— E de-al lui don Claudio ?

— E în subordinea lui, da. Când e cu șeful, îl perie, dar, pe la spate, mișelul se fudulește și-și dă atât de tare pe față firea urâtă, că sperie juma' de Tetuan că-i bagă pe toți la mititica pe viață.

— Și de ce te-a oprit în noaptea asta ?

— Fincă așa a vrut mușchii lui, că nenorocitului îi place să ia lumea la scărmanat și s-o sperie, mai ales pe muieri; de ani de zile face asta, și acum mai mult ca niciodată.

— Dar a bănuit ceva în legătură cu pistoalele ?

— Nu, fato, nu; am avut noroc că nu mi-a cerut să deschid geanta și nici n-a îndrăznit să mă atingă. Mi-a spus doar, cu glasul lui scârbos, „unde umbli noaptea, atât de târziu, contrabandisto, nu cumva te-ai băgat în cine știe ce afacere, puișor de cățea?”, iar eu i-am răspuns: „Vin de la cumătră, don Alfredo, că o dor pietrele-n rinichi”. „Nu cred, contrabandisto, că tare mai ești murdară și fanfaroană”, mi-a răspuns porcul, iar eu mi-am mușcat limba, ca să nu-i răspund, deși tare voiam să mă cac în toți morții lui, așa că am strâns geanta sub braț, am grăbit pasul, rugându-mă Precistei să nu mi se clinească pistoalele pe trup, și, când rămăsese de-acum în urmă, i-am mai auzit o dată glasul scârbos în spate, „nu mă deranjează să trec mai târziu pe la pensiune și să-ți fac o percheziție, și vedem noi ce găsim”.

— Și chiar crezi că vine ?

— Și da, și nu, a zis, dând din umeri. Dacă dă pe undeva de vreo biată bagaboantă cu care să și-o pună și care să-1 ușureze, poate că uită de mine. Dar, dacă noaptea lui nu-și schimbă cursul, nu m-ar mira să bată

curând la ușă, să scoată clienții pe scară și să-mi întoarcă, fără șovăială, casa cu fundul în sus. N-ar fi prima oară.

— Atunci, nu mai poți pleca cu nici un chip din pensiune până nu se luminează de ziuă, am șoptit încetșor.

— Chiar așa, suflețelule, a consimțit.

— Și pistoalele trebuie să dispară imediat, nu cumva să dea Palomares de ele, am adăugat.

— Ai nimerit-o, da, fato.

— Și ele trebuie predate neapărat azi, căci cumpărătorii le așteaptă și-și pun viața în pericol dacă intră în Tetuan pentru ele.

— Mai limpede nu se putea spune, prințesa mea.

Am tăcut câteva clipe, privindu-ne în ochi, încordate și jalnice. Ea, în picioare, pe jumătate dezbrăcată, cu valuri de carne care îi curgeau șuvoi pe lângă burtieră și sutien; eu, tot așezată, cu picioarele îndoite, printre cearșafuri, în cămașă de noapte, cu părul ciufulit și inima cât pumnul. Și, lângă noi, se revărsau pistoalele negre.

În sfârșit, a vorbit, exprimându-și ferm siguranța.

— Tre' să te ocupi de ele, Sira. N-avem altă ieșire.

— Eu nu pot, eu nu, eu nu..., am bâiguit.

— Tre' s-o faci, fetișo, a repetat cu voce sumbră. Dacă nu, pierdem tot.

— Dar ține minte, Candelaria, mă amenință datoria de la hotel, denunțurile firmei și ale fratelui meu vitreg. Dacă mă prind cu ele, ăsta mi-e sfârșitul.

— Adevăratul sfârșit vine dacă ne calcă în noaptea asta Palomares și ne prinde cu toate armele în casă, a replicat, întorcând privirea către pistoale.

— Dar, Candelaria, ascultă-mă..., am stăruit.

— Nu, tu să mă ascuți pe mine, fato, fii atentă, a zis imperios.

Sâsâia puternic, cu ochii cât strachina. S-a lăsat în jos, până la înălțimea mea, pentru că încă mai eram în pat. Mi-a prins brațele cu putere și m-a obligat s-o privesc în ochi.

— Eu am încercat tot, mi-am pus pielea în băț pentru asta, dar nu mi-a ieșit, a spus. Soarta-i afurisită: uneori te lasă să câștigi, alteori te scuipe în față și te obligă să pierzi. Și în noaptea asta mi-a zis: „Aici ai să putrezești, contrabandisto”. Nu mai am nici un cartuș, Sira, am ratat afacerea. Dar tu nu. Tu ești singura care încă mai poate să ne împiedice scufundarea, singura care mai poate să scoată marfa și să ia biștarii. Dacă n-am avea nevoie, nu ți-aș cere-o,

Dumnezeu o știe. Dar n-avem altă soluție, copilă; trebuie să te pui în mișcare. Ești băgată în afacere alături de mine; e a amândurora, și multe depind de ea. Viitorul, fetișo, tot viitorul nostru. Dacă nu facem rost de biștari, nu ridicăm capul. Iar acum totu-i în mâinile tale. Trebuie s-o faci. Pentru tine și pentru mine, Sira. Pentru amândouă.

Tot mai voiam să refuz; aveam într-adevăr motive serioase să spun nu, nici vorbă, în nici un caz. Dar știam și că avea dreptate. Acceptasem de bunăvoie să intru în acel joc sumbru, nimeni nu mă obligase. Formam o echipă în care fiecare din noi avea încă de la început rolul ei. Al Candelariei era să negocieze înainte; al meu, să muncesc după. Dar amândouă eram conștiente că, uneori, limitele lucrurilor sunt elastice și imprecise, se pot deplasa, șterge sau dilua până se topesc ca tușul în apă. Ea își îndeplinise propria parte din înțelegere și

încercase. Soarta îi întorsese spatele și nu avusese succes, dar încă nu epuizaserăm toate posibilitățile. Corect era ca acum să risc eu.

Am tăcut câteva clipe, înainte de a vorbi; căci mai întâi trebuia să-mi alung din minte imaginile ce amenințau să-mi sară la gât: comisarul, pușcăriile lui, chipul necunoscut al aceluia Palomares.

— Te-ai gândit cum s-o faci ? am întrebat în cele din urmă, abia auzit.

Candelaria a răsuflat zgomotos, recâștigându-și, ușurată, curajul pierdut.

— Foarte, foarte ușor, comoaro. Stai o clipă, că-ți spun chiar acum.

A ieșit din odaie, tot pe jumătate dezbrăcată, și s-a întors în mai puțin de un minut cu brațele încărcate cu ceva ce mi s-a părut o pânză mare și albă.

— O să te îmbraci ca o tânără maură, într-un *jaique*¹, a zis, închizând ușa cu spatele. E un veșmânt în care încapă întreg universul.

Fără îndoială, avea dreptate. Vedeam zilnic arăboaice înghesuite în acele pelerine foarte largi și informe, ce acopereau

I. Pelerină cu glugă.

capul, brațele și tot trupul. Sub ele puteai ascunde efectiv orice voiai. O bucată de pânză le acoperea îndeobște gura și nasul, ajungând până la sprâncene. Numai ochii, gleznele și picioarele rămâneau la vedere. Niciodată nu mă gândisem că nu există ceva mai potrivit pentru merge pe stradă, adăpostind un mic arsenal de pistoale.

— Dar înainte trebuie să mai facem ceva. Ieși odată din culcuș, fetiço, că trebuie să ne apucăm de treabă.

I-am dat ascultare pe mutește, lăsând-o stăpână pe situație. A smuls fără milă cearșaful cu care mă învelisem și l-a dus la gură. Cu o singură mușcătură feroce, a rupt viitorul veșmânt și a început să sfâșie pânza, smulgând o fâșie lată de vreo jumătate de metru.

— Fă la fel și cu cel pe care ai dormit, a poruncit.

Trăgând cu dinții, în doar câteva minute am făcut din cearșafurile de pe pat două duzini de fese lungi de bumbac.

— Acum o să-ți legăm feșele astea pe trup, ca să susțină pistoalele. Ridică brațele, că încep cu prima.

Și așa, fără să-mi scot măcar cămașa de noapte, cele nouăsprezece revolve mi s-au lipit de trup, strâns înfășurate în feșele de cearșaf. Fiecare era destinată unui pistol: mai întâi, Candelaria învelea arma într-o bucată de pânză, apoi mi-o lipea de trup și o înfășură de două, trei ori în jurul meu. La sfârșit, înnodea tare de tot capetele.

— Ești numai oase, fato, nu mai ai carne de care să-ți lipesc pe următorul, a spus după ce mi-a acoperit total fața și spatele.

— Pune și pe coapse, am sugerat.

Așa a și făcut, împrăștiindu-mi până la urmă toată marfa sub piept, pe coaste, șale și omoplați, pe laturi, brațe, șolduri și partea superioară a picioarelor. Iar eu am ajuns ca o

mumie, acoperită cu feșe albe, sub care se ascundea o armătură macabră și greoaie, ce-mi îngreuna toate mișcărilor, dar cu care trebuia să învăț imediat să mă mișc.

— la sabotii, sunt ai Jamilei, a zis, punându-mi la picioare niște papuci uzați, din piele maron. Și acum am ajuns la *jaique*, a adăugat, ținându-mi pelerina mare din pânză albă. Acoperă-te până la cap, să văd cum îți stă.

M-a privit, zâmbind pe jumătate.

— Perfect, o mică maură. Înainte de a pleca, nu uita să-ți potrivești vălul și pe față, ca să-ți acoperi gura și nasul. Hai afară, o să te lămuresc la iuțeală pe unde să ieși.

Am pășit cu greu, abia izbutind să-mi mișc normal trupul. Pistoalele ca de plumb mă obligau să țin picioarele depărtate și brațele la o oarecare distanță de trup. Am ieșit pe culoar, Candelaria în față, eu în spate, mișcându-mă cu stângăcie : o formă albă, incertă, ce se lovea de pereți, mobile și balamalele ușilor. Am lovit pe neașteptate o poliță și am dărâmat totul de pe ea: o farfurie de Talavera, o lampă cu petrol stinsă și portretul în sepia al unei rude de-a Candelariei. Ceramica, geamul fotografiei și globul lămpii s-au spart, iar zgomotul pe care l-au făcut lovindu-se de podea a făcut somierele din odăile vecine să geamă sub clienții cărora le sărise somnul.

— Ce s-a întâmplat ? a strigat mama cea grasă din pat.

— Nimic, mi-a căzut un pahar cu apă pe podea. La culcare toată lumea! a răspuns autoritar Candelaria.

Am dat să mă las în jos și să adun cioburile, dar nu m-am putut îndoi.

— Lasă, lasă, fetițo, că strâng eu după, a zis, dând la o parte cu piciorul câteva cioburi de sticlă.

Pe neașteptate, o ușă s-a deschis la doar trei metri de noi. Ne-a ieșit în cale capul plin de bucle al Fernandei, cea mai tânără dintre bătrânele măicuțe. Înainte ca ea să se întrebe ce se întâmplase și de ce o maură în *jaique* dărâma mobilele de pe culoar în zorii zilei, Candelaria i-a aruncat o săgeată care i-a luat maul și capacitatea de reacție:

— Dacă nu te bagi chiar acum în pat, mâine de cum mă trezesc îi spun lui Sagrario că te vezi vinerea pe cornișă cu infirmierul de la dispensar.

Spaima că pioasa măicuță urma să-i afle iubirile a fost mai puternică decât curiozitatea și, fără o vorbă, Fernanda s-a strecurat ca un tipar în odaia ei.

— Da-i 'nainte, fetițo, că se face târziu, a șoptit contrabandista imperios. Mai bine să nu te vadă nimeni ieșind de-aici, că poate se fâțâie prin jur Palomares și-o pățim chiar înainte de a începe. Așa că hai afară.

Am ieșit în micuțul patio din spatele clădirii. Ne așteptau bezna, vița-de-vie răsucită, câteva buclucuri și vechea bicicletă a telegrafistului. Ne-am așezat la colț de stradă și am reînceput să șopocăim.

— Și-acum ce fac? am susurat.

Ea părea să fi gândit bine totul, așa că a zis hotărât și liniștit:

— Te urci pe scăunelul de la poartă și sari gardul, dar cu mare grijă, nu cumva să ți se încurce pânza din *jaique* între picioare și să cazi în nas.

M-am uitat la gardul înalt de doi metri și la zidul scund lipit de el, pe care trebuia să mă cațăr ca să ajung cât mai sus și să trec de partea

cealaltă. Am preferat să nu mă întreb dacă puteam s-o fac cu balastul pistoalelor și înfășată în toți acei metri de pânză, așa că doar am cerut noi instrucțiuni.

— Și de-acolo?

— Păi, sari în ograda băcăniei lui don Leandro ; acolo, te urci pe cutiile și butoaiele ce stau claie peste grămadă și treci fără probleme în ograda următoare, care ține de cofetăria jidovului Menahem. Acolo, în fund, e o porțiță de lemn, care dă într-o ulicioară transversală, pe unde se aduc sacii cu făină pentru laborator. Când ieși, uită cine ești: acoperă-te bine, mergi gheboșată și ia-o drept spre mahalaua evreiască, iar de acolo, intră imediat în cea arăbească. Dar ai mare grijă, fetițo: mergi fără grabă și pe lângă pereți, târăște nițel picioarele, ca babele, ca să nu te vadă nimeni mergând țațoș și vreun nedorit să se dea la tine, că nu-s puțini spaniolii nebuni după farmecele musulmanelor.

— Și pe urmă ?

— După ce ajungi în mahalaua arăbească, dă o raită pe străzi și asigură-te că nimeni nu te urmărește. Dacă întâlnești pe cineva, schimbă drumul pe nesimțite ori îndepărtează-te cât poți de mult. După o vreme, ieși din nou pe Poarta ce dă spre Luneta și coboară în parc, știi despre ce vorbesc, nu?

— Cred că da, am zis, încercând să-mi închipui drumul pe nevăzute.

— Când ajungi acolo, ai gara în față: treci peste șoseaua care duce la Ceuta și intră în gară pe unde poți, încetișor și bine acoperită. Cel mai probabil ai să întâlnești doar vreo doi soldați pe jumătate adormiți, care n-au să-ți dea nici o atenție; și cu siguranță vreun marocan care așteaptă trenul de Ceuta; creștinii încep să sosească mai târziu.

— La ce oră pleacă trenul ?

— La șapte și jumătate. Dar știi cum sunt arabii, au alt ritm al orelor, așa că nimeni n-are să se mire că umbli pe-acolo înainte de șase dimineața.

— Și trebuie să urc sau ce?

Candelaria mi-a răspuns abia după câteva clipe, și am intuit că planul ei abia dacă mai avea pe unde avansa.

— Nu; în principiu, nu trebuie să iei trenul, ci să te așezi nițel pe banca de sub tabelul cu mersul trenurilor, să te lași văzută, ca ei să afle că marfa-i la tine.

— Cine trebuie să mă vadă?

— N-are nici o importanță; cine trebuie să te vadă te va vedea. După douăzeci de minute, ridică-te de pe bancă, du-te în tavernă și fă-1 pe cârciumar să-ți spună unde să lași pistoalele.

— Doar atât ? am întrebat, alarmată. Și dacă omul nu-i acolo ori nu-mi dă nici o atenție ori nu-i pot vorbi, ce fac?

— Ssst. Nu vorbi așa tare, nu cumva să fim auzite. Nu-ți face griji, te prinzi tu într-un fel sau altul ce să faci, a spus nerăbdătoare, dar neputând să arate siguranța pe care spusele ei nici nu păreau s-o aibă. Așa că a hotărât să mărturisească: Uite ce-i, fetițo, în noaptea asta totul a ieșit atât de prost, că n-au știut să-mi spună decât că pistoalele trebuie să fie în gară la șase dimineața, că aducătorul lor trebuie să stea douăzeci de minute sub tabela trenurilor și că pe urmă cârciumarul îi va spune cum să predea marfa. Mai mult nu știu, fato, și chiar îmi pare rău. Dar nu te necăji, comoara mea, ai să vezi că, de cum ajungi, totul are să meargă strună.

Am vrut să-i spun că aveam mari îndoieli, dar teama ce i se citea pe chip mi-a închis gura. Pentru prima oară de când o cunoșteam, mi se părea că tenacitatea și puterea de decizie cu care contrabandista trecea ingenios peste situațiile cele mai tulburi atinseseră fundul. Dar eu știam că, de-ar fi putut acționa, ea n-ar fi intrat în panică: ar fi ajuns la gară și și-ar fi dus misiunea la îndeplinire, folosind orice șiretlic. Dar de acea dată Candelaria era legată de mâini și de picioare, imobilizată la ea acasă de amenințarea unei percheziții polițienești care avea sau nu să aibă loc în acea seară. Iar eu știam că, dacă nu aveam să reacționez și să țin totul în frâu, acela avea să fie sfârșitul nostru. Așa că mi-am luat inima în dinți și m-am înarmat cu curaj.

— Ai dreptate, Candelaria: găsesc eu ceva, nu-ți face griji. Dar mai spune-mi ceva.

— Orice poftești, fetițo, dar grăbește-te, că sunt mai puțin de două ceasuri până la șase, a adăugat, încercând să-și ascundă ușurarea că mă vedea gata să continui lupta.

— La cine au să ajungă armele? Cine-s oamenii din Larache ?

— Asta nu te interesează, fato. Important e ca ele să ajungă la ora prevăzută; să le lași unde-or să-ți spună și să iei paralele pe care trebuie să ți le dea: nouă mii cinci sute de pesete, ține bine minte și numără hârtiile una câte una. Apoi întoarce-te ca vântul, că o să te aștept cu sufletul la gură.

— Riscăm foarte mult, Candelaria, am insistat. Spune-mi, cel puțin, pentru cine ne punem pielea în băț.

A oftat din rărunchi, și bustul, doar pe jumătate acoperit de halatul uzat pus în ultima clipă, a reînceput să-i salte în sus și-n jos ca împins de o pompă.

— Sunt masoni, mi-a zis atunci la ureche, de parcă o înspăimânta gândul că rostea un cuvânt blestemat. Era prevăzut să vină în noaptea asta cu o camionetă dinspre Larache; cel mai sigur e că s-au ascuns printre izvoarele din Buselmal ori în cine știe ce grădină de zarzavaturi din lunca râului Martin. Trec prin triburile berbere, nu îndrăznesc să umble pe șosele. Probabil că o să ia armele de unde le lași și nici măcar n-o să urce în tren. Chiar din gară, cred eu, o să se întoarcă la ei în oraș, trecând din nou pe la triburi și ocolind Tetuanul, dacă nu-s prinși mai înainte, așa să-i ajute Dumnezeu. Dar, în sfârșit, toate astea-s doar presupuneri, fiindcă adevărul e că n-am nici cea mai mică idee despre ei.

A oftat din răspuțeri, privind în gol, și a continuat în șoaptă:

— Dar știi, copila mea, fiindcă o știu cu toții, că insurgenții sunt într-adevăr nespuse de furioși pe toți cei care au vreo legătură cu masoneria. Unora le-au tras un glonț în scâfârlie chiar în locul lor de întrunire; cei mai norocoși au fugit în goana mare la Tanger sau în zona franceză. Pe alții i-au dus la Mogote și în fiecare zi îi împușcă și-și iau zborul. Probabil că unii, nu prea mulți, s-au pitit prin beciuri, mansarde și alte ascunzători, speriați că într-o zi cineva are să-i toarne și-atunci au să fie scoși de acolo pur și simplu cu lovituri de pușcă. Tocmai de aceea n-am dat de nimeni care să-mi cumpere marfa, dar, cu ajutorul unora și al altora, am intrat în legătură cu oamenii ăștia din Larache, la care știu că au să-mi ajungă pistoalele. M-a privit în ochi, serioasă și sumbră cum n-o mai văzusem.

— Treaba-i tare urâtă, fetițo, nespus de urâtă, a zis printre dinți. Aici nu încap nici mila, nici politețea și, de cum cineva dă de bănuit măcar nițel, îl iau cât ai zice pește. Au murit deja mulți săraci, bieții de ei, oameni cinstiți care nu au ucis nici măcar o muscă și n-au făcut nimănui nici cel mai mic rău. Păzește-te, fetițo, să nu-ți vină rândul.

— Nu-ți face griji, Candelaria; ai să vezi, o vom scoate cumva la capăt.

Și, fără să mai spun ceva, m-am dus la scăunelul de la poartă și m-am pregătit să urc cu sinistra încărcătură bine lipită de trup. Am lăsat-o în urmă pe contrabandistă, care mă privea de sub frunzele de viță în timp ce se închina, printre șoapte și lăstari. „În numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, Fecioara Miracolelor să te însoțească, sufletul meu.” Am auzit sărutul zgomotos pe care îl pusese pe degetele ei strânse în cruce după ce se închinase. Apoi, după o clipă, m-am făcut nevăzută după gard și am căzut grămadă în ograda din spatele băcăniei.

Am ajuns la porțița cofetarului Menahem în mai puțin de cinci minute. Pe drum, m-am agățat de câteva ori în cuie și surcele, pe care nu le zăream din pricina întunericului. Mi-am zgâriat încheietura unei mâini, am călcat pe *jaique*, am alunecat, gata să-mi pierd echilibrul și să cad pe spate, cățărându-mă pe un maldăr de cutii cu marfă rezemate claie peste grămadă de un perete. Ajunsă la porțiță, mai întâi mi-am potrivit bine hainele, ca să nu mi se vadă ochii. Apoi am îndepărtat zăvorul ruginit, am tras adânc aer în piept și am ieșit.

Ulicioara era pustie, nu se vedea nici o umbră, nu se auzea nici un zgomot. Doar luna se mișca în voie printre nori. Mergând încetșor, lipită de pereții din stânga, am ajuns imediat pe Luneta. Dar, înainte de a o lua pe acolo, m-am oprit în colțul străzii, ca să studiez terenul. De cablurile aflate de-a lungul străzii atârnavu felinare cu lumină galbenă. Am privit în dreapta și în stânga și am recunoscut, adormite, câteva clădiri care, în timpul zilei, aveau o viață zbuciumată. Hotelul Victoria, farmacia Zurita, barul Levante, unde adesea se cânta muzică flamenco, tutungeria Galindo și un magazin de sare. Teatrul Național, bazarele indienilor, patru sau cinci cârciumi al căror nume nu-1 știam, magazinul de bijuterii La Perla, ținut de frații Cohen, și Spicul de Aur, de unde cumpăram pâine în fiecare dimineață. Toate închise și încuiate. Tăcute și nemișcate ca niște morți.

Am intrat pe Luneta, străduindu-mă să-mi adaptez ritmul la greutatea mărfii. După o vreme, am cotit spre *mellah*, mahalaua evreiască. Străzile de acolo, nespuse de înguste, formau pătrate precise, în care era cu neputință să te rătăcești. Am ajuns deci la *medina* și, în principiu, totul a mers bine. Am urmat străzile, trecând prin locuri ce mi-au părut familiare : sukurile Pâinii și Cărnii. Nimeni nu mi-a tăiat calea, nici un câine, nici un suflet, nici un cerșetor orb care să-mi ceară pomană. Împrejur nu se auzeau decât zgomotul înfundat al papucilor pe care îi târâam pe drumul pietruit și susurul câte unei fântâni pierdute în depărtare. Am observat că duceam tot mai ușor pistoalele, căci trupul mi se obișnuia cu noile dimensiuni. Din când în când, îmi pipăiam câte o parte a corpului, ca să fii sigură că toate erau la locul lor: ba coastele, ba brațele, ba șoldurile. Nu mă destinsesem, eram tot încordată, dar cel puțin mergeam liniștită prin bezna străzilor întortocheate, printre pereți văruiți și porți din lemn ghintuite cu niște cuie cu flori mari.

Ca să-mi alung din minte îngrijorarea, m-am străduit să-mi închipui cum arătau interioarele acelor case arăbești. Auzisem că erau frumoase și răcoroase, aveau curți interioare, fântâni, galerii cu mozaicuri și plăci de faianță, acoperișuri din lemn sculptat cu terase scaldate în soare. Era imposibil să le ghicești pe toate din strada de unde se zăreau doar zidurile văruițe.

Am hoinărit, tot gândindu-mă la ele, până când, după ceva vreme, considerând că mersesem destul și fiind total sigură că nu trezisem nici cea mai mică bănuială, am hotărât să mă îndrept spre Poarta Luneta. Exact atunci am observat că, din fundul uliței pe care mergeam, veneau spre mine doi bărbați. Doi militari, doi ofițeri care purtau pantaloni bufanți, eșarfe la cingătoare și șepcile roșii ale infanteriștilor din Ceuta și Melilla ; patru picioare care păseau cu eleganță, sunându-și ghetetele pe caldarâm, în timp ce stăpânii lor vorbeau șoptit și nervos între ei. Mi-am ținut respirația, în vreme ce imagini funeste îmi torpilau mintea la fel ca gloanțele unui pluton de execuție zidul din spatele unui condamnat. Mi-am închipuit imediat că, la trecerea lor, toate pistoalele aveau să scape din legături și să se împrăștie cu zgomot pe jos, mi-am imaginat că unuia dintre ei i se va năzări să-mi dea gluga pe spate, să-mi vadă chipul, că mă vor pune să vorbesc și vor afla că eram o compatriotă de-a lor, spaniolă, și făceam negoț, vânzând arme cui nu trebuia, și nu o arăboaică oarecare, mergând nu se știa bine unde.

Cei doi bărbați au trecut pe lângă mine; m-am lipit cât am putut mai bine de perete, dar ulița era atât de îngustă că aproape ne-am atins. Dar nu mi-au dat nici cea mai mică atenție. M-au ignorat, de parcă eram invizibilă, și și-au continuat, grăbiți, flecăreala și drumul. Vorbeau despre plutoane și muniții, despre lucruri pe care nici nu le pricepeam, nici nu voiam să le pricep. „Două sute, două sute cincizeci cel mult”, a zis unul din ei, trecând pe lângă mine. „Nici vorbă, omule, în nici un caz, îți spun eu că nu”, a replicat vehement celălalt. Nu le-am distins fețele, nu îndrăznisem să ridic privirea, dar, de cum am observat că bocănitul ghetelor devenea tot mai stins, am grăbit pasul și am răsuflat, în sfârșit, ușurată.

Abia după câteva clipe am conștientizat că, totuși, nu trebuia să-mi savurez prea repede victoria: ridicând ochii, mi-am dat seama că habar n-aveam unde eram. Ca să-mi continui drumul, ar fi trebuit s-o iau la dreapta cu trei sau patru străzi mai înainte, dar apariția neașteptată a militarilor mă zăpăcise și n-o făcusem. Mă pierdusem, brusc, și m-am înfiorat. Străbătusem străzile din *medina* de multe ori, dar nu le cunoșteam nici tainele, nici meandrele. În lipsa luminii zilei, a mișcărilor și zgomotelor cotidiene, habar nu aveam unde mă aflam.

Am decis să fac cale întoarsă și să-mi reiau drumul, dar n-am putut. Când credeam că voi ieși dintr-o piațetă cunoscută, mă loveam de o arcadă; când așteptam să găsesc o trecere, dădeam peste o moschee ori peste câteva trepte, înaintam cu stângăcie pe străduțele labirintice, încercând să asociez fiecare ungher cu activitățile zilei, ca să mă pot orienta. Dar, pe măsură ce mergeam, mă simțeam tot mai pierdută printre casele bălțate ce sfidau legile rațiunii. Meșteșugarii dormeau cu dughenele închise, așa că nu izbuteam să-mi dau seama dacă eram în zona cazangiilor și tinichigiilor sau în cea unde lucrau zilnic filatorii, țesătorii și croitorii. Acolo unde la lumina zilei găseam prăjituri cu miere, azime din pâine rumenă, grămezi de mirodenii și crenguțe de busuioc, care m-ar fi putut ajuta să mă orientez, dădeam acum doar de uși înțepenite și zăvoare trase. Timpul părea să se fi oprit și totul era ca o scenă pustie fără

glasurile negustorilor și mușteriiilor, fără droaia de măgari încărcăți cu coșnițe și fără femeile din Rif așezate pe jos, printre legume și portocale, pe care poate că n-aveau să le vândă nicicând. Eram tot mai îngrijorată: nu știam cât era ceasul, dar simțeam că era tot mai puțin timp până la șase. Am grăbit pasul, am ieșit dintr-o ulicioară, am intrat pe alta, apoi pe încă una; am făcut cale întoarsă, am ales alt drum. Dar nimic. Nici o pistă, nimic cunoscut: totul devenise brusc un labirint îndrăcit, din care nu știam să ies.

Pașii mei zăpăciți m-au purtat, în cele din urmă, până în apropierea unei case cu un fanar mare deasupra ușii. Am auzit deodată râsete, zarvă, voci care nu țineau ritmul, cântând *lapa mea* în cadența unui pian dezacordat. M-am gândit că mă apropii, dornică să aflu ceva ce m-ar fi ajutat să-mi recapăt simțul de orientare. Dar, când eram la doar câțiva metri, un cuplu a ieșit brusc din local, vorbind în spaniolă: un bărbat care părea abțiguit, ținându-se de o femeie matură, cu părul vopsit blond, care râdea în hohote. Mi-am dat atunci seama că eram în fața unui bordel, dar era prea târziu ca să mă dau drept o localnică scârbită: perechea era la doar câțiva pași de mine. „Arăboico, vino cu mine, dulceață, arăboico, frumoaso, că vreau să-ți arăt ceva, uite, uite, dulce arăboaică”, a strigat bărbatul, căruia îi curgeau balele, intinzând un braț spre mine, în timp ce pe celălalt și-l băga, obscen, între picioare. Femeia a dat să-l potolească, râzând și ținându-l, dar eu m-am depărtat dintr-un salt și am luat-o nebunește la sănătoasa, strângându-mi mantia din răspuțeri în jurul trupului.

Am lăsat în urmă bordelul plin de militari care jucau cărți, fredonau cuplete și le-o puneau cu furie femeilor, uitând pe moment de certitudinea că în orice zi puteau să treacă prin Strâmtoare pentru a înfrunta macabra realitate a războiului. Și, îndepărtându-mă de cloaca aceea cu toată graba de pe lume lipită de talpa papucilor, soarta a trecut, în cele din urmă, de partea mea și m-a ajutat să dau nas în nas cu sukul Foki, la colțul străzii.

Mi-am recăpătat suflarea, căci îmi regăsisem jaloanele: știam, în sfârșit, cum să ies din cușca *medinei*. Timpul zbura și asta trebuia să fac și eu. Făcând pași pe atât de lungi și de repezi pe cât îmi permitea cuirasa mea, am ajuns în câteva minute la Poarta Luneta. Încă o spaimă mă aștepta, totuși, lângă ea: acolo se făcea unul dintre temutele controale militare ce îi împiedicaseră pe cei din Larache să intre în Tetuan. Câțiva soldați, bariere de protecție, două vehicule: efective suficiente pentru a intimida pe oricine ar fi vrut să intre în oraș cu scopuri necurate. Mi se usca gâtul, dar nu puteam să-i ocolesc și nici să mă opresc ca să mă gândesc ce să fac, așa că, privind din nou în pământ, am hotărât să-mi continui drumul cu mersul obosit învățat de la Candelaria. Am trecut de control cu sângele bătându-mi în tâmpile și respirația tăiată, așteptând ca în orice moment să fiu oprită și întrebată unde mergeam, cine eram, ce ascundeam. Am avut noroc, abia dacă s-au uitat la mine. M-au ignorat pur și simplu, așa cum făcuseră mai înainte și ofițerii pe care îi întâlнисem pe străduța îngustă. Ce pericol putea fi pentru glorioasa răzmeriță marocana care trecea pe străzi ca o umbră cu pași obosiți în zorii zilei?

Am coborât în zona deschisă a parcului și mi-am impus să mă liniștesc. Am traversat cu calm prefăcut grădinile pline de umbre adormite, atât de ciudate în liniștea lor, fără copii

zgomotoși, fără cupluri și bătrâni care, în lumina soarelui, se mișcau printre fântâni și palmieri. Pe măsură ce înaintam, gara mi se contura tot mai limpede în fața ochilor. În comparație cu casele scunde din *medina*, mi s-a părut deodată grandioasă și neliniștitoare, pe jumătate maură, pe jumătate andaluză, cu turnulețele din colțuri, olanele și plăcile de faianță verzi, arcadele enorme la intrări. Câteva felinare slabe luminau fațada, conturându-i silueta pe masivul Gorgues, un munte stâncos și impunător pe unde se presupunea că urmau să vină oamenii din Larache. Mai trecusem o singură dată pe lângă gară, când comisarul mă dusese cu mașina lui de la spital la pensiune. În celelalte ocazii, o zărisem mereu de la distanță, din foisorul de pe Strada Luneta, fără să-i pot calcula dimensiunile. În noapte, ele mi s-au părut nespuse de amenințătoare, așa încât am început să simt lipsa ulicioarelor primitive și strâmte din cartierul maur.

Dar nu sosise clipa să le îngădui spaimelor să-și arate iar colții, așa că mi-am regăsit cutezanța și am traversat șoseaua spre Ceuta, pe care la ora aceea nu mișca nici praful. Mi-am făcut curaj, calculând timpi, spunându-mi că nu mai era mult până ce totul avea să ia sfârșit, că realizasem o mare parte din misiune. M-a reconfortat gândul că aveam să scap curând de feșele strânse, de pistoalele ce-mi învinețeau trupul și de hăinoaia aia în care mă simțeam tare ciudat. Nu mai era decât puțin, foarte puțin.

Am intrat în gară pe poarta principală, larg deschisă. M-a primit rece lumina aceluși pustiu, în discordanță cu bezna nopții pe care o lăsasem în urmă. Am zărit întâi un orologiu mare, care arăta șase fără un sfert. Am oftat sub țesătura ce-mi acoperea chipul: nu întârzasem excesiv. M-am plimbat cu lentoare intenționată prin sala de așteptare, studiind la iuțea decorul pe sub glugă. Ghișeele erau închise și acolo nu era decât un bătrân musulman care, culcat pe o bancă, avea la picioare o legăturică. În fundul incintei, două porți mari se deschideau spre peron. La stânga, pe altă ușă se intra, așa cum indica o firmă cu litere bine trasate, într-o cârciumă. Căutând mersul trenurilor, am dat de el în dreapta. Nu m-am oprit să-l studiez; m-am așezat pur și simplu pe bancă sub el, în așteptare. De cum am simțit lemnul, am fost cuprinsă de recunoștință. Până atunci nu fusesem conștientă de oboseala enormă, de efortul imens de a merge fără oprire, curând toată acea greutate sinistră ca pe o a doua piele, dar din plumb.

Deși nimeni nu s-a arătat în sala de așteptare cât am stat acolo așezată și nemișcată, mi-au ajuns la urechi sunete ce-mi arătau că nu eram singură. Unele veneau de afară, de pe peron. Pași și glasuri bărbătești, uneori stinse, alteori ridicate. Glasuri tinere, care am presupus că aparțineau soldaților puși să păzească gara, și am încercat să nu mă gândesc că primiseră, probabil, ordin să tragă fără șovăială la prima bănuială serioasă. Veneau zgomote și dinspre cârciumă. Mă reconfortau, căci cel puțin așa știam că proprietarul era acolo și muncea. Primele zece minute au trecut exasperant de încet: n-am așteptat douăzeci, cum mă sfătuiseră Candelaria. Când acele orologiului au arătat șase fără cinci, mi-am luat inima în dinți, m-am ridicat greoi și am ieșit în calea destinului.

Cârciuma era mare și avea cel puțin o duzină de mese, toate goale, cu excepția uneia, la care un om dormea cu capul ascuns între brațe; alături de el era o garafă de vin goală. M-am îndreptat spre tejghea, târșându-mi papucii, fără cea mai vagă idee despre ce urma să spun ori să aud. În spatele ei, un bărbat brunet și uscățiv, cu un chiștoc pe jumătate stins între buze, se străduia să pună farfuria și cești în teancuri ordonate, aparent fără să dea nici cea mai mică atenție femeii cu chipul acoperit care tocmai se oprise în fața lui. Văzându-mă lângă tejghea, a zis tare și ostentativ, fără să-și scoată țigara din gură: „La șapte și jumătate, până la șapte

și jumătate nu pleacă trenul". Și a adăugat șoptit câteva vorbe arăbești, dar nu le-am priceput. „Sunt spaniolă, nu vă înțeleg", am murmurat sub vâl. A deschis gura, fără să-și poată ascunde neîncrederea, și mucul de țigară a nimerit din greșeală pe podea. Atunci mi-a transmis în pripă mesajul: „Du-te la latrina de pe peron și închide ușa, ești așteptată".

Am revenit încet în sala de așteptare, iar de acolo am ieșit în noapte. Dar, înainte, m-am strâns mai bine în *jaique* și mi-am ridicat vâlul până ce aproape că mi-a atins genele. Peronul lat părea pustiu, iar în fața lui nu era decât masivul stâncos Gorgues, negru, imens. Patru soldați fumau și tăifăsuiau sub una dintre arcadele ce dădeau spre liniile de tren. S-au înfiorat la vederea umbrei care intra, i-am văzut încordându-se, apropiindu-și ghetele, îndreptându-și trupurile și punând puștile la umăr. — Stai pe loc! a strigat unul dintre ei, de cum m-a văzut.

Am simțit cum trupul mi se bloca sub amenințarea armelor de metal. — Las-o, Churruca, nu vezi că-i arăboaică ? a spus altul imediat.

M-am oprit în loc, dar nici n-am dat înapoi. Nu s-au apropiat: au rămas unde erau, la vreo douăzeci, treizeci de metri, neștiind ce să facă.

— Mie nu-mi pasă dacă-i maură ori creștină. Sergentul a zis că trebuie să-i legitimăm pe toți.

— Fir-ai să fii, Churruca, că prost mai ești. Ți-am zis de zece ori că vorbea de spanioli, nu de musulmani, pricepe odată, omule, a zis altul.

— Voi nu pricepeți. Ia să vedem, doamnă, actele.

Am crezut că mă lasă picioarele, că leșin. Mi-am zis că acela era sfârșitul iremediabil. Mi-am ținut respirația și am simțit că o sudoare rece îmi pătrundea în toate ascunzișurile pielii.

— Da' nerod mai ești, Churruca, a spus din spatele lui alt camarad. Păi, localnicele nu umblă cu cartea de identitate la ele, când ai să înveți și tu că asta-i Africa, nu piața mare din satul tău? !

Dar era prea târziu: soldatul scrupulos era deja la doi pași de mine, așteptând cu mâna întinsă un act și căutându-mi ochii printre pliurile țesăturii de pe mine. N-a dat însă de ei priveam în podea, la ghetele lui murdare de noroi, la papucii mei vechi și la distanța de nici o jumătate de metru care ne despărțea.

— De cum are să afle sergentul că ai supărat o marocană mai presus de bănuieli, o să iei trei zile de arest în Alcazaba, puștiule.

Funesta posibilitate a pedepsei i-a băgat, în sfârșit, mințile în cap lui Churruca. N-am putut vedea fața mântuitorului meu: privirea mi se lipise de podea. Dar amenințarea cu arestul și-a făcut efectul, iar soldatul vanitos și încăpățânat, după ce s-a gândit câteva secunde înspăimântătoare, și-a retras mâna, s-a întors și s-a depărtat de mine.

Am binecuvântat bunul-simț al camaradului care îl oprise și, când cei patru soldați s-au strâns iar sub arcadă, m-am întors și mi-am reluat drumul fără țintă. Parcurgeam peronul pe îndelete, la voia întâmplării, încercând doar să-mi regăsesc liniștea. De cum am izbutit, m-am concentrat și am căutat latrinele. Am privit jur-împrejur: doi arabi moțâiau pe jos, rezemați de ziduri, iar un câine slab traversa liniile de tren. Am găsit repede ceea ce căutam; spre norocul meu, erau aproape de capătul peronului, în partea opusă celei în care stăteau soldații. Ținându-mi respirația, am împins ușa din bucăți de sticlă granulată și am intrat într-un soi de distribuitor. Abia dacă vedeam, dar n-am vrut să caut lumina, căci preferam să mă obișnuiesc cu întunericul. Am zărit semnele „Bărbați” la stânga și „Femei” la dreapta. Iar în fund, lângă perete, am observat ceva ce părea o grămadă de pânză și începea să se miște domol. Un cap cu glugă s-a ivit cu grijă din grămada fără formă, iar ochii ni s-au întâlnit în penumbră.

— Ai adus marfa ? a întrebat în spaniolă.

Vorbea stins și repezit.

Am dat din cap afirmativ și grămada informă s-a ridicat, tăcută, devenind un bărbat îmbrăcat, ca și mine, după portul arăbesc.

— Unde-i?

Mi-am scos vălul, ca să pot vorbi mai ușor, mi-am dat *jaique* la o parte și i-am arătat trupul înfășat.

— Aici.

— Dumnezeuule, a murmurat.

În vorba lui era o întreagă lume de simțăminte: uimire, teamă, grabă. Vorbea grav și părea un om educat.

— Ți le poți scoate singură? a întrebat atunci.

— O să am nevoie de timp, am șoptit.

Mi-a arătat o toaletă pentru femei, și am intrat amândoi. Locul era strâmt, iar printr-o ferestruică se strecura un pic din lumina lunii, suficient pentru a nu mai avea nevoie de alta.

— Suntem grăbiți, nu putem pierde nici o clipă. Garnitura de dimineață trebuie să sosească și gara e controlată peste tot înainte de plecarea primului tren. Va trebui să te ajut, a anunțat, închizând ușa în spatele lui.

Am lăsat să-mi cadă *jaique* pe jos și mi-am încrucișat brațele pentru ca necunoscutul să poată căuta, desfăcând noduri și feșe, eliberându-mi corpul de sinistru-i înveliș. Înainte de a începe, și-a dat la o parte gluga *chilabei* și am văzut chipul serios și armonios al unui spaniol de vârstă mijlocie, cu o barbă de câteva zile. Avea părul castaniu și creț, ciufulit din cauza glugii cu care se deghiza probabil de mult. Degetele i s-au pus pe treabă, dar aceasta nu era

simplă deloc. Candelaria se străduise serios, și nici măcar o singură armă nu se clintise din loc, iar nodurile erau atât de strânse și feșele de pânză atât de lungi, încât scoaterea lor

ne-a luat mai mult decât am fi dorit și necunoscutul, și eu. Tăceam amândoi, printre plăcile albe de faianță, asistați doar de closetul turcesc din podea, cu respirațiile ritmice și murmurul câte unei fraze răzlețe, ce marca mersul trebii: „Asta-i gata, acum pe-aici, mișcă-te puțin, merge

bine, ridică mai mult brațul, ai grijă". În ciuda grabei, omul din Larache lucra nespus de gingaș, aproape pudic, evitând pe cât putea mi se apropie de locurile cele mai intime ori să-mi atingă pielea goală cu un milimetru mai mult decât strictul necesar. Parcă se temea să nu-mi violeze integritatea cu mâinile, ca și cum încărcătura lipită de mine era o învelitoare din hârtie de mătase, și nu o cuirasă neagră de arme letale. Nici o clipă nu m-a deranjat apropierea lui fizică: nici mângâierile lui involuntare, nici intimitatea trupurilor noastre aproape lipite unul de altul. Acela a fost, fără nici o îndoială, momentul cel mai plăcut al nopții: nu pentru că un bărbat îmi atingea trupul după atâtea luni, ci pentru că-mi închipuiam că, prin acele gesturi, aduceam mai aproape începutul sfârșitului.

Totul se desfășura ritmic. Pistoalele ieșeau unul după altul din ascunzători și formau o grămadă pe podea. Mai rămăseseră foarte puține, trei sau patru, nu mai multe. Am calculat că în cinci, zece minute, cel mult, totul avea să se termine. Atunci, liniștea s-a spulberat pe neașteptate, făcându-ne să ne ținem respirația și să ne oprim brusc. Din exterior, încă de departe, au ajuns sunetele agitate cu care începea o nouă activitate.

Bărbatul a tras cu putere aer în piept și a scos un ceas din buzunar.

— A ajuns garnitura de schimb, a sosit mai devreme, a anunțat.

În vocea lui spartă am simțit teamă, neliniște și voința de a nu-mi transmite nici una dintre acele senzații.

— Și acum ce facem? am șoptit.

— Plecăm cât mai repede cu putință, a zis imediat. Imbracă-te, repede.

În timp ce mă înveleam cu mâini tremurânde în *jaique*, și-a dezlegat de la cingătoare un sac din pânză slinoasă și a băgat pistoalele cu grămada.

— Pe unde ieșim? am susurat.

— Pe-aici, a spus, înălțând capul și arătând cu bărbia spre fereastră. Întâi sari dumneata, apoi arunc pistoalele și ies și eu. Dar ascultă-mă bine: dacă eu nu te ajung din urmă, ia pistoalele, fugi cu ele pe lângă linia de tren și lasă-le lângă prima inscripție de care dai, anunțând o oprire ori o stație; o să vină cineva să le ia. Nu privi înapoi și nu mă aștepta; ia-o numai la goană și scapă. Haide, pregătește-te să urci, pune un picior în mâinile mele. M-am uitat la fereastră înaltă și îngustă. Am crezut că era nu neputință să trecem prin ea, dar nu i-am zis. Eram atât de înfricoșată, că m-am pregătit doar să-i dau ascultare, având încredere oarbă în hotărârile aceluia mason anonim, căruia nicicând n-aveam să-i aflu nici măcar numele.

— Așteaptă o clipă, a zis atunci, ca și cum ar fi uitat ceva.

Și-a desfăcut cămașa cu o singură mișcare și a scos din interiorul ei o punguță de stofă, un soi de buzunar mai mare.

— Ia banii mai întâi, așa cum ne-am înțeles.

— Dar au mai rămas pistoale, am bâiguit, pipăindu-mi trupul.

— N-are nici o importanță. Ți-ai făcut treaba, așa că trebuie să-ți iei banii, a spus, atârându-mi punguța de gât.

L-am lăsat, stând nemișcată, ca anesteziată.

— Haide, nu mai putem pierde nici o clipă.

Am reacționat, în sfârșit. Mi-am sprijinit un picior în cuibul mâinilor lui și m-am săltat, prinzându-mă de marginea ferestrei.

— Deschide-o repede, a poruncit. Privește. Spune repede ce vezi și ce auzi.

Fereastra dădea spre câmpul întunecat, mișcarea n-o puteam vedea. Zgomote de motoare, roți scrâșnind pe pietriș, pași fermi, saluturi și ordine, glasuri imperioase, împărțind misiuni. Hotărât, vitejește, ca și cum lumea era gata de sfârșit, când dimineața nici nu începuse încă.

— Pizarro și Garcia, la birt. Ruiz și Aldabalejo, la ghișee. Voi la birouri și voi doi la latrine. Haide, pas alergător, s-a strigat furios și autoritar.

— Nu se vede nimeni, dar vin încoace, am anunțat cu capul încă afară.

— Sari, a poruncit masonul.

N-am făcut-o. Eram îngrijorător de sus, trebuia să-mi scot mai întâi trupul și, inconștient, refuzam s-o fac singură. Voiam ca omul din Larache să mă asigure că venea cu mine și mă ducea de mână unde trebuia să merg.

Zgomotul se apropia tot mai mult. Scrâșnet de ghete pe pământ, ordine cu glasuri puternice. Quintero, la closetul pentru femei; Villarta, la bărbați. Nu erau neapărat recruții îngălați întâlniți la sosire, ci o patrulă alcătuită din bărbați nepăsători, dornici de activitate la începutul zilei.

— Sari și fugi! a repetat energic omul, luându-mă de picioare și împingându-mă în sus.

Și am sărit. Am sărit, am căzut, și peste mine a venit sacul cu pistoale. Nici n-am ajuns bine pe pământ, că am și auzit un bubuit precipitat de uși deschise cu lovituri de picior. Mi-au mai ajuns la urechi doar strigătele răgușite cu care era certat cel pe care n-aveam să-l mai revăd vreodată.

— Ce cauți în closetul pentru femei, arăboiule ? Și ce-ai aruncat pe geam ? Villarta, iute, du-te să vezi dacă a aruncat ceva dincolo.

Am luat-o la goană. Orbește și furioasă. Târâm sacul cu arme prin bezna nopții; surdă, insensibilă, neștiind dacă mă urmăreau și nevrând să-mi închipui ce se alesese de omul din Larache în înfruntarea cu pușca soldatului. Am pierdut un papuc și unul dintre ultimele pistoale mi s-a desprins de trup, dar nu m-am oprit să recuperez nimic. Doar mi-am continuat fără preget goana prin bezna de-a lungul liniei ferate, pe jumătate desculță și fără să gândesc.

Am trecut peste câmpii, grădini, culturi de trestie și mici plantații. M-am împiedicat, m-am ridicat și am continuat să fug fără să respir, fără să socotesc cât de mari îmi erau pașii. Nici o ființă vie nu mi-a tăiat calea, nimic nu mi-a afectat ritmul nebun al picioarelor, până când, printre umbre, am zărit un indicator plin de litere. Halta Malalien. Acolo trebuia să ajung.

La o sută de metri de indicator, halta era luminată doar de un fanar cu lumină gălbuie. M-am oprit din fuga nebunească înainte de a ajunge acolo, chiar în dreptul indicatorului.

M-am uitat la iuțea în toate direcțiile, sperând să predau cuiva armele. Cu inima cât un purice și gura plină de praf și cărbune mărunț, făceam eforturi imposibile să-mi înăbuș respirația întretăiată. Nimeni nu-mi ieșea în cale. Nimeni nu aștepta marfa. Aveau să vină, poate, mai târziu sau niciodată.

M-am hotărât în mai puțin de un minut. Am pus sacul jos, l-am turtit, ca să fie cât mai puțin vizibil, și am început să arunc febril peste el pietricele,

zgâriind țărâna, smulgând bulgări de pământ, pietre, buruieni, până l-am acoperit tot. Când am crezut că nu mai părea suspect, am plecat.

N-am avut nici măcar vreme să-mi trag sufletul și mi-am reluat goana spre luminile Tetuanului. Cum nu mai aveam armele, am hotărât să renunț și la restul balastului. Fără să mă opresc, mi-am deschis *jaique* și, cu mare greutate, am desfăcut rând pe rând ultimele noduri. Cele trei pistoale încă legate au căzut pe drum, unul după altul. În apropierea orașului, eram singură, epuizată, tristă și rănită. Iar la gât îmi atârna o punguță plină cu bancnote. Nici urmă de arme.

M-am întors în șanțul șoselei ce ducea la Ceuta și mi-am reluat mersul molcom. Pierdusem și celălalt papuc, așa că m-am costumat iar, într-o arăboaică desculță și cu vâl, care se îndrepta, tot mai obosită, spre Poarta Luneta. Nici nu mă mai străduiam să simulez mersul ostentiv: pur și simplu picioarele mele nu puteau mai mult. Aveam pe ele răni, vânătăi și bășici, eram toată murdară și-mi simțeam oasele cuprinse de o mare slăbiciune.

Am intrat în oraș când umbrele începeau să pălească. În moscheea din apropiere, muezinul chema musulmanii la prima rugăciune a zilei, la Regimentul de Intendență cornetul cânta deșteptarea. Din tipografia „La Gazeta de Africa” ieșea fierbinte presa zilei, pe Luneta treceau, câscând, lustragii cei mai matinali. Cofetarul Menahem aprinsese deja cuptorul, don Leandro așeza grămadă mărfurile în băcănie, cu șorțul bine legat în talie.

Toate acele scene cotidiene mi-au trecut prin fața ochilor ca niște lucruri străine, fără să-mi rețină atenția sau să lase vreo urmă. Știam că, de cum o să-i dau banii, Candelaria va fi încântată și convinsă că fusesem protagonistă unei isprăvi memorabile. Eu, în schimb, nu simțeam nici urmă de plăcere, ci doar mușcătura neagră a unui imens dezgust.

Alergasem frenetic peste câmpie, îmi înfipseam unghiile în țărână, acoperisem sacul cu pământ și gonisem pe șosea; în cursul acelei nopți lungi, prin minte îmi roiseră mii de imagini din secvențe diferite, dar cu un singur protagonist: omul din Larache. Într-una, soldații descopereau că nu aruncase nimic pe fereastră, că totul fusese o alarmă falsă, că omul nu era decât un arab somnoros și năuc; îl lăsau să plece, căci armata primise ordin expres să nu-i deranjeze pe localnici decât dacă se observa ceva alarmant. În alta, foarte diferită, de cum deschidea ușa latrinei, soldatul zărea un spaniol ascuns acolo; îl înghesuia în closet, îi țintuia cu pușca la două palme de față și cerea în gura mare întăriri. Acestea soseau, îl interogau, poate că-l identifica, îl arestau și îl duceau la cazarmă, poate că el încerca să fugă și-l omorau, trăgându-i un glonte în spate, chiar când sărea peste liniile de tren. Printre cele două premoniții încăpeau uite o mie de secvențe, dar știam că nicicând nu aveam să aflu care era mai aproape de adevăr.

Am intrat epuizată și plină de temeri în portal. Pe harta Marocului se înstăpânea dimineața.

Am găsit ușa pensiunii deschisă și clienții treji, strânși grămadă în sufragerie. Așezate la masa unde zilnic se aruncau ocări și sudălmi, măicuțele, în halate și cu bigudiuri, plâneau

și-și suflau nasul, iar învățătorul, don Anselmo, încerca să le consoleze, șoptindu-le vorbe pe care nu le puteam auzi. Paquito și comis-voiajorul strângeau de pe jos tabloul cu Cina cea de Taină, cu intenția de a-l pune la loc pe perete. Telegrafistul, în pantaloni de pijama și tricou, fuma nervos într-un colț. Între timp, mama cea grasă încerca să răcească, suflând ușor, un ceai de tei. Toate fuseseră răscolite și mutate din loc, pe jos erau cioburi de sticlă și ghivece de flori sparte; chiar și perdelele fuseseră smulse de pe galerii.

Nimănui nu i s-a părut ciudată sosirea unei arăboaice la ora aceea, au crezut probabil că era Jamila. Cu *jaique* încă pe mine, am privit câteva clipe scena, până când un „ssst” puternic m-a chemat pe coridor. Am întors capul și am văzut-o pe Candelaria dând din mâini ca o posedată, într-una cu mătura și în cealaltă cu fârașul.

— Vino-ncoa', fetiço, mi-a poruncit zgomotos. Intră și spune, că am înnebunit, neștiind ce s-a întâmplat.

Hotărâsem să țin pentru mine detaliile cele mai necuviincioase și să-i împărtășesc doar rezultatul. Că pistoalele nu mai erau, dar aveam banii: asta voia să audă Candelaria, asta aveam să-i spun. Restul era doar al meu.

Mi-am scos gluga și am vorbit în șoaptă.

— Totul a mers bine.

— A, suflețel, vino să te îmbrățișez! Sira, faci mai mult decât tot aurul din lume, ești mai mare decât o zi dată de Domnul! a chirăit.

Contrabandista a aruncat jos uneltele cu care făcea curat, m-a imobilizat la pieptul ei și mi-a acoperit fața cu ventuzele unor sărutări zgomotoase.

— Taci, pentru Sfântul, Candelaria; taci, să nu te audă, am rugat-o, cu frica în sân.

Nici vorbă să-mi dea atenție, ba și-a mai și exprimat bucuria într-o salbă de blesteme ce urmau să cadă pe capul polițistului care în noaptea aceea îi întorsese casa cu susul în jos.

— Și ce-mi pasă dacă mă aud a șaptea zi după Scripturi! Dar-ar boala rea peste tine, Palomares, peste tine și tot neamul tău adormit și neadormit! Blestemat să fii, că nu m-ai prins!

Simțind că, după lunga noapte de nervi, răbufnirea emoțiilor ei nu avea să se sfârșească așa, am luat-o pe Candelaria de braț și am dus-o la mine în odaie, dar ea a continuat să strige tot felul de nerozii.

— Dar-ar Domnul să-ți intre un jungher în piept, fecior de lele ce ești! Fir-ai tu să fii, Palomares, că n-ai găsit nimic în casă, deși mi-ai răsturnat mobilele și mi-ai căutat până și-n saltele!

— Tacă-ți gura, Candelaria, taci odată! am stăruit. Uită de Palomares, liniștește-te, lasă-mă să-ți spun cum a fost.

— Da, fato, da, povestește-mi de-a fir-a-păr, a spus, încercând în sfârșit să se calmeze.

Respira greu, avea halatul prost încheiat, din fileul de pe cap îi ieșeau șuvițe de păr încâlcite. Arăta lamentabil, dar, chiar și așa, iradia entuziasm.

— Păi, dobitocul a venit pe la cinci în zori, ne-a scos nenorocitul pe toți în stradă... păi... păi... Mă rog, să-1 dăm de-acum uitării, că ce-a fost a fost. Spune, comoara mea, spune-mi totul pe îndelete.

I-am istorisit pe scurt aventura și am scos teancul de bancnote pe care omul din Larache mi-1 atârnase la gât. N-am pomenit de fuga pe fereastră, nici de strigătele amenințătoare ale soldatului, nici de pistoalele pe care le lăsasem sub indicatorul solitar din halta Malalien. Dar i-am dat conținutul punguței și am vrut să-mi scot *jaique* și cămașa de sub el.

— Ai să putrezești, Palomares! a strigat printre hohote, aruncând banii în aer. Ai să putrezești în iad, că nu m-ai prins cu ocaua mică!

S-a oprit brusc din țipat, nu fiindcă i-ar fi venit deodată mințile la cap, ci pentru că tot ce vedea o împiedica să-și mai arate bucuria.

— Dar ești toată o rană, copila mea! Parcă ești Iisus, cu cele cinci Răni! a exclamat în fața goliciunii mele. Te doare tare, fata mea?

— Nițel, am murmurat, trântindu-mă ca moartă pe sofa. Mințeam. Adevărul e că mă durea până-n suflet.

— Și ești murdară de parcă te-ai tăvălit în groapa cu gunoi, a spus, căci își venise în fire. O să pun pe foc niște oale cu apă, ca să faci o baie calduță. Apoi am să-ți pun comprese cu liniment pe răni, apoi...

N-am mai auzit-o. Înainte să-și termine fraza, am adormit.

De cum am strâns în casă și totul a revenit la normal, Candelaria s-a pus pe căutat în cartierul nou un apartament unde să-mi instaleze atelierul.

Acel cartier din Tetuan, atât de diferit de *medina* maură, era construit după criteriile europene, în folosul Protectoratului spaniol: oferea adăpost instituțiilor civile și militare, locuințe și magazine familiilor din Peninsula care, treptat, se stabileau definitiv în Maroc. Clădiri noi, cu fațade albe și balcoane împodobite, ce îmbinau modernitatea cu tradiția arabă, se înălțau pe străzi largi și în piețe publice spațioase, sistematizate armonios. Pe lângă ele treceau doamne bine pieptănate și domni cu pălărie, militari în uniformă, copii îmbrăcați europenește și logodnici oficiali, care se țineau de braț. Vedeam troleibuze și automobile, cofetării, cafenele superbe, magazine elegante și moderne. Domneau ordinea și calmul, lipseau zgomotul, aromele și vocile sukurilor din *medina*, o enclavă din trecut, înconjurată de ziduri și deschisă lumii prin șapte porți. Granița dintre zonele arabă și spaniolă era Strada Luneta, pe care urma s-o părăsesc.

Când Candelaria avea să găsească un apartament pentru atelier, viața mea avea să facă o nouă cotitură, la care urma să mă adaptez. În vederea ei, am hotărât să mă schimb: să devin cu totul alta, să scap de vechiul balast și s-o iau de la zero. În doar câteva luni, am rupt-o cu întregul meu trecut; nu mai eram o umilă croitoreasă de doi bani și devenisem, alternativ sau paralel, o mulțime de femei diferite. Fusesem, pe rând, candidată începătoare la un post de funcționară, beneficiară a patrimoniului unui mare industriaș, amantă voiajoare a unui pungaș, aspirantă plină de iluzii la postul de director al unei afaceri argentinienne, mamă frustrată a unui copil nenăscut, bănuită de escrocherie și furt, îndatorată până-n măduva oaselor traficantă ocazională de arme deghizată în maură inocentă. În și mai puțină vreme trebuia să-mi definesc noua personalitate, fiindcă nici una dintre cele anterioare nu-mi mai era de folos. Vechea mea lume era în război, iar dragostea mi se topise, luând cu ea bunurile și iluziile mele. Copilul nenăscut dispăruse printre cheagurile de sânge la coborârea din autobuz, datele mele circulau prin comisariatele din două țări și trei orașe, iar micul arsenal de pistoale pe care îl purtasem lipit de

piele era posibil să fi secerat deja o viață. Voiam să întorc spatele acestui jalnic bagaj, așa că am hotărât să înfrunt viitorul din spatele unei măști de siguranță de sine și curaj, ca să nu mi se vadă spaima, mizeria și pumnalul din inimă.

M-am gândit să încep cu exteriorul, să-mi construiesc o înfățișare de femeie mondenă și independentă, care să nu dezvăluie nici realitatea mea, de victimă a unui cretin, nici obscura origine a afacerii pentru care mă pregăteam. În acest scop, trebuia să spoiesc trecutul, să inventez în graba mare un prezent și să proiectez un viitor pe cât de fals, pe atât de splendid. Trebuia să încep cât mai iute. Nici lacrimi, nici văicăreli. Nici priviri condescendente în urmă. Totul trebuia să aparțină prezentului, zilei de azi. De aceea, mi-am ales o nouă față și am scos-o din mânecă aidoma unui prestidigitator care extrage un șir de baticuri sau asul de cupă. Hotărând să mă schimb, am optat pentru imaginea unei femei hotărâte, solvabile și vioaie. Trebuia să mă străduiesc ca ignoranța să-mi fie luată drept trufie, iar nesiguranța drept dulce lenevie. Iar pentru ca temerile să nu-mi fie nici măcar bănuite, să mi le ascund în pasul decis cu care înainta o pereche de tocuri înalte și în aerul serios și ferm. Nimeni nu trebuia să intuiască imensul efort cotidian de a-mi depăși tristețea puțin câte puțin.

Am început prin a-mi schimba stilul. Nesiguranța din ultimul timp, avortul și convalescența mă făcuseră să slăbesc cel puțin șase sau șapte kilograme. Necazurile și spitalul îmi șterseseră rotunjimile șoldurilor, ceva din volumul sânilor, parte din coapse și orice urmă de grăsime avută vreodată în jurul taliei. N-am făcut nimic pentru a le recâștiga și am început să mă simt comod cu noua siluetă; încă un pas înainte. Am recuperat din memorie toaletele unor străine din Tanger și am hotărât să le adaptez la garderoba mea săracă, cu modificări și podoabe. Mai puțin strictă decât compatrioatele mele, mai insinuantă, nu aveam să fiu nici indecentă, nici

nerușinată. Tonurile cele mai luminoase, țesăturile cele mai ușoare. Mai mulți nasturi de la cămașă descheiați și fuste mai scurte. În fața oglinzii crăpate din odaia Candelariei, am încercat și am învățat să pun picior peste picior cu *glamour*, cum vedeam zilnic la ora aperitivelor pe terasele din oraș, să merg elegant și distins pe trotuarele largi de pe Boulevard Pasteur și să țin cu grație între degetele recent manichiurate o revistă franțuzească de modă, un *gin-fizz* sau o turcească într-un portșigaret de fildeș.

Pentru întâia oară în mai bine de trei luni, m-am privit atent, descoperind că aveam urgent nevoie să-mi îngrijesc frumusețea. O vecină mi-a epilat sprâncenele, alta mi-a aranjat mâinile. M-am machiat din nou după ce luni la rând nu făcusem decât să mă spăl pe față: am ales creioane de contur și carmin pentru buze, farduri de pleoape, roșu de obraz, *eye-liner* și mascara pentru gene. Am pus-o pe Jamila să-mi taie părul cu foarfecă de croitorie, după o fotografie dintr-un *Vogue* vechi, de care dădusem în valiză. Coama deasă și neagră ce-mi ajungea până la mijlocul spatelui a căzut în meșe dezordonate pe podeaua bucătăriei, ca aripile unor corbi morți, până când părul, tăiat drept, mi-a ajuns la nivelul bărbiei, neted, cu cărare într-o parte și dând să-mi cadă nedomolit peste ochiul drept. La naiba cu pătura lui

călduroasă, care îl fascina pe Ramiro. N-aș putea să spun dacă noua tunsoare mă avantaja sau nu, dar m-a făcut să mă simt mai proaspătă, mai liberă. Înnoită, definitiv departe de serile petrecute sub paletele ventilatorului din camera noastră de la hotel Continental, de ceasurile fără sfârșit în care aveam drept haină doar trupul lui răsucit pe al meu și pletele mele lungi risipite ca o pelerină peste cearșafuri.

Aspirațiile Candelariei s-au materializat abia câteva zile mai târziu. Mai întâi a localizat în cartierul nou trei apartamente ce se puteau închiria imediat. Mi-a explicat amănunțit cum arăta fiecare și ne-am sfătuit împreună ce avea bun și rău fiecare dintre ele, iar la sfârșit ne-am hotărât.

Primul apartament despre care mi-a vorbit contrabandista părea în principiu perfect: mare, modern, nou, aproape de Poștă și de Teatrul Spaniol. „Are chiar și un duș mobil, aidoma unui telefon, fetițo, numai că, în loc să auzi cine îți vorbește, din el iese un șuvoi de apă cu care țintești unde vrei”, mi-a explicat, uimită de asemenea minune. Dar am renunțat, totuși, la el. Și asta fiindcă era vecin cu un maidan populat din plin de pisici costelive și gunoaie. Și, gândindu-ne că nu le-ar fi plăcut clientelor sofisticate la care aspiram, am renunțat la atelierul cu duș telefonic.

Al doilea era pe strada principală din Tetuan, pe atunci a Republicii, într-o casă frumoasă cu turnulețe în colțuri, aproape de piața Muley-el-Mehdi, ce avea să devină curând Primo de Rivera. La prima vedere, și el avea toate calitățile necesare: era spațios, avea prestanță, nu se învecina cu un maidan, ci era chiar pe colț, între două artere centrale și circulante. Dar ne-a speriat o vecină: alături locuia una dintre cele mai bune croitorese din oraș, mai în vârstă și foarte cunoscută. Am analizat situația și am decis să renunțăm și la acela: mai bine să nu deranjăm concurența.

Am ales deci al treilea apartament. Pentru atelier și locuință am ales, în cele din urmă, un apartament mare de pe Strada Sidi Mândri, dintr-un edificiu placat cu faianță, pe lângă Cazinoul Spaniol, pasajul Benarroch și hotelul Nacional, nu departe de Piața Spaniei, înaltul Comisariat și palatul califului, a cărui intrare era păzită de o gardă impunătoare, într-o exotică desfășurare de turbane și pelerine somptuoase, care fluturau în aer.

Candelaria s-a înțeles cu evreul Jacob Benchimol, care, începând de atunci, foarte discret, mi-a fost proprietar pentru exact trei sute șaptezeci și cinci de pesete pe lună. Trei zile mai târziu, eu, noua Sira Quiroga, și falsa identitate, care poate că urma să devină reală într-o bună zi, am intrat în posesia lui și am deschis larg porțile unei noi etape din viața mea.

— Ia-o înainte, a zis Candelaria, dându-mi cheia. De-acum încolo, n-ar strica să fim văzute mai rar împreună. Vin și eu ceva mai târziu.

Mi-am croit drum prin forfota de pe Luneta, urmărită neîntrerupt de privirile bărbaților. Nu-mi aminteam să mă fi privit nici un sfert din ei în lunile dinainte, când eram o tânără sfioasă, cu părul strâns într-un conci fără haz, ce mergea fără chef, abia târându-și hainele și rănile din trecutul pe care voia să-l uite. Acum mă mișcăm cu falsă dezinvoltură, străduindu-mă să risipesc, în trecere, parfumul unei arogante și al unui *savoir-faire* pe care nimeni nu și le-ar fi putut închipui cu câteva săptămâni mai înainte.

Deși încercam să impun pașilor mei un ritm liniștit, în nici zece minute am ajuns la destinație. Nu dădusem nicicând atenție aceluia edificiu, cu toate că era la doar câțiva metri

de strada mare din cartierul spaniol. Mi-a făcut plăcere să-i observ imediat toate calitățile pe care le consideram necesare: era bine poziționat și plin de prestanță pe dinafară, emana ceva exotism arăbesc prin faianța fațadei, dar și sobrietate europeană prin interior. Zonele comune de acces erau elegante și bine amplasate; scara nu era prea lată, dar avea o balustradă frumoasă din fier forjat, care se încolăcea cu grație în susul treptelor.

Portalul era deschis, cum erau toate în acei ani. Am presupus că exista o portăreasă, dar nu s-a arătat. Am început să urc, neliniștită, aproape pe vârfuri, încercând să nu-mi fac auziți pașii. Pe afară, păream să fi câștigat siguranță și prestanță, dar în sinea mea eram tot timidă și preferam să trec pe cât posibil neobservată. Am ajuns la etajul întâi fără să întâlnesc pe nimeni, iar pe palier am văzut două uși identice, în stânga și în dreapta, ambele încuiate. Prima era a vecinilor, pe care nu-i cunoșteam încă. A doua era a mea. Am scos cheia din poșetă, am vârat-o în broască, cu degete nervoase, și am răsucit-o. Am împins ușa, sfioasă, și câteva clipe n-am îndrăznit să intru, ci mi-am plimbat doar privirea peste tot ce puteam vedea din cadrul ușii. O cameră de primire spațioasă, cu pereții goi și podeaua din plăci geometrice în alb și grenă, începutul unui coridor, în fund. Un salon mare, la dreapta.

În cursul anilor, multe au fost clipele în care soarta mi-a venit schimbări nebănuite, surprize și cotituri neprevăzute, pe care a trebuit să le înfrunt în graba mare așa cum veneau.

Uneori eram pregătită pentru ele; de multe alte ori, nu. Dar niciodată nu am fost mai conștientă că începeam un nou ciclu decât în acea amiază de octombrie când am îndrăznit,

în sfârșit, să trec pragul, făcând câțiva pași răsunători în pustietatea locuinței fără mobilier. Lăsam în urmă un trecut complicat și, ca într-o premoniție, în față mi se deschidea un

magnific spațiu gol, pe care timpul avea să-și asume misiunea de a-l umple. Cu ce? Cu lucruri și sentimente. Cu clipe, senzații și persoane; într-un cuvânt, cu viață.

M-am îndreptat spre salonul cufundat pe jumătate în penumbră. Trei balcoane închise și protejate cu obloane din lemn vopsit verde opreau lumina zilei. Le-am deschis unul câte unul, și toamna marocană a intrat brusc în încăpere, adăugând umbrelor dulci semne bune.

Am savurat tăcerea și singurătatea, amânând totul preț de câteva minute. N-am făcut nimic; am stat doar în picioare în miezul neantului, asimilându-mi noul loc pe lume. După o vreme, presupunând că trebuia să ies din letargie, am strâns, în fine, o doză rezonabilă de hotărâre și m-am pus în mișcare. Cu vechiul atelier al donei Manuela drept termen de comparație, am parcurs tot apartamentul și, mental, i-am delimitat zonele. Salonul va fi marea sală de primire; acolo vom prezenta idei, vom consulta modele, vom alege țesături și vom croi, dar vom primi și comenzi. În camera cea mai apropiată de salon, un soi de sufragerie cu balcon pe colț, probe. La mijlocul culoarului, o draperie va despărți zona exterioară de restul casei. Culoarul și odăile ce dădeau în el vor fi zona de lucru: atelier, magazie, călătorie, spațiu pentru rochii finisate, iluzii și tot ce mai încăpea. Spațiul din fundul locuinței, cel mai întunecos și mai puțin fățos, va fi al meu. Acolo va trăi cu adevărat femeia îndurerată și desțărată cu

forța, plină de datorii, procese și nesiguranță. Cea al cărei unic capital erau o valiză pe jumătate goală și o mamă singură, care lupta pentru supraviețuire într-un oraș de departe. Știam că pentru afacere fusese necesar prețul multor pistoale. Aici va fi refugiul meu intim. În afara lui, dacă obligam, în sfârșit, soarta să nu-mi mai întoarcă spatele, urma să fie spațiul public al croitoresei venite din capitala Spaniei pentru a deschide în Protectorat cea mai superbă casă de modă din zonă.

M-am întors la intrare, unde cineva bătea cu degetele în ușă. Am deschis imediat, știind cine era. Candelaria a alunecat înăuntru ca o râmă mare.

— Cum ți se pare, fetiço? Ți-a plăcut? a întrebat, îngrijorată. Se gătise pentru ocazie: purta un taior pe care i-l cususem cu, o pereche de pantofi moștenită de la mine, cu două numere mai mici, iar cumătră Remedios îi făcuse o pieptănătură complicată. Pe sub fardul aplicat stângaci pe pleoape, ochii negri îi străluceau molipsitor. Era o zi specială și pentru ea, începutul a ceva nou și neașteptat. Afacerea gata să demareze era o miză imensă pentru prima și singura dată în viața furtunoasă a contrabandistei. Poate că noua etapă avea să-i compenseze foamea din copilărie, ciomăgelile aplicate de bărbat și amenințările auzite fără preget de ani de zile din gura poliției. Își pierduse trei sferturi din viață negustorind, înșelând, fugind și măsurându-și forțele cu ghinionul; poate că venise clipa să se așeze și să se odihnească.

Nu i-am spus imediat cum mi se părea apartamentul; i-am înfruntat câteva momente privirea, socotind tot ce gândise acea femeie despre mine din clipa când comisarul mă adusesse în casa ei ca pe o povară nedorită.

Am privit-o în tăcere, și peste ea, neașteptată, a trecut umbra mamei. Dolores și contrabandista nu aveau prea multe în comun. Mama era numai rigoare și temperanță, iar

Candelaria, față de ea, dinamită pură. Aveau feluri de a fi, coduri etice și moduri de a înfrunța loviturile sorții complet opuse, dar pentru prima oară le-am simțit într-o ușoară consonanță. Fiecare din ele, în felul și lumea ei, aparținea unei stirpe de femei viteze și luptătoare, capabile să-și croiască drum în viață cu puținul pe care soarta li-l oferise. Pentru mine și pentru ele, pentru noi toate, trebuia să lupt ca să-mi țin afacerea pe picioare.

— Îmi place mult, am zis în sfârșit, surâzând. E perfect, Candelaria; nu mi-aș fi putut închipui unul mai bun.

Mi-a întors zâmbetul și m-a ciupit de obraz, duios și cu o înțelepciune veche de când lumea. Amândouă simțeam că, începând de atunci, totul va fi diferit. Vom continua să ne

vedem, desigur, dar numai din când în când și discret. Nu vom mai locui sub același acoperiș, nici nu vom mai asista împreună la certurile de la masă; nu vom mai strânge masa după cină, nici nu vom mai vorbi în șoaptă în beznă din odaia mea mizeră. Drumurile noastre erau gata să se despartă, într-adevăr. Dar amândouă știam că, până la sfârșitul zilelor, ne va uni ceva despre care nimeni nu ne va auzi vorbind vreodată.

În mai puțin de o săptămână, m-am instalat. Împinsă de Candelaria, am organizat spații și am comandat mobilier, aparate și unelte. Ea prelua totul cu inteligență și bani, dispusă să se implice peste toate în acea afacere cu viitor încă cețos.

— Cere cu propria-ți gură, suflețelule, că eu n-am văzut nici un atelier de croitorie în toată viața mea afurisită, așa că nu prea am idee de ce unelte ai nevoie în asemenea afacere.

Dacă nu ne-ar sufla războiul ăsta blestemat în ceafa, am putea merge împreună la Tanger, să cumpărăm minunății franțuzești din Palais du Mobilier și, în trecut, o jumătate de duzină de chiloței de la Sultana, dar suntem la Tetuan și cam șchioape de-un picior; nu vreau să se facă prea mare legătură între noi, așa că tu cere-mi ce vrei, iar eu mă străduiesc să găsesc prin cunoscuți. Dar grăbește-te, feto: spune-mi ce să caut și cu ce să încep.

— Mai întâi, salonul. Trebuie să fie imaginea casei, să dea impresia de eleganță și bun-gust, am zis, reamintindu-mi atelierul doamnei Manuela și toate reședințele pe unde trecusem, ducând haine.

Apartamentul de pe Strada Sidi Mândri, construit pe măsura micuțului Tetuan, era mai mic și mai puțin arătos decât vechile case ale protipendadei din Madrid, dar amintirea lor îmi putea servi de model pentru a structura prezentul.

— Și ce să-i punem?

— O sofa divină, patru fotolii bune, o masă mare în mijloc două, trei mai mici pe laturi. Draperii din damasc la balcoane și o lustră mare. Pentru moment, ajunge. Mobile puține, dar cu mare stil și dintre cele mai bune.

— Nu prea știu cum să dau de ele, feto, că la Tetuan nu-s magazine așa luxoase. Stai să chibzuiesc puțin; un amic de-al meu are un transportator, să vedem dacă-l pot pune să-mi

aducă... Mă rog, nu-ți face griji, că mă descurc eu cumva și, dacă unele-s de mâna a doua sau a treia, dar dintre cele mai bune, bune de-adevăratelea, nu cred să deranjeze prea mult, nu-i așa? Că astfel vei părea de familie și mai bună. Dă-i 'nainte, fetițo.

— Modele, reviste de modă străine. Dona Manuela avea cu duzinile; când se învecheau, ni le dădea nouă, iar eu le duceam acasă, nu mă plictiseam niciodată de ele.

— Și ele vor fi greu de găsit; știi că, de când cu răscoala, granițele-s închise și se primesc foarte puține de afară. Da', mă rog, știu că amicul are un salvconduct pentru Tanger, să văd dacă-mi poate face favoarea de a le aduce; o să-mi scrie p-ormă o factură zdravănă, dar vede el Domnul...

— Să vedem dacă avem noroc. Ai grijă ca majoritatea să fie dintre cele mai bune.

Mi-am reamintit câteva nume de reviste pe care le cumpăram îndeobște la Tanger în ultimul timp, când Ramiro începuse să mă neglijeze. Mă refugiam nopți întregi în desenele și pozele lor.

— Americane, *Harper's Bazaar*, *Vogue*, *Vanity Fair*, și *Madame Figaro* din Franța, am adăugat. Câte găsești.

— Să continuăm. Altceva.

— Pentru camera de probă, un triptic cu oglinzi. Încă două fotolii. Și o banchetă tapițată, pe care să punem hainele.

— Altceva.

— Țesături. Cupoane de trei sau patru palme din cele mai bune, drept mostre, nici vorbă de baloturi întregi înainte de-a porni afacerea.

— Cele mai bune le au la Caraquefia; de ieftinelile pe care le vând arabii lângă piață nici vorbă, că-s prea puțin elegante. Să văd și ce-mi pot găsi indienii de pe Luneta, care-s tare

isteți și păstrează mereu ceva special în odaia din spate. Am buni colaboratori în zona franceză, să vedem dacă nu putem obține și de-acolo vreun lucrușor interesant. Mai cere, fetiço.

— O mașină de cusut, o Singer americană, dacă se poate. Chiar dacă vom face totul de mână, tot e bine s-o avem. Un fier cu scândură de călcat. Și două manechine. De restul mai bine mă ocup singură într-un minut, spune-mi doar unde-i cea mai bună mercerie.

Ne-am organizat treptat. Eu ceream, iar neobosita Candetaria își folosea din umbră talentele negustorești, pentru a găsi tot ce aveam nevoie. Uneori, la ore nepotrivite, primeam lucruri camuflante, acoperite cu pături și cărate de oameni cu chip măsliniu. Alteori negoțul se făcea la lumina zilei, sub ochii trecătorilor. Soseau mobile, zugravi, electricieni, pachete, unelte și comenzi fără șir. Sub noul chip al femeii de lume, plină de strălucire și dezinvoltură, de la înălțimea tocurilor, am urmărit totul de la cap la coadă. Hotărâtă, cu genele pline de mascara și netezindu-mi fără preget noua coafură, am rezolvat oportun toate situațiile neprevăzute ce s-au ivit și m-am făcut cunoscută vecinilor. Toți mă salutau discret, ori de câte ori ne întâlneam în portal sau pe scară. La parter erau un magazin de pălării și o tutungerie; la primul etaj, în fața mea, locuiau o doamnă în etate, în doliu, și un tânăr grasuț, cu ochelari, pe care l-am bănuț că-i era fiu. De sus, alte două familii, cu o droaie de copii, încercau să tragă cu ochiul cât puteau de mult, pentru a afla cine le va fi viitoarea vecină.

Toate au fost gata în câteva zile: trebuia doar să avem ce face cu ele. Îmi amintesc, de parcă a fost ieri, de prima noapte când am dormit acolo, singură și speriată; abia dacă am pus un minut geană peste geană. Când

s-a crăpat de ziuă, am auzit ultimele zgomote casnice din vecini: un copil care se smiorcăia, un radio deschis, mama și fiul de la ușa din față care se certau în gura mare, sunetul faianței și al apei care curgea din robinet pe când cineva spăla ultimele farfurii ale cinei luate târziu. Pe măsură ce dimineața trecea, zgomotele străine au fost tot mai slabe și altele, imaginare, le-au luat locul: mi se părea că mobilele scârțâiau mai mult decât era normal, că răsunau pași pe dalele din coridor și umbre mă pândeau de pe pereții recent zugrăviți. Nu se arătase încă prima rază de soare, când m-am dat jos din pat, căci nu-mi mai puteam stăpâni spaimelile nici o clipă în plus. M-am dus în salon, am tras obloanele și am privit afară, în așteptarea zorilor. Din minaretul unei moschei am auzit chemarea la *fayr*, prima rugăciune a zilei. Nu era încă nimeni pe străzi, iar masivul Gorgues, abia întrezărit în beznă, s-a ivit, maiestuos, odată cu prima lumină. Puțin câte puțin, orașul s-a pus în mișcare. Slujnicile maure s-au arătat, învăluite în câte un *jaique* și o mantilă. Câțiva bărbați au luat-o în sens invers, ducându-se la muncă, iar, câte două sau trei, niște femei cu vâl negru s-au dus în grabă la liturghia din zori. N-am văzut cum se duceau copiii la școală, nici cum se deschideau dughenele și birourile, nici cum plecau slujnicile după *churros*¹, nici cum gospodinele porneau la piață, ca să-și aleagă marfa pe care apoi arăbeii aveau să le-o ducă acasă în coșurile mari și pline din cârcă. Fiindcă înainte am intrat iar în salon și m-am așezat pe splendida mea sofa, îmbrăcată în tafta grenă. Pentru ce? Pentru a aștepta ca, în fine, să mi se schimbe soarta.

Jamila a venit devreme. Ne zâmbeam nervos, pentru fiecare era prima zi. Candelaria mi-o cedase, iar eu îi fusesem recunoscătoare pentru gest: țineam foarte mult una la alta, iar tânăra avea să-mi fie o mare aliată, o soră mai mică. „Eu găsesc o Fatima cât ai clipi; tu ia-o pe Jamila, care-i fată foarte bună, și ai să vezi că are să-ți fie de mare ajutor.” Blânda Jamila m-a însoțit așadar, încântată să scape de truda nesfârșită de la pensiune și să înceapă alături de dimișoara ceva nou, care să ofere tinereții ei o viață mai puțin obositoare.

Într-adevăr, Jamila venise, dar n-a urmat-o nimeni. Nici în prima, nici în a doua, nici în următoarea zi. În toate acele trei dimineți, m-am trezit înainte de ivitul zorilor și m-am îmbrăcat la fel de îngrijit. Hainele și părul impecabile, casa ca un pahar; revistele *glamour*, cu femei elegante care surâdeau pe copertă, iar în atelier uneltele aranjate ordonat: totul potrivit la milimetru, așteptând-o pe cea care avea să-mi solicite serviciile. Dar nimeni nu părea să aibă intenția de a o face.

1. Desert tradițional spaniol preparat din lapte, făină, sare și zahăr, din care se face un aluat care apoi este prăjit în tigaie. Se servește cu sos de ciocolată.

Auzeam uneori zgomote, pași, voci pe scară. Fugeam la ușă în vârful picioarelor și priveam neliniștită pe vizor, dar sunetele nu erau niciodată pentru mine. Lipind ochiul de sticla rotundă, vedeam trecând copii zgomotoși, doamne grăbite și tați cu pălărie, slujnicuțe încărcate, comisionari, portăreasa cu șorț, poștașul care tușea și o listă nesfârșită de alți figuranți. Dar nimeni nu venea să-și comande haine la atelierul meu.

Am șovăit dacă s-o anunț pe Candelaria sau să aștept răbdătoare. Am șovăit o zi, două, trei, până ce aproape că le-am pierdut numărul. În sfârșit, am decis să mă duc pe Luneta și s-o rog să-și contacteze mai intens posibilele cliențe, să pună în mișcare toate resorturile pentru ca ele să afle că atelierul funcționa deja. Ori izbutea, ori, de nu, afacerea noastră avea să moară înainte de a începe. Dar n-am mai făcut acest pas și nu i-am mai cerut să intervină, fiindcă tocmai în acea dimineață am auzit, în fine, soneria.

— *Guten morgen*. Eu Frau Heinz, abia sosit la Tetuan și nevoiesc hain.

Am primit-o în taiorul albastru-plumburiu pe care mi-l cususem cu câteva zile în urmă. Purtam fustă creion strâmtă, jachetă pe talie, fără cămașă pe dedesubt și cu primul nasture cusut cu o precizie milimetrică chiar acolo unde decolteul își pierdea decența. Chiar și așa, eram teribil de elegantă. Drept orice altă podoabă, la gât aveam un lanț lung din argint, de care atârnau niște foarfeci vechi, din același metal; nu mai tăiau de vechi ce erau, dar le găsisem în bazarul unui anticar, căutând o lampă, și hotărâsem imediat să le adaug noii mele imagini.

Nou-sosita abia m-a privit și s-a prezentat: ochii îi păreau mai ocupați să măsoare prestanța casei de modă și să afle dacă era la înălțimea nevoilor ei. N-a fost greu s-o primesc: a trebuit doar să-mi închipui că nu eram eu, ci dona Manuela, reîncarnată într-o străină atrăgătoare și pricepută. Am luat loc în salon, fiecare în câte un fotoliu; ea într-o poziție hotărâtă, ușor bărbătească, eu, cu cea repetată de o mie de ori, punând cum nu se putea mai frumos picior peste picior. Mi-a zis în pășăreasca ei ce voia. Două taioare, două rochii de seară. Și un costum de tenis.

— Nici o problemă, am mințit.

N-aveam nici cea mai vagă idee despre cum naiba arăta un costum de tenis, dar nu mă gândeam să-mi recunosc neștiința nici chiar în fața plutonului de execuție. Am consultat reviste și am examinat croieli. Pentru rochiile de seară, a ales două modele ale unor mari creatori din acei ani, Marcel Rochas și Nina Ricci, găsite în paginile unei reviste franțuzești care prezenta întreaga *haute couture* din sezonul de toamnă-iarnă 1936. Idei pentru costumele de zi a luat din revista americană *Harper's Bazaar*: două modele ale casei Harry Angelo, un nume de care eu nu auzisem, deși m-am ferit cât am putut s-o recunosc deschis. Încântată de desfășurarea mea de reviste, nemțoaica s-a chinuit să mă întrebe în spaniola ei rudimentară de unde făcusem rost de ele. M-am prefăcut că n-o înțeleg: dacă ar fi aflat prin ce șiretlicuri făcuse rost de ele asociata mea, contrabandista, prima mea clientă ar fi luat-o pe loc la sănătoasa și niciodată n-aș mai fi dat ochii cu ea. Apoi am început să alegem țesăturile. I-am pus în față mostre date de diferite magazine și i-am descris pe rând culorile și calitățile lor.

A luat hotărâri destul de repede. Sifon, catifea și organza pentru rochiile de seară; flanel și cașmir pentru taioarele de zi. Despre modelul și țesătura costumului de tenis n-am vorbit: urma să mă descurc singură la momentul potrivit. Vizita a durat peste un ceas. Pe la mijlocul ei, Jamila, îmbrăcată cu un caftan turcoaz și având ochii mari și negri pictați cu *kohl*, și-a făcut tăcută apariția, aducând o tavă lucioasă cu biscuiți arăbești și ceai de

mentă îndulcit. Nemțoaica a acceptat încântată, iar eu i-am arătat noii slujnice toată recunoștința, făcându-i un semn aproape imperceptibil, dar complice, cu ochiul. La sfârșit, i-am luat măsurile. Le-am notat foarte ușor într-un caiet cu coperte din piele: versiunea cosmopolită a doănei Manuela pe care o adoptasem îmi era foarte utilă. Am stabilit prima probă peste cinci zile și ne-am luat rămas-bun cu cea mai aleasă politețe. „La revedere, Frau Heinz, vă mulțumesc pentru vizită.” „Adio, Fräulein Quiroga, la revedere.” Nici n-am închis bine ușa, că mi-am și acoperit gura cu mâinile, stăvilind strigătul, și mi-am înfipt picioarele în podea, ca să nu tropăi ca un cal sălbatic. De mi-aș fi putut da frâu liber, mi-aș fi arătat entuziasmul de a ști că aveam o primă clientă și nu mai puteam face cale întoarsă.

În zilele următoare, am lucrat zi și noapte. Realizam pentru prima oară de una singură piese de o asemenea anvergură, fără supravegherea sau ajutorul mamei sau al doănei Manuela. Așa că mi-am ascuțit la maximum toate cele cinci simțuri, dar teama să nu greșesc nu m-a părăsit, totuși, nici o clipă. Am descompus mental modelele din reviste și, când pozele nu mi-au mai fost utile, mi-am încordat mintea, încercând să-mi închipui tot ce nu izbutisem să văd. Am însemnat țesăturile cu creta de croitorie și am croit piesele pe cât de atent, pe atât de precis. Am montat, demontat, remontat. Am însăilat, surfilat, aranjat, desfăcut, rearanjat materialele pe manechin până când rezultatul mi s-a părut satisfăcător. Moda se schimbese mult de când începusem să mă mișc în lumea aței și stofelor. Când intrasem în atelierul doănei Manuela, pe la mijlocul anilor 1920, predominau rochiile scurte de zi, cu linii răzlețe și talie joasă, alături de tunicile de seară lunguroase, cu tăieturi nete, de o aleasă simplitate. Deceniul anilor 1930 adusese rochii mai lungi, cu tăieturi în *hiais* și talii ajustate, și marcaseră umerii, punând în valoare siluetele voluptoase. Moda se schimba în ritmul vremurilor, și odată cu ea evoluau pretențiile clientelor și arta croitoreselor. Dar am știut să mă adaptez: mi-ar fi plăcut să-mi pot trăi și viața la fel de ușor cum mă adaptam la capriciile tendințelor dictate de la Paris.

Primele zile au trecut în zbor. Trudeam fără preget și ieșeam foarte puțin, abia cât să fac o scurtă plimbare la căderea serii. Întâlneam îndeobște vecini: mama și fiul de la ușa din față, ținându-se de braț, doi sau trei dintre copiii de deasupra, care coborau scara în goana mare, ori câte o doamnă grăbită să intre în casă, unde era așteptată pentru a pregăti cina familiei. O singură umbră mi-a întunecat treaba în prima săptămână: blestematul de costum de tenis.

Am trimis-o pe Jamila cu un bilețel pe Strada Luneta: „Am nevoie de reviste cu modele de costume de tenis. Chiar și vechi”.

— Duamna Candelaria spus Jamila vine mâine.

Jamila s-a dus a doua zi la pensiune și a revenit cu un teanc de reviste pe care abia îl putea duce în brațe.

— Duamna Candelaria spus că dimișoara Sira privește revistele astea mai întâi, m-a informat cu dulceață în glas în spaniola el stângace.

Era îmbujorată de atâta grabă, deborda de energie și iluzii. Într-un fel, îmi amintea de mine în primii ani de muncă la atelierul din Strada Zurbano, când trebuia doar să alerg de colo-colo cu comisioane și comenzi, străbătând străzile sprintenă și fără griji, ca o pisicuță maidaneză, profitând de orice mică distracție ce-mi îngăduia să zăbovesc câteva minute peste ora de întoarcere și să mă încui cât mai târziu cu puțință între patru pereți. Nostalgia mă amenința cu loviturile ei, dar știam să mă feresc la vreme și să mă fofilez, eschivându-mă grațios: învățasem arta fugii și o practicam ori de câte ori îi presimțeam amenințarea în apropiere.

Am răsfoit cu nerăbdare revistele. Toate vechi, multe foarte ponosite, unele chiar fără coperte. Puține de modă, cele mai multe pe teme generale. Câteva din Franța, majoritatea din Spania sau chiar din Protectorat: *La Esfera*, *Blanco y Negro*, *Nuevo Mundo*, *Marruecos Gráfico*, *Ketama*. Multe pagini aveau colțurile îndoite; Candelaria le răsfoise, poate, la iuțea

și-mi marcase unele. Le-am deschis și n-am zărit nimic din ceea ce așteptam. Într-o poză, două doamne date cu briantină, în alb din cap până-n picioare și ținând fiecare în mâna stângă o rachetă, dădeau mâna peste o plasă. În altă imagine, un grup de femei foarte elegante aplaudau un jucător de tenis căruia i se înmâna un trofeu. Mi-am dat seama că în bilețelul trimis Candelariei nu pomenisem că era un costum de tenis pentru femei. Eram gata s-o chem pe Jamila și s-o trimit iar la pensiunea de pe Strada Luneta, când am scos un strigăt de bucurie. În a treia dintre revistele marcate apărea chiar ceea ce-mi trebuia. Un amplu reportaj prezenta o jucătoare de tenis cu un jerseu deschis la culoare și un soi de fustă din două părți, o fustă obișnuită și un pantalon amplu: ceva ce nu mai văzusem în viața mea, ca și, mai mult decât probabil, majoritatea cititorilor acelei reviste, dacă judecam după cât de amănunțit reproduceau acele poze echipamentul femeii.

Textul era în franceză și abia l-am priceput, dar pomenea de multe ori de jucătoarea de tenis Lilí Alvarez, de designera Bisa Schiaparelli, de un loc numit Wimbledon. În ciuda bucuriei de a găsi câteva indicii după care să lucrez, m-a cuprins teama. Am închis revista și am cercetat-o pe îndelete. Era veche, îngălbenită. Am căutat anul. 1931. Lipsea ultima copertă, avea urme de umezeală pe margini și câteva pagini rupte. M-a copleșit spaima. Nu puteam să-i arăt vechitura aia nemțoaicei și să-i cer părerea despre costum; riscam să-mi distrug faima de croitoreasă distinsă, deținătoare a celor mai recente tendințe. Umblam nervoasă prin casă, încercând să găsesc o ieșire, o strategie, orice m-ar fi ajutat să depășesc situația. Am parcurs fără preget dalele din coridor, dar nu mi-a trecut prin minte decât să copiez modelul și să-l dau drept propriu și original; cum n-aveam habar de desen, rezultatul ar fi fost atât de stângaci, că m-ar fi coborât câteva trepte în ierarhia croitoreselor elegante.

Neputându-mă liniști, am hotărât să recurg iar la Candelaria

Jamila ieșise; prea puținele treburi din casă îi ofereau frecvente momente de distracție, de neînchipuit în zilele de trudă de la pensiune. În căutarea timpului pierdut, fata profita de ele pentru a ieși mereu în stradă, cu scuza de a face câte un mic comision. „Dimișoara vrea cumpărat Jamila semințe, da?” Nu mai aștepta nici un răspuns și se repezea pe scară în jos, căutând semințe ori pâine, fructe sau măcar aer și libertate. Am smuls paginile din revistă, le-am pus în geantă și am hotărât să mă duc singură la pensiune, dar, când am ajuns, n-am găsit-o acasă pe contrabandistă. În pensiune erau doar slujnica nouă, care se spetea în bucătărie, și învățătorul, care stătea la fereastră, foarte gutunărit. M-a salutat cu simpatie.

— la te uită, ia te uită, ce bine pare să ne meargă de când am schimbat hogeacul, a zis, ironizându-mi noua imagine.

Abia am dat atenție vorbelor lui; altceva mă interesa.

— N-aveți idee pe unde umblă Candelaria, don Anselmo?

— Habar n-am, fetițo; știi doar că-și trece viața umblând de colo până colo, iute ca o coadă de șopârlă.

Mi-am răsucit degetele, nervoasă. Trebuia să dau de ea, aveam nevoie de o soluție. Învățătorul mi-a intuit neliniștea.

— Ai pățit ceva, fetițo?

Deznădăjduită, am apelat la el.

— Desenați bine, nu-i așa?

— Eu? Nici vorbă. De cum mă scoți din triunghiul echilateral, sunt pierdut.

N-aveam nici cea mai vagă idee despre ce era un triunghi echilateral, dar mi-era totuna: ce mai, nici vechiul vecin de pensiune nu mă putea ajuta. Mi-am răsucit iar degetele și m-am uitat peste balcon, sperând s-o văd venind pe Candelaria. Am privit strada aglomerată și am bătut, nervoasă și neatentă, din picior.

— De ce nu-mi spui ce cauți, ca să te pot ajuta ?

M-am întors.

— Am nevoie de cineva care să deseneze bine, ca să-mi copieze câteva modele dintr-o revistă.

— Du-te la școala lui Bertuchi ¹.

— A cui ?

— A lui Bertuchi, pictorul.

Fața mea i-a dezvăluit întreaga-mi ignoranță.

— Dar, fetițo, ești de trei luni în Tetuan și încă n-ai auzit de maestrul Bertuchi? Mariano Bertuchi, marele pictor al Marocului.

Nici nu știam cine era Bertuchi, nici nu mă interesa. Nu voiam decât să-mi rezolv urgent problema.

— Și el mi-ar putea desena ce-mi trebuie? am întrebat, îngrijorată.

Don Anselmo a hohotit, apoi a tușit urât. Cele trei pachete zilnice de țigări Toledo îi serveau zi după zi o factură tot mai neagră.

— Dar ciudată mai ești, Sirită, fata mea. Cum să-ți deseneze Bertuchi modele ?! Don Mariano e un artist dedicat picturii, care face să dăinuie artele tradiționale ale acestui pământ și duce imaginea Marocului dincolo de fruntarii, dar nu face portrete de comandă. În școala lui poți găsi o mulțime de persoane care ți-ar putea da o mână de ajutor: tineri pictori care nu prea au treabă, fete și băieți care iau lecții de pictură.

— Și unde-i școala asta? am întrebat, punându-mi pălăria și luându-mi geanta în graba mare.

— Lângă Puerta de la Reina.

Probabil că fața mea năucă l-a emoționat iar, căci, după ce a hohotit cu asprime și a tușit din nou, s-a ridicat cu greutate din jilț și a adăugat:

— Haide, să mergem, te însoțesc.

Am ieșit de pe Strada Luneta și am intrat în *mellah*, mahalaua evreiască; i-am parcurs străzile înguste și ordonate,

1. Mariano Bertuchi Nieto (1884-1955) a fost o mare personalitate a lumii culturale din Maroc, unul dintre cei mai reprezentativi pictori din Protectorat. A oferit o imagine seducătoare și autentică a Marocului: obiceiuri, tradiții, patrimoniul cultural al berberilor, evreilor, arabilor etc. A fost director al Școlii de artă și meserii tradiționale din Tetuan, al Muzeului de etnografie marocană din Tetuan și al Școlii de covoare din Chefchaouen.

rememorând în tăcere pașii fără șir din noaptea armelor. Dar totul părea diferit la lumina zilei, cu micile dughene și casele de schimb deschise. Am intrat apoi pe ulicioarele arăbești din *medina*, cu rețeaua lor labirintică, unde încă îmi venea greu să mă orientez. În ciuda tocurilor înalte și a îngustimii tubulare a fustei, mergeam repede pe pietre. Dar vârsta și tusea îl împiedicau pe don Anselmo să meargă în ritmul meu. Și, de asemenea, neîntrerupta vorbărie despre coloritul și luminozitatea picturilor lui Bertuchi, despre uleiurile, acuarelele și pensulele lui, ca și despre activitățile de promotor al școlii de arte indigene și de pregătire pentru belle arte ale pictorului.

— Ai trimis din Tetuan vreo scrisoare în Spania? a întrebat.

Trimisesem scrisori mamei, firește. Dar tare mă îndoiam că, în vremuri ca ale noastre, ajunseseră la Madrid.

— Păi, aproape toate mărcile poștale din Protectorat reproduc desene de ale lui. Imagini cu Alhucemas, Alcazarquivir, Xauen, Larache, Tetuan. Peisaje, oameni, scene din viața cotidiană: totul e opera pensulei lui.

Mergeam înainte, el vorbind, eu grăbind pasul și ascultând.

— N-ai văzut nici măcarafișele de promovare a turismului? Nu cred că în zilele astea sinistre mai are cineva intenția să facă vizite de plăcere în Maroc, dar arta lui Bertuchi a promovat ani la rând frumusețile acestui tărâm.

Știam : se referea laafișele ce atârnav peste tot, le vedeam zilnic. Imagini din Tetuan, Ketama, Arcila și altele. Sub ele scria „Protectoratul republicii spaniole în Maroc”. În curând aveau să le schimbe numele.

Am ajuns la destinație după un drum lung, ocolind oameni, sukuri, capre, copii, jachete, *chilabe*, voci ce se târguiau, femei însărcinate, câini, bălți, găini, arome de coriandru și mentă, de pâine coaptă și sos de măsline; viață, ce mai, cu găleata. Școala era la marginea orașului, într-o clădire care aparținea unei fortărețe aflate deasupra zidului care dădea

ocol orașului. În jurul ei, mișcarea era moderată, intrau și ieșeau tineri, unii singuri, alții sporovăind în grup; Unii cu serviete mari sub braț, alții fără.

— Am ajuns. Te las aici; am să profit de plimbare ca să beau un vinișor cu niște prieteni din Suica; în ultima vreme ies rar în stradă și trebuie să profit de fiecare ocazie.

— Și cum o să mă întorc? am întrebat, nesigură.

Nu dădusem nici o atenție drumului ocolit; credeam că învățătorul avea să vină acasă cu mine.

— Nu-ți face griji, oricare dintre tinerii aceștia va fi încântat să-ți dea o mână de ajutor. Noroc cu desenele, să-mi povestești rezultatul.

I-am mulțumit că mă însoțise, am urcat treptele și am intrat în școală. Am observat că mulți se întorceau brusc să mă privească; nu erau prea obișnuiți să întâlnească acolo femei ca mine. Am ajuns la jumătatea intrării și m-am oprit stingheră, pierdută, neștiind ce să fac și de cine să întreb. Nedându-mi timp să-mi calculez următorul pas, am auzit un glas în spate.

— Ia te uită, ia te uită, frumoasa mea vecină.

M-am întors, neștiind cine putea pronunța acele vorbe, și l-am văzut pe tânărul care locuia în fața apartamentului meu. De astă dată, singur. Avea

câteva kilograme în plus și mai puțin păr decât ar fi fost normal la cei treizeci de ani pe care probabil că-i avea. Nu m-a lăsat să zic nici păs. I-am fost recunoscătoare, fiindcă n-aș fi știut ce să-i spun.

— Pari ușor rătăcită. Te pot ajuta cu ceva?

Era întâia oară când mi se adresa. Deși ne întâlniserăm adeseori de când mă mutasem, îl văzusem doar în compania maică-sii. Și atunci, toți trei abia dacă șoptiserăm un politicos „bună ziua”. Dar le știam și alte glasuri, mai puțin amabile : le auzeam din casă aproape noapte de noapte, când mama și fiul o țineau langa până târziu, certându-se tumultuos și înfierbântat.

— Am nevoie de cineva care să-mi facă niște desene.

— Se poate și pentru ce ?

Nu fusese insolent, doar curios. Iscoditor, direct și ușor manierist. Părea mult mai decis decât în prezența maică-sii.

— Am niște fotografii vechi de câțiva ani și caut pe cineva care să-mi deseneze un model după ele. Poate că știi, eu sunt croitoreasă. Trebuie să folosesc modelul pentru o clientă dar mai întâi trebuie să i-1 arăt și să fie de acord cu el.

— Le ai la dumneata ?

Am încuviințat scurt.

— Ai vrea să mi le arăți? Aș putea să te ajut, cine știe.

Am privit înjur. Nu era prea multă lume, dar erau destui pentru a nu-mi fi comod să scot în public tăieturile din reviste. N-a fost nevoie s-o spun; a intuit-o și singur.

— Leșim?

Odată ajunși în stradă, am scos paginile vechi din poșetă. I le-am întins în tăcere, iar el le-a privit atent.

— Schiaparelli, muza suprarealiștilor, ce interesant. Mă pasionează suprarealismul, pe dumneata nu?

Habar n-aveam despre ce vorbea, în schimb eram foarte grăbită să-mi rezolv problema, așa că am schimbat vorba, trecând peste întrebare.

— Știi cine mi le-ar putea face?

M-a privit din spatele ochelarilor de miop și a zâmbit fără să-și dezlipească buzele.

— Crezi că ți-aș putea fi de folos ?

Chiar în acea noapte, mi-a adus schițele; nu crezusem că le va face atât de repede. Mă pregăteam să-mi închei ziua, purtam cămașa de noapte și halatul lung, din catifea, pe care mi-1 cususem singură, încercând să-mi omor vremea în zadarnica așteptare a clienței. Mâncasem în salon, pe o tavă unde acum erau doar resturile cinei frugale: un ciorchine de struguri, o bucată de brânză, un pahar cu lapte, câțiva biscuiți, Peste tot domneau tăcerea și întunericul, doar un lampadar mai ardea într-un ungher. M-a uimit să aud bătăi în ușă aproape de unsprezece noaptea; m-am dus repede la vizor, curioasă și speriată. Văzându-1, am tras zăvorul și am deschis,

— Bună seara, stimată doamnă. Sper că nu deranjez.

— Nici vorbă, încă nu dormeam.

— Îți aduc niște chestioare, a anunțat, lăsându-mă să întrevăd cartoanele din mâinile ascunse la spate.

Nu mi le-a întins, ci le-a ținut în continuare pe jumătate ascunse, așteptându-mi reacția. Am șovăit câteva clipe, înainte de a-l invita să intre la ora aceea nepotrivită. Iar el a rămas impasibil în prag, nelăsându-mă să-i văd desenele, cu un zâmbet inofensiv pe față.

— Intră, te rog, am spus în cele din urmă.

— Mulțumesc, mulțumesc, a șoptit delicat, neascunzându-și satisfacția că-și atinsese țelul.

Purta cămașă și pantalon de stradă, iar deasupra o haină de casă din postav. Avea pe nas ochelarii mititei. Și făcea gesturi afectate.

A cercetat, înfipt, intrarea și s-a dus în salon nemaiasteptând să-l invit.

— Îmi place foarte mult casa dumitale. E foarte arătoasă, foarte șic.

— Mulțumesc, abia mă instalez. Îmi poți arăta, te rog, ce mi-ai adus?

Vecinului nu i-au mai trebuit și alte vorbe pentru a pricepe că-i îngăduisem să intre la ceasul acela pentru a-i auzi comentariile pe teme de decorațiuni interioare.

— Aici e mica dumitale comandă, a zis, arătându-mi, în sfârșit, ceea ce ținuse ascuns.

Trei cartonașe în creion și acuarelă stilizau până la irealitate, din unghiuri și poze diferite, un trup ce purta cu brio năstrușnica fustă care nu era fustă. Probabil că pe față mi s-a citit instantaneu satisfacția.

— Înțeleg că le crezi bune, a spus, neascunzându-și un oarecare orgoliu.

— Le cred foarte bune.

— Atunci, le oprești ?

— Firește. M-ai scos dintr-un mare bucluc. Zi-mi, te rog, ce-ți datorez?

— Doar mulțumiri: e cadoul meu de bun venit. Mama zice că trebuie să fim politicoși cu vecinii, deși nu se prea omoară după dumneata. Cred că-i pari prea hotărâtă și nițel prea frivolă, a subliniat ironic.

Am surâs, și o ușoară înțelegere a părut să ne unească pe moment; doar un firicel, care s-a risipit ca fumul, de cum am auzit-o pe progenitoare strigând prin ușa întredeschisă numele fiului.

— Feeeeeeee-lix!

Lungea e-ul, trăgând de el ca de elasticul unei praștii. Nici n-a tensionat bine la maximum prima silabă, că a și azvârlit-o cu putere pe a doua:

— Feeeeeeee-lix, a repetat.

El a dat ochii peste cap, într-un gest de exagerată disperare

— Nu poate trăi fără mine, biata de ea. Am plecat.

Vocea de cocor a mamei l-a chemat a treia oară, cu infinita vocală inițială.

— Poți să apelezi la mine când vrei; aș fi încântat să-ți mai desenez și alte modele, sunt înnebunit după tot ce vine de la Paris. Mă întorc în temniță. Noapte bună, draga mea.

Am închis ușa și am privit îndelung desenele. Chiar erau grozave, nu-mi închipuisem ceva mai bun. Deși nu erau opera mea, în noaptea aceea m-am culcat încântată.

A doua zi, m-am trezit devreme; îmi așteptam clienta la unsprezece, pentru primele probe, dar înainte de sosirea ei voiam să finisez totul până

la cel mai mic detaliu. Jamila nu se întorsese încă de la piață, dar nu putea să întârzie prea mult. La unsprezece fără douăzeci am auzit soneria; mi-am zis că nemțoaica venise, probabil, mai devreme. Purtam același taior albastru marin ca și prima oară; hotărâsem să-l folosesc ca pe o uniformă de lucru, eleganță sinonimă cu simplitatea pură. Astfel îmi exploatam latura profesională și nu mă dădeam de gol că abia dacă aveam haine de toamnă în dulap. Eram deja pieptănată, perfect machiată, cu foarfece din argint vechi atârnată de gât. Nu-mi lipsea decât un mic amănunt: travestiul invizibil al femeii cu experiență. Mi l-am însușit la iuțea și am deschis ușa singură și dezinvoltă. Și atunci a căzut cerul pe mine.

— Bună ziua, domnișoară, a zis glasul, scoțându-și pălăria. Pot să intru?
Am înghițit în sec.

— Bună ziua, domnule comisar. Firește, poftiți, vă rog.

L-am condus în salon și l-am invitat să ia loc. S-a îndreptat fără grabă spre un fotoliu, părând că studia amănunțit din mers încăperea. Și-a trecut atent privirile peste ornamentele de ipsos de pe tavan, draperiile de damasc și masa mare de mahon, plină cu reviste străine. Peste candelabrul vechi, frumos, spectaculos, pe care Candelaria îl luase habar n-aveam de unde, cum nu știam nici pe câți bani și prin ce șmecherii. Aveam pulsul accelerat și stomacul întors pe dos.

A luat loc, în sfârșit, iar eu m-am așezat mută în fața lui, așteptându-i vorbele și încercând să ascund că sosirea lui intempestivă mă îngrijora.

— Ce mai, văd că mergi cu vânt în pupa.

— Fac și eu ce pot. Am început să lucrez; chiar acum aștept o clientă.

— Și cu ce te ocupi, mai exact? a întrebat.

Cunoștea bine răspunsul, dar din cine știe ce pricină era interesat să-i spun eu.

Am dat să vorbesc pe un ton neutru. Nu voiam să mă vadă speriată și în aparență vinovată, dar nici nu intenționez să-i par femeia excesiv de sigură și hotărâtă care - el o știa mai bine ca oricine - nu eram.

— Cos. Sunt croitoreasă, am zis.

N-a replicat. M-a privit pur și simplu pătrunzător și mi-a așteptat explicațiile. I le-am dat pe rând, stând dreaptă pe marginea sofalei, fără să fac uz de nici una dintre pozele sofisticatului inventar de posturi pe care îl exersasem de mii de ori în virtutea noii identități. N-am pus spectaculos picior peste picior. Nu mi-am netezit grațios pletele. N-am clipit, din gene nici măcar ușor. Nu m-am străduit să transmit decât decență și liniște.

— Coseam și la Madrid; cos de-o juma' de viață. Am lucrat în atelierul unei croitorese faimoase, mama era calfa ei. La ea am învățat multe: era o casă de modă excelentă și

coseam pentru doamne din lumea bună.

— Înțeleg. O meserie foarte onorabilă. Și pentru cine lucrezi acum, dacă se poate ști?

Am înghițit iar în sec.

— Pentru nimeni. Pentru mine însămi.

A înălțat sprâncenele, prefăcându-se uimit.

— Te pot întreba cum ai putut pune pe picioare singură o asemenea afacere?

Comisarul Vázquez putea fi foarte nemilos și dur ca oțelul dar era, înainte de toate, un domn și, ca atare, întreba cu imensă politețe. O politețe asezonată cu o urmă de cinism pe care nu se străduia să-1 ascundă. Părea mult mai relaxat decât în vizitele pe care mi le făcuse la spital. Nu mai era atât de țeapăn și încordat. Păcat că nu eram în stare să-i dau răspunsuri pe măsura eleganței lui.

— Mi s-au împrumutat bani, am spus pur și simplu.

— Ia te uită, ce noroc ai avut, m-a ironizat. Și ești atât de amabilă să-mi spui cine ți-a făcut un serviciu atât de generos?

Nu mă credeam în stare, dar răspunsul mi-a zburat pe loc de pe buze. Imediat și sigur.

— Candelaria.

— Candelaria contrabandista? a întrebat, zâmbind cu sarcasm și neîncredere.

— Chiar ea, domnule.

— Ia te uită, ce interesant. Nu știam că negoțul aduce acum asemenea venituri.

M-a privit iar cu ochii lui sfredelitori și am știut imediat că soarta îmi stătea pe granița dintre supraviețuire și prăbușire. Ca moneda azvârlită în aer, cu probabilități egale de a cădea pe cap sau pe pajură. Ca dansatorul care merge ca rața pe sârmă, cu egale posibilități de a sfârși jos sau a rămâne cu grație sus. Ca mingea de tenis frustrată, servită de modelul din schița vecinului, propulsată de grațioasa jucătoare îmbrăcată de Schiaparelli: mingea care nu zboară peste teren, ci, în veșnicia câtorva clipe, stă în echilibru pe plasă înainte de a cădea într-o parte sau în alta, șovăind între a deveni punct în favoarea eleganței jucătoare de tenis din desen ori a anonimei sale adversare. De-o parte salvarea, de cealaltă prăbușirea; la mijloc, eu. Așa mă vedeam în fața comisarului Vázquez în acea dimineață de toamnă, când prezența lui mi-a confirmat cele mai rele premoniții. Am închis ochii și am tras aer în piept. Apoi i-am deschis și am vorbit.

— Uite ce-i, don Claudio: dumneata m-ai sfătuit să muncesc, și chiar asta fac. E o afacere onorabilă, nu o distracție trecătoare, nu ascunde nimic murdar. Dumneata ai multe informații despre mine: știi de ce-s aici, de ce am căzut și de ce nu pot pleca. Dar nu știi de unde vin și unde vreau să mă duc, iar acum, dacă îmi permiți, am să-ți spun toate astea. Provin dintr-o familie umilă: mama m-a crescut singură, nu-i măritată. De existența tatei, cel ce mi-a dat banii și bijuteriile care, în mare parte, m-au nenorocit, n-am știut până acum câteva luni. N-am avut știre de el până când într-o zi, brusc, a intuit că are să fie ucis din motive politice și, oprindu-se să-și încheie socotelile cu propriu-i trecut, a decis să mă recunoască și să-mi ofere o parte din moștenire. Până atunci, totuși, nu-i știusem numele și nu profitasem nici măcar de un strop din averea lui. De aceea, am început să muncesc când nu eram decât un boț de om: la început, când nu făceam decât comisioane și măturam pe jos pentru trei parale, eram doar o fetiță de aceeași vârstă cu cele care au trecut de curând în uniformă pe Strada Milagrosa; poate că una dintre ele era chiar fiica dumitale, în drum spre școală, spre lumea călugărițelor, caligrafilor și

declinărilor latinești, pe care eu n-am avut niciodată șansa de a le cunoaște, fiindcă a trebuit să învăț o meserie și să câștig bani. Dar am făcut-o cu plăcere, crede-mă; eram încântată să cos și aveam mână bună, așa că am învățat, m-am străduit, am perseverat și, cu timpul, am devenit o croitoreasă bună. Dacă m-am lăsat într-o zi, n-a fost din capriciu, ci fiindcă lucrurile au început să meargă prost la Madrid: dată fiind situația politică, multe clienți au plecat în străinătate, atelierul s-a închis și n-am mai putut găsi de lucru.

Nu mi-am căutat-o niciodată cu lumânarea, domnule comisar; tot ce am pățit în ultimul an, toate delictele în care se presupune că aș fi implicată, o știi prea bine, nu-s rodul voinței mele, ci al faptului că un nedorit mi-a tăiat calea într-o zi blestemată. Nu poți nici măcar să-ți închipui ce-aș da ca să-mi șterg din viață ceasul în care canalia aceea a intrat în ea, dar nu mai pot da filmul înapoi, iar problemele lui sunt acum ale mele și știu că trebuie să scap neapărat de ele: asta mi-e treaba și mi-o asum ca atare. Să știi, totuși, că nu pot s-o fac decât cosând: nu-s bună la altceva. Dacă îmi închizi această ușă, dacă îmi tai aripile, mă ucizi, căci nu pot face nimic altceva. Am încercat, dar n-am găsit pe nimeni dispus să mă angajeze, fiindcă nu știu să fac altceva. Așa că îți cer o favoare, doar una: lasă-mă să-mi văd de atelier și nu mai face cercetări. Ai încredere în mine, nu mă distruge. Chiria apartamentului și toate mobilele din el sunt plătite până la ultimul sfanț: n-am înșelat pe nimeni și n-am datorii la nimeni. Afacerea are nevoie doar de cineva care să lucreze, și asta-s eu, dispusă să-mi pun viața în joc,

zi și noapte. Lasă-mă doar să lucrez liniștită, n-am să-ți fac nici o problemă, îți jur pe viața mamei că asta-i tot ce am. De cum fac rost de banii pe care îi datorez la Tanger, de cum îmi plătesc datoria și se termină războiul, mă întorc la ea și nu te mai deranjez. Dar, până atunci, te rog, domnule comisar, să nu-mi mai ceri explicații și să mă lași în pace. Asta-i tot ce-ți cer: ia-mi cizma din beregată și nu mă sufoca înainte de a începe, fiindcă dumneata n-ai să câștigi nimic, dar eu am să pierd totul.

N-a răspuns, și nici eu n-am mai adăugat nimic; ne-am înfruntat pur și simplu din priviri. În pofida oricărui pronostic, izbutisem să vorbesc până la capăt, ferm și liniștit, fără să clachez. Îmi vărsasem tot focul, în sfârșit, scăpasem de tot ce mă rodea de atâta vreme. M-am simțit brusc nespus de ostenită. Mă obosiseră loviturile aceluia cretin fără scrupule, lunile de când trăiam speriată și mă simțeam constant amenințată. Eram ostenită să port în spate o vină atât de grea, să fiu copleșită ai domăniilor femeii maure pe care le vedeam adeseori mergând împreună, greoaie și gârbovite, învăluite în câte un *jaique* și târându-și picioarele, ducând în cârcă boccele și legături de lemne, ciorchini de curmale, copilași, urcioare de lut și saci cu var. Eram sătulă de lașitate și umilință; sătulă să trăiesc atât de trist pe acel pământ străin. Obosită, sătulă, epuizată, terminată, dar dispusă să-mi scot ghearele și să lupt ca să scap de dezastru.

Până la urmă, comisarul a rupt tăcerea. Înainte, însă, s-a ridicat; eu l-am urmat, mi-am tras fusta, netezindu-i grijuliu cutele. El și-a luat pălăria și a răsucit-o în mâini de câteva ori, privind-o concentrat. Nu mai era pălăria moale de vară din urmă cu câteva luni, ci o borsalină de iarnă, închisă la

culoare, o pălărie bună, din fetru de culoarea ciocolatei, pe care a răsucit-o între degete, ca pe o cheie a gândurilor. Când s-a oprit, a vorbit.

— De acord. Accept. Dacă nimeni nu-mi aduce dovezi, n-am să cercetez cum ai izbutit să deschizi întreaga afacere, începând de acum, te las să lucrezi și să-ți duci munca la bun sfârșit. Te las să lucrezi liniștită. Poate avem noroc și scăpăm amândoi de probleme.

N-a mai spus nimic, nici n-a așteptat să-i răspund. De cum a pronunțat ultima silabă a scurtei lui sentințe, a făcut un gest de rămas-bun din bărbie și s-a îndreptat spre ușă. Peste cinci minute, a sosit Frau Heinz. Gândurile care mi-au trecut prin minte în timpul scurs între cele două apariții nu mi le-am mai putut aminti nicicând. Mi-a rămas în memorie doar faptul că, atunci când nemțoaica a sunat la ușă, iar eu m-am dus să-i deschid, mă simțeam de parcă mi se luase de pe suflet greutatea unui munte.

Partea a doua

În cursul toamnei, am mai avut și alte clientele, majoritatea străine bogate, așa cum, pe bună dreptate, prevăzuse asociata mea, contrabandista. Câteva nemțoaice. O italiancă. Și câteva spaniole, aproape toate soții ale unor oameni de afaceri, căci administrația și armata trăiau vremuri grele. Câte o evreică bogată, sefardă, frumoasă, cu vorba dulce și cadențe vechi, melodioase în *haketia*, cu vorbe rare, arhaice: *bunul meu domn, regina mea, bună săptămână ne-a dat Domnul, cum îți zic și cum ți-am zis*.

S-a dus vestea că afacerea prospera treptat. Câștigam bani: în pesete din Burgos, franci francezi și marocani, precum și în monede marocane ale sultanului Hassan. Îi păstram pe toți în seiful mic, închis cu șapte chei, din al doilea sertar al noptierei. Pe data de 30 a fiecărei luni îi dădeam pe toți Candelariei. Cât ai clipi, contrabandista pune deoparte un pumn pentru cheltuielile curente și făcea din restul bancnotelor un rulou strâns pe care îl băga între sâni. Cu câștigul lunii la adăpostul fierbinte al cărnurilor ei generoase, dădea fuga să-1 caute printre evrei pe zaraful ce-i putea fi de cel mai mare folos. Revenea după o vreme la pensie, cu suflarea tăiată și un tub mare de lire sterline în același ascunziș. Respirând încă întretăiat de atâta grabă, scotea prada dintre sâni. „Cei mai siguri biștari, fetișo, cei mai siguri, că pentru mine cei mai buni sunt cei englezești. Pesete de-ale lui Franco n-o să adunăm nici tu, nici eu, nici una, că pentru naționaliști războiul poa' să sfârșească rău, și cu astea n-o să ne putem șterge nici măcar la fund.” Făcea împărțeala cu dreptate: „Juma' pentru mine, juma' pentru tine. Și să nu ducem nicicând lipsă, sufletelele”.

M-am obișnuit să trăiesc singură, liniștită, fără temeri. Să răspund de atelier și de mine. Să muncesc mult și să mă distrez puțin. Numărul comenzilor nu cerea mai multă mână de lucru, așa că nu mi-am luat nici un ajutor. Trudeam fără preget cu ața, foarfecele, imaginația și fierul de călcat. Ieșeam adesea să caut stofe, să îmbrac nasturi sau să aleg papiote de ață și copci. Mă distram mai ales vinerea: mă apropiam de Piața Spaniei din vecinătate, *Feddān* îi spuneau maurii, ca să privesc spectacolul impunător al califului care ieșea din palat și pleca spre moschee pe un cal alb, sub o umbrelă de soare verde, înconjurat de soldați indigeni în uniforme de vis. După aceea, obișnuiam să mă plimb prin ceea ce începea să se numească Strada Generalisimului, îmi continuam drumul până în Piața Muley-el-Mehdi și treceam prin fața bisericii Sfintei Fecioare a Victoriilor, misiunea catolică, unde domneau doliul și rugile pentru război.

Războiul: atât de departe, atât de prezent. De pe celălalt mal al Strâmătorii soseau știri transmise prin radio, presă și din gură în gură. Acasă, pe hărțile bătute în cuie pe pereți,

oamenii marcau înaintarea frontului cu bolduri colorate. În singurătatea casei, încercam să aflu ce se petrecea la mine în țară. Singurul capriciu pe care mi l-am îngăduit în acele luni a fost să cumpăr un aparat de radio; cu ajutorul lui, am aflat înainte de sfârșitul anului că guvernul republican s-a retras la Valencia, lăsând norodul să apere singur Madridul, în ajutorul republicanilor au sosit Brigăzile Internaționale, Hitler și Mussolini au recunoscut legitimitatea lui Franco, Jose Antonio ¹ a fost executat în închisoarea din Alicante, am adunat o sută optzeci de lire, a venit Crăciunul.

Seara de Ajun africană am petrecut-o la pensiune. Deși încercasem să refuz invitația, contrabandista mă convinsese încă o dată cu vehemența ei copleșitoare.

— Ai să vii la cină la pensiune, n-avem ce discuta; atâta vreme cât Candelaria are un loc la masă, nimeni n-o să stea singur de sărbători.

1. Jose Antonio Primo de Rivera.

N-am putut refuza, dar ce greu mi-a venit! Pe măsură ce se apropiau sărbătorile, tristețea se strecura neîntrerupt prin ferestre și pe sub uși, până când melancolia mi-a invadat atelierul. Ce făcea mama, cum suporta lipsa veștilor de la mine, cum supraviețuia în acele timpuri cumplite?! Întrebări fără răspuns mă asaltau în fiecare clipă, adâncindu-mi spaima. Atmosfera nu prea stimula optimismul: abia se simțea o ușoară bucurie, deși magazinele aveau câteva podoabe, oamenii își făceau urări și copiii din vecini fredonau colinde, urcând și coborând pe scări. Eram atât de pesimist conștient de tot ce se întâmpla în Spania, că nimeni nu părea să aibă chef de sărbători.

Am ajuns la pensiune după opt seara, pe străzi neîntâlnind aproape pe nimeni. Candelaria fripsese doi curcani: primele câștiguri ale noii afaceri îi aduseseră o oarecare prosperitate în cămară. Eu am venit cu două sticle de vin spumos și o minge de brânză de Olanda adusă din Tanger și plătită cu greutatea ei în aur. Am găsit clienții osteniți, amărâți, nespuse de triști. În schimb, Candelaria se străduia să le ridice moralul, cântând în gura mare, cu mânecile suflecate, în timp ce termina de pregătit cina.

— Iată-mă, Candelaria, am zis intrând în bucătărie.

S-a oprit din cântat și n-a mai mestecat în crăticioară.

— Ce-i cu tine, pot să știu de ce ești necăjită, de parcă ești dusă la abator?

— Nu-i nimic, ce să fie? am spus, căutând un loc unde să pun sticlele și încercând să-i evit privirile.

Și-a șters mâinile cu o cârpă, m-a luat de braț și m-a obligat să mă întorc spre ea.

— Pe mine nu mă duci de nas, fetițo. Din cauza maică-tii, nu?

N-am privit-o, nici nu i-am răspuns.

— Primul Ajun al Crăciunului departe de cuib e nespuse de greu, dar trebuie să înghiți gălușca, fetițo. Încă îmi amintesc cum a fost al meu, și să știi că noi eram atât de săraci, că nici n-aveam unde să murim și toată noaptea am cântat, am dansat și am bătut din palme, că nu prea aveam ce să dăm pe gât. Rudenia de sânge e importantă, chiar dacă ai împărțit cu ai tăi doar oboșală și mizerii.

Am continuat să-i ocolesc privirile, prefăcându-mă că, în maldărul de troace de pe masă, încercam să dau de un loc gol unde să pun sticlele. O piuliță, o oală cu supă, un castron cu *natillas*¹. Un vas din ceramică plin cu măslina, trei căței de usturoi, o crenguță cu frunze de dafin. Aproape de mine, contrabandista a continuat să vorbească, sigură pe ea.

— Dar, puțin câte puțin, trecem peste tot, ai să vezi. Sunt sigură că mama ta e bine, că astă-seară va cina cu vecinii și că, deși își va aminti de tine și-ți va simți lipsa, va fi mulțumită

să știe că tu, cel puțin, ai norocul de a fi departe de Madrid și de război.

Poate că avea dreptate și lipsa mea mai mult o consola decât o necăjea pe mama. Poate mă mai credea la Tanger, cu Ramiro, poate își închipuia că în acea seară cinam la un hotel luxos, printre străini fără griji, care dansau între două feluri de mâncare, departe de necazurile de peste Strâmtoare. Deși îi scrisesem, încercând s-o pun la curent, toți știau că poșta din Maroc nu ajungea la Madrid, așa că mesajele mele nici nu plecaseră, probabil, din Tetuan.

— S-ar putea să ai dreptate, am șoptit aproape fără să mișc buzele.

Tot mai țineam sticlele cu vin în mână și pironam masa cu privirea, neștiind unde să le pun. Dar nici n-aveam curaj s-o privesc pe Candelaria în ochi, temându-mă că n-o să-mi pot stăpâni lacrimile.

— Bineînțeles, fetițo, nu te mai gânde. Oricât ar face-o să sufere lipsa ta, faptul de a-și ști fiica departe de bombe și mitraliere e un bun motiv de bucurie. Așa că hai, bucură-te, bucură-te, a strigat, smulgându-mi din mână o sticlă. Să vezi ce repezător vom prinde puteri, inimioară.

A deschis-o și a ridicat-o:

— Pentru mama care ți-a dat viață, a zis.

Înainte să-i pot replica, a dat pe gât o dușcă mare de vin spumos.

1. Desert tradițional spaniol constând în cremă de vanilie cu scorțișoară.

— Acum e rândul tău, a poruncit după ce s-a șters la gură cu dosul palmei.

N-aveam chef să beau, dar i-am dat ascultare. Beam în sănătatea lui Dolores; și pentru ea aș fi făcut orice.

Am început să mâncăm, dar, deși Candelaria se străduia să întrețină o atmosferă de petrecere, ceilalți vorbeau puțin. N-aveau nici măcar chef de ceartă. Învățătorul tușea de-și rupea pieptul, iar măicuțele, mai uscate ca niciodată, se puseseră pe plâns. Mama cea grasă a oftat și și-a tras nasul. Fiului ei, Paquito, i s-a urcat vinul la cap, a debitat prostii, telegrafistul a replicat, și în sfârșit am râs. Candelaria s-a sculat, ridicând paharul plin de ciobituri pentru toți. Pentru prezenți, pentru absenți, pentru unii și pentru alții. Ne-am îmbrățișat, am plâns, și pentru o noapte n-a mai existat decât tabăra pe care o formam împreună, tot acel pluton de nefericiți.

Primele luni din noul an au fost pline de liniște și trudă nepregetată. În cursul lor, vecinul Felix Andrada a devenit o prezență cotidiană. Pe lângă apropierea apartamentelor, a început să mă lege de el și ceva ce nu se putea măsura în metri. Purtarea lui, oarecum specială, și multiplele mele nevoi de ajutor ne-au apropiat brusc printr-o amiciție care a durat decenii

și a supraviețuit greutăților pe care le-am înfruntat. După primele schițe, cu care am rezolvat costumul de tenis, fiul doănei Encarna mi-a întins mâna și în alte dăți, ajutându-mă să depășesc elegant obstacole aparent de netrecut. Spre deosebire de fusta-pantaloni Schiaparelli, a doua piedică ce m-a obligat să-i solicit favorurile la puțină vreme după ce m-am instalat n-a fost de sorginte artistică, ci dictată de ignoranța mea în chestiuni financiare. Totul începuse puțin mai înainte cu un mic inconvenient care n-ar fi existat pentru cineva mai educat. Dar puținii ani în care frecventasem modesta școală din cartierul meu madrilen nu erau suficienți pentru așa ceva. Căci în ajunul zilei când urma să plătesc factura atelierului, pe la unsprezece noaptea, n-am știut să scriu ce cususem și cât valorau lucrările efectuate în atelier.

Era noiembrie. După-amiază, cerul devenise treptat cenușiu, iar la căderea nopții începuse o ploaie zdravănă, anunțând furtuna ce venea de pe Mediterana din apropiere; o furtună din acelea care smulg copaci, doboară cabluri electrice și-i fac pe oameni să se ghemuiască sub pături, copleșind-o pe Sfânta Barbara cu o avalanșă de litanii fierbinți. Cu doar două ceasuri înainte de schimbarea vremii, Jamila dusese primele comenzi abia terminate la reședința lui Frau Heinz. Două rochii de seară, două costume de zi și costumul de tenis - primele mele cinci creații - părăsiseră umerășele din atelier, așteptând să fie călcate pentru ultima oară, apoi fuseseră împachetate în sacii lor de pânză și duse succesiv, în trei drumuri, la destinație. La întoarcere, Jamila îmi transmisese o rugămintă. — Frau Heinz zis Jamila aduce mâine dimineață factura mărci nemțe.

De parcă mesajul nu fusese destul de limpede, mi-a dat un plic în care era o carte de vizită cu același conținut, dar scris. M-am așezat, întrebându-mă cum naiba se făcea o factură și pentru prima oară memoria, marele meu aliat, n-a vrut să mă scoată din belea. Cât timp pregătisem deschiderea atelierului și cususem primele haine, folosisem ca să ies la liman imagini pe care încă le mai aveam din lumea doănei Manuela. Imagini memorate, îndemânări dobândite, iar mișcările și gesturile mecanice repetate de multe ori îmi oferiseră inspirația necesară pentru a progresa cu succes. Știam perfect cum funcționa în interior o bună casă de modă, știam să iau măsuri, să croiesc tipare, să plisez fuste, să montez mâneci și revere, dar, oricât de mult am răscolit printre abilități și amintiri, n-am găsit nimic care să-mi sugereze cum se scriau facturile. Ținusem multe în mână pe când încă mai coseam la Madrid și le duceam acasă la cliente; uneori, chiar revenisem la atelier cu valoarea lor în buzunar.

Dar nicicând nu deschisesem unul dintre acele plicuri, pentru a-i citi amănunțit conținutul.

M-am gândit să recurg, ca întotdeauna, la Candelaria, dar din balcon am zărit bezna nopții, vântul care bătea puternic în ploaia tot mai deasă și fulgerele implacabile care-și croiau drum, venind dinspre mare. În fața lor, drumul pe jos până la pensiune mi s-a părut mai abrupt ca poteca iadului. Am hotărât deci să mă descurc singură: am luat un creion și hârtie și m-am așezat la masa din bucătărie, gata de treabă. O oră și jumătate mai târziu, eram tot acolo, înconjurată de o grămadă de foi de hârtie mototolite, ascuțind a cincea oară creionul cu un cuțit, fără să fi aflat câte mărci germane făceau cele două sute șaptezeci și cinci de pesete pe care

trebuia să mi le dea nemțoaica. În toiul nopții, ceva a lovit puternic în geamul ferestrei. M-am ridicat dintr-un salt atât de precipitat, că am răsturnat scaunul. Imediat am observat că în bucătăria din față ardea lumina și, în ciuda ploii și a orei înaintate, am întrezărit acolo figura rotundă a vecinului Felix, cu ochelarii, părul creț și brațul ridicat, gata să arunce în aer al doilea pumn de migdale. Am deschis fereastra, gata să-i cer, furioasă, socoteală în legătură cu purtarea lui de neînțeles, dar, înainte de a spune ceva, vocea lui a parcurs distanța ce ne despărțea. Răpăitul intens al ploii pe dalele din vechiul patio a redus volumul; conținutul mesajului său a fost însă limpede pentru mine.

— Am nevoie de un refugiu. Nu-mi plac furtunile.

Aș fi putut să-1 întreb dacă era nebun. I-aș fi putut spune că mă speriasse îngrozitor, să-i strig că era un imbecil sau să-i închid fereastra în nas, fără nici o vorbă. Dar n-am făcut nimic din toate astea, fiindcă în creier mi s-a aprins instantaneu o luminiță: poate că acel gest ciudat se putea întoarce pe loc în favoarea mea.

— Te las să vii, dacă îmi dai o mână de ajutor, am spus, tutuindu-1 fără ca măcar să-mi dau seama.

— Du-te să deschizi ușa, că vin cât ai zice pește.

Firește, vecinul meu știa că două sute șaptezeci și cinci de pesete echivalau cu douăsprezece *reichmarks* și jumătate. La fel cum nu ignora că o factură prezentabilă nu se putea scrie pe un sfert de coală de hârtie ieftină cu un creion ros, așa că s-a dus acasă și s-a întors imediat cu un stilou Waterman, care scuipa cerneală mov și avea o caligrafie splendidă. Și-a pus în joc toată inteligența, care nu era de colo, și tot talentul artistic, care nu era nici el mic, și în nici o jumătate de ceas, printre tunete, în pijama, nu numai că a scris factura cea mai elegantă pe care și-ar fi putut-o închipui vreodată croitoresele europene din nordul Africii, dar a și pus un nume afacerii mele. Așa s-a născut „Chez Sirah”.

Felix Aranda era ciudat. Grațios, fantezist și cult, da. Dar și curios, căci trăgea cu ochiul. Cam excentric și impertinent. Drumurile pe care le făcea noaptea între casa lui și a mea au devenit obișnuite. Nu zilnice, dar constante. Uneori treceau trei, patru zile fără să ne vedem, alteori venea cinci seri din săptămână. Sau șase. Chiar și șapte. Dar asiduitatea cu care ne vedeam depindea de ceva ce nu avea nici în clin, nici în mână cu noi: bețiile maică-sii. Ce legătură stranie, ce univers familial întunecat exista în spatele ușii din fața apartamentului meu! De la moartea soțului și a tatălui, cu ani în urmă, Felix și doña Encarna treceau prin viață într-o aparentă armonie. Se plimbau împreună prin parc zilnic între șase și șapte; asistau împreună la liturghii și rugăciuni, cumpărau leacuri de la farmacia Benatar, își salutau politicos cunoscuții și consumau plăcinte la Campana. El mereu atent la ea, ocrotind-o drăgăstos, mergând în pas cu ea: ai grijă, mamă, să nu te-mpiedici, pe aici, mamă, ai grijă, ai grijă. Ea, mândră de fiu-său, lăudându-i calitățile în dreapta și-n stânga: „Felix al meu spune, Felix al meu face, Fălix al meu crede, vai, Felix al meu, ce m-aș face fără el”.

Puișorul plin de solitudine și cloșca se transformau însă într-o pereche de mici monștri de cum intrau pe un teritoriu mai intim. Nici nu treceau bine pragul casei, că bătrâna își și pune uniformă de tiran și-și scotea

biciul nevăzut, umilindu-și fiul la maximum: „Scarpină-mi piciorul, Felix, că mă mănâncă pulpa; nu aici, mai sus, ce neîndemânatic ești, băiete, cum am putut să fac un copil ca tine; așază bine fața de masă, că s-a răsucit; nu așa, că-i mai rău ca înainte; pune-o cum era, că strici tot ce atingi, taratule, de ce nu te-oi fi lăsat la leagăn când te-ai născut? ; uită-te la gura mea să vezi dacă nu-mi curge puroi, scoate apa de melisă ca să scap de flatulențe, freacă-mi spatele cu spirt camforat, scoate-mi bătătura, taie-mi unghiile de la picioare, ai grijă, grasule, nu te grăbi; dă-mi batista să-mi scuipe flegma, adu-mi un plastru Sor Virginia pentru lumbago; spală-mă pe cap și pune-mi bigudiurile, mai atent, imbecilule, că mă lași cheală”.

Așa crescuse Felix, ducând o viață dublă, cu fațete pe cât de diferite, pe atât de jalnice. De cum îi murise tatăl, fiul încetase imediat să mai fie adorat: în plină creștere și fără ca nimeni s-o bănuiască, devenise, din obiect de răsfățuri și drăgăleli publice, ținta furiilor și frustrărilor mamei în intimitate. Ca lovite de-o coasă, toate iluziile i-au fost retezate din rădăcini: să plece din Tetuan ca să studieze belle arte la Sevilla ori Madrid, să-și definească sexualitatea confuză și să cunoască oameni ca el, ființe cu un spirit prea puțin convențional, ce jinduiau să zboare liber. În schimb, a trebuit să stea permanent sub aripa neagră și amenințătoare a doănei

Encarna. Și-a luat bacalaureatul la colegiul călugărilor marianiști Pilar cu note strălucite, care nu i-au servit la nimic, fiindcă mama profitase deja de calitatea ei de văduvă neconsolată pentru a-i obține un post administrativ cenușiu ca șobolanii. Ștampila formulare la Biroul de Provizii al Juntei de Servicii Municipale: această muncă putea să anuleze complet creativitatea celui mai ingenios om și să-1 țină legat ca pe un câine: ba îți dau o felie de carne bună, ba îți trag un picior de-o să-ți crape burta.

El suporta loviturile cu răbdare franciscană. Și astfel, în cursul anilor, au menținut dezechilibrul, ea tiranizând, iar el blând, suportând, rezistând. Era greu să știi ce voia mama

de la Felix, de ce-1 trata așa, ce voia de la fiu-său mai mult decât era el dispus să-i ofere. Dragoste, respect, compasiune? Nu. Pe toate le avea deja fără nici un efort, el nu era zgârcit

cu simțămintele, nici vorbă, bunul Felix. Dona Encarna voia mai mult. Devoțiune, dăruire necondiționată, atenție pentru cele mai absurde capricii. Supunere, încuviințare. Tot ce-i

ceruse soțul întreaga viață. De aceea, am presupus, și scăpase de el. Felix nu-mi povestise niciodată deschis, dar, ca și Hansel, îmi lăsase urme pe drum. Eu doar mă limitasem să le găsesc și să trag concluzia. Probabil că pe defunctul don Nicasio îl omorâse soața, așa cum Felix va sfârși prin a-și lichida mama într-o noapte tulbure.

E greu de aflat până când ar fi trebuit să trăiască acele mizerii zilnice, dacă Felix n-ar fi găsit soluția în chipul cel mai neașteptat. Un particular, recunoscător pentru un demers rezolvat la firmă, un cârnat și două sticle cu lichior de anason drept cadou; „să-1 gustăm, mamă, haide, un păhărel, doar moaie-ți buzele”. Nu numai buzele doănei Encarna au savurat dulceața lichiorului, ci și limba, palatul, gâtul, intestinele, iar efluviile i s-au urcat la cap, și în seara aceea Felix a găsit soluția. De atunci, sticla cu lichior de anason îi era marea aliată,

colacul de salvare și supapa de trecere în a treia dimensiune a vieții. N-a mai fost doar un fiu model pentru galerie și o cârpă soioasă acasă; din acea zi, a devenit un petrecăreț nocturn dezinhibat, un fugar în căutarea oxigenului ce-i lipsea acasă.

— Încă nițel Mono ¹, mamă? întreba după fiecare cină.

— Bine, hai, doar un strop. Mai mult ca să-mi dreg gâtul, cred că am răcit azi după-amiază la biserică.

Cele patru degete de lichid vâcos curgeau pe beregata doșei Encarna cu o viteză amețitoare.

— Ți-am spus doar, mamă, că nu te îmbraci bine, continua Felix drăgăstos, reumplându-i paharul până sus. Haide, bea repede, să vezi ce iute ai să te încălzești.

După zece minute și alte trei pahare de lichior de anason, doșea Encarna sforăia pe jumătate inconștientă, iar fiul ei fugea ca o vrabie liberă spre bordeluri de doi bani, să întâlnească oameni pe care la lumina zilei și în prezența maică-sii nici n-ar fi îndrăznit să-i salute.

După ce-am venit pe Strada Sidi Mandri și după noaptea furtunoasă, casa mea i-a fost un refugiu constant. Răsfoia reviste, îmi dădea idei, făcea schițe și-mi spunea tot soiul de lucruri amuzante despre lume, cliențe și toți necunoscuții pe care îi întâlneau ziua. Astfel, noapte de noapte, am cunoscut Tetuanul și oamenii lui: de unde și de ce veniseră cu toții pe acest pământ străin, cine erau doamnele pentru

1. Numele familiar dat băuturii Anis del Mono dulce, „Lichior de Anason del Mono dulce”, preparată din semințe de anason, coriandru, lemn-dulce, badian, apă, zahăr și alcool.

care coseam rochii, cine avea putere, cine avea bani, ce făcea fiecare, de ce, când și cum.

Dar devoțiunea doșei Encarna față de sticlă nu avea mereu efecte sedative, și în acest caz totul se schimba, din nefericire. Formula „eu te satur de rachie, tu mă lași în pace” nu funcționa mereu după așteptări. Iar când lichiorul de anason n-o adormea, melopeea aducea iadul. Acele nopți erau cele mai rele, fiindcă mama nu intra în starea de mumie blândă, ci devenea un Jupiter tunător, gata să distrugă cu behăielile sale demnitatea celor mai fermi. „Fiu rău, măscărici, nenorocit, poponar” erau vorbele cele mai amabile ce-i ieșeau din gură. Iar el, care știa că mahmureala matinală avea să-i șteargă mamei orice amintire, cu tactul sigur al

aruncătorului de cuțite, îi răspundea cu insulte la fel de neplăcute: „Vrăjitoare grețoasă, prefăcută, curvă”. Ce scandal, Doamne, dacă i-ar fi auzit prietenii cu care se întâlneau la

cofetărie, în farmacie și pe banca din biserică! A doua zi, totuși, uitarea părea să-i fi copleșit total, iar cordialitatea domnea din nou în cursul plimbării de dimineață, ca și cum nicicând n-ar fi existat între ei nici cea mai mică tensiune. „Vrei să mănânci azi un corn, mamă, sau un pic de carne?” „Ce vrei tu, Felix, iubitele, că alegi mereu ce-i mai bun pentru mine”; „Haide, vino mai iute, trebuie să prezentăm condoleanțe Mariei Angustias, mi-au zis că nepotul i-a căzut în bătălia de pe Jarama ¹”; „Vai,

ce păcat, îngerul meu, bine măcar că ești fiu de văduvă și nu te-au recrutat; ce mă făceam, Sfântă Fecioară, singură și cu fiul pe front?!".

Felix era suficient de isteț ca să știe că deasupra relației lor fâlfâia o anormalitate bolnăvicioasă, dar nu destul de curajos ca să taie răul din rădăcini. Poate că tocmai de aceea evada din lamentabila-i realitate, alcoolizându-și mama treptat, fugind ca un vampir în zori sau rânzând de propriile-i mizerii în timp ce căuta vina în mii de pricini ridicole și cântărea

1. În noiembrie 1936, militarii naționaliști au pornit campania împotriva Madridului, obiectiv-cheie în primele luni ale războiului civil. Dar înfrângerile suferite de Corpul de Voluntari în bătăliile de la Guadalajara și de pe râul Jarama (martie 1937) au împiedicat căderea Madridului.

remediile cele mai excentrice. Una dintre distracțiile lui era să descopere ciudățeni și soluții în anunțurile de presă, întins pe sofa din salonul meu, în timp ce eu finisam o manșetă ori coseam ultima butonieră din acea zi.

Atunci îmi spunea așa:

— Crezi că hidra de mama suferă de nervi? S-ar putea rezolva. Ascultă, ascultă. „Nervional. Mărește apetitul, ușurează digestia, reglează tranzitul. Vindecă extravagante și stări proaste. Luați Nervional, nu ezitați."

Sau:

— Și dacă, în cele din urmă, e o boală a sângelui? Uite ce zice aici. „Depurativul Richelet. Boli de circulație. Varice și răni. Modifică sângele viciat. Eficient în eliminarea toxinelor urice."

Sau orice altă prostie de același soi:

— Și dacă-s hemoroizi? Și dacă a fost deocheată? Și dacă ar trebui să caut în mahalaua arăbească un vraci care să-i facă vrăji? Cred că, într-adevăr, n-ar trebui să-mi fac atâtea griji, fiindcă sunt convins că afectele ei darwiniene vor sfârși prin a-i roade ficatul, venindu-i de hac în scurt timp, căci o sticlă nu-i mai ajunge nici două zile, și baba îmi ruinează buzunarul.

S-a oprit din perorație, așteptând, poate, o replică, dar nimic. Ori, cel puțin, n-a găsit-o în cuvinte.

— Nu știi de ce mă privești așa, cârno, a adăugat.

— Fiindcă nu știu despre ce vorbești, Felix.

— Nu știi ce vreau să spun cu „afecte darwiniene" ? Poate nu știi nici cine-i Darwin? Ala cu maimuțele, cu teoria că noi, oamenii, ne tragem din primate. Dacă spun că mama are afecte darwiniene, e fiindcă o ia razna cu *Anis del Mono*, înțelegi ? Fato, ai un stil divin și coși îngerește, dar în chestiuni de cultură generală ești cam tămâie, așa-i?

Așa era, într-adevăr. Știam că învățam și memoram cu ușurință lucruri noi, dar eram conștientă și de lipsurile din educația mea. Acumulam foarte puține cunoștințe existente

în enciclopedii: prea puțin peste pumnul de regi recitați din memorie și peste faptul că Spania se învecina la nord cu Marea Cantabrică, iar munții Pirinei o despărteau de Franța. Puteam să recit tabla înmulțirii și foloseam rapid numerele în operații reale, dar nu citisem nici măcar o carte în toată

viața mea, iar din istorie, geografie, artă sau politică abia dacă știam puțin peste ceea ce asimilasem cât conviețuisem cu Ramiro și în cursul certurilor dintre sexe din pensiunea Candelariei. În aparență, puteam să trec drept o tânără cu stil și o croitoreasă de lux, dar eram conștientă că, de cum mi-ar fi răsădit stratul exterior, oricine ar fi aflat fără efort ce fragil soclu aveam. Așa că, în acea primă iarnă petrecută la Tetuan, Felix mi-a făcut un dar ciudat: a început să mă educe.

Și a meritat. Ne-a folosit amândurora. Mie, pentru ceea ce am învățat și modul în care m-am purificat. Lui, fiindcă, grație întâlnirilor noastre, și-a umplut ceasurile de singurătate cu afecțiune și prietenie. Dar, în ciuda intențiilor laudabile, vecinul meu n-a fost nici pe departe un profesor convențional. Felix Aranda avea aspirațiile unui spirit liber și-și petrecea patru cincimi din viață înghesuit între bipolaritatea despotică a mamei și plictisul monoton al celei mai birocratice activități, așa că, în ceasurile de libertate, ultimele lucruri ce se puteau aștepta de la el erau ordinea, măsura și răbdarea. Pentru așa ceva trebuia să mă duc pe Strada

Luneta, iar învățătorul don Anselmo să conceapă un plan didactic pe măsura neștiinței mele. În orice caz, deși Felix n-a fost nicicând un profesor metodic și organizat, mi-a oferit multe alte învățături adevărate, pe cât de incoerente, pe atât de superficiale pe termen lung și care, într-un fel sau altul, tot m-au ajutat să mă mișc prin lume. Grație lui, m-am familiarizat cu Modigliani, Scott Fitzgerald și Josephine Baker, am izbutit să deosebesc cubismul de dadaism, am aliat ce era jazzul, am învățat să localizez capitalele Europei pe hartă, am memorat numele celor mai bune hoteluri și cabarete din acele orașe și am ajuns să număr până la o sută în engleză, franceză și germană.

Tot grație lui Felix am aflat ce căutau compatrioții mei spanioli în acele ținuturi îndepărtate. Am aflat că Spania își exercita Protectoratul asupra Marocului încă din 1912, la doar câțiva ani după ce semnase cu Franța Tratatul de la Algeciras ¹, prin care, așa cum li se întâmplă rudelor sărace, față de francezii bogați, patria hispanică primise partea cea mai săracă și mai puțin dorită din acea țară. Friptura Africii, îi spuneau. Spania, pe a cărei piele de taur ² domnea sărăcia lucie, urmărea acolo mai multe lucruri: să-și retriască visul imperial, să participe la festinul colonial african al națiunilor europene, chiar dacă i-ar fi revenit doar firimituri cedate de marile puteri; să ajungă la înălțimea Franței și Angliei, după ce pierduse Cuba și Filipinele.

Nu fusese ușor ca Spania să-și asigure controlul asupra Marocului, deși zona preluată prin Tratatul de la Algeciras era restrânsă, populația indigenă prea puțin numeroasă, iar pământul neprimitiv și sărac. Au existat refuzuri și revolte interne în țara mea, precum și mii de morți spanioli și africani în nebunia sângeroasă a brutalului război din Rif. Dar a fost un succes: Spania a preluat conducerea și, după aproape douăzeci și cinci de ani de la constituirea oficială a Protectoratului, odată învinsă întreaga rezistență internă, compatrioții mei erau tot acolo, cu capitala ferm stabilită și în constantă creștere. Militari de toate gradele, funcționari de poștă, vamă și lucrări publice, inspectori, funcționari de bancă. Întreprinzători, matroane, învățători, farmaciști, juriști și vânzători. Negustori și zidari. Medici, călugărițe, lustragii și cârciumari. Familii întregi

care atrăgeau alte familii, vorbindu-le despre salarii bune și despre viitorul ce urma să fie construit în conviețuire cu alte culturi și religii. Iar eu la mijloc, una dintre ei toți. În schimbul prezenței sale, impusă în decursul unui sfert de secol, Spania dăduse Marocului utilaje, sănătate și șantiere în avans, făcuse primii pași spre îmbunătățirea moderată a agriculturii. Înființase o școală de arte și meserii tradiționale. Dăduse și tot ce le trebuia localnicilor pentru a

1. Tratatul de la Algeciras (1906) a fost semnat la sfârșitul întâlnirii dintre reprezentanții Spaniei, Franței, Germaniei, Angliei și Marocului, pentru a soluționa așa-numita „primă criză marocană”, în care se înfruntaseră Franța și Germania. La Conferința de la Algeciras, Franța și Spania și-au împărțit practic Marocul.
2. Despre Spania se spune că are forma unei piei de taur întinse.

satisfacă nevoile coloniștilor: rețea electrică, apă potabilă, școli și academii, magazine, transport public, dispensare, spitale, trenul ce unea Tetuanul cu Ceuta și cel care încă mai ducea la plaja de la Rîu Martin. De la Maroc, Spania obținuse foarte puține bunuri materiale : doar câteva resurse exploatabile. Pe plan uman, e adevărat că în ultima vreme obținuse ceva important pentru una din cele două tabere ale războiului civil: mii de soldați ai forțelor indigene marocane, care luptau ca niște lei în acele zile de cealaltă parte a strâmtoării, pentru cauza, străină lor, a armatei răsculate.

Pe lângă aceste cunoștințe și multe altele, Felix mi-a oferit și tovarășie, prietenie, idei pentru afacere. Unele dintre ele s-au dovedit excelente, altele total excentrice, dar cel puțin au făcut să râdă la sfârșitul zilei două suflete solitare: pe noi doi. N-a izbutit niciodată să mă convingă să fac din atelier un studio de experimente suprarealiste, în care glugile să aibă formă de pantof și modelele să poarte un telefon pe post de pălărie. Nu m-a putut face nici să pun scoici marine pe post de măgele și alfă în cordoane, nici să accept drept clientă o doamnă fără *glamour*. Dar l-am ascultat, e drept, cu privire la altele.

La propunerea lui, mi-am schimbat, de pildă, felul de a vorbi. Am alungat din spaniola mea curată expresiile vulgare și colocviale și mi-am creat un stil sofisticat. Am început să trântesc vorbe și expresii franțuzești pe care le auzisem de nenumărate ori în localurile din Tanger, le prinsesem din zbor în conversațiile din jur, la care aproape că nu luasem parte, sau în timpul unor întâlniri întâmplătoare cu persoane cu care nu ajunseseam să schimb mai mult de trei vorbe. Erau doar câteva expresii, abia o jumătate de duzină, dar el m-a ajutat să-mi șlefuiesc pronunțarea lor și să calculez momentele cele mai oportune pentru a le folosi. Toate erau destinate clientelor mele prezente și viitoare. Urma să le pun bolduri spunând *vous permettez?*, să confirm cu *voilà tout* și să laud rezultatele spunând *tres chic*. Urma să pomenesc de *maisons de haute couture*, cu ai

căror patroni se presupunea, poate, că fusesem prietenă, și de *gens du monde*, pe care, tot poate, îi cunoscusem în presupusele-mi călătorii pe ici și pe colo. Tuturor stilurilor, modelelor și accesoriilor pe care trebuia să le propun urma să le agăț eticheta verbală *à la française*, iar tuturor doamnelor să le spun *madame*. Omagiind anvergura patriotică a clipei, am hotărât ca pentru clientele spaniole să fac oportune referiri la persoane și locuri cunoscute cândva, când intram în cele mai bune case din Madrid. Să scot din buzunar nume și titluri, ca pe niște batiste: ușor, fără surle și trâmbițe. Că o rochie era inspirată din modelul lucrat cu doi ani înainte pentru ca prietena mea, marchiza de Puga, s-o poarte la festivalul cântecului popular andaluz din Puerta de Hierro; că o țesătură era aidoma celei folosite la debutul în societate de fiica mai mare a conților del Encinar în micul lor palat din Strada Velázquez.

La sfatul lui Felix, am cumpărat pentru ușă o placă aurie cu text franțuzesc: *Chez Sirah - Grand couturier*. La Papetăria Africană am comandat o cutie cu cărți de vizită de culoarea fildeșului, pe care erau tipărite numele și adresa atelierului. Așa făceau, după el, cele mai bune case de modă franțuzești de atunci. *H*-ul final a fost amănuntul pe care l-a adăugat, pentru a da atelierului un aer mai internațional, după cum spunea. L-am ascultat, de ce nu; la urma urmelor, nimănui nu-i strica acea micuță *folie de grandeur*. I-am făcut jocul cu privire la ea și la multe alte detalii cu care, ca într-o triplă piruetă de circ, nu doar am intrat mai sigur în viitor, ci mi-am și scos, târâș-grăpiș, un trecut din joben. Nu a trebuit să fac eforturi prea mari: după trei, patru poze, unele tușe precise și alte câteva recomandări ale Pygmalionului meu particular, clientela mea încă restrânsă și-a asumat misiunea de a-mi construi o întreagă viață în doar două luni.

Mărunta colonie a clientelor mele sus-puse din universul expatriaților mă considera o tânără croitoreasă de lux, fiică de milionar ruinat, logodită cu un aventurier aristocrat nespus de chipeș și seducător. Presupuneau că trăiserăm pe rând în multe țări și, sub amenințarea nesiguranței politice, fuseserăm obligați să închidem casele și afacerile din Madrid. Logodnicul meu conducea câteva firme prospere din Argentina, iar eu îl așteptam în capitala Protectoratului, căci sănătății mele delicate i se recomandase blândețea climei locale. Dusesem neîncetat o viață foarte agitată, hărțuită și mondenă, așa că, neputând să stau cu mâinile în sân și să mă uit cum trece timpul, hotărâsem să deschid un mic atelier în Tetuan.

Mai ales ca să mă distrez. De aceea nu ceream prețuri astronomice și nu refuzam nici o comandă.

N-am dezmințit nicicând nimic din imaginea pe care și-o făcuseră despre mine, grație pitoreștilor sugestii ale prietenului meu Felix. Nici n-am extins-o: m-am limitat pur și simplu să las totul în suspans, să alimentez misterul și să devin mai puțin concretă, mai nedefinită: un cârlig teribil cu care hrăneam morbul și prindeam noi clienți. De m-ar fi văzut micile croitorese din atelierul doănei Manuela! De m-ar fi văzut vecinele din Piața Paja, de m-ar fi văzut mama! Mama. Încercam să mă gândesc la ea cât mai puțin cu puțință, dar amintirea ei mă străfulgera constant și adânc. O știam puternică și hotărâtă; eram convinsă că putea

să reziste. Dar, chiar și așa, tot îmi doream să am vești despre ea, să aflu cum se descurca zilnic, cum se menținea pe linia de plutire singură și fără bani. Voiam să știe că eram singură, dar bine, și coseam iar. Ascultam radioul, iar Jamila îmi cumpăra dimineața de la tutungerie *Gazeta Africii*. Al doilea an de victorii sub conducerea lui Franco, scria pe coperte. Deși întreaga realitate era trecută prin filtrul taberei naționaliste, cunoșteam în linii generale situația Madridului și a rezistenței din capitală. Dar nu primeam vești direct de la mama. Ce mult îi duceam dorul, ce n-aș fi dat să pot împărtăși totul cu ea în acel oraș ciudat și luminos, să fi pregătit împreună atelierul, să-i gust iar bucatele, să-i ascult opiniile mereu justificate... Dar Dolores nu era aici. Iar eu eram între necunoscuți, nu puteam pleca, mă străduiam să supraviețuiesc și-mi inventam existența de impoștore în care intram dimineața la trezire; străduindu-mă ca nimeni să nu afle de parazitul fără scrupule care îmi mânjise sufletul și de grămada de pistoale pe care se baza afacerea grație căreia puteam mânca zilnic.

Adesea îmi aminteam și de Ignacio, primul meu logodnic. Fizic vorbind, nu-i simțeam lipsa; prezența lui Ramiro fusese intensă cu atâta brutalitate, încât a lui, dulce și delicată, îmi părea acum îndepărtată și difuză, o umbră aproape destrămată. Dar îi evocam cu nostalgie loialitatea și gingășia, precum și siguranța că nicicând n-aș fi pățit nimic lângă el. Frecvent, mult mai des decât era de dorit, amintirea lui Ramiro mă lua brusc cu asalt și-mi înfigea cu furie o sulița în inimă. Mă durea, firește că mă durea. Durerea era imensă, dar izbuteam să conviețuiesc cu ea, la fel cum te obișnuiești cu o greutate imensă: o târâi după tine, chiar dacă slăbești pasul și faci eforturi supranaturale, dar tot mergi mai departe.

Prezențele invizibile - Ramiro, Ignacio, mama, tot ce pierdusem, tot trecutul - au devenit treptat tovărășii mai mult sau mai puțin volatile și intense, cu care am învățat să conviețuiesc. Mă invadau în singurătate, în după-amiezile tăcute din atelier, când lucram printre tipare și seilături, în pat la culcare ori în penumbra ce domnea în salon în serile când Felix nu venea, hoinărind clandestin. În restul zilei, mă lăsaui îndeobște liniștită: intuiau, probabil, că eram prea ocupată pentru a le da vreo atenție. Îmi erau de ajuns afacerea pe care trebuia s-o țin pe linia de plutire și personalitatea înșelătoare pe care trebuia să mi-o desăvârșesc.

La venirea primăverii, a crescut volumul de muncă. Vremea se schimba, iar clientele îmi cereau modele ușoare pentru diminețile senine și viitoarele nopți ale verii marocane. S-au ivit fețe noi, alte două nemțoaice, noi evreice. Grație lui Felix, mi-am făcut o idee cât de cât precisă despre ele. Le întâlnea îndeobște în portal, pe scară, pe palier și pe stradă, intrând sau ieșind din atelier. Le recunoștea și

le identifica ; ori de câte ori îi lipsea un detaliu, se distra căutând mici informații ici și colo, pentru a le stabili profilul: cine erau ele și familiile lor, unde se duceau, de unde veneau. Mai târziu, după ce-și lăsa mama prăbușită în jilț, cu ochii dați peste cap și firicele de băutură șiroindu-i din gură, îmi povestea tot ce aflase.

Așa am aflat, de pildă, detalii despre Frau Langenheim, una dintre nemțoaicele care mi-au devenit curând cliente asidue. Tatăl ei fusese ambasadorul Italiei la Tanger, iar mama era englezoaică, dar ea luase numele soțului, un inginer de mine în etate, înalt, chel, membru reputat al micii, dar hotărâtei colonii germane din Marocul spaniol: unul dintre naștii care, în fața spasmului republican, mi-a spus Felix, obținuseră brusc și direct de la Hitler primul ajutor extern pentru armata răsculată, la doar câteva zile după insurecție. Abia după o vreme am putut aprecia rolul important jucat de înfumuratul soț al clienței mele în turnura luată de războiul civil, căci, datorită lui Langenheim și Bernhardt, alt neamț rezident în Tetuan, pentru a cărei soție, pe jumătate argentiniană, am ajuns să cos uneori, trupele lui Franco, fără s-o fi plănit și într-un răstimp extrem de scurt, puseseră mâna pe ajutoarele militare ajunse în Peninsulă. Câteva luni mai târziu, în semn de recunoștință pentru semnificativa acțiune a soțului, cliența mea avea să primească din mâinile califului cea mai importantă distincție din Protectorat, iar eu aveam s-o îmbrac în mătase și organza în vederea festivității.

Cu mult înaintea aceluia act protocolar, într-o dimineață de aprilie, Frau Langenheim a adus la atelier o doamnă pe care n-o cunoșteam. S-a auzit soneria și a deschis Jamila; așteptam în salon, prefăcându-mă că studiam urzeala unei țesături la lumina ce intra direct pe balcoane. În realitate, nu priveam la nimic; adoptasem pur și simplu poza aceea pentru a-mi primi cliența ca o profesionistă.

— Vă aduc o prietenă din Anglia care vrea să vă admire creațiile, a zis soția neamțului, intrând în încăperea cu pas sigur.

Alături de ea era o blondă foarte slabă, fără nimic de produs național. Mi-am zis că avea, probabil, cam aceeași vârstă cu mine, dar că, fiind atât de dezinvoltă, putea trăi vreo mie de vieți ca a mea. Mi-au atras atenția îndrăzneala spontană, siguranța covârșitoare pe care o emana și eleganța neteatră cu care m-a salutat atingându-mi degetele, în timp ce, cu un gest grațios, își îndepărta de pe față o șuviță de păr. Se numea Rosalinda Fox ¹, pielea ei foarte albă și fină părea făcută din hârtie de împachetat dantele, și avea un mod straniu de a vorbi, aruncând repezit și uneori aproape neinteligibil cuvinte din limbi diferite într-un ritm extravagant.

— Am nevoie de garderobă urgent, *so... I believe* că dumneata și eu suntem condamnate... *err... to understand each other*. Să ne înțelegem, *I mean*, a spus, încheindu-și fraza cu un ușor hohot de râs.

1. Pentru povestea Rosalindei Powell-Fox (1910-2006) nu avem multe surse istorice. Unii jurnaliști au bănuț că această aristocrată cosmopolită și carismatică a făcut spionaj în favoarea țării ei Anglia. La moartea sa, în Guadarranque, Cádiz, puțini mai știau

că, în anii premergători celui de-al Doilea Război Mondial, ea a avut o substanțială influență politică (după cum mărturisește cartea unde își povestește parțial aventurile, *The Grass and the Asphalt*, Churchill i-a mulțumit personal pentru tot ce a făcut în cursul războiului pentru Marea Britanie).

Frau Langenheim a refuzat să stea jos cu un „mă grăbesc, iubito, trebuie să plec”. În ciuda numelui și originilor ei amestecate, vorbea curgător spaniolește.

— Rosalinda, *cara mia*, ne vedem după-amiază la cocteilul consulului Leonini, a zis, despărțindu-se de prietenă. *Bye, sweetie, bye*, pa, pa.

Nou-venita și cu mine ne-am așezat, iar eu am reluat protocolul altor prime vizite: mi-am etalat catalogul de poze și expresii, am răsfoit reviste și am cercetat țesături împreună. Am sfătuit-o și a ales; apoi s-a răzgândit, și-a rectificat hotărârea și a ales iar. Chiar de la început, eleganta naturalețe a purtării ei m-a făcut să mă simt în largul meu lângă ea. Purtarea mea artificială mă obosea uneori, mai ales alături de cliente foarte exigente. Nu era însă cazul ei: totul a decurs fără tensiuni și pretenții exagerate.

Am trecut în camera de probă și i-am măsurat oasele mici, ca de pisică, cele mai mici măsuri pe care le notasem vreodată. Am continuat să vorbim despre țesături și modele,

mâneci și decolteuri; am revăzut după aceea tot ce alesese, am căzut de acord, și eu am notat. O rochie *chemisier* pentru dimineață, din mătase imprimată, un taior din lână fină de culoarea coralului roz și o rochie de seară inspirată din ultima colecție Lanvin. I-am dat întâlnire peste zece zile și cu asta am crezut că terminaserăm. Dar noua clientă a considerat că nu sosise momentul să plece și, încă instalată pe sofa, și-a scos tabachera de бага și mi-a oferit o țigară.

Am fumat fără grabă, comentând modele, și mi-a lămurit ce gusturi avea în jumătățile ei de limbă străină. Arătând modelele, m-a întrebat cum se spunea în spaniolă *broderie, umăr*

și *cataramă*. Am lămurit-o, am râs de stângăcia delicată cu care pronunța, am fumat iar și, în sfârșit, a decis să plece, cu calm, ca și cum n-avea nimic de făcut și n-o aștepta nimeni

nicăieri. Înainte de a ieși, și-a refăcut machiajul, privindu-și fără prea mare interes chipul reflectat în minuscula oglindă a pudrierii. Și-a aranjat apoi buclele blonde și și-a luat

pălăria, poșeta și mănușile, toate elegante și de cea mai bună calitate, dar am observat că absolut noi. Am condus-o la ușă, i-am auzit tocurile pe scară în jos și n-am mai auzit

de ea decât peste multe zile. N-am întâlnit-o niciodată în plimbările mele din amurg, nu i-am intuit prezența niciunde nimeni nu mi-a vorbit de ea, dar nici n-am încercat să aflu cine era englezoaica aceea care părea să dispună de atâtea ceasuri de prisos.

În toate zilele acelea am lucrat fără preget: numărul tot mai mare al clientelor făcea timpul de lucru interminabil, dar mi l-am calculat cu grijă, am cusut fără oprire până în zori și am terminat totul la termenul prevăzut. Zece zile după prima întâlnire, cele trei comenzi ale Rosalindei Fox stăteau pe manechine, gata pentru prima probă. Dar ea nu și-a făcut

apariția în acea zi. Nici în doua, nici în treia. Nu s-a deranjat să sune, nici nu mi-a trimis vreun mesaj de scuze, amânând întâlnirea ori justificându-și întârzierea. Era întâia oară că pățeam așa ceva cu o comandă. Mi-am zis că, poate, nu intenționa să revină, că era o străină în trecere, un suflet privilegiat care ieșea când voia din Protectorat și se mișca liber dincolo de frontierele lui; o adevărată cosmopolită, și nu o falsă mondenă ca mine. Neputând să aflu explicația rezonabilă a purtării ei, am hotărât să nu mă mai gândesc la ea, ci la celelalte angajamente. Cinci zile după data fixată, a apărut ca și cum căzuse din cer, chiar când terminam de mâncat. Lucrasem în graba mare toată dimineața și izbutisem, în fine, să mănânc după ora trei. S-a auzit soneria, iar Jamila a deschis chiar când terminam o banană în bucătărie. De cum am auzit vocea englezoaicei în capătul culoarului, m-am spălat pe mâini în chiuvetă și m-am dus să-mi pun pantofii cu toc. Am ieșit repede s-o primesc, curățându-mi dinții cu limba și potrivindu-mi părul cu o mână, în timp ce cu cealaltă îmi aranjam cusăturile fustei și reverele jachetei. Salutul ei a fost la fel de lung ca și întârzierea.

— Trebuie să cer mii scuze che nu am venit mai devreme și che sosesc acum pe neașteptat, așa se zice?

— Neașteptate, am corectat-o.

— Neașteptate, *sorry*. Am fost plecată *a few days*, aveam chestii de aranjat în Gibraltar, deși mă tem nu am izbutit, *Anyway*, sper nu sosesc prost.

— Deloc, am mințit. Intrați, vă rog.

Am condus-o în camera pentru probe și i-am arătat cele trei modele. Le-a lăudat, dezbrăcându-se până la lenjeria de corp. Purta un combinezon de satin care, la vremea lui, fusese probabil o minunăție, dar timpul și uzura îi răpiseră parțial vechea splendoare. Nici ciorapii de mătase nu păreau tocmai ieșiți din magazinul unde îi cumpărase cândva, dar emanau *glamour* și înaltă calitate. Rând pe rând, i-am probat cele trei modele pe trupul fragil și osos. Avea pielea atât de transparentă, că de sub ea păreau să i se vadă, albăstrui, toate venele din trup. Cu gura plină de bolduri, am corectat milimetri și am ajustat ciupituri de material pe fragilul contur al siluetei. Părea mereu mulțumită, m-a lăsat să fac ce hotăram, a acceptat sugestiile propuse și abia dacă a cerut câteva schimbări. Am terminat proba, sigură că totul era *tres chic*. Am așteptat în salon să se îmbrace. După două minute a revenit, și din purtarea ei am dedus că, în ciuda sosirii intempestive, nici acum nu se grăbea să plece. I-am oferit ceai.

— Mor pentru o ceașcă de Darjeeling cu o picătură de lapte, dar cred che ai ceai verde cu mentă, *right*?

Habar n-aveam despre ce elixir vorbea, dar nu am arătat.

— Așa-i, ceai arăbesc, am spus fără urmă de tulburare.

Am invitat-o să ia loc și am chemat-o pe Jamila.

— Deși-s englezoaică, a explicat, am trăit cea mai mare parte din viața mea în India și, cu toate che-i foarte probabil să nu întorc nicicând, multe lucruri de-acolo îmi lipsesc. Ca

ceaiul *nosso*, de exemplu.

— Vă înțeleg. Și eu mă obișnuiesc cu unele lucruri de aici și duc lipsa multora lăsate în urmă.

— Unde locuiai înainte? a vrut să știe.

— La Madrid.

— Și înainte?

Am fost gata să râd, auzindu-i întrebarea: să-mi dau uitării imposturile inventate pentru presupusu-mi trecut și să recunosc deschis că nicicând nu ieșisem din orașul unde mă născusem până când un neobrăzat hotărâse să mă târască după el, ca să mă arunce apoi ca pe un muc de țigară. Dar m-am abținut și am recurs iar la stilul meu fals și vag.

— Mă rog, în diferite locuri, ici și colo, știți cum e, deși Madridul e probabil orașul în care am locuit cel mai mult. Și dumneavoastră ?

— *Let's see*, să recapitulem, a zis amuzată. Născută în Anglia, dar imediat am fost dusă la Calcutta. La zece ani, părinții m-au trimis iar în Anglia, pentru studii, *err...* la șaptesprezece am revenit în India și la doizeci am întors *de novo* în Occidentul. Acolo, am stat iar un timp la London și apoi alt mult timp în Elveția. *Err... Later*, alt an în Portugal, de aceea confund uneori două limbi, portugheza și spaniola. Și acum, în sfârșit, eu m-am instalat în Africa: pentru început la Tanger, nu demult la Tetuan.

— Pare o viață interesantă, am spus, neputând reține harababura aceea de destinații exotice și vorbe incorect pronunțate.

— *Well*, depinde cum privești, a replicat, ridicând din umeri și sorbind grijuliu, ca să nu se ardă cu ceaiul pe care Jamila tocmai ni-l servise în pahare. Nu mi-a pasat, deloc nu aș fi rămas în India, dar neașteptat s-au întâmplat lucruri care m-au obligat mă mut. Destinul ia uneori decizii pentru noi, *right? After all, err... that's life*. Asta-i viața, *no?*

În ciuda pronunțării ei ciudate și a vizibilei distanțe dintre lumile noastre, am înțeles perfect la ce se referea. Am terminat ceaiul, tăifăsuind despre fleacuri: micile retușuri pe care trebuia să le fac la mânecile rochiei din șantung natural imprimat, data viitoarei probe. S-a uitat la ceas și imediat și-a amintit ceva.

— Trebuie plec, a zis, ridicându-se. Am uitat che trebuie fac *some shopping*, cumpăr lucruri, pe urmă merg aranjez. Sunt invitată la cocteil acasă la consul belg.

Vorbea fără să mă privească, în timp ce-și punea mănușile și pălăria. O priveam curioasă, întrebându-mă cu cine mergea, oare, acea femeie la toate petrecerile, cu cine împărțea libertatea de a intra și a ieși, lipsa de griji, aidoma unei fetițe înstărite, și hoinăreală prin lume, sărind de pe un continent pe altul, vorbind limbi încălecate și bând ceai cu arome din mii de țări. Comparând viața ei de aparentă trândăvie cu truda mea zilnică, am simțit brusc pe șira spinării ceva asemănător invidiei.

— Știți de unde pot cumpăra un costum de baie ? a întrebat brusc.

— Pentru dumneavoastră?

— Nu. *Para el meu filho*.

— Pardon ?

— *My son. No, that's English, sorry*. Fiul meu?

— Fiul dumneavoastră? am întrebat, nevenindu-mi să cred.

— Fiul meu, *that's the word*. Îl cheamă Johnny, are cinci ani *and he's so sweet...* Un amor.

— Și eu am sosit de curând la Tetuan, nu cred că vă pot ajuta, am spus, încercând să nu par deconcertată.

Viața idilică pe care abia cu câteva clipe mai înainte îmi închipuiam că o ducea acea femeie superficială și copilăroasă presupunea prieteni și admiratori, cupe cu șampanie, voiajuri transcontinentale, combinezoane de mătase, petreceri până în zori, rochii de seară *haute couture* și, cu mari eforturi, poate un soț tânăr, frivol și atrăgător ca și ea. Dar n-aș fi crezut nicicând că avea un fiu, fiindcă niciodată nu mă gândisem la ea ca la o mamă de familie. Dar se pare că era, totuși.

— Ei bine, nu face griji, găsesc eu, a spus în loc de rămas-bun.

— Mult noroc. Și nu uitați, vă aștept peste cinci zile.

— Am să vin, *I promise*.

A plecat și nu s-a ținut de cuvânt. A venit nu peste cinci, ci peste patru zile: fără vreun anunț prealabil și nespus de grăbită. Jamila mi-a anunțat venirea ei pe la prânz, în timp

ce-i făceam o probă Elviritei Cohen, fiica celui care deținea Teatrul Național de pe vechea mea stradă Luneta și una dintre cele mai frumoase femei pe care le-am văzut în viața mea.

— Duamna Rosalinda zice trebuie vede dimișoara Sira.

— Spune-i să aștepte, că vin la ea într-un minut.

Dar au trecut mai multe, probabil că peste douăzeci, fiindcă a trebuit să fac mici modificări la rochia pe care frumoasa evreică cu tenul neted urma s-o poarte la un eveniment social. Îmi vorbea fără grabă în *haketia* ei muzicală: *ridică puțin aici, regina mea, ce bine cade, da*.

Aflasem, ca întotdeauna, de la Felix în ce situație erau evreii sefarzi din Tetuan. Puternici unii, modești alții, discreți cu toții; buni negustori, instalați în nordul Africii încă de la expulzarea din Peninsula, în urmă cu secole, spanioli, în sfârșit, cu drepturi depline de când guvernul republican acceptase să le recunoască oficial originea în urmă cu doi ani.

Comunitatea sefardă reprezenta aproximativ a zecea parte din populația pe care o avea Tetuanul în acei ani, dar în mâinile ei se afla o mare parte a puterii economice din oraș. Evreii sefarzi construiseră majoritatea noilor clădiri din orașul nou și fondaseră multe dintre cele mai bune afaceri și magazine din localitate: magazine de bijuterii, cizmării, magazine de țesături și confecții. Puterea lor financiară se reflecta în centrele școlare (Alianța Israelită), în propriul cazinou și în multele sinagogi în care se adunau să se roage și să-și țină sărbătorile. Probabil că la una dintre ele avea să-și inaugureze Elvira Cohen rochia din material de grogrenă pe care i-o probam când a sosit, în a treia ei vizită, imprevizibila Rosalinda Fox.

Neliniștită, aștepta în salon, în picioare lângă unul dintre balcoane. Cele două cliente s-au salutat de departe, cu politețe distantă: englezoaica distrată, sefarda surprinsă și curioasă.

— Am o problemă, a zis, apropiindu-se precipitat de mine, imediat ce zgomotul ușii ne-a anunțat că eram singure.

— Spuneți-mi. Nu vreți să luați loc?

— Aș prefera un păhărel. *A drink, please*.

— Mă tem că nu vă pot oferi decât ceai, cafea sau apă.

— Evian?

Am făcut semn cu capul că nu, spunându-mi că trebuia să-mi fac un mic bar, ca să pot ridica moralul clientelor în criză.

— *Never mind*, a șoptit, așezându-se leneș.

Am urmat-o și m-am instalat în jilțul din fața ei, am pus automat și dezinvolt picior peste picior și am așteptat să-mi destăinuie motivul vizitei intempestive. Dar înainte și-a scos

tabachera și, după ce a aprins o țigară, a aruncat-o neglijent pe sofa. După ce a tras primul fum, dens și profund, și-a dat seama că nu-mi oferise și mie una, și-a cerut scuze și și-a

amendat purtarea cu un gest. Am oprit-o: „Nu, mulțumesc”. Așteptam o clientă peste puțin timp și nu voiam să-mi miroasă degetele a tutun în intimitatea camerei de probă. Și-a închis

tabachera și a vorbit, în sfârșit.

— Îmi trebuie *an evening gown*, *err...* un rochie spectaculos pentru *esta misma noite*. Mi-a venit o invitație noașteptată și trebuie merg cu rochia *like a princess*.

— Ca o prințesă?

— *Right*. Ca o prințesă. E un mod *de falar*, *obviously*. Trebuie ceva *muito*, *muito* elegant.

— Am o rochie de seară pregătită pentru proba a doua.

— Poate fi gata azi?

— Absolut imposibil.

— Și alt model?

— Mă tem că nu vă pot ajuta. Nu vă pot oferi nimic: nu fac confecții, lucrez doar la comandă.

A tras iar adânc din țigară, dar de astă dată nu mai era absentă, ci mă privea fix prin fum. De pe chip îi dispăruse norul de fetiță fără griji și se uita la mine nervoasă, dar hotărâtă să nu se lase înfrântă cu ușurință.

— Eu am nevoie de soluție. Chind m-am mutat din Tanger în Tetuan, am pregătit *trunks*, cufere de trimis la mama în Anglia, cu lucruri pe care nu port. Din greșeală, cufărul cu

evening gowns, cu toate *los meus* rochii *de noite*, a ajuns tot la ea pe neașteptat, aștept trimită *back*, adică întoarcă. Tocmai aflat che *esta noite* sunt invitată la recepție dată *by the German consul*, consul din Germania.

Err... It's the first time, prima oară che am să asist public la eveniment cu bărbat cu care am o... o... legătură *muito especial*.

Vorbea repede, dar cu grijă, străduindu-se să mă facă să-i înțeleg exprimarea spaniolă, care, din pricina nervilor, suna mai portugheză ca niciodată și era mai plină de vorbe în engleza ei decât în oricare dintre întâlirile noastre anterioare.

— *Well, it is... mmm... It's muito importante for... for... for him*, pentru acest bărbat și mine fac eu *una boa impressao* celor din *German colony*, din colonia germană de la Tetuan. *So far*, până acum, Mrs. Langenheim m-a ajutat cunosc pe unii dintre ei *individually*, pentru che ea e *half English*, jumate engleză, *err...* dar *esta noite* e prima oară che eu apar în public cu bărbatul, *openly together*, împreună pe față, așa che eu trebuie merg *extremely well dressed*, foarte bine îmbrăcată, și... și...

Am întrerupt-o: nu trebuia să se străduiască atâta pentru nimic.

— Îmi pare extrem de rău, vă asigur. Aș fi încântată să vă pot ajuta, dar îmi e cu totul imposibil. Așa cum tocmai v-am spus, nu am nimic gata făcut în atelier și nu vă pot termina rochia în doar câteva ceasuri: am nevoie de cel puțin trei sau patru zile pentru așa ceva.

A stins țigara în tăcere, gânditoare. Și-a mușcat buza și a tăcut câteva clipe înainte de a ridica privirea și a ataca iar, întrebând vădit incomodată:
— Nu pot împrumut rochie ta de seară ?

Am făcut un gest negativ, încercând să inventez o scuză verosimilă în spatele căreia să ascund lamentabila realitate că n-aveam nici una.

— Cred că nu. Toate rochiile mele au rămas la Madrid când a izbucnit războiul și mi-a fost imposibil să le recuperez. Aici abia dacă am câteva haine de stradă, dar nimic de seară. Duc o viață socială foarte redusă, știți? Logodnicul meu e în Argentina, iar eu...

Spre marea mea ușurare, m-a întrerupt imediat.

— *I see*, înțeleg.

Am tăcut câteva clipe eterne, fără să ne privim în ochi, ascunzându-ne fiecare stânjeneala, cu atenția concentrată în puncte opuse ale încăperii. Una spre balcoane, alta spre arcada ce despărțea salonul de intrare. Ea a fost cea care a spart tensiunea.

— *I think I must leave now*. Eu trebuie plec.

— Credeți-mă că-mi pare rău. Dacă am fi avut ceva mai mult timp...

Nu mi-am terminat fraza: mi-am dat brusc seama că nu avea nici un sens să evoc iremediabilul. Am încercat să schimb vorba, să distrag atenția de la trista realitate ce

precedea lunga ei noapte de eșec lângă cel de care era îndrăgostită. Tot mă mai intriga viața ei, o femeie foarte hotărâtă și grațioasă, care tocmai își strângea, atentă, lucrurile și se apropia de ușă.

— Mâine voi avea totul gata pentru a doua probă, de acord? am spus în loc de orice consolare inutilă.

A surâs vag și, fără alte cuvinte, a plecat. Iar eu am rămas singură, în picioare, nemișcată, parțial consternată de incapacitatea de a-mi ajuta o clientă la nevoie, parțial intrigată de modul ciudat în care îmi apărea în fața ochilor viața Rosalindei Fox, o tânără mamă călătoare, care pierduse cufere pline cu rochii de seară ca și cum, în graba unei după-amiezi ploioase, și-ar fi uitat poșeta pe o bancă din parc sau pe o masă de cafea.

M-am aplecat peste balconul pe jumătate acoperit de un oblon și am văzut-o ieșind în stradă. S-a apropiat fără grabă de un automobil roșu electric, parcat chiar în fața portalului meu. Am presupus că o aștepta cineva, poate chiar bărbatul căruia era atât de dornică să-i facă plăcere în seara aceea. N-am putut să-mi înving curiozitatea și m-am străduit să-i întrezăresc chipul, schițând în minte scene imaginare. Am presupus că era neamț, poate de aceea voia să facă impresie bună coloniei germane. Îl bănuiam tânăr, atrăgător, întreprinzător; monden, hotărât ca și ea. N-am prea avut timp să bat câmpii, fiindcă, de cum a ajuns la automobil și a deschis portiera din dreapta (care se presupunea că era a copilotului), am constatat cu uimire că acolo era volanul, iar ea avea intenția să șofeze. Nimeni n-o aștepta în mașina aceea care, fiind englezească, avea volanul

pe dreapta; a demarat de una singură și a plecat tot singură, așa cum venise. Fără un bărbat, fără o rochie pentru seara aceea și, foarte probabil, fără cea mai mică speranță de a găsi vreo soluție în cursul după-amiezii.

Încercând să uit amărăciunea provocată de întâlnirea noastră, am început să așez la loc obiectele mutate din loc în prezența Rosalindei. Am luat scrumiera, am șters scrumul căzut pe masă, am potrivit un colț al covorului cu vârful pantofului, am îndreptat pernele de care stătuserăm rezemate și am început să fac ordine în revistele pe care ea le răsfoise când încheiam proba Elviritei Cohen. Am închis un *Harper's Bazaar* deschis la un anunț de rujuri de buze Helena Rubinstein și eram gata să fac același lucru cu un *Madama Figaro* de primăvară, când am recunoscut fotografia unui model ce mi s-a părut ușor familiar. În minte mi-au ajuns atunci, ca un stol de păsări, mii de amintiri din alte vremuri. Aproape fără să fiu conștientă de ceea ce făceam, am strigat-o din răsuputeri pe Jamila. A venit dintr-o suflare în salon, gonind nebunește.

— Zboară acasă la Frau Langenheim și roag-o să dea de doamna Fox. Trebuie să vină aici imediat; spune-i că-i extrem de urgent.

— Creatorul modelului, draga mea ignorantă, e Mariano Fortuny y Madrazo, fiul marelui Mariano Fortuny, care-i, probabil, cel mai mare pictor din secolul al XIX-lea, după Goya.

A fost un artist fantastic, foarte legat de Maroc, desigur. A venit aici în timpul războiului din Africa, l-au uluit lumina și exotismul acestui pământ și a încercat să le reflecte în multe tablouri; una dintre pânzele lui cele mai cunoscute este, de fapt, *Bătălia pentru Tetuan*. Dar dacă Fortuny-tatăl a fost un pictor magistral, fiul e un geniu autentic. Și el pictează, dar în atelierul venețian face și scenografie pentru piese de teatru, e fotograf, inventator, studiază tehnici clasice, pictează țesături și rochii, aidoma miticului Delphos pe care tu, mică farsoare, tocmai l-ai reinterpretat casnic, intuiesc că foarte bine.

Felix vorbea întins pe sofa și ținând în mâini revista cu poza ce-mi trezise amintiri. Epuizată de acea după-amiază intensă, ascultam nemișcată în fotoliu, nemaivând putere să țin nici măcar un ac între degete. Îi istorisise tot ce se întâmplase în ultimele ceasuri, începând cu clipa când clienta mea își anunțase întoarcerea la atelier cu o frână zdravănă, care îi făcuse pe vecini să iasă în balcoane. Urcase în goană, sunându-și graba pe trepte. O așteptasem cu ușa deschisă și, fără ca măcar s-o salut, îi propusesem ideea mea.

- O să încercăm să facem urgent un Delphos, știți despre ce vorbesc?
- Un Delphos ca de Fortuny? a întrebat, neîncrezătoare.
- Un fals Delphos.
- Crede che-i posibil ?

O clipă, ne-am înfruntat din priviri. A ei exprima speranța brusc recăpătată. A mea, nu știam. Hotărâre, cutezanță, dorința de a triumfa, de a ieși cu succes din acea situație poate. Probabil că în străfundul ochilor mei era și o oarecare spaimă de eșec, dar încercam s-o fac cât mai puțin vizibilă,

— L-am mai încercat și înainte; cred că-1 putem face. I-am arătat țesătura pregătită, un cupon mare de atlas din mătase cenușie, pe care Candelaria o găsisse într-una din ultimele ei piruete prin capricioasa artă a trocului. Evident, m-am ferit să-i menționez originea.

— La ce oră sunteți invitată ?

— La opt.

M-am uitat la ceas.

— Bine, iată ce facem. E aproape unu. Termin proba pe care o am în mai puțin de zece minute, pun pânza la apă și apoi la uscat. Am nevoie de patru, cinci ore, până la șase seara. Și de încă o oră și jumătate de lucru: e foarte simplu, doar câteva cusături drepte; am toate măsurile dumneavoastră, așa că n-am nevoie de probă. Dar îmi trebuie ceva timp pentru cusut și finisat. Aproape de ora limită. Scuzăți că întreb, nu-s curioasă...

— Pe Paseo de las Palmeras.

Trebuia să fi bănuțit: acolo erau multe dintre cele mai frumoase reședințe din Tetuan. O zonă îndepărtată și discretă din sudul orașului, lângă parc, aproape la picioarele impunătorului masiv Gorgues, cu case mari, împrejmuite de grădini. Dincolo de ea, grădini și culturi de trestie.

— Atunci, va fi cu neputință să vă trimit rochia acasă. M-a privit interogativ.

— Va trebui să vă îmbrăcați aici, am lămurit-o. Veniți pe la șapte și jumătate, machiată, coafată, gata de vizită, cu pantofii și bijuteriile pe care le veți purta. Vă sfătuiesc să nu fie multe, nici excesiv de vizibile: rochia n-are nevoie de ele, veți fi mult mai elegantă cu accesorii sobre, înțelegeți?

A înțeles perfect. A priceput, mi-a mulțumit, ușurată, pentru efort și a plecat iar. Peste o jumătate de oră, ajutată de Jamila, mi-am început munca cea mai neprevăzută și mai temerară din scurta-mi carieră de croitoreasă solitară. Dar știam ce făceam, fiindcă pe vremuri, în casa doănei Manuela, ajutasem o dată la același lucru. O făcusem pentru o clientă pe cât de stilată, pe atât de săracă, Elena Barea. Pe când prospera, îi cususem modele somptuoase din cele mai nobile materiale. Spre deosebire, totuși, de alte doamne din anturajul și de condiția ei, care în vremuri de mai mică opulență monetară inventau călătorii, întâlniri sau boli pentru a-și

scuza neputința de a face față unor noi comenzi, ea nu se ascundea niciodată. Când vacile slabe își făceau intrarea în afacerea oscilantă a soțului său, Elena Barea nu înceta niciodată să ne viziteze la atelier. Revenea, râdea fără pudoare de volatilitatea averii ei și, mână în mână cu patroana, se străduia să modifice modele vechi, pe care să le dea drept noi, schimbând tăieturi, adăugând ornamente și recompunând părțile cele mai nebănuite. Sau alegea cu mare pricepere materiale ieftine și modele mai puțin elaborate: izbutea astfel să reducă la maximum facturile, fără să-și afecteze prea mult

eleganța. Foamea ascute inteligența, conchidea mereu, cu un hohot de râs. Nici mama, nici doña Manuela, nici eu nu ne-am crezut ochilor când am văzut-o venind cu cea mai originală comandă.

— Vreau să-mi faceți o copie după ăsta, a spus, scoțând dintr-o cutiuță ceea ce părea să fie un tub îngust dintr-o pânză de culoarea sângelui.

A râs de uluiala noastră:

— Asta, doamnelor, e un Delphos, o rochie unică. O creație a artistului Fortuny: se cos la Veneția și se vând doar în magazine foarte selecte din marile orașe europene. Priviți ce minune de culoare, ce pliseuri. Tehnicile prin care se obțin sunt secretul absolut al creatorului. Și-ți vine mânușă. Iar eu, dragă doña Manuela, vreau unul la fel. Fals, firește.

A prins între degete un capăt al materialului și, ca prin magie, s-a ivit o rochie din atlas de mătase roșie, somptuoasă, strălucitoare, care cădea până la pământ, impecabil drapată, terminată într-un cerc deschis la bază; un tiv rotit, cum îl numeam îndeobște. Era un soi de tunică, pe care am zărit mii de pliuri minuscule verticale. Clasică, simplă, distinsă. Trecuseră patru sau cinci ani de atunci, dar în memorie îmi dăinuia intact întregul proces de confecționare a rochiei, căci participasem activ la toate etapele. La Elena Barea și la Rosalinda Fox, tehnica avea să fie aceeași; singurul impediment era că timpul abia îmi ajungea și trebuia să lucrăm în marș forțat. Ajutată fără preget de Jamila, am pus pe foc câteva oale cu apă, pe care, când au dat în fiert, le-am vărsat în vană. Aproape opărindu-mi mâinile, am muiat cuponul în apă. Baia se umplea de abur, care ne ștergea imaginile din oglindă, iar noi priveam, nervoase, în timp ce fruntea ni se acoperea cu stropi de sudoare. După un timp, am hotărât să scoatem pânza care, închisă la culoare, era de nerecunoscut. Am aruncat apa și, luând fiecare câte un capăt, am răsucit țesătura din răputeri, pe lung, fiecare într-un sens, ca pe cearșafurile de la pensiunea de pe Strada Luneta, pentru a scurge și ultima picătură de apă, înainte de a o pune la soare. De astă dată nu aveam să desfășurăm materialul cât era de mare, ci exact invers: să-1 ținem cât puteam de strâns pe lung, pentru ca, odată uscat, în boțea lui să rămână neschimbate toate pliurile mătăsii. Apoi am pus țesătura mototolită într-un lighean și am cărat-o împreună până sus, pe acoperișul-terasă. Am răsucit iar cele două capete în sensuri opuse până când cuponul, transformat într-o funie groasă, s-a arcuit în cerc; după aceea am întins pe jos un prosop și am sprijinit pe el prima formă a rochiei pe care, peste doar câteva ceasuri, urma s-o poarte clienta mea englezoaică la prima ei apariție în public, la braț cu enigmaticul bărbat din viața ei.

Am lăsat țesătura să se usuce la soare și, coborând în casă, am umplut mașina de gătit cu cărbune, ca să funcționeze la maximum și să atingă temperatura dintr-o sală a cazanelor. Când încăperea a devenit un cuptor și am socotit că soarele începea să slăbească în amurg, ne-am întors pe acoperișul-terasă și am luat pânza făcută funie. Am întins alt prosop pe fonta mașinii de gătit, iar pânza am pus-o pe el, încă strânsă și răsucită ca un inel. La fiecare zece minute, o răsuceam, fără s-o desfacem, astfel încât căldura cărbunilor s-o usuce uniform. Dintr-un rest de material nefolosil am confecționat, între două drumuri la bucătărie, un cordon din trei benzi de pânză tare, cusută pe o simplă bandă lată de mătase călcată. La cinci după-amiază, am luat

materialul mototolit de pe plita de fontă și l-am dus în atelier. Părea o tobă fierbinte : nimeni nu și-ar fi închipuit ce aveam de gând să fac cu el în mai puțin de un ceas.

Am întins cuponul pe masa de croit și, puțin câte puțin, am desfăcut cu cea mai mare grijă tubul de pânză răsucită. Ca prin minune și spre stupefarea Jamilei, în fața ochilor mei nervoși, mătasea s-a arătat plisată, strălucitoare, frumoasă. Pliurile nu erau continue, ca ale autenticului model Fortuny, fiindcă nu avusesem nici mijloacele, nici cunoștințele tehnice necesare, dar obținusem un efect similar, care să dureze cel puțin o noapte; una specială pentru femeia dornică să-și facă o apariție spectaculoasă. Am desfăcut țesătura cât era de mare și am lăsat-o să se răcească. Am tăiat-o apoi în patru bucăți, din care am făcut un soi de husă cilindrică îngustă, care trebuia să se muleze pe trup ca o a doua piele. Am croit o simplă deschidere pentru cap și alte două pentru brațe. Nu aveam vreme pentru finisaje ornamentale, în doar ceva mai mult de un ceas falsul Delphos trebuia să fie gata: versiunea rapidă și de casă a unui model revoluționar din ceea ce numim *haute couture*; o imitație înșelătoare, în stare să impresioneze, totuși, orice privire care ar fi căzut pe trupul ce urma s-o poarte peste nici o jumătate de oră.

Tocmai studiam efectul cordonului, când s-a auzit soneria. Abia atunci am observat ce lamentabil arătam. Sudoarea, urmare a folosirii apei fierbinți, îmi stricase machiajul și coafura; căldura, efortul de a răsuci materialul, drumurile dus-întors pe acoperiș, ca și toată truda fără preget din cursul dupăamiezii mă lăsaseră de parcă peste mine ar fi galopat toate Regimentele de Cavalerie. Am fugit în odaia mea, iar Jamila s-a dus să deschidă; mi-am schimbat hainele în graba mare, m-am pieptănat, m-am aranjat. Rodul muncii mele era mulțumitor, iar eu trebuia să fiu la înălțime.

Am ieșit s-o primesc pe Rosalinda, închipuindu-mi că mă aștepta în salon, dar, trecând pe lângă ușa deschisă a atelierului, am zărit-o lângă manechinul pe care îi pusese rochia. Era cu spatele la mine, așa că nu i-am putut vedea chipul. Din ușă, am întrebat-o pur și simplu:

— Vă place?

S-a întors pe loc și nu mi-a răspuns. Cu pași sprinteni, a venit lângă mine, mi-a luat mâna și mi-a strâns-o cu putere.

— Mulțumesc, mulțumesc, *a milion* mulțumesc.

Avea părul strâns într-un concii căzut pe ceafă, cu onduleurile naturale ceva mai marcate decât de obicei. Era machiată discret pe ochi și pomeți; pe buze avea însă un ruj mult mai spectaculos. Purta *stiletos* care o ridicau cu aproape o palmă peste înălțimea naturală. Doi cercei din aur alb, cu briliante, lungi, divini, erau singurele podoabe. Se dăduse cu un parfum delicios. Și-a scos rochia de stradă, iar eu am ajutat-o să-și pună Delphosul. Pliseurile neregulate ale tunicii, bătând în albastru, îi cădeau cadentat și senzual pe trup, modelându-i și revelându-i curbele și formele somptuos și elegant. I-am potrivit cordonul cel lat pe talie și i l-am legat la spate. Am privit împreună rezultatul în oglindă, fără să scoatem nici o vorbă.

— Nu vă mișcați, am spus.

Am ieșit pe coridor și am chemat-o pe Jamila înăuntru. Privind rochia Rosalindei, și-a dus imediat mâna la gură, pentru a-și reține un strigăt de uimire și admirație.

— Intoarceți-vă, ca să vă vadă mai bine. Mare parte a trudei a fost a ei. Fără ea, n-aș fi reușit.

Englezoaica i-a zâmbit recunoscător Jamilei și a făcut, cu grație și stil, două piruete. Tânăra maură a privit-o, tulburată, sfioasă, fericită.

— Și acum, grăbiți-vă. Abia dacă mai sunt zece minute până la opt.

M-am dus cu Jamila în balcon, ca s-o vedem ieșind: ținându- ne de braț, stăteam aproape ghemuite într-un colț, ca să nu fim zărite din stradă. Se înnoptase. Am privit în jos, sperând să-i revăd micuțul automobil roșu, dar îi luase locul un automobil negru, strălucitor, impunător, având în față stegulețe ale căror culori nu se puteau distinge de departe prin beznă. De cum s-a arătat în portal silueta din mătase ce bătea în albastru, farurile s-au aprins și un bărbat în uniformă a părăsit locul copilotului și a deschis repede portiera din spate. A așteptat marțial până când ea, elegantă și maiestuoasă, a ieșit în stradă și s-a apropiat cu pași mici de mașină. Fără grabă, plină de orgoliu și siguranța. N-am putut zări dacă pe bancheta din spate mai era cineva: de cum s-a așezat, bărbatul în uniformă a închis portiera și s-a întors val-vârtej la locul lui. Vehiculul puternic a demarat și a plecat grăbit în noapte, ducând-o cu el pe femeia plină de visuri, în cea mai frauduloasă rochie dintre falsele modele *haute couture*.

A doua zi, lucrurile reveniseră la normal. Pe la mijlocul după-amiezii am auzit soneria; m-am mirat, fiindcă nu aveam nici o întâlnire. Era Felix. Fără nici o vorbă, s-a strecurat înăuntru și a închis ușa. Purtarea lui m-a mirat: obișnuia să vină doar noaptea târziu. Odată scăpat de privirile indiscrete pe care le arunca maică-sa pe vizor, a vorbit grăbit și ironic.

— Ia te uită, fetițo, cum mai prosperăm.

— De ce spui asta? am întrebat, uimită.

— Din cauza doamnei eterice pe care am întâlnit-o chiar acum în portal.

— Rosalinda Fox? Venea de la o probă. Azi-dimineață mi-a trimis un buchet cu flori drept mulțumire. Ieri am ajutat-o să iasă dintr-o mică belea.

— Nu-mi spune că blonda slabă pe care tocmai am văzut-o e tipa cu rochia Delphos.

— Chiar ea.

Câteva clipe, mi-a savurat încântat vorbele. Și a continuat, ușor ironic.

— Ia te uită, ce interesant. Ai putut rezolva încurcătura unei doamne foarte, foarte, dar foarte speciale.

— De ce specială?

— Specială, draga mea, căci chiar acum clienta ta e probabil femeia cea mai capabilă să soluționeze orice în Protectorat. Cu excepția propriilor ei rochii, că pentru ele te are pe tine, împărăteasa cârpăcelilor.

— Nu te înțeleg, Felix.

— Vrei să-mi spui că nu știi cine-i Rosalinda Fox, căreia ieri i-ai făcut cogeamitea rochia în doar câteva ceasuri?

— O englezoaică ce și-a trăit cea mai mare parte din viață în India și are un fiu de cinci ani.

— Și un amant.

— Neamț.

— Rece, rece.

- Nu-i neamț ?
- Nu, draga mea. Greșești, te înșeli amarnic.
- De unde știi?
- A zâmbit pungășește.
- Păi, o știe tot Tetuanul. Are alt amant.
- Cine?
- Persoană importantă.
- Cine? am repetat, trăgându-1 de mânecă, neputând să-mi stăpânesc curiozitatea.

A zâmbit iar șmecherește și și-a acoperit gura cu un gest teatral, parcă vrând să-mi transmită un secret. Mi-a șoptit în ureche, încetisor.

- Prietena ta e iubita înaltului Comisar.
- Comisarul Vázquez? am întrebat, neîncrezătoare.

A răspuns ipotezei mele întâi cu un hohot, apoi cu o lămurire.

- Nu, nebuno, nu. Claudio Vázquez se ocupă doar de poliție: ține la respect delincvența locală și trupa fără creieri din subordinea sa. Mă îndoiesc amarnic că are timp de amoruri extraconjugale sau de o prietenuță fixă, căreia să-i ofere o vilă cu piscină pe Paseo de las Palmeras. Clienta ta, frumoaso, e amanta locotenent-colonelului Juan Luis Beigbeder y Atienza ¹, înalt Comisar al Spaniei în Maroc și guvernator

1. Militar și om politic, Juan Luis Beigbeder y Atienza (1888-1957) a luat parte la războiul din Africa (1909-1910). Avansat colonel, a fost numit atașat militar la Ambasada Spaniei din Berlin. S-a alăturat insurecției militare din 18 iulie 1936 și a fost numit înalt Comisar în Maroc în 1937. În 1939, deși cunoscut ca anglofil, Franco l-a numit ministru al Afacerilor Externe. După începerea celui de-al Doilea Război Mondial și înaintarea trupelor germane pe frontul european, Franco l-a înlocuit cu Ramon Serrano Suner, cumnatul său, cunoscut ca filogerman. A fost amantul Rosalindei Powell-Fox, bănuită de spionaj (vezi nota de la p. 192).

general al Plasas de Soberanía ¹. Funcția militară și administrativă cea mai importantă din tot Protectoratul, ca să pricepi.

- Ești sigur, Felix? am murmurat.
- Dumnezeu s-o țină pe mama în viață până la optzeci de ani, sănătoasă tu, că nu te mint. Nimeni nu știe de când sunt împreună, ea s-a instalat la Tetuan de nici o lună, timp suficient, în orice caz, pentru ca toți să știe deja cine-i și ce-i între ei. Pe el Burgosul l-a numit oficial înalt Comisar de curând, deși încă de la începutul războiului și-a asumat practic această funcție de conducere. Se zice că Franco e foarte mulțumit de el, pentru că i recrutează neîncetat arabei bățăioși pentru front.

Nici în cele mai rocambolești închipuiri nu mi-aș fi putut-o imagina pe Rosalinda Fox îndrăgostită de un locotenent-colonel naționalist.

- Cum e el?

Tonul intrigat al întrebării mele l-a făcut să râdă iar cu poftă.

- Beigbeder? Nu-l știi? Adevărul e că acum se lasă mult mai puțin văzut, probabil că-și petrece cea mai mare parte a timpului închis în înaltul Comisariat, dar înainte, când

era subdelegat pentru Afaceri Indigene, îl puteai întâlni oricând pe stradă. Atunci trecea, firește, neobservat: nu era decât un oficial serios și anonim care abia dacă avea viață socială. Era aproape mereu singur și nu obișnuia să ia parte la seratele dansante de la Hipodrom, din hotelul Nacional ori Salon de Mărfii, nici nu-și petrecea viața jucând cărți, așa cum făcea, de pildă, liniștitul colonel Sáenz de Buruaga, care în ziua răzmeriței a dat primele ordine de pe terasa cazinoului. Un tip discret și oarecum solitar, Beigbeder ăsta, ce mai.

— Atrăgător ?

— Pe mine, desigur, nu mă seduce deloc, dar pentru voi poate avea cine știe ce farmec, fiindcă voi, femeile, sunteți tare ciudatele.

1. Posesiunile spaniole de pe coasta africană a Strâmătorii Gibraltar (Ceuta, Melilla, Velez de la Gomera, Alhucemas și Chafarinas).

— Descrie-mi-1.

— Înalt, slab, auster. Brunet, bine pieptănat. Ochelari rotunzi, mustață și aer intelectual. În ciuda funcției și a vremurilor în care trăim, umblă îndeobște îmbrăcat civil, cu haine închise la culoare, foarte plicticoase.

— Însurat?

— Probabil, deși, după cât se pare, aici a fost mereu singur. Dar nu-i ceva neobișnuit ca militarii să nu-și ia familiile acolo unde se duc.

— Câți ani are?

— Destui ca să-i poată fi tată.

— Nu pot să cred.

A râs din nou.

— Să-ți fie de bine! Dacă ai lucra mai puțin și ai ieși mai mult, sigur l-ai întâlni odată și ai putea verifica tot ce-ți spun cu propriii tăi ochi. Încă mai umblă pe stradă uneori, deși

acum are două gărzi de corp cu el. Se spune că domnul e foarte cult, vorbește multe limbi și a trăit mulți ani departe de Spania; în principiu, n-are nici o legătură cu salvatorii patriei cu care ne-am obișnuit pe-aici, deși, evident, postul pe care îl ocupă acum îl arată alături de ei. Poate că ți-a cunoscut clienta în străinătate; s-ar putea ca ea să-ți vorbească despre toate astea într-o zi, iar tu ai să-mi povestești mie, știi cât mă fascinează asemenea flirturi. Ei bine, te las, fetițo; o duc pe vrăjitoare la cinema.

Program dublu: *Măicuța Sor Sulpici* și *Don Quintin amărâțul*, grozavă seară de *glamour* mă mai așteaptă. Cu războiul ăsta chinuitor, nu primim nici un film

acătării de aproape un an. Și ce-aș mai vrea să văd un muzical american bun! Îți amintești de Fred Astaire și Ginger Rogers în *Jobenul ? I just got an invitation through the maill your presence is requested this eveningl it's formal: top hat, white tie and tails...*

A ieșit fredonând, am închis ușa după el. De astă dată, nu maică-sa a rămas indiscretă în dreptul vizorului, ci eu. Îl priveam; cu cântecelul încă pe buze, și-a scos clinchețind legătura cu chei din buzunar, a găsit cheia de la ușă și a băgat-o în broască. Când a dispărut, am revenit în atelier și la treburi, tot străduindu-mă să dau crezare spuselor lui. Am încercat să

reiau lucrul, dar nu mai aveam chef. Ori putere. Ori amândouă. Mi-am amintit de agitația din ziua anterioară și am hotărât să-mi iau liber în acea după-amiază. M-am gândit să-i imit pe Felix și pe maică-sa și să merg la cinema, meritam puțină distracție. Cu acest țel, am ieșit din casă, dar pașii m-au dus, inexplicabil, spre alt loc decât cel hotărât și am ajuns în Piața Spaniei.

M-au primit rondurile cu flori și palmierii, solul cu pietricele colorate și edificiile albe din jur. Băncile de piatră erau, ca în atâtea alte după-amiezi, pline de logodnici și grupuri de prietene. Micile cafenele din jur emanau o plăcută aromă de frigărui. Am traversat piața și m-am îndreptat spre înaltul Comisariat care, deși îl văzusem de nenumărate ori de când sosisem, nu-mi trezise aproape deloc curiozitatea până atunci. Foarte aproape de palatul califului, un edificiu înalt și alb în stil colonial, înconjurat de grădini bogate, era sediul celei mai importante reprezentanțe a administrației spaniole. Printre plante, se întrezăreau cele două niveluri principale și al treilea, cu aliniament retras, turnulețele din colțuri, obloanele verzi și ornamentele din cărămidă portocalie. Soldați arabi, impunători, stoici sub turbane și pelerinele lungi, stăteau de pază în fața gardului mare din fier forjat. Conducători impecabili ai armatei spaniole din Africa, în uniforme de culoarea năutului, intrau și ieșeau pe o portiță laterală impunători în pantalonii bufanți și cu ghetete înalte bine lustruite. Foșgăiau, umblând de colo-colo, și câțiva soldați indigeni, cu vestoane în stil european, pantaloni largi și un soi de obiele de culoare brună pe pulpe. Steagul național bicolor fâlfâia pe cerul albastru, care părea să anunțe deja începutul verii. Am stat în loc, privind mișcarea neîntreruptă a bărbaților în uniformă, până când am fost conștientă de numeroasele priviri pe care le atrăgea nemișcarea mea. Tulburată și stingheră, am făcut stânga-împrejur și am revenit în piață. Ce căutam în fața înaltului Comisariat, ce voiam să aflu și de ce mă dusesem acolo? Probabil, fără nici un țel; cel puțin, fără nici unul concret, doar ca să privesc de aproape mediul în care evolua neașteptatul amant al ultimei mele cliente.

Primăvara a devenit treptat o vară blândă, cu nopți luminoase, iar eu am continuat să împart cu Candelaria câștigurile din atelier. Teancul de lire sterline de pe fundul sertarului a crescut neîntrerupt, până a fost suficient pentru plata pe care urma s-o fac; mai era doar puțin până la termenul datoriei pe care o aveam la hotelul Continental, și eram încântată că aveam s-o pot stinge, plătindu-mi libertatea. Tot, mai urmăream știrile de pe front la radio și în presă. A murit generalul Mola ¹, a început bătălia de la Brunete. Felix își continua incursiunile nocturne, iar Jamila era tot alături de mine, făcea progrese cu spaniola ei dulce și ciudată, începea să mă ajute câte puțin în atelier, surfilând ușor, cosând nasturi și bride. Aproape nimic nu tulbura monotonia zilelor din atelier, cu excepția zgomotelor casnice și a frânturilor de convorbiri din locuințele vecine, care intrau pe ferestrele deschise spre curtea interioară. Ca și tropăitul fără preget al copiilor de la etajele superioare, care erau în vacanță și ieșeau să se joace în stradă, uneori în grup, alteori singuri. Nici unul dintre acele sunete nu mă deranja,

1. Generalul Emilio Mola Vidai (1887-1937) a condus în 1936 insurecția armată care a declanșat războiul civil spaniol. Director al Siguranței Statului (1930), funcție politică în care ideile conservatoare l-au făcut nepopular printre socialiști și republicani, a fost trecut în rezervă de Guvernul lui Manuel Azana, arestat, amnistiat (1934) și reactivat în Statul-Major, colaborând cu generalul Franco. A fost unul dintre cei treizeci și cinci de înalți demnitari franchiști acuzați de Parchetul Național de crime împotriva umanității comise în războiul civil și primii ani ai regimului, dar nu a fost judecat, deoarece a decedat într-un accident de avion.

din contră: îmi țineau tovărășie, mă făceau să mă simt mai puțin singură.

Dar, într-o după-amiază de la jumătatea lui iulie, zgomotele și glasurile au fost mai ridicate, tropăitul mai precipitat.

— Au sosit, au sosit!

Apoi s-au auzit glasuri noi, strigăte și uși trântite, numi repetate printre suspine sonore: „Concha, Concha! Carmela, surioară! În sfârșit, Esperanza, în sfârșit!”.

Am auzit mobile trase, oameni care urcau și coborau de zeci de ori scara. Și am mai auzit râsete, planșete, porunci: „Umple vana, mai scoate prosoape, adu lenjerie și saltele; dați-i fetiței de mâncare”. Iar planșete, strigăte emoționate, alte planșete. Mirosoase de mâncare, zgomot de vase în bucătărie la ore neobișnuite. Și din nou: „Carmela, Dumnezeule, Concha, Concha!”. Zarva nu s-a potolit până după miezul nopții. Abia atunci a sosit Felix la mine acasă și l-am putut întreba, în sfârșit:

— Ce se întâmplă la familia Herrera, de-s toți atât de agitați ?

— Nu știi? Au sosit surorile Josefinei. Le-au scos din zona roșie.

A doua zi de dimineață, am auzit iar glasuri și zgomote, deși mult mai potolite. Chiar și așa, agitația a durat toată ziua: intrări și ieșiri, sonerii, telefoane, goana copiilor pe coridor. Și, între timp, din nou suspine, râsete, planșete și alte râsete. După-masă mi-au bătut în ușă. Mi-am zis că, poate, era unul dintre ei, poate că aveau nevoie de ceva, voiau să-mi ceară un

serviciu, ceva cu împrumut: o jumătate de duzină de ouă, o saltea, o căniță cu ulei, poate. Dar

greșeam. La ușă era un vizitator cu totul neașteptat.

— Că spune doamna Candelaria să veniți cât puteți de repede pe Strada Luneta. A murit învățătorul, don Anselmo.

Mesajul îl aducea, transpirat, Paquito, fiul gras al mamei celei grase.

— Ia-o înainte și spune-i că vin imediat.

I-am dat vestea Jamilei, care a plâns amar. Eu n-am vărsat nici o lacrimă, dar sufeream. Din toată șatra levantină cu care conviețuisem la pensiune, el îmi fusese cel mai apropiat, căci fusese mai afectuos cu mine. Mi-am luat taiorul cel mai închis la culoare din șifonier: încă nu aveam o garderobă de doliu. Am străbătut străzile în grabă, alături de Jamila, am ajuns în portalul pensiunii și am urcat o parte din trepte. N-am putut merge mai departe, căci un grup compact se îngrămădea, blocând accesul. Ne-am croit drum cu coatele printre prietenii și cunoscuții învățătorului, care așteptau respectuos la rând, ca să-și ia rămas-bun de la el.

Ușa pensiunii era deschisă și, chiar înainte de a-i trece pragul, am simțit miros de lumânare aprinsă și am auzit murmurul sonor al unor voci de femei ce se rugau la unison.

Candelaria ne-a ieșit în întâmpinare de cum am intrat. Încăpuse cu greu într-un costum negru care îi era vizibil strâmt, iar pe bustul maiestuos i se legăna o medalie cu chipul Fecioarei.

În centrul sufrageriei, pe masă, zăcea într-un sicriu deschis trupul lui doñ Anselmo, îmbrăcat de duminică. Privindu-l, un fior mi-a străbătut șira spinării, iar Jamila și-a înfipt unghiile în brațul meu. I-am dat două sărutări Candelariei, iar ea mi-a plasat lângă ureche un șuvoi de lacrimi.

— Uită-te la el, căzut pe câmpul de luptă.

Mi-am amintit luptele dintre două feluri de mâncare, la care asistasem atâtea zile la rând. Oase de hamsii și coji de pepene african, zgrunțuros și galben, zburau de la un capăt la altul al mesei. Glume veninoase și sudălmii, furculițe drepte ca sulițele, behăitul fiecărei tabere. Provocări și amenințări cu evacuarea, pe care contrabandista nu le pusese nicicând în practică. Masa din sufragerie transformată selectiv într-un autentic câmp de luptă. Am încercat să-mi stăpânesc râsul trist. Măicuțele uscățive, mama grasă și câteva vecine, așezate lângă fereastră, toate în doliu din cap până-n picioare, înșirau fără preget misterele rozariului cu glasuri monotone, plângăcioase. Pentru o clipă, mi l-am închipuit pe don Anselmo viu, cu o havană Toledo în colțul gurii, tușind furibund și strigându-le să pună capăt o dată pentru totdeauna rugăciunilor pentru el. Dar învățătorul nu mai era printre vii, iar ele, da. În fața trupului mort, oricât de prezent și cald ar mai fi fost încă, puteau face orice voiau. Candelaria și cu mine ne-am așezat lângă ele, contrabandista și-a potrivit vocea cu ritmul rugăciunii, iar eu m-am prefăcut că-i urmam exemplul, dar mintea mi-o luase razna pe alte drumuri.

Doamne, miluiește-ne.

Hristoase, miluiește-ne.

Mi-am apropiat scaunul de răchită de al ei până ce ne-am atins brațele.

Doamne, miluiește-ne.

— Trebuie să te întreb ceva, Candelaria, i-am șoptit în ureche.

Hristoase, auzi-ne.
Hristoase, ascultă-ne.

— Spune, suflețelule, a răspuns, tot în șoaptă.

Tată din Cer, Dumnezeule, miluiește-ne pe noi.
Fiule, Răscumpărătorule.

— Am aflat că se scot oameni din zona roșie.

Duhule Sfânt, Dumnezeule.
Sfântă Treime, un singur Dumnezeu.

— Așa se spune...

Sfântă Mărie, roagă-te pentru noi.
Sfântă Născătoare de Dumnezeu.
Sfântă Fecioară a fecioarelor.

— Ai putea afla cum fac?

Maica lui Hristos.
Maică a Bisericii.

— Ce te interesează pe tine?

Maica harului dumnezeiesc.
Maică Nepătată.
Maică Preacurată.

— Ca s-o scot pe mama din Madrid și s-o aduc la Tetuan.

Maică Neprihănită.
Maică pururea Fecioară.

— Va trebui să întreb pe ici, pe colo...

Maică vrednică de iubire.
Maică minunată.

— Mâine dimineață ?

Maica bunului sfat.
Maica Creatorului.
Maica Mântuitorului.

— Cât de repede am să pot. Iar acum taci și continuă-ți rugăciunea, să vedem dacă împreună reușim să-1 cățărăm pe don Anselmo în cer.

Priveghiul a durat până în zori. A doua zi, l-am îngropat pe învățător cu o slujbă la misiunea catolică, o rugăciune de veșnică pomenire solemnă și toată pompa convenită unui

credincios fervent. Am însoțit coșciugul la cimitir. Vântul bătea foarte tare, ca în atâtea alte zile la Tetuan: un vânt supărător, ce smucea voaluri, ridica fuste și șerpuia pe jos frunze de eucalipt. În timp ce preotul pronunța ultimele cuvinte latinești, m-am aplecat spre Candelaria și i-am spus în șoaptă ce mă rodea.

— Dacă măicuțele spuneau că învățătorul era ateu, fiul lui Lucifer, nu pricep de ce i-au organizat o asemenea înmormântare.

— Nu mai insista, las-o baltă, ce vrei, să-i hoinărească sufletul prin iad, iar apoi să-i vină spiritul să ne tragă de picioare în somn...

Abia m-am stăpânit să nu râd.

— Pentru Dumnezeu, Candelaria, nu fi atât de superstițioasă.

— Lasă-mă-n pace, că-s scorie bătrână și știu despre ce vorbesc.

Fără vreo altă vorbă, s-a concentrat iar asupra liturghiei și nu m-a mai privit până după ultimul *requiescat in pacem*. Au coborât trupul în mormânt și, când groparii au aruncat

peste el primele lopeți cu pământ, adunarea a început să se risipească. Ne îndreptam în ordine spre gardul cimitirului, când Candelaria s-a aplecat brusc și, prefăcându-se că-și încheie catarama unui pantof, le-a lăsat pe măicuțe să i-o ia înainte, împreună cu grasa și vecinele. Din urmă, am privit cum înaintau cu spatele la noi, ca un stol de corbi, cu vâlurile, negre ce le ajungeau până în talie; ca niște pelerine scurte, cum spuneam.

— Hai să omagiem împreună memoria bietului don Anselmo, că pe mine, fata mea, de atâta necaz m-a lovit o foame...

Ne-am urmat drumul pe străzi, până am ajuns la cofetăria El Buen Gusto, am ales niște prăjituri și ne-am așezat să le mâncăm pe o bancă din piața bisericii, printre palmieri și ronduri de flori. Până la urmă, i-am pus întrebarea ce-mi stătea pe vârful limbii încă de la începutul dimineții.

— Ai putut afla ceva despre tot ce ți-am spus?

A răspuns că da, cu gura plină de beza.

— Treaba e complicată. Și costă bani buni.

— Spune-mi.

— Cineva se ocupă de demersurile din Tetuan. N-am putut afla bine toate amănuntele, dar se pare că în Spania treaba se face prin Crucea Roșie Internațională. Localizează oamenii în zona roșie și, într-un fel sau altul, îi duc într-un port din Levant, nu mă întreba cum, fiindcă n-am nici cea mai vagă idee. Ascunși, în camioane, pe jos, Dumnezeu știe. Fapt e că acolo îi îmbarcă. Pe cei care vor să intre în zona naționalistă îi duc în Franța și îi trec granița în Țara Bascilor. Iar pe cei care vor să vină în Maroc îi trimit în Gibraltar, dacă pot, deși de multe ori așa ceva e greu și trebuie să-i ducă mai întâi în alte porturi din Mediterana. Următoarea destinație e îndeobște Tangerul și, la urmă, ajung la Tetuan.

Am simțit cum mi se accelerează pulsul.

— Și ai aflat cu cine ar trebui să vorbesc?

A zâmbit ușor trist și mi-a dat o pălmuță tandră peste coapse, mânjindu-mi fusta cu glazură de zahăr.

— Înainte de a aborda pe cineva, trebuie să avem mai întâi multe parale. Lire sterline. Nu ți-am spus că banii englezilor sunt cei mai buni?

— Nu m-am atins de ce-am strâns în toate lunile astea, am lămurit-o, ignorându-i întrebarea.

— Dar încă nu ți-ai plătit datoria la hotelul Continental.

— Poate am noroc și-mi ajung banii pentru amândouă treburile.

—Tare mă mai îndoiesc, suflețel. Costă două sute cincizeci de lire.

Gâtul mi s-a uscat brusc, iar plăcinta mi-a rămas acolo ca înclieată. Am început să tușesc, iar contrabandista m-a bătut pe spate. Când am izbutit, în cele din urmă, să înghit, mi-am suflat nasul și am întrebat.

— Dumneata nu mi i-ai putea împrumuta, Candelaria ?

— Eu n-am nici un sfanț, fetiço.

— Și tot ce ți-am dat de la atelier?

— Am cheltuit tot.

— Pe ce ?

A oftat din rășputeri.

— Am plătit îngropăciunea, leacurile din ultima vreme și un teanc de facturi neonorate, pe care don Anselmo le lăsase ici și colo. Bine, cel puțin, că doctorul Mate îi era prieten și n-o să vrea bani pentru vizitele făcute.

Am privit-o neîncrezătoare.

— Dar el probabil că economisise din pensie, am sugerat.

— Nu mai avea nici un firfirc.

— Asta-i cu neputință: de luni de zile nu mai ieșea, nu mai cheltuia...

A surâs cu un amestec de compasiune, tristețe și ironie.

— Nu știu cum a făcut bătrânul ăsta dat naibii, dar și-a trimis toate economiile la Ajutorul Roșu ¹ .

1 Ajutorul Roșu Internațional a fost un serviciu social organizat de Internaționala Comunistă. Creat pentru a funcționa asemenea unei Cruci Roșii politice internaționale, a efectuat campanii în sprijinul deținuților comuniști și a obținut ajutor material și umanitar în situații speciale.

Cu toate că nu aveam banii necesari pentru a o aduce pe mama în Maroc și a-mi plăti datoria, ideea mi se învârtea neîncetat în minte. În acea noapte, abia dacă am dormit, pentru că m-am gândit de mii de ori la întreaga istorie. Am imaginat cele mai trăsnite opțiuni și am numărat de mii de ori bancnotele adunate, dar, în pofida tuturor strădaniilor, nu le-am putut înmulți. Însă, când aproape se crăpa de ziuă, mi s-a năzărit o altă soluție.

Discuțiile, chicotelile și zgomotul ritmic al mașinii de scris au tăcut la unison imediat ce toate cele patru perechi de ochi s-au întors pe mine. Încăperea era cenușie, plină de fum, miros de tutun și duhoarea stătută a oamenilor închiși. Nu s-au mai auzit decât bâzâitul a mii de muște și ritmul ostenit al unui ventilator de lemn, ce se învârtea deasupra noastră. După câteva clipe, am auzit fluieratul admirativ al unuia care trecea pe coridor și mă văzuse în picioare, îmbrăcată în cel mai bun taior pe care îl aveam, înconjurată de patru mese în spatele cărora tot atâtea trupuri asudate, în cămașă se străduiau să lucreze. Sau așa părea.

— Îl caut pe comisarul Vázquez, am anunțat.

— Nu-i aici, a spus cel mai gras.

— Dar vine curând, a spus cel mai tânăr.

— Îl puteți aștepta, a spus cel mai slab.

— Luați loc, dacă doriți, a spus cel mai bătrân.

M-am așezat pe un scaun cu perna din gutapercă și am așteptat acolo, nemișcată, mai bine de un ceas și jumătate. În cursul celor nouăzeci de

minute ce-au durat o veșnicie, cvartetul s-a prefăcut că-și reia activitatea, dar n-a făcut-o. Simulau doar că munceau, mă priveau cu nerușinare și omorau muște cu ziarul îndoit pe jumătate; își făceau unii altora gesturi obscene și schimbau bilețele mâzgălite, probabil pline cu aluzii la sânii, fundul și picioarele mele și la

tot ce-ar fi putut face cu mine dacă aș fi acceptat să fiu ceva mai tandră cu ei. Don Claudio a sosit, în sfârșit, jucând rolul omului-orchestra: mergea grăbit și-și scotea pălăria și jacheta, împărțind ordine, încercând să descifreze două note pe care tocmai i le dăduse cineva.

— Juarez, te vreau în Strada Comercio, s-au înjunghiat unii acolo. Cortes, dacă nu-mi pui o cutie cu chibrituri pe masă până număr la zece, te trimit la Ifni cu trei șuturi. Bautista, ce s-a întâmplat cu furtul din Sukul Grâului? Canete...

Aici s-a oprit. Mă văzuse. Iar Canete, cel slab, a rămas fără misiune.

— Poftește, a zis simplu, arătându-mi un birou din fundul încăperii.

Și-a pus la loc jacheta scoasă pe jumătate.

— Cortes, cutia de chibrituri poate să mai aștepte. Și voi, fiecare la treaba lui, i-a atenționat pe ceilalți.

A închis ușa cu geamuri care îi separa cămăruța de birou și m-a invitat să iau loc. Încăperea era mai mică, dar infinit mai plăcută decât biroul vecin. Și-a pus pălăria în cuier, s-a așezat în spatele unei mese pline cu hârtii și dosare. A pus în funcțiune un ventilator de bachelită, și aerul răcoros mi-a ajuns pe față ca un miracol în mijlocul deșertului.

— Bine spuneți.

Avea un ton nu prea simpatic, dar nici antipatic. Îmbina aerul nervos și îngrijorat de la primele întâlniri cu seninătatea zilei de toamnă când se învoise să nu mă mai strângă

de gât. Ca și în vara anterioară, avea fața bronzată de soare. Poate pentru că, aidoma altor locuitori din Tetuan, mergea frecvent în piața Rîo Martin din apropiere. Poate, pur și simplu, pentru că umbla fără preget pe străzi, cu treburi, dintr-un capăt într-altul al orașului.

Îi cunoșteam deja stilul de lucru, așa că i-am spus ce doream și m-am pregătit să-i înfrunt nesfârșita baterie de întrebări,

— Am nevoie de pașaportul meu.

— Pot să știu pentru ce?

— Ca să plec la Tanger.

— Pot să știu pentru ce?

— Ca să-mi renegociez datoria.

— În ce sens s-o renegociezi?

— Mai am nevoie de timp.

— Credeam că atelierul îți funcționează fără probleme; speram că ai strâns deja banii datorăți. Știu că ai clienți buni, m-am informat și se vorbește bine de dumneata.

— Da, treaba merge, e adevărat. Și am adunat bani.

— Câți?

— Suficienți pentru factura de la Continental.

— Atunci ?

— Au apărut alte chestiuni pentru care am nevoie de bani.

— Ce fel de chestiuni ?

— Chestiuni de familie.

- M-a privit cu prefăcută neîncredere.
- Credeam că familia dumitale e la Madrid.
 - Tocmai de aceea.
 - Vorbește mai limpede.
 - Singura mea familie este mama. Și e la Madrid. Aș vrea s-o scot de acolo și s-o aduc la Tetuan.
 - Și tatăl dumitale ?
 - V-am mai spus că abia îl cunosc. Vreau doar s-o gălesc pe mama.
 - Înțeleg. Și cum vrei să faci?

I-am povestit amănunțit tot ce-mi spusese Candelaria, dar fără s-o menționez. M-a ascultat ca întotdeauna, cu ochii înfiți în ai mei și dând de înțeles că-mi sorbea spusele cu toate cele cinci simțuri, deși eram sigură că știa deja perfect toate amănuntele acelor mutări dintr-o zonă într-alta.

- Când intenționezi să pleci la Tanger?
- Cât mai repede cu putință, dacă sunteți de acord.

S-a rezemat de spătar și m-a privit fix. Bătea ritmic darabana pe masă cu degetele de la stânga. De-aș fi putut vedea dincolo de carne și oase, aș fi observat cum creierul i se pune, activ și intens, în mișcare: îmi cântărea cererea, colecta opțiuni, rezolva, decidea. După un timp, scurt, dar care mie mi s-a părut nesfârșit, și-a oprit brusc degetele și a lovit energic cu palma în tabla de lemn. Am înțeles că luase deja o decizie, dar, înainte de a mi-o confirma, s-a dus la ușă, a scos capul afară și a strigat:

- Cañete, pregătește un permis de frontieră pentru punctul Borch, pe numele domnișoarei Sira Quiroga. Imediat.

Am respirat adânc, auzind că, în sfârșit, Cañete primise o misiune, dar am tăcut până când comisarul s-a întors la locul lui și m-a informat direct.

- O să-ți dau pașaportul, un salvconduct și douăsprezece ore, ca să pleci și să vii mâine de la Tetuan. Vorbește la Continental, să vedem ce obții. Ca să fiu sincer, nu cred că prea mult. Și ține minte: fără șmecherii.

A deschis un sertar, a scotocit în el și mi-a scos pașaportul, Cañete a venit, a pus o hârtie pe masă și m-a privit, dornic să se consoleze cu mine pentru cât era de slab. Comisarul a semnat actul și, fără să înalțe capul, a scuipat un „Cară-te, Cañete”, alungând prezența molatică a subordonatului. A împăturit hârtia, a pus-o în pașaport și a ținut ușa de clanță, ca să ies. Cele patru perechi de ochi întâlnite la sosire deveniseră șapte când am plecat. Șapte masculi cu brațele căzute mă așteptau să ies ca pe sfânta naștere a Domnului; parcă vedeau pentru prima oară în viață o femeie prezentabilă între pereții comisariatului.

- Ce-i azi, suntem în vacanță ? a întrebat don Claudio văzduhul.

Automat, toți s-au pus în mișcare, simulând că trudeau din greu: scoteau hârtii din dosare, vorbeau între ei despre chestiuni de presupusă însemnătate și făceau să răsună claviatura pe care, cu toată probabilitatea, nu scriau decât duzini din aceeași literă.

Am pășit pe trotuar. Trecând pe lângă fereastra deschisă, l-am văzut pe comisar, care intra iar în birou.

- Fir-aș să fiu, domnule comisar, ce mai sturzoaică, a spus o voce pe care n-am recunoscut-o.
- Gura, Palomares, sau te trimit să faci de gardă la Pico de las Monas.

Mi se spusese că, înainte de război, existau câteva servicii de transport zilnic, care acopereau cei șaptezeci de kilometri dintre Tetuan și Tanger. Dar în acele zile traficul era redus, orarele schimbătoare, așa că nimeni nu-mi putea spune ceva precis. Îngrijorată, m-am dus a doua zi de dimineață la firma Valenciana, gata să fac orice pentru ca unul dintre auto-buzele ei roșii să mă ducă la destinație. Cu o zi mai înainte fusesem obligată să aștept o oră și jumătate printre cârnații cu ochi din comisariat, așa că am crezut că voi suporta la fel de ușor și așteptarea printre șoferi fără treabă și mecanici unsuroși. Mi-am pus iar cel mai bun taior și un batic de mătase pe cap și mi-am ascuns neliniștea în spatele unor ochelari de soare mari. Nu era încă ora nouă când am ajuns la câțiva metri de garajul firmei de autobuze de la marginea orașului. Mergeam grăbită și gânditoare: îmi închipuiam întâlnirea cu directorul de la Continental și rumegam argumentele pe care să i le aduc. Îngrijorării legate de plata datoriei i se adăuga altă senzație, la fel de neplăcută. Pentru prima oară de la plecare, aveam să fiu din nou în Tanger, unde la fiecare colț de stradă mă pândeau rănille amintirii lui Ramiro. Știam că drumurile prin oraș aveau să fie dureroase și că memoria celor trăite lângă el avea să se materializeze. Presimțeam că urma o zi grea.

Pe drum, am întâlnit puțină lume, dar și mai puține automobile, căci era devreme. M-am și mirat când unul a frânat chiar lângă mine. Un Dodge negru, strălucitor, de dimensiuni medii. Vehiculul îmi era total necunoscut, dar nu și vocea care s-a auzit din el.

— *Morning, dear*. Ce surpriză să te văd aici. Te pot duce undeva?

— Cred că nu, mulțumesc. Am și ajuns, i-am zis, arătându-i cartierul general al Valencianei.

Vorbind, am remarcat cu coada ochiului că clienta mea englezoaică purta unul dintre costumele ieșite cu câteva săptămâni în urmă din atelierul meu. La fel ca mine, își pusese pe cap un batic deschis la culoare.

— Vrei să iei autobuzul ? a întrebat cu o ușoară neîncredere în glas.

— Chiar așa, merg la Tanger. Oricum, mulțumesc pentru ofertă.

Ca la auzul unei glume amuzante, Rosalinda Fox a hohotit melodios.

— *No way, sweetie*. Nici vorbă de autobuz, draga mea. Și eu plec la Tanger, vino aici. Și nu-mi mai spune dumneavoastră, *please*. Acum suntem prietene, *aren't we?*

Am cântărit la iuțea oferta; am presupus că nu contrazicea cu nimic ordinele lui don Claudio, așa că am acceptat-o. Grație neașteptatei invitații, scăpăm de voiajul incomod într-un autobuz de tristă amintire și, călătorind împreună cu ea, aveam să-mi uit mai ușor propria îngrijorare.

A mers pe Paseo de las Palmeras, a depășit garajul cu autobuze și a trecut pe lângă reședințe mari și frumoase, aproape ascunse în frunzișul grădinilor. A făcut un gest, arătând spre una dintre ele.

— Asta-i casa mea, deși cred că nu pentru multă vreme. Probabil că mă mut iar, încă o dată.

— Din Tetuan?

A râs de parcă tocmai auzise o glumă trăsniță.

— Nu, nu, nu; pentru nimic pe lume. Dar s-ar putea să mă mut la o casă ceva mai comodă; vila asta e divină, dar a stat destul timp goală și nevoiește modificării importante. Instalația e oribilă, aproape nu curge apa potabilă, și nu vreau să mă gândesc că petrec iarna aici. I-am zis lui Juan Luis, și caută deja altă casă *a bit more comfortable*.

Și-a menționat amantul perfect natural, sigură de sine, fără vorbele vagi și imprecise din ziua recepției cu nemți. Eu n-am reacționat deloc, ca și cum eram pe deplin la curent cu tot ce era între ei; de parcă în viața cotidiană de croitoreasă eram perfect obișnuită să-i spun pe numele mic Înaltului Comisar.

— Ador Tetuan, *it's so beautiful*. Amintește cumva zona albă din Calcutta, cu vegetație și case coloniale. Dar ele sunt de mult istorie.

— Nu intenționezi să te întorci acolo?

— Nu, nu, nici vorbă. Toate alea deja au trecut: s-au petrecut lucruri deloc plăcute și unii s-au purtat cu mine cam urât. În plus, îmi place să trăiesc în locuri noi: înainte Portugalia, acum Maroc, mâine *who knows*, cine știe. În Portugalia am stat ceva mai mult de un an; la început în Estoril, mai târziu în Cascais. Apoi atmosfera s-a schimbat și eu am decis să schimb drumul.

Vorbea fără oprire, atentă la drum. Am observat că spaniola ei făcuse progrese după prima întâlnire; nu mai observam inserții portugheze, deși continua să folosească intermitent cuvinte și expresii din propria-i limbă. Coborâse capota mașinii, iar zgomotul motorului era asurzitor. Aproape că țipa ca să se facă auzită.

— Până de curând, aveam la Estoril și Cascais o colonie delicioasă de britanici și alți expatriați: diplomați, aristocrați europeni, producători englezi de vinuri, americani de la *oil companies*... Luam parte la mii de petreceri, totul era nespuse de ieftin: băuturi, chirii, slujnice. Jucam bridge ca nebunii; era atât de amuzant, atât de nostim. Dar, pe neașteptate, aproape brusc, totul s-a schimbat. Deodată, toți au părut să se instaleze acolo. Zona s-a umplut de noi *Britishers* care, după ce trăiseră în toate cele patru colțuri ale Imperiului, refuzau să-și pape pensia sub ploaia din *old country* și optau pentru clima dulce a litoralului portughez. Ca și de monarhiști spanioli, care intuiau ce se apropia. Sau de evrei germani care, simțindu-se stingheri în țara lor, calculau potențialul Portugaliei, pentru a-și muta acolo afacerile. Prețurile au crescut *immensely*. A dat copilărește din umeri și a adăugat: presupun că totul a pierdut din *charme*, farmec.

De-a lungul drumului, peisajul gălbui era întrerupt doar de locuri cu limba-soacrei și trestii. Am trecut printre păduri montane de pin și am coborât iar pe terenuri neirigate. Baticurile de mătase ne fâlfâiau în vânt, strălucind în soare, iar ea îi dădea înainte cu aventurile sosirii în Maroc.

— În Portugalia, îmi vorbiseră mult despre Maroc, mai ales despre Tetuan. Pe atunci eram foarte bună prietenă cu generalul Sanjurjo ¹ și adorabila lui Carmen, *so sweet*, știi că a fost balerină? Johnny, fiul meu, se juca zilnic cu micuțul ei Pepito. Am deplâns enorm moartea lui Jose Sanjurjo în acel *airplane crash*, un accident teribil. Era un bărbat absolut încântător; nu foarte atrăgător fizic, *to tell you the truth*, dar nespuse de simpatic și jovial. Îmi spunea mereu *guapissssima*; de la el am învățat primele vorbe spaniole. El mi l-a prezentat pe Juan Luis la Berlin cu ocazia jocurilor

olimpice de iarnă din februarie anul trecut, firește că m-a fascinat. Venisem din Portugalia cu prietena mea Niesha, eram două femei singure care traversaserăm Europa într-un Mercedes până la Berlin, *can you imagine?* Am tras la Adlon Hotel, presupun că-1 cunoști.

Am făcut un gest care nu voia să spună nici da, nici nu între timp, ea continua să sporovăiască fără să-mi dea prea mare atenție.

— Berlinul, ce oraș, *my goodness*. Cabarete, petreceri, *night clubs*, totul atât de vibrant, atât de vital; stareța de la internatul meu anglican ar fi murit de groază văzându-mă acolo. Într-o noapte, i-am întâlnit din întâmplare pe amândoi la un *lounge* din hotel, *having a drink*, un pahar. Sanjurjo vizita în Germania fabrici de armament; Juan Luis, care locuise câțiva ani acolo ca *military attache* al ambasadei

1. Generalul Jose" Sanjurjo (1872-1936), participant la războiul din Africa, a fost comandant general al Melillei și comisar suprem al armatei din Africa (1925-1928). Director al Gărzii Civile (Jandarmeria), nu s-a opus proclamării Republicii, dar în urma măsurilor luate de guvernul Azafia și ajutat de unele personalități de dreapta, a luat parte la răscoala din Sevilla (1932). După eșecul ei, a fost condamnat la moarte pentru insubordonare militară, însă pedeapsa i-a fost comutată. După victoria dreptei (1934), Sanjurjo a fost amnistiat împreună cu răsculații. Exilat în Portugalia, a aprobat planurile lui Mola pentru insurecția din iulie 1936. A murit într-un accident de avion pe când se întorcea în Spania pentru a prelua conducerea revoltei.

spaniole, îl însoțea în *tournee*. Am purtat a *Utile chit-chat*, o mică discuție. La început, Juan Luis voia să fie discret și nu spunea nimic în fața mea, dar Jose mă știa bună prietenă.

„Suntem aici pentru jocurile de iarnă, dar ne și pregătim pentru jocul războiului”, a zis, hohotind. *My dear Jose*; dacă nar fi fost acel teribil accident, poate că el, și nu Franco ar

conduce acum armata naționalistă, *so sad*. *Anyway*, după ce am revenit în Portugalia, Sanjurjo îmi tot amintea de întâlnire și prietenul lui Beigbeder: îmi repeta ce bună impresie îi

făcusem și ce viață dusese în minunatul Maroc spaniol, Știi că Jose a fost și înalt Comisar la Tetuan în anii '20? A proiectat singur grădinile înaltului Comisariat, *so beautiful*. iar regele Alfonso al XIII-lea 1-a făcut marchiz de Rif. De aceea îi și spuneau Leul din Rif, *poor dear Jose*.

Înaintam prin acel ținut arid. Rosalinda conducea imperturbabil și vorbea neobosit, trecând de la o temă la alta, peste frontiere și fragmente de timp, fără să verifice măcar dacă o urmam prin labirintul vital pe care mi-1 evoca. Ne-am oprit brusc în inima pustiului, ridicând un nor de praf și pământ uscat, căci frânase brusc. Am lăsat să treacă o turmă de capre famelice, conduse de un păstor cu turban slinos și *djellaba* brună sfâșiată. După ce a trecut și ultima capră, a ridicat bâta ce-i servea de toiag, arătându-ne că ne puteam continua drumul, și a zis ceva ce n-am priceput, deschizând o gură plină de găuri negre. Ea și-a reluat șofatul și sporovăială.

— La câteva luni după aceea, s-au produs anumite *events*, evenimentele din iulie anul trecut. Eu *just* plecasem din Portugalia și eram la Londra, pregătindu-mă să mă mut în Maroc. Juan Luis mi-a povestit că în vremea revoltei treaba a fost *a bit difficult* uneori: au existat focare de rezistență, tiruri și explozii, chiar și sânge în fântânile din iubitele grădini ale lui Sanjurjo. Dar răsculații și-au atins scopul, iar Juan Luis a contribuit la aceasta în felul lui. I-a informat despre ceea ce se petrecea pe califul Muley ¹ Hassan, pe

1. Muley sau Mulay este titlul folosit de sultanii marocani din dinastia jerifiană (a descendenților fiicei lui Mahomed, Fatima, și ai soțului ei, Ali) și, prin extensie, din dinastia ce domnește în Maroc.

marele vizir și pe ceilalți demnitari musulmani. Vorbește araba perfect, *you know* : a studiat la Școala de limbi orientale din Paris și a stat mulți ani în Africa. E un mare prieten al marocanilor, îl pasionează cultura lor: îi consideră frați și spune că voi, spaniolii, sunteți cu toții mauri; e atât de nostim, *so funny*.

N-am întrerupt-o, dar în minte mi-au apărut imaginile neclare ale unor mauri flămânzi, care luptau în ținuturi străine, jertfându-și sângele pentru o cauză străină în schimbul unei solde mizere și al kilogramelor de zahăr și făină pe care, se spunea, armata le dădea familiilor din triburile berbere în timp ce bărbații luptau pe front. Organizarea recrutării acelor bieți arabi, îmi povestise Felix, îi revenea bunului prieten Beigbeder.

—*Anyway*, a continuat, chiar în acea noapte a atras toate autoritățile islamice de partea răsculaților, fapt fundamental pentru un succes militar. Recunoscător, Franco l-a numit

înalt Comisar. Se cunoșteau dinainte, se întâlniseră uneori. Dar nu erau chiar prieteni, nu, nu, nu. De fapt și cu toate că-l însoțise pe Sanjurjo la Berlin cu câteva luni în urmă, *initially*, Juan Luis nu făcea parte din nici un complot legat de insurecție; nu știu de ce, dar autorii ei nu contau pe el. Avea o funcție mai curând administrativă, ca subdelegat pentru Afaceri Indigene, trăia departe de cazărmi și conspirații, în propria lui lume. E un bărbat deosebit, mai mult intelectual decât om de acțiune militară, *you know what I mean*: îi place să citească, să stea la taifas, să dezbată, să învețe limbi străine... *Dear Juan Luis*, atât, atât de romantic,

Mi-a venit greu să-i unesc pe bărbatul încântător și romantic, descris de clienta mea, și pe ofițerul hotărât al armatei răsculate, dar nici prin gând nu mi-a trecut să i-o spun Rosalindei. Am ajuns la un post de control păzit de soldați indigeni înarmați până-n dinți.

— Dă-mi pașaportul tău , te rog.

L-am scos din poșetă împreună cu permisul de trecere a frontierei, de care îmi făcuse rost don Claudio cu o zi înainte. I le-am dat pe amândouă; l-a luat pe primul și nici nu s-a uitat la al doilea. A pus lângă pașapoartele noastre o hârtie împăturită, probabil un salvconduct cu puteri nelimitate, ce-i asigura accesul până la capătul lumii, dacă ar fi vrut să se ducă acolo. Le-a însoțit cu cel mai frumos surâs și le-a înmânat unuia dintre soldații mauri, cărora li se spunea *nirjani*. Iar el le-a luat pe toate și le-a dus într-o gheretă văruiță. A ieșit imediat un militar spaniol, a luat poziție de dreptți în fața noastră, cu cel mai marțial salut, și, în tăcere,

ne-a făcut semn să ne continuăm drumul. Ea și-a reluat monologul, dar nu de unde se oprise în urmă cu câteva minute. Iar eu m-am străduit să-mi recapăt liniștea. Nu aveam de ce să fiu nervoasă, totul era oficial în ordine, dar n-am putut evita, la punctul de control, teama ce mi-a acoperit trupul ca o spuzeală.

— So, în octombrie anul trecut, am luat la Liverpool un cargou care ducea cafea în *West Indies* și făcea escală la Tanger. Am rămas acolo, așa cum hotărâsem. Debarcarea a fost *absolutely crazy*, o adevărată nebunie, fiindcă portul Tanger e atât, atât de *awful*, atât de îngrozitor; îl știi, nu ?

De data asta, am încuviințat în cunoștință de cauză. Cum să uit sosirea mea și a lui Ramiro acolo, cu peste un an în urmă?! Luminile, navele, plaja, casele albe ce coborau de pe muntele verde spre mare. Sirenele și mirosul de catran. M-am concentrat iar asupra aventurilor trăite de Rosalinda în voiaj: nu era deloc momentul să deschid sacul melancoliei.

— Închipește-ți, eram cu Johnny, fiul meu, și cu Joker, cockerul spaniel, mai aveam mașina și șaisprezece cufere cu lucruri: lenjerie, covoare, porțelanuri, cărțile lui Kipling și Kvelyn Waugh, albume cu fotografii, crosele de golf și un HMV, *you know*, un gramofon portabil, cu toate discurile mele: P a u l Whiteman și orchestra lui, Bing Crosby, Louis Armstrong... Și, firește, un maldăr de scrisori de recomandare. Asta a fost una dintre cele mai importante învățături ale tatei de când eram *just a girl*, doar o fetiță, pe lângă călărit și *bridge*, *of course*. Nu călători niciodată fără scrisori de recomandare, îmi zicea mereu, *poor daddy*, a murit acum Câțiva ani de un *heart attack*, cum se zice în spaniolă? A întrebat, ducând o mână în stânga pieptului.

— Un atac de inimă?

— *That's it*, un atac de inimă. Grație scrisorilor, mi-am făcut imediat prieteni spanioli: funcționari bătrâni, întorși din colonii, ofițeri, membri ai corpului diplomatic, *you know* cei dintotdeauna *once again*. Majoritatea destul de plicticoși, *to tell you the truth*, deși prin ei am cunoscut oameni încântători. Am închiriat o căsuță delicioasă lângă *Dutch Legation*, am căutat o slujnică și în câteva luni m-am instalat.

Risipite ici și colo, mici construcții se profilau pe drum, anticipând iminența sosirii la Tanger. A crescut și numărul celor ce mergeau pe marginea șoselei, cete de musulmani care cărau greutate, copii care alergau săltând picioarele în aer sub *chilabele* scurte, bărbați cu glugi și turbane, tot soiul de animale, măgari cu sacale de apă, o turmă mică de oi, din când în când câteva găini zburătăcite. Puțin câte puțin, orașul a prins contur, iar Rosalinda a condus cu măiestrie spre centru, luând curbele în mare viteză și continuând să-mi descrie casa din Tanger care îi plăcea atât de tare și pe care o părăsise nu demult. Între timp, începeam să recunosc locuri familiare și mă străduiam să nu-mi reamintesc alături de cine trecusem pe acolo în vremuri pe care la crezusem fericite. A parcat, în sfârșit, în Piața Franței, cu o frână care a făcut zeci de pietoni să întoarcă privirile spre noi. Străină de toți, și-a scos baticul de pe cap și și-a dat cu ruj, privind-se în oglinda retrovizoare.

— Mor să beau un *morning cocktail* la barul Minzah. Dar înainte trebuie să rezolv ceva. Vii cu mine ?

— Unde?

— La Bank of London and South America. Să văd dacă odiosul meu bărbat mi-a trimis în sfârșit pensia.

Mi-am scos și eu baticul, întrebându-mă cât avea acea femeie să nu-mi mai contrazică presupunerile. Nu doar că era o mamă iubitoare, pe când eu o bănuiam cam aiurită. Nu doar că-mi cerea haine cu împrumut pentru recepții cu naziști expatriați, pe când eu credeam că avea o garderobă de lux, cusută la mari case de modă internaționale; nu doar că era amanta unui înalt ofițer, care avea de două ori vârsta ei, pe când eu mi-o închipuiam îndrăgostită de un tânăr străin și frivol. Toate astea nu reușeau să-mi schimbe ideile,

nici vorbă. Acum mai apărea în viața ei și un soț absent, dar viu, care nu părea să-i trezească prea mult entuziasm, deși o întreținea.

— Cred că nu te pot însoți, și eu am ceva de făcut, am spus, drept răspuns la invitație. Dar ne putem întâlni mai târziu.

— *All right.*

S-a uitat la ceas.

— La unu?

Am acceptat. Nu era nici unsprezece, aveam destula vreme pentru treburile mele. Poate că nu și noroc, dar timp, cel puțin, aveam.

Barul din hotelul Minzah nu se schimbase deloc în ultimul an. Grupuri însuflețite de bărbați și femei, europeni îmbrăcați cu stil, se înghesuiau la mese și la bar, bând whisky, jerez și cocteiluri, iar conversația lor sărea dintr-o limbă într-alta, de parcă schimbau batiste între ei. În mijlocul încăperii, un pianist risipea în jur sunete melodioase. Nimeni nu părea grăbit, totul era la fel ca în vara lui 1936, cu unica excepție că lângă teighea nu mă mai aștepta un bărbat care vorbea spaniolește cu barmanul, ci o doamnă care, cu paharul în mână, sporovăia cu el pe englezește.

— Sira, *dear!* a zis, atrăgându-mi atenția, de cum m-a observat. Un *pink gin* ? a întrebat, ridicându-și cocteilul.

Mi-era indiferent dacă beam gin cu rom ori trei înghițituri de esență de terebentină, așa că am acceptat, forțând un fals surâs.

— In cunoști pe Dean? E un vechi prieten. Dean, ți-o prezint pe Sira Quiroga, *my dressmaker*, croitoreasa mea.

L-am privit pe barman și i-am recunoscut trupul uscățiv și fața măslinie pe care străluceau doi ochi negri și enigmatici. Mi-am amintit cum vorbea cu unii și cu alții pe vremea când

Ramiro și cu mine îi frecventam barul, cum toți păreau să recurgă la el când aveau nevoie de un contact, de o informație, de o știre lunecoasă.

Am observat că mă privea, fixându-mă în trecut, cântărindu-mi schimbările suferite și asociindu-mă cu prezența evaporată a lui Ramiro. Mi-a luat-o înainte.

— Cred că ați mai fost pe-aici înainte, mai demult, nu?

— Mai demult, da, am spus pur și simplu.

— Da, cred că-mi amintesc. Ce multe s-au întâmplat de atunci, așa-i? Acum sunt mult mai mulți spanioli aici; când ne vizitați, nu erau atâția.

Da, se întâmplaseră multe. La Tanger sosiseră mii de spanioli care fugeau de război, iar Ramiro și eu porniserăm fiecare pe drumul lui. Mi se schimbaseră viața, trupul, simțămintele și țara; toate se modificaseră într-atât, încât preferam nici să nu mă gândesc la ele, așa că m-am prefăcut că scotoceam după ceva pe fundul poșetei și n-am răspuns. Ei și-au continuat sporovăială și confidențele, trecând de la engleză la spaniolă și invers, încercând uneori să mă atragă în bârfa lor, care nu mă interesa absolut deloc; mi-era deja destul de greu să-mi pun în ordine propriile probleme. Unii clienți ieșeau, alții intrau: femei și bărbați eleganți, fără grabă și obligații aparente. Rosalinda îi saluta pe mulți dintre ei cu gesturi grațioase sau cu două vorbe simpatice, evitând parcă să lungească orice întâlnire dincolo de strictul necesar. Un timp, a reușit; dar au sosit două cunoscute care, de cum au văzut-o, au hotărât că un simplu „bună, dragă, mă bucur să te văd” nu era suficient. Erau splendide, blonde, zvelte și grațioase, străine imprecise, aidoma celor cu ale căror gesturi și posturi concurasem, până mi le însușisem în fața oglinzii crăpate din odaia Candelariei. Au salutat-o pe Rosalinda cu sărutări volatile, încrețindu-și buzele și abia atingându-și obrajii pudrați. S-au așezat neinvitate, dar dezinvolve, între noi două. Barmanul le-a pregătit aperitive, ele au scos tabachere, portțigarete de fildeș și brichete de

argint. Au pomenit nume și funcții, petreceri, întâlniri și conflicte între unii și alții și cu alții: „Îți amintești de noaptea din Villa Harris, nici nu-ți poți închipui ce-a pățit Luciile Dawson cu ultimul ei prieten, a, firește, știi că Bertie Stewart e ruinat?”. Și tot așa până la urmă, când cea mai în vârstă și mai plină de bijuterii a întrebat-o fără ocolișuri pe Rosalinda despre ceea ce aveau, probabil, în minte încă din clipa întâlnirii.

— Ei bine, dragă, dar ție cum îți merge la Tetuan? Adevărul e că pe toți ne-a uluit plecarea ta neașteptată. Totul a fost atât, atât de precipitat...

Un hohot scurt, plin de cinism, a precedat răspunsul Rosalindei.

— O, la Tetuan am o viață minunată. O casă de vis și prieteni fantastici, ca *my dear Sira*, care ține cea mai bună casă de *haute couture* din tot nordul Africii.

S-au uitat la mine curioase, iar eu le-am replicat fluturându-mi pletele și zâmbind mai fals ca Iuda.

— Mă rog, poate că venim într-o zi să vă vizităm. Ne place moda și suntem cam sastisite de croitoresele din Tanger, nu-i așa, Mildred?

Cea mai tânără a încuviințat și a reluat conversația.

— Ne-ar încânta să te vizităm la Tetuan, Rosalinda dragă, dar toată chestia asta de frontieră e atât de plicticoasă de când a început războiul din Spania...

— Deși probabil că tu, cu relațiile tale, ne-ai putea obține niște salvconduce, ca să vă vizităm pe amândouă. Am putea să-ți cunoaștem și unii noi prieteni...

Blondele își urmăreau ritmic țelul; barmanul Dean stătea impasibil în spatele tejghelei, nevrând să scape nimic din scenă. Iar Rosalinda păstra pe chip un surâs de gheață. Au

continuat să vorbească, luându-și una alteleia vorba din gură,

— Ce mai, ar fi genial; dragă, la Tanger, *tout le monde* moare să știe cu cine te-ai împrietenit.

— Și de ce să n-o spunem sincer, că doar de asta suntem prietene adevărate, nu? Ce mai, murim să știm câte ceva despre un anume prieten al tău. Ni s-a spus că e foarte, foarte deosebit.

— Poate ne inviți într-o seară la o recepție de-a lui, ca să-i poți prezenta vechii prieteni din Tanger. Am fi încântate să venim, așa-i, Olivia?

— Ar fi formidabil. Ne-am plictisit să tot vedem aceleași fețe, și să-i cunoaștem pe reprezentanții noului regim spaniol ar fi fascinant pentru noi.

— Da, ar fi atât de... foarte fantastic. În plus, firma pe care o reprezintă soțul meu are produse noi, ce-ar putea prezenta mare interes pentru armata naționalistă; poate că, doar cu un ghiont, le-ai putea introduce în Marocul spaniol.

— Și bietul meu Arnold e deja cam sastisit de postul lui de la Bank of British West Africa; poate că la Tetuan, în cercul tău, ar putea găsi ceva mai pe măsura lui...

Surâsul Rosalindei s-a șters treptat, iar ea nici nu s-a obosit măcar să-1 afișeze iar. Pur și simplu, când a crezut că auzise destule prostii, a decis să le ignore pe ambele blonde și ni s-a adresat pe rând mie și barmanului.

— Sira, *darling*, mergem să mâncăm la Roma Park? Dean, *please, be a love* și trece aperitivele noastre în contul meu.

El a refuzat.

- Din partea casei.
- Și pentru noi? a întrebat deodată Olivia - sau poate Mildred.
Rosalinda i-a luat-o înainte barmanului.
- Pentru voi, nu.
- De ce? s-a prefăcut, uimită, Mildred - sau poate Olivia.
- Fiindcă sunteți niște *bitches*. Cum se zice în spaniolă, Sira, *darling*?
- Două ticăloase, am spus fără șovăială.
Am ieșit din barul Minzah, conștiente că ne urmăreau multe priviri: chiar și pentru o societate cosmopolită și tolerantă ca a Tangerului, iubirea publică dintre o tânără englezoaică măritată și un militar rebel, matur și puternic era suficient de suculentă pentru a mai asezona aperitivele.

24

- Presupun că legătura mea cu Juan Luis a uimit pe mulți, dar pentru mine pare scrisă în stele încă din negura vremurilor.
Printre cei pentru care perechea era absolut neobișnuită mă număram, firește, eu. Mi-era nespus de greu să mi-o închipui pe femeia din fața mea, cu simpatia radiantă, aerul monden și tonele ei de frivolitate, având o legătură sentimentală cu un înalt ofițer sobru, care mai avea și de două ori vârsta ei. Mâncam pește și beam vin alb pe terasă, iar aerul ce venea dinspre marea din apropiere agita parasolarele în dungi albe și albastre de deasupra capetelor noastre, aducând miros de salitră și tristeți pe care mă străduiam să le gonesc, atentă la discuția cu Rosalinda. Părea foarte dornică să vorbească despre legătura ei cu înaltul Comisar, să ofere cuiva versiunea completă și proprie a faptelor, departe de bârfele mincinoase ce treceau de la unii la alții în Tetuan și Tanger. Dar de ce mie, când abia mă cunoscuse? În ciuda faimei de croitoreasă șic, originile noastre erau foarte diferite. Ca și prezentul. Ea venea din lumea cosmopolită, înstărită, trândavă; eu eram doar o muncitoare, fiica unei modeste mame singure, crescută într-un cartier get-beget madrilen. Ea trăia o poveste de iubire pasională cu un înalt ofițer, care provocase războiul ce-mi pustia țara; eu trudeam zi și noapte ca să fac față singură. Cu toate acestea, hotărâse că avea încredere în mine. Poate fiindcă își închipuia că astfel îmi plătea favoarea de a-i fi croit rochia Delphos. Poate fiindcă își închipuia că, independentă și de aceeași vârstă cu ea, o înțelegeam mai bine. Ori poate, pur și simplu, fiindcă se simțea singură și avea o nevoie imperioasă de a se confesa, vorbind cu cineva. Iar în amiaza aceea de vară din acel oraș de pe coasta Africii, acel „cineva” se nimerise să fiu eu.
- Înainte de a muri în acel tragic accident, Sanjurjo insistase ca, odată instalată la Tanger, să mă duc la Tetuan, să-l văd pe prietenul lui, Juan Luis Beigbeder; vorbea fără oprire de întâlnirea noastră de la hotelul Adlon din Berlin și de cât de mult s-ar bucura acesta să mă vadă *again*. Și eu, *to tell you the truth*, eram interesată să-l reîntâlnesc: mi se păruse fascinant,

atât de interesant și educat, atât de... un adevărat cavaler spaniol. Așa că, la câteva luni după ce m-am instalat, am decis că sosise momentul să-1 salut în capitala Protectoratului. Situația se schimbase deja, *obviously*: el nu mai avea funcția administrativă de la înaltul Comisariat. Am plecat cu mașina mea Austin 7. *My God!* Cum aș putea să uit acea zi?! Am sosit la Tetuan și m-am dus mai întâi să-l văd pe consulul englez, Monk-Mason, îl cunoști, nu? Eu îi spun *old monkey*, maimuța bătrână; e un bărbat foarte, foarte plictisitor, *poor thing*.

Am profitat de paharul cu vin pe care tocmai îl duceam la gură, făcând un gest vag. Nu-1 cunoșteam pe Monk-Mason, dar auzisem cândva niște clienți vorbind despre el și am refuzat să-i recunosc acest fapt Rosalindei.

— Când i-am spus că intenționez să-1 vizitez pe Beigbeder, consulul a fost foarte interesat. Știi, probabil, că, spre deosebire de nemți și de italieni, *His majesty's government*, guvernul nostru, n-are practic nici un contact cu autoritățile spaniole naționaliste, căci recunoaște drept legitim doar regimul republican, așa că Monk-Mason și-a zis că vizita mea la Juan Luis era foarte convenabilă pentru interesele britanice. *So*, dimineață m-am dus la înaltul Comisariat cu propria-mi mașină și însoțită doar de câinele meu Joker. La intrare, am arătat scrisoarea de recomandare pe care mi-o dăduse Sanjurjo înainte de a muri, și cineva m-a condus la secretarul particular al lui Juan Luis, pe coridoare pline cu militari și scuipătoare, *how very disgusting*, ce scârbos! Imediat, secretarul Jimenez Mouro m-a dus la el în birou. Cu gândul la război și la poziția lui, îmi închipuiam că aveam să-1 văd pe înaltul Comisar într-o impunătoare uniformă plină de medalii și decorații, dar nu, nu, nu, din contră: la fel ca în seara de la Berlin, Juan Luis purta un simplu costum închis la culoare, care făcea din el orice altceva, dar nu un militar rebel. S-a bucurat enorm să mă vadă: a fost încântător, am stat la taifas și m-a invitat la masă, dar eu acceptasem deja invitația prealabilă a lui Monk-Mason, așa că a rămas pentru a doua zi.

Până la urmă, mesele din jur s-au umplut treptate Rosalinda saluta din când în când pe unii și pe alții cu un simplu gest sau cu un surâs scurt, fără să-și întrerupă povestea primelor întâlniri cu Beigbeder. Și eu am zărit câteva chipuri familiare, pe care le cunoscusem de la Ramiro și preferam să le ignor. Eram atente una la alta: ea vorbea, eu ascultam, amândouă ne mâncam peștele, beam vin rece și nu dădeam atenție zgomotului din jur.

— A doua zi, am ajuns la înaltul Comisariat, așteptând să iau parte la o masă ceremonioasă, în consens cu ambianța: o masă mare, formalisme, chelneri... Dar Juan Luis ceruse să ni se pregătească o masă simplă pentru două persoane lângă o fereastră deschisă spre grădină. A fost un *lunch* de neuitat, la care el a vorbit fără oprire despre Maroc, Marocul lui fericit, cum îi spunea. Despre magia, tainele și fascinanta lui cultură. După prânz, a decis să-mi arate împrejurimile Tetuanului, *so beautiful*. Am plecat cu mașina oficială, închipuieste-ți, urmați de un cortegiu de motocicliști și aghiotanți, *so embarrassing!* *Anyway*, am ajuns la plajă și ne-am așezat pe țârm, iar ceilalți ne-au așteptat pe șosea, *can you believe it?*

Ea a râs, eu am surâs. Scena era originală : cea mai înaltă persoană din Protectorat și străina recent sosită, ce putea să-i fie fiică, flirtau deschis pe țârmul mării, iar cortegiul motorizat îi privea fără jenă de departe.

— Atunci, el a luat două pietre, una albă și alta neagră. A dus pumnii la spate și i-a scos strânși. „Alege”, a zis. „Ce să aleg?”, am întrebat. „Alege o mână. Dacă în ea e piatra neagră, azi ieși din viața mea și n-am să te mai revăd vreodată. Dacă iese cea albă, înseamnă că soarta te vrea cu mine.”

— Și a ieșit piatra albă.

— Într-adevăr, a ieșit piatra albă, mi-a confirmat, zâmbind radios. După două zile, a trimis două mașini la Tanger: un Chrysler Royal pentru lucrurile mele și Dodge Roadsterul de azi, un cadou de la directorul Băncii Hasan din Tetuan, pe care Juan Luis mi l-a dăruit. De atunci nu ne-am mai despărțit, eu excepția zilelor în care e obligat să călătorească. Pentru moment, locuiesc cu fiul meu Johnny pe Paseo de las Palmeras, într-o reședință grandioasă, cu o baie demnă de un mahainjah, un closet demn de un monarh și pereții gata să cadă, dar care n-are nici măcar apă curentă. Juan Luis stă tot la înaltul Comisariat, fiindcă așa cere funcția; n-avem de gând să locuim împreună, dar a hotărât, totuși, că nu are de ce să ascundă legătura cu mine, deși uneori se expune la situații oarecum compromițătoare.

— Fiindcă e însurat, am sugerat.

S-a strâmbat, indiferentă, și și-a îndepărtat o șuviță de păr de pe față.

— Nu, nu, asta n-are cu adevărat nici o însemnătate, și eu sunt măritată; asta-i doar problema noastră, *our concern*, ceva foarte personal. Problema e mai curând publică; oficială, să zicem: unii cred că o englezoaică poate exercita asupra lui o influență puțin recomandabilă, și ne-o spun deschis.

— Cine crede una ca asta?

Îmi vorbea cu atâta încredere, că, fără să fi cântărit măcar lucrurile, simțeam că era normal să-i cer lămuriri când nu reușeam să înțeleg pe deplin ceea ce-mi povestea.

— Membrii coloniei naziste din Protectorat. Langenheim și Bernhardt mai ales. Ei cred că, în toate aspectele vieții lui, înaltul Comisar trebuie să fie *gloriously* progerman: sută la sută fidel nemților, care dau ajutor cauzei naționaliștilor în războiul vostru; cei care au acceptat chiar de la început să le furnizeze avioane și armament. De fapt, Juan Luis a știut de călătoria lor de la Tetuan în Germania în acele prime zile, pentru a se întâlni cu Hitler la Bayreuth, unde asista, ca în fiecare an, la festivalul Wagner. *Anyway*, Hitler l-a consultat pe amiralul Canaris, el i-a recomandat să acorde ajutorul solicitat, și chiar din acea zi Führerul a dat ordin să se trimită în Marocul spaniol tot ce se ceruse. De n-ar fi făcut-o, trupele spaniole din Africa n-ar fi putut trece Strâmtoarea, așa că ajutorul german a fost hotărâtor. De atunci, legăturile dintre cele două armate sunt, evident, foarte strânse. Dar naziștii din Tetuan cred că prezența mea și dragostea lui Juan Luis pentru mine îi pot insufla o postură mai *pro-British* și mai puțin fidelă nemților.

Mi-am amintit ce comentase Felix despre soțul lui Frau Langenheim și despre compatriotul lui, Bernhardt, și ce spusese despre timpuriul ajutor militar dat de Germania, care nu numai că nu încetase, după câte se pare, ci era tot mai notoriu în Peninsulă. Mi-am amintit și de dorința Rosalindei de a face, la brațul amantului, o impresie impecabilă la primul contact formal cu comunitatea germană și am crezut că înțelegeam faptele

povestite, dar le-am minimalizat importanța și am încercat s-o liniștesc în legătură cu ele.

— Probabil că pe tine toate astea nu te prea îngrijorează. El le poate fi în continuare loial nemților, chiar și lângă tine, posturile-s diferite: cea oficială și cea personală. Sigur că cei care gândesc astfel n-au dreptate.

— Ba au, sigur că au.

— Nu te înțeleg.

Și-a plimbat grăbit ochii peste terasa pe jumătate goală, Conversația se lungise mult, acum abia dacă mai erau două sau trei mese ocupate. Vântul se oprise, parasolarele abia mai mișcau. Câțiva chelneri cu jachete albe și *tarbush* - fesul maur din fetru roșu - munceau în tăcere, scuturând în aer șervete și fețe de masă. Rosalinda a coborât vocea până la șoptă; un susur care transmitea însă o hotărâre de necontestat.

— Au dreptate când cred asta, fiindcă eu, *my dear*, intenționez să fac tot ce pot pentru ca Juan Luis să-și reia legăturile cordiale cu compatrioții mei. Nu pot suporta ideea că războiul vostru se va sfârși în favoarea armatei naționaliste, că Germania se va dovedi marea aliată a poporului spaniol, iar Marea Britanie, în schimb, o putere dușmană. O fac pentru două motive. Primul e simplul patriotism sentimental: vreau ca țara bărbatului iubit să fie prietena țării mele. Al doilea, *howeuer*, e mult mai practic și obiectiv: noi, englezii, nu ne încredem în naziști, lucrurile încep să pută. Poate că-i cam riscant să vorbesc despre un viitor război, de astă dată european, căci nu se știe niciodată. Dar, dacă va izbucni, mi-ar plăcea ca țara ta să ne fie alături.

Am fost gata să-i spun deschis că biata noastră țară nu era în situația de a se gândi la nici un viitor război, că era destul de nefericită cu cel pe care îl trăiam. Dar războiul nostru părea să-i fie total străin Rosalindei, deși amantul ei era important și activ într-una din tabere. Până la urmă, am hotărât să-i țin hangul, să nu insist asupra tragediei din prezent și să continuăm discuția despre un viitor ce nu avea să vină, poate, nicicând. Ziua mea era destul de amară, așa că am preferat să nu mi-o fac și mai tristă.

— Și ce-ai de gând să faci ? doar atât am întrebat.

— *Well*, să nu crezi că am mari legături personale la Whitehall, *not at all*, a zis hohotind scurt.

Automat, mi-am pus în minte să-1 întreb pe Felix ce era Whitehall, dar m-am concentrat, nelăsând-o să-mi vadă neștiința. A continuat:

— Știi doar cum merg toate: rețele de cunoșcuți, relații în lanț... M-am gândit deci să încerc pentru început cu niște prieteni de aici, din Tanger, colonelul Hal Durand, generalul

Norman Beynon și soția lui, Mary, care aveau cu toții contacte excelente cu Foreign Office. Chiar acum sunt toți pentru o vreme la Londra, dar am programat să-i întâlnesc mai târziu, să li-1 prezint pe Juan Luis, ca să stea de vorbă și să se înțeleagă.

— Crezi că el va accepta să te bagi hodoronc-tronc în treburile lui oficiale?

— *But of course, dear*, desigur, a afirmat fără cea mai mică umbră de îndoială, în timp ce, cu o mișcare grațioasă a capului, își ridica de pe ochi o altă șuviță de păr. Juan Luis e un bărbat teribil de inteligent. Îi cunoaște bine pe nemți, a conviețuit cu ei ani la rând și se teme că prețul pe care Spania ar trebui să-1 plătească pe termen lung pentru tot ajutorul pe care

Îl primește sar putea fi prea mare. În plus, are o altă părere despre englezi, fiindcă noi n-am pierdut niciodată un război; *after all*, ca militar, asemenea chestiuni sunt foarte importante pentru el. Și mai ales, *dear* Sira, și asta-i principalul, Juan Luis mă adoră. După cum repetă zilnic, pentru Rosalinda lui ar fi în stare să coboare chiar și în infern.

Ne-am ridicat când mesele de pe terasă erau deja pregătite pentru cină și umbrele amurgului se ridicau pe garduri, Rosalinda s-a încăpățânat să plătească ea masa.

— Soțul meu mi-a trimis, în sfârșit, pensia; lasă-mă să fac cinste.

Am mers fără grabă spre automobilul ei și ne-am întors la Tetuan, abia izbutind să nu depășim cele douăsprezece ore îngăduite de comisarul Vázquez. Dar de data asta n-am inversat doar sensul geografic, ci și traiectoria comunicării dintre noi. Dacă la dus și în restul zilei Rosalinda monopolizase conversația, la întoarcere am inversat rolurile.

— Probabil îți spui că-s tare plicticoasă și mă gândesc doar la mine și la ale mele. Vorbește-mi despre tine. *Tell me now*, spune-mi cum ți-au mers demersurile de azi-dimineață,

— Prost, am spus simplu.

— Prost?

— Da, prost, foarte prost.

— *I'm sorry, really*. Îmi pare rău. Ceva important?

I-aș fi putut zice că nu. În comparație cu propriile ei griji, problemelor mele le lipseau ingredientele necesare pentru a trezi interesul: în ele nu erau implicați ofițeri superiori, consuli sau miniștri; nu existau interese politice, nici afaceri de stat sau presimțiri legate de mari războaie europene, nimic legat cândva de sofisticatele turbulențe în care ea evolua. Pe modestul tărâm al grijilor mele nu încăpea decât un pumn de mizerii personale, ce se puteau număra pe degetele unei singure mâini: iubirea trădată, datoria de plătit și directorul de hotel nu prea înțelegător, munca zilnică pentru a clădi o afacere, patria însângerată unde nu mă puteam întoarce și dorul de mama absentă. I-aș fi putut spune că nu, că micile mele tragedii nu erau importante. I-aș fi putut ascunde problemele mele, le-aș fi putut ține doar pentru întunericul din casa mea goală. Aș fi putut, într-adevăr. Dar n-am făcut-o.

— Adevărul e că era ceva foarte important pentru mine. Vreau s-o scot pe mama din Madrid și s-o aduc în Maroc, dar pentru asta am nevoie de mulți bani și nu-i am, fiindcă mai înainte trebuie să fac o plată urgentă. Azi-dimineață am încercat s-o amân, dar n-am reușit, așa că, pentru moment, mă tem că va fi imposibil s-o aduc pe mama. Și cel mai rău e că, după cum se spune, va fi tot mai greu să te miști dintr-o zonă în alta.

— E singură la Madrid? a întrebat, aparent îngrijorată.

— Da, singură. Absolut singură. Nu mă are decât pe mine.

— Și tatăl tău?

— Tata... mă rog, e o poveste lungă; fapt e că nu-s împreună.

— Îmi pare nespus de rău, Sira, draga mea. Trebuie să fie foarte greu pentru tine s-o știi în zona roșie, expusă la orice între toți oamenii aceia...

Am privit-o trist. Cum puteam, oare, s-o fac să priceapă ceva ce nu înțelegea, cum să-i bag în capul frumos, cu onduleuri blonde, tragica realitate a ceea ce se întâmpla în țara mea?

— E cu ei, Rosalinda. Mama e cu ai ei, acasă, în cartierul și între vecinii ei. Aparține acelei lumi, norodului din Madrid. Vreau s-o aduc la mine, în Tetuan, nu pentru că m-aș teme de ce-ar putea păți, ci pentru că-i tot ce am în viață și, pe zi ce trece, mi-e tot mai greu să trăiesc fără să știu nimic despre ea. De un an n-am nici o veste: n-am nici cea mai vagă idee despre cum îi merge, cum supraviețuiește, din ce trăiește, cum suportă războiul.

Ca un balon înțepat cu acul, într-o clipă, întreaga farsă a trecutului meu fascinant s-a topit în văzduh. Și, curios, mi-a fost perfect egal.

— Dar... Mi se spusese că... că familia ta era...

N-am lăsat-o să termine. Fusese sinceră și-mi spusese întreaga ei poveste fără ascunzișuri; sosise momentul să fac și eu la fel. Poate nu avea să-i placă noua versiune a vieții mele; poate urma să-și spună că avea prea puțin *glamour* față de aventurile cu care era obișnuită. Poate din clipa aceea nu avea nici să mai bea cu mine *pink gins*, nici să mă invite să merg la Tanger în Dodge-ul decapotabil, dar nu m-am putut abține să-i împărtășesc amănunțit tot adevărul meu. La urma urmelor, era tot ce aveam.

— Familia mea suntem mama și cu mine. Amândouă suntem croitorese, simple croitorese, fără altă avere decât mâinile noastre. De când m-am născut, tata n-a avut niciodată legătură cu noi. Aparține altei clase, altei lumi: are bani, fabrici, relații, o soție pe care n-o iubește și doi fii cu care nu se înțelege. Asta are. Ori asta avea, habar n-am, prima și ultima oară când l-am văzut, războiul nu începuse încă și presimțea că va fi ucis. Iar logodnicul meu, bărbatul chipeș și întreprinzător despre care se presupune că-i în Argentina, unde are societăți comerciale și afaceri financiare, nu există. E adevărat că am avut un prieten, care e posibil să facă acum afaceri în acea țară, dar nu mai are nici o legătură cu mine. Nu-i decât un nedorit, care mi-a frânt inima și mi-a furat tot ce aveam; prefer să nu vorbesc despre el. Asta mi-e viața, Rosalinda, foarte diferită de a ta, după cum vezi.

În replică la mărturisirea mea, a rostit un mic discurs în engleză, din care n-am înțeles decât cuvântul *Marocco*.

— N-am înțeles nimic, am spus, deconcertată.

A revenit la spaniolă.

— Spuneam, fir-ar să fie, că nimănui nu-i pasă de unde vii când ești cea mai bună croitoreasă din tot Marocul. În ce-o privește pe mama ta, voi, spaniolii, spuneți că Dumnezeu te bate, dar nu te omoară. Ai să vezi că, până la urmă, totul se va rezolva.

În zorii zilei următoare, m-am întors la comisariat, ca să-l informez pe don Claudio despre eșecul negocierilor mele.

Dintre cei patru polițiști, doar doi erau la mesele lor: cel bătrân și cel slab.

— Șefu' n-a sosit încă, au anunțat la unison.

— La ce oră vine de obicei? am întrebat.

— La nouă și jumătate, a spus unul.

— Ori la zece și jumătate, a spus celălalt.

— Sau mâine.

— Sau niciodată.

Au râs amândoi cu gurile lor băloase, iar eu mi-am dat seama că nu aveam putere să mai suport perechea aceea de idioți nici un minut în plus.

— Spuneți-i, vă rog, că am venit să-1 văd. Că am fost la Tanger și n-am putut aranja nimic.

— Orice ne poruncești, regina maurilor, a spus cel care nu era Cañete.

M-am îndreptat spre ușă fără să-mi iau rămas-bun. Când să ies, i-am auzit glasul:

— Oricând vrei, îți dau alt permis, iubito.

Nu m-am oprit. Am strâns doar cu putere pumnii și, aproape fără să-mi dau seama, mi-am recăpătat nebunia genuină din ziua anterioară și am

întors capul câțiva centimetri, tocmai bine pentru ca să-mi audă limpede răspunsul.

— Dă-i-1 mai bine blestematei de mă-ta.

Norocul a vrut să-1 întâlnesc pe comisar în plină stradă, suficient de departe de comisariat ca să nu-mi ceară să-1 însoțesc acolo. Nu era greu să întâlnești pe cineva în Tetuan, zona spaniolă de străzi sistematizate era limitată și pe acolo treceam cu toții la orice oră. Gata să-și înceapă noua zi de muncă, purta, ca de obicei, un costum de in deschis la culoare și mirosea a loțiune de ras.

— Nu arăți bine, a spus de cum m-a văzut. Îmi închipui că nu ți-a mers deloc bine la Continental.

S-a uitat la ceas.

— Hai să bem o cafea.

M-a dus la Cazinoul Spaniol, un edificiu pe colț, frumos cu balcoane din piatră albă și ferestre mari ce dădeau spre strada principală. Un chelner arab cobora parasolare, punând în mișcare o bară de fier care scrâșnea, alți doi sau trei puneau scaune și mese pe trotuar, la umbra lor. Începea o nouă zi. În interior, la răcoare, nu era nimeni, doar scara lată de marmură din față și cele două saloane laterale. M-a invitat să intru în cel din stânga.

— Bună ziua, don Claudio.

— Bună ziua, Abdul. Două cafele cu lapte, te rog, a comandat, cerându-mi încuviințarea din priviri. Povestește-mi, a spus apoi.

— N-am avut succes. Directorul e nou, nu mai e cel de anul trecut, dar era perfect la curent cu toată chestiunea. S-a oprit orice negociere. A spus doar că tot ce se hotărâse era mai mult decât generos și că, dacă nu plătesc la data stabilită, mă denunț.

— Înțeleg. Și, crede-mă, îmi pare rău. Dar mă tem că nu te mai pot ajuta.

— Nu vă faceți griji, ați făcut și așa destul pentru mine, obținându-mi această amânare de un an.

— Și ce-ai să faci ?

— Am să plătesc imediat.

— Și cu mama?

Am ridicat din umeri.

— Nimic. Voi continua să muncesc și să economisesc, deși s-ar putea ca, atunci când voi avea banii necesari, să fie prea târziu și să se fi sfârșit evacuările. Pentru moment, am să-mi plătesc datoria, cum vă spuneam. Am banii, nu-i nici o problemă. Tocmai de aceea venisem la dumneavoastră. Am nevoie de un nou permis, ca să trec frontiera, și de permisiunea de a păstra pașaportul încă două zile.

— Ține-1, nu-1 vreau înapoi.

Din buzunarul interior al sacoului a scos un portvizit din piele și un stilou.

— Cât privește salvconductul, asta-i tot ce-ți trebuie, a spus, scoțând o carte de vizită și deschizând stiloul; a zmângălit câteva vorbe pe aversul ei și a semnat. Ține!

Am pus-o în poșetă fără s-o citesc.

— Ai de gând să te duci la Valenciana?

— Da, asta mi-e intenția.

— La fel ca ieri ?

Înainte de a răspunde, i-am înfruntat câteva clipe privirea inchizitorială.

— Ieri n-am fost la Valenciana.

— Atunci cum ai ajuns la Tanger?

Eu știam că el știa. Și mai știam și că voia să i-o spun eu. Dar mai întâi am sorbit amândoi din cafea.

— M-a dus o prietenă cu mașina ei.

— Ce prietenă?

— Rosalinda Fox. O clientă englezoaică.

Din nou am sorbit amândoi din cafea.

— Știi cine e, nu? a întreat atunci.

— Da, știu.

— Atunci, ai grijă.

— De ce?

— De-aia. Ai grijă.

— Spuneți-mi de ce, am stăruit.

— Fiindcă există persoane cărora nu le place că ea este aici cu cine este.

— Știu.

— Ce știi?

— Că situația ei sentimentală nu place anumitor persoane.

— Ce persoane ?

Nimeni nu constrângea, nu storcea până la ultima picătură informații ca domnul comisar Vázquez ; doar ne cunoșteam deja.

— Unele. Nu-mi cereți să vă spun ceea ce știți deja, don Claudio. Nu mă obligați să-mi trădez o clientă doar pentru a auzi din gura mea nume pe care le cunoașteți.

— De acord. Doar confirmă-mi ceva.

— Ce?

— Numele acestor persoane sunt spaniolești ?

— Nu.

— Perfect, a spus pur și simplu.

Și-a terminat cafeaua și s-a uitat din nou la ceas.

— Trebuie să plec, am de lucru.

— Și eu.

— Așa-i, uitam că ești muncitoare. Știi că ai o reputație excelentă?

— V-ați informat despre toate, așa că trebuie să vă cred.

A zâmbit pentru întâia oară, întinerind cu patru ani.

— Știi doar ceea ce trebuie să știu. În plus, sigur că și dumneata afli unele lucruri: întotdeauna, femeile își spun multe, iar la atelierul dimitale vin o sumedenie de doamne care au de spus, probabil, povești interesante.

Era adevărat că clientele mele sporovăiau. Trăncăneau despre soți, afaceri și prietenii; despre cei în casele cărora intrau, despre ce făceau, credeau sau spuneau unii și alții. Așa că nu i-am spus „da” comisarului, dar nici „nu”. Pur și simplu, m-am ridicat, fără să dau atenție spuselor lui. A chemat chelnerul și a schițat o semnătură în aer. Abdul a încuviințat!

nici o problemă, va pune cafelele în contul lui don Claudio,

Plata datoriei din Tanger a fost o eliberare, de parcă încetasem să mai merg legată cu o funie de care cineva putea să tragă oricând. E adevărat că încă nu rezolvasem chestiunile neclare de la Madrid, dar, din Africa, ele

mi se păreau cumplit de îndepărtate. Plata datoriei de la Continental m-a ajutat să arunc balastul trecutului meu cu Ramiro în Maroc și mi-a îngăduit să respir altfel. Mai liniștită, mai liberă. Mai stăpână pe propria-mi soartă.

Vara mergea mai departe, dar clientelor mele părea să le fie lene să se gândească la haine de toamnă. Jamila era tot la mine, se ocupa de casă și de micile îndatoriri din atelier, Felix mă vizita aproape noapte de noapte, din când în când mă duceam s-o văd pe Candelaria pe Strada Luneta. Domneau liniștea și normalitatea, până când o răceală inoportună nu mi-a mai lăsat nici puteri să ies din casă, nici energie ca să cos. Prima zi mi-am petrecut-o imobilizată pe sofa. A doua în pat. A treia aș fi făcut la fel, dacă nu m-ar fi vizitat cineva pe neașteptate. La fel ca întotdeauna.

— Duamna Rosalinda spun că dimișoara Sira dă jos din pat imediat.

Am primit-o în halat; nu m-am ostenit să-mi pun eternul taior și să-mi atârn de gât foarfecă de argint, nici să-mi netezesc părul ciufulit. Dar, chiar dacă a uimit-o că eram atât de neîngrijită, nu mi-a arătat-o; venea pentru alte chestiuni, mult mai serioase.

— Mergem la Tanger.

— Cine? am întrebat, suflându-mi nasul.

— Tu și cu mine.

— De ce?

— Vom încerca să rezolvăm problema mamei tale.

Am privit-o, neîncrezătoare și agitată, și am vrut să aflu mai mult.

— Prin...

Un strănut m-a împiedicat să-mi termin fraza, și m-am bucurat, pentru că încă nu știam cum să-i spun Înaltului Comisar, pe care ea îl numea îndeobște cu cele două nume de botez.

— Nu, prefer să-1 țin pe Juan Luis departe; are mii de alte treburi de care să se ocupe. Asta-i treaba mea, așa că relațiile lui sunt *out*, departe. Dar avem și alte alegeri.

— Care?

— Prin consulul nostru din Tetuan, am încercat să aflu dacă se fac asemenea demersuri la ambasada noastră, dar n-am avut noroc: mi s-a spus că legația noastră din Madrid a refuzat mereu să acorde azil refugiaților și, în plus, odată cu plecarea guvernului republican la Valencia, tot acolo s-au instalat și birourile diplomatice, iar în capitală au rămas doar clădirea pustie și câte un subaltern, ca să-i poarte de grijă.

— Și atunci ?

— Am încercat și la biserica anglicană Saint Andrews din Tanger, dar nici cei de acolo nu m-au putut ajuta. Apoi mi-am zis că, în vreun cerc privat, cineva ar putea ști câte ceva, așa că m-am informat pe ici, pe colo și am primit *a tiny bit of Information*. Nu-i mare scofală, dar poate am noroc și ne mai spun câte ceva. Directorul de la Bank of London and South America din Tanger, Leo Martin, mi-a zis că în cursul ultimei lui vizite la *London* a auzit în birourile centrale ale băncii că la sucursala din Madrid era cineva care știa pe cineva care ajută oamenii să plece din oraș. Nu știu mai mult, mi-a dat informații foarte vagi, e vorba doar de un comentariu pe care cineva l-a făcut, iar el l-a auzit. Dar a promis că va face cercetări.

— Când?

— *Right now*. Imediat. Așa că te îmbraci imediat și mergem la el, la Tanger. Am fost acolo acum două zile, mi-a spus să revin azi. Îmi închipui că a avut vreme să mai afle câte ceva, Tușind și strănutând, am vrut să-i mulțumesc pentru strădani, dar ea nu mi-a dat atenție și m-a îmboldit să mă aranjez. Călătoria a fost ca un freamăt. Șosea, terenuri uscate, păduri de pini, capre. Femei cu fuste lungi și largi, uzate, și saboți de călătorie, gârbovite sub pălăriile mari de pai. Oi, limba-soacrei, alte câmpuri uscate, copii desculți ce ne zâmbeau, spunându-ne „la revedere, prietenă, la revedere” cu mâna ridicată. Praf, iar praf, câmp galben de-o parte și de alta, controlul pașapoartelor, iar șosea, alte limba-soacrei, noii palmieri mici și trestii, și într-un ceas am ajuns. Am parcat din nou în Piața Franța, am revăzut bulevardele și edificiile magnifice din zona modernă a orașului. Într-unul ne aștepta Bank of London and South America, un aliaj de interese financiare, aproape tot atât de ciudat ca și perechea pe care o alcătuiau Rosalinda Fox și cu mine.

— Sira, ți-1 prezint pe Leo Martin. Leo, ea e amica mea, Miss Quiroga.

Leo Martin s-ar fi putut numi și Leoncio Martinez, dacă s-ar fi născut doi kilometri mai departe de locul unde o făcuse. Era scund și brunet, nebărbierit și, fără cravată, ar fi putut trece drept un harnic plugar spaniol. Dar chipul îi strălucea fără nici o umbră de barbă, iar pe pânțele i se odihnea o cravată sobră, în dungi. Și nu era nici spaniol, nici țaran, ci un autentic supus al Marii Britanii, un locuitor din Gibraltar capabil să se exprime cu egală dezinvoltură și în limba engleză, și în dialectul andaluz. Ne-a întins o mână păroasă și ne-a invitat să luăm loc. I-a poruncit bătrânei coțofene ce-i servea drept secretară să nu fie întrerupt și, de parcă am fi fost cele mai galantane cliențe ale băncii, a început să ne spună cu mare râvnă tot ce izbutise să afle. Eu nu-mi deschisesem niciodată un cont bancar și probabil că Rosalinda nu economisea nici măcar o liră din pensia pe care i-o trimitea soțul, când avea noroc, dar zvonul escapadelor ei amoroase ajunsese probabil la urechile acelui bărbat scund cu ciudate talente lingvistice. Iar în acele timpuri zbuciumate, un director de bancă internațională nu putea rata șansa de a face un serviciu amantei celui care deținea puterea.

— Ei bine, doamnelor, cred că am vești. Am reușit să vorbesc cu Eric Gordon, un vechi cunoscut care încă mai lucra la sucursala noastră din Madrid puțin după insurecție; acum e din nou la Londra. Mi-a spus că el cunoaște personal pe cineva care locuiește la Madrid și e implicat în atari activități, un cetățean britanic care lucra la o firmă spaniolă. Vestea proastă e că nu știe cum să dea de el, i-a pierdut urma în ultimele luni. Vestea bună e că mi-a vorbit despre cineva care știe pe unde umblă, fiindcă a stat în capitala Spaniei până de curând. Un jurnalist care s-a întors în Anglia fiindcă a avut o problemă, cred că a fost rănit; nu mi-a dat amănunte. Ei bine, e posibil ca el să ne poată sprijini: ar putea fi dispus să ne ajute să-1 contactăm pe cel ce se ocupă de evacuarea refugiaților. Dar, mai înainte, vrea ceva.

— Ce ? am întrebat Rosalinda și cu mine la unison.

— Să vă vadă personal, Mrs. Fox, a zis, adresându-i-se englezoaicei. Cu cât mai iute, cu atât mai bine. Sper să nu luați acest fapt drept o indiscreție, dar, în fine, date fiind împrejurările, am considerat convenabil să vă avertizez cine-i cel interesat să obțină informații de la dumneavoastră.

Rosalinda n-a replicat; 1-a privit doar atent, cu sprâncenele arcuite, așteptând să continue. Și-a dres vocea stingherită, cu siguranță că așteptase un răspuns mai entuziast la demersul ei.

— Știți doar cum sunt jurnaliștii. Ca păsările de pradă, speră mereu să obțină ceva.

Rosalinda a răspuns abia după câteva secunde.

— Nu sunt singurii, dragă Leo, nu sunt singurii, a spus cu o ușoară acreală în voce. În fine, pune-ne în legătură, să vedem ce vrea.

M-am foit în fotoliu, încercând să-mi ascund agitația și suflându-mi iar nasul. Între timp, directorul britanic, pântecos ca o butie și cu accent de banderilier, i-a comandat centralistei o legătură telefonică. Am așteptat mult, ne-au adus cafea, Rosalinda s-a binedispus din nou, Martin s-a simțit ușurat. Ea a vorbit cu jurnalistul. Doar vreo trei minute, dar n-am înțeles o iotă, fiindcă au vorbit englezește. Dar am remarcat tonul ei serios și tăios.

— Gata, a spus ea la sfârșit.

Ne-am despărțit de director, i-am mulțumit pentru ajutor și am trecut din nou pe lângă privirea scrutătoare a secretarei cu chip de cocor.

— Ce voia? am întrebat, neliniștită, de cum am ieșit din birou.

— *A bit of blackmail*. Nu știu cum se zice în spaniolă. Când cineva spune că va face ceva pentru tine doar dacă tu faci ceva pentru el.

— Șantaj, am lămurit.

— Șantaj, a repetat, pronunțând cum nu se putea mai îngrozitor. Prea multe sunete contondente în același cuvânt.

— Ce fel de șantaj ?

— O întrevvedere personală cu Juan Luis și câteva săptămâni de acces preferențial în viața oficială din Tetuan. În schimb, se angajează să ne faciliteze contactul cu persoana din Madrid de care avem nevoie.

Am înghițit în sec înainte de a-mi formula întrebarea. Mă temeam că avea să-mi spună că, pentru a-1 șantaja pe cel mai mare demnitar din Protectoratul spaniol al Marocului, oricine va trece doar peste cadavrul ei. Cu atât mai mult un jurnalist oportunist și necunoscut, pentru serviciul pe care urma să-1 facă unei simple croitorese.

— Și tu ce i-ai spus? am îndrăznit, în cele din urmă, să întreb.

A dat din umeri cu un gest de resemnare.

— Să-mi comunice telegrafic la ce dată va debarca la Tanger.

Marcus Logan a sosit târând un picior, aproape surd de-o ureche și cu un braț prins cu o fașă în bandulieră. Avea toate defectele pe-o singură parte a trupului, cea stângă, din imediata apropiere a obuzului care, lovindu-l, fusese gata să-l omoare, în timp ce acoperea pentru agenția sa atacurile artileriei naționaliste din Madrid. Rosalinda a aranjat ca o mașină oficială să-l ia din portul Tanager și să-l ducă direct la hotelul Nacional din Tetuan.

Eu i-am așteptat într-unul dintre fotoliile de răchită din patio, printre ghivece cu flori și plăci de faianță cu arabescuri. Pe lângă jaluzele, pe pereți se ridicau plante agățătoare, iar din tavan atârnavă mari felinare maure, totul în murmur de discuții străine și gălgâitul apei dintr-o fântână mică.

Rosalinda a sosit când ultimele raze de soare ale amurgului treceau prin marchiza de cristal; jurnalistul, peste zece minute. În zilele anterioare, îmi făurisem în minte imaginea unui bărbat impulsiv și repezit, plin de acreală și destul de viteaz ca să încerce să intimideze pe oricine l-ar fi înfruntat în propriu-i interes. Dar greșisem, așa cum pățești când te bazezi pe fragilitatea unei simple acțiuni ori a câtorva vorbe. Am greșit și am înțeles-o de cum a pășit jurnalistul șantajist prin arcada de acces în patio, cu nodul cravatei slăbit și costumul mototolit din in de culoare deschisă.

Ne-a recunoscut imediat; n-a trebuit decât să-și plimbe privirea prin încăperea pentru a observa că eram singurele femei tinere și singure: o blondă ce părea evident străină și o brunetă care era cu siguranță un genuin produs spaniol. Ne-am pregătit să-l primim fără să ne ridicăm, cu armele ascunse la spate, pentru eventualitatea că trebuia să ne apărăm de cel mai incomod invitat. Dar n-a fost nevoie de ele, fiindcă Marcus

Logan care s-a ivit în amurgul african ar fi putut trezi în noi orice senzație, numai frică nu. Era înalt și părea să aibă între treizeci și patruzeci de ani. Avea părul castaniu cam ciufulit și, când s-a apropiat șchiopătând și sprijinindu-se în bastonul de bambus, am zărit pe obrazul lui stâng multe răni și vânătăi. Deși aerul lui ne lăsa să intuim ce bărbat fusese înainte de întâmplarea care l-ar fi putut costa viața, era abia ceva mai mult decât un trup chinuit care, de cum ne-a salutat cu toată politețea îngrăduită de starea-i lamentabilă, s-a prăbușit într-un fotoliu, încercând fără succes să-și ascundă durerea și oboseala acumulate după lunga călătorie.

— Mrs. Fox and Miss Quiroga, *I suppose*, au fost primele lui cuvinte.

— *Yes, we are, indeed*, a spus Rosalinda pe limba lor. *Nice meeting you, Mr. Logan. And now, if you don't mind, I think we should proceed in Spanish; I'm afraid my friend won't be able to join us otherwise.*

— Sigur, scuzați-mă, a zis, adresându-mi-se într-o spaniolă excelentă.

Nu părea să fie un șantajist fără scrupule, ci doar un profesionist care își câștiga existența cum putea mai bine și prindea din zbor oportunitățile ce-i ieșeau în cale. Ca Rosalinda, ca mine. Ca toți în acele vremuri. Înainte de a intra deplin în chestiunea ce-l adusese în Maroc și a-i cere Rosalindei confirmarea făgăduielii făcute, a preferat să se prezinte. Lucra pentru o agenție britanică de știri, era acreditat să prezinte războiul spaniol din perspectiva ambelor

tabere; deși locuia în capitală, fusese într-o constantă agitație. Până pășise ceva neașteptat. L-au internat într-un spital din Madrid, l-au operat de urgență și, imediat ce s-a putut, l-au trimis la Londra. Petrecuse câteva săptămâni la Royal London Hospital, suportând dureri și tratamente; stătuse la pat, imobilizat, râvnind să revină la viața activă.

Când prinsese de veste că o doamnă legată de înaltul Comisar al Spaniei în Maroc avea nevoie de informații pe care el i le putea facilita, i se păruse că se deschidea cerul. Era conștient că starea sănătății nu-i îngăduia să se întoarcă la neîntreruptul du-te-vino prin peninsulă, dar o vizită în Protectorat îi permitea să-și continue convalescența, recâștigându-și parțial energia profesională. Înainte de a obține autorizația de călătorie, a trebuit să lupte cu medicii, cu superiorii și cu oricine se apropia de patul lui, încercând să-l convingă să stea nemișcat, ceea ce, adăugându-se stării lui, îl duse în pragul deznădejdi. I-a cerut scuze Rosalindei pentru bruschețea cu care îi vorbise la telefon, și-a îndoit și dezdoit piciorul de câteva ori, cu un gest de durere, și a trecut, în cele din urmă, la chestiuni mai urgente.

— N-am mâncat nimic de azi-dimineață, v-ar deranja să vă invit la cină și între timp să stăm de vorbă?

Am acceptat; de fapt, eram gata să accept orice numai să vorbim cu el. Aș fi fost în stare să mănânc într-o latrină ori să scurm cu gura în noroi, printre porci; aș fi mestecat gândaci de bucătărie și aș fi băut otravă pentru șoareci ca să-i pot înghiți: aș fi făcut orice pentru informațiile pe care le așteptam de atâtea zile. Logan a chemat cu dezinvoltură un chelner arab care, ca și ceilalți, trebăluia, servind și debarasând prin patio, și a cerut o masă în restaurantul hotelului.

„O clipă, domnule, vă rog.” Chelnerul a plecat să caute pe cineva, și într-o secundă s-a apropiat, iute ca glonțul, un *maître* spaniol, onctuos și reverențios. „Imediat, imediat, vă

rog, urmași-mă, doamnelor, domnule. Doamna Fox și prietenii nu trebuie să aștepte nici o clipă, asta ar mai lipsi."

Logan ne-a lăsat să intrăm primele în salon, și același *maître* ne-a indicat splendida masă din mijloc, arena potrivită pentru ca nimeni să n-o scape din priviri în acea seară pe englezoaica iubită de Beigbeder. Jurnalistul a refuzat politicos și a arătat alta, mai izolată, în fund. Toate erau perfect aranjate, cu fețe de masă impecabile, pahare pentru apă și vin, șervete albe împăturite pe farfuriile din porțelan. Dar era încă devreme și în salon abia dacă era o duzină de persoane.

Am ales meniul și, în așteptare, ne-au servit *jerez*. Rosalinda și-a asumat oarecum rolul amfitrioanei, luând inițiativa discuției. Întâlnirea din patio fusese pur și simplu protocolară, dar slăbise încordarea. Jurnalistul se prezentase și ne lămurise din ce cauză arăta cum arăta; noi, în schim, ne liniștiserăm văzând că nu avea nimic amenințător, și acum comentam cu el câteva banalități despre viața din Marocul spaniol. Toți trei știam, totuși, că aceea nu era o

simplă întâlnire de curtoazie, ca să ne facem noi prieteni, să sporovăim despre boli sau să evocăm scene pitorești din nordul Africii. În acea seară ne întâlneam pentru o negociere dură între două părți care, la vremea lor, își expuseseră limpede pretențiile și condițiile. Sosise clipa să punem cărțile pe masă și să vedem până unde putea merge fiecare.

— Vreau să știți că tot ce mi-ați cerut la telefon e rezolvat, a spus înainte de toate Rosalinda, imediat ce a plecat chelnerul cu comanda.

— Perfect, a răspuns jurnalistul.

— Veți avea cu înaltul Comisar o întâlnire particulară, oricât de lungă. Și un permis de rezident temporar în Protectoratului spaniol, a adăugat Rosalinda; veți primi invitații

la toate întâlnirile oficiale din următoarele săptămâni; una dintre ele, vă spun încă de pe acum, va fi foarte importantă.

El a ridicat întrebător din sprânceana de pe partea sănătoasă a feței.

— Așteptăm, nu peste mult timp, vizita lui don Ramón Serrano Suñer, cumnatul lui Franco; îmi închipui că știți despre cine vorbesc ¹.

— Da, firește, a confirmat.

— Vine în Maroc pentru prima aniversare a insurecției și va sta aici trei zile. În cinstea lui se organizează o serie de

1. Avocat și om politic, prieten cu Primo de Rivera și cumnat cu Franco, Ramón Serrano Suñer (1901-2003) a fost unul dintre principalii stâlpi (pe plan juridic și politic) ai regimului franchist. A fost ministru de Interne (1939-1940) și Externe (1940-1942) și președintele Juntei Politice. A promovat înființarea și trimiterea pe frontul antisovietic a Diviziei Albastre, ca unitate militară integrată în Wehrmacht, și a jucat un rol foarte important la negocierile hispano-germano, care au culminat cu întâlnirea Franco-Hitler (23 octombrie 1940).

Steaua politică i-a apus odată cu declinul Germaniei naziste, Franco înlăturându-l de la putere după o serie de incidente între franchiști și falangiști (1942).

manifestări; chiar ieri a sosit Dionisio Ridruejo ¹, directorul general al Propagandei, care le va coordona împreună cu secretarul înaltului Comisariat. Contăm pe prezența dumneavoastră la toate acțiunile cu caracter oficial și reprezentare civilă.

— Vă mulțumesc enorm. Și vă rog să transmiteți gratitudinea mea înaltului Comisar.

— Va fi o plăcere să vă avem printre noi, a răspuns grațios Rosalinda, ca o amfitrioană perfectă, înainte de a scoate spada din teacă. Vă închipuiți, sper, că și noi avem câteva condiții.

— Bineînțeles, a spus Logan, după ce a sorbit din jerez.

— Toate informațiile pe care le veți transmite în exterior vor trebui să fie în prealabil supervizate de Biroul de presă al Înaltului Comisariat.

— Nici o problemă.

Chiar atunci s-au apropiat chelnerii și m-a cuprins o plăcută senzație de ușurare. În pofida eleganței cu care negociau, în decursul întregii discuții dintre Rosalinda și nou-venit nu-mi putusem ignora stinghereala, mă simțisem nelalocul meu, ca și cum luam parte la o petrecere unde nu fusesem invitată. Vorbeau despre lucruri total străine mie, care, deși nu erau, poate, mari secrete oficiale, erau, totuși, foarte departe de ceea ce se presupunea că trebuia să audă

o simplă croitoreasă. Mi-am repetat în sinea mea că nu eram în plus, că locul meu era chiar acolo, pentru simplul motiv că vorbeam despre evacuarea mamei. Chiar și așa, îmi venea greu să cred.

Sosirea chelnerilor a întrerupt pentru câteva clipe schimbul de concesi și pretenții. Limbi-de-mare pentru doamne, pui cu garnitură pentru domnul, au anunțat. Am discutat nițel despre carne, despre prospețimea peștelui de pe țărmurile Mediteranei și savoarea legumelor din lunca râului Martin. De cum s-au retras chelnerii, convorbirea a continuat de unde se oprise cu câteva minute mai înainte.

1, Scriitor și om politic, Dionisio Ridruejo (1912-1975) a fost printre primii adepți ai lui Primo de Rivera, a luptat în Divizia Albastră (1942), dar a devenit antifranchist, a fost închis de mai multe ori și exilat la Paris. A fondat Partidul Social al Acțiunii Democratice și a fost unul dintre fondatorii Uniunii Social-Democrate Spaniole.

— Altă condiție? a întrebat jurnalistul, ducând furculita la gură.

— N-aș numi-o condiție. Mai curând ceva ce ne avantajează pe toți.

— Atunci va fi ușor de acceptat, a spus, după prima înghițitură.

— Așa sper, a confirmat Rosalinda. Uite ce-i, domnul Logan, noi doi ne mișcăm în lumi foarte diferite, dar suntem compatrioți și amândoi știm că, în termeni generali, tabără naționalistă îi simpatizează pe germani și italieni și nu simte nimic pentru englezi.

— Așa-i, într-adevăr, a confirmat el.

— Ei bine, vă propun să vă dați drept prietenul meu. Fără să vă pierdeți identitatea de jurnalist, firește, dar prieten cu mine și, ca atare, și cu înaltul Comisar. Credem că așa veți fi primit cu o antipatie mai moderată.

— De cine?

— De toți: autoritățile locale spaniole și musulmane, corpul consular străin, presa... În nici una dintre aceste grupări nu am admiratori fervenți, trebuie să recunosc, dar, cel puțin formal, sunt respectată, fiindcă sunt o apropiată a Înaltului Comisar. Dacă vă facem să treceți drept un prieten de-al meu, poate că același respect vi se va arăta și dumneavoastră.

— Ce părere are despre toate acestea domnul colonel Beigbeder?

— E absolut de acord.

— Nu mai e nimic de spus, atunci. Nu mi se pare o idee rea și, așa cum spuneți, poate fi avantajoasă pentru toți. Altceva?

— Din partea noastră, nimic, a spus Rosalinda și a ridicat paharul, sugerând un mic toast.

— Perfect. Atunci totul e limpede. Ei bine, acum cred că-i rândul meu să vă informez despre chestiunea pentru care m-ați chemat.

Mi s-a strâns stomacul: venise clipa. Mâncarea și vinul păreau să-i fi oferit lui Marcus Logan ceva vigoare, era mai vioi. Deși negociase rece și senin, vădea o atitudine pozitivă

și o dorință de a nu-i inoportuna pe Rosalinda și Beigbeder mai mult decât strictul necesar. Am presupus că stăpânirea de sine avea legătură cu profesia lui, dar n-am găsit pe ce să

mă bazez; la urma urmelor, era primul jurnalist pe care îl cunoșteam.

— Înainte de orice, vreau să știți că omul meu a fost anunțat și speră să vă evacueze mama în cadrul celei de-a doua operațiuni dinspre Madrid spre coastă.

A trebuit să mă țin cu toate puterile de masă, ca să nu mă ridic și să-l îmbrățișez. M-am abținut, totuși: restaurantul hotelului Nacional era deja plin de lume, iar masa noastră constituia, grație Rosalindei, principala atracție a serii. N-ar mai fi lipsit decât să-l îmbrățișez impulsiv, euforic și brutal pe acel străin, pentru ca toate privirile și șoaptele să se îndrepte imediat spre noi. Așa stând lucrurile, mi-am înfrânat entuziasmul și mi-am arătat bucuria doar cu un surâs și un discret „mulțumesc”.

— Va trebui să-mi dați unele date; le voi telegrafia agenției mele din Londra; ea va lua legătura cu Christopher Lance ¹, care conduce întreaga operațiune.

— Cine este? a vrut să știe Rosalinda.

— Un inginer englez, veteran din Marele Război, care locuiește deja de câțiva ani la Madrid. Înainte de insurecție, lucra pentru o firmă spaniolă cu participație britanică, compania de construcții civile „Gines Navarro & Fiii”, cu birouri centrale pe Paseo del Prado și sucursale la Valencia și Alicante. A construit cu ei șosele și poduri, un mare lac de acumulare

¹ Nobilul englez Christopher Lance a început prin a ajuta comunitatea engleză din Spania, în lipsa ambasadorului, sir Henry Chilton, filofranchist, încercând să-i salveze pe cei 600 de englezi adăpostiți în ambasadă. În august 1936 a fost numit atașat de onoare al Ambasadei. Împreună cu alți funcționari diplomatici, organiza misiuni umanitare pentru a salva persoane bănuite a fi de dreapta. A evacuat primii refugiați cu nava *Devonshire*, care a plecat din Valencia (iulie 1936). Mai târziu, a evacuat (cu ajutorul unor mici nave comerciale engleze) și naționaliști spanioli. Cu

un an și jumătate înainte de sfârșitul războiului, a fost interogat, torturat și amenințat cu execuția; cu câteva zile înainte de data stabilită pentru execuție, a fost eliberat și dus la Londra, la intervenția consulului englez Srike Stevenson. În 1961, Primăria Madridului l-a omagiat pentru activitatea sa umanitară.

În Soria, o hidrocentrală lângă Granada, un șantier pentru zepeline în Sevilla. La începutul războiului, familia Navarra a dispărut, nu se știe dacă din proprie inițiativă sau luați cu forța. Muncitorii au format un comitet și au pus stăpânire pe firmă. Lance ar fi putut pleca atunci, dar n-a făcut-o. — De ce? am întrebat amândouă la unison.

Jurnalistul a dat din umeri și a sorbit lung din vin.

— E bun la durere, a zis, scuzându-se parcă și ridicând paharul ca pentru a ne arăta efectele lui medicale. În realitate, a continuat, nu știu de ce n-a revenit Lance în Anglia, niciodată n-am reușit să-i smulg motivul care să justifice cu adevărat tot ce a făcut. Înainte de începerea războiului, englezii rezidenți în Madrid, ca aproape toți ceilalți străini, nu se implicau în politica spaniolă și priveau situația cu indiferență, chiar cu oarecare ironie. Cunoșteau, firește,

tensiunea existentă între forțele de dreapta și partidele de stânga, dar o credeau o caracteristică a țării, o parte a folclorului național. Taurii, siesta, usturoiul, uleiul de măsline și ura între frați, totul foarte pitoresc, foarte spaniol. Până când totul a explodat. Atunci au văzut că treaba era serioasă și au căutat să fugă din Madrid cât mai repede. Cu câteva excepții, cum e Lance, care și-a trimis soția acasă și a rămas în Spania.

— Cam nesăbuit, nu? am intervenit.

— Probabil că-i cam țicnit, da, a zis, pe jumătate în glumă. Dar e om bun și știe ce are în mâini; nu-i nici un aventurier temerar, nici un oportunist din aceia de care dai acum peste tot.

— Dar ce face, mai precis? a întrebat Rosalinda.

— Dă ajutor cui are nevoie. Scoate din Madrid pe cine poate, îi duce până într-un port la Mediterana și îi îmbarcă pe nave britanice de orice fel: fie nave de război, fie pacheboturi, fie cargouri pentru lămâi.

— Pe bani? am vrut să știu.

— Nu. Pe nimic. Nu câștigă nimic. Dar alții, da; el nu, însă.

Voia să ne mai explice ceva, dar chiar atunci s-a apropiat de masă un tânăr ofițer cu pantaloni bufanți, ghete lucioase și șapca sub braț. A salutat marțial, concentrat, și i-a întins

Rosalindei un plic. Ea a scos o coală împăturită, a citit-o și a surâs.

— *I'm truly very sorry*, dar va trebui să mă scuzați, a spus, băgând precipitat totul în poșetă: tabachera, mănușile, nota. S-a ivit ceva neașteptat; neașteptat, scuzați-mă, a adăugat. Și mi-a șoptit imperios la ureche: Juan Luis s-a întors mai devreme de la Sevilla.

În pofida timpanului spart, probabil că și jurnalistul a auzit-o.

— Nu vă întrerupeți conversația, o să-mi povestiți altă dată, a adăugat cu glas tare. Sira, *darling*, ne vedem curând. Și dumneata, Logan, pregătește-te pentru mâine. O mașină

te va lua de aici la ora unu. Vei prânzi la mine acasă cu Înaltul Comisar și vei avea pe urmă la dispoziție întreaga după-amiază pentru a-i lua interviul.

Tânărul ofițer și neobrăzarea multor priviri au însoțit-o pe Rosalinda spre ușă. De cum a dispărut, l-am grăbit pe Logan să-mi continue explicațiile de unde se oprise.

— Dacă Lance n-are nici un câștig și nu-1 mână interese politice, de ce s-a băgat în istoria asta?

A dat iar din umeri, cu un gest prin care își scuza neputința de a găsi o explicație rezonabilă.

— Așa-s unii, li se spune *boabe-de-vătămătură*. Lance e cam ciudat, un soi de cruciat al cauzelor pierdute. Spune că nu acționează în scopuri politice, ci doar umanitare; probabil că ar fi făcut la fel cu republicanii, dacă s-ar fi nimerit în zona naționalistă. Poate că i se trage din faptul că e fiul unui canonic al catedralei din Wells, cine știe? Fapt e că, atunci când a avut loc răscoala, ambasadorul, Sir Henry Chilton, și cea mai mare parte din personalul subordonat lui se duseseră la San Sebastián să-și petreacă vara, iar la Madrid rămăsese singur la conducere un funcționar ¹, care n-a fost la înălțimea situației. Așa că Lance, ca veteran al coloniei britanice și în felul lui spontan, a luat frâiele în mâini. Cum spun spaniolii, nu s-a lăsat în seama nici a lui Dumnezeu, nici a diavolului și a deschis ambasada pentru

1 Este vorba despre consulul englez.

a-i primi la început pe cetățenii britanici, pe atunci ceva mai mult de trei sute de persoane, după câte știu. Nici unul nu era, în principiu, direct implicat în politică, dar în majoritate erau conservatori simpatizanți ai dreptei, așa că au cerut protecție diplomatică imediat ce au avut informații despre cursul evenimentelor. Situația a depășit așteptările: la ambasadă s-au refugiat rapid alte câteva sute de persoane. Susțineau că se născuseră în Gibraltar sau pe o navă spaniolă de croazieră, că aveau rude în Marea Britanie și făcuseră afaceri cu Camera de Comerț Britanică; orice subterfugiu pentru a se pune la adăpost sub *Union Jack*, drapelul nostru.

— De ce tocmai în ambasada dumneavoastră?

— N-a fost numai a noastră, nici vorbă. De fapt, ambasada noastră a fost una dintre cele care s-au opus cel mai mult acordării azilului. Toate au făcut practic același lucru în primele zile: și-au primit propriii cetățeni și câțiva spanioli care aveau nevoie de protecție.

— Și pe urmă?

— Unele legații au continuat să fie foarte active în acordarea azilului și s-au implicat direct sau indirect în traficul de refugiați. Chile, mai ales; Franța, Argentina și Norvegia, la fel. Altele, în schimb, după primele incertitudini au refuzat să continue. Lance nu acționează în numele guvernului britanic; face totul de unul singur. Așa cum v-am spus, ambasada noastră a fost printre cele care au refuzat să se implice, acordând azil și facilitând evacuarea refugiaților. Pe de altă parte, Lance nu-i ajută pe cei din tabăra naționalistă abstractă, ci doar pe cei care, cu

titlu individual, trebuie să plece din Madrid. Din motive ideologice, familiale, de orice fel. E adevărat că a început prin a se instala în ambasadă și a obținut postul de atașat de onoare, gestionând evacuarea cetățenilor britanici în primele zile ale războiului, dar de atunci acționează și riscă pe cont propriu. Când are interes, de obicei pentru a impresiona milițienii și santinelele la controalele de pe șosele, face ostentativ uz de întreaga parafernalia diplomatică de care dispune: brasarda roșu-albastru-albă de pe braț, cu care se identifică, stegulețe la automobil și un salvconduct enorm, plin de ștampile și timbre seci de la ambasadă, de la șase-șapte syndicate muncitorești și de la Ministerul de Război, tot ce are. Lance e un tip destul de special: simpatic, guraliv, cu haine țiptoare, jachete și cravate greu de privit. Uneori, cred că exagerează nițel, ca să nu fie luat în serios prea mult și nici bănuț.

— Cum face transferurile pe coastă?

— Nu știu exact, nu prea dau detalii. Cred că, pentru început, a folosit vehiculele ambasadei și camioanele firmei lui, până i le-au rechiziționat. În ultimul timp, pare să folosească o ambulanță a corpului scoțian, pusă la dispoziția Republicii. Îndeobște, îl însoțește Margery Hill, o infirmieră de la spitalul anglo-american, îl știți?

— Cred că nu.

— E pe Strada Juan Montalvo, lângă campusul universitar, practic în fața lui. Acolo m-au dus la început, când am fost rănit, apoi m-au mutat pentru operație la spitalul instalat în hotelul Palace.

— Un spital la Palace? am întrebat, nevenindu-mi să cred.

— Da, un spital de campanie, nu știți?

— Habar n-aveam. Când am plecat din Madrid, Palace și Ritz erau cele mai luxoase hoteluri.

— După cum vedeți, acum e altfel folosit, multe s-au schimbat. Acolo am stat câteva zile, până au hotărât să mă evacueze la Londra. Îl cunoșteam pe Lance încă dinainte de a fi dus la spitalul anglo-american: colonia britanică din Madrid e foarte mică în aceste zile. A venit să mă vadă de câteva ori la Palace; o parte din autoimpusa-i misiune umanitară e să-și ajute, pe cât posibil, compatrioții la ananghie. De aceea și cunosc unele detalii despre cum funcționează

tot procesul evacuării, chiar dacă doar pe cele pe care a vrut să mi le dea. În mod normal, refugiații sosesc la spital pe cont propriu; uneori îi țin acolo o vreme, dându-i drept bolnavi, până pregătesc următorul convoi.

Amândoi, Lance și infirmiera Hill, îi însoțesc îndeobște pe tot itinerarul: se pare că ea nu are egal când e vorba să evite funcționari și milițieni la punctele de control și în situații neplăcute. În plus, știe cum poate să ducă cu ea, când se întoarce la

Madrid, tot ce poate lua de pe navele sub pavilion Royal Navy: medicamente, consumabile, săpun, conserve...

— Cum decurge călătoria ?

Voiam să-mi închipui dinainte voiajul mamei, să-mi fac o idee despre cum avea să decurgă aventura ei.

— Știu că se pleacă în zori. Lance știe dinainte prin ce puncte de control se trece, și-s peste treizeci; uneori, merg peste douăsprezece ceasuri. În plus, a ajuns specialist în psihologia milițienilor: coboară din automobil,

vorbește cu ei, le spune „camarade”, le arată ce salvconduct impresionant are, glumește și-și ia rămas-bun de la ei cu un „Trăiască Rusia” sau „Moarte fasciștilor”, orice, numai să-și poată continua drumul. Dar niciodată nu dă mită: e un principiu pe care l-a impus și l-a respectat, după câte știu. Respectă scrupulos legile Republicii, nu le încalcă niciodată. Desigur, evită constant să provoace neînțelegeri sau incidente ce ar putea aduce prejudicii ambasadei noastre. Fără să fie membru al ei decât cu titlu onorific, aplică riguros codul eticii diplomatice.

Abia își sfârșise răspunsul, că eram deja gata să lansez următoarea întrebare: eram eleva talentată a comisarului Vázquez în privința tehnicilor de interogare.

— În ce porturi duce refugiații?

— La Valencia, Alicante, Denia, depinde. Studiază situația, elaborează un plan din mers și, la sfârșit, face tot ce poate și-i urcă pe vapoare, într-un fel sau altul.

— Dar aceste persoane au hârtii, permise, salvconducte...?

— Pentru Spania, normal că da. Pentru străinătate, probabil că nu. De aceea, operațiunea de îmbarcare e îndeobște cea mai complexă: Lance trebuie să înșele controlorii, să intre pe cheiuri și să treacă neobservat de santinele, să negocieze cu ofițerii de pe nave, să-i strecoare pe refugiați și să-i ascundă în caz de razie. În plus, totul trebuie făcut cu mare grijă, fără să

trezească bănuieli. Dar, până acum, a reușit de fiecare dată.

Am terminat cina. Logan folosea tacâmurile cu mare greutate; brațul stâng nu-i funcționa complet. Chiar și așa, a dat gata puiul, două farfurii mari cu *natillas* și câteva pahare cu vin. În schimb, ocupată să-l ascult, eu abia gustasem din pește și nu cerusem desert.

— Doriți o cafea? a întrebat.

— Da, mulțumesc.

În realitate, nu beam cafea după cină decât când trebuia să lucrez până noaptea târziu. Dar în acea noapte aveam două motive serioase pentru a-i accepta oferta: voiam să prelungesc cât mai mult posibil conversația și să fiu foarte brează, ca să nu pierd nici cel mai mic detaliu.

— Povestiți-mi despre Madrid, l-am rugat.

Vorbeam stins, parcă intuind că voi auzi lucruri neplăcute. M-a pironit cu privirea înainte de a răspunde.

— Nu știți nimic, așa-i?

Mi-am proptit privirea în fața de masă și am făcut semn că nu.

Ascultând detaliile privitoare la evacuarea mamei, mă relaxasem: nu mai eram nervoasă. În ciuda trupului

maltratat, Marcus Logan izbutise să mă însenineze cu soliditatea și siguranța pe care le ația. Dar destinderea nu-mi adusese bucurie, ci o tristețe adâncă pentru tot ce auzisem. Pentru mama, pentru Madrid, pentru țara mea. Brusc, m-am simțit nespuns de slabă și am presimțit că lacrimile îmi urcau în ochi.

— Orașul e foarte distrus și lipsesc produsele de bază. Situația e proastă, dar fiecare se descurcă așa cum poate, mi-a răspuns cu un pumn de banalități vagi. Vă deranjează dacă întreb ceva? a adăugat.

— Întrebați-mă orice, am spus cu ochii încă pironiți la masă.

Viitorul mamei era în mâinile lui, cum să-1 refuz?
— Uitați ce e, am făcut toate demersurile și vă pot garanta că se vor purta cu mama dumneavoastră așa cum mi-au promis, drept care nu vă faceți griji.

Vorbea mai încet, mai aproape.
— Dar, în acest scop, să spunem că a trebuit să inventez o situație care nu știu cât corespunde realității. A trebuit să spun că e în mare primejdie și trebuie evacuată urgent, n-a fost nevoie să dau mai multe amănunte. Mi-ar plăcea să știu în ce măsură am ghicit sau am mințit. Răspunsul nu schimbă situația cu nimic, dar aș vrea s-o cunosc. Așa că, dacă nu vă deranjează, descrieți-mi, vă rog, adevărata situație a mamei, credeți că-i cu adevărat în pericol la Madrid?

Un chelner a adus cafelele, am pus zahăr și l-am amestecat în același timp, lovind ritmic cu lingurițele în porțelanul ceștilor. După câteva clipe, am ridicat privirile și l-am privit drept în față.

— Vreți adevărul? Păi, nu cred că viața îi e în primejdie, dar ea e tot ce am pe lume și eu sunt tot ce are ea pe lume. Am fost mereu singure, am luptat alături pentru supraviețuire: suntem două simple femei muncitoare. Dar a fost, totuși, o zi în care eu m-am înșelat și am greșit. Acum nu vreau decât s-o regăsesc. Spuneți mai înainte că prietenul dumneavoastră Lance nu-i mânat de rațiuni politice, ci doar de țeluri umanitare. Gândiți-vă și singur dacă a reîntregi familia unei mame fără resurse și a singurei sale fiice e sau nu un țel umanitar; eu habar n-am.

Nu mai puteam zice nimic, pentru că lacrimile erau gata să-mi curgă șuvoi.
— Trebuie să plec, mâine mă trezesc în zori, am mult de lucru, mulțumesc pentru cină, mulțumesc pentru tot...

Vorbind cu glas frânt, împiedicat, m-am ridicat și mi-am luat în graba mare poșeta. Mi-am ferit privirile, pentru ca el să nu zărească șiroaiele de lacrimi care îmi lunecau pe obraji,

— Vă însoțesc, a spus, ridicându-se și încercând să-și ascundă durerea.
— Nu-i nevoie, mulțumesc: locuiesc alături, după colț.

I-am întors spatele și m-am îndreptat spre ieșire. Nici nu făcusem câțiva pași, că i-am și simțit mâna atingându-mi cotul.

— Ce noroc că locuiți aproape, așa voi merge mai puțin. Să mergem.

Cu un gest i-a cerut aceluiași *maître* să treacă nota în contul lui și am ieșit. Nu mi-a vorbit, nici n-a încercat să mă liniștească; n-a spus nimic despre tot ce auzise. A mers doar alături de mine în tăcere și m-a lăsat să mă calmez singură. Când a ieșit în stradă, s-a oprit brusc. Sprijinindu-se în baston, a privit cerul plin de stele și a tras cu poftă aer în piept.

— Miroase bine Protectoratul.

— Muntele și marea sunt aproape, am răspuns, mai liniștită. Poate de aceea.

Mergeam încet, m-a întrebat de când eram în Maroc și cum trăiam acolo.

— Ne revedem noi, vă țin la curent cu orice veste, a zis, văzând că ajunseserăm acasă. Liniștiți-vă, fiți sigură că vor face tot ce pot ca să vă ajute.

— Vă mulțumesc din suflet. Și scuzați-mi reacția. Uneori mi-e greu să mă abțin. Trăim vremuri grele, știți? am șoptit, cu un strop de pudoare.

A dat să zâmbească, dar n-a reușit decât pe jumătate.
— Vă înțeleg perfect, nu fiți îngrijorată.

De data asta a fost fără lacrimi, momentul greu trecuse. Ne-am privit scurt, ne-am urat noapte bună și am urcat scara, gândindu-mă ce puțin se potrivea acel Marcus Logan cu amenințătorul oportunist pe care ni-1 închipuiserăm Rosalinda și cu mine.

27

Pe Beigbeder și Rosalinda i-a încântat întrevvederea de a doua zi. De la ea am aflat mai târziu că totul decursese într-o atmosferă destinsă: bărbații au stat pe una dintre terasele bătrânei vile de pe Paseo de las Palmeras și au băut brandy cu sifon, privind lunca râului Martin, versanții impunătorului Gorgues și locul unde începe Riful. Au prânzit toți trei: ochiul critic al englezoaicei voia să afle cât de demn de încredere era compatriotul ei, înainte de a-1 lăsa singur cu adoratul Juan Luis. Bedouie, bucătarul arab, le pregătise *tajine* de miel, cu vin de Burgundia *grand cru*. După desert și cafea, Rosalinda s-a retras, iar ei s-au instalat în două fotolii de răchită, au fumat havane și au intrat în fondul discuției.

Am aflat că, după întrevvedere, jurnalistul s-a întors la hotel abia la opt seara, că nu a mai cinat, ci a cerut să i se aducă în cameră doar fructe. Am mai aflat și că dimineață s-a dus la înaltul Comisariat imediat după micul dejun, pe ce străzi a mers și la ce oră s-a întors. Am aflat în detaliu toate plecările și intrările lui din acea zi, din următoarea și din cea de după; am aflat ce-a mâncat, ce-a băut și ce cravate a purtat din presa pe care am răsfoit-o. Am lucrat întreaga zi, dar m-au informat fără preget doi colaboratori discreți Jamila îl urmărea neîntrerupt întreaga zi; pentru câțiva bănuți, un tânăr liftier de la hotel mă informa cu grijă la ce oră sosea Logan noaptea; iar pentru alte zece centime își amintea ce meniu avusese la cină, ce haine dădea la spălat și când stingea lumina.

Am așteptat trei zile, minuțios informată despre toate mișcările lui și pândind vești despre cum îi progresau demersurile. Într-a patra, cum nu mai știam nimic despre el, am început să-mi fac griji. După multe gânduri negre, am conceput un plan conform căruia, după ce izbutise să-i ia un interviu lui Beigbeder și să adune datele necesare despre Protectorat, Marcus Logan intenționa să plece, uitând de tot ce avea de rezolvat pentru mine. Și, pentru ca nu cumva să mi se împlinească sinistrele presupuneri, am hotărât că era mai convenabil, poate, să i-o iau înainte. De aceea, a doua zi de dimineață, de cum s-a luminat de ziuă și l-am auzit pe muezin

chemând credincioșii la prima rugăciune, m-am dichisit, am ieșit din casă și m-am instalat într-un colț al holului hotelului Nacional. Purtam un taior nou, *lis-de-vin*, și țineam o revistă de modă sub braț. Am stat de pază cu spatele foarte drept și picioarele încrucișate. Pentru orice eventualitate.

Știam că făceam o nerozie absolută. Rosalinda ceruse să i se elibereze lui Logan un permis de ședere temporară în Protectorat, el îmi dăduse cuvântul că mă va ajuta, demersurile durau. Dacă analizăm situația la rece, eram conștientă că nu trebuia să mă tem de nimic; toate spaimile mele erau lipsite de fundament, iar așteptarea aceea nu era decât dovada absurdă a nesiguranței mele. Da, știam, dar am decis totuși să nu mă mișc de acolo.

A coborât la nouă și un sfert, când soarele dimineții trecea deja, radios, prin marchiza de cristal. Holul se însuflețea, plin de oaspeți abia treziți din somn, de vânzoleala chelnerilor și de alergătura neobosită a hamalilor marocani, care cărau bagaje și valize. Încă mai șchiopăta ușor și avea brațul prins într-o fașă făcută dintr-un batic albastru, dar jumătatea de față lovită arăta mai bine, iar hainele curate, orele de somn și părul recent pieptănat îi dădeau un aer net superior celui din ziua când debarcase. Vazându-l, m-a cuprins o ușoară neliniște, dar am disimulat-o, fluturându-mi părul și punând grațios picior peste picior. M-a zărit imediat și s-a apropiat să mă salute.

— Ia te uită, nu știam că femeile din Africa se trezesc atât de devreme.

— Probabil că știți: dacă te scoli de dimineață, Dumnezeu te ajută.

— Și la ce vreți să vă ajute Dumnezeu, dacă îmi îngăduiți să vă întreb? a întrebat, așezându-se în fotoliul de lângă mine.

— Să nu plecați din Tetuan până nu-mi spuneți cum merge totul, dacă aranjamentul pentru mama funcționează deja.

— Nu v-am spus nimic pentru că încă nu se știe nimic, a replicat.

Și-a desprins spatele de spătar și s-a apropiat de mine.

— N-aveți încă deplină încredere în mine, nu-i așa?

Glasul i-a sunat sincer și apropiat. Aproape complice. I-am răspuns după câteva clipe, fiindcă am încercat să compun o minciună. Dar n-am reușit, așa că am preferat să fiu sinceră.

— Scuzați-mă, dar în ultima vreme nu mă încred în nimeni,

— Vă înțeleg, nu vă faceți griji, a spus, zâmbind încă greu. Timpurile nu-s favorabile loialității și încrederii.

Am dat din umeri cu un gest elocvent.

— Ați luat micul dejun? a întrebat.

— Da, mulțumesc, am mințit.

Nici nu luasem micul dejun, nici n-aveam chef de el. Voiam doar să mă asigure că n-o să mă părăsească fără o vorbă.

— Bine, atunci poate că...

Un vârtej în *jaique* s-a interpus între noi, întrerupând conversația: Jamila își pierduse răsuflarea.

— Frau Langenheim așteaptă casa. Pleacă Tanger, cumpără cârpe. Are nevoie dimișoara Sira zice la ea câți metri.

— Spune-i să aștepte două minute; vin imediat la ea. Să ia loc, să se uite la noile modele pe care le-a adus Candelaria alaltăieri.

Jamila a luat-o iar la goană, iar eu i-am cerut scuze lui Logan.

— E slujnica mea; mă așteaptă o clientă, trebuie să plec.

— În acest caz, nu vă mai rețin. Și nu vă faceți griji: totul funcționează, vom avea confirmarea mai devreme sau mai târziu. Dar țineți seama că-i o chestiune ori de zile, ori de săptămâni, poate dura chiar o lună; e cu neputință să prevăd ceva, a zis, ridicându-se.

Părea mai sprinten decât cu câteva zile în urmă, se vedea că avea dureri mult mai mici.

— Așa-i, nu știu cum să vă mulțumesc, am spus. Dar acum scuzați-mă, trebuie să plec; am mult de lucru, abia am un minut liber. Peste câteva zile vor fi câteva recepții,

iar clientele mele au nevoie de rochii noi.

— Și dumneavoastră ?

— Eu, ce? am întrebat, confuză, fără să înțeleg întrebarea.

— Aveți de gând să luați parte la unele dintre ele? La recepția lui Serrano Suner, de exemplu?

— Eu? am întrebat, hohotind scurt și dându-mi la o parte părul de pe față. Nu, eu nu merg la asemenea întruniri.

— De ce nu?

Primul impuls a fost să râd iar, dar m-am abținut, observând că era serios, iar curiozitatea lui era reală. Eram deja în picioare, unul lângă altul, aproape. Am apreciat textura inului deschis la culoare din care îi era croit sacoul, ca și dungile cravatei; mirosea frumos, a săpun bun, a bărbat curat. Eu îmi țineam revista în mâini, el se sprijinea cu o mână în baston. L-am privit și am dat să-i răspund, aveam o mulțime de răspunsuri pentru a-mi justifica absența de la acele petreceri străine: nimeni nu mă invitase, aceea nu era lumea mea, n-aveam nici o legătură cu toți oamenii ăia... În sfârșit, totuși, am hotărât să nu dau nici o replică; doar am ridicat din umeri și am spus:

— Trebuie să plec.

— Așteptați, a zis, prinzându-mi delicat brațul. Veniți cu mine la recepția lui Serrano Suner, fiți partenera mea în acea seară.

Invitația a sunat ca un pocnet de bici și m-a lăsat atât de năucă, încât, când am încercat să caut scuze pentru a o refuza, n-am găsit nici una.

— Tocmai mi-ați spus că nu știți cum să-mi mulțumiți pentru ceea ce fac. Ei bine, aveți cum: însoțiți-mă la recepție. M-ați putea ajuta să aflu ce e fiecare invitat, m-ar ajuta foarte mult în munca mea.

— Eu... nici eu nu prea știu pe nimeni, sunt de foarte puțin timp aici.

— Ei, seara va fi interesantă; s-ar putea chiar să ne distrăm, a stăruit.

Totul era absurd, fără sens. Ce să caut eu la o petrecere în onoarea cumnatului lui Franco, înconjurată de înalți demnitari militari și de puternicii locali, oameni bogați și reprezentanți ai unor țări străine? Propunerea era total ridicolă, da, însă în fața mea era un bărbat care aștepta un răspuns. Un bărbat care se zbătea s-o evacueze pe cea mai importantă persoană de pe fața pământului pentru mine; un necunoscut care mă rugase să am încredere în el. În minte mi s-au încrucișat rafale iuți de gânduri contrare. Unele mă îndemneau să refuz, insistau că invitația lui era o extravaganta. Altele, în schimb, îmi aminteau proverbul neaș pe care îl auzisem de atâtea ori de la mama despre cei născuți bine și mulțumiți.

— De acord, am zis, înghițind în sec. Vă voi însoți.

Figura Jamilei s-a zărit iar, dând exagerat din mâini, ca să mă grăbească, pentru a-i scurta așteptarea exigentei Frau Langenheim.

— Perfect. Vă voi comunica ziua și ora exacte, când voi primi invitația.

I-am strâns mâna, am traversat grăbită holul și doar în ușă m-am întors. Marcus Logan era tot acolo în spate, în picioare, și mă privea, sprijinit în baston. Încă nu se clintise de unde îl lăsasem, iar prezența lui acolo, în lumina din depărtare, devenise o simplă siluetă. Dar glasul i-a răsunat limpede.

— Mă bucur că ați acceptat să mă însoțiți. Și fiți liniștită: nu-s grăbit să plec din Maroc.

Nesiguranța m-a asaltat de cum am pășit în stradă. M-am gândit că poate acceptasem prea repede propunerea jurnalistului, fără s-o consult mai înainte pe Rosalinda, poate că ea

avea alte planuri pentru invitatul cu care se căptușise. Dar îndoielile nu mi s-au risipit prea ușor, ci abia când ea a sosit în acea după-amiază la probă, un adevărat vârtej de avânt și grabă.

— N-am decât jumătate de ceas, a spus, descheindu-și nasturii cămășii de mătase cu degete îndemânatic. Mă așteaptă Juan Luis, sunt încă mii de detalii de pus la punct în vederea vizitei lui Serrano Suner.

Mă gândisem s-o întreb despre recepție cu tact și vorbe bine potrivite, dar am hotărât să profit de moment și să abordez chestiunea pe loc.

— Marcus Logan m-a rugat să-1 însoțesc la recepție, am zis fără s-o privesc, prefăcându-mă că scoteam cu atenție rochia de pe manechin.

— *But that's wonderful, darling!*

N-am înțeles ce-a zis, dar din ton am dedus că era o surpriză plăcută.

— Ți se pare că-i bine să vin cu el? am discutat-o, încă nesigură.

— Firește! Va fi minunat să te avem alături de noi, *sweetie*. Juan Luis va trebui să joace un rol foarte instituțional, așa că sper să pot petrece câteva clipe cu voi. Cu ce te îmbraci ?

— Încă nu știu; trebuie să mă gândesc. Cred că-mi voi face o rochie din materialul ăsta, am spus, arătându-i un val de mătase sprijinit de perete.

— *My God*, ai să fii spectaculoasă.

— Doar dacă supraviețuiesc, am murmurat, cu gura plină de bolduri.

Într-adevăr, aveam să ies cu greu din încurcătură. După câteva săptămâni în care nu avusesem de lucru, mă copleșiseră brusc probleme și obligații, amenințând să mă deștească în orice moment. Aveam atâtea comenzi de terminat, că mă trezeam în zori, odată cu cocoșii, și erau rare zilele când mă culcam înainte de trei dimineața. Soneria se auzea fără întreruperi, clientele intrau și ieșeau încontinuu din salon. Dar nu-mi păsa că eram atât de ocupată : aproape că-i mulțumeam Domnului. Astfel, mă gândeam mai puțin la ce urma să fac la recepția până la care mai era doar ceva mai mult de-o săptămână.

Odată depășit obstacolul Rosalinda, a doua persoană care a aflat de invitația neașteptată a fost, inevitabil, Felix.

— Ia te uită, șopârlă mică, ce noroc pe tine! Sunt verde de invidie!

— Aș face schimb de locuri cu tine, am spus sincer. Nu-mi fac nici un soi de iluzii în legătură cu petrecerea; știu că am să mă simt nelalocul meu, că mă va însoți un bărbat pe care abia îl cunosc și voi fi înconjurată de străini, militari și oameni politici, din vina cărora orașul meu e sub asediu, iar eu nu mă pot întoarce acasă.

— Nu fi toantă, fato. Vei lua parte la o recepție ce va intra în istoria acestui colț de hartă africană. În plus, tipul care te însoțește nu-i deloc, dar deloc urât.

— Ce știi tu, dacă nu-1 cunoști?

— Cum să nu-1 cunosc? Unde crezi tu că am dus-o pe lupoaică să ia o gustare după-amiază?

— La Nacional?

— Exact. M-a costat de trei ori mai scump decât cornurile de la Campana, fiindcă ticăloasa s-a burdușit cu ceai și biscuiți englezești, dar a meritat prețul.

— L-ai văzut deci ?

— I-am și vorbit. Chiar mi-a dat un foc.

— Nerușinatule, am zis, fără să-mi rețin zâmbetul. Cum ți s-a părut?

— Plăcut și atrăgător, când va ieși din starea de avarie. Deși șchioapătă și are jumătate de față ca a lui Iisus, arată nemaipomenit și pare un adevărat gentleman.

— Tu crezi că-i de încredere, Felix? I-am iscodit, ușor îngrijorată.

Deși Logan mă rugase să mă încred în el, încă nu eram sigură. Iar vecinul meu mi-a răspuns cu un hohot de râs.

— Îmi închipui că nu, dar nici nu trebuie să-ți pese. Noul tău prieten e doar un simplu jurnalist în trecere, cu care se face trocul în care-i implicată femeia ce i-a luat mințile

înaltului Comisar. Ținând deci seama de motivele care-l aduc aici și de faptul că nu vrea să plece din Protectorat într-o stare mai rea decât cea în care a venit, ar face bine să se poarte frumos cu tine.

Perspectiva lui Felix m-a făcut să judec lucrurile altfel. Sfârșitul urât al legăturii cu Ramiro mă făcuse bănuitoare și ranchiunoasă, dar de Marcus Logan mă lega nu loialitatea personală, ci simplul schimb de servicii. Dă-mi și-ți dau; altfel n-avem ce vorbi. Asta fiind regula, nu trebuia să sar calul cu obsesia constantă a încrederii. Era primul interesat să fie în relații bune cu înaltul Comisar, așa că nu avea de ce să-mi tragă clapa.

Chiar în acea seară, Felix m-a lămurit și cine era exact Serrano Suner. Adeseori, auzeam vorbindu-se la radio despre el și îi citeam numele în jurnale, dar nu știam aproape nimic despre cine se ascundea în spatele acelor două nume. Ca de atâtea alte ori, Felix m-a informat complet.

— Cum îmi închipui că știi, draga mea, Serrano e cumnat cu Franco, fiind căsătorit cu Zita, sora mai mică a doănei Carmen Polo, dar doamna e mult mai tânără, mai frumoasă și mai puțin îngâmfată decât soția Conducătorului, desigur, după cum am putut deduce din poze. Se spune că tipul e foarte strălucitor, că are o capacitate intelectuală de mii de ori mai mare decât a Generalisimului, ceea ce, firește, acestuia nu-i face nici o plăcere. Înainte de război, era avocat al statului și deputat de Zaragoza.

— De dreapta.

— Evident. Dar insurecția l-a surprins la Madrid. L-au arestat, din cauza afilierei politice, a stat în închisoarea Model și, în cele din urmă, a izbutit să fie dus la un spital, are ulcer sau cam așa ceva. Se spune că de acolo a fugit deghizat în femeie, cu ajutorul doctorului Marañón. Purta perucă, pălării și pantalonii suflecați sub palton; un tip extraordinar.

Am râs, închipuindu-ne scena.

— Apoi a fugit din Madrid, a ajuns la Alicante și acolo, deghizat deastă dată în marinar argentinian, a părăsit Peninsula pe un torpilor.

— Și a plecat din Spania? am întrebat.

— Nu. A debarcat în Franța și a reintrat în zona ocupată de naționaliști, cu soția și ciurda lui de copii, cred că are patru-cinci. De la Irun s-au dus la Salamanca, unde era la început statul-major al naționaliștilor.

— Nu era greu, fiind rudă cu Generalisimul.

A zâmbit cu mârșăvie.

— Asta s-o crezi tu, frumoaso. Se spune că Franco n-a mișcat un deget pentru ei. Și-ar fi putut propune cumnatul pentru un schimb, ceva obișnuit între cele două tabere, dar n-a făcut-o. Când au ajuns la Salamanca, se pare că nu li s-a făcut o primire prea entuziastă. Franco și familia lui erau instalați în palatul episcopal și se zice că au dat adăpost întregii șatre

Serrano-Polo într-un pod, unde erau câteva paturi de campanie uzate, în vreme ce fetița lui Franco dispunea de un dormitor enorm, cu o baie numai pentru ea. Adevărul e că, dincolo de toate răutățile care merg din gură în gură, n-am obținut multe date despre viața privată a lui Serrano Suner; îmi pare rău, draga mea. Dar știu că în Madrid i-au omorât doi frați străini de politică, de care era foarte legat; se pare că asta l-a traumatizat și l-a determinat să se implice activ în edificarea a ceea ce ei numesc Noua Spanie. Fapt e că a reușit să ajungă mâna dreaptă a generalului. De aceea i se și spune „cumnatism”, ca să rimeze cu Generalisim. Se mai spune și că mare parte din puterea actuală este rodul influenței exercitate de puternica doamnă Carmen, care se teme până peste peruca din cap că celălalt cumnat al ei, diletantul de Nicolás Franco, îi va influența soțul și mai abitir. Așa că, de cum a sosit Serrano, i-a spus-o limpede: „începând de acum, Paco, mai mult cu Ramon decât cu Nicolás”.

Felul cum imita vocea soției lui Franco ne-a făcut să râdem.

— Se spune că Serrano e foarte inteligent, a continuat Felix. Foarte ager; mult mai bine pregătit decât Franco pe plan politic, intelectual și uman. Că e teribil de ambițios și muncește fără preget; că încearcă, zi de zi, să construiască baza juridică pe care să legitimeze tabăra naționalistă și puterea supremă a rudei lui. Oferind, adică, o ordine instituțională civilă structurii militare, înțelegi?

— În caz că vor câștiga războiul, i-am luat-o înainte.

— Da, chiar așa.

— Și Serrano le place oamenilor? Îl iubesc?

— Nici prea-prea, nici foarte-foarte. La târâie-sabie, gradelor mari, vreau să spun, nu le place deloc. Îl consideră un intrus incomod; vorbesc limbi diferite, nu se înțeleg. Ei ar fi încântați de un stat pur cazon, dar Serrano, care-i mai isteț ca ei toți, încearcă să-i facă să vadă că așa ceva ar fi o nerozie, că astfel n-au să obțină nicicând nici legitimitate, nici recunoaștere internațională. Iar Franco, deși n-are habar de politică, se încrede în el în privința asta. Deci, chiar dacă nu le place, toți ceilalți trebuie să-l înghită. Dar nici nu reușește să-i convingă pe falangiștii hotărâți. Se pare că era prieten intim cu Jose Antonio Primo de Rivera, fiindcă au

fost colegi de universitate, dar n-a ajuns să intre în Falangă înainte de război. Acum da, a intrat ca prin urechea acului și-i mai catolic decât Papa, dar falangiștii de pe vremuri, ăia adevărați, îl consideră un arivist, un oportunist care a aderat recent la crezul lor.

— Atunci, cine îl sprijină? Doar Franco?

— Și sfânta de nevastă-sa, nu-i de colo. Dar vedem noi cât ține amorul.

Felix m-a salvat și în cursul pregătirilor pentru recepție. De când îi dădusem vestea și se făcuse că-și mușcă teatral degetele de la mână, pentru a-și arăta invidia, îmi trecuse pragul seară de seară, aducându-mi date interesante, firimituri luate de ici, de colo, într-o neîntreruptă râvnă cercetătoare. Nu mai stăteam în salon ca până atunci: rămăsesem mult în urmă cu lucrul, așa că mutasem întâlnirile nocturne în atelier. Pe el însă mica mutare n-a părut să-l

deranjeze: îl încântau ațele, stofele, tainele croitoriei și avea mereu câte o idee nouă pentru rochia la care lucram.

— Spui că minunăția asta de catifea e pentru rochița pe care o lucrezi pentru soția președintelui de la Parchet? Fă-i o gaură în cur, să vedem dacă așa se uită cineva la ea. Ce risipă de material pentru păsăroaica asta urâtă, zicea, trecându-și degetele peste bucățile de catifea montate pe manechin.

— N-o atinge, l-am avertizat dur, fără să-i arunc nici măcar o privire, căci eram concentrată asupra tighelelor.

— Iartă-mă, fetițo; dar materialul are un luciul...

— Tocmai de aceea, ai grijă, să nu lași urme de degete. Hai, să trecem la ale noastre, Felix. Spune-mi ce-ai mai aflat azi.

În acele zile, vizita lui Serrano Suner era pe buzele întregului Tetuan. În magazine, tutungerii, frizerii și sălile de așteptare ale medicilor, în cafenele și pe trotuare, lângă tarabele din piață și la ieșirea de la liturghie se vorbea doar de ea. Dar eram atât de ocupată, că abia puteam să pun piciorul în stradă. Pentru asta îl aveam pe bunul meu vecin.

— N-o să-1 rateze nimeni, cei mai buni reprezentanți ai fiecărei case vor avea acolo un *rendez-vous* cu Cumnatisimul: califul și însoțitorii lui, marele vizir și întregul *majzen*¹, tot guvernul. Toate înaltele autorități ale administrației spaniole, militari acoperiți de decorații, avocați și magistrați, reprezentanții partidelor politice marocane și ale comunității israeliene, întregul corp consular, directorii băncilor, toți spaniolii, arabii și evreii de neam mare și, desigur, câte un venetic, asemenea ție, nerușinată mică, și tu ai să te streкори pe ușa falsă, la brațul jurnalistului care șontăcăie.

1. Cuvântul *majzen* desemna în trecut statul marocan, iar în prezent oligarhia sau guvernul din umbră. Este folosit adesea și astăzi, neoficial, pentru a desemna elita din jurul regelui: familia, apropiații, moșierii, oamenii de afaceri, liderii tribali, înalții șefi militari și alte persoane influente.

Dar Rosalinda mă avertizase că la recepție nu vor fi prea multe sofisticării și nici *glamour*: Beigbeder intenționa să-și primească oaspetele cu toate onorurile, dar nu uita că eram în război. Nu avea să existe, ca atare, nimic ostentativ, nici dansuri, nici altă muzică decât cea interpretată de orchestra califului. Chiar și așa, în pofida cumpătatei lui austerități, recepția avea să fie dintre cele mai strălucite, căci Înaltul Comisariat nu mai dăduse de multă vreme una și tocmai de aceea se agita atât de mult capitala Protectoratului, pregătindu-se de petrecere.

Felix m-a pus la curent și cu unele chestiuni protocolare. Niciodată n-am aflat de unde le știa, fiindcă nu avea experiență socială, iar cercul lui de prieteni era aproape la fel de restrâns ca și al meu. Viața lui se baza pe munca de rutină la Biroul de Provizii, mama și mizeriile lui, sporadicele incursiuni nocturne prin bordeluri rău famate și amintirile dintr-un voiaj ocazional făcut la Tanger înainte de începerea războiului, asta era tot. Nu pusese niciodată piciorul în Spania. Dar adora cinematograful, știa toate filmele americane fotografă cu

fotogramă și era un cititor vorace de reviste străine, un observator nerușinat și un curios incorigibil. Era isteț ca un vulpoi, așa că, mergând de la o sursă la alta, a obținut fără efort informațiile necesare pentru a mă instrui și transforma într-o invitată elegantă, pe care nu se întrezărea lipsa nobleței.

Unele dintre sfaturile lui au fost inutile, pentru că erau evidente. Pe vremea nedoritului Ramiro, cunoscusem și observasem oameni de ranguri și proveniențe foarte diverse. Merseserăm împreună la sute de petreceri și călcaserăm în zeci de localuri și restaurante bune, atât la Madrid, cât și la Tanger; de aceea, asimilasem numeroase mici rutine, cu ajutorul cărora mă mișcăm dezinvolt în lume. Dar Felix hotărâse să-mi înceapă instruirea plecând de la schelăria cea mai elementară.

— Nu vorbi cu gura plină, nu molfăi cu zgomot, nu te șterge cu mâneca, nu-ți băga furculița până-n gât, nu bea tot vinul odată, nu ridică paharul, făcându-i chelnerului „psst”, ca să ți-1 umple iar. Spune „te rog” și „mulțumesc” de câte ori e nevoie, dar numai în șoaptă, fără mari efuziuni. Și, știi tu, spune pur și simplu „încântată” ici, „încântată” colo, dacă îți e prezentat cineva, nici vorbă de „plăcerea e de partea mea” și alte chestii vulgare. Dacă ți se vorbește despre ceva ce nu știi sau nu pricepi, abordează un surâs strălucitor și ține-ți gura, dând din cap, ca și cum ai încuviința, dar numai din când în când. Iar când trebuie neapărat să zici ceva, ține minte și redu impostura cât poți, ca nu cumva să fii prinsă cu una dintre ele: fiindcă una e să arunci în vânt câteva minciunile ca să te promovezi ca *haute couturier* și alta e să te bagi singură în gura lupului, fălindu-te în fața unor oameni cu minte sau suficient de *chache* pentru a-ți prinde înșelătoria din zbor. Dacă un lucru te miră ori îți place enorm, spune doar „admirabil”, „impresionant” sau ceva similar; nu te arăta nicicând entuziastă, nici dând din

mâini, nici dându-ți palme peste coapse, nici spunând „un miracol total”, „mama mea” sau „am rămas cu gura căscată”. Dacă un comentariu îți pare amuzant, nu râde în hohote arătându-ți măselele de minte, nici nu te cocârja, ținându-te de burtă. Trebuie doar să surâzi, să clipești și să eviți orice comentariu. Nu-ți spune părerea, dacă nu ți-e cerută, nici nu pune întrebări indiscrete, de genul „dumneata cine ești om bun?” sau „să nu-mi spui că grasa de colo e nevastă-ta”

— Toate astea le știu, dragă Felix, am râs. Oi fi eu o simplă croitoreasă, dar nu-s ursul cavernelor. Spune-mi chestii mai interesante, te rog.

— De acord, frumoaso, cum vrei; încercam doar să mă fac util, în caz că ți-a scăpat vreun detaliu. Să fim serioși, deci

Și tot așa, câteva nopți la rând, Felix mi-a descris cei mai importanți invitați, iar eu am memorat, rând pe rând, nume posturi, ranguri și, în multe cazuri, și chipuri, cu ajutorul jurnalelor, revistelor, fotografiilor și anuarelor pe care el mi le-a adus. Am aflat unde locuiau, cu ce se ocupau, ce posibilități aveau și ce poziții ocupau în ierarhia locală. În realitate, toate acele lucruri nu prea mă interesau, dar Marcus Logan conta pe mine să-1 ajut să identifice persoanele importante, așa că trebuia să mă pun la curent.

— Îmi închipui că, dată fiind originea însoțitorului tău, veți sta mai mult cu străinii, a spus. Presupun că, pe lângă elita locală, vor mai veni și alții din

Tanger; Cumnatisimul n-are de gând să se ducă acolo în acest *tournee*, așa că, știi tu, dacă Mahomed nu se duce la munte...

Toate acestea nu m-au încântat: printre expatriații pe care nu-i mai văzusem și pe care, probabil, nici nu aveam s-ai mai văd vreodată m-aș fi simțit mai sigură decât printre localnicii cu care mă puteam întâlni zilnic la orice colț de stradă. Felix mi-a vorbit și despre ordinea impusă de protocol, salutarile ce se vor face și modul cum se va desfășura totul, pas cu pas. L-am ascultat și am memorat detaliile, cosând mai repede ca niciodată.

A sosit, în sfârșit, și ziua cea mare. De dimineață, din atelier au plecat în brațele Jamilei ultimele comenzi; la amiază, totul era predat și, în fine, se lăsase liniștea. Bănuiam că invitații terminau masa și se pregăteau de odihnă în penumbra dormitoarelor, cu obloanele trase, sau își așteptau rândul la salonul de *haute coiffure* ținut de Justo și Miguel. Îi invidiam: nu avusesem vreme să înghit nimic, iar la ora siestei trebuia să-mi cos propria rochie. Am început pe la trei fără un sfert. Recepția urma să înceapă la opt. Marcus Logan îmi trimisese un bilet, anunțând că venea să mă ia la șapte și jumătate. Urma să construiesc o lume în doar cinci ceasuri.

Când am terminat de călcat, m-am uitat la ceas. Șase și douăzeci. Rochia era gata; mai trebuia să mă aranjez și eu

Am intrat în cadă și mi-am golit mintea. Nervii urmau să-mi revină în preajma recepției; pentru moment, meritam puțină odihnă: una cu apă caldă și spumant de baie. Simțeam că trupul ostenit mi se relaxa, degetele sătule de cusut își pierdeau înțepeneala și vertebrele cervicale se detensionau, începeam să moțâi, lumea părea să se topească în porțelanul căzii. Nu-mi aminteam să mai fi trăit ceva atât de plăcut de luni de zile, dar senzația agreabilă n-a ținut mult: a întrerupt-o ușa camerei de baie, care s-a dat de perete fără nici o ceremonie.

— Da' un' ți-e mintea, fato? a strigat Candelaria, într-un acces de furie. E trecut de șase și jumătate, iar tu stai tot la muiat, ca boabele de năut. Păi, n-o să mai ai timp, fetițo! La ce oră ai de gând să începi să te aranjezi ?

Contrabandista venise cu femeile de care echipa ei de urgență nu se putea lipsi: cumătră-sa, coafeza Remedios, și vecina de pensiune Angelita, cu talente de manichiuristă. Cu puțin timp în urmă, o trimiseseră pe Jamila să cumpere ace de păr pe Strada Luneta; pe drum, se întâlnise cu Candelaria, care aflase astfel că eu mă ocupasem de rochiile clientelor mai mult decât de ale mele, așa că abia dacă avusesem vreme să mă pregătesc.

— Dă-i bice, bruneto; ieși din cadă, că-i mult de făcut și n-avem vreme.

M-am lăsat pe mâna ei, ar fi fost cu neputință să rezist ciclonului. Și, firește, i-am mulțumit din tot sufletul pentru ajutor: abia dacă mai erau trei sferturi de ceas până venea jurnalistul, iar eu încă mai arătam, după spusele ei, ca un măturoi. De cum m-am învelit în prosop, s-au și pus pe treabă.

Vecina Angelita s-a concentrat asupra mâinilor, mi le-a frecat cu ulei, le-a înlăturat asperitățile și a pilit unghiile. Cumătră Remedios s-a ocupat între timp de păr. Prevăzând

lipsa de timp, mi-1 spălasem de dimineață, iar acum aveam nevoie de o pieptănătură onorabilă. Candelaria și-a arogat funcția de asistentă a amândurora, întinzându-le pense și foarfeci, bigudiuri și bucățele de vată, în timp ce, fără să-i tacă gura, ne pune la curent cu ultimele bârfe care circulau prin Tetuan despre Serrano Suner. Acesta sosise în urmă cu două zile și vizitase, însoțit de Beigbeder, toate locurile și toate personajele relevante din nordul Africii: de la Alcazarquivir la Xauen și apoi la Dar Riffien, de la calif la marele vizir. Eu n-o mai văzusem pe Rosalinda de o săptămână, dar veștile umblau din gură în gură.

— Se spune că ieri au luat la Ketama o masă arăbească, printre pini, stând pe covoare așternute pe jos. Se mai spune că pe Cumnatisim era să-1 lovească apoplexia când i-a văzut pe toți mâncând cu mâinile; omul nu știa cum să ducă cuscusul la gură fără să piardă jumătate pe drum...

— ...iar înaltul Comisar era fericit, făcea pe marele amfitrion și fuma havană după havană, a adăugat un glas din ușă.

Firește, al lui Felix.

— Ce cauți la ora asta aici? am întrebat, uimită.

Plimbarea de seară cu maică-sa era sfântă, cu atât mai mult în acea zi, când toți erau în stradă. Ducând degetul mare la gură, a făcut un gest elocvent: doña Elvira era acasă, beată, cum se și cuvenea, înainte de vreme.

— Cum astă-seară mă părăsești pentru un jurnalist venetic, cel puțin nu vreau să pierd pregătirile. Vă pot da o mână de ajutor, doamnelor?

— Dumneavoastră sunteți cel care desenează divin ? 1-a întrebat brusc Candelaria.

Fiecare știa cine era celălalt, dar nu se întâlniseră niciodată.

— Ca Murillo însuși.

— Atunci să vedem cum credeți că trebuie să-i facem fetei ochii, a zis, întinzându-i trusa de machiaj pe care niciodată n-am aflat de unde o luase.

Felix nu machiasse pe nimeni în viața lui, dar nu s-a speriat. Din contră, a luat ordinul contrabandistei drept un dar și, după ce s-a uitat la poze în vreo două numere din *Vanity Fair*, încercând să se inspire, s-a dedicat feței mele ca și cum eram un tablou.

La șapte și un sfert, eram tot în prosop și cu brațele întinse, iar Candelaria și vecina se străduiau să-mi usuce lacul de unghii, suflând peste ele. La șapte și douăzeci, Felix mi-a netezit sprâncenele cu degetele mari. La și douăzeci și cinci, Remedios mi-a pus ultima spelcă în păr și, peste nici câteva secunde, Jamila a venit din balcon, gonind nebunește, și ne-a strigat în gura mare că însoțitorul meu tocmai se arătase în colțul străzii.

— Și acum, mai lipsesc doar două lucruri, a anunțat asociata mea.

— Totu-i perfect, Candelaria: nu mai e vreme pentru nimic am spus, ducându-mă, pe jumătate dezbrăcată, să-mi iau rochia.

— Nici vorbă, mi-a strigat din spate.

— Nu mă mai pot opri, Candelaria, asta e, am insistat nervoasă.

— Taci și uită-te, am spus! mi-a poruncit, apucându-mă de un braț în mijlocul coridorului.

Și mi-a întins un pachet plat, învelit într-o hârtie mototolită.

L-am deschis în graba mare: știam că nu mă puteam opune, căci n-aveam decât de pierdut.

— Dumnezeule, Candelaria, nu pot să cred! am zis, despachetând niște ciorapi de mătase. Cum ai făcut rost de ei, fiindcă mi s-a spus că nu se poate găsi o pereche de luni de zile?

— Taci odată și deschide asta acum, a zis, nelăsându-mă să-i mulțumesc și dându-mi alt pachet.

Sub hârtia grosolană de împachetat am găsit un obiect frumos din sedef strălucitor, cu marginea aurită.

— E o pudrieră, m-a lămurit cu mândrie. Ca să-ți pudrezi bine nasul și să nu fii mai prejos decât doamnele mari și importante lângă care o să stai.

— E minunată, am șoptit, mângâind-o.

Am deschis-o: în interior avea pudră compactă, oglinjoară și un puf alb de bumbac.

— Mulțumesc, Candelaria. Nu trebuia să te deranjezi, ai făcut atâtea pentru mine...

N-am putut să spun mai mult din două motive: eram gata să izbucnesc în plâns și chiar atunci a sunat la ușă. Soneria m-a trezit, n-aveam vreme de sentimentalisme.

— Jamila, deschide la iuțeală, am poruncit. Felix, adu-mi combinezonul de pe pat; Candelaria, ajută-mă cu ciorapii, să nu mi se ducă vreun fir din cauza grabei. Remedios, ia

pantofii; Angelita, trage perdeaua dinspre coridor. Haideți, duceți-vă cu toții în atelier, să nu se audă.

Până la urmă, cususem din mătasea naturală un *deux-pieces* cu revere mari, foarte pe talie și cu fustă evazată. Neavând bijuterii, în loc de orice podoabă purtam lângă umăr o floare din mătase de culoarea tutunului, asortată cu pantofii care aveau tocuri amețitoare, făcuți de un cizmar din mahalaua arăbească. Remedios reușise să facă din pletele mele un coc elegant, ce părea improvizat și încununa grațios munca spontană de machior a lui Felix. În ciuda lipsei de experiență, făcuse ceva splendid: îmi umpluse ochii de bucurie și-mi îngroșase buzele, luminându-mi fața obosită.

M-au îmbrăcat împreună, m-au încălțat, mi-au netezit părul și au înprospătat rujul. N-am avut timp nici măcar să mă uit în oglindă; de cum m-am văzut gata, am ieșit grăbită pe culoar și l-am parcurs în vârful picioarelor. La intrare, am frânat și, simulând calmul, am intrat în salon. Marcus Logan stătea cu spatele, privind strada peste un balcon. Auzindu-mi pașii, s-a întors pe lespezi.

De la ultima noastră întâlnire, trecuseră nouă zile în care urmele rănilor cu care venise deveniseră tot mai mici. Mă aștepta cu mâna stângă în buzunarul unui costum închis la culoare, căci nu mai purta fașa. Pe chip abia îi mai persistau câteva urme lăsate de fostele răni sângerânde, iar tenul lui căpătase un bronz marocan, în contrast puternic cu albul impecabil al cămășii. Stătea fără vreun efort aparent, cu umerii țepeni și spatele drept. Când m-a văzut, a zâmbit, nemaivenindu-i greu să-și tragă buzele spre ambele laturi ale feței.

— Cumnatisimul n-o să mai vrea să se întoarcă la Burgos după ce vă va vedea astă-seară, a spus în loc de salut.

Am încercat să răspund cu o frază la fel de ingenioasă dar un glas din spate mi-a distras atenția.

— Grozavă bomboană, fetiço, a dat sentința Felix cu o șoaptă răgușită, din ascunzișul lui de la intrare.

Mi-am ascuns râsul.

— Mergem ? am întrebat.

Nici el n-a putut răspunde: chiar când să ieșim, o prezență copleșitoare a invadat spațiul.

— O clipă, don Marcus, a cerut contrabandista, ridicând mâna, cerând parcă o audiență. Vreau să vă dau un mic sfat înainte de plecare, dacă îmi permiteți.

Logan m-a privit, oarecum deconcertat.

— E o prietenă, l-am lămurit.

— În acest caz, spuneți-mi ce doriți.

Candelaria s-a apropiat de el și a început să-i vorbească, prefăcându-se că alunga o scamă inexistentă de pe pieptul hainei purtate de nou-sosit.

— Ai mare grijă, măi peniță, că fetița asta duce multe oboseli în cârcă. Nu cumva s-o seduci cu aerele tale de străin cu bani și p-ormă s-o faci să sufere, fîncă, dacă ți se urcă la cap și ți se năzare s-o atingi măcar c-o floare, văr'miu poponaru' și cu mine ți-o coacem când nici cu gându' nu gândești, și-ntr-o noapte bagă un gagi cuțitu-n tine pe orice uliță din mahalaua arăbească, de-ți lasă juma' de față, tomna aia bună, ca de ciudat, plină de urme, e limpede, suflețel?

Jurnalistul n-a replicat: din fericire, deși vorbea impecabil spaniola, abia dacă pricepuse o vorbă din amenințătorul discurs al asociatei mele.

— Ce-a zis ? a întrebat, întorcându-se, nelămurit, spre mine,

— Nimic important. Să mergem, se face târziu.

La ieșire, abia m-am stăpânit să nu arăt ce mândră eram. Nu de cum arătam, nici de bărbatul atrăgător care mă însoțea, nici de recepția importantă din acea seară, ci de iubirea fără cusur a prietenilor ce rămâneau în urmă.

Pe străzi se vedeau steaguri roșu-galbene, ghirlande și afișe care îl salutau pe ilustrul invitat și-i ridicau în slăvi ilustrul cumnat. Sute de arabi și spanioli mergeau grăbit, fără țeluri aparente. Balcoanele, împodobite în culorile naționale, erau pline de lume, ca și acoperișurile-terasă. Vedeai tineri care, cocoțați în locurile cele mai incredibile – pe stâlpi, grilaje, felinare -, căutau locul de unde să poată privi mai bine tot ce urma să se petreacă; tinerele mergeau de braț și aveau buzele proaspăt rujate. Băieții alergau în grupuri, zburând în zigzag în toate direcțiile. Copilașii spanioli erau bine pieptănați și miroseau a colonie, băieții cu cravatele, fetițele cu fundițe; iar cei arabi, unii desculți, alții nu, purtau mici *djellabe* și *tarbush*.

Pe măsură ce ne îndreptam spre Piața Spaniei, masa de trupuri devenea tot mai densă, glasurile mai ascuțite. Era cald și lumina era încă puternică; a început să se audă o fanfară care își acorda instrumentele. Fuseseră instalate gradene portabile, căci până și ultimul milimetru de spațiu era deja ocupat. Marcus Logan a trebuit să-și arate de nenumărate ori invitația ca să ne putem deschide drum dincolo de barierele de siguranță ce separau mulțimea de zona pe unde urmau să treacă notabilitățile. Pe drum, abia am vorbit: zarva și constantele ocoluri ale obstacolelor au împiedicat orice schimb de cuvinte. Uneori trebuia să mă prind cu toate puterile de brațul lui, pentru ca mulțimea să nu ne despartă; alteori, el trebuia să mă țină pe după umeri, ca să nu mă înghită lăcomia mulțimii. Am întârziat, dar am ajuns. Când am trecut de poarta cu grilaj a înaltului Comisariat, stomacul mi s-a strâns și am preferat să nu mă gândesc la nimic.

Mai mulți soldați arabi păzeau intrarea, impunători în uniforme de gală, cu turbane mari și pelerinele în vânt. Am traversat grădina împodobită cu steaguri și stindarde, un aghiotant ne-a dus până la un grup numeros de invitați, care așteptau începutul recepției sub parasolarele albe instalate pentru ocazie. La umbra lor, așteptau caschete militare, mănuși și mărgele, cravate, evantaie, cămăși albastre sub vestoane albe cu însemnele Falangei brodate pe piept și numeroase modele cusute de mâinile mele tighel cu tighel. Am salutat discret câteva clienți, m-am prefăcut că nu observ privirile și șușotelile disimulate, venite din diferite locuri: cine-i ea, cine-i el? citeam în mișcarea unor buze. Am recunoscut mai mult chipuri: pe multe le văzusem doar în pozele arătate de Felix în zilele anterioare; dar cu câțiva aveam, în schimb, o legătură mai personală. Comisarul Vázquez, de exemplu, care și-a ascuns cu măiestrie uimirea de a mă vedea acolo.

— Ia te uită, ce surpriză plăcută, a zis, desprinzându-se dintr-un grup și apropiindu-se de noi.

— Bună seara, don Claudio - m-am străduit să vorbesc natural, dar nu știu dacă am reușit. Mă bucur să vă văd.

— Sigur? a întrebat, ironic.

N-am apucat să răspund, căci, spre uimirea mea, mi-a salutat însoțitorul.

— Bună seara, domnule Logan. Păreți foarte adaptat în viața locală.

— Comisarul m-a invitat la el de cum am sosit la Tetuan, 1-a lămurit jurnalistul, în timp ce-și strângeau mâinile. Formalități pentru străini.

— Pentru moment, nu-i suspect de nimic, dar informați-mă dacă găsiți ceva ciudat la el, a glumit comisarul. Și dumneata, Logan, ai grijă de domnișoara Quiroga, e la capătul unui an foarte greu, a muncit fără preget.

Ne-am despărțit de comisar și am înaintat. Jurnalistul era relaxat și atent, iar eu mă străduiam să nu vadă că mă simțeam ca peștele pe uscat. Faptul că nici el nu cunoștea

aproape pe nimeni nu părea să-1 supere deloc: aplombul și siguranța lui de invidiat erau, probabil, rodul profesiei. Rememorând învățăturile lui Felix, i-am vorbit pe ascuns despre

unii oaspeți: domnul în negru e Jose Ignacio Toledano, un evreu bogat, directorul băncii Hassa; doamna elegantă, cu pene la pălărie și portțigaret, e ducesa de Guise, o aristocrată

franceză care trăiește în Larache; bărbatul corpulent, căruia i se umple cupa, e pictorul Mariano Bertuchi. Totul a urmat protocolul. Au tot sosit invitați, autorități civile spaniole

și militari; după ei, marocani în haine exotice. Din grădina răcoroasă, am auzit vuietul străzii, țipete, urale, aplauze. „A sosit, e aici”, s-a strigat. Dar omagiatul nu s-a lăsat văzut: a dedicat mai întâi o clipă mulțimii, s-a lăsat aclamat ca toreadorii sau ca artistele americane ce-1 fascinau pe vecinul meu.

În sfârșit, s-a arătat bărbatul mult așteptat și dorit, cumuntul lui „Caudillo, trăiască Spania!”. Purta un costum negru, cu vestă, era serios, țeapăn, foarte slab și teribil de chipeș

Cu părul aproape alb dat pe spate; avea gesturi impasibile, ca-n imnul Falangei, ochi de motan isteț și părea mai bătrân decât trebuia să fie la cei treizeci și șapte de ani ai săi.

Probabil că mă numărăm printre puținii care nu erau curioși să-1 vadă de aproape ori să-i strângă mâna, dar, chiar și așa, tot l-am privit. Nu Serrano mă interesa, totuși, ci bărbatul care stătea foarte aproape de el și pe care încă nu-1 cunoșteam: Juan Luis Beigbeder. Amantul clientei și prietenei mele era înalt, slab, dar nu excesiv, și se apropia de cincizeci de ani. Purta o uniformă de gală cu o eșarfă lată înnodată în jurul taliei, caschetă militară și un baston ușor,

un soi de biciușca. Avea nasul subțire și proeminent, o mustață închisă la culoare, ochelari cu rame rotunde, două cercuri perfecte, din spatele cărora se zărea o pereche de ochi inteligenți,

ce urmăreau tot ce se petrecea în jur. Mi s-a părut deosebit, poate ușor pitoresc. În pofida veșmintelor, nu avea prestanță, nu era marțial; postura lui, deși ușor teatrală, nu părea deloc falsă: avea gesturi rafinate și opulente totodată, râsul expansiv, glasul repezit și sonor. Mergea fără oprire dintr-un loc într-altul, saluta efuziv, împărțea îmbrățișări, bătăi pe

spate și străngeri prelungi de mână; zâmbea și vorbea cu unii și cu alții, mauri, creștini, evrei și de la capăt. Poate că în clipele libere îl scotea la plimbare pe romanticul intelectual care, după Rosalinda, zăcea în el, dar atunci, în fața întregii audiențe, și-a arătat doar imensul talent pentru rotațiile cu publicul.

Părea să-1 țină pe Serrano Suner de o funie invizibilă; uneori îl lăsa să se îndepărteze nițel, îi dădea ceva libertate de mișcare, ca să salute și să discute pe cont propriu și să se lase adulat. Dar după un minut trăgea iar de funie și-1 aducea lângă el: îi explica ceva, îi prezenta pe cineva, îi pune brațul pe umăr, îi strecura o frază în ureche, hohotea și iar îl lăsa liber.

Am căutat-o pe Rosalinda de câteva ori, dar n-am găsit-o. Nici aproape, nici departe de iubitul ei Juan Luis.

— Ați văzut-o pe undeva pe doamna Fox? I-am întrebat pe Logan, după ce acesta a terminat de vorbit în engleză cu cineva din Tanger, un domn pe care mi-1 prezentase, dar ale cărui nume și funcție le-am uitat imediat.

— Nu, n-am zărit-o, a răspuns simplu, concentrându-se asupra grupului care tocmai se forma în jurul lui Serrano, Știi cine sunt? a întrebat, arătându-mi-i cu o ușoară mișcare a bărbiei.

— Nemți, am răspuns.

Erau acolo pretențioasa Frau Langenheim, în formidabilul costum de șantung violet cusut de mine; Frau Heinz, prima mea clientă, îmbrăcată în alb și negru, ca arlechinii doamna de Bernhardt, cu accentul ei argentinian și care nu purta o rochie nouă, și încă una, pe care n-o știam. Cu toatele alături de soți, firitisindu-1 pe Cumnatisim, pe când el risipea zâmbete în grupul compact de nemți. Dar, cu acea ocazie, Beigbeder nu și-a întrerupt discuția și l-a lăsat de unul singur pe scenă mai multă vreme.

S-a lăsat seara, s-au aprins lumini ca la petrecerile câmpenești. Atmosfera părea însuflețită, fără stridențe, muzica era dulce, iar Rosalinda absentă. Grupul nemților stătea hotărât în jurul invitatului de onoare, dar, la un moment dat, doamnele s-au îndepărtat, iar lângă demnitarul spaniol au rămas doar cinci străini. Vorbeau foarte concentrați și-și treceau ceva din mână în mână, apropiindu-și capetele, arătând cu degetul, comentând. Am observat că, pe ascuns,

însoțitorul meu nu-și lua ochii de la ei.

— Se pare că vă interesează nemții.

— Mă fascinează, a spus ironic. Dar sunt legat de mâini și de picioare.

Am ridicat întrebător din sprâncene, neînțelegându-i spusele. Nu m-a lămurit, dar a îndreptat discuția către domenii aparent fără legătură.

— Ar fi o obrăznicie dacă v-aș cere o favoare ?

A vorbit ca din întâmplare, ca atunci când, cu câteva minute mai înainte, mă întrebuse dacă voiam o țigară sau o cupă cu salată de fructe.

— Depinde, am replicat, simulând o indiferență pe care n-o simțeam.

Deși noaptea părea destul de relaxată, mă simțeam tot stingheră, incapabilă să mă bucur de petrecerea străină. Mă neliniștea și lipsa Rosalindei; era foarte ciudat că nu se arătase deloc. Nu mai lipsea decât ca jurnalistul să-mi ceară alt serviciu incomod; era destul că acceptasem să vin la recepție.

— Foarte simplu, a lămurit. Sunt curios să știu ce-i arată nemții lui Serrano, de se uită cu toții atât de atent.

— E o curiozitate personală sau profesională?

— Și una, și alta. Dar nu mă pot apropia: știți doar că noi, englezii, nu le suntem pe plac.

— Îmi propuneți să mă apropii și să arunc o privire? am întrebat, nevenindu-mi să cred.

— Fără să fie prea evident, dacă e cu puțință.

Eram gata să pufnesc în râs.

— Doar nu vorbiți serios, nu-i așa?

— Ba da. Doar asta mi-e munca: să caut informații și mijloace pentru a le obține.

— Și, cum nu le puteți obține singur, vreți să iau locul mijloacelor.

— Nu vreau să abuzez, vă asigur. E o simplă propunere, nu sunteți sub nici o formă obligată s-o acceptați. Luați-o doar în considerare.

L-am privit în tăcere. Părea sincer și serios, dar, cum prevăzuse Felix, probabil că nu era. Totul era, la urma urmelor, o chestiune de interes.

— Bine, am să încerc...

A dat să spună ceva, poate să-mi mulțumească anticipat. Nu l-am lăsat:
— Dar vreau ceva în schimb, am adăugat.

— Ce ? a întrebat, uimit.

Nu-și închipuia că acțiunea mea avea un preț.

— Să aflați unde-i doamna Fox.

— Cum?

— Dumneavoastră știți; de aceea sunteți jurnalist.

Nu i-am așteptat răspunsul; i-am întors spatele pe loc și m-am îndepărtat, întrebându-mă cum naiba să mă apropii de nemți fără să par prea înfiptă.

Soluția mi-a dat-o pudriera dăruită de Candelaria cu câteva minute înainte de a ieși din casă. Am scos-o din poșetă și am deschis-o. Mergând, mă făceam că-mi privesc în oglindă fața, anticipând o vizită la *toilette*. Numai că, atentă la oglindă, am deviat ușor și, în loc să merg prin spațiile libere, ghinion: am dat peste spatele consulului german.

Din pricina coliziunii, sporovăială din grup s-a întrerupt brusc, iar mie mi-a căzut pudriera.

— Împicare nespus de rău, nu știți cât de rău îmi pare, eram tare neatentă, am spus, cu vocea plină de o falsă tulburare.

Patru dintre cei prezenți au dat să se aplece s-o ridice, dar unul a fost mai rapid decât toți. Cel mai slab dintre ei, cu părul aproape alb și dat pe spate. Singurul spaniol. Cel cu ochi de motan.

— Cred că s-a spart oglinda, a anunțat, ridicându-se. Uitați-vă.

M-am uitat. Dar înainte de a privi oglinda crăpată, am încercat să identific rapid ce ținea el în mână alături de pudriera mea.

— Da, se pare că s-a spart, am șoptit, trecându-mi delicat arătătorul peste fața ciobită a oglinzii de la pudriera pe care încă o mai ținea în mână.

Unghia mea recent vopsită se reflecta în ea de sute de ori.

Aplecate peste obiectul micuț, umerii și capetele ni se apropiaseră. Îi vedeam pielea albă a feței la doar câțiva centimetri, trăsăturile delicate și tâmplele grizonante, sprâncenele mai închise la culoare, mustața fină.

— Aveți grijă să nu vă tăiați, a spus încetșor.

Am mai întârziat câteva clipe, am văzut că pudra era intactă și puful la locul lui. În treacăt, am privit ceea ce continua să țină între degete, obiectul pe care, cu doar câteva minute mai înainte, și-l trecuseră din mână în mână între ei. Poze. Un teanc de fotografii. N-o puteam vedea decât pe cea de deasupra: niște necunoscuți în grup compact, cu chipuri și trupuri anonime.

— Da, cred că-i mai bine s-o închid, am spus, în fine.

— Luați-o atunci.

Am închis capacul cu un clic sonor.

— Mare păcat; pudriera e tare frumoasă. Aproape la fel ca stăpâna, a zis.

Am primit complimentul cu o strâmbătură cochetă și cel mai splendid surâs de care dispuneam.

— Nu-i nimic, nu vă faceți griji.

— A fost o plăcere, domnișoară, a spus, întinzându-mi mâna.

Am observat că aproape nu avea greutate.

— Și pentru mine, domnule Serrano, am replicat, clipind. Vă reînnoiesc scuzele mele pentru că v-am întrerupt. Bună seara, domnilor, am adăugat, măturând restul grupului cu privirea.

Toți purtau svastica la butoniera de pe rever.

— Bună seara, au repetat nemții în cor.

Am făcut cale îtoarsă, cu toată grația de care eram în stare. Când am intuit că nu mă mai puteau vedea, am smuls un pahar cu vin de pe tava unui chelner, l-am băut dintr-o suflare și l-am aruncat, gol, în tufele de trandafiri.

L-am blestemat pe Marcus Logan, care mă aruncase în acea aventură stupidă, dar și pe mine, care o acceptasem. Stătusem mult mai aproape de Serrano Suner decât oricare dintre ceilalți invitați: chipul îi fusese practic lipit de al meu, degetele ni se atinseseră, vocea lui îmi răsunase în urechi atât de aproape, că frizase intimitatea. Mă expusesem în fața lui ca o frivolă dilie, fericită să fiu pentru câteva clipe obiectul atenției date de însemnata lui persoană, când, în realitate, nu eram deloc dornică să-l cunosc. Și totul pentru nimic: ca să aflu doar că grupul lui se uitase cu aparent interes la un teanc de poze în care nu putusem distinge nici măcar un singur cunoscut. Mi-am târât iritarea prin grădină până la ușa corpului central al înaltului Comisariat. Aveam nevoie de o toaletă: să folosesc closetul, să mă spăl pe mâini, să mă desprind de toate măcar un minut și să mă liniștesc înainte de a-l reîntâlni pe jurnalist. Am urmat indicațiile date de cineva: am trecut de intrarea împodobită cu metope și portrete de ofițeri în uniformă, am luat-o la dreapta și am înaintat pe un coridor larg. Înainte de a găsi toaleta, câteva voci m-au alertat cu privire la drumul pe care o apucasem; abia după câteva clipe am văzut cu propriii mei ochi ce se întâmpla. Pe podea erau o mulțime bălți, apa

părea să curgă șuvoi de undeva din interior, probabil că dintr-un rezervor spart. Două doamne protestau furioase, fiindcă își stricaseră pantofii, și trei soldați se târau pe jos, în genunchi, încercând, cu cârpe și prosoape, să strângă apa care nu se mai oprea și începuse să invadeze lespezile de pe coridor. Am rămas liniștită în fața acelei scene și, când au sosit brațe de cârpe, mi s-a părut că s-au adus și cearșafuri. Invitatele s-au îndepărtat, pufnind și protestând, iar cineva s-a oferit să mă însoțească la altă toaletă.

Am urmat un soldat pe un coridor, în sensul opus celui de la venire. Am traversat holul principal și am ajuns pe un nou coridor, de data asta tăcut și slab luminat. Am dat colțul de câteva ori, mai întâi la stânga, apoi la dreapta și din nou la stânga. Aproximativ.

— Doamna vrea s-o aștept? a întrebat când am ajuns.

— Nu e nevoie. Găsesc drumul și singură, mulțumesc.

Nu eram foarte sigură de asta, dar gândul că m-ar fi putut aștepta o santinelă m-a stingherit, așa că, după ce mi-am concediat garda de corp, mi-am făcut nevoile, mi-am controlat hainele, mi-am netezit părul și m-am pregătit să ies. Dar n-am avut curaj să înfrunt iar realitatea, m-au lăsat puterile. Și am decis să-mi dăruiesc câteva minute, câteva clipe de singurătate. M-am așezat pe pervaz și am privit umbrele palmierilor, la urechi mi-au ajuns convorbirile ce aveau loc în depărtarea grădinii din față. Stăteam nefăcând nimic și savuram liniștea, lăsând grijile să se risipească. După o vreme, totuși, am auzit într-un ungher îndepărtat al creierului o

chemare. „Toc, toc, e timpul să te întorci.” Am oftat, m-am ridicat și am închis fereastra. Trebuia să revin printre oameni. Să mă pierd printre ființe cu care nu aveam nici o legătură, alături de străinul care mă târâse la acea petrecere fără sens și-mi ceruse favoarea cea mai absurdă. Mi-am privit pentru ultima oară imaginea în oglindă, am stins lumina și am ieșit.

Am înaintat pe culoarul întunecos, am dat colțul o dată și încă o dată, credeam că mă orientasem bine. Dar am dat de o ușă dublă, pe care nu o mai văzusem. Am deschis-o și am intrat într-un salon fără lumină, pustiu. Greșisem, firește, așa că m-am gândit să schimb direcția. Alt coridor, acum la stânga, după cum am crezut că-mi aminteam. Dar m-am

înșelat iar și am intrat într-o zonă mai puțin nobilă, fără frize din lemn lucios și fără portrete de generali în ulei pe pereți; probabil că mergeam spre o zonă de serviciu. „Stai liniștită”, mi-am zis, fără prea mare convingere. Scena din noaptea pistoalelor, când, îmbrăcată într-un *jaïque*, mă pierdusem pe ulițele *medinei*, a revenit brusc. M-am ferit de ea, mi-am îndreptat atenția spre tot ce mă înconjură și am schimbat iar drumul. Brusc, am ajuns din nou la locul de plecare, alături de toaletă. O falsă alarmă, deci: nu mă pierdusem. Am memorat clipa când sosisem acolo, însoțită de soldat, și am realizat unde eram. „Totul e

limpede, am rezolvat problema”, mi-am zis, mergând spre ieșire. Într-adevăr, totul îmi era din nou familiar. O vitrină cu arme vechi, rame cu fotografii, steaguri arborate. Toate le văzusem cu câteva

minute mai înainte, totul era recognoscibil. Chiar și glasurile ce se auzeau de după colțul pe care mă pregăteam să-l dau: cele pe care le auzisem și în grădină, în ridicola scenă cu pudriera.

— Aici e mai comod, prietene Serrano; aici putem vorbi mai liniștit. În această sală ne primește de obicei colonelul Beigbeder, a spus cineva cu un puternic accent german.

— Perfect, a răspuns interlocutorul lui.

Am înlemnit, ținându-mi răsuflarea. Serrano Suner și cel puțin un neamț erau la câțiva metri și veneau spre mine pe culoarul perpendicular pe al meu. Ajungând în colț, urma

să ne trezim cu toții față în față. Îmi tremurau picioarele doar când mă gândeam că ne vom întâlni. În realitate, nu aveam nimic de ascuns; nu aveam nici un motiv să mă tem de o

întâlnire. Cu excepția faptului că nu mai aveam putere să mă prefac iar, ca să trec drept proastă și zăpăcită și să dau explicații jalnice despre rezervoare sparte și băltoace de apă,

ca să-mi justific hoinăreala solitară pe culoarele înaltului Comisariat în plină noapte. Am cântărit opțiunile în mai puțin de o clipă. Nu aveam timp să fac cale întoarsă și, cu orice

preț, trebuia să evit o întâlnire față în față cu ei, așa că nu puteam să merg nici înapoi, nici înainte. Ce mai, singura soluție era să merg transversal, într-o parte, spre o ușă

închisă. Fără să mă mai gândesc, am deschis-o și am intrat. În încăperea domnea întunericul, dar prin ferestre sclipeau luminile nopții. M-am sprijinit cu spatele de ușă, așteptând

ca Serrano și însoțitorii lui să treacă mai departe și să dispară, iar eu să ies și să-mi continui drumul. Grădina cu lumini de chermeză, murmurul vorbelor și prezența solidă

imperturbabilă a lui Marcus Logan mi s-au părut brusc o destinație egală cu raiul, dar mă temeam că încă nu puteam să ajung acolo. Am respirat cu putere, ca și cum fiecare

înghițitură de aer încerca să-mi scoată din trup fâșii de neliniște. Am căutat un refugiu și am zărit printre umbre câteva scaune, fotolii și o bibliotecă cu cristal, la perete. Mai erau și alte mobile, dar nu m-am putut opri să le identific, fiindcă altceva mi-a atras atenția în acel moment. Lângă mine, în spatele ușii.

— Am ajuns, a anunțat glasul german, însoțit de zgomotul clanței.

M-am îndepărtat cu pași grăbiți și am ajuns pe o latură a salonului, chiar când canatul începea să se întredeschidă.

— Unde-o fi întrerupătorul ? am auzit, în timp ce mă ascundeam în spatele unei sofale.

Când lumina s-a aprins, am aterizat pe podea.

— Ei bine, am ajuns. Luați loc, prietene, vă rog.

Am rămas întinsă cu gura în jos, cu partea stângă a feței sprijinită de lespede rece, ținându-mi respirația și cu ochii holbați, plini de spaimă. Nu îndrăzneam să respir, să înghit

în sec sau să clilesc. Ca o statuie de marmură, ca un condamnat rămas neîmpușcat.

Neamțul părea să fie amfitrionul și se adresa unui singur interlocutor; mi-am dat seama de asta fiindcă n-am auzit decât două glasuri, iar din neașteptata-mi ascunzătoare n-am distins printre picioarele sofalei decât două perechi de picioare.

— Înaltul Comisar știe că suntem aici? a întrebat Serrano.

— E ocupat cu invitații; o să-i vorbim mai târziu, dacă doriți, a răspuns vag neamțul.

I-am auzit așezându-se: când s-au instalat, arcurile au scrâșnit.

Spaniolul a ocupat un fotoliu; i-am văzut manșeta pantalonului închis la culoare, cu dunga bine călcată, ciorapii

negri care înconjurau gleznelor subțiri, pierdute într-o pereche de pantofi bine lustruiți. Neamțul s-a așezat în fața lui, chiar în dreapta sofalei în spatele căreia mă ascunsesem.

Avea picioarele mai groase și pantofii mai puțin fini. Dacă aș fi întins un braț, aproape că l-aș fi putut gădila.

Au vorbit îndelung; nu-mi dădeam seama chiar cât, dar suficient ca să mă doară îngrozitor gâtul, plus că îmi venea să mă scarpin și abia mă puteam abține să nu țip, să nu plâng, să n-o iau la goană. S-au auzit brichetele, iar salonul s-a umplut de fumul țigărilor. De pe podea, îl vedeam pe Serrano punând de nenumărate ori picioarele unul peste altul, apoi desfăcându-le; neamțul, în schimb, abia dacă se mișca. Am încercat să-mi domolesc frica, să găsesc poziția cea mai comodă și să rog cerul ca nici o mână și nici un picior de-al meu să nu aibă nevoie să se miște pe neașteptate.

Vedeam pe o rază minimă, iar capacitatea mea de mișcare era nulă. Nu aveam acces decât la ceea ce plutea în aer și-mi intra în urechi, la ceea ce vorbeau. M-am concentrat asupra aceluia firicel de conversație: dat fiind că

nu obținusem nici o informație interesantă din întâmplarea cu pudriera, mi-am zis că, poate, ceea ce auzeam era interesant pentru jurnalist. Sau că așa, cel puțin, am să fiu atentă la altceva, evitând ca mintea să mi-o ia atât de tare razna, încât să-si piardă simțul realității.

Vorbeau despre instalații, transmisiuni, nave, aeronave, aur, mărci germane, pesete, conturi bancare. Pomeneau de semnături, termene, livrări, monitorizări; de contraponderi ale puterii, nume de firme, porturi, loialități. Am aflat că neamțul era Johannes Bernhardt, că Serrano se baza pe Franco pentru a face presiuni mai mari sau pentru a refuza anumite condiții. Deși nu știam destul pentru a înțelege întregul fond al situației, am intuit că cei doi aveau interesul comun ca afacerea despre care discutau să prospere.

Și a prosperat. În cele din urmă, au ajuns la un acord, apoi s-au ridicat și și-au pecetluit înțelegerea cu o strângere de mână, pe care eu doar am auzit-o, neizbutind s-o văd. Dar am văzut, în schimb, cum picioarele li sau îndreptat spre ieșire, neamțul i-a cedat trecerea invitatului, făcând din nou pe amfitrionul. Înainte de a pleca, Bernhardt a lansat o întrebare.

— Îi veți vorbi despre toate astea colonelului Beigbeder sau preferați să i-o spun eu însumi?

Serrano n-a răspuns imediat; mai înainte l-am auzit aprinzând o țigară. Nu mai știam a câta.

— Credeți că-i neapărată nevoie s-o fac? a spus după primul fum.

— Instalațiile vor fi aduse în Protectoratul spaniol, presupun că el ar trebui să știe câte ceva despre ele.

— Atunci, lasă totul în sarcina mea. *Caudillo* îl va informa direct. Iar în ceea ce privește termenii acordului, ar fi mai bine să nu faceți cunoscut nici un detaliu. Să rămână între noi, a adăugat în timp ce stingea lumina.

Am așteptat câteva minute, până când mi-am închipuit că au ieșit din clădire. Atunci m-am ridicat cu grijă. Din prezența lor în încăpere nu mai rămăseseră decât aroma compactă de tutun și intuiția scrumierei pline cu chiștoace. Dar n-am putut să las garda jos. Mi-am potrivit fusta și jacheta, m-am apropiat de ușă și am pășit fără zgomot în vârful picioarelor. Am dus încet mâna la clanță, ca și cum mă temeam că, atingând-o, voi primi o lovitură, dar mi-era frică să ies pe culoar. N-am ajuns să pun mâna pe clanță; când s-o ating cu degetele, am simțit cum cineva încerca s-o miște pe dinafară. Automat, m-am tras înapoi și m-am sprijinit de perete cu toate puterile, vrând parcă să mă topesc în el. Ușa s-a deschis brusc, aproape lovindu-mi fața, iar lumina s-a aprins după aproape o clipă. Nu l-am putut vedea pe cel care a intrat, dar l-am auzit suduind printre dinți.

— Oare unde naiba și-a lăsat ticălosul ăla tabachera?

Chiar și fără să-l văd, am intuit că era un simplu soldat, care îndeplinea fără nici un chef un ordin, căutând ceva uitat de Serrano sau de Bernhardt, nu știu căruia din ei doi îi aplicase acel epitet. Întunericul și tăcerea au revenit în câteva secunde, dar n-am putut să-mi iau iar inima în dinți pentru a mă aventura pe coridor. Și, pentru a doua oară în viață, m-am salvat încălecând fereastra.

M-am întors în grădină și, spre surprinderea mea, l-am găsit pe Marcus Logan vorbind însuflețit cu Beigbeder. Am vrut să mă retrag, dar era prea târziu: mă văzuse deja și mă chema la ei. M-am apropiat, încercând să nu mi întrevadă nervozitatea: după tot ce se petrecuse, o scenă intimă cu înaltul Comisar era tot ce-mi mai lipsea.

— Deci mata ești frumoasa prietenă croitoreasă a Rosalindei mele, a spus, întâmpinându-mă cu un zâmbet.

Ținea o havană în mână și, familiar, mi-a pus celălalt braț pe umeri.

— Mă bucur nespus să te cunosc în fine, draga mea. Mare păcat că Rosalinda nu se simte bine și nu ni s-a putut alătura.

— Dar ce-a pățit?

Cu mâna în care ținea havana, a desenat un vârtej pe stomac.

— Are probleme intestinale. Mai ales când e nervoasă, iar zilele astea a fost atât de ocupată cu oaspetele nostru, încât biata de ea n-a avut aproape nici o clipă de liniște.

A făcut un gest, îndemnându-ne să ne apropiem capetele de al lui, și a coborât tonul, cu presupusă complicitate.

— Mulțumită lui Dumnezeu, cumnatul pleacă mâine; cred că nu l-aș mai putea suporta nici o zi în plus.

Și-a încheiat confidența cu un hohot sonor, iar noi l-am imitat, simulând că râdeam ca și el.

— Ei bine, dragii mei, trebuie să plec, a zis, consultându-și ceasul. Îmi face mare plăcere să stau cu voi, dar datoria mă cheamă. Urmează imnurile, discursurile și întreaga parafernalia: partea cea mai plicticoasă, fără îndoială. Du-te s-o vizitezi pe Rosalinda când poți, Sira; va fi încântată să te vadă. Treci și mata pe la ea, Logan, o va încânta tovărășia unui compatriot. Poate izbutim să cinăm în patru într-o seară, de cum ne mai liniștim nițel. *God save the king!* a adăugat în loc de rămas-bun, ridicând mâna cu un gest teatral.

Imediat, fără nici o vorbă, s-a întors și a plecat.

Am tăcut câteva clipe, privindu-l cum se îndepărta, fără să găsim adjectivul care să califice unicitatea bărbatului de care tocmai ne despărțiserăm.

— Vă tot caut de vreun ceas, unde v-ați băgat? a întrebat, în cele din urmă, jurnalistul, pironind cu privirea spatele înaltului Comisar.

— Păi, în treburile dumneavoastră, rezolvam ceea ce m-ați rugat, nu?

— Asta înseamnă că știți ce-și treceau din mână în mână cei din grup?

— Nimic important. Poze de familie.

— Ia te uită, ce ghinion.

Vorbeam fără să ne privim, uitându-ne amândoi la Beigbeder.

— Dar am aflat alte lucruri, care poate că vă interesează, i-am zis.

— Ca de pildă?

— Acorduri. Schimburi. Afaceri.

— Ce fel?

— Antene, l-am lămurit. Antene mari. Trei. Înalte de o sută de metri, sistem consolă, marca Electro-Sonner. Nemții vor să le instaleze pentru a intercepta traficul aerian și maritim în Strâmtoare și pentru a contracara prezența englezilor în Gibraltar. Negociază montarea lor lângă ruinele din Tamuda, la câțiva kilometri de aici. În schimbul aprobării exprese a lui Franco, armata naționalistă va primi un credit substanțial din partea

guvernului german. Toate demersurile se vor face prin intermediul firmei HISMA, al cărei principal asociat e Johannes Bernhardt, cu care Serrano a bătut palma. Vor să-1 țină departe pe Beigbeder, ca să-i ascundă afacerea.

— *My goodness*, a murmurat pe limba lui. Cum ați aflat?

Tot nu ne priveam, aparent atenți la înaltul Comisar, care înainta, salutând, spre o tribună împodobită, pe care cineva instala un microfon.

— Păi, eram din întâmplare chiar acolo unde au ajuns la o înțelegere.

— S-au înțeles chiar în fața dumneavoastră? a întrebat, fără să creadă.

— Nu, nu vă faceți griji, nu m-au văzut. Istoria e cam lungă, o să v-o spun altă dată.

— Bine. Dar spuneți-mi altceva, au pomenit vreo dată ?

Microfonul a scrâșnit neplăcut. „Probă de microfon, probă de microfon”, a spus un glas.

— Piesele așteaptă la Hamburg, în port. De cum au semnătura Conducătorului, le debarcă la Ceuta și încep montajul.

De la distanță, l-am zărit pe colonel care urca dinamic pe estradă și-i făcea lui Serrano un gest grandilocvent, invitându-1 să i se alăture. Tot mai zâmbea și saluta încrezător. Atunci i-am aruncat lui Logan două întrebări:

— Credeți că Beigbeder ar trebui să știe că-i dat la o parte? Credeți că ar trebui să-i spun Rosalindei?

Înainte de a răspunde, s-a gândit, cu privirea încă la cei doi bărbați care primeau împreună aplauzele înflăcărate ale celor de față.

— Presupun că da, ar trebui să știe. Dar cred că-i mai bine ca informația să nu-i vină de la dumneavoastră și doamna Fox, ar putea fi compromisă. Lăsați totul în seama mea, voi găsi cel mai bun mod de a i-o transmite; nu-i spuneți nimic prietenei dumneavoastră, găsesc eu o ocazie.

A tăcut câteva clipe, ca și cum ar fi rumegat ceea ce tocmai auzise.

— Știi ceva, Sira ? a întrebat, întorcându-se în sfârșit spre mine. Încă nu știu ce-ai făcut, dar ai obținut o informație magnifică, mult mai interesantă decât mi-am închipuit la început că puteai afla la o recepție ca asta. Nu știu cum să-ți mulțumesc...

— Foarte simplu, l-am întrerupt.

— Cum?

Chiar în clipa aceea, fanfara califului a atacat cu brio *Cara al Sol*¹ și zeci de brațe s-au înălțat imediat, ca acționate de un resort. M-am ridicat pe vârfuri și i-am șoptit la ureche:

— Scoate-mă de aici.

Nici o vorbă în plus, doar mâna lui întinsă. L-am luat-o cu putere și ne-am strecurat în fundul grădinii. De cum ne-am dat seama că nimeni nu ne putea vedea, am luat-o la goană prin întuneric.

1. „Cu fața spre soare" a fost imnul Falangei, principalul partid naționalist spaniol, în timpul războiului civil (1936-1939) în care s-au confruntat tabăra naționalistă, unită în jurul Generalului Francisco Franco, și tabăra comuniștilor și anarhiștilor, susținători ai celei de-a doua Republici Spaniole.

31

A doua zi de dimineață, lumea a început să se miște în alt ritm. Pentru prima oară după multe săptămâni, nu m-am trezit în zori, nu mi-am mai băut cafeaua rapid și nu m-am mai instalat în atelier, grăbită și copleșită de treburi. Departate de activitatea frenetică din zilele anterioare, mi-am început ziua cu lungă baie întreruptă în seara anterioară. Apoi am făcut o plimbare până la casa Rosalindei.

Din spusele lui Beigbender dedusesem că starea ei proastă era ceva ușor și trecător, chiar dacă neplăcut. De aceea mă așteptam să-mi găsesc prietena ca întotdeauna, gata să asculte

toate amănuntele petrecerii pierdute și dornică să se amuze cu comentariile despre rochiile purtate de invitate, despre doamna cea mai elegantă și doamna cel mai prost îmbrăcată.

O slujnică m-a condus în odaia ei; Rosalinda era încă în pat, printre perne mari, cu obloanele trase, în miros greu de tutun, doctorii și aer stătut. Casa era mare și frumoasă:

arhitectură maură, mobile englezești și un haos exotic în care, pe covoare și pe tapițeria divanelor, conviețuiau discuri de bachelită scoase din plicuri, plicuri cu inscripția *air mail*, eșarfe de mătase și cești din porțelan de Staffordshire cu ceaiul nebăut și răcit.

În acea dimineață Rosalinda emana orice, numai *glamour* nu.

— Cum te simți ?

Am încercat ca vocea să nu-mi sune prea îngrijorată. Aveam, totuși, motive să fiu, ținând seama de cum arăta: palidă, încercănată, cu părul murdar, zăcea ca un mort în patul prost făcut, cu lenjeria atârând pe dușumea.

— Înfiorător, a răspuns, prost dispusă. Mă simt foarte rău, dar stai aici, lângă mine, mi-a zis, lovind patul cu palma. N-am nimic molipsitor.

— Juan Luis spunea aseară că ai probleme cu intestinele, i-am spus, dându-i ascultare.

Dar înainte a trebuit să dau la o parte câteva batiste mototolite, o scrumieră plină cu țigări pe jumătate fumate, resturile unui pachet de biscuiți cu unt și un maldăr de firimituri.

— *That's right*, dar nu asta-i tot ce poate fi mai rău. Juan Luis nu știe tot. Am să-i spun după-amiază, n-am vrut să-l necăjesc în ultima zi a vizitei lui Serrano.

— Atunci, ce poate fi mai rău ?

— Asta, a spus, furioasă, luând cu degetele ca niște gheare ceva ce părea a fi o telegramă. Asta m-a îmbolnăvit, nu pregătirile pentru vizită. Asta-i tot ce poate fi mai rău.

Am privit-o, perplexă, iar ea mi-a vorbit despre telegrama.

— Am primit-o ieri. Peter sosește peste șase săptămâni,

— Cine-i Peter?

Nu-mi aminteam să aibă un prieten cu acest nume. M-a privit de parcă auzise cea mai absurdă întrebare cu putință.

— Cine să fie, Sira, pentru Dumnezeu! Peter e soțul meu, Peter Fox urma să sosească la Tanger cu o navă P&O, hotărât să petreacă o lungă perioadă alături de soția și fiul său, după ce în ultimii cinci ani nu știuse aproape nimic de ei. Locuia încă la Calcutta, dar hotărâse să vină în Occident, în căutare de oportunități pentru a părăsi definitiv India imperială, unde, după spusele Rosalindei, făcea ravagii tot mai mari lupta pentru independență a indigenilor. Și ce ocazie era mai potrivită pentru a cântări posibilitatea mutării decât reîntregirea familiei în noua lume a soției sale?

— Și va sta aici, la tine? am întrebat, nevenindu-mi să cred.

A aprins o țigară și, în timp ce trăgea cu nesaț fumul în piept, a făcut un emfatic gest afirmativ.

— *Of course he will*. E soțul meu, are tot dreptul.

— Dar credeam că sunteți separați...

- De fapt, da. De drept, nu.
- Și nu i-ai vorbit niciodată de divorț?
A tras iar, impetuos, din țigară.
- De un milion de ori. Dar refuză.

Mi-a istorisit atunci aventurile acelei legături tulburi, și așa am descoperit o Rosalindă mai vulnerabilă, mai fragilă. Mai puțin ireală și mai apropiată de complicațiile pământești ale muritorilor.

— M-am măritat la șaisprezece ani; el avea treizeci și patru. Stătusem cinci ani la rând într-un internat din Anglia; plecasem din India o copilă și revenisem aproape la vârsta măritişului, înnebunită să nu pierd nici una dintre neîntreruptele petreceri din Calcutta colonială. La prima dintre ele, mi-a fost prezentat Peter, un prieten de-al tatei. Mi s-a părut cel mai atrăgător bărbat din câți cunoscusem în toată viața mea; *obviously*, cunoscusem foarte puțini, ca să nu spun nici unul. Era amuzant, capabil să conceapă cele mai inimaginabile aventuri și să însuflețească orice reuniune. Dar era și matur, experimentat, făcea parte dintr-o familie de aristocrați englezi stabilită în India de trei generații. M-am îndrăgostit ca o proastă sau, cel puțin, așa credeam. Cinci luni mai târziu, eram căsătoriți. Ne-am instalat într-o casă minunată, cu grajduri, terenuri de tenis și paisprezece odăi pentru servitori; aveam chiar și patru băieți de mingi indieni, ce purtau permanent uniformă, în caz că într-o zi ni s-ar fi năzărit să jucăm o partidă, închipuiește-ți. Duceam o viață foarte activă: îmi plăcea să dansez și să călăresc, mânuiam cu egală îndemânare pușca și crosele de golf. Trăiam într-un neobosit carusel de petreceri și recepții. În plus, s-a născut Johnny. Am construit o lume idilică într-o lume la fel de fastuoasă, dar nu mi-am dat seama chiar de la început cât de fragil era soclul pe care stăteau toate.

Și-a întrerupt solilocviul și a rămas câteva clipe privind în gol, ca și cum ar fi meditat. Apoi a stins țigara în scrumieră și a continuat.

— La câteva luni după ce am născut, am început să simt ceva neplăcut în stomac. M-au consultat și mi-au zis că nu aveam nici un motiv de îngrijorare, că stările proaste se datorau pur și simplu problemelor naturale de sănătate pe care le avem cei nenăscuți în ținuturile cu climă tropicală de care suntem atât de străini. Dar mă simțeam tot mai rău. Durerile și febra erau zi de zi tot mai mari. Au hotărât să mă opereze și n-au dat de nimic anormal, dar tot nu m-am simții mai bine. Peste patru luni, pentru că nu puteam combate înrăutățirea sănătății, m-au consultat iar riguros și în sfârșit, au pus un nume bolii: era una dintre formele cele mai agresive de tuberculoză bovină, contractată din laptele unei vaci infectate, pe care o cumpăraserăm la nașterea lui Johnny ca să avem lapte proaspăt în vederea recuperării mele. Vaca se îmbolnăvise și murise de mult, dar veterinarul nu găsisse nimic anormal la consult, așa cum nici medicii nu-mi aflaseră vreo boală, căci tuberculoza bovină e nespuse de greu de diagnosticat. Dar formează tuberculi, noduli, chisturi pe intestin și-1 comprimă.

- Și ?
- Și devii un bolnav cronic.
- Și ?

— Și în fiecare dimineață, de cum deschizi ochii, mulțumești cerului că te lasă să mai trăiești o zi.

Am încercat să-mi ascund năuceala în spatele unei noi întrebări.

— Și soțul tău cum a reacționat ?

— O, *wonderfully!* a spus sarcastic. Medicii care m-au consultat m-au sfătuit să plec în Anglia; credeau, chiar dacă nu erau prea optimiști, că un spital englezesc putea să facă

ceva pentru mine. Și Peter n-a putut decât să fie de acord.

— S-a gândit, probabil, la binele tău...

Un hohot aspru m-a împiedicat să-mi termin fraza.

— Peter, *darling*, se gândește mereu doar la binele lui. Trimiterea mea departe a fost cea mai bună soluție, dar, mai mult decât sănătății mele, ea era utilă propriei lui bunăstări. Nici nu i-a păsat de mine, Sira. Nu-l mai distram, nu mai eram prețiosul trofeu demn de dus la cluburi, petreceri și vânători; tânăra soție frumoasă și amuzantă devenise o povară stânjenitoare, de care trebuia să scape cât mai curând. Așa că, de cum m-am putut ține iar pe picioare, ne-a cumpărat, lui Johnny și mie, bilete de drum pentru Anglia. Nici măcar nu s-a obosit să ne însoțească. Cu scuza că voia ca soției lui să i se ofere cel mai bun tratament medical posibil, a trimis la drum o femeie grav bolnavă, care încă nu împlinise douăzeci de ani, și un băiețel care abia știa să meargă. Ca pe două bagaje. *Bye-bye*, adio și n-am cuvinte, iubii mei.

Două lacrimi mari i s-au prelins pe obraji; le-a șters cu dosul palmei.

— Ne-a gonit de lângă el, Sira. M-a repudiat. M-a trimis în Anglia, doar ca să scape de mine, pur și simplu.

Ne-a copleșit o tăcere tristă, până ce și-a recăpătat puterile și a continuat.

— În cursul călătoriei, Johnny a făcut febră mare și convulsii; avea o formă virulentă de malarie; a trebuit să stea în spital două luni, până s-a vindecat. Pe mine m-a primit familia; părinții mei trăiseră și ei multă vreme în India, dar se întorseseră cu un an înainte. La început, am trăit destul de liniștiți, schimbarea climei părea să-mi priască. Dar apoi am început să mă simt tot mai rău: analizele medicale arătau că intestinul mi se contractase aproape total. Au considerat că o operație nu era nimerită și au decis că doar odihna absolută putea duce la o minimă recuperare. Presupunneau că tuberculii care mă invadeau n-aveau să-mi mai avanseze în trup. Știi în ce-a constat acea primă perioadă de odihnă?

Nici nu știam, nici nu-mi puteam închipui.

— Șase luni legată de umeri și de mușchi pe o scândură cu curele din piele. Șase luni întregi, cu toate zilele și nopțile lor.

— Și te-ai făcut bine ?

— *Just a bit*. Foarte puțin. Dar medicii au hotărât să mă trimită la Leysin, în Elveția, la un sanatoriu pentru tuberculoși. Ca pe Hans Castorp, din *Muntele magic* al lui Thomas Mann.

Am intuit că vorbea de o carte, așa că, înainte de a mă întreba dacă o citisem, i-am luat-o înainte, sugerându-i să-și continue relatarea.

— Și Peter ce-a făcut între timp ?

— A plătit facturile de la spital și a hotărât să ne trimită treizeci de lire pe lună pentru întreținere. Nimic mai mult. Absolut nimic. Nici o scrisoare, nici o telegramă, nici un

pachet trimis prin cunoscuți și nici, firește, cea mai mică intenție de a ne vizita. Până ieri.

— Și cu Johnny ce-ai făcut, între timp? Trebuie să-i fi fost foarte greu.

— A stat cu mine tot timpul în sanatoriu. Părinții mei au insistat să li-l las lor, dar n-am acceptat. Am angajat o bună germană, care a stat cu el și l-a scos la plimbare, dar băiatul

mânca și dormea zilnic la mine în cameră. Experiența a fost cam tristă pentru un copil atât de mic, dar pentru nimic în lume nu voiam să fie separat de mine. Își pierduse într-un fel tatăl; ar fi fost prea crud să fie pedepsit și cu absența mamei.

— Și tratamentul a dat rezultate ?

Un hohot subțirel i-a luminat momentan chipul.

— M-au sfătuit să stau opt ani în spital, dar n-am putut rezista decât opt luni. Apoi am cerut să plec pe propria răspundere. Mi-au spus că-mi pierdusem mințile, că o să mor; a trebuit să semnez un milion de hârtii, ca să scutesc spitalul de orice răspundere. Mama s-a oferit să vină la Paris să ne întâlnim, ca să mergem împreună acasă. În acea călătorie am luat două hotărâri. Prima, să nu mai vorbesc niciodată despre boala mea. De fapt, în ultimii ani, nu v-am vorbit de ea decât lui Juan Luis și ție. Am hotărât că tuberculoza îmi putea afecta, poate, trupul, dar nu și sufletul, așa că am decis să nu mă mai gândesc că eram bolnavă.

— Și a doua?

— Să încep o viață nouă, ca și cum aș fi fost total sănătoasă. Departe de Anglia, de familie, de prietenii și cunoscuții care mă asociau automat cu Peter și condiția de bolnav cronic. O viață diferită, din care să nu facem parte, în principiu, decât fiul meu și cu mine.

— Așa ai ales Portugalia...

— Medicii mi-au recomandat un loc cu climă blândă: sudul Franței, Spania, Portugalia, poate nordul Marocului; ceva între căldura tropicală excesivă din India și clima mizerabilă din Anglia. Mi-au schițat o dietă, cu mult pește și puțină carne, cât mai multă odihnă la soare, evitarea totală a exercițiilor fizice și a tulburărilor emoționale. Cineva mi-a vorbit despre colonia britanică din Estoril și am decis că acel loc putea fi, în principiu, la fel de bun ca oricare altul. M-am dus acolo.

Totul se îmbina acum mult mai bine pe harta pe care mi-o făcusem mental ca s-o înțeleg pe Rosalinda Piesele începeau să se lege, nu mai erau momente de viața disparate și greu de asamblat. Totul începea să aibă sens. Mi-am dorit din răspuțeri să-i meargă totul bine: acum, când, în sfârșit, știam că viața nu-i era presărată cu roze, credeam ca merita să fie fericită.

A doua zi, l-am însoțit pe Marcus Logan în vizită la Rosalinda. Ca și în seara recepției date în onoarea lui Serrano, a venit iar să mă ia de acasă și am mers din nou împreună pe străzi. Dar ceva se schimbase între noi. Fuga grăbită de la recepția din Înaltul Comisariat, acea fugă impulsivă din zorii zilei prin grădini, pe bulevardul ce se liniștise și prin penumbra orașului, îmi învinsese oarecum reticențele față de el. Poate era demn de încredere, poate nu; poate nu aveam s-o știu nicicând. Dar toate îmi erau de-acum oarecum indiferente. Știam că se străduia să-mi evacueze mama; mai știam că era atent și cordial cu mine, că se simțea bine la Tetuan. Și totul îmi era mai mult decât suficient: nu aveam nevoie să știu mai mult despre el, nici să înaintez în vreo direcție, fiindcă ziua plecării lui avea să vină curând, Am găsit-o încă în pat; nu arăta mai bine. Pusese să i se facă ordine în cameră, făcuse baie, obloanele erau deja trase, lumina intra șuvoi din grădină. În a treia zi, s-a mutat de pe pat pe sofa. Intr-a patra, și-a schimbat cămașa de noapte de mătase cu o rochie înflorată, s-a dus la coafor și a luat iar frâiele vieții în mâini.

Deși sănătatea continua să-i fie fragilă, a hotărât să profite cât mai mult de săptămânile rămase până la sosirea soțului, ca de ultimele care i-ar mai fi rămas de trăit. Și-a reluat rolul de mare gazdă, creând atmosfera propice, destinsă și discretă, pentru ca Beigbeder să se dedice relațiilor publice, crezând orbește în bunele intenții ale iubitei. N-am aflat niciodată, totuși, cum interpretau cei mai mulți faptul că recepțiile le oferea tânăra amantă englezoaică, iar Înaltul Comisar al taberei progermane se simțea acolo ca acasă. Rosalinda își urmărea ferm țelul de a-1 apropia pe Beigbeder de britanici, și multe dintre întâlnirile mai neprotocolare urmăreau chiar asta.

În cursul acelei luni, cum făcuse înainte și avea să facă și în viitor, a invitat în diferite ocazii prieteni compatrioți din Tanger, membri ai corpului diplomatic, atașați militari care se țineau departe de orbita italo-germană și reprezentanți ai multinaționalelor cu greutate și cifre mari de afaceri. A organizat și o petrecere pentru autoritățile din Gibraltar și ofițerii de pe o navă de război britanică, ce-și înfipsese ancora în stâncă, după cum numea ea Gibraltarul. Printre toți invitații au circulat Juan Luis Beigbeder și Rosalinda Fox, cu un cocteil într-o mână și o țigară în cealaltă, degajați, relaxați, primitivi și prietenoși. Ca și cum nimic nu se întâmpla; ca și cum în Spania nu se omorau frații între ei, iar Europa nu și-ar fi încălzit deja motoarele pentru coșmarul ei cel mai groaznic.

Am stat de multe ori alături de Beigbeder și am fost din nou martor a purtărilor lui speciale. Adeseori, obișnuia să poarte veșminte maure, uneori papuci arăbești, altele *djellaba*. Era simpatic, dezinhibat, ușor excentric; mai presus de orice, o adora pe Rosalinda și, fără să roșească, repeta acest lucru oricui. Între timp, Marcus Logan și cu mine am continuat să ne vedem asiduu: simpatia dintre noi creștea se contura o apropiere afectivă pe care eu mă străduiam zilnic s-o temperez. De n-aș fi făcut-o, probabil că acea prietenie incipientă ar fi ajuns curând ceva mult mai pasional și mai profund. Dar am luptat pentru ca așa ceva să nu se întâmple și am făcut cu fermitate tot ce-am putut pentru ca tot ce ne unea să nu devină mai mult. Rănile lăsate de Ramiro nu mi se închiseseră de tot; știam că Marcus nu va întârzia să plece și nu voiam să sufăr iar. Cu toate acestea, am devenit prezențe obișnuite la evenimentele din vila de pe Paseo de las Palmeras; uneori ni se alătura Felix care exulta, fericit să vină în acea lume străină atât de fascinantă pentru el. Odată am ieșit cu toții din Tetuan: Beigbeder

ne-a invitat la Tanger, la lansarea publicației *Espaha*, jurnal creat la inițiativa lui, ca să arate lumii ceea ce susținătorii cauzei lui voiau să spună. Altă dată am mers toți patru – Marcus, Felix, Rosalinda și cu mine – cu Dodge-ul prietenei mele din simplul *plaisir* de a o face: ne-am dus la Saccono & Speed, să căutăm carne de vită din Irlanda, *hacon* și gin; să dansăm în Villa Haris, să vedem un film american la Capitol și să comandăm pălăriile cele mai ușchite în atelierul Modistei Mariquita.

Hoinăream prin *medina* albă din Tetuan, mâneam cuscus, *jarira*¹ și *shehbakia*², urcam pe Dersa și Gorgues, mergeam la plaja de la râul Martin și la cabana Ketama, printre pini, înainte de căderea omătului. Până când timpul s-a sfârșit și nedoritul și-a făcut simțită prezența. Abia atunci

ne-am convins că realitatea poate depăși cele mai negre presimțiri. Așa mi-a zis chiar Rosalinda, la nici o săptămână de la sosirea soțului ei. — E mult mai rău decât mi-am imaginat, a spus, prăbușindu-se într-un jilt, de cum a intrat în atelier.

Dar de această dată nu părea supărată. Nici furioasă, ca la primirea veștii. Acum iradia tristețe, disperare și dezamăgire: o profundă și neagră decepție. Legată de Peter, de situațiilor, de sine. Rătăcise șase ani singură prin lume și se credea pregătită pentru orice; își închipuia că experiența de viață acumulată în cursul lor îi oferise resursele necesare pentru a face față oricăror adversități. Dar Peter se arătase mult mai dur decât prevăzuse. Încă își mai asuma față de ea rolul posesiv de tată și soț în același timp, de parcă nu trăiseră despărțiți în toți acei ani; ca și cum nimic nu se petrecuse în viața Rosalindei după ce se măritase cu el, când era doar o fetiță. Îi reproșa lipsa de severitate în educația pe care i-o dădea lui Johnny: era supărat că puștiul nu mergea la un liceu bun, că ieșea fără bonă să se joace cu copiii vecinilor,

1. *Jarira* sau *harera* este o supă întăritoare, preparată din carne de vită, oase cu măduvă, boabe de năut, frunze de țelină, roșii, ceapă, pătrunjel, coriandru, fidea, ouă, ulei, sare și condimente; se consumă după postul Ramadanului în tot Maghrebul și, cu variante, în aproape toată lumea musulmană.

2. Plăcinte umplute sau unse cu miere, care se mănâncă de obicei împreună cu supa *jarira*. Sunt un desert tradițional în nordul Marocului.

că singurul sport pe care îl practica era aruncarea pietrelor cu un talent aidoma celui dovedit de toți copiii mauri din Tetuan. Se plângea de lipsa programelor de radio pe gustul lui, de inexistența unui club unde să-și poată întâlni compatrioții, de faptul că nimeni din jur nu vorbea englezește și că în acel oraș izolat presa britanică era greu de găsit.

Dar pe exigentul Peter nu-l scârbea chiar tot. Îi plăceau doar ginul Tanqueray și Johnny Walker Black Label, care încă se mai găseau pe atunci la Tanger la prețuri derizorii. Bea îndeobște cel puțin o sticlă de whisky pe zi, convenabil însoțită de două cocteiluri cu gin înainte de fiecare masă. Avea o uimitoare rezistență la alcool, comparabilă doar cu purtarea oribilă față de slujitorii casei. Le vorbea în silă, în engleză, nu se deranja să observe că nu înțelegeau o iotă din limba lui, striga la toți în hindustană, limba vechilor angajați din Calcutta, ca și cum condiția de slugă la stăpân presupunea o limbă universală. Spre marea lui surpriză, au dispărut pe rând din casă. Cu toții, de la prietenii soției până la slujitorul cel mai umil, am aflat în doar câteva zile ce soi de om era Peter Fox. Egoist, irațional, capricios, bețiv, arogant, despot: imposibil de găsit mai puține calități la cineva.

Evident, Beigbender nu și-a mai petrecut cea mai mare parte a timpului în casa Rosalindei, dar au continuat să se vadă zilnic în alte locuri: la înaltul Comisariat, făcând escapade în împrejurimi. Spre surprinderea multora (inclusiv a mea), Beigbender a avut tot timpul o purtare aleasă față de soțul amantei lui. I-a organizat o zi de pescuit la vărsarea râului Smir și o vânătoare de mistreți la Jemis de Anyera. L-a ajutat să ajungă în

Gibraltar, ca să bea bere englezească să vorbească despre polo și cricket cu compatrioți de-ai lui. A făcut tot posibilul, la urma urmelor, pentru a-l trata așa cum îi cerea funcția să se poarte cu un invitat străin atât de special. Dar aveau personalități cum nu se poate mai diferite: era ciudat să vezi cât de diferiți erau doi bărbați atât de importanți în viața aceleiași femei. Poate că tocmai de aceea nu s-au ciocnit niciodată.

— Peter îl crede pe Juan Luis un spaniol înapoiat și orgolios, un soi de cavaler spaniol învechit, ieșit dintr-un tablou pictat în Secolul de Aur, mi-a explicat Rosalinda. Iar Juan Luis crede că Peter e un snob absurd, de neînțeles. Sunt ca două linii paralele: nu vor putea să intre niciodată în conflict, fiindcă nu se vor întâlni niciodată. Cu singura diferență că, pentru mine, ca bărbat, Peter nu-i ajunge lui Juan Luis nici până la gleznă.

— Și nimeni nu i-a spus soțului tău nimic despre ce-i între voi?

— Despre ce-i între noi ? a întreat, aprinzându-și o țigară și ridicându-și o șuviță de pe ochi. Îmi închipui că da, vreo gură rea s-o fi apropiat de urechea lui, ca să-i sufle nițel venin, dar lui îi e perfect indiferent.

— Nu înțeleg cum.

A dat din umeri.

— Nici eu, dar cât timp nu trebuie să plătească toate cheltuielile casei și găsește în jurul lui slugi, alcool din abundență, mâncare caldă și sporturi sângeroase, cred că toate celelalte îi sunt indiferente. Altceva ar fi dacă am trăi la Calcutta; acolo îmi închipui că s-ar strădui să păstreze cel puțin aparențele. Dar aici nu-l cunoaște nimeni; asta nu-i lumea lui, așa că nu-i pasă, orice i s-ar spune despre mine.

— Tot nu înțeleg.

— Singurul lucru cert, *darling*, e că nu-i pasă nici cât negru sub unghie, a zis cu un amestec de sarcasm și tristețe. Pentru el, orice e mai important ca mine: o dimineață de pescuit, o sticlă cu gin sau o partidă de cărți. De mine nu i-a păsat niciodată; ar fi ciudat să-i pese acum.

Pe când Rosalinda lupta cu monstrul în inima iadului, viața mi-a oferit și mie, în fine, o schimbare. Era marți și bătea vântul. Marcus Logan a sosit la mine acasă înainte de amiază.

Amiciția noastră nu evoluase: eram buni prieteni, doar atât. Amândoi știam că, tocmai când ne vom aștepta mai puțin, va trebui să plece, căci el nu era în lumea mea decât ceva provizoriu. Deși mă străduiam să scap de ele, cicatricele lăsate de Ramiro tot mai arătau ca niște cusături grosolane; nu eram pregătită să simt din nou sfârșierea unei absențe, Marcus și cu mine eram atrași unul de altul, e adevărat, și nu ne lipseau ocaziile pentru ca simțămintele noastre să crească în intensitate. Eram complici, ne apropiam și ne priveam, făceam comentarii voalate, ne stimam și ne doream. Eram apropiați și tandri. Dar mă străduiam să-mi blochez sentimentele; refuzam să fac vreun pas înainte, iar el accepta. Mă abțineam făcând eforturi uriașe: îndoieli, incertitudini, insomnii. Dar în locul durerii de a mă vedea părăsită de el, am preferat amintirea momentelor de neuitat trăite împreună în acele zile agitate și intense. Nopti vesele, cu băuturi și pipe cu hașiș, cu partide zgomotoase de continental ¹. Călătorii la

Tanger, ieșiri și taifasuri; clipe fără egal, pe care le păstram în memorie, căci marcau sfârșitul unei etape și începutul altor drumuri.

În acea dimineață, soneria m-a anunțat că, odată cu Marcus, sosiseră în casa de pe Sidi Mandri sfârșitul unei epoci și începutul alteia. O ușă s-a închis, alta s-a deschis. Și, stând între ele, eram incapabilă să rețin ceea ce se sfârșea și dornică să îmbrățișez ceea ce sosea.

— Mama ta e pe drum. Aseară s-a îmbarcat la Alicante, într-o navă comercială engleză care merge la Oran. În trei zile, ajunge în Gibraltar. Rosalinda se va îngriji să poată trece fără probleme Strâmtoarea și-ți va spune cum.

Am vrut să-i mulțumesc din tot sufletul, dar un torent de lacrimi mi-a acoperit vorbele, punându-se în calea lor, iar plânsul le-a dus cu el. N-am fost în stare decât să-1 îmbrățișez

din răspuțeri și să-i ud reverele sacoului.

— E timpul s-o iau și eu din loc, a adăugat după câteva clipe.

L-am privit, suflându-mi nasul. A scos o batistă albă și mi-a întins-o.

— Agenția mă cheamă. Misiunea mea în Maroc a luat sfârșit, plec.

— La Madrid?

A dat din umeri.

— Pentru moment, la Londra. Apoi, unde mă vor trimite.

L-am îmbrățișat iar. Când, în sfârșit, am putut să-mi stăpânesc emoțiile și să-mi controlez simțămintele brusc

1. Joc în care se fac diferite combinații din ce în ce mai dificile de trei sau mai multe cărți.

răscolite, în care marea bucurie se împletea cu imensa tristețe, vocea mea spartă și-a făcut, în cele din urmă, drum.

— Nu pleca, Marcus.

— Dacă asta ar depinde de mine! Dar nu pot rămâne Sira, au nevoie de mine pentru altă misiune.

I-am privit din nou chipul iubit. Tot mai avea cicatrice, din bărbatul mutilat sosit la hotelul Nacional într-o noapte de vară nu rămăsese prea mult. În ziua aceea, întâmpinasem nervoasă și temătoare, un necunoscut; acum trebuia să-mi iau rămas-bun de la cineva foarte apropiat, mai apropiat chiar decât îndrăzneau să recunosc.

Am sorbit iar din cafea.

— Dacă vei dori să comanzi o rochie pentru vreo prietenă, știi unde sunt.

— Când o să-mi doresc o prietenă, am să te caut, a zis, întinzând o mână spre fața mea.

A dat să-mi șteargă lacrimile cu degetele; mângâierea m-a înfiorat și am dorit cu furie ca acea zi să nu vină niciodată.

— Escrocule, am murmurat.

— Frumoaso.

Degetele lui mi-au lunecat pe chip până la rădăcina părului și s-au prins de el, înaintând spre ceafă. Chipurile ni s-au apropiat încet, ca și cum se temeau ca nu cumva ceea ce plutea în aer de atâta timp să devină realitate.

Zgomotul neașteptat al unei chei ne-a oprit. Jamila a intrat gâfâind, cu un mesaj urgent în spaniola ei precipitată.

— Duamna Fox zice dimișoara Sira vine fuga pe Strada Palmeras.

Mașina pornise, venise sfârșitul. Marcus și-a luat pălăria, iar eu nu m-am putut opri să-l mai îmbrățișez o dată. Nu ne-am spus nimic, nu mai era de spus nimic. Câteva clipe mai târziu, din prezența lui reală și apropiată nu au mai rămas decât urma unui sărut ușor pe păr, imaginea spatelui său și zgomotul dureros al ușii închise după el.

Partea a treia

După plecarea lui Marcus și sosirea mamei, viața mea a fost întoarsă pe dos ca un ciorap. Scheletică, mama a ajuns într-o după-amiază noroasă, cu mâna goală și sufletul chinuit, fără alt bagaj decât poșeta veche, rochia de pe ea și pașaportul fals prins cu un ac de siguranță de breteaua sutienului. Păreau să fi trecut peste ea douăzeci de ani: slăbiciunea i se citea în găvanele ochilor și oasele claviculelor, iar primele fire albe de care îmi aminteam, izolate, deveniseră șuvițe groase de păr cărunt. Mi-a intrat în casă ca un copil trezit din somn în toiul nopții, confuză, năucă, străină. Nu izbutea să priceapă că fiica ei locuia acolo și că de atunci încolo îi va sta alături.

În minte, îmi imaginasem reîntâlnirea atât de dorită ca pe un moment de nestăpânită bucurie. Dar n-a fost așa. De-ar fi să aleg, cuvântul ce sintetizează scena e „tristețe”. Aproape n-a vorbit, nimic n-a entuziasmat-o. Doar m-a strâns tare la piept și mi-a reținut mâna, temându-se parcă să nu fug de ea. N-a râs, n-a plâns, a spus foarte puține vorbe, și gata. Abia dacă a gustat ceva din tot ce-i pregătisem împreună cu Candelaria și Jamila: pui, omletă, salată de roșii, hamsii, pâine arăbească, tot ce ne închipuiserăm că nu se mai mânca de multă vreme la Madrid. N-a spus nimic despre atelier sau odaia în care îi aranjasem un pat mare, de stejar, și o saltea din creton, cusută chiar de mine. N-a întrebat de Ramiro și n-a vrut să știe de ce mă instalasem la Tetuan. Firește, n-a pomenit nici de funesta călătorie la capătul căreia ajunsese în Africa, nici de ororile lăsate în urmă.

S-a adaptat greu, nicicând nu-mi închipuisem că o puteam vedea pe mama așa. Dolores cea hotărâtă, care stătuse întotdeauna la cârmă cu vorba potrivită la momentul potrivit lăsase locul unei femei tăcute și stinghere, pe care o recunoșteam cu greu. M-am dedicat ei trup și suflet, am renunțat pur și simplu să lucrez: nu se anunța nimic important, iar clientele puteau aștepta. Îi duceam zi de zi micul dejun la pat: chifle, *churros*, pâine prăjită cu ulei și zahăr, orice ar fi putut-o ajuta să se mai îngrășe. O ajutam să facă baie, i-am scurtat părul, i-am cusut haine noi. Cu greu am scos-o din casă, dar plimbarea de dimineață a devenit treptat obligatorie. Străbăteam braț la braț Strada Generalísimo până în piața bisericii; uneori, dacă ajungeam la ora potrivită, o însoțeam la liturghie. Îi arătam diferite locuri, o puneam să mă ajute la alegerea materialelor, să asculte cântece la radio și să decidă ce urma să mâncăm. Până când, extrem de încet, pas cu pas, și-a venit în fire.

N-am întrebat-o ce gândise în cursul acelei perioade de tranziție, care păruse să dureze o veșnicie; așteptam să-mi spună singură cândva, dar n-a făcut-o niciodată, iar eu n-am insistat. Nu mă mira: intuiam că purtarea ei nu era decât modul de a înfrunța inconștient nesiguranța născută din ușurare, tristețe și durere. De aceea am și lăsat-o să se adapteze, n-am presat-o, am stat lângă ea, gata s-o sprijin, dacă ar fi avut nevoie de ajutor, dispusă să-i șterg cu batista lacrimile pe care nicicând n-a ajuns să le verse.

Am simțit că-și revenea când a început să ia hotărâri de una singură: „Azi cred că mă duc la liturghia de la zece”, „Ce părere ai dacă mă duc cu Jamila la piață și cumpăr tot ce ne trebuie pentru un pilaf?”. Puțin câte puțin, a ajuns să nu se mai sperie ori de câte ori auzea zgomotul puternic al unui obiect în cădere sau al unui avion ce survola orașul; curând, liturghia și piața au devenit o rutină, alături de alte câteva activități. Cea mai importantă a fost reluarea cusutului. Oricât mă străduiam, de când sosise nu izbuteam să-i trezesc nici cel mai mic interes pentru croitorie, ca și cum nu pe ea i s-ar fi bazat existența mai bine de treizeci de ani, l-am arătat modelele străine pe care mi le cumpăram singură de la Tanger, i-am vorbit despre cliente și capriciile lor, am încercat s-o încurajez, amintindu-i diferite modele pe care cândva le cususerăm împreună. Nimic. N-am izbutit nimic, de parcă îi vorbeam într-o limbă inaccesibilă. Până când, într-o dimineață oarecare, a băgat capul în atelier și m-a întrebat: „Nu vrei să-ți dau o mână de ajutor?”. Atunci am știut că mama revenise la viață.

La trei sau patru luni de la sosirea ei, ne-am liniștit. Odată cu liniștea, am început să fim ocupate zi de zi. Afacerea mergea în ritm susținut și, lună de lună, îi dădeam Candelariei banii conveniți, păstrând pentru noi destui pentru a trăi bine, fără să mai fie nevoie să muncim continuu. Am reînceput să ne înțelegem bine, deși nici una din noi nu mai era ca înainte și amândouă știam că aveam alături altă femeie. Puternica Dolores devenise vulnerabilă, micuța Sira era de-acum independentă. Dar ne acceptam reciproc, ne apreciam și, având rolurile bine stabilite, nu s-au ivit tensiuni între noi.

Mi se părea că hărțuielile de după sosirea la Tetuan erau departe, ca și cum aparțineau unei etape a vieții mele rămase cu secole în urmă.

Rămăseseră undeva departe incertitudinile și peripețiile, petrecerile până în zori și viața trăită fără a te explica, toate lăsaseră loc liniștii. Uneori, și normalității cenușii. Dar memoria trecutului dăinuia în mine. Deși absența lui Marcus era tot mai puțin pregnantă, îi păstram amintirea în suflet, ca pe un însoțitor nevăzut, ale cărui contururi le puteam percepe doar eu. Am regretat de multe ori că nu mă aventurasem mai mult în relația cu el și că avusesem atitudini atât de stricte, fiindcă îi duceam dorul. Dar mă bucuram, totuși, că nu mă lăsasem purtată de sentimente; de-aș fi facut-o, absența lui ar fi fost mult mai dureroasă.

Nu l-am neglijat pe Felix, dar sosirea mamei a pus capăt vizitelor lui nocturne și, odată cu ele, fâțâielii de la o ușă la alta, lecțiilor trăsnete de cultură generală, tovărășiei lui, excesivă, dar caldă.

Relația mea cu Rosalinda s-a schimbat și ea: prezența soțului ei s-a prelungit mult mai mult decât era prevăzut, sorbindu-i timpul și sănătatea ca o lipitoare. Din fericire, după aproape șapte luni, Peter Fox s-a lămurit și a decis să se întoarcă în India. Nimeni n-a aflat vreodată cum efluviile de alcool au îngăduit ca în minte să i se strecoare un strop de luciditate, dar, într-o dimineață ca oricare alta, a luat singur această hotărâre, chiar când soția ajunsese în pragul deznădejdiei. Dar plecarea lui n-a adus prea multe lucruri bune, în afara unei mari ușurări. Firește, nu s-a convins niciodată că lucrul cel mai înțelept ar fi fost să intenteze divorțul și să pună capăt acelei farse de căsătorie. Se presupunea, din contră, că avea să-și lichideze afacerile de la Calcutta și să revină, pentru a se instala definitiv alături de soție și fiu, bucurându-se alături de ei de pensia anticipată în pacificul și ieftinul Protectorat spaniol. Ca nu cumva aceștia să se obișnuiască cu traiul bun înainte de vreme, a decis că, deși de ani de zile n-o mai mărea, nici atunci nu avea să mărească pensia nici măcar cu o liră sterlină.

— La nevoie, să te ajute iubitul tău amic Beigbeder, a sugerat, în loc de rămas-bun.

Spre norocul tuturor, nu s-a mai întors în Maroc. Dar, după câte suferise în cursul ingraterelor conviețuiri, Rosalinda a stat aproape șase luni în convalescență. În lunile de după plecarea lui Peter, a stat la pat, neieșind din casă decât de trei, patru ori. Înaltul Comisar și-a mutat practic biroul la ea în dormitor, unde amândoi petreceau multe ceasuri, ea între perne, cu o carte, iar el cu hârtiile lui, la o măsuță de lângă fereastră.

Faptul că medicii îi impuseseră să stea la pat până revenea la normal nu i-a afectat deloc viața socială, dar i-a redus-o în mare măsură. Însă, imediat ce trupul a început să-i dea primele semne de însănătoșire, Rosalinda s-a străduit să-și redeschidă casa pentru prieteni, organizând mici petreceri, deși nu se dădea jos din pat. Am fost la aproape toate, prietenia dintre noi neînregistrând nici o fisură. Dar nimic n-a mai fost ca înainte.

La 1 aprilie 1939, s-a dat publicității ultimul comunicat de război; începând de atunci, n-au mai fost nici tabere, nici bani, nici uniforme care să rupă țara în două. Sau, cel puțin, așa ni s-a spus. Mama și cu mine am primit vestea cu sentimente confuze, incapabile să ghicim ce aducea pacea.

— Și ce-o să fie acum la Madrid, mamă? Ce-o să ne facem noi ?

Vorbeam aproape în șoaptă, neliniștite, privind din balcon agitația lumii care ieșise ca o turmă în stradă. Zgomotele, exploziile de euforie și nervii dezlănțuiți ajungeau până la noi.

— Tare mult aș vrea să știu, a fost răspunsul ei sumbru.

Veștile zburau haotic. Ziceau că navele de pasageri își vor relua trecerea prin Strâmtoare, că trenurile vor ajunge iar la Madrid. Drumul spre trecut începea să ni se însenineze, nimic nu ne mai reținea în Africa.

— Vrei să te întorci ? m-a întrebat, în cele din urmă.

— Habar n-am.

Chiar că nu știam. De la Madrid aveam un cufăr de doruri: imagini din copilărie și tinerețe, gusturi, arome, nume de străzi și amintirea unor prezențe. Dar, în adâncul inimii, nu știam dacă toate acelea erau suficient de importante pentru a mă face să accept o revenire ce implica demontarea a tot ce construiseam atât de greu la Tetuan, orașul alb unde erau mama, noii mei prieteni și atelierul care ne dădea de mâncare.

— Poate că, în principiu, ar fi mai bine să rămânem, am sugerat.

Nu mi-a răspuns; a încuviințat însă și, plecând din balcon, s-a întors la lucru, refugiindu-se între stofe, pentru a nu se mai gândi la decizia luată.

Se năștea un nou stat: Noua Spanie a ordinii, spuneau. Pentru unii, sosiseră pacea și victoria; în fața altora se deschidea prăpastia cea mai cumplită. Majoritatea guvernelor străine legitimau victoria naționaliștilor și le recunoșteau neîntârziat regimul. Șandramalele care luptau una împotriva alteia începeau să se prăbușească, iar instituțiile puterii își luau adio de la Burgos și se pregăteau să revină în capitală. Se țesea un nou covor administrativ. Incepea

reconstrucția a tot ce fusese devastat; se intensificau procesele de epurare a nedoritorilor, iar cei ce contribuiseră la victorie se așezau la coadă, ca să-și primească porția de plăcinte. Guvernul din timpul războiului s-a menținut alte câteva luni, dând ultimele decrete și ordonanțe, luând ultimele măsuri: remanierea sa a trebuit să aștepte până în crugul verii. Totuși, am aflat despre ea în iulie, de cum a sosit știrea în Maroc. Chiar înainte ca zvonul să sară zidurile înaltului Comisariat și să se răspândească pe străzile Tetuanului; cu mult înainte chiar ca numele și poza lui să invadeze jurnalele, ca toată Spania să se întrebe cine era domnul măsliniu, cu mustață brună și ochelari rotunzi; cu mult înainte, eu știam deja că Franco îl așezase la dreapta

sa în ședințele primului Consiliu de Miniștri la vreme de pace: don Juan Luis Beigbeder y Atienza, noul ministru de Externe, singurul militar din cabinet care nu era general.

Rosalinda a primit neașteptata veste cu emoții contradictorii, încântată de tot ce presupunea pentru el o atare funcție; tristă că părăsea definitiv Marocul. Simțăminte amestecate în zilele frenetice pe care Înaltul Comisar le trăia ba în Peninsulă, ba în Protectorat, începând ceva ici, încheind ceva colo, renunțând definitiv la provizoratul născut din cei trei ani de luptă și începând să înalțe eșafodajul noilor relații externe ale patriei.

Pe 10 august s-a anunțat oficial, iar pe 11 presa a vestit formarea cabinetului menit să împlinească destinul istoric sub semnul triumfător al generalului Franco. Încă mai păstrez, îngălbenite și gata să se fărâme între degete, două foi rupte atunci din ziarul *Abc*, cu pozele și biografiile miniștrilor, în centrul uneia, ca soarele în univers, stă Franco, rotofei, într-un portret rotund. În stânga și în dreapta lui, ocupând cele mai bune locuri din cele două colțuri de sus, Beigbeder și Serrano Suner: miniștrii de Externe și pentru Relațiile cu guvernul, în posesia celor mai bune portofolii. Cealaltă pagină oferea, cu retorica grandilocventă a epocii, toate amănuntele de filiație și lăuda calitățile nou-numiților. Pe Beigbeder îl numea ilustru africanist și profund cunoscător al Islamului; îi lăuda cunoștințele de arabă, formația solidă, îndelungata ședere în ținuturile musulmane și magnifica activitate de atașat militar la Berlin. „Războiul a revelat marelui public numele colonelului Beigbeder - arăta *Abc*. A urbanizat Protectoratul; în numele și mereu în acord cu Franco, a obținut splendida colaborare a Marocului, atât de Importantă." Iar, ca premiu, buf: cel mai bun ministru pentru domnul. Lui Serrano Suner îi lăuda prudența și energia, uriașa putere de muncă și prestigiul atât de bine dovedit. Pentru el și meritele lui vădite, Ministerul pentru Relațiile cu Guvernul: el se ocupa de chestiunile interne ale patriei în noua eră.

Vinovat de uimitoarea apariție a anonimului Beigbeder în acel guvern a fost, după cum am aflat mai târziu, chiar Serrano. În cursul vizitei făcute în Maroc, îl impresionase atitudinea lui față de musulmani: apropierea afectivă, stăpânirea limbii, entuziasta apreciere a culturii arabe, campaniile efective de recrutare și chiar, în mod paradoxal, simpatia față de visurile de independență ale populației. „Beigbeder ăsta e muncitor și entuziast, știe să se poarte cu străinii și e credincios cauzei”, și-a zis, probabil, cumnatul, „cu siguranță că nu ne va face probleme”. Aflând vestea, mi-au revenit în minte, ca un *flash*, noaptea recepției și finalul convorbirii pe care o ascultasem ascunsă după sofa. Nu-l întrebasesm niciodată pe Marcus dacă îi comunicase Înaltului Comisar cele ascultate de mine, dar, spre binele Rosalindei și al bărbatului pe care îl iubea atât de mult, am sperat că încrederea lui Serrano în el va fi tot mai consistentă cu trecerea timpului.

A doua zi după ce numele i-a fost văzut scris cu cerneală tipografică și auzit pe undele radiofonice, Beigbeder s-a mutat la Burgos, punând astfel capăt legăturii formale cu Marocul lui fericit. Întregul Tetuan a venit să-și ia rămas-bun de la el: mauri, creștini și evrei, fără deosebire. În numele partidelor politice marocane,

Sidi Abdeljalak Torres a ținut un discurs sentimental și i-a înmănat noului ministru un pergament în ramă de argint, care atesta că fusese numit „frate predilect al musulmanilor”. Vădit emoționat, Beigbeder a răspuns cu fraze pline de afecțiune și grațitudine. Rosalinda a vărsat câteva lacrimi, care au durat până când bimotorul a decolat de pe aerodromul Sania Ramei, a survolat razant Tetuanul, luându-și la revedere, și s-a îndepărtat, trecând Strâmtoarea. Suferea profund din pricina plecării iubitului ei Juan Luis, dar graba de a-1 reîntâlni o obliga să se însănătoșească repede.

În zilele următoare, Beigbeder a primit, la Burgos, portofoliul ministerial din mâinile revocatului conte de Jordana ¹, a intrat în noul guvern și a început să primească o avalanșă de vizite protocolare. Între timp, Rosalinda s-a dus la Madrid, să caute o casă unde să-și instaleze tabăra de bază a noii etape pe care o înfrunta. Așa trecut sfârșitul lunii august din anul victoriei: primind alături de el urările ambasadorilor, arhiepiscopilor, atașăților militari, primarilor, generalilor, negociind noua chirie, desfăcând frumoasa casă din Tetuan și pregătindu-se să mute, odată cu numeroasele-i obiecte, cinci slujitori arabi, o duzină de găini ouătoare și toți sacii cu orez, zahăr, ceai și cafea de care putuse face rost la Tanger,

Reședința aleasă era pe Strada Casado del Alisal, între Parcul Retiro și Muzeul Prado, la un pas de Biserica Ieronimilor. Locuința era mare și satisfăcea, fără îndoială, pretențiile celui mai uimitor dintre noii miniștri; un imobil la îndemâna oricărei persoane gata să plătească aproape o mie de pesete lunar, sumă pe care Rosalinda a considerat-o ridicolă, dar pentru care cei mai mulți dintre locuitorii

1. Francisco Gomez, conte de Jordana (1876-1944), a fost înalt Comisar în Maroc (1928-1931), președinte al Tribunalului Militar (1936-1937), vicepreședinte al guvernului, ministru de Externe (1938-1939 și 1942-1944), președinte al Consiliului de Stat (1940-1942).

Madridului înfometat din primii ani postbelici ar fi fost dispuși să-și dea chiar și trei degete de la o mână.

Hotărâseră să-și organizeze conviețuirea ca și la Tetuan. Fiecare își păstra propria locuință (el, într-un mic palat răvășit de lângă minister; ea, în noul el cămin), chiar dacă urmau să petreacă împreună cât mai mult timp posibil. Înainte de a pleca definitiv, Rosalinda a dat, în casa aproape goală, unde răsuna ecoul oricărui cuvânt, ultima ei petrecere; ne-am întâlnit câțiva spanioli, destul de mulți europeni și numeroși arabi importanți, pentru a ne lua rămas-bun de la femeia care, deși aparent fragilă, intrase în viața noastră, a tuturor, cu forța vijeliei. În ciuda nesiguranței care avea să o domine în perioada următoare și străduindu-se să ignore

veștile ce soseau despre evenimentele din Europa, prietena mea nu voia să se despartă cu tristețe de Marocul unde fusese atât de fericită. De aceea, ne-a pus să-i promitem printre toasturi că aveam s-o vizităm la Madrid de cum se va instala și ne-a asigurat că, în schimb, va reveni des la Tetuan.

În noaptea aceea, am plecat ultima, fiindcă voiam să-mi iau rămas-bun între patru ochi de la cea care jucase un rol atât de important în etapa africană a vieții mele.

—Înainte de a pleca, vreau să-ți dau ceva, am zis. Îi transformasem o cutiuță de argint arăbesc în cutie de lucru.

— Ca să-ți aduci aminte de mine de câte ori vei avea nevoie să-ți coși un nasture și eu n-am să fiu pe-aproape.

A deschis-o, încântată; îi plăceau la nebunie cadourile, oricât de mărunte. Înăuntru erau mici papiote cu ață de diferite culori, două cutiuțe, una cu bolduri și alta cu ace de cusut, niște foarfece care păreau de jucărie și serii de nasturi din sidef, os și sticlă.

— Aș prefera să fii lângă mine, ca să-mi rezolvi în continuare asemenea probleme, dar cadoul e minunat, a spus, îmbrățișându-mă. Ca djinul din lampa lui Aladin: de cum am să deschid cutia, din ea ai să ieși tu.

Am râs, căci aleseserăm să înfruntăm despărțirea și să dăm prioritate buneii dispoziții, nu tristeții; prietenia noastră nu merita un final amar. Cu sufletul liniștit, impunându-și un zâmbet constant pe față, a luat a doua zi avionul spre capitală, împreună cu fiul ei, pe când oamenii de serviciu și bunurile i se hurducăiau, străbătând câmpiile din sudul Spaniei sub prelata verde-oliv a unui vehicul militar. Dar optimismul n-a durat mult. A doua zi după plecarea ei, pe

3 septembrie 1939, după ce Germania refuzase să se retragă din Polonia pe care o invadase, Marea Britanie i-a declarat război și patria Rosalindei Fox și-a făcut intrarea în ceea ce avea să fie, în cele din urmă, al Doilea Război Mondial, cel mai sângeros conflict din istorie.

Guvernul spaniol s-a instalat, în sfârșit, la Madrid, odată cu reprezentanțele diplomatice, după ce și-au spălat sediile, acoperite până atunci de patina murdară a războiului și abandonului. Și, în vreme ce Beigdeber se familiariza cu dependențele întunecoase din ministerul său (bătrânul palat Santa Cruz), Rosalinda nu pierdea nici o secundă, implicându-se cu egal entuziasm în aranjarea noii ei reședințe și salturile cu capul în jos pe care le făcea în piscina relațiilor sociale din Madridul cel mai elegant și cosmopolit: o reședință neașteptată de abundentă și sofisticată; o insulă de dimensiunile unei unghii plutitoare în mijlocul oceanului negru care era capitala devastată după cădere.

Poate că altă femeie, de altă condiție, ar fi ales să aștepte prudent până ce influența ei iubit intra în contact cu puternicii de care, fără nici un dubiu, avea să se înconjoare. Dar Rosalinda nu era așa și, oricât l-ar fi iubit pe Juan Luis al ei, nu avea nici cea mai mică intenție să devină o iubita supusă și să înainteze pe drumul deschis de funcția lui. Făcea tumbe de una singură prin lume încă dinainte de a împlini douăzeci de ani și, oricât de multe uși îi puteau

deschide relațiile amantului în acele momente, a hotărât o dată în plus să se descurce singură. A aplicat în acest scop strategii de apropiere, pentru care avea abilități excepționale: și-a contactat vechi cunoscuți din alte timpuri și locuri, iar, prin ei, pe prietenii lor și pe prietenii prietenilor lor; așa au apărut fețe, funcții și titluri noi, cu nume străine, lungi și compuse, în caz că erau spaniole. N-au întârziat să-i cadă în cutia poștală primele invitații la recepții și baluri, dineuri, cocteiluri și vânători. Înainte ca Beigbeder să-și ițască măcar chipul dintre maldărele de hârtii și

răspunderi ce se îngrămădeau între pereții lugubrii său birou, Rosalinda începuse să intre într-o rețea de relații sociale destinată s-o amuze în noul curs pe care viața ei agitată începuse să-1 ia.

Dar n-a repurtat doar mari succese în primele luni trăite în Madrid. Ca o ironie a sorții, în ciuda extraordinarului talent de a cultiva relațiile publice, n-a izbutit să stabilească nici cea mai mică legătură afectivă chiar cu propriii ei compatrioți. Sir Maurice de Peterson, ambasadorul țării sale, a fost primul care i-a refuzat pâinea și sarea. La sugestia lui, aproape toți membrii importanți ai corpului diplomatic britanic din capitală au adoptat curând o atitudine similară. Nu puteau sau nu voiau să vadă în Rosalinda Fox nici o potențială sursă de informații de primă mână, provenite de la un membru al guvernului spaniol, și nici măcar compatrioata pe care s-o invite protocolar la acțiunile și întrunirile lor. În realitate, o considerau doar o prezență incomodă, care se bucura de nedemna onoare de a-și împărți viața cu un ministru al noului regim progerman, față de care guvernul Grațioasei Sale Maiestăți nu nutrea nici cea mai mică simpatie.

Acele zile n-au fost presărate cu roze nici pentru Beigbeder. Fiindcă în timpul războiului se ținuse departe de mașinațiunile politice, adeseori a fost nesocotit ca ministru în favoarea altor demnitari cu mai mare greutate în formă și mai multă putere în fond. De pildă, Serrano Suner: era deja puternicul Serrano, pe care îl pizmuiau cu toții și pentru care foarte puțini păreau să simtă, în fond, vreun dram de simpatie. „Trei lucruri mă scot din minți în Spania: subvențiile, Falanga și cumnățelu' Excelenței Sale", recunoșteau ironic madrilenii. „Pe stradă coboară Domnul din Cer; cândva era Nazarineanul, azi e Serrano Suner", se cânta ironic în Sevilla.

Acel Serrano care, la vremea vizitei în Maroc, fusese atât de plăcut impresionat de Înaltul Comisar devenea un gârbaci tot mai oțelit pe măsură ce se strângeau relațiile Spaniei cu Germania, iar râvna expansionistă a lui Hitler se târa prin Europa cu o viteză amețitoare. Nu mult după aceea Cumnatisimul a pus paie pe foc: imediat ce Marea Britanie a declarat război Germaniei, și-a dat seama că greșise radical când îi propusese lui Franco să-1 numească pe Beigbeder la Externe. Acel minister, credea, ar fi trebuit să-i revină lui, și nu necunoscutului de Beigbeder, care venea de pe pământ african, oricât de mult talent avea pentru interculturalitate și limbi străine. În opinia lui, Beigbeder nu era bun pentru un asemenea post. Nu era suficient de loial cauzei germane, apăra neutralitatea Spaniei în războiul european și nu se supunea orbește presiunilor și pretențiilor emise de Ministerul pentru Relațiile cu Guvernul. În plus, avea o amantă englezoaică, blonda tânără și atrăgătoare pe care o cunoscuse și el la Tetuan. În cinci cuvinte: nu era bun de nimic. De aceea, la nici o lună de la formarea noului Consiliu de Miniștri, proprietarul celui mai dotat cap și al celui mai mare orgoliu din guvern a început să-și întindă imparabil tentaculele peste terenul străin, ca o caracatiță vorace, acaparând totul și însușindu-și, după cum i se năzărea, competența ale Ministerului de Externe, fără ca măcar să-1 consulte pe titularul portofoliului și nepierzând, în treacăt, nici cea mai mică ocazie pentru a-i arunca în față faptul că escapadele sentimentale puteau dăuna, în cele din urmă, relațiilor Spaniei cu țările prietene.

În acea mulțime de opinii atât de contrarii, nimeni nu părea să știe prea bine pe ce teren evolua fostul Înalt Comisar. Ca urmare a mașinațiunilor lui Serrano, spaniolii și nemții erau convinși că era probritanic, fiindcă nu prea avea sentimente pentru nazști, în schimb iubea o englezoaică frivolă și manipulatoare. Britanicii, care îl disprețuiau, îl credeau filogerman, pentru că făcea parte dintr-un guvern ce susținea cu entuziasm al Treilea Reich. Rosalinda, atât de idealistă, îl considera un potențial catalizator al schimbării politice: un vrăjitor capabil să reorienteze guvernul, dacă și-ar fi pus asta în minte. La rândul lui, cu un umor admirabil, dacă ținem seama de cât de dificile erau circumstanțele, Beigbeder se considera un simplu vânzător ambulant și încerca s-o convingă și pe ea de asta.

— Ce putere crezi că am în guvern pentru a facilita o apropiere de țara ta ? Foarte mică, iubito, foarte mică. Sunt un simplu membru al cabinetului în care aproape toți sunt favorabili Germaniei și posibilei intrări a Spaniei în războiul european alături de ea. Le datorăm bani și favoruri; politica noastră externă era trasată încă dinainte de sfârșitul războiului, dinainte de numirea mea în funcție. Crezi că pot orienta acțiunile noastre în acest sens? Nu, draga mea;

n-am nici cea mai mică putere. Ca ministru al Noii Spanii nu-s nici strateg, nici negociator diplomatic, ci doar vânzător de coloniale sau neguțător în Sukul Pâinii. Obțin împrumuturi, negociez acorduri comerciale, ofer străinilor ulei, portocale și struguri pentru grâu și petrol, dar, chiar și pentru astea, trebuie să lupt zilnic în guvern cu falangiștii, ca să mă lase să acționez la periferia aiurelilor lor autarhice. Poate că voi putea cumva să manevrez și să obțin suficient pentru ca în această iarnă să nu ne moară poporul de foame și de frig, dar nu pot face nimic, absolut nimic, pentru a schimba atitudinea guvernului față de acest război.

Așa au trecut acele luni: Beigbeder era sufocat de răspunderi, lupta în interior și în exterior, departe de mașinațiunile adevăratei conduceri, zi după zi tot mai singur printre ai lui. Ca să nu fie copleșit de cea mai neagră deznădejde, în acele zile grele se refugia în gândurile dedicate Marocului lăsat în urmă. Ducea atât de tare dorul acelei lumi, încât la minister, chiar pe masa de scris din birou, avea mereu deschis un Coran, din ale cărui versete în arabă recita din când în când, cu glas tare, spre uimirea celor din apropiere. Atât de tare îi plângea sufletul după acea lume, încât își stabilise reședința oficială în palatul Viana, plin de lucruri marocane,

și, de cum revenea acolo, la căderea serii, își scotea plicticosul costum cenușiu cu vestă și-și puneă o *djellaba* de catifea; mânca direct din castroane, cu trei degete, în stil maur, repetând fără încetare oricui voia să-1 asculte că marocanii și spaniolii erau frați. Uneori, rămas, în sfârșit, singur, după ce se luptase cu o mie și una de greutate de-a lungul zilei, i se părea că, în scrâșnetul tramvaielor care, pline ochi cu călători, străbăteau străzile murdare, auzea ritmul flajeoletelor, clarinetelor și tamburinelor. Iar în zorii cei mai cenușii i se părea că, odată cu aburul urât mirositor ce urca din canalele de scurgere, la nas îi ajungea aroma florilor de portocal, iasomie și mentă, și se revedea mergând prin Tetuan, pe lângă zidurile

văruite din *medina*, în lumina care se cernea prin umbra plantelor cățăărătoare, odată cu susurul apei ce curgea din fântâni și murmurul vântului ce legăna trestile.

Se agăța de doruri ca naufragiatul de-o scândură în toiul furtunii, dar avea mereu alături, ca umbra unei seceri, limba ascuțită a lui Serrano, dispusă oricând să-1 trezească din visare.

— Pentru Dumnezeu, Beigbeder, renunță o dată pentru totdeauna să spui că noi, spaniolii, suntem cu toții arabi. Am eu, oare, față de maur? Are, cumva, *Caudillo* față de arab? M-am săturat să-mi tot înșiri aberații, fir-aș să fiu, sunt sătul până peste cap, toată ziua îmi vii cu aceeași istorie.

Au fost zile grele, da. Pentru amândoi. În pofida tenacității cu care Rosalinda încerca să se apropie de ambasadorul Peterson, în lunile care au urmat nimic nu s-a prea îndreptat. Singurul lucru obținut de la compatrioți, la sfârșitul aceluia an al victoriei, a fost invitația de a veni, împreună cu alte mame, să cânte cu fiul ei colinde în jurul pianului din ambasadă. Pentru ca totul să se schimbe radical, a trebuit să aștepte până în mai 1940, când Churchill a fost numit

prim-ministru și a decis să-și schimbe fulminant reprezentantul diplomatic din Spania. Situația s-a schimbat imediat Radical. Pentru toți.

35

Sir Samuel Hoare ¹ a sosit la Madrid la sfârșitul lunii mai 1940, așezându-se cu pomposul titlu de ambasador extraordinar în misiune specială. Nu fusese nicicând în Spania, nu știa nici un cuvânt în această limbă și nu arăta nici cea mai mică simpatie pentru Franco și regimul lui, dar Churchill avea deplină încredere în el și-1 grăbise să accepte funcția: Spania era un pion-cheie în războiul european, iar el dorea ca în această țară drapelul național să fie purtat de un bărbat puternic. Pentru interesele britanice era fundamental ca guvernul spaniol să rămână neutru, să accepte un Gibraltar ferit de invazii și să evite ca porturile de la Atlantic să cadă în mâna Germaniei. Pentru un minim de cooperare, făcuseră asupra Spaniei flămânde presiuni de comerț exterior, reducând furnizarea de petrol și sufocând-o prin strategia bătei și morcovului. Dar, pe măsură ce trupele germane înaintau în Europa, nimic n-a mai fost suficient: aveau nevoie să se implice mai activ, mai operativ la Madrid. Cu acest țel pe agendă, aterizase în capitală bărbatul scund, cam trecut, aproape anodin: Sir Sam pentru colaboratorii apropiați,

1. Sir Samuel (John Gurney) Hoare, Primul Viconte de Templewood (1880-1959), a fost membru al Partidului Conservator din Marea Britanie și al mai

multor guverne. A fost ministru de Externe și de Interne, iar Winston Churchill l-a numit ambasador în Spania franchistă. A încercat să-l determine pe Generalisim să nu angajeze Spania în război. În volumul de memorii *An Ambassador on Special Mission* mărturisește că cel mai greu i-a fost să descurajeze tentativele lui Franco de a se apropia de puterile Axei și să-i tempereze pe Aliați, pentru a nu reacționa cu nejustificată grabă la repetatele provocări ale Spaniei.

don Samuel pentru puținii prieteni pe care urma să și-i facă în Spania.

Hoare nu și-a preluat postul cu optimism; nu-i plăcea locul, era sătul de spiritul spaniol, nici măcar nu avea cunoscuți în rândul aceluiași popor ciudat, devastat, prăfuit. Știa că nu avea să fie bine primit și că guvernul lui Franco era fățiș antibritanic; pentru ca aceasta să-i fie foarte limpede încă de la început, chiar în dimineața sosirii, falangiștii îi organizaseră la ușa ambasadei o manifestație gălăgioasă, care l-a primit strigând: „Gibraltarul e spaniol!”.

După ce i-a prezentat Generalisimului scrisorile de acreditare, pentru el a început o viață aida labirintului drum al Golgotei pentru cei patru ani cât avea să-i dureze misiunea. A regretat de sute de ori că o acceptase: era teribil de stingher în ambianța ostilă, mai stânjenit ca niciodată în locurile unde era trimis. Atmosfera era angoasantă, căldura, insuportabilă. Manifestațiile falangiste din fața ambasadei erau „pâinea noastră cea de toate zilele”: aruncau cu pietre în ferestre, smulgeau stegulețele și însemnele de pe mașinile oficiale și insultau personalul fără ca autoritățile publice să miște măcar un deget. Presa a inițiat o campanie agresivă, susținând că Marea Britanie era vinovată de foametea din Spania. Prezența lui trezea simpatii doar printre puținii monarhiști conservatori, câțiva nostalgici ai reginei Victoria Eugenia¹, cu mică influență în guvern și legați de un trecut către care nu mai era nici o cale de întoarcere.

Se simțea singur, mergând pe pipăite prin beznă. Madridul îl depășea, găsea că atmosfera era absolut irespirabilă: îl apăsa funcționarea deosebit de lentă a mașinăriei administrative, privea zăpăcit străzile care musteau de polițiști și falangiști înarmați și vedea cum nemții își făceau de cap, înfipti și amenințători. Luându-și inima în dinți și făcându-și datoria, a stabilit imediat ce s-a instalat relații cu guvernul

1. Victoria Eugenia de Battenberg (1887-1969), nepoata reginei Victoria a Marii Britanii; s-a căsătorit cu regele Alfonso al XIII-lea al Spaniei (1906) și a fost regina Spaniei (1906-1931). În 1931 a plecat în exil cu întreaga familie.

spaniol, în special cu principalii trei membri ai acestuia: generalul Franco și miniștrii Serrano Suner și Beigbeder. Cu toți trei s-a întâlnit, pe toți trei i-a sondat și de la toți trei a primit răspunsuri extrem de diferite.

La Generalisim a obținut o audiență în castelul Pardo într-o zi însorită de vară. Dar Franco l-a primit cu draperiile trase și lumina electrică aprinsă, așezat în spatele unei mese de scris de pe care priveau, arogante, două

poze mari: Hitler și Mussolini. În acea întâlnire au vorbit pe rând, prin interpret și fără un minim dialog: pe Hoare l-au impresionat deconcertanta siguranță de sine a șefului statului, suficiența celui care credea că Providența îl alesese în vederea salvării patriei și a creării unei lumi noi.

Dar, dacă i-a mers prost cu Franco, cu Serrano Suner i-a mers și mai prost. Puterea Cumnatisimului atinsese maxima splendoare, ținea pur și simplu țara în mâini: avea Falanga, presa, poliția și accesul personal și nelimitat la *Caudillo*, pentru a cărei capacitate intelectuală redusă mulți intuiau că nutrea un oarecare dispreț. În timp ce Franco, retras în palatul Pardo, abia dacă se mai lăsa văzut, Serrano părea omniprezent: era un soi „martie în post”, cum nu se putea mai diferit de bărbatul discret care vizitase Protectoratul în plin război, care se lăsase pe vine ca să-mi ridice pudriera și ale cărui glezne le contemplasem îndelung pe sub sofa. Parcă renăscuse după schimbarea de regim, era un nou Ramon Serrano Suner: nerăbdător, arogant, iute ca fulgerul la vorbă și la fapte, cu ochi de motan mereu în alertă; purta uniforma scrobită a Falangei și părul alb pieptănat pe spate ca un june prim de cinema. Mereu încordat, plin de un elegant dispreț față de orice reprezentant a ceea ce numea „plutodemocrația”. Nici în acea primă întâlnire, nici în multele pe care le-au mai avut, Hoare și Serrano n-au izbutit să se apropie de zona empatiei.

Singurul dintre cei trei demnitari cu care ambasadorul a izbutit să se înțeleagă a fost Beigbeder. De la prima vizită la Palatul Santa Cruz, comunicarea dintre ei a fost fluentă. Ministrul asculta, acționa, se străduia să dreagă lucruri și să rezolve încurcături. S-a declarat în fața lui Hoare un partizan categoric al neintervenției în război, a recunoscut fără ocolișuri nevoile presante ale populației flămânde și s-a străduit până la extenuare să inițieze acorduri și să negocieze pacte pentru a le palia. E sigur că la început ambasadorului i s-a părut cam pitoresc, poate chiar excentric, absolut incongruent în sensibilitatea, cultura, maniera și ironia lui față de Madridul cu brațul ridicat, al ordinii și ordinului. După Hoare, Beigbeder era evident stânjenit între agresivitatea nemților, fanfaroneria falangiștilor, atitudinea despotică a guvernului din care făcea parte și mizeriile cotidiene din capitală. Poate că de aceea, prin propria-i anormalitate în acea lume nebună, Beigbeder i s-a părut lui Hoare un tip simpatic, un balsam cu care își putea unge rănilor primite de la tovarășii politici al ciudatului ministru africanist. Au avut și neînțelegeri, cu siguranță: puncte de vedere contrarii și acțiuni diplomatice conflictuale; reclamații, plângeri și duzini de crize pe care au încercat să le rezolve singuri. Atunci când trupele spaniole au intrat în Tanger, în iunie, abrogându-i statutul de oraș internațional. Atunci când au fost pe punctul de a autoriza defilări ale trupelor germane pe străzile din San Sebastián. Ca și atâtea alte tensiuni în acele vremuri de dezordine și grabă. În pofida acestora, relația lui Beigbeder cu Hoare a fost, zi de zi, tot mai degajată și mai apropiată, ajungând să fie pentru ambasador singurul refugiu pe acel teritoriu furtunos, unde problemele răsăreau ca buruienile.

Pe măsură ce se obișnuia cu Spania, Hoare a devenit conștient de raza lungă de acțiune a nemților în viața țării, de amplele lor ramificații în aproape toate aspectele vieții publice. Oameni de afaceri, manageri, agenți comerciali, producători de film; persoane cu diferite activități și excelente legături în administrație și putere lucrau ca agenți în serviciul naziștilor. A aflat curând că dirijau cu mână de fier mijloacele de comunicare. Cu acordul deplin al lui Serrano Sufier, oficiul de presă al Ambasadei germane hotăra zilnic ce informații despre al Treilea Reich urmau să se publice în Spania, precum și în ce termeni, făcând, după bunul său plac, oricâtă propagandă nazistă voia în presa spaniolă și, cu și mai multă neobrăzare ofensatoare, în ziarul *Arriba*, organul Falangei, care monopoliza cea mai mare parte a puținei hârtii de care se dispunea pentru ziare în acele vremuri de sărăcie. Campaniile antibritanice erau sângeroase și neîncetate, pline de minciuni, insulte și manipulări perverse. Figura lui Churchill era obiectul celor mai răutăcioase caricaturi, iar Imperiul britanic, al unei neîntrerupte bășcălii. Cel mai simplu accident suferit de o fabrică sau de un tren de poștă din orice provincie spaniolă era atribuit fără ezitare unui sabotaj comis de perfizii englezi. Plângerile ambasadorului cu privire la asemenea nedreptăți nu aveau, niciodată și în chip de neiertat, nici un ecou.

În timp ce Sir Samuel Hoare se adapta de bine, de rău la noua-i activitate, lupta dintre ministerele pentru Relațiile cu Guvernul și de Externe era tot mai vădită. De pe atotputernica-i poziție, Serrano a organizat o campanie strategică în stilul lui: a răspândit zvonuri înveninate despre Beigbeder, alimentând ideea că doar el, Serrano, putea drege situația. Pe măsură ce steaua fostului Înalt Comisar cădea ca piatra-n apă, Serrano și Franco, doi ignoranți absoluți în materie de politică internațională, care nu văzuseră lumea nici măcar printr-o gaură, schițau pe fața de masă pusă pentru gustare noua ordine mondială, cu îndrăzneala înspăimântătoare pe care ți-o dau doar ignoranța și îngâmfare.

Până când Beigbeder a explodat. Aveau să-1 revoce, și el o știa. Aveau să se descotorosească de el, să-i dea un șut în fund și să-1 arunce în stradă; nu mai era interesant pentru glorioasa lor cruciadă. Îl smulseseră din Marocul lui fericit și-i dăduseră un post foarte râvnit, pentru ca mai apoi să-1 lege de mâini și de picioare și să-i bage o minge de cârpă în gură. Nu dăduseră niciodată doi bani pe opiniile lui; de fapt, probabil că nici nu i le ceruseră vreodată. Nici când nu putuse să aibă nici inițiative, nici păreri, nu-1 voiau decât ca să pună pe numele lui un portofoliu ministerial și ca el să lucreze ca un funcționar servil, fricos și mut. Chiar și așa, fără să-i placă deloc situația, respectase ierarhia și trudise neobosit la tot ce-i cereau, suportând demn, luni la rând, purtarea urâtă a lui Serrano. Mai întâi, călcături de picior, ghionturi, câte un „dă-te tu la o parte ca să-ți iau eu locul”. Ghionturile n-au întârziat să devină umilitoare palme peste ceafă. Iar palmele peste ceafă s-au transformat în lovituri cu piciorul în șale, care, la rândul lor, au ajuns lovituri de cuțit la jugulară. Și, când Beigbeder a intuit că foarte curând aveau să-i calce în picioare capul, a izbucnit.

Era obosit, sătul de impertinențele și îngâmfarea Cumnatisimului, de obscurantismul deciziilor lui Franco sătul să înoate contra curentului și să se simtă străin de toate, să stea la timona unei nave care, încă de la începutul croazierei, apucase pe un drum greșit. De aceea, poate vrând să-și concureze încă o dată mult doriții prieteni musulmani, a hotărât să se lege la cap fără să-1 doară, ca și cum ar fi avut turban arăbesc. Sosise momentul ca prietenia discretă pe care i-o purtase până atunci lui Hoare să iasă la lumină și să devină publică; să iasă deci din redevite private, birourile și saloanele unde stătuse până atunci. Arborând-o ca pe un stindard, a ieșit în stradă, în plină stradă, fără protecție. La aer, în vipia nemiloasă a verii. Au început să mănânce împreună aproape zilnic, la mesele cele mai vizibile din restaurantele cele mai cunoscute. Apoi, ca doi arabi pe ulicioarele înguste ale mahalalei arăbești din Tetuan, Beigbeder îl lua pe ambasador de braț, spunându-i „frate Samuel”, și, cu ostentativă cumpătate, se plimbau pe trotuarele Madridului Beigbeder, sfidător, provocator, aproape quijotesco. Într-o zi, sporovăind între ei, într-o intimă apropiere cu trimisul dușmanilor, și-a exprimat arogant disprețul față de nemți și filogermani. Așa treceau pe la Secretariatul General al Mișcării de pe Strada Alcalá; pe la sediul ziarului *Arriba* și prin fața Ambasadei germane de pe Castellana, chiar prin fața ușilor de la Palace sau Ritz, autentice viespare naziste. Pentru ca toți să vadă limpede ce bine se înțelegeau ministrul lui Franco și ambasadorul nedoriților. Între timp, în pragul unei crize de nervi și cu ulcerul diagnosticat, Serrano mergea cu pași mari dintr-un capăt în altul al biroului, netezindu-și părul și întrebându-se în gura mare unde voia să ajungă dementul de Beigbeder cu purtarea lui absurdă.

Deși eforturile Rosalindei izbutiseră să-i trezească o oarecare simpatie pentru Marea Britanie, ministrul nu era atât de imprudent încât, fără un motiv mai serios decât cel mai pur romantism, să se arunce în brațele unei țări străine cum se arunca noaptea de noapte în brațele iubitei. Datorită ei, simțea o oarecare simpatie pentru acea țară, da. Dar, dacă s-a apropiat pe deplin de Hoare și și-a dat foc la corăbii pentru el, a avut și alte motive. Poate fiindcă era utopic și credea că în Noua Spanie lucrurile nu mergeau cum credea că ar fi trebuit să meargă. Poate pentru că doar așa putea să arate deschis că se opunea intrării în război alături de puterile Axei. Poate pentru a-1 respinge pe cel care îl umilise la maxim, cu care se presupunea că lucrase umăr la umăr pentru ridicarea patriei ruinate, patrie la a cărei demolare participaseră cu multă râvnă. E posibil să se fi apropiat de Hoare și fiindcă se simțea singur, imens de singur într-un mediu amar și ostil.

Despre toate acestea am aflat nu trăindu-le direct, ci pentru că, în toate acele luni, Rosalinda m-a ținut la curent prin lungile scrisori pe care mi le trimitea la Tetuan ca pe o ploaie de mai. În pofida agitatei sale vieți sociale, boala o obliga să stea încă multe ceasuri la pat, concepându-și scrisorile și citindu-le pe cele trimise de prieteni. Acest obicei ne-a legat ca un fir nevăzut peste timp și distanțe. Ultimele vești, pe care mi le-a dat la sfârșitul lui august 1949, spuneau că jurnalele din Madrid anunțau deja iminenta ieșire din guvern a ministrului de Externe. Dar a trebuit s-o mai așteptăm câteva săptămâni, șase sau șapte. În aceste luni

s-au petrecut lucruri care, încă o dată, mi-au schimbat pentru totdeauna cursul vieții.

36

După sosirea mamei la Tetuan, am citit fără întrerupere. Ea se culca tot devreme, Felix nu mai traversa palierul, iar eu am început să am prea multe ceasuri libere seara. Până când, o dată în plus, el a găsit soluția plictisului meu. Avea nume de femeie și a sosit între două coperte: *Fortunata și Jacinta*¹. De atunci, mi-am petrecut timpul liber citind toate romanele din casa vecinului meu. În câteva luni, le-am dat gata și am trecut la rafturile Bibliotecii Protectoratului. Iar la sfârșitul verii lui 1940 terminasem cele douăzeci sau treizeci de romane din mica bibliotecă locală și mă întrebam cu ce mă mai puteam distra în continuare. Tocmai atunci mi-a sosit pe neașteptate la ușă alt text. Nu era un roman, ci o telegramă albastră. Și nu-mi oferea o lectură plăcută, ci îmi sugera să acționez conform indicațiilor ei. „Invitație personală. Petrecere privată Tanger. Prieteni Madrid așteaptă. 1 septembrie. 7 seara. Dean's Bar.”

Stomacul mi s-a strâns, dar nu mi-am putut reține un hohot de râs. Știam de la cine era, nu aveam nevoie de semnătură. În minte mi-au revenit zeci de amintiri: muzică, mici aventuri, excursii cu mașina decapotabilă, poftă de viață. Am comparat acele zile trecute cu prezentul liniștit

1. Celebru roman al scriitorului Benito Perez Galdos, care povestește aventurile amoroase ale lui Juanito Santa Cruz, un tânăr madrilen din clasa medie care s-a căsătorit cu verișoara sa, Jacinta, după ce a întreținut relații cu Fortunata, o femeie de condiție umilă, pe care a părăsit-o când a rămas însărcinată - prilej de a evoca tensiunile sociale din societatea madrilenă în timpul Restaurației bourbonice (1874-1902).

când săptămânile curgeau monoton printre tighele și probe, seriale radiofonice și plimbări cu mama în amurg. Singurele momente mai emoționante fuseseră pe atunci unele filme la care mă târâse Felix, nefericirile și amorurile de doi bani ale personajelor din cărțile pe care le devoram noapte de noapte ca să-mi omor plictisul. Faptul că Rosalinda mă aștepta la Tanger era o mare bucurie. Chiar și numai pentru puțină vreme, iluziile mele tot se trezeau.

În ziua și la ora fixate, n-am găsit, totuși, nici o petrecere în barul El Minzah, ci doar patru, cinci grupuri mici și izolate de necunoscuți și doi băutori solitari la bar. În spatele tejghelei nu era Dean. Poate că era prea devreme pentru pianist, atmosfera era cenușie, diferită de cea din nopțile de demult. M-am așezat la o masă discretă și l-am amânat pe chelnerul ce s-a apropiat. Șapte și zece, șapte și un sfert, șapte și douăzeci. Petrecerea tot nu începea. La șapte și jumătate m-am apropiat de bar și am întrebat de Dean. „Nu mai lucrează aici”, mi s-a spus. Are propria lui afacere, Dean's Bar. Unde? Pe Rue Amerique du Sud. Asta era! În două minute, am ajuns acolo, căci între cele două localuri abia dacă erau câteva sute de metri. Uscățiv și măsliniu ca întotdeauna, Dean m-a zărit din spatele tejghelei de cum m-am ivit în prag. Barul lui era mai plin decât cel din hotel; nu erau mulți clienți, dar se vorbea mai tare, mai destins și se auzeau chiar și râsete. Proprietarul nu m-a salutat; mi-a aruncat o scurtă privire neagră ca tăciunele, arătându-mi perdeaua din fund. M-am îndreptat spre ea. Catifea verde, grea. Am dat-o la o parte și am intrat.

— Ai întârziat la petrecerea mea.

Nici pereții murdari, nici lumina chioară a becului trist, nici chiar navetele cu băuturi și sacii cu cafea îngrămădiți în jur nu răpeau nimic din strălucirea prietenei mele. Fie ea, fie Dean, fie amândoi, poate înainte de a deschide barul în acea după-amiază, transformaseră temporar micuța magazie într-un spațiu destinat exclusiv unei întâlniri private. Atât de privată, încât nu era decât un butoi cu o față de masă, între două scaune. Pe el stăteau două pahare, un shaker, un pachet cu țigări turcești și o scrumieră. Într-un colț, făcând echilibristică pe o grămadă de cutii, glasul lui Billie Holiday cânta *Summertime* dintr-un gramofon portabil.

Nu ne văzuserăm de un an întreg, adică de la plecarea ei la Madrid. Continua să fie slabă de i se vedeau oasele, cu pielea străvezie și o șuviță blondă gata mereu să-i cadă pe un ochi. Dar nu mai făcea gesturile din zilele fără griji ale trecutului, nici măcar pe acelea din clipele cele mai grele ale conviețuirii cu soțul ei sau din cele ulterioare convalescenței. N-am intuit exact în ce consta schimbarea, dar totul se transformase ușor în ea. Părea ceva mai în vârstă, mai

matură. Poate mai obosită. Din scrisorile ei aflasem treptat despre greutățile pe care Beigbeder și ea le întâmpinau în capitală. Dar nu-mi spusese că avea de gând să facă o vizită în Maroc.

Ne-am îmbrățișat, am râs ca fetele de liceu, ne-am lăudat exagerat hainele și am râs iar. Îmi lipsise atât de mult! E adevărat că o aveam pe mama. Pe Felix. Pe Candelaria, Atelierul și noua pasiune pentru citit. Dar îmi fusese tare dor de ea, de sosirile intempestive, de modul ei de a vedea lucrurile din unghiuri diferite de ale tuturor celorlalți. Ideile, micile excentricități, zgomotul sporovăielii ei. Voiam să aflu tot și am bombardat-o cu o avalanșă de întrebări: cum îi mergea la Madrid, ce făcea Johnny, dar Beigbeder, de ce revenise în Africa? Mi-a răspuns vag, glumind, evitând să pomenească de greutăți. Dar n-am mai chinuit-o cu întrebări curioase, iar ea a umplut paharele și a început să vorbească limpede, în sfârșit.

— Am venit să-ți ofer de lucru.

Am râs.

— Dar am deja de lucru.

— Eu am să-ți propun altceva.

Am râs din nou și am băut. *Pink gin*, ca de atâtea alte ori.

— Să fac, ce? am iscodit-o, luându-mi paharul de la gură.

— Ce faci și acum, dar la Madrid.

Mi-am dat seama că vorbea serios și râsul mi-a înghețat pe buze. Atunci am schimbat și eu tonul.

— Mă simt bine la Tetuan. Îmi merge bine, tot mai bine. Și mama se simte bine aici. Atelierul ne merge minunat; de fapt, chiar ne gândim să angajăm o ucenică. Nu ne-am gândit să ne întoarcem la Madrid.

— Nu vorbesc despre mama ta, Sira, ci doar despre tine. N-ar trebui să închizi atelierul din Tetuan; e cu siguranță ceva provizoriu. Sau, cel puțin, așa sper. Când totul se va termina, te vei putea întoarce.

— Când se va termina ce ?

— Războiul.

— Războiul s-a terminat de peste un an.

— Al vostru, da. Dar acum vorbim despre altul.

S-a ridicat, a pus alt disc și a dat sunetul mai tare. Mai mult jazz, acum doar instrumental. Voia să nu ni se audă discuția dincolo de perdea.

— Un nou război, o conflagrație teribilă. Țara mea ia deja parte la ea, iar a ta poate intra oricând în conflict. Juan Luis a făcut tot ce-a putut pentru ca Spania să stea deoparte, dar evenimentele arată că așa ceva va fi, probabil, foarte greu. De aceea, am dori să contribuim pe toate căile la slăbirea presiunii pe care Germania o exercită asupra Spaniei. Dacă ne iese, țara voastră nu va fi implicată în război, iar șansele noastre de a-1 câștiga cresc.

Nu înțelegeam ce legătură avea munca mea cu toate acelea, dar n-am întrerupt-o.

— Juan Luis și cu mine, a continuat, încercăm să ne convingem unii prieteni să colaboreze, în măsura posibilităților, cu noi. Din ministerul pe care îl conduce, el n-a reușit să facă presiuni asupra guvernului, dar se pot face unele lucruri și din afară.

— Ce fel de lucruri ? am întrebat cu un firicel de voce.

Nu aveam nici cea mai vagă idee despre ce-i trecea prin cap. Probabil că expresia mea i s-a părut amuzantă, fiindcă, în cele din urmă, a râs.

— *Don't panic, darling.* Nu te panica. Nu vorbim de pus bombe la ambasada germană sau de sabotat operațiuni militare. Mă refer la discrete campanii de rezistență. Observație. Infiltrare. Culegere de date prin mici breșe *here and there*, pe ici, pe colo. Juan Luis și cu mine suntem singuri în toată afacerea. Nu suntem un cuplu de idealști în căutare de prieteni imprudenți, pe care să-i implicăm într-un complot fantezist.

A umplut iar paharele și a dat gramofonul și mai tare. Am aprins alte două țigări. S-a așezat și m-a pironit cu ochii ei senini. În jurul lor erau niște cearcăne cenușii, cum nu mai văzusem niciodată la ea.

— Încercăm să dăm o mână de ajutor la crearea în Madrid a unei rețele de colaboratori clandestini, asociați ai Serviciului Secret Britanic. Persoane fără nici o legătură cu viața

politică, diplomatică sau militară. Oameni prea puțin cunoscuți care, sub aparența vieții normale, să afle lucruri și apoi să le transmită la SOE.

— Ce-i aia SOE? am murmurat.

— Special Operations Executive. Un nou departament al Serviciului Secret, recent creat de Churchill, care se ocupă de război separat de agenții operativi obișnuiți. Racolează persoane din toată Europa. Să spunem că-i un serviciu de spionaj nu foarte ortodox. Nu foarte convențional.

— Nu te înțeleg.

Vocea mea era doar o șoaptă.

Chiar nu pricepeam nimic. Serviciu Secret. Colaboratori clandestini. Agenți operativi. Spionaj. Infiltrare. Nu auzisem în viața mea de toate astea.

— Mă rog, nu-ți închipui că sunt obișnuită cu terminologia. Și pentru mine totul e practic nou, am fost obligată să învăț multe din mers. Cum ți-am scris, în ultima vreme, Juan Luis s-a apropiat de ambasadorul nostru, Hoare. Iar acum, când are zilele numărate la minister, au hotărât să lucreze mână în mână. Dar Hoare nu controlează direct acțiunile Serviciului Secret la Madrid. Să spunem că le supervizează, că e ultimul responsabil de ele. Dar nu le coordonează personal.

— Dar cine o face ?

Așteptam să-mi spună că ea și să-mi arate astfel că toate nu erau decât o glumă. Și atunci aveam să râdem în hohote, să cinăm și să dansăm la Villa Harris, în sfârșit, ca de atâtea alte ori. Dar nici vorbă.

— Alan Hillgarth, *our naval attache*, atașatul naval al ambasadei noastre; el se ocupă de tot. E un om deosebit, marinar dintr-o familie cu veche tradiție în Flotă, căsătorit cu o doamnă din înalta aristocrație, și ea implicată în această activitate. A sosit la Madrid odată cu Hoare pentru a prelua, sub acoperirea postului oficial, coordonarea secretă a activității lor desfășurate de SOE și SIS, Secret Intelligence Service.

SOE. Special Operations Executive. SIS. Secret Intelligence Service. Totul îmi era la fel de străin. Am insistat să mă lămurească.

— SIS, Secret Intelligence Service, cunoscut și ca MI6, Directorate of Military Intelligence, Section 6: secția 6 a spionajului militar, agenția care se ocupă de operațiunile Serviciului Secret în afara Marii Britanii. Activități de spionaj în teritorii nebritanice, ca să fim bine înțelese. Operează încă dinainte de primul război mondial, iar oamenii săi, care lucrează sub acoperire diplomatică sau militară, se implică în mod normal în operațiuni

discrete, prin intermediul structurilor de putere deja existente, al unor persoane sau autorități influente în țările unde acționează. SOE, în schimb, e ceva nou. Mai riscant, fiindcă nu depinde doar de profesioniști, dar, tocmai de aceea, mult mai flexibil. Cum să-ți spun, e un serviciu operativ de urgență pentru noul război. Deschis la colaborarea cu orice persoane care prezintă interes. Abia a fost înființat, iar Hillgarth, care se ocupă de Spania, recrutează agenți. Urgent. De aceea, contactează persoane în care are încredere și care îl pot pune în legătură cu alții care, la rândul lor, îl pot ajuta direct. Să spunem că Juan Luis și cu mine facem parte din această categorie de intermediari. Hoare e încă nou-sosit, nu cunoaște aproape pe nimeni. În timpul războiului civil, a fost viceconsul la Mallorca, dar și el e nou la Madrid și încă nu știe pe ce teren înaintează. Lui Juan Luis, ministru și anglofil declarat, și mie, cetățean britanic, nu ne-au cerut să ne implicăm direct; știe că suntem prea cunoscuți și vom fi mereu suspecti. Dar au recurs la noi, e adevărat, ca să le facilităm unele relații. Iar noi ne-am gândit la unii prieteni. Printre ei, și la tine. De aceea am venit să te văd.

Am preferat să n-o întreb ce voia de la mine mai precis. Indiferent dacă aș fi făcut-o sau nu, tot avea să-mi spună, iar panica avea să fie aceeași, așa că am umplut iar paharele. Dar shaker-ul era gol. Atunci m-am ridicat și am căutat printre cutiile îngrămădite la perete. Toate erau prea grele pentru a le putea digera pe uscat. Am scos o sticlă cu ceva care s-a dovedit a fi whisky, am scos dopul și am tras o dușcă lungă, direct din ea. Apoi i-am dat-o Rosalindei. M-a imitat și mi-a înapoiat-o. A continuat să vorbească. Intre timp, eu am băut iar.

— Ne-am gândit că ai putea deschide un atelier la Madrid ca să coși pentru soțiile unor înalți demnitari naziști.

Gâtul mi s-a strâns, dușca de whisky care o luase în jos mi s-a întors în gură și a ieșit ca din pușcă, împrăștiind totul. M-am șters cu dosul palmei pe față. Când, în sfârșit, am izbutit să articulez câteva vorbe, n-au ieșit decât patru,

— Sunteți nebuni de legat.

S-a făcut că nu aude și a continuat, imperturbabilă.

— Toate se îmbrăcau înainte la Paris, dar, din mai, **de** când armata germană a invadat Franța, majoritatea caselor de *haute couture* s-au închis, foarte puține mai lucrează în Parisul ocupat. Maison Vionet, Maison Chanel de pe Rue Chambon, magazinul Schiaparelli din Place Vendome, aproape toate casele mari au plecat.

Împreună cu nervii mei, cu cocteilurile și înghițiturile de whisky, referirile Rosalindei la saloanele de *haute couture* din Paris mi-au provocat brusc un hohot răgușit.

— Și vrei ca eu să-i înlocuiesc la Madrid pe toți acești croitori?

N-am izbutit s-o fac să râdă; a continuat să vorbească serios.

— Ai putea să încerci în felul tău și la scară mică. E cel mai bun moment, pentru că nu există prea multe opțiuni: Parisul e *out of the question*, iar Berlinul, prea departe. Ori se îmbracă la Madrid, ori n-au să poarte modele noi în sezonul care începe, ceea ce pentru ele ar fi o tragedie, fiindcă esența existenței lor e, în aceste zile, o foarte intensă viață socială. M-am informat: mai multe case de modă madrilene și-au reluat activitatea și se pregătesc pentru toamnă. Se zvonea că Balenciaga o să-și deschidă casa

de modă anul acesta, dar n-a făcut-o. Iată cine are de gând să funcționeze, a spus, scoțând o hârtie împăturită din buzunarul jachetei: Flora Villareal; Brigida, pe Șoseaua San Jeronimo, 37 ; Natalio, pe Lagasca, 18; Madame Raguette, pe Barbara de Braganza, 2; Pedro Rodriguez, pe Alcalá, 62; Cottet, pe Fernando VI, 8.

Unii îmi erau cunoscuți, alții nu. Doña Manuela ar fi trebuit să fie printre ei, dar Rosalinda n-o menționase: poate că nu-și redeschisese atelierul. Când a terminat de citit lista, a rupt-o în mii de bucățele, pe care le-a pus în scrumiera plină cu mucerile țigărilor.

— În ciuda eforturilor de a prezenta noi colecții și a oferi cele mai frumoase modele, toți au, totuși, aceeași problemă, sunt afectați de același handicap. Așa că nici unuia nu-i va fi ușor să răzbească.

— Ce handicap?

— Lipsa de stofe; absoluta lipsă de materiale. Nici Spania, nici Franța nu produc țesături pentru asemenea rochii; fabricile care nu s-au închis acoperă simplele nevoi ale populației

sau țes pentru front. Din bumbac fac uniforme; din in, bandaje: orice material are o destinație prioritară, mai presus de modă. Asta ai putea-o rezolva tu, luând cu tine țesături din Tanger.

Aici se mai face comerț, nu există probleme la import, ca în Peninsulă. Vin produse americane și argentiniene, mai există încă pe stoc multe materiale din Franța și lăneturi englezești, mătăsuri indiene și chinezești din anii trecuți: poți lua cu tine de toate. Și, în caz că vei mai avea nevoie, găsim noi o cale să primești altele. Dacă pleci la Madrid cu țesături și idei și dacă izbutesc să dau de veste prin relațiile mele, poți deveni croitoreasa sezonului. Nu vei avea concurență, Sira; vei fi singura capabilă să le ofere tot ce vor: ostentație, lux, frivolitate absolută, ca și cum lumea ar fi un salon de dans, și nu sângeșul câmp de luptă în care chiar oamenii ăștia au transformat-o. Și nemțoaicele o să vină cu toatele, ca vulturii, la tine.

— Dar au să mă asocieze cu tine, am spus, încercând să găsesc ceva de care să mă agăț, pentru a nu mă lăsa implicată în acel plan nebunesc.

— Nici vorbă. N-are cine și de ce s-o facă. Majoritatea nemțoaicelor sunt nou-venite la Madrid și n-au nici o legătură cu cele din Maroc; nimeni nu trebuie să știe că noi două ne cunoaștem. Dar, desigur, experiența cusutului pentru compatrioatele lor din Tetuan îți va fi de mare ajutor; le cunoști gusturile, știi cum să le tratezi și cum să te porți cu ele.

În timp ce vorbea, am închis ochii, mărgininu-mă să dau din cap dintr-o parte într-alta. Pentru câteva clipe, m-am dus cu mintea la primele luni petrecute la Tetuan, la noaptea când Candelaria îmi arătase pistoalele și-mi propusese să le vindem, ca să avem cu ce deschide atelierul. Senzația de panică era aceeași, scena, similară: două femei stăteau ascunse într-o odăiță, una expunea un plan primejdios, elaborat cu conștiinciozitate, iar cealaltă, terorizată, refuza să-l accepte. Dar existau și diferențe. Mari diferențe. Proiectul prezentat, de Rosalinda avea altă dimensiune.

Vocea ei m-a făcut să revin din trecut, să părăsesc mizerul dormitor din Strada Luneta și să mă reinstalez în realitatea micii magazii din spatele tejghelei de la Dean's Bar.

— O să te facem celebră, avem mijloace. Am relații bune cu cercurile care ne interesează la Madrid, o să-ți facem reclamă de la unul la altul, ca să fii

cunoscută fără ca nimeni să facă vreo legătură între noi două. SOE va prelua toate cheltuielile inițiale: chiria localului, instalarea atelierului și investiția inițială în țesături. Juan Luis va rezolva cheltuielile vamale și-ți va face rost de permise pentru aducerea mărfurilor de la Tanger în Spania; va trebui să fie o cantitate considerabilă, fiindcă, după ce el va pleca din minister, demersurile vor fi mult mai dificile. Tot câștigul afacerii va fi al tău. Voi face exact ce faci și acum în Maroc, dar trebuie să fii atentă la ceea ce spun clientele germane sau chiar spanioloaicele care au legături cu puterea și naziștii, vor fi și ele foarte interesante, dacă reușești să le atragi. Nemțoaicele sunt

extrem de leneșe și n-au ce face cu banii, atelierul tău ar putea deveni locul lor de întâlnire. Poți afla unde se duc soții lor, cu cine se întâlnesc, ce planuri au și ce vizite primesc din Germania.

— Abia mă descurc în germană.

— Poți comunica destul pentru ca ele să se simtă la largul lor cu tine.

Enough.

— Abia dacă știu altceva decât numerele, salutarile, culorile, zilele săptămânii și câteva fraze răzlețe, am stăruit.

— N-are importanță, ne-am gândit și la asta. Te-ar putea ajuta cineva. N-ar trebui decât să aduni informații și să le trimiți apoi la destinație.

— Cum?

A dat din umeri.

— Asta ar trebui să ți-o spună Hillgarth, dacă până la urmă accepți. Eu nu știu cum acționează agenții operativi; cred că vor concepe ceva specific pentru tine.

Am negat iar, dând din cap, de data asta ceva mai emfatic.

— Nu accept, Rosalinda.

— De ce nu? m-a întrebat prin fumul țigării.

— De-aia, am spus tăios. De frică, *right* ?

Acum vorbeam în șoaptă și sigură pe mine. Muzica se sfârșise; nu se auzeau decât zgomotul acului care zgâria discul și câteva glasuri și hohote de după draperie.

— Tuturor ne e teamă, toți suntem morți de frică, a murmurat. Dar o asemenea explicație nu ajunge. Trebuie să ne implicăm, Sira. Trebuie să dăm o mână de ajutor. Tu, eu, toți, fiecare după posibilități. Trebuie să oferim grăunțele nostru de nisip, pentru a opri nebunia.

— În plus, nu mă pot întoarce la Madrid. Am o serie de chestiuni de rezolvat. Știi și tu ce.

Denunțurile de pe vremea lui Ramiro nu erau încă rezolvate. La sfârșitul războiului vorbisem de vreo două ori despre ele cu comisarul Vázquez. El încercase să afle care era situația la Madrid, dar nu reușise. „Totul e dat peste cap, lasă să mai treacă timpul, așteaptă ca lucrurile să se liniștească”, îmi spunea. Iar eu, cum nu intenționez să mă întorc, așteptam. Rosalinda cunoștea situația, chiar eu îi povestisem despre ele.

— Ne-am gândit și la asta. Ca și la faptul că ai nevoie de o acoperire, să fii apărată pentru orice eventualitate. Ambasada noastră nu te-ar putea prelua în caz că ai avea o problemă, iar așa cum stă treaba cum, chestiunea e riscantă pentru o cetățeană spaniolă. Dar Juan Luis a avut o idee.

Am vrut s-o întreb ce idee, dar n-am putut rosti nici o vorbă. Nici n-a fost nevoie: m-a lămurit imediat.

— Iți poate obține un pașaport marocan.

— Un pașaport fals, am subliniat.

— Nu, *sweetie*, autentic. Încă are prieteni foarte buni în Maroc. Vei putea fi cetățeană marocană în doar câteva ore. Cu alt nume, *obviously*.

M-am ridicat; îmi țineam cu greu echilibrul. Printre bălți de gin și whisky, în creier îmi lipăiau, amestecate, toate cuvintele acelea atât de străine de mine: Serviciu Secret, agenți, dispozitive. Nume fals, pașaport marocan. M-am sprijinit de perete și am încercat să mă liniștesc.

— Rosalinda, nu. Te rog, oprește-te. Nu pot să accept.

— Nu-i nevoie să iei o decizie acum. Gândește-te.

— N-am la ce să mă gândesc. Cât e ceasul?

S-a uitat la ceas; am încercat să mă uit și eu la al meu, dar numerele păreau să mi se topească în fața ochilor.

— Zece fără un sfert.

— Trebuie să mă întorc la Tetuan.

— Aranjase să vină o mașină să te ia la zece, dar nu cred că poți să mergi undeva. Rămâi să dormi la Tanger. Îți comand eu o cameră la Minzah și pun să fie anunțată mama ta.

Un pat în care să dorm, ca să uit toată acea discuție sinistră, mi s-a părut oferta cea mai tentantă. Un pat mare, cu cearșafuri albe, într-o cameră frumoasă, unde să mă trezesc a doua zi, pentru a descoperi că întâlnirea mea cu Rosalinda fusese un coșmar. Unul extravagant, ivit din neant. Luciditatea s-a ivit brusc, din cine știe ce cotlon ascuns al creierului,

— Mama nu poate fi anunțată. Doar știi că nu avem telefon,

— O să pun pe cineva să-1 sune pe Felix Aranda, are să-i spună el. Și voi avea grijă ca mâine dimineață să fii luată și dusă la Tetuan.

— Și tu unde ai să dormi?

— În casa unor prieteni englezi, pe Rue de Hollande. Nu vreau să știe nimeni că sunt la Tanger. M-au adus cu mașina, direct de la reședința lui, nici n-am pus piciorul în strada,

A tăcut câteva clipe, apoi a vorbit mai încet. Mai încet și mai apăsător.

— Lucrurile evoluează foarte urât pentru Juan Luis și pentru mine, Sira. Suntem permanent urmăriți.

— De cine ? am întrebat cu glas răgușit.

A zâmbit trist, cu jumătate de gură.

— De toți. De poliție. De Gestapo. De Falangă. Spaima s-a prăvălit din mine sub chipul unei întrebări abia șoptite cu glas catifelat.

— Și pe mine au să mă supravegheze ?

— Nu știu, *darling*, habar n-am.

Zâmbea din nou, de data asta cu toată gura. Dar o urmă de neplăcere îi mai atârna totuși în colțul buzelor.

Cineva a bătut la ușă și a intrat nemaiasteptând invitația. Cu ochii încă închiși, am distins în penumbră o cameristă în uniformă, cu o tavă în mâini. A pus-o într-un loc unde n-o vedeam și a tras draperiile. Camera s-a umplut brusc de lumină, iar eu mi-am tras plapuma peste cap. Deși aceasta atenua volumul sunetelor, urechile mi s-au umplut de mici semnale care îmi permiteau s-o urmăresc pe nou-venită. Porțelanul ceștii se lovea de farfurie, cafeaua fierbinte

clipocea, curgând din cafetieră, cuțitul întindea untul pe o felie de pâine prăjită. Când totul a fost gata, s-a apropiat de pat.

— Bună dimineața, domnișoară. Micul dejun e gata. Trebuie să vă treziți, peste o oră vă va aștepta o mașină la intrare.

Am mormăit. Voiam să-i spun: „Mulțumesc, am priceput, lasă-mă în pace”. Dar fata n-a înțeles că voiam să mai dorm și nu mi-a dat atenție.

— Mi-au cerut să nu plec până nu vă dați jos din pat.

Vorbea cu accent spaniol. Tangerul se umpluse de republicani la sfârșitul războiului, provenea probabil dintr-o asemenea familie. Am bombănit din nou și m-am întors pe partea cealaltă.

— Domnișoară, treziți-vă, vă rog. Vi se răcesc cafeaua și pâinea prăjită.

— Cine te-a trimis? am iscodit-o, cu capul tot în ascunzătoare.

Vocea părea să-mi iasă dintr-o peșteră, poate din pricina barierei de puf și pânză ce mă separa de exterior, poate cu efect al catastrofalei nopți anterioare. De cum am vorbit, mi-am

dat seama ce ridicolă eram. Cum putea ști fata cine o trimisese la mine?

Eu, în schimb, nu aveam nici cea mai mică îndoială,

— Mi-au dat ordin de la bucătărie, domnișoară. Sunt camerista etajului.

— Bine, poți să pleci.

— Nu înainte de a vă da jos din pat.

Era îndărătnică tânăra cameristă, avea perseverența celui care știe bine ce i s-a poruncit. Am scos capul, în fine, și mi-am îndepărtat părul de pe față. Am dat cearșaful la o parte și am văzut că purtam o cămașă de noapte străină, de culoarea piersicii. Tânăra mă aștepta cu halatul garniturii în mâini; m-am gândit să n-o întreb de unde erau, ce știa ea? Am intuit că, într-un fel sau altul, Rosalinda aranjase ca ambele să ajungă în camera mea. Dar nu aveam papuci, așa că m-am dus, desculță, la măsura rotundă pe care aștepta micul dejun. Stomacul l-a întâmpinat cu un ghiorțait.

— Doriți lapte, domnișoară? a întrebat, în timp ce mă așezam.

Am aprobat, dând doar din cap: aveam gura plină cu pâine prăjită. Mi-era o foame de lup, și mi-am amintit că seara trecută nu cinasem.

— Dacă vreți, vă pregătesc baia.

Am consimțit din nou, în timp ce mestecam, și după câteva secunde am auzit apa curgând șuvoi din robinete. Fata a revenit în cameră.

— Poți pleca, mulțumesc. Spune-le celor care te-au trimis că m-am trezit.

— Mi-au spus să vă iau rochia și s-o calc în timp ce mâncați.

Am mai mușcat o dată din felia de pâine prăjită și am consimțit iar pe tăcute. Ea mi-a strâns hainele căzute în dezordine pe un fotoliu mic.

— Domnișoara mai dorește ceva? a întrebat înainte de a ieși.

Cu gura încă plină, am dus un deget la tâmplă, simulând fără să vreau o lovitură de glonte. M-a privit, speriată, și mi-am dat seama că era o copilă.

— Ceva pentru durere de cap, am lămurit-o după ce am înghițit.

Cu un gest emfatic, mi-a arătat că a înțeles și a șters-o fără altă vorbă, fiindcă voia să fugă cât mai repede posibil din camera unei asemenea nebune.

Am terminat pâinea prăjită, sucul de portocale, două cornuri și o brioșă. Mi-am mai turnat cafea și, ridicând cana cu lapte, am atins cu dosul mâinii plicul rezemat de un mic vas cu câțiva trandafiri albi. Mi s-a părut că mă

curentează, dar nu l-am luat. Deși nu scria nimic pe el, nici o literă, știam că era pentru mine și de la cine era. Mi-am terminat cafeaua și m-am dus în baia plină de aburi. Am închis robinetele, încercând să-mi disting chipul în oglindă. Era atât de aburită, că a trebuit s-o șterg cu prosopul ca să mă pot vedea. „Dezastruos” a fost singurul cuvânt care mi-a venit în minte privind-mi imaginea. M-am dezbrăcat și am intrat în apă.

Când am ieșit, rămășițele micului dejun dispăruseră, iar ușa balconului era larg deschisă. Palmierii din grădină, marea și imensul cer albastru al Strâmătorii râvneau, parcă, să-mi intre în odaie, dar nu le-am dat aproape nici o atenție, atât eram de grăbită. La picioarele patului am găsit hainele călcate: rochia, combinezonul și ciorapii de mătase, toate gata să se întoarcă la mine. Iar pe noptieră, pe o tăviță de argint, o garafă cu apă, un pahar și un tub de Opalidon. Am luat două pastile odată; m-am gândit mai bine și am mai luat una. M-am reîntors în baie și mi-am strâns părul umed într-un concii pe ceafă. M-am machiat puțin, nu aveam la mine decât pudriera și un ruj. Apoi m-am îmbrăcat. „Gata”, am murmurat în aer. Dar m-am corectat imediat. „Aproape gata.” Lipsea un mic detaliu. Mă aștepta pe masa unde luasem micul dejun în urmă cu o jumătate de oră: plicul de culoare crem fără un destinatar vizibil. Am oftat și, luându-l cu două degete, l-am pus în buzunar fără să mă mai uit la el, Am plecat. Lăsam acolo o cămașă de noapte străină și urma trupului meu printre cearșafuri. Teama n-a vrut să rămână, m-a însoțit.
— Nota domnișoarei e plătită, vă așteaptă o mașină, mi-a zis discret șeful recepției.

Nu știam nici vehiculul, nici șoferul, dar n-am întrebat al cui era primul și pentru cine lucra al doilea. M-am așezat în spate și, fără o vorbă, i-am lăsat pe amândoi să mă ducă acasă.

Mama nu m-a întrebat nici cum fusese petrecerea, nici unde îmi petrecusem noaptea. Am presupus că mesagerul din noaptea anterioară fusese atât de convingător, încât nu se îngrijorase. Chiar dacă a văzut că arătam rău, n-a părut intrigată. A ridicat doar privirea de la rochia pe care o monta și m-a salutat. Fără efuziuni, fără supărare. Neutră.
— Ni s-a terminat șiretul de mătase, a anunțat. Doamna de Aracama vrea să-i mutăm proba de joi pe vineri, iar Frau Langenheim vrea să-i modificăm fusta de la rochia de șantung.

Continua să coasă, comentând ultimele întâmplări, așa că am pus un scaun în fața ei și m-am așezat atât de aproape, că genunchii aproape ni se atingeau. A început să-mi spună ceva despre primirea unor bucăți de satin pe care le comandasem în urmă cu o săptămână. N-am lăsat-o să termine.

— Se dorește să mă întorc la Madrid și să lucrez pentru englezi; să furnizez informații despre nemți. Să le spionez soțiile, mamă.

S-a oprit cu mâna dreaptă ridicată, lăsând acul în material. Fraza a rămas în aer, gura deschisă. Nemișcată, a ridicat ochii pe deasupra micilor ochelari pe care îi folosea la cusut și m-a pironit cu o privire deconcertată.

N-am continuat să vorbesc imediat. Am tras mai întâi aer în piept și am expirat de două ori: cu putere, din plin, de parcă nu puteam respira.

— Se spune că Spania e plină de naziști, am continuat. Englezii au nevoie de oameni care să-i informeze ce fac nemții: cu cine se întâlnesc, unde, când, cum. S-au gândit să-mi deschidă un atelier unde să cos pentru nevestele lor, iar apoi să le povestesc ce văd și ce aud.

— Și tu ce-ai răspuns ?

Vocea i-a fost, ca și a mea, abia o șoaptă.

— Că nu. Că nu pot, că nu vreau. Că mi-e bine aici, cu tine. Că n-am nici un interes să mă întorc la Madrid. Dar m-au rugat să mă mai gândesc.

Tăcerea s-a întins în încăpere, printre stofe, manechine și papiote, punând stăpânire pe mesele de lucru.

— Și asta ar ajuta Spania să nu intre iar în război? a întrebat în cele din urmă.

Am dat din umeri.

— În principiu, totul poate ajuta sau, cel puțin, asta se crede, am spus, nu prea convinsă. Sunt interesați să organizeze o rețea de informatori clandestini. Englezii vor ca noi, spaniolii, să stăm departe de tot ce se petrece în Europa, să nu ne aliem cu nemții și să nu intervenim; spun că așa ar fi cel mai bine pentru toți.

A lăsat capul în jos, privindu-și concentrat lucrul. N-a zis nimic câteva clipe; gânditoare, medita fără grabă și mângâia țesătura cu buricul degetului mare. În sfârșit, a ridicat ochii și și-a scos încet ochelarii.

— Vrei sfatul meu, fetițe ? a întrebat.

Am făcut un gest limpede cu bărbia. Da, firește că-i voiam sfatul: trebuia să-mi confirme că refuzul meu era rezonabil, voiam să aud din gura ei că acel plan vădea o mare lipsă de bun-simț. Voiam să redevină mama dintotdeauna, care să mă întrebe cine mă credeam eu ca să mă joc de-a agenții secreți. Am vrut s-o văd din nou pe Dolores cea fermă din copilărie: femeia prudentă și hotărâtă, care știa mereu ce-i bine și ce-i rău. Cea care mă crescuse, croindu-mi drumul drept, de la care într-o zi mă abătusem. Dar lumea se schimbase nu numai pentru mine: și cusăturile pe care le făcea mama erau acum altele.

— Du-te cu ei, fata mea. Ajută, colaborează. Biata noastră Spanie nu poate intra în alt război, nu mai are puteri.

— Dar, mamă...

Nu m-a lăsat să continui.

— Tu, Sira, nu știi ce-i războiul. Nu te-ai trezit de la o zi la alta în răpăit de mitraliere și bubuit de mortiere. N-ai mâncat linte cu viermi lună de lună, n-ai trăit iarna fără pâine, fără cărbuni și fără geamuri la ferestre. N-ai conviețuit cu familii distruse și copii flămânzi. N-ai văzut ochi plini de ură, de teamă sau de amândouă deodată. Spania e la pământ, nimeni nu mai are putere să retrăiască același coșmar. Tot ce mai putem face e să ne plângem morții și să mergem târâș-grăpiș înainte cu puținul care ne-a mai ramas.

— Dar..., am insistat.

M-a întrerupt din nou. Fără să ridice glasul, dar categorică.

— În locul tău, i-aș ajuta pe englezi, aș face tot ce mi-ar cere. Ei acționează în propriul lor folos, să n-ai nici o îndoială: fac totul pentru patria lor, nu pentru a noastră. Dar, dacă

beneficiul lor e și al nostru, să-i ajute Dumnezeu. Presupun că te-au rugat prin prietena ta, Rosalinda.

— Ieri am stat de vorbă ceasuri la rând; azi-dimineață mi-a lăsat o scrisoare, încă n-am citit-o. Presupun că-s instrucțiuni.

— Peste tot se aude că Beigbeder al ei va fi scos peste patru zile din minister. Se pare că tocmai din pricina prieteniei cu englezii. Îmi închipui că nu-i străin de toate astea.

— Ideea e a amândurora, am confirmat.

— Păi, n-ar fi stricat să se fi străduit la fel ca să ne scape și de celălalt război, în care tocmai ei ne-au băgat, dar ce-a fost a fost și n-avem ce face, acum trebuie să ne gândim la viitor. Cum vrei, fetiço. Mi-ai cerut un sfat, ți l-am dat; cu inima îndurerată, dar convinsă că așa vei fi responsabilă. Și pentru mine va fi greu: dacă pleci, iar am să fiu singură și iar n-am să știu nimic de tine. Dar cred că da, trebuie să pleci la Madrid. Am să rămân aici și voi face atelierul să meargă înainte. Am să caut pe cineva care să mă ajute, să nu-ți faci griji. Și când totul se va sfârși, Dumnezeu va hotărî.

Nu i-am putut răspunde. Nu mai aveam nici o scuză. Am hotărât să plec, să ies în stradă, să iau aer. Trebuia să mă gândesc.

38

La amiaza unei zile de la mijlocul lui septembrie, am intrat în hotelul Palace cu pași siguri, ca atunci când jumătate din viață ți-ai plimbat tocurile prin holurile celor mai bune hoteluri de pe planetă. Purtam un taior din lână groasă de culoarea sângelui și părul proaspăt tuns până la umeri. Pe cap, o pălărie sofisticată de fetru cu pene, recent ieșită din atelierul condus de Madame Boissenet la Tanger: o adevărată *piece de resistance*, cum li se spunea pe atunci, după spusele ei, pălăriilor purtate de doamnele elegante din Franța ocupată. Îmi completasem ținuta cu pantofi, din piele de crocodil, înalți cât o schelă, cumpărați din cel mai bun *boutique* de pe Boulevard Pasteur. În mână țineam o poșetă asortată și o pereche de mănuși din piele de căprioară, *gris-perle*. Două sau trei capete s-au întors după mine când am trecut. Nu m-am emoționat.

În spatele meu, un hamal ducea un *necessaire*, două valize Goyard și câteva cutii cu pălării. Restul bagajelor, uneltele și țesăturile aveau să sosească a doua zi, după ce urmau să treacă Strâmtoarea fără probleme; cum să aibă probleme, cu permisele de trecere prin vamă ștampilate și răsștampilate, purtând timbrele cele mai oficiale din tot universul, prin amabilitatea Ministerului spaniol de Externe. Dar eu sosisem cu avionul, zburând pentru prima oară în viață. De la aerodromul Sania Ramei la Tablada, în Sevilla; de la Tablada la Barajas. Plecasem din Tetuan cu actele mele spaniole, pe numele Sira Quiroga, dar cineva măsluise lista de pasageri ca să nu figurez pe ea cu acest nume. În cursul zborului, mi-am

tăiat vechiul pașaport fâșii-fâșiuțe cu forfecuța din trusa de urgență și le-am înnodat într-o batistă: la urma urmelor, era un document al Republicii, n-avea să-mi mai servească la nimic în Noua Spanie. Am aterizat la Madrid cu un splendid pașaport marocan. Lângă fotografie, domiciliul din Tanger și noua identitate: Arish Agoriuq. Ciudat? Nu tocmai. Erau pronumele și numele mele dintotdeauna, dar citite de-andăratelea. Și cu *h*-ul pe care vecinul Felix îl adăugase când îmi începusem afacerea la Tanger. Nu erau deloc nume arăbești, dar sunau ciudat și nu aveau să trezească bănuieli la Madrid, unde nimeni nu avea habar de numele oamenilor de pe pământurile africane și de cum cântau ei pasodoble.

În zilele dinaintea plecării, urmasem textual toate instrucțiunile din lunga scrisoare a Rosalindei. Contactasem persoanele indicate pentru obținerea noii identități. Alesesem cele mai bune țesături din magazinele sugerate și cerusem să fie trimise împreună cu facturile corespunzătoare la o adresă locală despre care n-am aflat niciodată a cui era. M-am dus din nou la barul lui Dean și am cerut un *bloody Mary*. Dacă luam o hotărâre negativă, trebuia să comand o limoimdă. Barmanul m-a servit impasibil. Fără chef parcă, a comentat câteva aparente banalități: că furtuna de noaptea trecută distrusese un parasolar, că nava *Jason*, sub pavilion american, sosea vinerea viitoare la zece dimineața cu mărfuri englezești. Vorbele lui inofensive mi-au oferit datele de care aveam nevoie. La ora precizată, m-am dus în acea vineri la Legația Americană din Tanger, un palat maur mic și frumos din inima *medinei*. I-am cerut soldatului care controla vizitatorii să-1 văd pe domnul Jason. A ridicat receptorul greu al interfonului și a anunțat în engleză că musafira sosise. A primit un ordin și a închis. M-a invitat într-un patio arăbesc, înconjurat de arcade vărute. Acolo m-a primit un funcționar care, sprinten și aproape pe mutește, m-a condus printr-un labirint de coridoare, scări și galerii până la o terasă albă din zona cea mai înaltă a edificiului.

— Mr. Jason, a spus simplu, arătându-mi un bărbat din fundul acoperișului-terasă.

Și imediat s-a făcut nevăzut, mergând pe scări în jos.

Avea sprâncene foarte stufoase și nu se numea Jason, ci Hillgarth. Alan Hillgarth, atașatul naval al ambasadei britanice din Madrid, care coordona activitățile desfășurate de Serviciul Secret în Spania. Avea fața lată, fruntea înaltă, iar părul închis la culoare îi era dat pe spate și uns cu briantină. În timp ce se apropia, i-am observat costumul de alpaca cenușie, a cărui calitate se intuia de la distanță. Mergea sigur de sine, cu o servietă din piele neagră în mâna stângă. S-a prezentat, mi-a strâns mâna și m-a invitat să admir câteva clipe panorama. Impresionantă, fără îndoială. Portul, golful, întreaga strâmtoare și o fâșie de pământ în fundal. — Spania, m-a anunțat, arătând spre orizont. Atât de aproape și, totuși, atât de departe. Ne așezăm?

A arătat o bancă de fier forjat, pe care ne-am așezat. Din buzunarul sacoului a scos un pachet metalic cu țigări Craven A. Am acceptat una și am fumat amândoi, privind marea. Abia dacă se auzeau zgomotele din

apropiere și, din când în când, sunetele stridente ale pescărușilor ce survolau plaja.

— La Madrid totul e practic pregătit pentru sosirea dumatăle, a zis.

Vorbea o spaniolă excelentă. N-am răspuns, nu aveam nimic de spus; voiam doar să-i aud instrucțiunile.

— Am închiriat un apartament pe Strada Nuñez de Balboa, știi unde?

— Da. Am lucrat o vreme în apropiere.

— Doamna Fox se va ocupa să-1 mobileze și să-1 pregătească.

— Înțeleg.

— Știu că ea te-a pus la curent, dar trebuie să ți-o reamintesc și eu.

Colonelul Beigbeder și doamna Fox sunt într-o situație extrem de delicată. Așteptăm cu toții ca el să fie revocat; se pare că această pierdere, regretabilă pentru guvernul nostru, va avea loc curând. Pentru moment, domnul Serrano Suner, ministru pentru Relațiile cu Guvernul, tocmai a plecat la Berlin: se va întâlni întâi cu Von Ribbentrop, omologul lui Beigbeder, apoi cu Hitler. Faptul că tocmai ministrul de Externe spaniol nu ia parte la această misiune și rămâne la Madrid e semnificativ pentru fragilitatea statutului său actual. Între timp, atât colonelul, cât și doamna Fox colaborează cu noi, facilitându-ne contacte foarte interesante, firește că totul e clandestin. Amândoi sunt îndeaproape urmăriți de agenți care aparțin unor anumite corpuri prietene, dacă îmi îngădui acest eufemism.

— Gestapoul și Falanga, am precizat, amintindu-mi vorbele Rosalindei.

— Văd că ești informată. Chiar așa. N-am vrea să ți se întâmple același lucru, deși nu-ți garantez că îl vom putea evita. Dar nu te speria înainte de vreme. La Madrid toată lumea urmărește pe toată lumea: toți sunt suspecti de ceva, nimeni nu se încrede în nimeni, dar, din fericire pentru noi, răbdarea nu dă pe-afară: toți par foarte grăbiți, așa că, dacă nu dau de ceva interesant în câteva zile, își uită țelul și trec la următorul. Dar, dacă te simți urmărită, informează-ne și vom încerca să aflăm despre cine-i vorba. Mai ales, nu-ți pierde calmul. Nu încerca să-i pui pe drumuri greșite, mișcă-te cu naturalețe și nu te enerva, mă înțelegi?

— Cred că da, am spus, fără să par prea convinsă.

— Doamna Fox, a continuat, schimbând vorba, face tot ce poate pentru a-ți anunța din timp sosirea, cred că ți-a găsit deja unele potențiale cliente. De aceea, și ținând seama că toamna vine practic peste noi, ar fi oportun să te instalezi cât mai repede la Madrid. Când crezi că o vei face?

— Când spuneiți.

— Îți mulțumesc pentru disponibilitate. Ne-am luat libertatea de a-ți cumpăra un bilet de avion pentru marșea viitoare, ți se pare potrivit?

Pe ascuns, mi-am pus mâinile pe genunchi: mă temeam să nu tremur.

— Am să fiu gata.

— Minunat. Înțeleg că doamna Fox ți-a vorbit deja de scopul misiunii.

— Mai mult sau mai puțin.

— Ei bine, am să-ți dau mai multe detalii. La început, avem nevoie să ne trimiți rapoarte periodice despre anumite doamne din colonia germană și alte câteva spaniole care,

suntem convinși, îți vor deveni curând cliente. Cum ți-a spus și prietena dumatăle, doamna Fox, lipsa de materiale le preocupă serios pe croitoresele spaniole și știm din surse directe că anumite doamne din

Madrid sunt dornice să dea de cineva care le-ar putea ajuta și cu confecționatul, și cu materialele. Aici intri dumneata în joc. Dacă nu greșim, colaborarea dumitale va fi de mare interes pentru noi, deoarece acum contactele noastre cu puterea germană din Madrid sunt nule, iar cu cea spaniolă aproape inexistente, cu excepția colonelului Beigbeder, însă și cu el doar pentru scurt timp, mă tem. Dorim să ne furnizezi informații mai ales despre mișcările coloniei naziste rezidente la Madrid și ale unor spanioli care sunt în legătură cu ea. Sub nici o formă nu putem urmări separat pe fiecare; credem că ne putem face o idee despre legăturile, relațiile și activitățile lor prin intermediul soțiilor și prietenelor lor. Până aici e limpede?

— Cât se poate de limpede, da.

— Suntem foarte interesați să cunoaștem dinainte agenda socială a celor ce alcătuiesc comunitatea germană din Madrid ce organizează, cu ce spanioli și compatrioți germani au relații, unde se întâlnesc și cât de des. În general, mare parte din activitatea lor strategică se desfășoară mai curând în cadrul evenimentelor sociale private decât al muncii, să spunem, de birou, și am dori să infiltrăm acolo oameni de încredere. La acestea, naștii obișnuiesc să vină însoțiți de soții sau prietene, care se presupune că trebuie să fie îmbrăcate cum se cuvine. Să sperăm deci că vei putea obține informații anticipate cu privire la ocaziile unde se vor mândri cu creațiile dumitale. Crezi că va fi posibil?

— Da, e normal ca clientele să comenteze mai ales așa ceva. Problema este că germana mea e precară.

— Ne-am gândit deja la asta. Am prevăzut un mic ajutor. După cum știi, colonelul Beigbeder a fost câțiva ani la rând atașat militar la Berlin. La ambasadă lucrau pe atunci ca bucătari doi soți care aveau două fete; se pare că domnul Beigbeder s-a purtat foarte frumos cu ei, i-a ajutat într-o serie de chestiuni, s-a ocupat de educația fetelor, ce mai, au avut o relație cordială, întreruptă doar de plecarea lui în Maroc. Ei bine, aflând că fostul atașat a fost numit ministru, această familie, reîntoarsă deja în Spania de câțiva ani, l-a contactat și i-a cerut din nou ajutorul. Mama a murit înainte de război, iar tatăl suferă de astm cronic și abia umblă prin casă; n-are nici o simpatie politică recunoscută, ceea ce ne convine foarte mult. Așadar, tatăl l-a rugat pe Beigbeder să le caute de lucru fetelor, iar noi o să le oferim acum, dacă accepți. Tinerele au șaptesprezece și nouăsprezece ani, înțeleg și vorbesc fluent germana. Nu le cunosc personal, dar doamna Fox s-a întâlnit cu ele acum câteva zile și a fost foarte mulțumită. M-a rugat să-ți spun că, avându-le în casă, nu vei duce lipsa Jamilei. Habar n-am cine-i Jamila, dar sper că înțelegi mesajul.

Am zâmbit pentru prima oară de la începutul convorbirii.

— De acord. Dacă doamna Fox le consideră acceptabile, sunt de acord. Știu să coasă?

— Cred că nu, dar te pot ajuta să îți casa, și le-ai putea da câteva lecții de cusut. În orice caz, e foarte important să înțelegi că tinerele nu trebuie să știe ce activitate clandestină desfășori, așa că va trebui să faci cum vei ști mai bine pentru ca ele să te ajute, dar fără să lași vreodată să se

întrevadă ce te interesează când le rogi să-ți traducă ceea ce nu reușești să înțelegi. Încă o țigară?

A scos din nou pachetul de Craven A, iar eu am mai acceptat una.

— Mă descurc, nu vă faceți griji, am spus după ce am tras pe îndelete din țigară.

— Atunci, să continuăm. Așa cum ți-am spus, suntem foarte interesați să fim la curent cu viața socială a naziștilor din Madrid. Dar mai vrem să le cunoaștem și mișcările și contactele cu Germania: dacă se duc în țara lor și în ce scop; dacă primesc vizite, cine îi vizitează, cum au de gând să-și primească oaspeții... În fine, orice fel de informații interesante pentru noi.

— Și ce va trebui să fac cu aceste informații, dacă le obțin ?

— Ne-am gândit mult cum ne vei transmite datele pe care ai să reușești să le afli și credem că am găsit o soluție pentru început. Poate că nu-i definitivă, dar considerăm că merită s-o încercăm. SOE folosește mai multe sisteme de codificare, cu diferite nivele de siguranță. Totuși, mai devreme sau mai târziu, nemții le descoperă. E foarte comună folosirea codurilor

bazate pe opere literare; poeme, mai ales. Yeats, Milton Byron, Tennyson. Ei bine, o să încercăm ceva cu totul diferit. Ceva mult mai simplu și totodată mai potrivit pentru dumneata. Știi ce-i alfabetul morse?

— Cel folosit la telegrame?

— Exact. E un cod de reprezentare a literelor și numerelor prin semnale intermitente; auditive, în general. Ele au, totuși, și o reprezentare grafică foarte simplă, printr-un sistem de puncte și linii orizontale. Uite.

A scos din servietă un plic de mărime mijlocie și, din el un soi de șablon din carton. Literele alfabetului și numerele de la zero la nouă erau așezate pe două coloane. Lângă

fiecare dintre ele apărea combinația de puncte și linii corespunzătoare.

— Închipuiește-ți acum că vrei să transcrii un cuvânt oarecare: Tanger, de pildă. Fă-o cu glas tare.

M-am uitat pe tabel și am spus numele codificat.

— Linie. Punct linie. Linie punct. Linie linie punct. Punct linie punct.

— Perfect. Și acum vizualizează-1. Nu, pune-1 pe hârtie. Ia asta, a zis, scoțând un pix de argint din buzunarul interior al sacoului. Chiar aici, pe plic.

Am transcris cele șase litere, citind din nou de pe tabel:

— . — — . — — . . — .

— Minunat. Acum privește cu atenție. Iți amintește de ceva? De ceva familiar?

M-am uitat la rezultat. Am zâmbit. Firește. Firește că mi-era familiar. Cum să nu-mi fi fost familiar ceva ce făceam dintotdeauna?

— Seamănă cu un tighel, am spus încet.

— Exact, a încuviințat. Chiar aici voiam să ajung. Stai să vezi, am vrea ca toate informațiile pe care va trebui să ni le transmiți să le cifrezi în acest sistem. Evident, va trebui să-ți îmbunătățești capacitatea de sinteză, pentru a putea spune ceea ce vrei cu cel mai mic număr de cuvinte posibil, altfel fiecare secvență ar fi interminabilă. Și vreau să le transcrii în așa fel încât la sfârșit să pară un tipar de croitorie, o schiță sau ceva de

genul ăsta: orice se poate asocia cu o croitoreasă fără să trezească nici cea mai mică bănuială. Nu-i nevoie să fie real, ci doar să pară real, mă înțelegeți?

— Cred că da.

— Bine, atunci să facem o încercare.

A scos din servietă un dosar plin cu foi de hârtie albă; a luat una, a închis dosarul și l-a pus pe suprafața de piele.

— Imaginează-ți că mesajul e „Cină la reședința baronezei de Petrino ¹ pe 5 februarie la ora 8. Va participa contesa de Ciano cu soțul”. Te lămuresc mai târziu cine sunt aceste persoane, nu-ți face griji. Mai întâi trebuie să elimini orice cuvânt superfluu: articole, prepoziții etc. Astfel, scurtăm considerabil mesajul. Uite: „Cină reședință baroneasa Petrino 5 februarie 8 seara. Participă contesa Ciano și soțul”. Din 19 cuvinte am trecut la 13, făcând mare economie. Iar acum, după ce am renunțat la cuvintele inutile, vom inversa ordinea. În loc să transcriem codul de la stânga la dreapta, cum se obișnuiește, o s-o facem de la dreapta la stânga. Și vei începe întotdeauna de la unghiul din dreapta jos al suprafeței pe care lucrezi, în sens ascendent. Imaginează-ți un ceas care arată patru fără douăzeci; apoi închipuiește-ți că minutarul începe să dea înapoi, mă urmărești?

— Da; lăsați-mă să încerc, vă rog.

Mi-a dat dosarul; l-am pus pe genunchi. Am luat pixul și am desenat o formă aparent amorfă, care acoperea cea mai mare parte a hârtiei.

Circulară pe o parte, dreaptă la capete.

Imposibil de ghicit de un ochi neantrenat.

— Ce-i asta?

— Așteptați, am spus, fără să ridic privirea.

Am terminat de schițat figura, am înfipt mina în interiorul unghiului din dreapta jos al suprafeței și, paralel cu conturul, am transcris literele cu semne morse, înlocuind punctele cu linii scurte. Linie lungă, linie scurtă, din nou

I. Personaj istoric real, Elena Petrino Borkowska, născută, se pare, Aglae Kreicher, în Bucovina, a fost soția lui Josef Hans Lazar, atașat de presă și propagandă al Ambasadei germane în Spania, care a făcut, cu siguranță, spionaj în această țară.

linie lungă, acum două scurte. Când am terminat, tot perimetrul interior al siluetei era însoțit de ceea ce părea un tighel inocent.

— Gata? a întrebat.

— Încă nu.

Din trusa micuță pe care o aveam mereu în poșetă am scos o forfecuță și am decupat forma, cu o margine de doar un centimetru în jur.

— Ați spus că vreți ceva asociabil cu o croitoreasă, nu? am zis, dându-i hârtia. Asta e: tiparul unei mâneci bufante. Cu mesajul în interior.

Linia dreaptă a buzelor lui strânse s-a transformat încetul cu încetul într-un zâmbet ușor.

— Fantastic, a murmurat.

— Pot face tiparele multor piese când comunic cu dumneavoastră. Mâneci, șorțuri, gulere, corsaje, manșete, fețe; va depinde de lungimea mesajului. Pot face atâtea forme câte mesaje va fi nevoie să trimit.

— Fantastic, fantastic, a repetat pe același ton, continuând să țină bucata de hârtie între degete.

— Și acum va trebui să-mi spuneți cum vă vor parveni,

Mi-a mai privit câteva clipe opera, cu o ușoară uimire. A pus-o, în sfârșit, în servietă.

— De acord, să continuăm. În caz că nu există vreo opreliște, vrem să ne transmitem informații de două ori pe săptămână. În principiu, miercurea la unu după-amiază și sâmbăta dimineața. Ne-am gândit la două locuri diferite, ambele publice. Și să nu ai nici un contact cu cel care le va ridica.

— Nu veți fi dumneavoastră acela?

— De câte ori voi putea evita acest lucru, nu. Și, mai ales, nu de la locul destinat mesajelor de miercuri. Ar fi foarte greu: vorbesc de salonul de coafură al Rosei Zavalu, de lângă hotelul Palace. E cel mai bun salon de acest gen din Madrid sau, cel puțin, cel mai vestit printre străinele și spanioloaicele cele mai distinse. Va trebui să devii clienta lui asiduă și să-1 vizitezi regulat. În realitate, e foarte de dorit să-ți umpli viața cu rutine, astfel încât mișcările să-ți fie foarte previzibile și să pară întru totul naturale. În acest salon e o încăpere chiar în dreapta intrării, unde clientele lasă genți, pălării și paltoane. Un perete e total acoperit cu mici dulapuri individuale, unde doamnele pot pune lucruri. Îl vei folosi întotdeauna pe ultimul dintre ele, care e perpendicular pe peretele din fundul încăperii. La intrare stă îndeobște o tânără nu prea isteată: ea trebuie să ajute clientele să-și așeze obiectele, dar multe dintre ele și le pun singure la loc și-i refuză ajutorul, așa că nu va fi anormal să faci și dumneata la fel: lasă-i după aceea un bacșiș bun și va fi mulțumită. Când vei deschide ușa dulapului și vei începe să pui lucruri în el, corpul dumatil îl va acoperi aproape complet, așa că, deși și se vor putea intui mișcările, nimeni nu va putea să vadă ce faci și desfăci în el. Va trebui să scoți

mesajul pe care vrei să ni-1 trimiți, răsucit în formă de tub. Nu-ți va lua decât câteva clipe. Vei lăsa mesajul pe polița superioară a dulapului. Asigură-te că-1 împingi cât mai în fund, astfel încât să nu poată fi văzut de afară.

— Cine îl va lua ?

— O persoană de încredere de-a noastră, nu-ți face griji. Cineva care, în aceeași după-amiază, la scurt timp după ce vei pleca, va intra în salon pentru a se pieptăna, la fel cum ai făcut și dumneata mai înainte, și va folosi același dulap.

— Și dacă e ocupat ?

— De obicei nu e, fiindcă-i ultimul. Dar, dacă se întâmplă, folosește-1 pe cel dinainte. Și, dacă și acesta e ocupat, pe cel dinaintea lui. Și tot așa, succesiv. Ți-e limpede? Repetă-mi, le rog, totul.

— Coafor, miercurea la ora unu după-amiază. Folosesc ultimul dulap, deschid ușa și, în timp ce-mi pun lucrurile înăuntru, din geantă sau de unde l-am pus scot un tubul cu toate tiparele răsucite pe care trebuie să le trimit.

— Leagă-le cu o fundă sau cu un elastic. Iartă-mă, te-am întrerupt; spune.
— Las tubul pe raftul cel mai de sus și îl împing până în fundul dulapului. Apoi închid dulapul și mă duc să mă pieptăn.

— Foarte bine. Acum să vorbim de ziua de sâmbătă. Pentru ea am ales Muzeul Prado. Avem un om infiltrat printre garderobieri. Cel mai bine e să sosești la muzeu cu o mapă din acelea pe care le folosesc artiștii, știi la ce mă refer?

Mi-am amintit-o pe cea folosită de Felix la lecțiile de pictură de la școala Bertuchi.

— Da, nu-i greu să găsesc una.

— Perfect. Ia-o cu dumneata și pune înăuntru ustensilele de desen cele mai importante: un caiet, câteva creioane; în fine, tot ce-i normal, le vei putea cumpăra de oriunde. Alături de ele vei pune tot ce trebuie să trimiți, de data asta într-un plic deschis, cât un sfert de foaie. Ca să poată fi identificat cu ușurință, prinde de el cu un bold o bucățiță dintr-un material frumos colorat. Te vei duce la muzeu în fiecare sâmbătă pe la zece dimineața, e o activitate obișnuită printre străinii din capitală. Adu-ți mapa plină cu materialele dumitale și cu alte lucruri care să te identifice, pentru cazul că s-ar face vreun control: desene făcute anterior, schițe de rochii, în fine, lucruri legate de treburile dumitale obișnuite.

— De acord. Și ce fac cu mapa după ce sosesc?

— O predai la garderobă. Trebuie s-o lași întotdeauna cu încă ceva: un palton, un pardesiu, o cumpărătură nu prea mare; ai grijă să nu fie niciodată singură. Apoi te duci într-una din săli, te plimbi fără grabă, admirînd picturi. După o jumătate de ceas, te întorci la garderobă și-ți ceri mapa. Te duci cu ea într-o sală și începi să desenezi cel puțin încă o jumătate de ceas. Te uiți la rochiile din tablouri, te prefaci că te inspiri din ele pentru creațiile viitoare; în fine, poartă-te cum ți se pare mai convingător, dar, înainte de toate, verifică dacă plicul a fost luat din mapă. În caz contrar, va trebui să revii duminică și să repeți operațiunea, deși nu cred că va fi necesar: acoperirea salonului de coafură e nouă, dar cea de la Muzeul Prado am mai folosit-o și înainte, întotdeauna cu rezultate satisfăcătoare.

— Nici aici n-am să știu cine va lua tiparele ?

— Întotdeauna cineva de încredere. Contactul nostru de la garderobă va scoate plicul din mapă și îl va pune în ceva lăsat acolo de legătura noastră în aceeași dimineață, ceea ce se poate face cu mare ușurință. Ți-e foame?

M-am uitat la ceas. Trecuse de unu. Nu-mi dădeam seama dacă îmi era foame sau nu: mă concentrasem atât de tare asupra fiecărei silabe a instrucțiunilor, că nici nu-mi dadusem seama cum trecuse timpul. Am privit iar marea părea să-și fi schimbat culoarea. Toate celelalte erau exact la fel: lumina care bătea în pereții albi, pescărușii, glasurile care vorbeau arăbește pe stradă. Hillgarth nu mi-a așteptat răspunsul.

— Sigur că da. Vino cu mine, te rog.

Am mâncat singuri, într-o dependență a Legației Americane unde am ajuns mergând din nou pe coridoare și scări. Pe drum, mi-a explicat că instalațiile erau rezultatul mai multor îmbunătățiri aduse unei vechi case din centru; faptul lămurind lipsa ei de uniformitate. Încăperea în care am ajuns nu era chiar o sufragerie, ci, mai curând, un salonaș cu puține mobile și numeroase tablouri cu bătălii istorice, în rame aurii. Ferestrele, închise ermetic, deși ziua era superbă, dădeau spre un patio. În mijlocul încăperii, pregătiseră carne de vită pentru amândoi. Un chelner cu părul tuns militărește ne-a servit mușchi în sânge cu cartofi prăjiți și salată. Pe o masă auxiliară a lăsat două farfurii cu fructe curățate și tăiate și un serviciu de cafea. Imediat ce a umplut paharele cu vin și apă, a plecat, închizând ușa după el fără cel mai mic zgomot. Atunci ne-am reluat conversația.

— Când vei sosi la Madrid, ai să stai o săptămână la Palace, am făcut rezervare pe numele dumitale; cel nou, vreau să zic. Odată ajunsă acolo, ieși constant, fă-te văzută. Vizitează magazine și apropie-te de noua dumitale locuință, ca să te familiarizezi cu ea. Plimbă-te, du-te la cinema; în fine, fă tot ce vrei. Cu doar două restricții.

— Care?

— Prima, nu ieși din zona Madridului cel mai distins. Nici din perimetrul zonelor elegante; și nu intra în contact cu persoane străine de el.

— Vreți să spuneți să nu mă duc în vechiul meu cartier, nici să nu-mi văd vechii prieteni sau cunoscuți, da?

— Exact. Nimeni nu trebuie să te asocieze cu trecutul dumitale. Ești nou-sosită în capitală: nu cunoști pe nimeni și nimeni nu te cunoaște. Dacă întâlnești vreodată pe cineva care, întâmplător, te recunoaște, fă ce știi și neagă. Fii insolentă, dacă e nevoie, poți recurge la orice strategie, dar nu lăsa nicicând să se afle că n-ai fi cine pretinzi că ești.

— O să am grijă, fiți liniștit. Și a doua restricție ?

— Nici un contact cu persoane de naționalitate britanică.

— Vreți să spuneți că n-o pot vedea pe Rosalinda Fox? am întrebat, neputând să-mi ascund dezamăgirea.

Deși știam că relația noastră nu putea fi publică, speram să mă pot baza pe ea în particular, să pot recurge la experiența și intuiția ei, dacă dădeam de greu.

Hillgarth a terminat de mestecat și s-a șters iar cu șervetul, ducând paharul cu apă la gură.

— Mă tem că așa va trebui, îmi pare rău. Nici pe ea și nici pe alt englez, cu excepția mea, și asta doar dacă e absolut obligatoriu. Doamna Fox știe : dacă vă întâlniți vreodată din întâmplare, știe că nu se poate apropia de

dumneata. Și, pe cât posibil, evită apropierea de cetățenii americani. Sunt prietenii noștri, vezi ce bine se poartă cu noi, a zis, desfăcând brațele și simulând că îmbrățișa încăperea. Din păcate, nu-s tot atât de buni prieteni cu Spania și țările Axei, așa că încearcă să stai departe de ei.

— De acord, am acceptat.

Nu-mi plăcea interdicția de a o vedea pe Rosalinda, dar știam că nu aveam altă soluție decât s-o respect.

— Și, că veni vorba de locuri publice, mi-ar plăcea să-ți sugerez câteva în care să-ți faci apariția, a continuat.

— Vă rog.

— Hotelul dumitale, Palace. E plin de nemți, așa că du-te acolo mereu, cu orice pretext, chiar dacă nu stai acolo. Du-te să mănânci la grill, care-i foarte la modă. Să bei un pahar sau să te întâlnești cu o clientă. În Noua Spanie nu-s bine văzute doamnele care ies singure, fumează, beau sau se îmbracă strident. Dar ține minte că nu mai ești spaniolă, ci o străină venită dintr-o țară oarecum exotica, recent sosită în capitală, așa că poartă-te după acest model. Treci adesea

și pe la Ritz, alt cuib de naziști. Și, mai ales, du-te la Embassy, ceainăria de pe Paseo de la Castellana, o știi?

— Desigur, am spus.

Dar nu i-am povestit de câte ori îmi lipisem nasul în copilărie de vitrinele ei, în timp ce muream de poftă la vederea delicioaselor dulciuri expuse acolo. Tartele cu frișca și căpșuni, prăjiturile cu ciocolată și cremă, biscuiții cu unt. Pe vremea aceea nici măcar nu visam, că-i voi putea trece pragul, iar buzunarul meu va putea face față acolo. Ironia sortii: după atâția ani, eram rugată să vizitez acel salon cât de des posibil.

— Patroana, Margaret Taylor, e irlandeză și o bună prietenă de-a mea. Acum e posibil ca Embassy să fie locul cel mai strategic și mai interesant din Madrid, fiindcă în localul care abia dacă depășește șaiszeci de metri pătrați ne întâlnim, fără ca aparent să fim deranjați, membrii Axei și Aliații. Separat, desigur, fiecare cu ai lui. Dar, adesea, baronul Von

Stohrer, ambasadorul german, se întâlnește aici cu cei mai importanți membri ai corpului diplomatic britanic în timp ce-și bea ceaiul cu lămâie, iar eu mă întâlnesc la bar, umăr la umăr, cu omologul meu german. Ambasada germană e practic vizavi, iar a noastră e foarte aproape și ea, la colțul străzilor Fernando el Santo și Monte Esquinza. Pe lângă că primește străini, Embassy e locul de întâlnire a multor spanioli de neam mare: e greu să întâlnești în Spania mai multe titluri nobiliare la un loc decât aici, la ora aperitivului. Acești aristocrați sunt în majoritate monarhiști și anglofili, situându-se, în general, de partea noastră și, ca atare, nu-s prea valoroși pentru noi în chestiuni de informații. Dar ar fi interesant, într-adevăr, să-ți faci câteva clientele din lumea lor, fiindcă nemțoaicele le admiră și le respectă. Soțiile demnitarilor din noul regim sunt îndeobște de alt soi: abia cunosc lumea, sunt mult mai rezervate, nu poartă haine *haute couture*, se distrează mai puțin și, firește, nu obișnuiesc să frecventeze Embassy pentru a bea cocteiluri cu șampanie înainte de masă, înțelegi ce vreau să spun?

— Îmi fac o idee.

— Dacă avem ghinion și apare o problemă serioasă ori dacă vrei să-mi transmiți o informație urgentă, poți să mă contactezi la Embassy, la unu după-amiază, în orice zi a săptămânii. Să zicem că-i locul meu secret de întâlnire cu agenții noștri; e atât de expus, încât e greu să trezească vreo bănuială. Pentru a comunica, vom folosi un cod foarte simplu: dacă vrei să mă vezi, intră cu poșeta pe brațul stâng; dacă totul e în ordine și doar vrei să bei un aperitiv

și să fii văzută, poart-o pe dreptul. Ține minte: pe stângul, probleme; pe dreptul, normalitate. Și, dacă situația e absolut presantă, lasă să-ți cadă poșeta imediat ce intri, ca din neatenție sau accidental.

— Ce înțelegeți printr-o situație absolut presantă ? am întrebat.

Intuiam că în fraza aceea pe care n-o înțelegeam pe deplin se ascundea ceva de nedorit.

— Amenințări directe. Constrângeri ferme. Agresiuni fizice. Violarea domiciliului.

— Ce-ați face în acest caz ? am întrebat, după ce-am înghițit nodul care mi se oprise în gât.

— Depinde. Am analiza situația și am acționa în funcție de risc. În caz de gravitate maximă, am renunța la operațiune, am încerca să te ducem la loc sigur și să te evacuăm imediat ce ar fi posibil. În situații medii, am studia diverse forme de protecție pentru dumneata. În orice caz, fii sigură că vei putea conta oricând pe noi, nu te vom părăsi niciodată.

— Vă mulțumesc.

— Nu trebuie s-o faci; asta e treaba noastră, a spus, tăind atent una dintre ultimele bucăți de carne. Suntem convinși că totul va merge bine; planul pe care l-am conceput e foarte sigur, iar materialul pe care ni-l vei furniza nu comportă un risc prea mare. Vrei ceva dulce?

Nici acum n-a așteptat să-i răspund; s-a ridicat pur și simplu, a strâns farfuriile, le-a pus pe măsuța auxiliară și s-a întors cu două farfurioare, pline cu fructe curățate și tăiate. Făcea mișcări rapide și precise, ca orice om pentru care eficiența e o prioritate vitală; unul obișnuit să nu irosească nici o secundă și care nu se pierde în amănunte și lucruri vagi. S-a așezat iar, a luat o bucățică de ananas și a continuat de parcă nu se oprise deloc.

— În caz că am vrea să te contactăm, vom folosi două canale. Unul va fi florăria Bourguignon de pe Strada Almagro. Proprietarul ei, un olandez, ne e foarte bun prieten. Îți vom trimite flori. Albe, poate galbene; deschise la culoare, în orice caz. Pe cele roșii le lăsăm pentru admiratorii dumitale.

— Foarte politicoasă, am subliniat ironic.

— Vei controla foarte bine buchetul, a continuat, nedându-mi atenție. Va conține un mesaj. Dacă e ceva inofensiv va fi scris de mână pe o carte de vizită. Întotdeauna s-o citești de mai multe ori și să încerci să afli dacă cuvintele de pe ea, aparent obișnuite, nu pot avea un dublu sens. Dacă e ceva mai complex, vom folosi același cod ca dumneata, un text scris în morse de la coadă la cap, transcris pe panglica cu care vor fi legate florile: o desfaci și citești mesajul așa cum scrii și dumneata, de la dreapta la stânga.

— Bine. Și al doilea canal?

— Tot Embassy, dar nu salonul, ci bomboanele. Dacă primești pe neașteptate o cutie, să știi că e de la noi. Va pleca din local cu mesajul nostru cifrat înăuntru. Să te uiți cu atenție la cutia de carton și la hârtia în care va fi ambalată.

— Câtă galanterie, am spus cu o ușoară ironie.

Dar n-a părut să o guste ori, dacă a făcut-o, n-a lăsat să se vadă.

— Despre asta-i vorba. Utilizăm mecanisme neverosimile pentru schimbul de informații confidențiale. Cafea?

Încă nu terminasem fructele, dar am acceptat. După ce a deșurubat partea superioară a unui recipient metalic, a umplut ceștile. Ca prin minune, lichidul era fierbinte. Habar nu aveam cum putea acel recipient să ofere cafeaua, aflată în el de cel puțin un ceas, ca și cum abia fusese făcută.

— Termosul e o mare invenție, a zis, văzându-mi curiozitatea.

Apoi a scos din servietă câteva dosare subțirele din carton deschis la culoare și le-a pus în fața lui:

— O să-ți prezint personajele de care avem mare interes să te ocupi. Cu timpul, interesul nostru față de ele poate să varieze. Sau chiar să dispară, deși mă îndoiesc. Probabil ca, în timp, vom adăuga nume noi, îți vom cere să urmărești mai îndeaproape pe cineva în particular sau să te interesezi de anumite date; în fine, în funcție de cum vor merge lucrurile, te vom anunța. Pentru moment, astea sunt, totuși, persoanele a căror agendă vrem s-o cunoaștem rapid.

A deschis primul dosar și a scos câteva file dactilografiate. În colțul superior aveau câte o fotografie prinsă cu o agrafă metalică.

— Baroneasa de Petrino, de origine română. Înainte de a se căsători, se numea Elena Borkowska. Soțul ei, Hans Lazar, șeful serviciului de presă și propagandă al Ambasadei

germane, este pentru noi un obiectiv informativ prioritar: e influent și dispune de o imensă putere. Foarte abil, are relații excelente cu demnitarii regimului spaniol, mai ales cu cei mai importanți falangiști. Are talent la relații publice : organizează petreceri fabuloase în micul său palat de pe Paseo de la Castellana și a cumpărat zeci de jurnaliști și oameni de afaceri, cadrisindu-i cu carne și băuturi aduse direct din Germania. Are un nivel de trai scandalos pentru Spania mizeră de azi; e un sibarit, mare amator de antichități, și obține, mai mult ca sigur, piesele cel mai bine cotate bazându-se pe foamea altora. Ironia sorții, se pare că-i evreu de origine turcă și se ferește ca dracul de tămâie să nu se afle cumva. Soția lui ia parte trup și suflet la frenetica lui viață socială, e la fel de ostentativă în neîntreruptele-i apariții publice, așa că nu ne îndoim că va fi printre primele dumitale cliente. Sperăm chiar să fie printre cele care îți vor da cel mai mult de lucru, atât ca croitoreasă, cât și ca informator.

N-am avut timp să văd poza, fiindcă a închis imediat dosarul și l-a împins pe fața de masă spre mine. Am vrut să-l deschid, dar m-a oprit.

— Lasă-l pentru mai târziu. Poți lua toate dosarele cu dumneata. Trebuie să distrugi documentele și fotografiile imediat ce termini de memorat datele. Arde-le. E absolut

obligatoriu ca aceste dosare să nu ajungă la Madrid și ca nimeni în afara dumitale să nu aibă habar de conținutul lor, e limpede?

Înainte ca eu să încuviințez, a deschis următorul dosar și a continuat.

— Gloria von Fürstenberg. În ciuda numelui, e de origine mexicană, ai mare grijă ce spui în fața ei, fiindcă pricepe tot. E văduva unui nobil german, spectaculos de frumoasă foarte elegantă. Are doi copii mici și o situație financiară dezastruoasă, așa că își caută un soț bogat sau, în lipsa lui, orice imprudent cu stare, care s-o ajute să-și mențină nivelul de trai. Se sprijină mereu pe cei puternici; i se atribuie mai mulți amanți, printre ei ambasadorul Egiptului și milionarul Juan March ¹. Are o activitate socială neobosita, numai în comunitatea nazistă. Îți va da și ea mult de lucru, să nu te îndoiești, deși ar putea întârzia cu plata facturilor.

A închis și acel dosar. Mi l-a dat, l-am pus peste cel dinainte dar n-am mai încercat să-l deschid. A trecut la al treilea.

— Elsa Bruckmann, născută prințesă Cantacuzino. Milionară, Hitler o adoră, deși e mult mai în vârstă decât el. Se spune că ea l-ar fi introdus în fastuoasa viață socială berlineză. A donat o adevărată avere pentru cauza nazistă. În ultima vreme, trăiește la Madrid, în reședința ambasadorilor, nu știm de ce. Dar pare să se simtă în largul ei și nu pierde nici o activitate socială. Are faima că ar fi cam excentrică și destul de indiscretă, poate fi o adevărată carte deschisă cu informații importante. Încă o ceașcă de cafea?

— Da, dar lăsați-mă s-o torn eu. Și continuați, vă urmăresc.

— De acord, mulțumesc. Ultima nemțoaică e contesa Mechthild Podewil; înaltă, frumoasă, de vreo treizeci de ani, despărțită de soț, foarte bună prietenă cu Arnold, unul dintre principalii spioni activi la Madrid, și cu Wolf, înalt demnitar al SS, pe care ea obișnuiește să-l alinte *wolfchen*, „lupșor”. Are relații excelente atât cu nemții, cât și cu spaniolii; cei din urmă fac parte din cercurile aristocratice și guvernamentale,

1. Omul de afaceri spaniol Juan March Ordinas (1884-1962) a făcut și contrabandă, fiind considerat „ultimul pirat din Mediterana”. În 1923, a fost ales deputat în Cortes. Urmărit de falangiști, și-a oferit serviciile lui Franco și a ajutat la ocuparea Tangerului. În 1926, a fondat Banca March din Mallorca și și-a continuat afacerile cu petrol. La instalarea celei de-a doua Republici (1931), a încercat să fugă din țară, dar a fost arestat, acuzat de colaborare cu dictatura și de contrabandă. A evadat și, ulterior, a fost reales deputat de Baleare. În 1955, după modelul Fundației Rockefeller, a fondat Fundația March, pentru promovarea științei și culturii.

printre ei numărându-se Miguel Primo de Rivera și Saenz de Heredia, fratele lui Jose Antonio, fondatorul Falangei. E un agent nazist în toată regula, deși poate că nici nu știe. După cum dă din gură, nu înțelege nimic nici din politică, nici din spionaj, dar primește cincisprezece mii de pesete pe lună ca să spună tot ce vede și aude, ceea ce în Spania de azi e o adevărată avere.

— Nu mă îndoiesc.

— Și acum, spaniolele. Piedad Iturbe von Scholtz, Pieta pentru prieteni. Marchiză de Belvís de las Navas și soția pințului de Hohenlohe-Langenburg, un bogat moșier austriac, membru legitim al caselor regale din Europa, chiar dacă trăiește în Spania de la jumătatea vieții. Sprijină în principiu cauza Germaniei, deoarece este țara sa, dar are legături neîntrerupte cu noi și cu americanii, fiindcă îl interesăm pentru propriile afaceri. Cei doi sunt foarte cosmopoliți, iar delirurile Fiihrerului nu par să le

placă deloc. În fond, sunt un cuplu încântător și foarte respectat în Spania, dar să spunem că stau cu fundul în două luntri. Vrem să-i ținem sub observație, să aflăm spre cine înclină mai mult: spre germani sau spre noi, înțelegeți? m-a iscodit, închizând și acel dosar.

— Înțeleg.

— În sfârșit, printre cele mai dorite, Sonsoles de Icaza, marchiză de Llanzol. E singura care nu ne interesează pentru soț, un militar aristocrat, cu treizeci de ani mai în vârstă decât ea. Ci pentru amant: Ramon Serrano Suñer, ministru pentru Relațiile cu Guvernul și secretar general al Mișcării. Sau, cum îi spunem noi, ministrul Axei.

— Cumnatul lui Franco ? am întrebat, uimită.

— Chiar el. Relația lor e cam nerușinată, mai ales din partea ei, care își afișează public și indecent aventura cu al doilea bărbat din Spania. E pe cât de elegantă, pe atât de trufașă și are un caracter foarte puternic, fii cu băgare de seamă. Dar orice informație obținută prin ea despre mișcările și contactele lui Serrano Suñer, care nu-s cunoscute public, ar fi foarte valoroasă pentru noi.

Mi-am ascuns surpriza provocată de acel comentariu. Îl știam pe Serrano bărbat galant, așa cum se dovedise când îmi ridicase pudriera pe care o lăsasem să cadă la picioarele lui, dar tot atunci mi se păruse discret și reținut; mi-era greu să mi-1 închipui ca protagonist al unei scandaloase legături extraconjugale cu o doamnă trăsnet din protipendadă.

— Mai avem un singur dosar cu datele altor domni, a continuat Hillgarth. Este mai puțin probabil ca soțiile lor să recurgă la o casă de modă elegantă imediat ce o vei deschide

dar, pentru orice eventualitate, n-ar strica să le ții minte. Mai ales, reține-i bine pe soți, pentru că ei ne interesează. E foarte posibil să le auzi în discuțiile altor clienți, fii foarte atentă. Încep, îți citesc repede, vei avea timp să revezi totul singură și în liniște. Paul Winzer, omul forte al Gestapoului la Madrid. Foarte periculos; se tem de el și îl urăsc chiar și mulți compatrioți de-ai lui. Zbirul ăsta a fost trimis în Spania de șeful serviciilor secrete germane, Himmler. Abia a împlinit patruzeci de ani, dar e uns de mult cu toate alifiile. Privire perfidă, ochelari rotunzi. Are zeci de agenți în tot Madridul, fii foarte atentă. Următorul: Walter Junghans, pentru noi un mare coșmar. E cel mai mare sabotor al transporturilor de fructe spaniole destinate Marii Britanii: pune bombe, au murit deja câteva zeci de docheri. Altul: Karl Ernst von Merck, important membru al Gestapoului, cu mare influență în partidul nazist. Altul: Johannes Franz Bernhardt , om de afaceri.

— Îl cunosc.

— Poftim?

— Îl cunosc de la Tetuan.

— Îl cunoști? Cât îl cunoști? a întrebat fără grabă.

— Puțin. Foarte puțin. N-am vorbit niciodată cu el, dar l-am întâlnit la o recepție pe când Beigbeder era Înalt Comisar.

— Dar el te cunoaște ? Te-ar putea recunoaște într-un loc public ?

— Mă îndoiesc. N-am schimbat niciodată vreo vorbă și nu cred că-și aduce aminte de acea întâlnire.

— De unde știi?

— Uite că știu. Noi, femeile, simțim perfect când un bărbat ne privește cu interes și când se uită la noi ca la o mobilă.

A tăcut câteva momente, gândindu-se parcă la cele auzite.

— Psihologie feminină, îmi închipui, a conchis, sceptic.

— Să n-aveți nici o îndoială.

— Și soția lui?

— I-am lucrat cândva un taior. Aveți dreptate. Nu va fi niciodată printre cele mai sofisticate. E dintre cele cărora nu le pasă dacă poartă haine din sezonul trecut.

— Crezi că te ține minte și te va recunoaște dacă vă întâlniți?

— Nu știu. Cred că nu, dar nu vă pot garanta. Oricum, nu cred că ar fi vreo problemă în asemenea caz. Viața mea din Tetuan nu contrazice ceea ce voi face de acum înainte.

— Să nu crezi. La Tetuan erai prietenă cu doamna Fox și, prin analogie, apropiată de colonelul Beigbeder. Nimeni nu trebuie să știe așa ceva la Madrid.

— Dar în public aproape că nu stăteam lângă ei, iar Bernhardt și soția lui n-au de unde să știe de întâlnirile noastre private. Nu vă faceți griji, nu cred să fie vreo problemă.

— Așa sper. Oricum, Bernhardt e destul de străin de spionaj; el face afaceri. E omul de paie al guvernului nazist într-o foarte complicată încrângătură de societăți germane care operează în Spania: transporturi, bănci, asigurători...

— Are vreo legătură cu compania HISMA?

— HISMA, Firm a Hispano-Marocană de Transporturi, a devenit prea mică pentru ei de când s-au aruncat în Peninsulă. Acum lucrează sub acoperirea uneia mai puternică, SOFINDUS.

Dar, spune-mi, de unde ai aflat de HISMA?

— Am auzit vorbindu-se de ea la Tetuan în timpul războiului, am răspuns vag.

Nu era momentul să-i dau amănunte despre foarte vechile negocieri dintre Bernhardt și Serrano Suñer.

— Bernhardt, a continuat, a mituit o armată de turnători și caută mereu noutăți comerciale. Sperăm să nu afle nimic niciodată; de fapt, nici măcar nu stă la Madrid, ci pe coasta

de răsărit; se spune că Serrano Suñer însuși i-a plătit acolo o casă, drept mulțumire pentru serviciile aduse; nu știm dacă e adevărat sau nu. Ei bine, un ultim cuvânt, foarte important despre el.

— Vă ascult.

— Wolfram.

— Ce?

— Wolfram, a repetat. Un minereu de importanță vitală la fabricarea anumitor componente ale proiectilelor de artilerie pentru front. Credem că el negociază cu guvernul spaniol concesionarea unor mine din Galicia și Extremadura, ca să pună mâna pe mici zăcăminte, cumpărând direct de la proprietari. Mă îndoiesc că în atelierul dumatăle se va vorbi vreodată despre asemenea afaceri, dar, dacă auzi ceva, anunță-mă imediat. Ține minte: wol-fram. I se mai spune și tungsten. Ți-am notat aici, la capitolul Bernhardt, a adăugat, arătând cu degetul pe document.

— Am să țin minte.

Am mai aprins câte o țigară.

— Ei bine, să trecem acum la ceea ce trebuie evitat. Ai obosit?

— Deloc. Continuați, vă rog.

— În ce le privește pe cliențe, trebuie să eviți cu orice preț un anumit grup: funcționarele din serviciile naziste. Le recunoști ușor: arată bine și-s arogante, machiate, parfumate, îmbrăcate atrăgător. În realitate, au rang social și calificare profesională inferioare, dar salarii astronomice pentru Spania de azi, pe care fac tot ce pot pentru a le cheltui ostentativ. Soțiile șefilor naziști le disprețuiesc, iar ele, în ciuda îngâmfării afișate, abia dacă tușesc în fața superiorilor. Dacă dau buzna în atelierul dumatăle, scapă de ele fără menajamente; nu-ți sunt de folos, ți-ar alunga clientela pe care ți-o dorești cu adevărat.

— Am să fac cum spuneiți, nu vă faceți griji.

— Referitor la aparițiile publice, nu te sfătuim să vii în localuri precum Chicote, Riscal, Casablanca sau Pasapoga. Sunt pline de *nouveaux riches*, speculanți, venetici ai regimului, oameni din lumea spectacolului - tovărășii prea puțin recomandabile în situația dumatăle. Pe cât posibil, limitează-te la hotelurile pe care ți le-am recomandat, la Embassy și la alte locuri sigure, cum sunt clubul Puerta de Hierro și cazinoul. Și, firește, dacă izbutești să fii invitată în reședințe private, la cine sau petreceri cu germani, acceptă pe loc.

— Așa voi face, am încuviințat.

Nu i-am spus cât de mult mă îndoiam că cineva mă va invita vreodată să merg în acele locuri.

S-a uitat la ceas, iar eu l-am imitat. Se întunecase, ne învăluia presimțirea amurgului. În jur, nici un zgomot; în încăperea neaerisită domnea un miros dens. Era trecut de șapte seara, eram împreună de la zece dimineața; Hillgarth părea să împrăște informații cu furtunul, iar eu le absorbeam prin toți porii, cu urechile, nasul și gura gata să aspire cel mai mic detaliu, mestecam și înghițeam date, pentru ca și ultimul milimetru al trupului să asimileze cuvintele lui. Cafeaua se terminase de mult, chiștoacele țigărilor zăceau în scrumieră.

— Ei bine, terminăm, a anunțat. Mai am doar câteva recomandări. Întâi, un mesaj al doamnei Fox. M-a rugat să-ți sugerez ca, atât în public cât și în croitorie, să fii îndrăzneată, curajoasă sau pur și simplu absolut elegantă. Te sfătuiește să te detașezi de orice e convențional și, mai ales, să nu te poticnești la mijlocul drumului, căci riști ca marile doamne ale regimului să-ți dea năvală în atelier ca să caute taioare sobre pentru a merge duminica la liturghie, cu soțul și copiii.

Am zâmbit. Rosalinda era genială chiar și în absență.

— Venind de la cine vine, am să urmez orbește acest sfat, am spus.

— Și, în sfârșit, sugestiile noastre. Unu: citește presa, urmărește zilnic situația politică spaniolă și internațională, chiar dacă ești conștientă că toate informațiile sunt indirect adresate taberei germane. Doi: nu te pierde niciodată cu firea, intră în rol și fii convinsă că ești ceea ce ești, nimic mai mult. Acționează fără teamă și sigură de tine; nu-ți putem oferi imunitate diplomatică, dar îți garantez că, orice s-ar întâmpla, vei fi ocrotită negreșit. Și trei: fii extrem de precaută în viața privată. O femeie singură, frumoasă și străină va fi foarte atrăgătoare pentru cuceritorii și oportuniștii de orice teapă. Nu-ți poți închipui câte date confidențiale

au „scăpat” iresponsabil unii agenți neglijenți în momente de pasiune. Fii în gardă și, te rog, nu împărtăși nimănui nimic, dar absolut nimic din tot ce-ai auzit.

— N-am s-o fac, vă asigur.

— Perfect. Avem încredere în dumneata și sperăm că-ți vei duce satisfăcător misiunea la bun sfârșit.

A început să strângă hârtiile și să-și facă ordine în servietă. Sosise clipa de care mă temusem întreaga zi: se pregătea de plecare, și abia mă abțineam să nu-l rog să rămână cu mine, să-și continue instrucțiunile, să nu mă lase atât de repede să-mi iau zborul. Dar nu mă mai privea și nu-și dădea seama ce simțeam. Se mișca în ritmul în care își înșirase frazele, rând pe rând, în ceasurile scurse: repede, direct, metodic, intrând profund în flecare chestiune, fără a se pierde nici o clipă în banalități. Punând ultimele lucruri în servietă, mi-a făcut recomandările finale.

— Amintește-ți ce ți-am spus despre dosare: studiază-le și distruge-le imediat. Cineva te va însoți acum până la o ieșire laterală; aproape de ea te așteaptă mașina care te va duce acasă. Ai aici biletul de avion și bani pentru primele cheltuieli.

Mi-a dat două plicuri. Primul, subțire, conținea biletul de avion pentru Madrid. Al doilea, gros, era plin cu un teanc de bancnote. Continua să vorbească, închizându-și cu îndemânare servieta.

— Banii îți vor acoperi cheltuielile inițiale. Șederea în Palace și chiria noului atelier le plătim din conturile noastre; totul e aranjat, ca și salariile fetelor care vor lucra pentru dumneata. Câștigurile pe care le vei obține din croitorie sunt ale dumatiale. Dar, dacă vei avea nevoie de mai mulți bani cash, anunță-ne repede: avem un cont pentru asemenea operațiuni, nu există nici o problemă de finanțare.

Și eu eram gata de plecare. Strângeam cu putere dosarele la piept, îmbrățișându-le ca pe copilul pierdut cu ani în urmă, ca și cum n-ar fi fost, claie peste grămadă, datele rețelei de dușmani. Dând ascultare unei porunci lăuntrice, inima îmi rămăsese la loc și nu-mi urcase în gât, amenințând să mă sufoc. Ne-am ridicat, în sfârșit, de la masa pe care nu mai rămăsese decât ceea ce părea a fi rămășițele inocente ale unei lungi după-amieze: cești goale, o scrumieră plină și două scaune mutate din loc. Părea că acolo avusese loc doar o discuție plăcută între doi prieteni care, sporovăind destins între două țigări, se puneau la curent cu ce se mai petrecuse în viața lor. Dar domnul Hillgarth și cu mine nu eram prieteni. Și pe nici unul din noi nu îl interesa nici trecutul, nici prezentul celuilalt. Ci doar viitorul.

— Un ultim detaliu, mi-a atras atenția.

Eram pe punctul să ieșim, el era deja cu mâna pe clanță. Și-a retras-o și m-a privit fix pe sub sprâncenele dese. Deși stătuserăm acolo atât de mult, arăta ca la prima oră a dimineții:

nodul cravatei era perfect, manșetele cămășii ieșeau impecabile din mâneci, flecare fir de păr era la locul lui. Fața continua să-i fie impasibilă, nici prea încordată, nici prea destinsă. Imaginea perfectă a celui care se poate descurca, stăpân pe sine în orice situație. A coborât glasul până la o șoptă răgușită.

— Nu mă cunoști, nu te cunosc. Nu ne-am văzut niciodată. Cât privește aderarea dumatiale la Serviciul Secret britanic, începând de acum, pentru

noi nu mai ești nici cetățeană spaniolă Sira Quiroga, nici cetățeană marocană Arish Agoriuq, ci doar agentul special SOE cu nume de cod Sidi și bază de operațiuni în Spania. Cea mai puțin convențională dintre cele mai recente achiziții, dar, fără îndoială, unul dintre ai noștri.

Mi-a întins mâna. Fermă, rece, sigură. Cea mai fermă, cea mai rece, cea mai sigură pe care o strânsesem vreodată în viața mea.

— Mult noroc, agent. Rămânem în legătură.

40

Nimeni, cu excepția mamei, n-a știut adevăratele motiv ale plecării mele neprevăzute. Nici clientele, nici chiar Felix și Candelaria; pe toți i-am dus de nas, vorbind despre o călătorie la Madrid, pentru a goli vechea locuință și a pune la punct una-alta. Mai târziu, mama urma să inventeze treptat minciunile cu care să-mi justifice absența îndelungată: noi afaceri, o stare proastă, poate un logodnic. Nu credeam că ar fi putut cineva să bănuiască vreo intrigă sau să facă vreo legătură; deși drumurile și transporturile erau acum pe deplin operative, contactele fluide între capitala Spaniei și nordul Africii continuau să fie foarte limitate.

Am vrut, totuși, să-mi iau rămas-bun de la prieteni și să le cer fără cuvinte să-mi ureze noroc. De aceea, în ultima duminică am dat o masă. A

venit Candelaria, gătită în felul ei ca o mare doamnă, cu un coc „trăiască Spania” dat cu fixativ, un colier de perle false și rochia nouă pe care i-o cususem cu o săptămână în urmă. Felix a trecut coridorul împreună cu mama lui, n-a fost chip să scape de ea. A fost cu noi și Jamila; aveam să-i duc dorul ca unei surori mai mici. Am toastat cu vin și sifon și ne-am luat la revedere cu sărutări sonore și sincere urări de drum bun. Abia când am închis ușa în urma tuturor am devenit conștientă de cât urma să le simt lipsa.

Cu comisarul Vázquez am folosit aceeași șmecherie, dar imediat mi-am dat seama că nu ținea. Cum să-1 înșel, dacă îmi cunoștea nu doar toate datoriile neplătite, ci și groaza ce mă cuprindea când trebuia să-1 înfrunt? Numai el a simțit ceva ascuns în călătoria mea inocentă, ceva despre care nu puteam vorbi. Nici cu el, nici cu nimeni. Poate că de aceea n-a vrut să cerceteze misterul. De fapt, abia dacă a zis ceva; s-a mărginit, ca întotdeauna, să mă dinamiteze din priviri, sfătuindu-mă să am grijă. M-a însoțit apoi până la ieșire, servindu-mi de paravan în fața balelor înfierbântate ale subordonaților lui. Ne-am despărțit în ușa comisariatului. Până când? Nici unul din noi nu știa. Poate nu pentru mult timp. Poate pentru totdeauna.

Pe lângă materiale și instrumente de cusut, am cumpărat multe reviste și câteva piese de artizanat marocan, sperând să dau atelierului madrilen un aer exotic în acord cu noul nume și presupusul meu trecut de prestigioasă croitoreasă din Tanger. Tăvi de aramă bătută, lămpi cu cristale în mii de culori, ceainice de argint, câteva piese de ceramică și trei covoare mari, berbere. O bucată din Africa pe harta Spaniei istovite.

Când am pășit întâia oară în apartamentul mare din Strada Nuñez de Balboa, totul era gata și mă aștepta. Pereții de un alb satinat, podeaua de stejar recent lustruit. Așezarea, urbanizarea și ordinea erau replica la scară mare a casei din Strada Sidi Madri. În prima zonă erau trei saloane care comunicau între ele, cu o suprafață de trei ori mai mare decât în cealaltă casă. Tavanele erau infinit mai înalte, balcoanele mai senioriale. Am deschis unul, dar n-am zărit muntele Dersa, nici masivul Gorgues, în văzduh n-am simțit aroma florilor de portocal și iasomie, după cum n-am văzut var pe pereții vecini și n-am auzit glasul muezinului chemând din moschee la rugăciune. Am închis ușa în grabă, nelăsând dorul să intre. Și am mers mai departe. În ultima dintre cele trei încăperi principale erau sulurile cu țesături de la Tanger, un vis din cupoane de șantung de mătase, *guipure*, muselină și sifon în toate nuanțele imaginabile, de la amintirea nisipului de pe plajă până la roșu aprins și coraiuri sau toate tonurile de albastru, între cerul unei dimineți de vară și marea agitată dintr-o noapte cu furtună. Camerele de probă păreau duble, datorită oglinzilor impunătoare, cu rame din marchetărie poleită cu aur. Aidoma celui din Tetuan, atelierul din Madrid era în mijlocul casei, dar mult mai mare. O masă uriașă de croit, scânduri de călcat, manechine nude, mosoare și instrumente, nimic deosebit. În fund, camera mea: imensă, excesivă, de zece ori mai mare decât aveam nevoie. În toate am simțit imediat mâna Rosalindei. Numai ea știa cum lucram, cum îmi organizam casa, lucrurile, viața.

În tăcerea noii locuințe, mi-a bătut iar la ușa conștiinței întrebarea care mă obseda de vreo două săptămâni. De ce, de ce, de ce? De ce acceptasem toate acelea, de ce pornisem într-o aventură incertă și străină, de ce? Încă nu aveam un răspuns. Sau, cel puțin, unul limpede. Poate din loialitate față de Rosalinda. Poate fiindcă îmi închipuisem că le-o datoram mamei și patriei. Poate pentru nimeni, ci doar pentru mine. Cert era că spusese „da”, așa că trebuia să merg înainte : pe deplin conștientă, hotărâtă să abordez misiunea cu hotărâre, fără șovăieli, rețineri și incertitudini. Și iată: intrasem în pielea inexistentei Arish Agoriuq, hoinăream prin casa ei, mergeam pe scară în jos, bocănind puternic din tocuri, purtam haine cu mare stil și eram gata să fiu cea mai falsă croitoreasă din întregul Madrid. Simțeam vreo teamă? Da, toată teama din lume mi se adunase în stomac. Dar o țineam la respect. O dominam. Era la ordinele mele.

Primul mesaj mi l-a adus portarul clădirii. Fetele din serviciul meu soseau a doua zi de dimineață. Dora și Martina, prima mai mare cu doi ani, au venit împreună. Semănau și nu prea. Dora era mai bine făcută, Martina mai interesantă. Dora mai isteasă, Martina mai blândă. Mi-au plăcut amândouă. Dar mi-au displicut hainele mizere, fețele pe care li se citeau foamea cronică și firea retrasă. Din fericire, toate și-au găsit curând soluția. Le-am luat măsuri și, în scurtă vreme, am lucrat câte două uniforme elegante pentru fiecare: au fost primele beneficiare ale țeșăturilor din Tanger. Cu doar câteva bancnote din plicul lui Hillgarth, le-am trimis în Piața La Paz să-și caute de-ale gurii. — Și ce să cumpărăm, domnișoară? au întrebat cu ochii cât strachina. — Ce găsiți, se spune că nu se găsesc prea multe. Ce-o să vedeți, nu mi-ați spus că știți să gătiți? Ce mai, cumpărați.

Firea retrasă li s-a schimbat mai greu. Ce le speria, ce le făcea atât de introvertite? Totul. Munca pentru o străină din Africa, cum mă credeau, edificiul impunător unde locuiam, teama că nu se vor descurca într-un atelier de croitorie sofisticat. Dar, puțin câte puțin, s-au obișnuit cu viața nouă: cu casa și rutina cotidiană, cu mine. Dora, cea mare, avea talent la croitorie și curând a început să mă ajute. Martina, în schimb, semăna cu Jamila și cu mine când eram tânără: lubea strada, comenzile și tot acel du-te-vino neîntrerupt. Țineau casa împreună, erau eficiente și discrete, fete bune, cum se zicea pe atunci. Au pomenit o dată și de Beigbeder; nu le-am spus nicicând că-l cunoșteam. Li spuneau Don Juan. Și-l aminteau cu duioșie ; îl asociau cu Berlinul, cu un trecut din care păstrau amintiri tulburi și rămășițe ale limbii.

Totul a decurs după speranțele lui Hillgarth. Sau aproape. Au apărut primele clientele, unele așteptate, altele nu. Sezonul la deschis frumoasa Gloria von Fürstenberg, maiestuoasă, cu părul negru împletit în cozi groase ce formau pe ceafă un soi de coroană neagră de zeiță aztecă. Când mi-a văzut cupoanele, ochii ei mari au aruncat scânteii. Le-a privit, le-a pipăit și le-a apreciat, a întrebat de prețuri, a pus repede câteva deoparte și a încercat efectul altora pe propriu-i trup. Dintre cele cu prețuri moderate, a ales cu mâini pricepute unele care o avantajau. A răsfoit cu pricepere și revistele, oprindu-se la ce se potrivea trupului și stilului ei. Mexicana cu nume nemțesc știa perfect ce voia, așa că nu mi-a cerut nici un sfat, dar

nici eu nu m-am obosit să-i dau. S-a oprit, în cele din urmă, la o tunică din organza ciocolatie de mătase și un pardesiu dintr-o stofă cu șiruri orizontale. În prima zi, a venit singură și am vorbit în spaniolă. La prima probă, și-a adus o prietenă, Anka von Fries, care mi-a comandat o rochie lungă din *crepe* Georgette și o capă de catifea rubinie, tivită cu pene de struț. De cum le-am auzit vorbind în germană, am avut nevoie de Dora. Bine îmbrăcată, bine hrănită și bine pieptănată, tânăra nu mai era nici măcar umbra vrăbiei sperioase sosite împreună cu sora ei cu doar câteva săptămâni în urmă; devenise o asistentă zveltă și tăcută, ce lua notă mental de tot ce-i capta auzul și ieșea după câteva minute pe ascuns, ca să transcrie amănuntele într-un caiet.

— Îmi place să țin la zi jurnalul complet al tuturor clientelor, le-am informat. Vreau să pricep ce spun, ca să știu unde merg, cu cine se văd și ce planuri au. Astfel, e probabil câștig noi clienți. Eu sunt atentă la ce spun în spaniolă, cele care vorbesc germana cad în sarcina ta. Dora nu s-a arătat uimită de urmărirea îndeaproape a clientelor. E posibil să-și fi spus că era ceva rezonabil și obișnuit într-o asemenea afacere, atât de nouă pentru ea. Dar nu era; nu era deloc. Nu era normal să notezi silabă cu silabă numele, funcțiile, locurile și datele care zburau de pe buzele clientelor, dar noi făceam asta zilnic, cu hărnicie și metodă, ca niște eleve conștiincioase. Seara, reciteam însemnările mele și ale Dorei, alegeam informațiile care ni se păreau interesante, le sintetizam în fraze scurte și, la urmă, le transcriam invers în semnele alfabetului morse, adaptând liniile lungi și scurte la liniile drepte și ondulate ale tiparelor care nu aveau să facă parte niciodată din vreun veșmânt. Foilor de hârtie cu notele manuscrise le dădeam în fiecare dimineață foc cu un chibrit. Nu mai rămânea nici o literă din cele scrise, iar locul manuscrisului făcut cenușa îl lua un teanc de mesaje ascunse pe conturul unui rever, al unui cordon sau al unei plăci.

Mi-a fost clientă și baroneasa de Petrino, soția puternicului atașat de presă Lazar: infinit mai puțin spectaculoasă decât mexicana, dar cu mult mai mulți bani. A ales țesături mai scumpe și nu și-a refuzat nici un capriciu. A adus noi clienți, două nemțoaice și o ungueroaică. Săptămâni la rând, salonul meu a fost centrul vieții lor sociale, cu o amescătură de limbi drept fond. Am învățat-o pe Martina să facă ceai în stil arăbesc, cu menta pe care o plantasem în ghivecele de lut puse pe pervazul ferestrei de la bucătărie. Dar și să umble cu ceainicele, să toarne grațios lichidul clocotit în mici păhărele cu suport din filigran de argint și chiar să-și machieze ochii cu khol, și i-am cusut un caftan din atlas de culoarea gardeniei, transformând-o într-o apariție exotica. Devenise dublul Jamilei mele în altă țară, ca s-o simt mereu lângă mine.

Totul mergea bine, uimitor de bine. În noua-mi viață, eram pe deplin sigură de mine, intram ferm în cele mai elegante locuri. Cu cliențele afixam aplomb și hotărâre, la adăpostul armurii făurite din fals exotism. Îmbinam cu nerușinare vorbe franțuzești și arăbești; poate că spuneam multe prostii, căci repetam adesea expresii reținute pe străzile din Tanger și Tetuan, dar al căror sens și uz exacte le ignoram. În acel limbaj poliglot, pe cât de fals pe atât de aiurit, mă străduiam să nu-mi scape vreo rafală din engleza de doi bani prinsă de la Rosalinda. La adăpostul condiției de străină nou-sosită îmi ascundeam oportun slăbiciunile și evitam zonele

tulburi. Nimănui nu părea să-i pese, totuși, de originea mea; le păsa de țesăturile aduse și de tot ce puteam să fac cu ele. În atelier, clientele tăifăsuiau și păreau să se simtă în largul lor. Sporovăiau între ele și cu mine despre tot ce făceau și urmau să facă, despre prieteni, soți, amanți. Între timp, Dora și cu mine lucram fără preget: foloseam materialele, modelele și măsurile pe față; doar notițe luam pe la spate. Nu știam dacă tot ce transcriam zilnic era sau nu valoros pentru Hillgarth și ai lui, dar, înainte de a mă coafa, lăsam, pentru orice eventualitate, sulul cu tipare în dulapul știut. Sâmbăta, vizitam Prado, minunându-mă de tot ce vedeam atât de mult, încât uneori aproape uitam că aveam de făcut ceva mai important decât să mă extaziez în fața picturilor. Cu plicurile pline cu tipare codificate n-am avut nici cel mai mic incident; totul funcționa atât de bine, încât nu aveam emoții. Mapa mi-o lua întotdeauna același tip chel și slab care îmi direcționa probabil mesajele, deși nu schimba cu mine nici cel mai mic gest complice.

leșeam uneori, nu prea mult. Am fost de câteva ori la Embassy, la ora aperitivului. L-am remarcat din prima zi pe căpitanul Hillgarth, de departe, pe când bea un whisky cu gheață în mijlocul unui grup de compatrioți. Și el m-a observat imediat, firește. Dar numai eu am știut: nici un mușchi nu i s-a clintit când am intrat. Mi-am ținut geanta strâns în mâna dreaptă și ne-am prefăcut că nu ne vedem. Am salutat vreo două cliențe, care mi-au lăudat în gura mare casa de modă; am băut un cocteil cu ele, am fost ținta privirilor admirative ale câtorva domni și, din falsul turn de paza al cosmopolitismului, am privit pe ascuns lumea din jur. Stil, frivolitate și bani risipiți între barul și mesele unui mic local amplasat pe colț, decorat fără cea mai mică ostentația. Erau domni cu costume din cele mai bune țesături de lână, alpaca și tweed, militari cu svastica pe braț sau uniforme străine, necunoscute mie, având numeroase galoane și stele cu multe colțuri pe manșete. Erau și doamne foarte elegante cu costume *deux-pieces* și coliere din trei șiruri de perle cât aluna, cu rujul impecabil pe buze, purtând caschete, turbane și pălării divine pe o coafură perfectă. Se purtau conversații în diferite limbi, se râdea discret și se auzea clinchetul cristalurilor ciocnindu-se unul de altul. În aer simțeam ușoare urme de parfum Patou și Guerlain și fumul a mii de țigarete blonde, care îmi dădeau senzația celui mai monden *savoir etre*. În acea ambianță de pură sofisticare fără stridențe, războiul spaniol recent încheiat și conflictul brutal care nimicea Europa păreau din altă galaxie.

Într-un colț al tejghelei, dreaptă și demnă, salutând atent clienții în timp ce supraveghea drumurile neobosite ale chelnerilor, am zărit o persoană despre care am presupus că era proprietara localului, Margaret Taylor. Hillgarth nu-mi vorbise despre colaborarea lor, dar nu mă îndoiam că aceasta ori mai mult decât un simplu schimb de favoruri între stăpânii unui local și un client obișnuit. Îi înmâna socoteala unui ofițer nazist în uniformă neagră, cu brasardă cu svastica și cizme care luceau ca oglinda. Străina cu aer auster și distinis totodată, care trebuia să fie trecută bine de patruzeci de ani, era, fără îndoială, încă o piesă din roata clandestină pe care atașatul naval britanic o pusese în mișcare în Spania. N-am putut vedea dacă ea și căpitanul Hillgarth au schimbat vreo privire, dacă și-au transmis vreun mesaj mut. I-am privit din nou cu coada ochiului înainte de a pleca. Ea vorbea discret cu un chelner tânăr cu jachetă albă, căruia părea să-i

dea instrucțiuni. El era tot la masa lui și asculta cu interes ce-i povestea un prieten. Tot grupul din jurul său părea să fie atent la spusele unui tânăr mai dezinvolt decât ceilalți. De departe, l-am urmărit cum gesticula, imitând probabil pe cineva. În cele din urmă, cu toții au izbucnit în hohote și l-am auzit pe atașatul naval râzând cu poftă. Poate că a fost doar imaginația mea, dar, pentru o miime de secundă, mi s-a părut că privirea i se oprise asupra mea și că-mi făcuse cu ochiul.

Toamna învăluia Madridul, iar numărul clientelor mele era în creștere. Încă nu primisem flori sau bomboane, nici de la Hillgarth, nici de la alții. Dar nu aveam chef. Nici timp. Căci, dacă ceva începea să-mi lipsească pe atunci, acesta era timpul. Noua mea casă de modă era tot mai populară și se vorbea despre spectaculoasele mele țesături. Numărul comenzilor creștea zi de zi, începeam să nu mai fac față; am început să amân comenzi și să distanțez prolific.

Trudeam mult, din greu, mai mult ca niciodată în viață. Mă culcam noaptea târziu, lucram până în zori, abia dacă mă mai odihneam; erau zile când nu mi scoteam centimetrul de la gât până nu ajungeam în pat. În micuța mea casetă cu valori, banii intrau constant; mă interesau atât de puțin, încât nici nu mă osteneam să-i număr. Ce diferit era totul față de vechiul atelier! Mi-aduceam uneori aminte de începuturile din Tetuan. De nopțile când număram bancnotele una câte una și de cum socoteam îngrijorată, în odaia din Strada Sidi Mândri, cât îmi mai rămânea până la plata completă a datoriei. De Candelaria, când se întorcea după cursa făcută pe la casele de schimb ale evreilor, cu un sul de lire sterline ascuns între sâni. De bucuria aproape copilărească cu care împărțeam banii între noi: Juma' ție, juma' mie, și niciodată, sufletețul meu, să nu ducem lipsă de bani", spunea contrabandista în fiecare lună. Păreau să mă despartă veacuri de lumea aceea, deși nu trecuseră decât patru ani. Patru ani cât patru veșnicii. Unde era, oare, acea Sira căreia o fetiță maură îi tăiase părul cu foarfecele de croitorie în bucătăria pensiunii de pe Strada Luneta, unde erau, oare, pozele pe care le studiasem atât de mult în oglinda crăpată a gazdei mele? Pieriseră printre jupoanele timpului. Acum mă pieptănam în cel mai bun salon din Madrid, iar gesturile dezinvolve erau mai ale mele chiar decât propriile-mi măsele.

Lucram din greu și câștigam mai mulți bani decât visasem vreodată să obțin prin propriile eforturi. Aveam prețuri mari și primeam mereu bancnote de o sută de pesete, cu chipul lui Cristofor Columb, și de cinci sute, cu al lui don Juan de Austria ¹. E adevărat, câștigam bine, dar la un moment dat n-am mai făcut față și a trebuit să-i comunic lui Hillgarth printr-un tipar de bretea. În acea sâmbătă, ploaia răpăia pe Muzeul Prado. Priveam extaziată picturi

Velázquez și Zurbarán, iar necunoscutul de la garderobă mi-a luat mapa și, odată cu ea, plicul cu unsprezece mesaje care, ca întotdeauna, aveau să ajungă neîntârziat la atașatul naval. Zece dintre ele erau scurte informații convenționale conform înțelegerii. „Cină ziua 14 reședință Walter Bastian ² Strada Serrano. Vine familia Lazar. Soții Bodemueller merg San Sebastián săptămâna viitoare. Soția Lazar critică Arthur Dietrich ³ asistent soț. Gloria Fürstenberg, Anka Fries vizită consul german Sevilla sfârșit octombrie.

Săptămâna trecută sosit tineri Berlin, tras Ritz, primiți, pregătiți Friedrich Knappe ⁴. Soț Frau Hahn nu place Kütschmann. Himmler sosește Spania 21 octombrie, guvern, nemți pregătesc primire grandioasă. Clara Stauffer ⁵ adună bunuri soldați nemți acasă Strada Galileo. Cină club Puerta Hierro dată incert!

1. Don Juan de Austria (1545-1578), fiul natural al împăratului Carlos al V-lea, crescut la Curtea Spaniei, a fost recunoscut de regele Felipe al II-lea (fiu legitim și moștenitor al tronului) în conformitate cu testamentul patern, dar nu a primit onorurile de infante pe care le-a pretins de nenumărate ori. Guvernator al Țărilor de Jos și militar strălucit, a trecut de partea dușmanilor regelui. În 1578, a obținut ultima victorie militară, a căzut în dizgrație și a murit în circumstanțe neelucidate.
2. Walter Bastian, spion german, directorul agenției de presă Transocean, a contribuit masiv la răspândirea propagandei naziste în Spania.
3. Arthur Dietrich a fost unul dintre șefii naziști din Madrid.
4. Friedrich Knappe Ratey, alias Federico, spion militar.
5. Clara, fiica lui Conrad Stauffer (industriaș stabilit în Spania la sfârșitul secolului al XIX-lea ca manager al celebrei fabrici de bere Mahou), a fost Secretară pentru Presă și Propagandă a Secției de Femei a Falangei. După victoria aliaților, a procurat acte false și a acordat asistență la peste 800 de fugari, printre care și unul dintre cei mai buni prieteni ai săi, Otto Skorzeny, pe care i-a ajutat să fugă din Spania.

participă conți Argillo ¹. Häberlein ² prânz conac Toledo, Serrano Suñer, marchiza Llanzol". Ultimul mesaj, diferit de acestea, era ceva mai personal: „Prea multă muncă. Fără timp pentru tot. Mai puține clienți sau caut ajutor. Rog informați".

A doua zi de dimineață, la ușă mi-a sosit un frumos buchet de gladiole albe. Le aducea un băiat în uniformă gri, pe a cărui șapcă era brodat numele florăriei: Bourguignon. Am citit mai întâi cartea de vizită: „Gata mereu să-ți împlinesc dorințele". Și o zmângălitură drept semnătură. Am râs : nu mi-1 închipuiam pe Hillgarth renunțând la răceala-i obișnuită pentru a scrie acea frază ridicol de dulceagă. Am dus buchetul în bucătărie și am desfăcut funda cu care erau legate florile; am rugat-o pe Martina să le pună în apă, apoi m-am închis în dormitor. Mesajul a apărut imediat dintr-un șir discontinuu de linii scurte și lungi. „Angajează persoană mare încredere, fără trecut roșu, neimplicată politic."

Ordin primit. Iar în spatele lui, nesiguranța.

1. Conte de Argillo, cuscru al lui Franco a fost omul de paie al naziștilor, care au deschis pe numele lui (conform cărții lui Carlos Collado Seidel, *España, refugia nazi*) o serie de firme germane în Spania, printre care Somar, pentru exploatarea zăcămintelor de wolfram.
2. Consilier al Ambasadei germane din Madrid.

A deschis ușa, iar eu n-am zis nimic; doar am privit-o, deși abia mă abțineam s-o îmbrățișez. M-a măsurat, nelămurită, cu privirea. Și mi-a căutat ochii, dar e posibil

ca, din pricina micii voalete de la pălărie, să nu-i fi putut vedea.

— Vă ascult, doamnă, mi-a zis în cele din urmă.

Era mai subțirică. I se citea pe față trecerea anilor. La fel de mărunță, dar mai slabă și mai bătrână. Am zâmbit. Tot nu mă recunoștea.

— Vă aduc complimente din partea mamei, doña Manuela. E în Maroc, s-a reapucat de cusut.

M-a privit uimită, fără să priceapă. Era la fel de îngrijit îmbrăcată ca întotdeauna, dar părul nu-i mai era vopsit de câteva luni, iar taiorul închis la culoare de pe ea avea deja câteva ierni.

— Sunt Sira, doña Manuela. Micuța Sira, fiica lui Dolores, calfa.

M-a privit iar, de sus în jos, de jos în sus. M-am aplecat până la nivelul ei și am ridicat voaleta pălăriei, ca să-mi poată vedea fața mai bine.

— Sfântă Fecioară a iubirii preacurate! Sira, fetița mea, ce bucurie! a exclamat în cele din urmă.

M-a îmbrățișat și s-a pornit pe plâns, iar eu am încercat să nu mă molipsesc.

— Intră, fetițo, intră, nu sta în ușă, a zis când, în sfârșit, și-a putut stăpâni emoția. Dar ce elegantă ești, nici nu te-am recunoscut. Intră, intră în salon, spune-mi ce faci la Madrid, cum îți merge, ce face maică-ta.

M-a dus în salon, iar dorul și-a arătat din nou fața. Câți Regi Magi¹ așteptasem în copilărie acolo, în salon, ținând-o pe mama de mână, cu câtă emoție încercam să ghicesc ce dar era pentru mine în casa donei Manuela! Îmi aminteam casa ei din Strada Santa Engracia ca pe un apartament mare și opulent; nu chiar ca acela din Strada Zurbano, unde își instalase atelierul, dar infinit mai puțin modest ca al nostru, din Strada Redondilla. De astă dată, în schimb, am simțit că amintirile din copilărie distorsionau realitatea. Căci apartamentul în care doña Manuela locuia singură de când se știa nu era nici mare, nici opulent. Era doar o locuință medie, prost compartimentată, rece, întunecoasă, plină de mobile sumbre și draperii uriașe din catifea ofilită, care abia lăsau să intre lumina; un apartament obișnuit, cu pete de la infiltrații, unde tablourile erau simple poze decolorate, iar în colțuri zăceau niște covorașe croșetate veștede.

— Stai jos, fetițo, stai jos. Vrei să bei ceva? Iți fac o cafeluță? Ei, nu-i chiar cafea, doar cicoare prăjită, știi ce greu se face rost de mâncare acum, dar cu puțin lapte îi mai schimb gustul, deși zi de zi e tot mai apă chioară, ce să-i faci?! Zahăr n-am, că i-am dat cartela de alimente unei vecine, pentru copii; la vârsta mea, mi-e egal... Am întrerupt-o, luând-o de mână.

— Nu vreau nimic, doña Manuela, nu vă deranjați. Vreau doar să vă văd și să vă întreb ceva.

— Spune, atunci.

— Mai lucrați ?

— Nu, fetiço, nu. De când am închis atelierul în 1935, n-am mai cusut. Câte ceva mic, din întâmplare, pentru prietene iau pentru că am promis, dar nimic altceva. Dacă nu greșesc, îmi amintesc că rochia ta de mireasă a fost ultimul lucru important pe care l-am cusut, și, fii atentă, la sfârșit...

Am preferat să ocolesc ceea ce-mi evoca și n-am lăsat-o să termine.

1. Sosirea Regilor Magi, pe 6 ianuarie, când copiii primesc daruri, asemenea micului Isus, este sărbătorită cu mult fast, emoție și bucurie de catolicii din Spania.

— Și n-ați vrea să veniți să lucrați cu mine ?

A tăcut câteva clipe, deconcertată.

— Să lucrez iar, spui? Să revin la cusut, ca pe vremuri?

Am încuviințat zâmbind, încercând să adaug nițel optimism zăpăcelii ei. Dar nu mi-a răspuns imediat; întâi a schimbat vorba.

— Și mama ta? De ce vii la mine și nu coși cu ea?

— V-am spus că-i în Maroc. A venit acolo în timpul războiului, știați?

— Știam, știam, a șoptit, de parcă se temea să n-o audă pereții și să-i divulge secretul. A venit aici într-o seară, pe neașteptate, ca tine acum. Mi-a zis că totul era aranjat ca să plece în Africa, că tu erai acolo și izbutiseși cine știe cum s-o scoți din Madrid. Nu știa ce să facă, era speriată. Venise să-mi ceară un sfat și să afle cum mi se părea întreaga poveste.

De sub machiajul perfect n-am lăsat-o să vadă cât mă emoționau vorbele ei: nu crezusem că mama șovăise între a rămâne și a pleca.

— Eu i-am zis să plece, să plece cât mai repede cu putință, a continuat.

Madridul era un infern. Cu toții am suferit mult, fata mea, cu toții. Și cei de stânga, care luptau zi și noapte

ca să nu intre naționaliștii, și cei de dreapta, care doreau contrariul, ascunși, ca să nu fie descoperiți și duși la închisoare. Iar cei care, aidoma mamei tale și mie, nu țineam cu nici o tabără așteptam să ia sfârșit coșmarul și să trăim în pace. Nici nu aveam guvern și nimeni nu făcea nițică ordine în haosul ăla. Așa că am sfătuit-o să plece, să părăsească lumea noastră fără viață și să nu rateze șansa de a te regăsi.

Deși eram uluită, am decis să nu întreb nimic despre acea întâlnire din trecut. Venisem să-mi văd bătrâna maestră cu un plan pentru viitorul apropiat, așa că am decis să abordez subiectul.

— Mă bucur că ați încurajat-o, nu știți ce recunoscătoare vă sunt, doña Manuela, am răspuns. Îi merge foarte bine, e mulțumită, lucrează iar. Eu mi-am deschis un atelier la Tetuan, în 1936, la doar câteva luni după ce a început războiul. Acolo era liniște, și drept e că spaniolelor nu le ardea de petreceri și toalete, dar străinilor nici că le păsa de război. Și mi-au devenit clienți. După sosirea mamei, am reînceput să lucrăm împreună. Acum, am hotărât să revin la Madrid și să-mi deschid un nou atelier.

— Te-ai întors singură?

— Sunt de mult singură, doña Manuela. Dacă mă întrebați de Ramiro, povestea n-a ținut prea mult.

— Deci Dolores a rămas acolo fără tine? a întrebat, uimită. Dar a plecat tocmai ca să fie cu tine...

— Îi place Marocul: clima, atmosfera, viața potolită... Avem clienți foarte bune, și-a făcut și multe prietene. A preferat să rămână acolo. Mie, în schimb, îmi era dor de Madrid, am mințit. Așa că am hotărât împreună că eu voi veni și voi începe să lucrez aici și, când ambele ateliere vor funcționa din plin, vom hotărî ce să facem.

M-a pironit cu privirea câteva clipe cât o veșnicie. Avea pleoapele căzute și fața plină de riduri. Să fi avut șaiszeci și ceva de ani, poate că se apropia chiar de șaptezeci. Spatele gârbov și bătăturile de la degete trădau anii de trudă cu acul și foarfecele. Întâi, simplă cusătoreasă, apoi, calfă. Mai târziu, proprietara unei croitorii, în cele din urmă, marină fără navă, inactivă. Dar nu ajunsese la capăt, nici vorbă. Ochii vioi, mici, de culoarea măslinelor negre reflectau istețimea unei femei cu capul încă pe umeri.

— Nu-mi spui totul, nu-i așa, fetițo? m-a iscodit în cele din urmă.

„Șopârlă bătrână”, mi-am zis cu admirație. Uitasem ce isteță era.

— Nu, doña Manuela, nu vă spun tot, am recunoscut. Și n-o fac pentru că nu pot. Dar pot, în schimb, să vă povestesc o parte. La Tetuan am cunoscut oameni însemnați, care acum sunt influenți. M-au încurajat să vin la Madrid, să deschid un atelier și să cos pentru anumite clienți din lumea bună. Nu pentru doamne apropiate de regim, ci, mai ales, pentru străine și spaniole aristocrate și monarhiste, care cred că Franco uzurpă locul regelui.

— De ce ?

— De ce, ce?

— De ce vor prietenii tăi să coși pentru aceste doamne?

— Nu vă pot spune. Dar am nevoie să mă ajutați. Am adus țesături nemaipomenite din Maroc, iar aici materialele lipsesc aproape cu desăvârșire. Mi-a mers vestea și sunt celebră, dar am mai multe clienți decât mi-am închipuit și nu le mai pot face față de una singură.

— De ce, Sira? a repetat molcom. De ce coși pentru aceste doamne, ce urmăriți tu și prietenii tăi?

Am strâns ferm din buze, hotărâtă să nu scap nici o vorbă. Nu puteam. Nu trebuia. Dar o forță ciudată din stomac părea să-mi împingă vocea. De parcă doña Manuela era din nou șefă, iar eu nu eram decât o ucenică adolescentă, ca pe vremea când avea tot dreptul să mă întrebe de ce lipsisem o întreagă dimineață de la lucru doar ca să cumpăr trei duzini de nasturi de sidex din Piața Pontejos. Și au vorbit viscerele și trecutul meu.

— Cos pentru ele ca să aflu ce fac nemții în Spania. Iar informațiile le dau englezilor.

Nici n-am spus ultima silabă, că mi-am și mușcat buza de jos; fusesem imprudentă. Am regretat încălcarea făgăduielii făcute lui Hillgarth de a nu dezvălui nimic din ceea ce făceam, dar vorbisem deja și nu mai puteam da înapoi. M-am gândit să-i lămuresc situația, să adaug că pentru Spania era convenabil să rămână neutră și că noi nu puteam face față altui război; în fine, toate argumentele aduse și mie. Dar n-a fost nevoie, căci, înainte de a mai adăuga ceva, am zărit o sclipire ciudată în ochii doanei Manuela. O sclipire în ochi și un surâs în colțul gurii.

— Cu compatrioții donei Victoria Eugenia, fetiço, fă tot ce trebuie. Și spune-mi doar când trebuie să încep.

Am vorbit toată după-amiaza. Ne-am gândit cum să ne împărțim munca și a doua zi, la ora nouă dimineața, era la mine acasă. A acceptat cu mare drăgălășenie să ocupe un loc secundar în atelier. Faptul că nu trebuia să întâlnească nici o clientă a fost o ușurare pentru ea. Ne înțelegeam la perfecție, la fel cum făcuseră ani la rând mama și ea. Și-a ocupat noul post cu modestia oamenilor mari: a intrat în viața și ritmul meu, s-a înțeles bine cu Dora și Martina, a adus aportul unei experiențe și al unei energii pe care și-ar fi dorit-o multe femei cu treizeci de ani mai tinere. Mi-a acceptat fără nici o greutate șefia, liniile și ideile mai puțin convenționale, și-a asumat mii de sarcini mărunte pe care de atâtea ori le îndepliniseră micile croitorese angajate de ea. Reîntoarcerea la muncă după atâția ani de grea inactivitate a fost pentru ea un dar și, ca un rond de maci sub ploile din aprilie, a ieșit din zilele cenușii și a reînviat.

Cu doña Manuela la comanda ariergardei din atelier, zilele de muncă s-au mai liniștit. Împreună, am continuat să lucrăm ceasuri în șir, dar am putut, în sfârșit, să mă mișc fără grabă, bucurându-mă și de clipe libere. Am început să am o viață socială mai activă: clientele mă încurajau să asist la o mulțime de activități, dornice să mă arate ca pe marea descoperire a sezonului. Am acceptat să merg la un concert de fanfare militare germane în Parcul Retiro, la un cocteil dat de Ambasada Turciei, la o cină la Ambasada Austriei și la câteva prânzuri în locuri la modă. Au început să-mi dea târcoale trântorii: burlaci în trecere, soți burtoși care puteau întreține trei ibovnice odată sau diplomați pitorești din ținuturile cele mai exotice. Scăpăm de ei după trei pahare și un dans ; numai de un bărbat nu aveam nevoie în viață.

Dar n-au fost doar petreceri și plăceri, nici vorbă. Doña Manuela îmi făcea zi de zi viața mai ușoară, dar nu cu ea a sosit liniștea definitivă. La puțin timp după ce-mi luase de pe umeri greutatea muncii de una singură, alt nor negru s-a profilat în zare. Simplul fapt de a putea străbate străzile cu mai puțină grabă și de a slăbi ritmul în care plecam și veneam mi-a îngăduit să percep ceva ce nu mai văzusem până atunci, ceva în legătură cu care Hillgarth mă avertizase în lunga după-amiază petrecută împreună la Tanger. Într-adevăr, am remarcat că eram urmărită. Poate că o făceau de mai mult timp și, din cauza grabei, nu observasem. Poate că era ceva nou, care coincidea, din pură întâmplare, cu venirea doanei Manuela la Chez Arish. Fapt e că în viață părea să-mi fi intrat o umbră. Intermitentă, nici zilnică, nici completă; de aceea mi-a și venit greu, probabil, să fiu pe deplin conștientă de apropierea ei. La început, mi-am zis că totul era doar o glumă a închipuirii mele. Era toamnă, Madridul era plin de bărbați cu pălărie și pardesie cu gulerul ridicat. De fapt, imaginea bărbatului era întru totul banală după războiul civil, și sute de replici ale ei, aproape identice, umpleau zilnic străzi, birouri, cafenele. Cel care, cu fața întoarsă, se oprise odată cu mine ca să traverseze Paseo de la Castellana nu avea de ce să fie unul și același cu cel care, două zile mai târziu, se prefăcuse că se oprește pentru a da de pomană unui orb în zdrențe, în timp ce eu priveam niște pantofi în vitrina unui magazin. Nu exista nici un motiv serios pentru ca pardesiul lui să fie

același cu al celui ce mă urmărise într-o sâmbătă până la intrarea în Muzeul Prado. Sau pentru că al lui să fie spatele ascuns pe furiș în spatele unei coloane din grill-ul de la Ritz după ce căutase să vadă cu cine luam prânzul, la întâlnirea cu clienta mea Agatha Ratinborg, presupusă prințesă european de îndoielnică mare noblețe. Nu exista, cu siguranță, nici calea obiectivă de a dovedi că toate acele pardesii risipite pe străzi și de-a lungul zilelor erau purtate de un singur individ, dar inima îmi spunea că stăpânul lor era mereu același.

Sulul cu tipare pe care urma să-1 duc în acea săptămână la salonul de coafură conținea șapte mesaje convenționale de lungime medie și unul personal cu doar două vorbe „Sunt urmărită”. Le terminasem seara târziu, la capătul unei lungi zile de probat și cusut. Doña Manuela și fetele pleaseră după ora opt; după aceea terminasem de scris două facturi care trebuiau să fie gata la primele ore ale dimineții, făcusem o baie și, învăluită în halatul lung, din catifea de culoarea granatelor, mâncasem două mere și băusem un pahar cu lapte, stând în picioare, rezemată de chiuveta din bucătărie. Eram atât de obosită, că nici nu mi-era foame; cum am terminat, am început să codific mesajele și, după ce le-am încheiat și am ars, după cum se cuvenea, însemnările din acea zi, m-am apucat să sting luminile, ca să mă pot băga în pat. La jumătatea coridorului, m-am oprit brusc. Mai întâi mi s-a părut că aud un zgomot izolat, apoi două, trei, patru. Și, din nou, tăcere. Până au reînceput. Era limpede că cineva bătea la ușă. Bătea cu nodurile degetelor în lemn, nu apăsa pe sonerie. Cu lovituri seci și cu pauze tot mai mici, până ce nu s-au mai întrerupt. Am înlemnit, împietrită de spaimă, neputând să merg nici înainte, nici înapoi.

Dar ciocăniturile continuau, iar stăruința lor m-a obligat să reacționez: oricine ar fi fost, nu avea nici cea mai mică intenție să plece înainte de a mă vedea. Mi-am strâns cordonul halatului și m-am dus încet spre intrare. Am înghițit în sec și m-am apropiat de ușă. Foarte încet, fără să fac nici cel mai mic zgomot, încă speriată, am deschis vizorul.

— Intră, pentru Dumnezeu, intră, intră! a fost singurul lucru pe care am izbutit să-1 șoptesc după ce am deschis.

A intrat grăbit și nervos. Descompus.

— Gata, gata. M-au dat afară, totul s-a terminat.

Nici măcar nu m-a privit; vorbea de parcă era dus, ca pentru sine, văzduh ori neant. L-am condus repede în salon, aproape împingându-1, temându-mă că l-ar fi putut vedea cineva din clădire. Era întuneric, dar, înainte de a aprinde vreo lumină, am încercat să-1 fac să stea jos, să se liniștească puțin. A refuzat. A continuat să umble dintr-un capăt în altul al încăperii, descompus și repetând la nesfârșit același lucru.

— Gata, gata; totul s-a sfârșit, totul s-a terminat.

Am aprins o lămpiță dintr-un colț al camerei și, fără măcar să-1 întreb, i-am turnat un coniac generos.

— Ține, i-am zis, obligându-1 să ia paharul în mâna dreaptă. Bea, am poruncit.

Mi-a dat ascultare, tremurând.

— Iar acum stai jos, liniștește-te și spune-mi ce se întâmplă. Habar n-aveam ce-1 făcuse să vină la mine acasă după miezul nopții și, cu toate că

eram convinsă că fusese discret, aerul lui supărat mi-a arătat că, poate, totul îi era indiferent. Nu-l mai văzusem de vreun an și jumătate, din ziua când ne despărțiserăm oficial la Tetuan. Am preferat să nu-l întreb nimic, să nu fac presiuni asupra lui. Acea nu era, evident, o simplă vizită de curtoazie, dar am hotărât că era mai bine să aștept să se calmeze; poate că atunci avea să-mi spună singur ce voia de la mine. S-a așezat cu paharul în mână și a băut iar. Era îmbrăcat civil, în culori închise, purta cămașă albă și cravată în dungi; nu avea joben și galoane, nici eșarfa ce-i traversa pieptul, pe care i-o văzusem de nenumărate ori la evenimentele oficiale și pe care și-o scotea de cum sfârșea întrunirea la care era obligatorie. A părut să se liniștească puțin și a aprins o țigară. Fuma privind în gol, învăluit în fum și în propriile-i gânduri. Iar eu tăceam; stăteam picior peste picior într-un fotoliu de lângă el și așteptam. Când și-a terminat țigara, s-a ridicat scurt și a stins-o în scrumieră. De acolo, a ridicat, în fine, privirea și mi-a vorbit.

— M-au revocat. Mâine se va comunica public. Anunțul a fost deja trimis la Buletinul Oficial de Stat și presei; în șapte, opt ore știrea va fi în stradă. Știi câte cuvinte are? Șaptesprezece. Le-am numărat, uită-te.

Din buzunarul sacoului a scos o notă scrisă de mână. Mi-a arătat-o, avea doar două rânduri, pe care mi le-a recitat din memorie.

— „Își încetează activitatea de ministru de Externe doña Juan Beigbeder Atienza, căruia îi exprim recunoștința pentru serviciile aduse.” Șaptesprezece cuvinte, fără titlul de politețe „don” pus înaintea numelui, care va apărea probabil abreviat; dacă nu, vor fi optsprezece. Apoi va apărea cel al lui Franco. Își exprimă recunoștința pentru serviciile aduse, chestia are și bemoli.

A dat pe gât paharul dintr-o singură dușcă; i l-am umplut din nou.

— Știu de câteva luni că fac echilibristică, dar nu-mi închipuiam că lovitura va fi atât de neașteptată. Nici atât de denigratoare.

A aprins altă țigară și a continuat să vorbească printre valuri de fum.

— Ieri după-masă, am stat de vorbă cu *Caudillo* la palatul Pardo; a fost o discuție lungă și destinsă, nu m-a criticat deloc, nici n-a pomenit de posibila mea înlocuire, deși aveam relații încordate în ultima vreme, de când am început să mă văd pe față cu ambasadorul Hoare. De fapt, am plecat mulțumit de la întrevvedere, convins că se va gândi la ideile mele, că hotărâse, poate, să dea, în sfârșit, măcar un minim de crezare opiniilor mele. Cum să-mi fi imaginat că, de cum ieșeam pe ușă, el și începea să-și ascută pumnalul, ca să mi-l înfigă în spate a doua zi?! îi cerusem audiența ca să discutăm unele chestiuni legate de apropiata lui întrevvedere cu Hitler la Hendaye ¹, deși se știa ce umilință era pentru mine faptul că nu urma să-l însoțesc. Chiar și așa, voiam să-i vorbesc, să-i dau unele informații importante obținute prin amiralul Canaris, comandantul Abwehrului, serviciul german de informații militare. Știi despre cine vorbesc?

— I-am auzit numele, da.

— Deși postul lui nu-i deloc simpatic, Canaris e afabil și carismatic și am cu el o relație excelentă. Aparținem amândoi acelei ciudate categorii de militari cam sentimentali cărora

nu le prea plac uniforme, decorațiile și cazărmile. Teoretic, e la ordinele lui Hitler, dar nu se supune intențiilor sale și acționează destul de autonom. Într-atât, încât se comentează că sabia lui Damocles îi atârna deasupra capului, cum a atârnat și deasupra capului meu în ultimele luni.

S-a ridicat din fotoliu, a făcut câțiva pași și s-a apropiat de ușa unuia dintre balcoane. Perdelele erau trase.

— Ar fi mai bine să nu vă apropiați, l-am avertizat tăios. Puteți fi văzut din stradă.

A străbătut de mai multe ori salonul de la un capăt la altul, continuând să vorbească.

— Eu îi spun „prietenu meu Guillermo”, în spaniolă; el vorbește foarte bine limba noastră, a stat un timp în Chile. Acum câteva zile, am luat masa împreună la Casa Botín, e mort după purceii de lapte. Mi s-a părut mai departe ca niciodată de influența lui Hitler; într-atât, încât nu m-ar mira să conspire cu englezii contra Führerului. Susținem că-i absolut oportun ca Spania să nu intre în război alături de Axă și, în acest scop, am lucrat cât a durat masa la o listă

1. Localitatea Hendaya (sp.) sau Hendaye (fr.) este situată la frontiera sud-estică a Franței cu Spania. Aici a avut loc, la 23 octombrie 1940, într-un tren blindat din gară, întâlnirea istorică dintre Franco și Hitler, pentru a negocia intrarea Spaniei în război alături de Axa Roma-Berlin-Tokio. În schimbul renunțării la statutul de „nebeligeranță”, regimul franchist cerea Gibraltarul și tot Marocul. Deoarece Franco a susținut că Spania nu putea interveni în conflict din cauza dificultăților economice, în cele din urmă s-au încheiat doar acorduri ne semnificative.

de fonduri și dotări pe care Franco ar trebui să i le ceară lui Hitler pentru a accepta ca Spania să intre în conflict. Eu cunosc perfect nevoile noastre strategice, iar Canarias e la curent cu ce-i lipsește Germaniei, așa că am conceput împreună pretențiile pe care Spania ar trebui să le aibă drept condiții sine-qua-non a aderării și pe care Germania nu i le-ar putea satisface nici măcar pe termen mediu. Propunerea includea o lungă listă de cereri imposibile, de la posesiuni teritoriale în Marocul francez și Oranesado ¹, până la cantități exorbitante de cereale și arme, precum și ocuparea Gibraltarului doar de către soldați spanioli; toate, după cum îți spun,

imposibile. Canarias mi-a atras atenția că nu era indicat să începem reconstrucția a tot ce se făcuse praf în Spania în timpul războiului, că era mai bine să lăsăm căile ferate impracticabile, podurile distruse, șoselele găurite, pentru ca ai lui să fie conștienți de starea lamentabilă a țării și de cât de greu le-ar fi trupelor germane să ne străbată teritoriul.

S-a așezat la loc și a sorbit iar din coniac. Din fericire, alcoolul îl liniștea. Dar eu continuam să fiu total deconcertată, nu pricepeam de ce mă căutase Beigbeder în toiul nopții în starea aceea, pentru a-mi vorbi de chestiuni atât de străine mie cum erau întâlnirile cu *Caudillo* și relațiile lui cu militarii germani.

— M-am dus la Pardo cu toate aceste informații și i le-am expus detaliat lui Franco, a continuat. A ascultat foarte atent a luat documentul și mi-a mulțumit pentru demers. A fost atât de cordial, încât a făcut chiar o aluzie

personală la timpul petrecut pe vremuri împreună în Africa. Generalisimul și cu mine ne cunoaștem de mult, știi? De fapt, cu excepția inefabilului său cumnat, cred că eu sunt-pardon, am fost - singurul membru al guvernului care îl tutuiește,

Micul Franco la comanda Glorioasei Mișcări Naționaliste, cine-ar fi zis una ca asta? Adevărul e că n-am fost niciodată mari prieteni; de fapt, cred că nu m-a apreciat niciodată

1. Teritoriu din nord-vestul Algeriei, situat între frontiera cu Marocul la sud-vest, și masivul Ouarsenis și valea inferioară a Cheliffului la nord-est.

nu înțelegea redusa mea impetuoșitate militară, nici aspirația mea la destinații urbane, administrative și, dacă e cu puțință, străine. Nici pe mine nu mă fascina el, ce să-ți spun, mereu atât de serios, țeapăn și plicticos, atât de competitiv și obsedat de avansări și state de funcții; un împuțit, ți-o spun cu toată sinceritatea. Ne-am întâlnit la Tetuan, el era deja maior, eu tot căpitan. Vrei să-ți spun o bârfă? La căderea serii, toți ofițerii obișnuiam să ne întâlnim într-o cafenea mititică din Piața Spaniei, ca să bem un pahar cu ceai, îți amintești de cafenelele acelea?

— Îmi amintesc perfect, am confirmat.

Cum să-mi șterg din minte scaunele din fier forjat de sub palmieri, mirosul aperitivelor și al ceaiurilor de mentă, mersul molcom al *chilabelor* și al costumelor europene în jurul micului

templu central, cu olanele lui de lut și arcadele maure date cu var?

Atunci a zâmbit întâia oară, scurt și nostalgic, desigur. A aprins altă țigară și s-a rezemat de spătarul sofalei. Vorbeam aproape pe întuneric, cu lămpița din colțul salonului drept singură sursă de lumină. Eram tot în halat; nu găsisem un moment în care să mă scuz și să dau fuga să mă schimb, fiindcă nu voisem să-l las singur nici o secundă până nu se liniștea.

— Într-o după-amiază n-a mai venit; am început cu toții să facem ipoteze în legătură cu absența lui. Am tras concluzia că era îndrăgostit și am decis să facem cercetări; în sfârșit,

știi tu, prostii de ofițeri tineri care au prea mult timp la dispoziție și n-au nimic de făcut. Am dat cu banul, și mie mi-a revenit misiunea să-l spionez. A doua zi, am lămurit misterul. La ieșirea din cazarmă, l-am urmat până în *medina*, l-am văzut intrând într-o casă, tipică locuință arăbească. Deși îmi venea greu să cred, la început mi-am zis că se încurcase cu vreo mică musulmană. Am intrat în casă cu un pretext oarecare, nu mi-1 mai amintesc. Și ce crezi că am găsit acolo? Pe omul nostru, care lua lecții de arabă, cu asta se ocupa. Fiindcă marele general din Africa, celebrul și neînvingătorul *Caudillo* al Spaniei, salvatorul patriei, nu vorbește araba, în ciuda tuturor eforturilor lui. Nu-i înțelege pe marocani și nu-i pasă de ei nici cât negru sub unghie. Mie, da. Mie îmi pasă de marocani, îmi pasă chiar mult. Și mă înțeleg cu ei, fiindcă-s frații mei. În araba cultă, în *cherja*, dialectul triburilor berbere din Rif, în ce-o fi nevoie. Și asta îl supăra enorm pe cel mai tânăr maior din Spania, mândria trupelor din Africa. Iar faptul că tocmai eu l-am descoperit încercând să-și îndrepte defectul l-a supărat și mai mult. În fine, prostii de tinerețe.

A spus câteva fraze în arabă, pe care nu le-am înțeles, și cum voia să-mi arate că stăpânea limba. De parcă nu știam... A băut iar, și i-am umplut paharul pentru a treia oară,

— Știi ce-a zis Franco atunci când Serrano m-a propus ministru? „Mi-1 sugerezi pe Juanito Beigbeder la Externe? Păi, e nebun de legat!” Nu știu de ce mă crede nebun; poate fiindcă are inima de gheață și oricine e mai pasional ca el se pare că-i în culmea nebuniei. Eu, nebun; o fi!

A băut iar. Vorbea aproape fără să se uite la mine, vărsându-și amarul într-un monolog neîntrerupt. Vorbea și bea, vorbea și fuma, cu furie și fără preget, iar eu îl ascultam în tăcere, neputând să înțeleg încă de ce îmi spunea toate acele lucruri. Abia dacă fuseserăm singuri înaintea, niciodată nu schimbasesc cu mine mai mult de câteva cuvinte răzlețe în lipsa Rosalindei; aproape tot ce știam despre el știam de la ea. Dar, în acea clipă atât de specială din viața și cariera lui, care marca drastic sfârșitul unei epoci, din cine știe ce motiv hotărâse să-i fiu confidentă.

— Franco și Serrano spun că-s țicnit, că-s victima influenței pernicioase a unei muieri. Ce de prostii trebuie să aud acum, fir-aș să fiu! Cumnatisimul vrea, probabil, să-mi dea lecții de moralitate; tocmai el, care-și ține legitima cu șase sau șapte copii acasă și-și petrece zilele în patul unei marchize pe care mai apoi o duce la tauri în decapotabilă. Și, culmea, au de gând să includă delictul de adulter în codul penal, ce mai, chestia asta-i plină de haz. Firește că și mie îmi plac femeile, cum să nu-mi placă?! Nu trăiesc marital cu soția de ani de zile și nu trebuie să explic nimănui nici sentimentele mele, nici cu cine mă culc, nici cu cine mă scol, asta ar mai lipsi! Am avut și eu aventuri, câte am putut, ca să fiu sincer. Și ce? Oare sunt o pasăre rară în armată sau în guvern? Nici vorbă. Sunt ca toți ceilalți, dar lor le-a cășunat să mă facă parazit frivol vrăjit de veninul unei englezoaice. Pentru una ca asta trebuie să fii imbecil. Îmi voiau capul ca să-și arate loialitatea față de germani, așa cum voia Irod capul Botezătorului. Acum îl au, să le fie de bine. Dar pentru asta n-au nevoie și să mă calce în picioare.

— Ce v-au făcut? am întrebat atunci.

— Au răspândit tot soiul de injurii referitoare la mine; mi-au construit o legendă inacceptabilă de afemeiat depravat, în stare să-și vândă patria pentru un jug conjugal avantajos, să-mi fie cu iertare. Au lansat scorneala că Rosalinda m-a scos de pe linie și m-a obligat să-mi trădez țara, că Hoare mă mituiește, iar evreii din Tetuan mă plătesc ca să-mi păstrez poziția antigermană. Au pus să fiu urmărit zi și noapte, de-am ajuns să mă tem pentru integritatea mea fizică, și nu cred că din pricina unor fantezii. Și totul doar pentru că, în calitate de ministru, am încercat să dau dovadă de bun-simț și să-mi expun coerent ideile; le-am spus că nu ne putem strica relațiile nici cu britanicii, nici cu nord-americanii, fiindcă de ei depinde sosirea grâului și a petrolului atât de necesare pentru ca biata noastră țară să nu moară de foame; am stăruit că nu trebuie să lăsăm Germania să se amestece în chestiunile noastre interne, că trebuie să ne opunem planurilor ei intervenționiste, că nu ne convine să intrăm în război alături de nemți nici măcar pentru imperiul colonial pe care ei își închipuie că l-am putea obține de la englezi. Crezi că s-au ostenit să-mi analizeze opiniile? Nici vorbă; nu doar că nu mi-au dat nici cea mai mică atenție, ci, în plus, m-au și acuzat că-s țicnit, fiindcă îmi

închipuiam că nu trebuie să ne supunem unei armate care se plimbă triumfătoare prin întreaga Europă. Știi care-i ultima genialitate a sublimului Serrano, știi ce tot repetă în ultimul timp ? „Război cu sau fără pâine!”, ce părere ai? Și nebunul par să fiu eu, păi să nu dai cu ei de pământ? ! Rezistența opusă m-a costat postul; cine știe dacă, până la urmă, nu mă va costa și viața. Am rămas singur, Sira, singur. Postul de ministru, cariera militară și relațiile mele personale, totul, absolut totul s-a dus pe apa sâmbetei. Și acum mă trimit la Ronda, sub arest la domiciliu, cine știe dacă nu se pregătesc să mă judece într-un consiliu de război și să mă pună la zid în zori, în fața unui pluton de execuție.

— Și-a scos ochelarii și s-a șters la ochi. Părea ostenit. Sfârșit. Îmbătrânit.
— Sunt confuz și epuizat, a spus în șoaptă.

A oftat din tot sufletul.

— Ce n-aș da să mă pot întoarce în timp, să nu fi părăsit nicicând Marocul fericit. Ce n-aș da ca tot acest coșmar să nu fi existat. Numai lângă Rosalinda mi-aș găsi mângâierea dar ea s-a dus. De asta am și venit să te văd: te rog să mă ajuți să-i scriu.

— Unde-i acum?

De săptămâni întregi mă tot gândeam unde era și știam pe cine să întreb.

— La Lisabona. A trebuit să plece în graba mare.

— De ce? am întrebat, alarmată.

— Am aflat că o urmărea Gestapoul, a trebuit să părăsească Spania.

— Și, ca ministru, n-ați putut face nimic?

— Eu ? Cu Gestapoul? Nu, nici eu, nici nimeni, draga mea. În ultima vreme am fost în relații foarte încordate cu toți mahării germani; chiar unii membri din guvern le-au strecurat ambasadorului și alor lui că mă opun posibilei noastre intrări în război și excesivei prietenii hispano-germane. Deși probabil că n-aș fi făcut nimic nici dacă eram în termeni buni cu ei, deoarece Gestapoul funcționează independent, în marginea instituțiilor oficiale. Am aflat că urmau s-o verifice pe Rosalinda. Și-a strâns câteva lucruri într-o noapte și a zburat în Portugalia, toate celelalte i le-am trimis după. Ben Wyatt, atașatul naval american, singurul care ne-a însoțit la aeroport, mi-e foarte bun prieten. Nimeni altul nu știe unde e. Sau, cel puțin, n-ar trebui să știe. Dar acum îți spun și ție. Iartă-mă că am dat buzna în casa ta la ora asta și în asemenea condiții, dar mâine voi fi dus la Ronda și nu știu cât va dura până o voi putea contacta.

— Ce doriți să fac? am întrebat, intuind, în fine, scopul ciudatei lui vizite.

— Fă în așa fel ca scrisorile mele să ajungă la Lisabona cu valiza diplomatică a Ambasadei britanice. Dă-i-le lui Alan Hillgarth, știu că ești în legătură cu el, a zis, scoțând trei plicuri groase din buzunarul interior al sacoului. Le-am scris în ultimele săptămâni, dar m-au supravegheat atât de sever, încât n-am îndrăznit să le trimit pe nici o cale; îți dai seama că nu mă mai încred nici în umbra mea. Azi, din pricina revocării formale, părem în armistițiu și au retras paza. Așa am și putut ajunge aici fără să fiu urmărit.

— Sunteți sigur ?

— Întru totul, nu-ți face griji, a zis, vrând să-mi adoarmă temerile. Am luat un taxi, n-am folosit mașina oficială. Pe tot drumul nu ne-a urmărit nici un vehicul. Iar pe jos ar fi fost imposibil să fiu urmărit. Am rămas în taxi până

când l-am văzut pe portar ieșind să ducă gunoiul; abia atunci am intrat în clădire; nimeni nu m-a zărit, nu-ți face griji.

— De unde știați unde locuiesc?

— Dar cum să nu știu? Doar Rosalinda a ales casa și mi-a tot povestit cum mergea aranjarea ei. Își făcea mari iluzii despre venirea ta și modul cum vei lupta pentru cauza țării ei.

A zâmbit iar, cu gura închisă, abia încordând colțurile buzelor.

— Am iubit-o mult, știi asta, Sira, nu-i așa? Am iubit-o foarte mult. Nu știu dacă am s-o mai revăd, dar, dacă nu, spune-i că mi-aș fi dat viața ca s-o am alături în această noapte atât de tristă. Te superi dacă mai beau un pahar?

— Vă rog, nu-i nevoie să întrebați.

Pierdusem socoteala paharelor pe care le băuse, cinci sau șase, probabil. Melancolia i s-a risipit după următoarea înghițitură. Se relaxase și nu părea că vrea să plece.

— Rosalinda e mulțumită la Lisabona, își croiește drum. Știi doar cum e ea, se poate adapta la orice cu o ușurință. Impresionantă.

Nimeni nu putea mai bine ca Rosalinda Fox să se reinventeze și s-o ia de la zero de câte ori era nevoie. Ce pereche ciudată făcea cu Beigbeder! Ce diferiți erau și, totuși, cum se completau!

— Du-te s-o vezi, când ai să poți, la Lisabona, se va bucura să stea câteva zile cu tine. Ai adresa pe scrisori; nu le da înainte de a o copia.

— Am să încerc, vă promit. Și ați vrea să plecați în Portugalia? Ce aveți de gând să faceți după ce toate astea se vor sfârși?

— Atunci când va înceta starea de arest? Nu știu, asta poate dura ani la rând, chiar și până mor. Situația e foarte incertă, nici nu știu ce învinuiri îmi vor aduce. Răzvrătire, spionaj, trădarea patriei, orice absurditate. Dar, dacă *barakah*¹ e de partea mea și totul se termină repede, cred că da, voi pleca în străinătate. Numai Dumnezeu știe că nu-s mare liberal, dar îmi repugnă totalitarismul megaloman instaurat de Franco după victorie; monstrul pe care l-a zămislit și pe care mulți dintre noi l-au alimentat. Nici nu-ți poți închipui cât mă căiesc că am contribuit în timpul războiului la gloria lui marocană. Nu-mi place acest regim, nu-mi place deloc. Cred că nici măcar Spania nu-mi mai place; oricum, nu-mi place acest fetus monstruos și indivizibil, mare și liber² pe care încearcă să ni-l vândă. Mi-am petrecut mai mulți ani din viață departe de țară decât aici; în Spania mă simt străin, multe îmi sunt străine.

— V-ați putea întoarce oricând în Maroc..., am sugerat. Cu Rosalinda.

— Nu, nu, a replicat tăios. Marocul aparține deja trecutului. Nu mai am loc acolo; după ce am fost Înalt Comisar n-aș putea ocupa un post inferior. Deși mă doare sufletul mă tem că Africa e un capitol deja încheiat pentru miine. Profesional vorbind, vreau să spun, fiindcă în suflet mă simt legat de ea pentru întreaga viață. *Inshallah*. Așa să fie.

— Și atunci?

— Totul depinde de situația mea militară : sunt în mâinile lui Franco, prin mila Domnului generalisim al întregii armate trebuie să lupt, de parcă Domnul are vreo legătură cu chestii atât de întortocheate. La fel de bine poate să mă scoată de sub arest peste o lună sau să mă supună torturilor. Cine-ar

1. *Baraka(h)* denumește, în mistica arabă, binecuvântarea, darul spiritual sau ocrotirea lui Allah.
2. Parafrază a sloganului franchist *Una, Grande y Libre !*, „Una, Mare și Liberă!”.

fi zis acum douăzeci de ani că întreaga mea viață o să fie în mâinile lui Franquito?!

Și-a scos iar ochelarii și s-a șters la ochi. Și-a umplut paharul din nou și a aprins o nouă țigară.

— Sunteți foarte obosit, am spus. De ce nu vă duceți la culcare?

M-a privit ca un copil răătăcit. Un copil pierdut ce avea în cârcă peste cinci decenii de viață, șefia administrației coloniale spaniole și un portofoliu ministerial în cădere liberă. A spus zdrobitor de sincer:

— Nu vreau să plec, fiindcă nu pot să-mi suport singurătatea în hardughia aia lugubră care până acum mi-a slujit de domiciliu oficial.

— Rămâneți și dormiți aici, dacă doriți, i-am spus.

Știam că invitația de a-și petrece noaptea la mine era o mare îndrăzneală, dar simțeam că, în starea lui, ar fi putut face orice nebunie dacă îi închideam ușa casei, împingându-l să rătăcească pe străzile Madridului.

— Tare mă tem că n-am să pot pune geană peste geană, a recunoscut zâmbind pe jumătate, dar plin de tristețe; însă ți-aș mulțumi dacă mi-ai permite să mă odihnesc nițel; îți promit că nu te voi deranja. Va fi o clipă de odihnă în toiul furtunii; nu-ți poți închipui ce amară e singurătatea cuiva dat la o parte.

— Simțiți-vă ca acasă. Am să vă aduc o pătură, dacă vreți să vă întindeți. Scoateți-vă sacoul și cravata, faceți-vă comod.

Mi-a urmat sfatul, iar eu m-am dus după o pătură. Când m-am întors, era în cămașă și-și umplea din nou paharul cu coniac.

— Ultimul, am spus autoritar și am luat sticla.

Am pus o scrumieră curată pe masă și pătura pe spătarul sofalei. Apoi m-am așezat lângă el și l-am luat delicat de braț.

— Totul are să treacă, Juan Luis, lasă timpul să decidă. Mai repede sau mai târziu, până la urmă, totul trece.

Mi-am pus capul pe umărul lui, iar el mâna într-a mea.

— Dumnezeu să te audă, Sira, Dumnezeu să te audă, a șoptit.

L-am lăsat cu demonii lui și m-ara dus la culcare, Pe coridor; in drum spre dormitor, l-am auzit vorbind singur în arabă; n-am înțeles ce zicea. Am adormit târziu, probabil după patru dimineața, și când am reușit să ațipesc, am căzut într-un somn agitat și ciudat. M-am trezit, auzind cum se închidea ușa de la intrare, în fundul coridorului. M-am uitat la cadranul deșteptătorului. Era opt fără douăzeci. Nu l-am mai văzut niciodată.

Teama că eram urmărită a trecut în planul al doilea, de parcă îşi pierduse brusc orice însemnătate. Înainte de a-1 inoportuna pe Hillgarth cu supoziţii lipsite, poate, de fundament, trebuia să-1 întâlnesc pentru a-i transmite informaţia şi scrisorile. Situaţia lui Beigbeder era mult mai importantă decât temerile mele : pentru el, pentru prietena mea, pentru toţi. Aşa că, în acea dimineaţă, am rupt tiparul pregătit pentru a-i comunica bănuielile în legătură cu presupusa urmărire şi l-am înlocuit: „Beigbeder vizită aseară acasă la mine. Pleacă minister, foarte nervos. Arestat trimis Ronda. Teme propria viaţă. Dat scrisori trimit dna Fox Lisabona valiză diplomatică Ambasadă. Aştept instrucţiuni urgent”.

M-am gândit să mă duc la Embassy la amiază pentru a-i atrage atenţia lui Hillgarth. Deşi cu siguranţă primise la prima oră a dimineţii vestea revocării ministeriale, ştiam că toate detaliile date de colonel aveau să-1 intereseze enorm. În plus, intuiam că trebuia să scap cât mai repede de scrisorile către Rosalinda; cunoscând situaţia emisarului, eram convinsă că acele pagini depăşeau limitele unor simple epistole sentimentale, alcătuind un adevărat arsenal de informaţii politice pline de furie, care nu trebuiau în nici un caz să fie la mine. Era miercuri şi, ca în fiecare miercuri, trebuia să merg la salonul de coafură, aşa că am preferat acest canal de comunicare convenţional înainte de a trage semnalul de alarmă prin soluţii de urgenţă, prin care aş fi transmis informaţia cu doar două ore mai devreme. M-am străduit să lucrez toată dimineaţa, am primit două clienţi, am mâncat prost şi fără chef, iar la patru fără un sfert am plecat spre coafor, cu sulul de tipare bine ascuns în eşarfa de mătase din poşetă. Stătea să plouă, dar n-am luat un taxi; voiam să simt aerul pe faţă, să dau deoparte ceţurile care mă atacau. În mers, am rememorat amănuntele deconcertantei vizite a lui Beigbeder din noaptea anterioară şi am încercat

să ghicesc ce plan urmau să elaboreze Hillgarth și ai lui pentru scrisori. Adâncită în acele gânduri, n-am observat dacă mă urmărea cineva; poate că propriile-mi griji erau atât de mari, încât chiar dacă mă urmărea, n-am băgat de seamă.

Am ascuns mesajele în dulap, fără ca tânăra cu păr creț care se ocupa de garderobă să facă vreun gest de complicitate când și-a încrucișat privirile cu mine. Ori era un agent formidabil, ori n-avea nici cea mai vagă idee despre tot ce se petrecea chiar sub ochii ei. Coafezele s-au ocupat de mine cu îndemânarea obișnuită și, pe când îmi ondulau părul, care era deja mai lung de umeri, m-am prefăcut absorbită de o revistă recentă. Acea publicație pentru femei, plină de leacuri, povestioare dulcege, moralizatoare și un reportaj complet despre catedralele gotice mă interesa destul de puțin, dar am citit-o de la cap la coadă, fără să-mi ridic ochii din ea, ca să evit orice contact cu doamnele din apropiere, ale căror conversații nu mă interesau deloc. Dacă nu întâlneam vreo clientă de-a mea (ceea ce se întâmpla destul de des), nu aveam nici un interes să discut cu cineva.

Am ieșit din salonul de coafură fără tipare, cu părul perfect aranjat și sufletul încă tulburat. Tot mai eram îngrijorată, dar am hotărât să fac o plimbare în loc să mă duc direct acasă; până când Hillgarth avea să-mi spună ce fac cu ele, preferam să mă amuz, departe de scrisorile lui Beigbeder. Am mers la întâmplare pe Strada Alcalá spre Gran Vía; am pășit liniștită și sigură la început, dar, pe măsură ce înaintam, am observat că erau tot mai mulți trecători pe trotuare, unde se amestecau persoane bine îmbrăcate cu lustragii, gunoieri cu cerșetori infirmi, care își expuneau handicapurile fără pudoare, ca să stârnească mila. Eram conștientă că depășisem perimetrul stabilit de Hillgarth; intram într-o zonă unde puteam întâlni pe cineva care mă cunoscuse pe vremuri. Probabil că nimeni nu bănuise vreodată că femeia cu palton elegant din lână cenușie luase locul micuței croitorese care fusesem în trecut, dar, pentru orice eventualitate, mi-am zis să intru într-un cinematograful, ca să-mi omor timpul și să evit, în acea după-amiază, să mă expun mai mult decât era necesar.

În sala de cinema din Palatul Muzicii rula *Rebecca*. Filmul începuse, dar nu-mi păsa: intriga nu mă interesa, nu voiam decât un pic de intimitate, în timpul necesar ca englezii să-mi trimită acasă instrucțiunile după care să acționez. Plasatorul m-a însoțit până la unul dintre ultimele rânduri laterale, în timp ce Laurence Olivier și Joan Fontaine străbăteau în cea mai mare viteză o șosea plină de curbe într-o mașină decapotabilă. De cum mi s-au obișnuit ochii cu întunericul, am observat că parterul era practic plin, dar pe rândul meu și în zona din jur, departe de ecran, erau doar câteva persoane risipite ici și colo. În stânga mea, câteva perechi; în dreapta, nimeni. Însă doar pentru scurtă vreme: după nici două minute de la sosire, am zărit că la capătul rândului se așeza cineva, la doar zece sau douăsprezece scaune de mine. Un bărbat. Singur. Un bărbat singur, al cărui chip nu-l puteam distinge în penumbră. Un bărbat anodin, care nu mi-ar fi atras nicicând atenția, dacă n-ar fi purtat un pardesiu deschis la culoare cu gulerul ridicat, identic cu al celui care mă urmărea de peste o săptămână. Un individ într-un pardesiu cu gulerul

ridicat, pe care, dacă mă luam după privirea lui, eu îl interesam mai mult decât intriga filmului.

O sudoare rece mi-a acoperit spatele. Mi-am dat seama brusc că presupunerile mele nu fuseseră vane, ci reale: tipul venise pentru mine, mă urmărise probabil de la coafor, poate chiar de acasă; mersese pe urmele mele sute de metri, mă văzuse plătind biletul la casă, străbătând holul, intrând în sală și găsindu-mi locul. Dar nu fusese de ajuns să mă privească fără ca eu să-l văd: de cum mă localizase, se instalase la doar câțiva metri, blocându-mi trecerea spre ieșire. Iar eu, imprudentă și copleșită de vestea revocării lui Beigbender, hotărâsem în ultima clipă să nu-i comunic lui Hillgarth ce bănuieli aveam, oricât crescuseră ele în timp. Prima idee care mi-a trecut prin minte a fost să fug, dar imediat mi-am dat seama că eram blocată. Nu puteam ieși pe culoarul din dreapta fără ca el să-mi facă loc, iar dacă voiam să ies prin stânga, trebuia să deranjez mai mulți spectatori, care ar fi protestat, enervați că-i deranjam și trebuiau să se ridice ori să-și strângă picioarele pentru ca eu să trec, ceea ce i-ar fi dat necunoscutului timp mai mult decât suficient pentru a se ridica din fotoliu și a mă urma. Mi-am adus aminte de sfaturile date de Hillgarth în timpul prânzului de la Legația Americană: dacă bănuiam că eram urmărită, trebuia să dau dovadă de liniște, siguranță și aparentă normalitate.

Dar neobrăzarea străinului cu pardesiu nu prezicea nimic bun: ceea ce până atunci fusese o urmărire tainică și subtilă părea să fi devenit brusc o declarație ostentativă de intenții. „Sunt aici ca să mă vezi”, părea să spună pe muștește. „Ca să știi că te urmăresc și știu unde te duci; ca să fii conștientă că-ți pot intra cu mare ușurință în viață: uite, azi am hotărât să te urmăresc până la cinematograful și să nu te las să ieși; mâine pot să fac cu tine orice am chef.”

M-am prefăcut că nu-i dau atenție și m-am străduit să mă concentrez asupra filmului, dar n-am reușit. Scenele mi se perindau prin fața ochilor fără sens și fără coerență: un conac sumbru și maiestuos, o menajeră malefică, protagonistă care greșea mereu și fantoma omniprezentă a unei femei fascinante. Sala părea subjugată; doar pe mine mă preocupa altceva. Minutele treceau, pe ecran se succedau imagini schimbătoare în alb, negru și gri, iar eu mi-am aruncat de câteva ori părul spre partea dreaptă a feței și printre șuvițe, am încercat să-l scrutez pe ascuns pe necunoscut. N-am izbutit să-i disting trăsăturile din cauza distanței și a întunericului. Dar între noi s-a stabilit un soi de legătură mută și încordată, ca și cum ne unea aceeași lipsă de interes pentru film. Nici unul din noi nu și-a ținut suflarea când protagonistă fără nume a spart figurina de porțelan nici nu ne-am lăsat copleșiți de panică atunci când menajera a încercat să-o convingă să se arunce în gol; nici nu ne-au înghețat inimile aflând că tocmai Max de Winter fusese asasinul perversei lui soții.

Cuvântul „sfârșit” a apărut după incendiul conacului Mnnderley, iar sala a fost inundată de lumină. Am dat să-mi acopăr imediat fața; din cine știe ce pricină absurdă, am simțit că lipsa întunericului mă făcea mai vulnerabilă în ochii urmăritorului. Am aplecat capul, pentru ca părul să-mi acopere chipul încă o dată, și m-am prefăcut ocupată, căutând ceva în

poșetă. Când, în sfârșit, am ridicat privirea cu câțiva centimetri și am privit spre dreapta, bărbatul se făcuse nevăzut. Am rămas în sală până când ecranul a redevenit alb, cu stomacul strâns de teamă. S-au aprins toate luminile, ultimii spectatori întârziați au părăsit sala, plasatorii au intrat, căutând gunoarie și obiecte uitate printre fotolii. Abia atunci, copleșită încă de teamă, mi-am luat inima în dinți și m-am ridicat.

Holul mare era aglomerat și zgomotos: peste stradă cădea o aversă de ploaie, iar spectatorii gata să iasă se îngrămădeau cu cei gata să intre la spectacolul următor. M-am ascuns pe jumătate în spatele unei coloane dintr-un colț îndepărtat, simțindu-mă anonimă și, pe moment, la adăpost în mulțime, printre voci și în fumul gros al nenumăratelor țigări aprinse. Dar fragila senzație de siguranță n-a durat mai mult de câteva minute, până când mulțimea a început să se risipească. Nou-sosiții au intrat, în cele din urmă, în sală, ca să se adâncească în aventurile familiei De Winter și ale fantomelor ei; ceilalți - la adăpostul umbrelor și pălăriilor, cei mai precauți, al jachetelor cu gulerul ridicat și al ziarelor deschise deasupra capului, cei mai puțin precauți, sau pur și simplu înverșunați, cei mai curajoși - au părăsit treptat lumea fastuoasă a cinematografului și au ieșit în stradă pentru a înfrunta realitatea cotidiană, care în acea seară de toamnă era într-o densă perdea de apă ce cădea nemilos din cer.

Găsirea unui taxi era o bătălie pierdută din start, așa că, la fel ca sutele de oameni dinaintea mea, m-am înarmat cu curaj și, doar cu un batic de mătase pe cap, ridicându-mi gulerul de la palton, am plecat spre casă prin ploaie. Am mers grăbit, vrând să ajung cât mai repede și să scap și de apă, și de zecile de bănuieli ce m-au asaltat în mers. Intorceam mereu capul: brusc mi se părea că eram urmărită și tot brusc mi se părea că nu mai eram. Orice individ cu pardesiu mă făcea să grăbesc pasul, chiar dacă silueta lui diferea de a bărbatului de care mă temeam. Cineva a trecut grăbit pe lângă mine și, când mi-a atins involuntar brațul am fugit să mă refugiez lângă vitrina unei farmacii închise; un cerșetor m-a tras de mânecă, rugându-mă să fiu miloasă cu el, și, în loc de pomană, a primit un strigăt de spaimă. Am încercat să merg în ritmul mai multor perechi respectabile până când, fiindcă nu știau ce să creadă despre obsesiva mea apropiere, s-au îndepărtat de mine. Bălțile mi-au acoperit ciorapii cu stropi de noroi, tocul stâng mi s-a înțepenit într-un grătar de scurgere. Am traversat grăbită și speriată străzile, aproape fără să dau atenție traficului. Farurile unui automobil m-au orbit la o intersecție; ceva mai încolo, m-a claxonat un autobuz și era să mă calce un tramvai; doar câțiva metri mai departe a trebuit să fac un salt ca să nu mă lovească o mașină închisă la culoare care probabil că nu mă zărise în ploaie. Sau poate că da.

Am ajuns acasă udă leoarcă și aproape fără suflare; portarul, paznicul de noapte, câțiva vecini și cinci, șase curioși se înghesuiau la câțiva metri de portal, evaluând stricăciunile făcute de apa infiltrată în subsolul clădirii. Am urcat, treptele din două în două, fără ca nimeni să mă zărească, mi-am smuls de pe cap baticul ud și mi-am căutat cheile, ușurată că reușisem să nu mă întâlnesc cu urmăritorul meu și visând să mă cufund într-o baie fierbinte, ca să-mi alung frigul și panica din corp. Dar senzația de ușurare

n-a durat mult. Doar cele câteva clipe în care am ajuns la ușă, am intrat și mi-am dat seama ce se petrecea.

Faptul că o lampă ardea în salon când în casă trebuia să domnească întunericul era ceva anormal, dar putea avea o explicație: chiar dacă dona Manuela și fetele stingeau îndeobște toate luminile înainte de a pleca, poate că în aceea după-amiază uitaseră să facă un control. De aceea, nu lumina mi s-a părut nelalocul ei, ci ceea ce am găsit la intrare. Un pardesiu. Deschis la culoare, bărbătesc. Atârnat în cuier și picurând apă cu sinistră cumpătare.

43

Stăpânul lui mă aștepta, așezat în salon. Nu-mi ieșea nici un cuvânt de pe buze și mi se părea că tăcerea va dura până la sfârșitul lumii. Dar nici vizitatorul neașteptat n-a vorbit imediat. Am continuat să ne uităm unul la altul în vârtejul amețitor al amintirilor și simțămintelor.

— Ți-a plăcut filmul ? a întrebat în cele din urmă.

N-am răspuns. Îl aveam în față pe bărbatul ce mă urmărea de zile întregi. Același care, cu cinci ani în urmă, ieșise din viața mea purtând un pardesiu asemănător; același care se pierduse în ceață ducând o mașină de scris, când aflase că-l păraseam fiindcă mă îndrăgostisem de altul. Ignacio Montes, primul meu logodnic, reintrase în viața mea.

— Ce-ai mai progresat, nu-i așa, Sirita?! a zis, ridicându-se și venind spre mine.

— Ce vrei, Ignacio ? am izbutit să șoptesc în cele din urmă.

Încă nu-mi scosesem paltonul; apa curgea pe mine, formând pe podea, la picioare, bălți minuscule. Dar nu m-am clintit.

— Să te văd, a replicat. Șterge-te și schimbă-te; vom sta de vorbă.

Zâmbea și zâmbetul lui spunea „blestemat să-mi fie cheful de a zâmbi". Abia atunci mi-am dat seama că eram la doar câțiva metri de ușa pe care tocmai intrasem ; puteam să fug, să cobor treptele din trei în trei, să ajung în portal, să ies în stradă, s-o iau la goană. Dar nu mi-a plăcut; nu voiam să am o reacție nepotrivită fără să aflu despre ce era vorba, așa că m-am apropiat de el și l-am înfruntat pur și simplu.

— Ce vrei, Ignacio ? Cum ai intrat, de ce ai venit, de ce mă urmărești?

— Ia-o încet, Sira, încet. Pune-mi întrebările una câte una, nu te zbuciuma. Dar, mai înainte, dacă nu te superi prefer să ne facem comozi amândoi. Sunt cam obosit, știi? Azi-noapte m-ai ținut treaz peste măsură. Te-ar deranja dacă mi-ai da să beau ceva?

— Înainte nu beai, am spus, încercând să-mi păstrez calmul.

Un hohot la fel de rece ca tăișul foarfecelor mele a străbătut salonul de la un capăt la celălalt.

— Ce memorie bună ! Pe lângă multele istorii interesante care s-au petrecut în viața ta în toți acești ani, e de necrezut că-ți mai amintești lucruri atât de simple.

De necrezut, într-adevăr, dar îmi aminteam. Lucrurile acelea și multe altele. Noaptea lungi în care hoinăream la voia întâmplării, dansurile printre felinare de la petrecerile populare. Optimismul și tandrețea lui; eu însămi pe când nu eram decât o simplă croitoreasă fără alt ideal în viață decât să mă căsătoresc cu omul a cărui prezență mă umplea acum de temeri și incertitudini.

— Ce vrei să bei? am întrebat în cele din urmă.

Încercam să vorbesc liniștit, să nu par îngrijorată.

— Whisky. Coniac. Mi-e egal; orice le oferi și altor invitați

I-am turnat un pahar, golind sticla din care băuse Beigbeder cu o noapte mai înainte; abia dacă mai erau în ea vreo două degete. Intorcându-mă spre el, am observat că purta un costum cenușiu obișnuit, dintr-o stofă și cu o croială mai bune decât pe vremea când eram împreună, dar ieșit din mâna unui croitor mai prost decât cei ce lucrau pentru bărbații pe care îi întâlneam în ultimul timp. Am pus paharul pe masă, lângă el, și abia atunci am observat pe ea o cutie cu bomboane de la Embassy, împachetată în hârtie argintie și legată cu o fundă frumoasă, roz.

— Cine știe ce admirator ți le-a trimis, a zis, atingând-o cu vârful degetelor.

N-am răspuns. N-am putut, mi-am pierdut suflarea. Știam că undeva, în ambalajul aceluia dar neașteptat, era un mesaj cifrat al lui Hillgarth, un mesaj menit să treacă neobservat de oricine, în afară de mine.

M-am așezat departe de el, pe colțul unei sofale, încordată și încă udă leoarcă. M-am prefăcut că nu dau atenție bomboanelor și m-am uitat în tăcere la Ignacio, îndepărtându-mi părul ud de pe față. Era la fel de slab ca înainte, dar nu mai avea același chip. Primele fire cărunte i se iviseră pe tâmpile, deși abia trecuse de treizeci de ani. Avea cearcăne, riduri la colțurile buzelor și un aer obosit, ca și cum nu ducea o viață tihnită.

— Ca să vezi, ca să vezi, Sira, cât timp a trecut.

— Cinci ani, i-am tăiat-o. Și acum, te rog, spune-mi pentru ce ai venit.

— Pentru mai multe, a zis. Dar, înainte, aș vrea să-ți pui niște haine uscate. Iar la întoarcere, adu-mi, te rog, actele. Nu ți le-am cerut la ieșirea din cinematograful, pentru că mi s-a părut ușor grosolan în actuala ta situație.

— Și de ce-ar trebui să-ți arăt actele ?

— Fiindcă, după câte am auzit, acum ești cetățean marocan.

— Și ce-ți pasă ? N-ai nici un drept să te amesteci în viața mea.

— Cine ți-a mai zis și asta?

— Noi doi nu avem nimic în comun. Eu sunt alta, Ignacio, n-am nici în clin, nici în mânecă nici cu tine, nici cu nimeni de pe vremea când eram împreună. În anii aceștia mi s-au întâmplat multe; nu mai sunt cine eram.

— Nici unul din noi nu mai e cine era, Sira. Nimeni nu mai e cine obișnuia să fie după un război ca al nostru.

Tăcerea ne-a învăluit. Mi-au venit în minte, ca niște pescăruși nebuni, mii de imagini din trecut și sentimente contradictorii, pe care nu le mai puteam stăpâni. Îl aveam în față pe cel ce ar fi putut fi tatăl copiilor mei, un om bun care nu făcuse decât să mă adore și căruia eu îi înfipsesem pumnalul în inimă. Dar tot în fața mea stătea și cel ce putea deveni cel

mai urât coșmar al meu, omul care poate că-și rumegase ranchiuna timp de cinci ani și era dispus la orice pentru a mă face să-mi plătesc trădarea. De pildă, să mă denunțe, să mă acuze că nu eram cine spuneam că sunt și să-mi scoată la lumină datoriile față de trecut.

— Unde-ai fost în timpul războiului ? I-am întrebat aproape cu frică.

— La Salamanca. M-am dus câteva zile s-o văd pe mama și răzmerița m-a prins acolo. M-am alăturat naționaliștilor n-am avut de ales. Și tu ?

— La Tetuan, am spus pe negândite.

Poate n-ar fi trebuit să fiu atât de explicită, dar era prea târziu să mai dau înapoi. Era ciudat, dar răspunsul meu a părut să-l mulțumească. Un zâmbet slab i s-a desenat pe buze.

— Desigur, a spus în șoaptă. Desigur, acum totul are sens.

— Ce are sens?

— Ceva ce aveam nevoie să aflu de la tine.

— Tu n-ai nevoie să afli nimic de la mine, Ignacio. N-ai nevoie decât să mă uiți și să mă lași în pace.

— Nu pot, a zis tăios.

N-am întrebat de ce. M-am temut că avea să-mi ceară explicații, să-mi reproșeze că-l părăsisem și să-mi arunce în față tot răul pe care i-l făcusem. Sau, și mai rău, mi-a fost teamă că avea să-mi spună că tot mă mai iubea și să mă roage să mă împac cu el.

— Trebuie să pleci, Ignacio, trebuie să mă scoți din mintea ta.

— Nu pot, iubito, a repetat cu o undă de ironie amară. Nimic nu mi-ar plăcea mai mult decât să nu-mi mai amintesc nicicând de femeia care m-a distrus, dar nu pot. Lucrez pentru Direcția Generală a Siguranței din Ministerul pentru Relațiile cu Guvernul. Mă ocup de supravegherea și urmărirea străinilor care ne trec frontiera, mai ales a celor care se instalează definitiv la Madrid. Și tu ești unul dintre ei. Ocupi un loc de cinste.

Nu știam dacă să râd sau să plâng.

— Ce vrei de la mine? am întrebat când vorbele mi-au revenit pe buze.

— Actele, a cerut. Pașaportul și licența vamală pentru tot ce s-a adus din străinătate aici în casă. Dar, mai înainte, schimbă-te.

Vorbea rece și sigur de sine. Profesionalist, total diferit de celălalt Ignacio, tandru și aproape copilăros, pe care îl păstram printre amintiri.

— Poți să-mi arăți vreo legitimație ? am întrebat în șoaptă.

Intuiam că nu mințea, dar voiam să câștig timp pentru a accepta evidența.

Din buzunarul interior al jachetei a scos un portvizit. L-a deschis cu mâna în care îl ținea, cu îndemânarea celui obișnuit să se identifice adesea. Erau acolo, într-adevăr, fotografia și numele lui, lângă funcția și organismul pe care tocmai îl menționase.

— Un moment, am murmurat.

M-am dus în camera mea; am luat repede din dulap o bluză albă și o fustă albastră și am tras sertarul cu lenjerie, ca să-mi iau lucruri curate. Atunci am atins cu degetele scrisorile lui Beigbeder, pitite sub câteva combinezoane împăturite. Am șovăit câteva clipe, neștiind ce să fac cu ele: să le las unde erau sau să caut la iuțea un loc mai sigur. Am privit

avid camera: poate pe dulap, poate sub saltea. Poate printre cearșafuri. Poate în spatele oglinzii de la masa de toaletă. Ori într-o cutie de pantofi.
— Grăbește-te, te rog, a strigat Ignacio de departe.

Am împins scrisorile în fundul sertarului, le-am acoperit complet cu lucruri și am închis sertarul cu o lovitură seacă. Orice alt loc era la fel de bun sau de rău ca acela, mai bine să nu ispitesc norocul.

M-am șters, m-am schimbat, am scos pașaportul din noptieră și m-am întors în salon.

— Arish Agoriuq, a citit pe îndelete, când i l-am dat. Născută la Tanger și rezidentă în Tanger. Născută în aceeași zi cu tine, ce coincidență.

N-am răspuns. Brusc, mi-a venit să vomit; și m-am abținut cu greu.

— Se poate ști de unde până unde această schimbare de cetățenie ?

Cât ai clipi, mintea mea a fabricat o minciună. Niciodată nu prevăzusem că aveam să intru în așa ceva, nici Hillgarth, nici eu.

— Mi-au furat pașaportul și n-am putut cere acte la Madrid, fiindcă eram în plin război. Un prieten a aranjat să mi se dea cetățenie marocană și să pot călători astfel fără probleme.

Pașaportul nu-i fals, poți să verifici.

— Am și făcut-o. Și numele?

— S-au gândit că era preferabil să mi-l schimb, să-l fac mai arăbesc.

— Arish Agoriuq ? E arăbesc ?

— E *cherja*, am mințit. Dialectul triburilor berbere din Rif, am adăugat, reamintindu-mi de competența lingvistică a lui Beigbeder.

A tăcut câteva clipe, continuând să mă privească. Încă îmi mai simțeam stomacul întors pe dos, dar m-am străduit să mă stăpânesc, ca să nu fiu obligată s-o iau la goană spre baie.

— Vreau să știu și de ce te-ai întors la Madrid, a cerut în cele din urmă.

— Ca să muncesc. Cos, ca întotdeauna, am răspuns. Țsta-i un atelier de croitorie.

— Arată-mi-l.

L-am dus în salonul din fund și i-am arătat sulurile de materiale, modelele și revistele. Apoi l-am dus pe coridor și am deschis ușile tuturor încăperilor. Camerele de probă impecabile. Baia pentru clienți. Atelierul unde coseam, plin cu materiale croite și manechinele cu veșminte montate pe jumătate. Camera de călcat, cu multe alte haine care își așteptau rândul. Și, în sfârșit, magazia. Mergeam împreună alături, așa cum trecuserăm de atâtea ori prin momentele vieții pe timpuri. Mi-am amintit că pe atunci era mai înalt decât mine cu aproape un cap; acum diferența părea mai mică. Dar nu memoria îmi juca o festă: când eram doar

ucenică, iar el aspirant la titlul de funcționar, eu purtam tocuri foarte mici; cinci ani mai târziu, înălțimea tocurilor mă ajuta să-i ajung la jumătatea feței.

— Ce-i în fund? a întrebat.

— Dormitorul meu, două băi și patru camere : două pentru oaspeți, două goale. În plus, o sufragerie, bucătăria și zona de serviciu, am recitat la iuțea.

— Vreau să le văd.

- De ce ?
- Nu trebuie să-ți dau explicații.
- De acord, am murmurat.

I-am arătat camerele una câte una, cu stomacul strâns, arătând o răceală din altă lume și nelăsând să mi se vadă tremurul mâinii când atingeam întrerupătoarele și clanțele. Scrisorile lui Beigbeder către Rosalinda rămăseseră în dulapul din dormitor, sub lenjerie; îmi tremurau picioarele numai când îmi închipuiam că putea să deschidă sertarul și să dea de ele. Când a intrat în încăpere, l-am privit cu inima cât un purice, în vreme ce el o cerceta calm. A răsfoit cu interes prefăcut romanul de pe noptieră și l-a pus la loc; și-a trecut degetele peste picioarele patului, a ridicat o perie de pe masa de toaletă și a privit peste balcon câteva secunde. Speram ca după asta să-și încheie vizita, dar nici vorbă. Urma lucrul de care mă temeam cel mai mult. A deschis un corp al dulapului, unde erau paltoanele. A atins mâneca unei jachete, cordonul alteia, a închis. A deschis ușa următoare, și mi-am ținut respirația. În fața ochilor i s-a ivit un maldăr de sertare. L-a scos pe primul: batiste. A deschis unul, apoi altul și încă unul; dar le-a închis. L-a scos pe următorul, iar eu am înghițit în sec: ciorapi. L-a închis. Când degetele lui l-au atins pe ultimul, am crezut că intru în pământ. Acolo, acoperite de combinezoane de mătase, erau manuscrisele care expuneau detaliat și la persoana întâi faimoasa revocare ministerială care era pe buzele tuturor în Spania.

- Cred că mergi prea departe, Ignacio, am izbutit să șoptesc.

A rămas câteva clipe cu degetele pe mânerul sertarului, ca și cum se gândea ce să facă. M-a luat cu călduri, cu frig, m-am speriat, mi-a fost sete. Simțeam că era sfârșitul. Dar i-am văzut buzele depărtându-se una de alta, gata să vorbească. N-a spus decât: „Să continuăm”. A închis la loc ușa dulapului, iar eu mi-am stăpânit un suspin de ușurare și nevoia teribilă de a mă pune pe plâns. M-am stăpânit cum am putut mai bine și mi-am reluat rolul de ghid políticos. A văzut baia unde mă spălam, masa la care mâncam, camera unde țineam mâncarea, chiuveta în care fetele spălau vasele. N-a insistat mai mult, poate din respect pentru mine, poate din simplă pudoare sau fiindcă protocolul muncii lui stabilea limite pe care nu îndrăzneam să le încalce, n-am aflat niciodată. Ne-am întors în salon fără o vorbă, iar eu am mulțumit cerului că percheziția nu fusese mai detaliată.

S-a așezat în același loc, iar eu în fața lui.

- E în ordine ?
- Nu, a spus categoric. Nimic nu e-n ordine; nimic.
- Am închis ochii, am strâns din pleoape cu putere și le-am redeschis.
- Ce nu-i bine ?
- Nimic nu-i bine, nimic nu e cum ar trebui să fie.
- Brusc mi s-a părut că întrezăresc o luminiță.
- Dar ce așteptai să găsești, Ignacio ? Ce voiai să găsești și n-ai găsit?
- N-a răspuns.

- Credeai că asta e o ascunzătoare, așa-i?

Iar n-a răspuns, însă a schimbat vorba, mutând discuția pe terenul lui și luând totul în mâini.

- Știi prea bine cine a montat scena asta.
- Ce fel de scenă ? am întrebat.

— Această farsă de atelier.

— Nu-i nici o farsă. Aici se muncește din greu. Eu trudesec mai bine de zece ore pe zi, șapte zile pe săptămână.

— Mă îndoiesc, a spus acru.

M-am ridicat și m-am apropiat de fotoliul lui. M-am așezat pe unul din brațe și i-am luat mâna dreaptă. Nu s-a opus, dar nici nu m-a privit. I-am trecut degetele peste palma mea, peste propriile-mi degete, încet, ca să simtă pe propria piele fiecare milimetru dintr-a mea. Voiam să-i arăt doar dovada muncii, bătăturile și întăriturile pe care foarfecele, acele și degetarele mi le lăsaseră treptat de-a lungul anilor. Sa înfiorat la atingerea lor.

— Astea-s mâini de muncitoare, Ignacio. Știu ce crezi că sunt și ce crezi că fac, dar vreau să-ți fie limpede că astea nu-s mâini de întreținută. Regret din suflet că ți-am făcut rău, nu știi cât regret. Nu m-am purtat frumos cu tine, dar totul e de-acum trecut și nu există cale de întoarcere; nu rezolvi nimic băgându-te în viața mea și căutând fantome inexistente.

Nu mi-am mai trecut degetele peste ale lui, dar i-am păstrat mâna între ale mele. Era ca de gheață. Puțin câte puțin, a început să se încălzească.

— Vrei să știi ce s-a ales de mine după ce-am plecat? am șoptit.

A consimțit fără cuvinte. Tot nu se uita la mine.

— Am rămas însărcinată, iar Ramiro m-a părăsit. Am pierdut copilul. Brusc, m-am trezit singură pe pământ străin, bolnavă, fără bani, cu datoriile lăsate de el pe numele meu și neavând unde să pun capul să mă odihnesc. Poliția mă urmărea, am trecut prin toate spaimile de pe lume, am fost implicată în întâmplări la marginea legii. Apoi, cu ajutorul unei prietene, am deschis o casă de modă și am reînceput să cos. Am trudit zi și noapte, dar mi-am făcut și prieteni, oameni foarte diferiți. M-am integrat printre ei și am intrat într-un nou univers, dar n-am încetat nicicând să muncesc. Am cunoscut și un bărbat de care m-aș fi putut îndrăgosti și cu care aș fi putut redeveni fericită, un jurnalist străin, dar am știut că, mai devreme sau mai târziu, va pleca și nu m-am implicat în altă relație de teamă să nu sufăr iar, să nu-mi retrăiesc suferința cumplită de la plecarea lui Ramiro. Acum m-am întors la Madrid, singură, continui să muncesc, ai văzut tot ce e aici în casă. Cât privește cele petrecute între noi doi, pedeapsa mea a fost tocmai păcatul meu, să n-ai nici cea mai mică îndoială. Nu știi dacă asta e sau nu o satisfacție pentru tine, dar fii sigur că am plătit scump răul pe care ți l-am făcut. Dacă există dreptate divină, conștiința mea e liniștită, fiindcă știe că există un echilibru perfect între tot ce ți-am făcut eu ție și tot ce mi s-a făcut după aceea mie.

Nu știam dacă ceea ce îi spuseseam îl afectase, îl liniștise sau îl zăpăcise și mai rău. Am tăcut amândoi câteva minute; am continuat să stăm așa, cu mâna lui între ale mele, cu trupurile apropiate, conștiinți fiecare de prezența celuilalt. După o vreme, m-am desprins de el și m-am întors la locul meu.

— Ce legătură ai cu ministrul Beigbeder? a vrut să știe.

Vorbea fără acreală, dar ferm, la jumătatea drumului dintre intimitatea din urmă cu câteva clipe și distanța nemărginită de la început. Se străduia să-și reia atitudinea profesională. Și am remarcat că, din păcate, o făcea fără prea mari strădanii

— Juan Luis Beigbeder mi-e prieten de la Tetuan.

— Ce fel de prieten ?

— Nu mi-e amant, dacă la asta te gândești.

— Și-a petrecut noaptea cu tine.

— Și-a petrecut-o acasă la mine, nu cu mine. N-am de ce să-ți dau socoteală despre viața mea, dar prefer să te lămuresc, ca să nu încapă nici o îndoială: n-am nici o relație sentimentală cu Beigbeder. Aseară nu m-am culcat cu el. Nici altă dată. Pe mine nu mă întreține nici un ministru.

— Atunci, de ce?

— De ce nu m-am culcat cu el sau de ce nu mă întreține un ministru?

— De ce a venit aici și a rămas până aproape de opt dimineața?

— Fiindcă tocmai aflase că fusese distrus și nu voia să fie singur.

S-a ridicat și s-a dus spre un balcon. A reînceput să vorbească, privind afară, cu mâinile în buzunarele pantalonilor,

— Beigbeder e un cretin. Un trădător vândut britanicilor un dement încurcat cu o curvă englezoaică.

Am râs fără chef. M-am ridicat și m-am apropiat de el pe la spate.

— Habar n-ai, Ignacio. Probabil că ești în subordinea cine știe cui din Ministerul pentru Relații cu Guvernul și ți-au ordonat să bagi spaima în toți străinii care trec prin Madrid,

dar habar n-ai cine-i colonelul Beigbeder și de ce s-a purtat cum s-a purtat.

— Știu ce trebuie să știu.

— Ce?

— Că-i conspirator și trădător de patrie. Iar, ca ministru incompetent. Asta spune despre el toată lumea, începând cu presa.

— Ca și cum am putea avea încredere în presă, am subliniat ironic.

— Și, dacă nu în ea, în cine? În noii tăi prieteni străini?

— Poate că da. Știu mult mai multe lucruri decât voi.

S-a răsucit și, din câțiva pași hotărâți, a ajuns la mai puțin de o palmă de mine.

— Și ce chestii știu ei ? a întrebat cu glas răgușit.

Nu-mi convenea să spun nimic, așa că l-am lăsat să continue.

— Oare știu că pot face să fii deportată chiar azi în zori ? Că pot face să fii arestată, să ți se bage la apă exoticul pașaport marocan și să fii scoasă din țară cu ochii legați și fără ca nimeni să afle? Prietenul tău Beigbeder nu mai e în guvern, ai rămas fără pile.

Era atât de aproape, încât vedeam perfect cât îi crescuse barba de când se bărbierise de dimineață. Vedeam cum urca și cobora mărul lui Adam când vorbea, urmăream fiecare milimetru din mișcarea buzelor care mă sărutaseră de atâtea ori, iar acum vărsau amenințări înversunate.

Și am jucat totul pe o carte. Una la fel de falsă ca și mine.

— Da, Beigbeder nu mai e, dar am resurse pe care nici nu poți să ți le închipui. Clientele mele au soți și amanți puternici, sunt bună prietenă cu multe dintre ele. Îmi pot asigura, dacă le-o cer, azil diplomatic într-o jumătate de duzină de ambasade, începând cu a Germaniei, care, categoric, îl ține bine de boașe chiar pe ministrul tău. Pot să-mi salvez pielea cu un simplu telefon. Dar cel care probabil n-o să-și poată salva pielea, dacă te mai amesteci unde nu-ți

fierbe oala, s-ar putea să fii tu.

Niciodată nu mințisem pe cineva cu atâta neobrăzare, și probabil că tocmai din enormitatea cacealmalei mi se trăgea aroganța. Nu-mi dădeam seama dacă mă crezuse. Poate că da, istoria era la fel de neverosimilă ca și traiectoria vieții mele, dar eu, fosta lui logodnică devenită supus marocan, uram dovada vie că neverosimilul poate deveni în orice moment pură realitate.

— Asta rămâne de văzut, a spus printre dinți.

A plecat de lângă mine și s-a așezat din nou.

— Nu-mi place omul care ai devenit, Ignacio, i-am șoptit din spate.

A hohotit amar.

— Și cine ești tu, ca să mă judeci pe mine ? Te crezi, oare superioară fiindcă în timpul războiului ai stat în Africa acum te-ai întors cu aere de mare doamnă? Crezi că ești mai bună ca mine fiindcă primești acasă miniștri răătăciți și te lași cumpărată cu bomboane, pe când pentru noi, ceilalți s-au raționalizat până și pâinea neagră și boabele de linte?

— Te judec pentru că-mi pasă de tine și-ți doresc tot ce poate fi mai bun, am subliniat.

Dar vocea aproape că nu mi s-a auzit.

A răspuns cu alt hohot de râs. Mai amar decât primul. Dar mai sincer.

— Ție nu-ți pasă de nimeni. Ți pasă doar de tine, Sira. Eu, mie, pe mine, cu mine. Eu am muncit, eu am suferit, eu mi-am plătit deja greșeala: eu, eu, eu, eu. Nu te interesează nimeni, nimeni. Poate că te-ar fi deranjat să afli ce-au pățit ai tăi după război? Te-ai gândit vreodată să te duci în mahalaua unde ai copilărit, purtând una dintre toaletele tale elegante, și să întrebi de ei, să afli dacă are vreunul nevoie de ajutor? Știi ce s-a ales de vecinii și de prietenele tale în toți acești ani?

Întrebările lui mi-au răsunat în conștiință ca tot atâtea lovituri de baston, ca un pumn de sare aruncat în ochii deschiși. Nu aveam răspunsuri, nu știam de ce preferasem să n-am habar. Respectasem ordine, fusesem disciplinată. Îmi spusese să nu depășesc un anumit perimetru, și n-o făcusem. Mă străduisem să nu văd celălalt Madrid, real și autentic. Mă mișcasem în limitele unui oraș idilic și mă forțasem să nu-i văd și cealaltă față: străzi pline de hârtoape, clădiri bombardate, ferestre fără geamuri și fântâni goale. Preferasem să nu observ că familiile întregi scurtau prin gunoaie, căutând coji de cartofi, că femeile cernite umblau la voia întâmplării pe trotuare cu copii spânzurați de sânii secați; nu aruncasem nici măcar o privire cetelor de copii murdari și desculți ce foșgăiau în jurul lor și care, cu fețele acoperite de mucii uscați și cu căpșoarele rase pline de coji, îi trăgeau de mânecă pe trecători și-i rugau: „Fie-ți milă, domnule, dă-mi ceva de pomană, pe tot ce ai mai drag, domnișoară, dă-mi ceva de pomană, Domnul să te răsplătească”. Fusesem o agentă ascultătoare în slujba serviciilor britanice de inteligență. Scrupulos de ascultătoare. Scârbos de ascultătoare. Urmasem vorbă cu vorbă indicațiile primite. Nu mă întorsesem în cartierul meu, nici măcar nu călcasem pe pavelele trecutului. Evitasem să aflu ce se alesese de ai mei, de prietenele din copilărie. Nu-mi căutasem piațeta, nu călcasem pe străduța mea îngustă și nici nu urcasem pe scara mea. Nu

sunasem la ușa vecinilor, nu voisem să știu cum le mergea, ce se alesese de familiile lor în timpul războiului și după. Nu încercasem să aflu câți dintre ei muriseră, câți erau închiși și cum se descurcau cei care nu muriseră. Nu le cerusem să-mi spună cu ce resturi putrezite își umpleau oala de supă, nici dacă puradeii lor bolnavi de oftică erau subnutriți ori desculți. Nu-mi pășase de viețile lor mizerabile, pline de păduchi și degeraturi. Fiindcă trăiam de-acum

în altă lume : lumea conspirațiilor internaționale, a marilor hoteluri, a saloanelor de coafură de lux și a cocteilurilor de la ora aperitivului. Universul lor mizer, de culoarea șobolanilor, care duhnea a urină și a sfeclă furajeră fiartă, n-avea nici în clin, nici în mână cu mine.

— Așa-i că nu știi nimic despre ei? a continuat Ignacio încet. Dar ascultă-mă bine, fiindcă am să-ți spun eu. Vecinul Norberto a căzut la Brunete, pe fiul lui mai mare l-au executat de cum au intrat naționaliștii în Madrid, dar, după câte se spune, luase parte activă la acțiuni de represiune în cealaltă tabără. Mijlociul taie piatră la Cuelgamuros, iar cel mic e în închisoarea pentru delikte penale Dueso: s-a înscris în partidul comunist, așa că probabil n-are să iasă mult timp de acolo, dacă nu va fi executat într-o bună zi. Mama lor, doña Engracia, cea care te îngrijea și te trata ca pe propria-i fiică atunci când maică-ta se ducea la lucru și tu erai încă o fetiță, e singură; umblă, pe jumătate oarbă și sonată, pe străzi, răscolind cu bățul orice întâlnește în cale. În cartierul tău nu mai sunt nici porumbei, nici pisici, le-au mâncat pe toate.

Vrei să știi ce s-a ales de prietenele cu care te jucai în Piața Paja? Pot să-ți povestesc și asta: pe Andreita a făcut-o praf un obuz când traversa într-o după-amiază Strada Fuencarral, în drum spre atelierul unde lucra...

— Nu vreau să mai aud nimic, Ignacio, mi-am făcut deja o idee, am spus, încercând să-mi ascund zăpăceala.

N-a părut să mă audă; a continuat pur și simplu să înșire orori.

— Lui Sole, aia de la lăptărie, i-a făcut gemeni un milițian care s-a făcut nevăzut fără să-i spună nici măcar cum îl chema; și, cum ea nu s-a putut ocupa de copii, fiindcă nu

avea cu ce să-i crească, i-au luat la orfelinat și n-a mai auzit de ei. Se spune că acum se dă hamalilor din piața alimentară Cebada și cere o pesetă pentru fiecare serviciu adus pe loc

sprijinită de cărămida pereților; se spune că umblă fără chiloți, ridicându-și fusta de cum încep camioanele să sosească acolo în zorii zilei.

Lacrimile au început să mi se rostogolească pe obraji.

— Taci, Ignacio, taci odată, pentru Dumnezeu, am șoptit.

Nu m-a ascultat.

— Augustina și Nati, fetele crescătorului de pui, au intrat într-un comitet de infirmiere laice și cât a durat războiul au lucrat în spitalul San Carlos. Când totul s-a sfârșit, le-au căutat acasă, le-au suit într-o camionetă și de atunci sunt în închisoarea Ventas; le-au judecat la Salesas ¹ și le-au condamnat la treizeci de ani și o zi. Pe Trini, brutăreasa...

— Taci, Ignacio, las-o baltă, l-am implorat.

A cedat, în fine.

— Îți mai pot spune multe alte istorii, le-am auzit aproape pe toate. Zilnic vin să mă vadă oameni pe care nu-i cunoșteam pe vremuri. Toți cu același

refren: eu am vorbit odată cu dumneata, don Ignacio, când erai logodit cu Sirta, fiica doamnei Dolores, croitoreasa de pe Strada Redondilla...

— De ce te cauți? am izbutit să întreb în toiul plânsului,

— Toți pentru același lucru: să-i ajut să-și scoată o rudă din pușcărie, să mă folosesc de vreo pilă ca să scap pe cineva de condamnarea la moarte, să le caut ceva de lucru, oricât de modest ar fi... Nu-ți poți imagina cum arată o zi la Direcția Generală: în anticamere, pe coridoare și pe scări se îngrămădesc la orice oră oameni speriați, care speră să te ocupe

1. Palatul madrilen în care se află sediul Ministerului Justiției.

de ei, gata să suporte orice doar pentru o fărâmbă din tot ce-au venit să caute: să-i asculte cineva, să-i primească cineva, să le dea o pistă cineva, ca să-și găsească un apropiat pierdut, pe cineva care să-i învețe pe cine să implore pentru a-și elibera o rudă... Vin mai ales femei, cu duimul. N-au din ce trăi, au rămas singure cu copiii și nu știu cum să se mențină pe linia de plutire.

— Și poți face ceva pentru ei? I-am iscodit, trecând peste spaimă.

— Puțin. Aproape nimic. De delictele de război se ocupă tribunalele militare. La mine vin în disperare de cauză, așa cum își hărțuiesc orice cunoscut care lucrează în administrație.

— Dar ești omul regimului...

— Eu nu-s decât un simplu funcționar, fără nici o putere, o treaptă într-o ierarhie, mi-a tăiat-o. Pot doar să le ascult necazurile, să le spun unde trebuie să se ducă, dacă știu, și să le dau vreo zece pesete când îi văd în culmea disperării. Nici măcar nu-s membru al Falangei; am făcut războiul acolo unde s-a nimerit, iar destinul a vrut ca sfârșitul să mă prindă lângă învingători. M-am reîntors în minister și mi-am asumat sarcinile care mi s-au trasat. Dar nu țin cu nimeni;

am văzut prea multe orori și, în cele din urmă, mi-am pierdut respectul pentru toți. De aceea mă limitez pur și simplu să îndeplinesc ordinele, ca să am ce mânca. Îmi țin gura, plec

capul și-mi pun coarnea la încercare, ca să-mi susțin familia, asta-i tot.

— Nu știam că ai familie, am zis, ducând la ochi batista întinsă de el.

— M-am însurat la Salamanca, iar după război am venit cu toții la Madrid. Am o soție, doi copii mici și un cămin în care cel puțin sunt așteptat la sfârșitul zilei, oricât de grea sau de scârboasă ar fi. Casa noastră nu seamănă deloc cu a ta, dar are mereu un vas cu cărbuni cald și copiii care râd pe coridoare. Pe băieții mei îi cheamă Ignacio și Miguel, iar pe soția mea, Amalia. N-am iubit-o niciodată ca pe tine, nu dă din fund pe stradă la fel de grațios ca tine, n-am dorit-o vreodată nici pe sfert din cât te-am dorit pe tine astă seară, când îmi țineai mâinile în mâinile tale. Dar primește cu seninătate greutățile cântă în bucătărie când gătește puținul pe care îl avem și mă îmbrățișează în toiul nopții ori de câte ori mă chinuie coșmarurile și strig și plâng, fiindcă visez că-s iar pe front și-mi zic că voi fi omorât.

— Îmi pare rău, Ignacio, am spus abia auzit.

Abia puteam vorbi de plâns.

— Poate că-s conformist și mediocru, un servitor, ca un câine, al unui stat revanșard, a adăugat, privindu-mă ferm în ochi, dar tu nu poți să-mi spui dacă îți place sau nu ce-am ajuns. Nu poți să-mi dai lecții de morală, Sirta, fiindcă, dacă eu sunt rău, tu ești și mai rea. Mie mi-a rămas cel puțin o picătură de compasiune în suflet; ție cred că nici atât. Nu ești decât o

egoistă cu o casă imensă, în care se mestecă singurătatea pe la colțuri ; o deznădăcinată care își reneagă originile și se gândește doar la sine.

Am vrut să-i strig să-și țină gura, să mă lase în pace și să iasă din viața mea pentru totdeauna, dar, înainte să rostesc prima silabă, din mine au izbucnit suspine de neoprit, ca și cum mi s-ar fi rupt ceva lăuntric. Am plâns. Cu fața acoperită, neconsolată, l a nesfârșit. Când am putut să mă opresc și să revin la realitatea imediată, era trecut de miezul nopții, iar Ignacio nu mai era. Plecase fără zgomot, cu aceeași delicatețe cu care mă tratase mereu. Dar teama și neliniștia trezite de prezența lui mi se lipiseră de piele. Nu știam ce urmări va avea vizita lui. Nu știam ce se va alege de Arish Agoriuq începând din acea noapte. Mi-am zis că, poate Ignacio din trecut se va milostivi de femeia pe care o iubise atât de mult și o va lăsa în pace. Ori poate că sufletul lui de funcționar perfect din Noua Spanie le va transmite superiorilor unele bănuieli despre falsa mea identitate; poate că, așa cum mă amenințase, urma să fiu arestată. Sau deportată. Sau dispărută.

Pe masă rămăses e cutia de bomboane, mult mai puțin inocentă decât părea. Am deschis-o cu o mână, ștergându-mi cu cealaltă ultimele lacrimi. Nu erau în ea decât două duzini de înghițituri de ciocolată cu lapte. Am cercetat ambalajul, până când, pe panglica roz cu care era legat pachetul, am zărit câteva punctișoare aproape imperceptibile. Le-am descifrat în mai puțin de trei minute. „întâlnire urgenta. Cabinet doctor Rico. Caracas, 29. 11 dimineața. Maximă precauție .

Lângă bomboane rămăsese paharul pe care i-l servisem cu câteva ceasuri în urmă. Intact. Așa cum spusese chiar Ignacio, nici unul din noi nu mai era ceea ce fusese cândva. Dar, deși viața ne întorsese spatele tuturor, el tot nu bea.

Partea a patra

Câteva sute de oameni bine hrăniți, dar și mai bine îmbrăcați, au primit anul 1941 în salonul regal al Cazinoului din Madrid, ascultând o orchestră cubaneză. Printre ei, una dintre ei, eram eu.

Inițial, intenționasem să-mi petrec noaptea dintre ani singură, poate să le invit pe doña Manuela și pe fete să se bucure împreună cu mine de un clapon și o sticlă cu cidru, dar insistența încăpățânată a două cliente, surorile Alvarez-Vicuña, m-a obligat să-mi schimb planurile. Deși fără prea mult entuziasm, m-am aranjat cu mare grijă pentru acea noapte : mi-am făcut un coc pe ceafă și m-am machiat, subliniindu-mi ochii cu khol marocan, ca să dau privirilor aerul fals al acelei ființe rare și exotice care se presupunea că eram. Am croit un soi de tunică de culoarea argintului, cu mâneci largi și o eșarfă lată înfășurată în jurul taliei, ceva între caftanul maur exotic și rochia de seară europeană elegantă. M-a primit fratele burlac al celor două, un oarecare Ernesto, din care n-am ajuns niciodată să cunosc nimic dincolo de chipul de pasăre și deferența onctuoasă desfășurată pentru a mă copleși cu atenții. De cum am ajuns, am urcat hotărât scara mare de marmură și, odată ajunsă în salon, m-am prefăcut că nu remarc nici grandioarea locului, nici numeroasele perechi de ochi care mă sfredeleau fățiș. N-am dat atenție nici măcar uriașelor candelabre de cristal de La Granja, ce atârnav de sus, nici ramelor de stuc ce umpleau pereții, înconjurând picturi grandioase. Toată imaginea mea emana siguranță și stăpânire de sine. Ca și cum acel loc somptuos era mediul meu natural. De parcă eram un pește, iar opulența lui, apa în care mă mișcăm.

Dar nici vorbă de așa ceva. Deși trăiam printre țesături strălucite, aidoma celor purtate de doamnele din jur în acea noapte, ritmul meu din lunile anterioare nu fusese tocmai un *laisser-aller*, ci un șir de zile și nopți în care cele două ocupații pe care le aveam supseseră ca niște lipitori sângele timpului tot mai rarefiat de care dispuneam.

Întâlnirea cu Hillgarth în urmă cu două luni, imediat după cele cu Beigbender și Ignacio, devenise modul meu de a manipula granița dintre „înainte” și „după”. Despre primul din ei i-am furnizat informații amănunțite; în schimb, pe al doilea nu l-am pomenit. Ar fi trebuit s-o fac, poate, dar ceva m-a împiedicat: pudoarea, nesiguranța, teama, cine știe. Eram conștientă că prezența lui Ignacio fusese rodul imprudenței mele: încă de la prima bănuială, ar fi trebuit să-l pun la curent pe atașatul naval cu urmărirea, ceea ce, probabil, ar fi putut împiedica un reprezentant al Ministerului pentru Relațiile cu Guvernul să-mi intre atât de ușor în casă și să

mă aștepte în propriul salon. Dar reîntâlnirea cu Ignacio fusese prea personală, prea emoționantă și dureroasă ca să-și găsească locul în tiparele reci ale Serviciului Secret.

Nemărturisind-o, încălcăm protocolul pe care mi-l impuseseră și, desigur, normele cele mai elementare, fără să mă sinchisesc. Dar am riscat. Nu era prima oară când îi ascundeam ceva lui Hillgarth: nu-i spuseseam că doña Manuela făcea parte din trecutul în care el însuși mă oprise să revin. Din fericire, nici angajarea vechii mele maestre, nici vizita lui Ignacio nu

avuseseră urmări imediate ; la ușa atelierului nu sosise nici un ordin de deportare, nimeni nu mă chemase la vreun interogatoriu într-un birou sinistru, iar fantomele în pardesiu au încetat, în sfârșit, să mă mai hărțuiască. Rămânea de văzut dacă era doar o situație trecătoare sau un fapt definitiv.

La întâlnirea urgentă pe care mi-o dăduse după căderea lui Beigbeder, Hillgarth se purtase la fel de aparent neutru ca și atunci când îl cunoscusem, dar interesul de a afla pînă și ultimul amănunt despre vizita colonelului m-a făcut să bănuiesc că Ambasada lui primise cu îngrijorare și confuzie destituirea acestuia.

Am găsit fără greutate adresa la care îmi dăduse întâlnire: primul etaj al unei vile cu tradiție, nimic suspect, în aparență. Am așteptat doar câteva clipe și, la auzul soneriei, ușa s-a și deschis, iar o infirmieră în vârstă m-a poftit înăuntru.

— Mă așteaptă doctorul Rico, am spus, urmând instrucțiunile de pe panglica cutiei de bomboane.

— Veniți cu mine, vă rog.

Așa cum mă așteptam, în camera încăpătoare unde m-a condus n-am dat de nici un medic, ci de un englez cu sprâncene stufoase, de cu totul altă profesie. Îl mai văzusem și înainte de câteva ori, la Embassy, în uniformă albastră de marinar, dar în acea zi era îmbrăcat civil: cămașă deschisă la culoare, cravată cu buline, costum elegant din flanel cenușiu. Indiferent de haine, era o apariție total nepotrivită cu cabinetul de consultații dotat cu tot ce era tipic unei profesii care nu era a lui: un paravan metalic, cu perdele de bumbac, dulapuri cu uși de sticlă pline cu borcane și aparate, un pat metalic pe lateral, titluri și diplome pe pereți. Mi-a strâns mâna energic, și am pierdut multă vreme cu saluturi inutile și formalități.

Imediat ce ne-am așezat, am început să vorbesc. Am descris clipă de clipă noaptea cu Beigbeder, străduindu-mă să nu uit nici un detaliu. Am repetat tot auzisem de la el, i-am descris minuțios starea, am răspuns la zeci de întrebări și i-am dat scrisorile Rosalindei, intacte. Am vorbit mai bine de o oră, iar el m-a ascultat neclintit și încruntat, fumând metodic țigară după țigară, un pachet întreg de Craven A.

— Încă nu știm ce ne va aduce această schimbare ministerială, dar situația nu-i nici pe departe optimistă, a zis la urmă, stingând ultima țigară. Tocmai am informat Londra și, pentru moment, n-am primit nici un răspuns, între timp sperăm cu toții. Te rog, de aceea, să fii extrem de precaută și să nu faci nici o greșală. Faptul că l-ai primit pe Beigbeder în casa dumitale a fost o adevărată îndrăzneală; înțeleg că n-ai altă alegere și ai făcut bine că l-ai liniștit, scutindu-l astfel de o stare și mai problematică, dar ai riscat enorm, începând de acum, fii, te rog, mult mai prudentă și, pe viitor, evită să te implicii în situații similare. Fii atentă și la prezențele suspecte din jurul dumitale, mai ales în apropiere de casa în care locuiești; nu exclude posibilitatea de a fi urmăriti

— N-am s-o fac, fiți fără grijă.

Intuind că bănuia, poate, ceva legat de Ignacio și de modul în care acesta mă urmărise, am preferat să nu întreb.

— Totul are să fie și mai neclar, asta-i tot ce știm până acum, a adăugat, întinzându-mi mâna din nou, de asta dată pentru a-și lua rămas-bun. Odată ce-au scăpat de ministrul incomod, ne închipuim că presiunea exercitată de Germania pe teritoriul spaniol va crește; de aceea, fii în gardă, pregătită pentru orice situație neprevăzută.

În lunile următoare, am acționat în consecință: am redus riscurile, am încercat să apar în public cât mai puțin posibil și m-am concentrat foarte atent asupra treburilor mele. Coseam cu toatele mult, tot mai mult. Relativa liniște câștigată odată cu venirea donei Manuela în atelier n-a ținut decât vreo câteva săptămâni: numărul tot mai mare al clientelor și apropierea Crăciunului m-au obligat să mă dedic total cusutului. Între două probe, nu uitam, totuși, nici de cealaltă îndatorire: cea clandestină, paralelă. Astfel, retușam corsajul unei rochii de cocteil și obțineam informații despre invitații de la recepția oferită la Ambasada Germaniei în onoarea lui Himmler, șeful Gestapoului, luam măsuri pentru noul taier al unei baronese și aflam cu cât entuziasm aștepta colonia germană iminenta deschidere la Madrid a restaurantului berlinez al lui Otto Horcher, favoritul mahărilor naziști din propria lor capitală. Despre toate astea și despre multe altele l-am informat riguros pe Hillgarth: disecam minuțios materialul, alegeam cuvintele cele mai precise, camuflam mesajele în presupuse liniuțe și le trimiteam punctual. Ținând seama de avertismentele lui, eram mereu în gardă și concentrată, atentă la tot ce se petrecea în jur. De aceea am și observat în acele zile că unele lucruri se schimbau: mici detalii care se datorau, poate, noilor circumstanțe sau simplei întâmplări, hazardului. Într-o sâmbătă oarecare, nu l-am întâlnit la Muzeul Prado pe bărbatul chel care îmi lua îndeobște mapa cu tipare codificate; nu l-am mai revăzut niciodată. Câteva săptămâni mai târziu, pe tânăra de la garderoba salonului de coafură a înlocuit-o altă femeie, mai în vârstă, mai grasă și la fel de ermetică. Am observat mai multă pază pe străzi și în localuri și am învățat să-i disting pe cei ce se ocupau de ea: nemți mari cât dulapul, tăcuți și menințători, cărora paltoanele le ajungeau până la glezne; spanioli uscățivi, care fumau nervoși în portaluri, lângă un local, în spatele unui afiș. Deși nu eu eram, în principiu, obiectul misiunii lor, încercam să-i ignor, să schimb drumul sau să trec pe celălalt trotuar de cum îi simțeam. Uneori, ca să nu trec pe lângă ei sau să nu dau nas în nas cu ei, intram în câte-un magazin ori mă opream în fața unei vânzătoare de castane sau a unei vitrine. Alteori, în schimb, îmi era imposibil să-i evit, deoarece îi întâlneam pe neașteptate și nu mai aveam cum să schimb direcția. Atunci îmi luam inima în dinți, formulam un mut „merg într-acolo”, grăbeam cu hotărâre pasul și priveam drept înainte. Sigură de mine, străină, aproape trufașă, ca și cum ceea ce duceam strâns în mână era un capriciu atunci cumpărat sau un *necessary* plin cu cosmetice, și nu o sumă de date cifrate din agenda privată a celor mai importante figuri ale celui de-al Treilea Reich din Spania.

M-am ținut și la curent cu ce ne putea aduce viitorul politic. Ca și pe Jamila la Tetuan, în fiecare dimineață o trimiteam pe Martina să cumpere presa: *Abc*, *Arriba*, *El Alcazar*. La micul dejun, devoram între două guri de cafea cu lapte articole despre ceea ce se petrecea în Spania și în Europa.

Așa am aflat că Serrano Suñer era noul ministru de externe și am urmărit cuvânt cu cuvânt știrile despre călătoria în care Franco și el s-au întâlnit cu Hitler la Hendaye. Am citit și despre pactul tripartit dintre Germania, Italia și Japonia, invadarea Greciei și miile de mișcări vertiginoase înregistrate în arena acelor vremuri convulsionate.

Citeam, coseam, mă informam. Mă informam, coseam, citeam: așa mi se scurgeau zilele în ultima parte a anului care se termina. Poate că de aceea și acceptasem propunerea de a petrece ultima lui zi la cazino: îmi cădea bine puțină distracție pentru a contracara atâta tensiune.

Marita și Tete Álvarez-Vicuña s-au apropiat de fratele lor și de mine de cum ne-au văzut intrând. Ne-am lăudat reciproc toaletele și coafurile, am discutat frivolități, am strecurat, ca întotdeauna, câteva vorbe arăbești și o expresie hodoronc-tronc în franceză. Privind salonul cu coada ochiului, am zărit numeroase chipuri familiare, destule uniforme și câteva svastici. Mă întrebam câți dintre cei care se fâțâiau relaxat pe acolo erau, ca și mine, turnători și spioni sub

acoperire. Intuiam că, probabil, destui, așa că am hotărât să nu mă încred în nimeni și să fiu cu ochii pe ei; poate obțineam câteva date de interes pentru Hillgarth și ai lui. Pe când urzeam astfel de planuri, prefăcându-mă că urmăream atentă conversația, Marita, amfitrioana mea, a șters-o de lângă mine și a dispărut câteva clipe. Dar când s-a întors la brațul cuiva, am știut că noaptea își schimbase cursul.

45

— Arish dragă, ți-1 prezint pe viitorul meu socru, Gonzalo Alvarado. E foarte dornic să discutați despre călătoriile pe care le-a făcut la Tanger și prietenii pe care i-a lăsat acolo, poate că pe unii dintre ei îi și cunoști.

Lângă mine era, într-adevăr, Gonzalo Alvarado, tatăl meu. Purta frac și ținea în mână un pahar de cristal cu whiskyul pe jumătate băut. Încă din prima clipă, când ni s-au întâlnit privirile, am simțit că știa prea bine cine eram. În a doua, am intuit că ideea de a fi invitată la acea petrecere fusese a lui. Când mi-a luat mâna și și-a apropiat-o de buze, pentru a mă saluta, simulând un sărut, nimeni din salon nu-și putea închipui că cele cinci degete pe care le strângea erau ale propriei lui fiice. Ne văzuserăm doar două ceasuri în toată viața, dar se spune că există o chemare a sângelui atât de puternică, încât chiar izbutește să-și spună cuvântul. Nu-i

rea ideea, dar poate că perspicacitatea și buna lui memorie au fost mai puternice decât instinctul patern.

Era mai slab și mai cărunt, dar tot impunător. Orchestra a început să cânte *Aquellos ojos verdes*, iar el m-a invitat la dans.

— Nici nu știi cât mă bucur să te revăd, a zis, iar în glas am distins ceva asemănător sincerității.

— Și eu, am mințit.

În fapt, habar n-aveam dacă mă bucuram sau nu; eram prea copleșită de acea întâlnire neașteptată pentru a o judeca rațional.

— Deci acum ai alt nume și alt prenume și se presupune că ești marocană. Îmi închipui că n-o să-mi spui cărui fapt datorăm toate aceste schimbări.

— Nu, cred că n-am s-o fac. De altfel, nici nu cred că interesează prea mult, am motivele mele.

— Te rog să mă tutuiești.

— Cum vrei. Ți-ar plăcea și să-ți spun „tată” ? am întrebat ușor ironic.

— Nu, mulțumesc. E suficient să-mi spui Gonzalo.

— De acord. Ce mai faci, Gonzalo? Credeam că te-au omorât în război.

— După cum vezi, am supraviețuit. Povestea e lungă și mult prea sinistră pentru noaptea Anului Nou. Ce face mama ta?

— Bine. Acum locuiește în Maroc, avem un atelier la Tetuan.

— Deci, până la urmă, ați luat în seamă ce v-am spus și ați plecat din Spania la momentul oportun?

— Mai mult sau mai puțin. E o poveste lungă.

— Poate că vei vrea să mi-o spui într-o zi. Putem să ne vedem și să stăm de vorbă; dă-mi voie să te invit la masă a sugerat.

— Nu cred că pot. N-am o viață socială prea activă, am mult de lucru. Azi am venit la stăruințele unor clienți. Proasta de mine mi-am zis că insistența lor era total dezinteresată. Abia acum văd că, în spatele unei amabile și nevinovate invitații adresate croitoresei la modă, mai era altceva. Fiindcă ideea a fost a ta, nu-i așa?

N-a zis nici da, nici nu, dar afirmația plutea în aer, printre acordurile boierului.

— Marita, logodnica fiului meu, e o fată bună, tandră entuziastă cum nu-s multe, deși nu prea isteță. Oricum, apreciez enorm; e singura care a izbutit să pună șaua pe aiuritul de Carlos, fratele tău, și-1 va duce legat la altar peste două luni.

Amândoi am întors privirile către clienta mea. Șuşotea cu sora ei, Tete, fără să-și ia privirile de la noi; amândouă purtau două rochii ale casei de modă Chez Arish. Cu un zâmbet fals atârnat de buze, mi-am promis ferm în sinea mea să nu mai am nicicând încredere în clientelele care amețesc cu cântece de sirenă sufletele solitare în nopți atât de triste ca aceea a anului care se duce.

Gonzalo, tatăl meu, a continuat să vorbească.

— Te-am zărit de trei ori în toamna asta. O dată, coborai dintr-un taxi și intrai la Embassy; eu îmi plimbam câinele la doar cincizeci de metri de intrare, dar n-ai observat.

— Într-adevăr, n-am observat. Aproape întotdeauna sunt foarte grăbită.

— Mi s-a părut că erai tu, dar nu te-am putut urmări decât câteva clipe și mi-am zis că, poate, fusese o simplă iluzie. A doua oară a fost într-o

sâmbătă dimineață la Muzeul Prado, îmi place să trec pe-acolo din când în când. Te-am urmărit de departe cum străbăteau câteva săli, chiar dacă tot, nu eram sigur că erai cine credeam eu. Apoi, te-ai dus la garrderobă să-ți cauți o mapă și te-ai așezat să desenezi în fața unui portret al Isabellei de Portugalia, de Tițian. M-am instalat în alt colț al aceleiași săli și am rămas acolo, privindu-te, până ai început să-ți strângi lucrurile. Și am plecat convins că nu greșisem. Erăi tu, dar cu alt stil: mai matură, mai hotărâtă și mai elegantă, dar, fără îndoială, tot fiica pe care am cunoscut-o, speriată ca un șoarece, chiar înainte de începerea războiului.

N-am vrut să las loc melancoliei, așa că am intervenit imediat.

— Și a treia oară ?

— Acum nu mai mult de două săptămâni. Mergeai pe Strada Velázquez, eu eram în mașină cu Marita; o duceam acasă după un prânz la vila unor prieteni, Carlos era ocupat. Te-am zărit amândoi odată și, spre marea mea surprindere, te-a arătat, spunând că erai noua croitoreasă, că veneai din Maroc și te numeai Arish nu mai știi cum.

— Agoriuq. În realitate, numele meu dintotdeauna, citit pe dos. Quiroga, Agoriuq.

— Sună bine. Bem un păhărel, domnișoară Agoriuq? a întrebat ironic.

Ne-am croit drum, am luat două cupe cu șampanie de pe tava de argint pe care ne-a oferit-o un chelner și ne-am îndreptat spre o latură a salonului, în timp ce orchestra începea să cânte o rumbă și ringul de dans se umplea de noi perechi.

— Îmi închipui că n-ai nici un interes să-i destăinui Maritei adevăratul tău nume și ce relație ai cu mine, a spus de cum am reușit să ieșim din îmbulzeală. Cum ți-am zis, e fată bună, dar o încântă bârfele și discreția nu-i chiar punctul ei forte.

— Ți-aș fi recunoscătoare dacă nu ai spune nimic nimănui. Oricum, vreau să știi că numele meu e oficial, iar pașa portul marocan, adevărat.

— Presupun că ai făcut această schimbare dintr-un motiv serios.

— Desigur. Câștig în exotism în fața clientelor, iar poliția nu mă mai urmărește din pricina denunțului făcut de fiul tău împotriva mea.

— Carlos te-a denunțat?

Mâna în care ținea cupa se oprise la jumătatea drumului spre buze; uimirea lui părea întru totul autentică.

— Nu Carlos; celălalt fiu al tău, Enrique. Chiar înainte de începerea războiului. Mă acuza că-ți furasem bijuteriile și banii dați de tine.

A surâs amar, fără să-și dezlipească buzele.

— Pe Enrique l-au omorât la trei zile după răzmeriță. Cu o săptămână mai înainte ne certaserăm îngrozitor. Cunoștea bine politica, presimțea că urma să se întâmple ceva teribil și

insista să scoatem din Spania toți banii peșin, bijuteriile și obiectele de valoare. A trebuit să-i spun că-ți dădusem o parte din moștenire; în realitate, puteam să tac, dar am preferat să n-o fac. Așa că i-am vorbit de povestea cu Dolores și de tine.

— Și nu i-a căzut bine, am ghicit.

— S-a făcut foc și pară și mi-a zis tot soiul de orori. Apoi a chemat-o pe Servanda, bătrâna slujnică, îmi închipui că ți-o amintești. A întrebat-o de voi. I-a povestit că plecaseși în goană, cu un pachet în mâini, și probabil că

atunci a și conceput el această ridicolă versiune a furtului. După ceartă, a plecat de acasă, trântind ușa de s-au zguduit pereții în toată casa. L-am revăzut abia după unsprezece zile, la morga de pe Stadionul Metropolitan, cu un glonte în cap.

— Îmi pare rău.

A dat resemnat din umeri. În ochi i se citea o tristețe imensă.

— Era nesăbuit și nebun, dar era fiul meu. În ultima vreme, relația noastră fusese urâtă și agitată; era membru al Falangei, ceea ce nu-mi plăcea.

Dar, văzută din perspectiva zilei de azi, acea Falangă era aproape o binecuvântare. Cel puțin, pleca de la idealuri romantice și de la principii ușor utopice, dar moderat raționale. Membrii ei erau o bandă de visători răsfățați, în majoritate destul de nepricepuți, dar, din fericire, nu aveau aproape nimic în comun cu oportuniștii de azi, care urlă cât îi ține gura *Cara al sol* cu brațul ridicat orizontal și venele de pe gât umflate, invocându-l pe dispărut ca pe un sfânt, deși înainte de război nici nu auziseră

de Juan Antonio. Nu-s decât o ceată de nemernici aroganți și groțești...

A revenit brusc la realitatea lampadarelor de cristal sclipitor, la sunetul impus de *maracas* și trompete, ca și la mișcarea cadențată a trupurilor în ritmul lui *El manisero*. A revenit la realitate și la mine, mi-a atins brațul și m-a mângâiat delicat.

— Iartă-mă, uneori mă înflăcărez peste măsură. Te plictisesc, acum nu-i momentul să vorbim despre toate astea. Vrei să dansezi?

— Nu, nu vreau, mulțumesc. Prefer să vorbesc cu tine.

A venit un chelner, am pus cupele goale pe tavă și am luat altele, pline.

— Rămăseserăm la Enrique, la denunțul lui, a zis apoi.

Nu l-am lăsat să continue; voiam să-i spun ceva care îmi persista în minte încă de când îl întâlnisem.

— Înainte de a continua, spune-mi ceva. Unde ți-e soția?

— Am rămas văduv. Înainte de război, la puțin timp după ce v-am văzut pe tine și pe mama ta, în primăvara lui 1936. Maria Luisa era în sudul Franței cu surorile ei. Una dintre ele avea o Hispano-Suiza și un mecanic căruia îi plăcea prea mult viața de noapte. Într-o dimineață, le ducea la liturghie; probabil că nu dormise toată noaptea și, dintr-o neglijență absurdă, a ieșit de pe șosea. Două surori au murit, Maria Luisa și Concepcion. Șoferul și-a pierdut un picior, iar a treia soră, Soledad, a scăpat întreagă. Ironia sorții, era cea mai bătrână dintre ele.

— Îmi pare tare rău.

— Uneori, îmi spun că așa a fost cel mai bine pentru ea. Era foarte timorată și teribil de fricoasă din fire; cel mai mărunț incident domestic o speria nespus. Cred că n-ar fi

putut suporta războiul, nici în Spania, nici în afara ei. Și firește, n-ar fi putut accepta nicicând moartea lui Enrique. Așa că e posibil ca divina providență să-i fi făcut o favoare luând-o înainte de vreme. Și acum continuă-ți povestea, vorbeam despre cum te-a denunțat Enrique. Mai știi și altceva ai vreo idee despre cum merg lucrurile acum?

— Nu. În septembrie, înainte de plecarea mea la Madrid comisarul de la poliția din Tetuan a încercat să facă unele cercetări.

— Ca să deschidă urmărirea penală?

— Nu, ca să mă ajute. Comisarul Vázquez nu mi-e chiar prieten, dar s-a purtat întotdeauna bine cu mine. Fiica ta a avut probleme, știi?

După ton, și-a dat seama, probabil, că vorbeam serios.

— Nu vrei să-mi spui despre ce-i vorba? Mi-ar plăcea să te pot ajuta.

— Nu cred că e nevoie pentru moment, totul e acum în ordine, mai mult sau mai puțin, dar îți mulțumesc că te-ai oferit. Oricum, e posibil să ai dreptate: ar trebui să ne vedem în altă zi și să vorbim pe îndelete. În parte, problemele mele te afectează și pe tine.

— Spune-mi câte ceva.

— Nu mai am bijuteriile mamei tale.

N-a părut impresionat.

— A trebuit să le vinzi ?

— Mi-au fost furate.

— Și banii ?

— Și ei.

— Toți?

— Până la ultimul sfanț.

— Unde?

— Într-un hotel din Tanger.

— Cine ți i-a furat?

— Un nedorit.

— Îl cunoșteați ?

— Da. Și acum, dacă nu te deranjează, să schimbăm vorba. Am să-ți dau detalii altă dată, în liniște.

Nu mai era mult până la miezul nopții, iar prin salon se mișcau tot mai multe fracuri, uniforme de gală, rochii de seară și decolteuri pline de bijuterii. Cei mai mulți erau spanioli, dar era și un număr considerabil de străini. Nemți, englezi, americani, italieni, japonezi, un adevărat potpuriu de țări în război, amestecate în hățișul de cetățeni respectabili și bogați ai patriei, străini cu toții pentru o oră de sălbatică fărâmare a Europei și de viața sordidă a unui popor devastat, gata să spună adio unuia dintre anii cei mai groaznici din istoria sa. Răsunau peste tot hohote de râs, iar perechile continuau să alunece în ritmul contagios de conga și *guaracha*¹ pe care orchestrele de muzicanți negri le interpretau fără oprire. Lacheii în livrele care ne primiseră, flancând sala, au început să împartă coșulețe cu struguri și să-i îndemne pe

invitați să meargă pe terasă pentru a înghiți boabele în ritmul bățăilor vecinului orologiu din Puerta del Sol. Tata mi-a oferit brațul, iar eu am acceptat; deși fiecare ar fi putut merge singur, acceptaserăm în tăcere să întâmpinăm noul an împreună. Pe terasă, ne-am alăturat câtorva prieteni, fiului său și clientelor mele complotiste. M-a prezentat lui Carlos, fratele meu vitreg, care semăna cu el, dar cu mine deloc. Cum putea el să-și închipuie că o avea în față pe micuța croitoreasă venetică, sânge din sângele lui, pe care fratele său o denunțase fiindcă le suflase o bună parte din moștenire?!

Nimănui nu părea să-i pese de frigul pătrunzător de pe terasă: numărul invitațiilor crescuse, iar chelnerii nu pridideau să treacă printre ei, golind sticle cu șampanie învelite în șervete mari, albe. Conversațiile însuflețite,

râsetele și clinchetele cupelor de cristal păreau să plutească în văzduh, gata să atingă cerul iernatic negru ca tăciunele. Intre timp,

1. Dans creol, originar din Cuba, prezent foarte des în teatru, cu ritm alert și text vesel, ce parodia inițial faptele social-politice, personajele și atitudinile populare.

din stradă urca un muget aspru, vocile nefericiților din mulțime, ale celor cărora soarta le menise să rămână pe pavele și să împartă un litru de vin ieftin sau o sticlă cu *cazalla*¹, aspră ca gresia.

Au început să se audă bătăile ceasului, mai întâi sferturile, apoi cele definitive. Am început să înghit, concentrată, boabele de strugure: dang, una, dang, două, dang, trei, dang patru. La al cincilea, am observat că Gonzalo își pusese brațul pe umerii mei și mă trăgea spre el; la al șaselea ochii mi s-au umplut de lacrimi. Al șaptelea, al optulea și al nouălea le-am înghițit orbește, străduindu-mă să-mi înăbuș plânsul. La al zecelea, am izbutit, cu al unsprezecelea mi-am revenit, iar la ultimul m-am întors și mi-am îmbrățișat tatăl pentru a doua oară în viață.

1. Lichior de anason sec.

Pe la jumătatea lui ianuarie m-am întâlnit cu el, ca să-i dau amănunte despre cum îmi fusese furată moștenirea lui. Am presupus că mi-a crezut povestea; dacă nu, s-a prefăcut bine. Am luat masa la Lhardy și mi-a propus să ne mai vedem. Am refuzat, fără să invoc ceva serios; poate credeam că era prea târziu pentru a mai recupera tot ce nu trăiserăm nicicând împreună. El a stăruit, nu părea să-mi accepte cu ușurință refuzul. Și, în parte, a izbutit: zidul rezistenței mele a cedat treptat. Am luat masa împreună de mai multe ori, am mers la teatru și la un concert la Teatrul Regal, iar într-o dimineață de duminică ne-am plimbat chiar prin Parcul Retiro, la fel cum se plimba cu mama în urmă cu treizeci de ani. Avea prea mult timp liber, nu mai lucra; la sfârșitul războiului, ar fi putut să-și reia munca la topitorie, dar hotărâse să n-o mai redeschidă. Apoi vânduse terenurile și începuse să trăiască din rentele primite. De ce nu voise să continue, de ce nu-și repornise afacerea după război? Cred că din pură dezamăgire. Niciodată nu mi-a povestit în amănunt experiențele lui din acei ani, dar comentariile pe care le făcea în cursul conversațiilor mi-au îngăduit să recompun, mai mult sau mai puțin exact, întâmplări dureroase. Dar nupărea ranchiunos; era prea rațional pentru a lăsa necazurile să-i controleze viața. Deși făcea parte din tabăra

învingătorilor, se arăta teribil de critic față de noul regim. Era ironic și mare *causeur*, așa că am stabilit o relație specială, cu care nu ne-am propus să-i compensăm absența din copilăria și tinerețea mea, ci să începem de la zero o prietenie între adulți. În cercul lui eram bârfiți, se făceau supoziții despre natura legăturii ce ne unea, iar la urechi îi ajungeau mii de presupuneri extravagante pe care mi le-a împărtășit, amuzat dar nu s-a ostenit să le lămurească nimănui.

Întâlnirile cu tata mi-au deschis ochii asupra unui aspect al realității pe care îl ignoram. De la el am aflat că, deși ziarele nu pomeneau nimic, țara era într-o permanentă criză și că zvonurile despre destituiri, demisii, înlocuiri ale miniștrilor, rivalități și conspirații se înmulțeau ca în povestea cu pâinile și peștii. Căderea lui Beigbeder la paisprezece luni după ce depusese jurământul la Burgos fusese, fără nici o îndoială, cea mai zgomotoasă, dar în nici un caz singura.

În vreme ce Spania trecea lent la reconstrucție, diferitele familii care contribuiseră la câștigarea războiului, departe de a trăi în armonie, își aruncau cu troacele în cap unele altora ca în comedii. Armata în Falangă, Falanga în monarhiști iar monarhiștii păreau posedați de diavol, fiindcă Franco nu accepta restaurația; el stătea în palatul Pardo, departe și invizibil, semnând sentințe cu o mână fermă și fără să se hotărască în favoarea nimănui; Serrano Suñer deasupra tuturor, toți împotriva lui Serrano; unii complotau în favoarea Axei, alții pentru Aliați, fiecare paria orbește, fără să știe, după cum ar fi spus Candelaria, care tabără va putea, pe termen lung, să-și salte sacii în căruță.

Germanii și britanicii păstrau în tot acest timp echilibrul între ei atât pe harta lumii, cât și pe străzile Madridului. Din nefericire pentru cauza de partea căreia mă pusese soarta, nemții păreau să dispună de un aparat de propagandă mult mai puternic și mai eficient. Așa cum mă averitizase Hillgarth la Tanger, munca lor dificilă era gestionată chiar din Ambasadă, cu mijloace economice mai mult decât generoase și o echipă formidabilă, condusă de vestitul Lazar, care se bucura, în plus, și de aprecierea regimului. Știam direct de la sursă că activitatea lui socială era continuă: în atelier, nemțoaicele și unele spaniole pomeneau constant de cinele și petrecerile la care fuseseră, iar în saloanele din reședințele lor defilau noapte de noapte unele dintre modelele mele.

Presa populariza tot mai des, prin campanii, prestigiul german. Utiliza anunțuri frumoase și eficiente, care lăudau cu același entuziasm motoarele cu benzină și vopselele textile. Propaganda era neîntreruptă și împletea idei și produse, pentru a convinge că ideologia germană putea să facă progrese imposibile pentru celelalte țări ale lumii. Vălul aparent tehnic al anunțurilor nu ascundea mesajul: Germania era pregătită să domine planeta și voia să le-o comunice și bunilor prieteni din Spania. Ca să nu încapă nici o îndoială în acest sens, în strategii erau incluse îndeobște hărți pitorești ale Europei, pe care Germania și Peninsula Iberică erau conectate prin săgeți bine marcate, iar Marea Britanie părea, în schimb, înghițită în centrul pământului.

În farmacii, cafenele și frizerii se distribuiau gratuit reviste satirice și broșurile de cuvinte încrucișate dăruite de nemți; printre informațiile despre operațiunile lor militare victorioase

se strecurau glume și istorioare, iar soluția corectă a tuturor jocurilor și enigmelor era întotdeauna politică și în favoarea cauzei naziste. La fel arătau și broșurile cu informații pentru profesioniști, cărțile de aventuri pentru tineri și copii, foile parohiale a sute de biserici. Se mai spunea și că străzile erau pline de oamenii lor de încredere, spanioli puși de nemți să facă propagandă directă în stațiile de tramvai și la cozile de la magazine și cinematografe. Lozincile erau uneori destul de credibile și, în multe cazuri, complet aiuritoare. Ici și colo, circulau scorneli întotdeauna defavorabile englezilor și celor ce-i sprijineau. Ba că englezii le furau spaniolilor uleiul de măsline și-1 duceau cu mașinile corpului diplomatic în Gibraltar. Ba că făina de la Crucea Roșie americană era atât de proastă, încât spaniolii se îmbolnăveau. Ba că în piețe nu era pește fiindcă pescarii noștri erau reținuți de navele marinei britanice. Ba că pâinea era peste poate de proastă fiindcă supușii Maiestății Sale scufundau navele argentiniene pline cu grâu. Ba că americanii, în colaborare cu rușii, definitivau iminenta invazie a Peninsulei.

Între timp, nici britanicii nu stăteau cu mâinile în sân. Ei acuzau cu prioritate și pe orice cale regimul spaniol de toate calamitățile lumii, lovind mai ales acolo unde îl durea mai tare: lipsa de alimente, foametea care ducea la îmbolnăviri, fiindcă oamenii mâncau resturi din gunoaie, familii întregi fugeau deznădăjduite după camioanele Ajutorului Social, iar gospodinele făceau, doar Dumnezeu știa cum, prăjeli fără ulei, omlete fără ouă, dulciuri fără zahăr și niște carnați ciudați, fără urmă de carne de porc și cu un miros suspect de pește. Ca să stimuleze simpatia spaniolilor pentru cauza aliată, englezii erau care mai de care mai ingenioși. Oficiul de presă al Ambasadei edita la Madrid o publicație „de casă” pe care funcționarii ei, în frunte cu atașatul de presă, tânărul Tom Burns ¹, se străduiau s-o răspândească pe trotuarele din jurul clădirii. Nu demult, începuse să funcționeze Institutul Britanic, condus de un oarecare Walter Starkie, un catolic irlandez poreclit don Gitano ². Se zicea că deschiderea avusese loc fără altă aprobare a autorităților spaniole decât cuvântul sincer, dar deja fără mare autoritate, al lui Beigbeder, una dintre ultimele sale acțiuni ca ministru. În aparență, era un centru cultural unde se dădeau lecții de engleză și se organizau conferințe, dezbateri și diferite acțiuni, unele dintre ele mai curând sociale decât pur intelectuale. Era, după cât se părea, o mașină de propagandă britanică sub acoperire, mult mai sofisticată decât strategiile germane.

Iarna a trecut cu muncă multă și intensă, dură pentru toate țările și toți oamenii. Aproape pe nesimțite, primăvara a dat năvală peste noi. Și, odată cu ea, a sosit o nouă invitație de la tatăl meu. Hipodromul de lângă palatul Zarzuela își deschidea porțile, nu voiam să-1 însoțesc?

Când eram ucenică în casa doănei Manuela, auzeam constant aluzii la hipodromul frecventat și de clientele. Probabil că pe foarte puține doamne le interesau cursele și caii în sine, dar concureau între ele. Dacă nu la viteză, măcar la

1. Tom Burns, editor englez, a fost atașat de presă al Ambasadei britanice din Madrid în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. În paralel cu activitatea de presă, era agent al serviciilor secrete britanice.
2. „Țiganul”. Fiu al elenistului Aristofan William Joseph Miles Starkie hispanistul Walter Starkie a fost primul profesor de spaniolă și italiană de la Trinity College (1926), unde l-a avut elev pe Samuel Beckett. A tradus numeroase opere spaniole și a condus British Council din Madrid (1940-1954).

eleganță. Vechiul hipodrom, situat atunci la capătul Bulevardului Castellana, era locul întâlnirilor sociale ale mării burghezii, ale aristocrației și chiar ale membrilor familiei regale, iar Alfonso al XIII-lea ocupa adeseori loja acesteia. Cu puțin înainte de război începuseră să-l modernizeze, dar acesta întrerupsese brusc realizarea proiectului. Iar acum, după doi ani de pace, deși doar pe jumătate terminat, hipodromul își deschidea porțile în pădurea Pardo.

Inaugurarea era de multe săptămâni subiect de presă și de bârfă. Tata m-a luat cu automobilul lui, îi plăcea să șofeze. Pe drum, mi-a povestit cum se construise hipodromul și mi-a descris acoperișul original ondulat și entuziasmul cu care mii de madrileni așteptau cursele. Drept răspuns, i-am relatat tot ce-mi aminteam despre hipodromul din Tetuan și i-am evocat aerul impunător cu care califul traversa călare Piața Spaniei, mergând în fiecare vineri de la palat la moschee. Am vorbit atât de mult, încât nici măcar n-am putut să prevăd că în acea după-amiază voi mai întâlni pe cineva. Și abia când am ajuns în lojă am intuit că, mergând la acel eveniment, intrasem singură în gura lupului.

Publicul era foarte numeros: o mulțime de oameni se înghesuiau la ghișee, cozi de zeci de metri se formaseră la pariuri, iar gradenele și zona de lângă pistă gemeau de curioși nerăbdători și zgomotoși. În schimb, privilegiații din lojele rezervate pluteau în altă dimensiune: nu se sufocau, nu vociferau, stăteau pe scaune adevărate, nu pe trepte de ciment, erau serviți de chelneri cu haine imaculate, dispuși să-i servească cu sollicitudine.

De cum am ajuns în lojă, am simțit ceva aidoma mușcăturii unui clește de fier. Nu mi-au trebuit decât două secunde ca să înțeleg ce mare absurditate înfruntam: acolo nu era decât un foarte mic număr de spanioli, înconjurați de un grup mare de englezi, bărbați și femei care, cu paharele în mâini și înarmați cu binocluri, fumau, beau și sporovăiau pe limba lor, așteptând galopul. Și, ca să nu încapă vreo îndoială cu privire la cauza și originea lor, se adăposteau lângă un mare steag britanic, legat orizontal de balustradă.

Am vrut să mă înghită pământul, dar stupoarea mea încă nu atinsese punctul maxim. A fost suficient să fac doar câțiva pași înainte și să privesc în stânga. În loja vecină, goală încă, fâlfâiau în vânt trei stindarde verticale: pe fondul roșu al fiecăruia, strălucea un cerc alb cu svastica neagră în centru. Loja germană, despărțită de a noastră printr-un garduț ce măsură cu puțin peste un metru, aștepta sosirea oaspeților. Pentru moment, acolo erau doar doi soldați care păzeau intrarea și câțiva chelneri care organizau serviciul, dar, ținând seama de oră și de graba cu care făceau pregătirile, n-am avut nici o îndoială că personajele așteptate nu aveau să mai întârzie mult.

Înainte să mă liniștesc suficient pentru a putea reacționa și decide cum să dispar cât mai repede din acel coșmar, Gonzalo și-a asumat misiunea de a-mi șopti la ureche cine erau toți acei supuși ai grațioasei sale Maiestăți.

— Am uitat să-ți spun că vom întâlni câțiva vechi prieteni pe care nu i-am mai văzut de mult. Ingineri englezi de la minele din Rio Tinto, au venit cu câțiva compatrioți de-ai lor din Gibraltar și îmi închipui că îi vor însoți și persoane de la ambasadă. Sunt cu toții entuziasmați de redeschiderea hipodromului; știi doar că-s mari iubitori de cai.

Habar nu aveam și nici nu mă interesa; altceva era pentru mine urgent și mai important decât hobbyurile acelor indivizi. De pildă, să fug de ei ca dracul de tămâie. Încă mai aveam în urechi vocea lui Hillgarth de la Legația Americană din Tanger: nici un fel de contact cu englezii. Cu atât mai puțin - uitase să adauge - sub nasul nemților. De cum ne-au observat,

prietenii tatei au început să-i salute afectuos pe Gonzalo *old boy* și pe tânăra și neașteptata lui însoțitoare. Le-am răspuns scurt, încercând să-mi ascund agitația sub un surâs pe cât de slab, pe atât de fals, cântărind pe ascuns cât riscam. Astfel, răspunzând mâinilor întinse de oamenii aceia cu chipuri anonime, priveam jur-împrejur, căutând pe unde să mă volatilizez fără să atrag atenția asupra tatei. În stânga era tribuna nemților, cu emblemele lor ostentative; pe cea din dreapta o ocupa un grup de bărbați cu pânțece generoase și ghiuluri mari, care fumau havane cât torpilele și erau însoțiți de femei cu părul oxigenat și buze roșii ca macii, pentru care nu cususem nici măcar o batistă. Mi-am luat privirile de la ei: speculanții și năucitoarele lor iubite nu mă interesau nici cât negru sub unghie.

Blocată și în stânga, și în dreapta, cu balustrada din față care dădea în gol, nu-mi rămânea decât să fug pe unde veniserăm, chiar dacă așa ceva era o temeritate. La sosire, observasem că exista o singură cale de acces la acele loje: un soi de coridor din cărămidă, lat de abia trei metri. Dacă făceam cale întoarsă pe acolo, riscam probabil să mă întâlnesc nas în nas cu nemții. Și, printre ei, aveam să dau, fără nici o îndoială, de ceea ce mă îngrozea: de clientele nemțoaice de pe buzele cărora picurau savuroase frânturi de noutăți, pe care eu le strângeam cu cel mai neloial surâs și le transmiteam apoi Serviciului Secret al țării dușmane; doamne pe care ar fi trebuit să mă opresc să le salut și care, fără nici o îndoială aveau să se întrebe, bănuitoare, de ce fugea ca de dracu acea *couturiere* marocană pe care o frecventau dintr-o lojă plină ochi cu englezi.

Neștiind ce să fac, l-am lăsat pe Gonzalo să împartă saluturi și m-am așezat în colțul cel mai ascuns al lojei, cu umerii aduși, reverele jachetei ridicate și capul pe jumătate plecat, încercând - iluzie! - să trec neobservată în acel spațiu străveziu unde știam prea bine că nu te puteai ascunde

— Te simți bine? Ești palidă, a spus tata, întinzându-mi un pahar cu suc de fructe.

— Cred că-s puțin amețită, îmi trece imediat, am mințit.

Dacă în gama culorilor ar exista ceva mai închis decât negrul, așa mi-ar fi arătat sufletul de cum a început forfota în loja germană. Vedeam cu coada ochiului cum intrau tot mai mulți soldați; în urma lor a sosit un superior robust, dând ordine, arătând în dreapta și în stânga, aruncând priviri pline de dispreț spre loja englezilor. L-au urmat câțiva ofițeri cu cizme lucitoare, șepci înalte și inevitabila svastică pe braț. Nici măcar nu catadicseau să se uite la noi: stăteau, pur și simplu, trufași și distanți, arătându-și prin atitudinea înțepată vădita desconsiderare pentru ocupanții lojei vecine. Ceva mai târziu au sosit câțiva indivizi îmbrăcați de stradă și am observat, înfiorată, că unul îmi era cunoscut. Probabil că și militarii, și civilii fuseseră înainte la alt eveniment, fiindcă sosiseră practic împreună, în grupuri compacte și la timp pentru a asista la prima cursă. Pentru moment, nu erau decât bărbați; tare m-aș mai fi înșelat dacă soțiile lor nu ar fi venit imediat în urma lor.

Clipă de clipă, cu cât se însuflețea atmosfera, cu atât creștea groaza mea: grupul britanicilor crescuse, binoclurile treceau din mână în mână și

se conversa cu egală familiaritate despre *turf, paddock, jockeys*, invadarea Iugoslaviei, atrocea bombardare a Londrei, ultimul discurs radiodifuzat al lui Churchill. Chiar atunci l-am văzut. M-a zărit și el. Și am simțit că-mi pierd suflarea. Căpitanul Alan Hillgarth intrase în lojă la braț cu o blondă elegantă, probabil soția

lui. S-a uitat la mine doar câteva zecimi de secundă și apoi, stăpânindu-și un gest de alarmă și confuzie, pe care doar eu l-am observat, a aruncat grăbit o privire spre loja germană, unde continuau să sosească neîntrerupt noi persoane.

M-am ridicat, eschivându-mă, ca să nu-l privesc în față, convinsă că acela era sfârșitul, că nu mai exista nici o cale de scăpare din acea cursă. Nu puteam prevedea un deznodământ

mai jalnic pentru scurta mea carieră de agent al spionajului englezesc: eram gata să fiu dată public în vileag, în fața propriilor clienți, a superiorului și a tatălui meu. M-am prins, strângând din degete, de balustradă și mi-am dorit din răspuțeri ca ziua aceea să nu fi sosit niciodată, să nu fi plecat din Maroc, să nu fi acceptat nesăbuita propunere ce făcuse din mine o conspiratoare imprudentă și stângace. S-a auzit semnalul primei curse, caii și-au început galopul febril, iar strigătele entuziaste ale publicului au sfâșiat văzduhul, firește, priveam concentrată pista, dar gândurile îmi galopau departe de copitele cailor. Am intuit că nemții umpleau deja loja și am presimțit supărarea cu care Hillgarth încerca să abordeze dezastrul iminent pe care îl înfruntam. Dar soluția lui s-a ivit în fața ochilor ca un flash, la vederea a doi infirmieri de la Crucea Roșie cu o targa, rezemați indolent de un zid, așteptând un accident. Dacă nu puteam ieși singură din lojă, cineva trebuia să mă scoată de acolo.

Motivul putea fi emoția de moment sau oboseala acumulată de luni de zile, poate nervii sau tensiunea. Dar nu era nimie din toate astea. Singurul lucru care mi-a sugerat acea reacție neașteptată a fost simplul instinct de supraviețuire. Am ales locul potrivit: partea dreaptă a lojei, cea mai depărtată de nemți. Am calculat și momentul potrivit: câteva secunde după sfârșitul primei curse, când zarva domnea peste tot, iar strigătele entuziaste se împleteau cu expresiile minore ale dezamăgirii. Chiar atunci, m-am lăsat să cad. Premeditat, am întors capul și am lăsat părul să-mi acopere fața, ca nu cumva vreo privire curioasă să ajungă din loja vecină printre perechile de picioare ce m-au înconjurat imediat. Am împietrit cu ochii închiși, sorbind toate vocile din jurul meu. „Leșin, aer, Gonzalo, repede, puls, apă, mai mult aer, repede, repede, uite-i că vin, trusă medicală” și tot atâtea cuvinte englezești pe care nu le pricepeam. Infirmierii au ajuns cu targa în vreo două minute. M-au ridicat pe o prelată și m-au acoperit cu o pătură până la gât. Unu, doi, trei, sus am simțit cum mă ridicau.

— Te însoțesc, l-am auzit spunând pe Hillgarth. Dacă e nevoie, putem chema medicul ambasadei.

— Îți mulțumesc, Alan, a răspuns tata. Nu cred că-i ceva grav, un simplu leșin. Să mergem la infirmerie; după aceea mai vedem.

Infirmierii înaintau în graba mare prin tunelul de acces ducându-mă pe sus; din urmă, forțând pasul, ne urmau tata Alan Hillgarth și doi englezi pe care n-am reușit să-i identific

însoțitori sau locotenenți ai atașatului naval. Deși pe targă avusesem iar grijă ca părul să-mi acopere fața cel puțin parțial, înainte de a fi scoasă din lojă am recunoscut mâna fermă a lui Hillgarth care îmi trăgea pătura până pe frunte. N-am mai putut vedea nimic, în schimb am auzit limpede tot ce s-a petrecut în continuare.

Pe primii metri de la începutul coridorului de ieșire, n-am întâlnit pe nimeni, dar spre jumătatea drumului situația s-a schimbat. Și mi s-au adevărit cele mai negre presimțiri. Mai întâi, am auzit pași și glasuri de bărbați, vorbind nemțește în grabă. *Schnell, schnell, die haben bereits begonnen.* Mergeau în sens opus față de noi, aproape alergau. Pășeau apăsat, drept care i-am crezut militari; siguranța și tăria cu care vorbeau m-au făcut să mi-i închipui ofițeri. Mi-am zis că, remarcând că atașatul militar dușman însoțea o targă pe care zăcea un trup acoperit cu o pătură, se cam alarmaseră, dar nu s-au oprit; au schimbat chiar câteva saluturi aspre și au înaintat energic spre loja vecină, pe care noi tocmai o părăsiserăm, Ritm de tocuri și voci feminine mi-au ajuns la urechi doar după câteva secunde. Le-am auzit apropiindu-se și pe ele cu pas ferm, categorice și copleșitoare. Stânjeniți în fața unui asemenea hotărâri, infirmierii s-au dat la o parte, oprindu-se câteva clipe, ca să le lase să treacă; aproape că ne-au atins. Mi-am ținut suflarea și inima mi-a bătut din răsuputeri; apoi Le-am auzit îndepărtându-se. N-am recunoscut nici o voce, nici n-aș putea preciza câte erau - după socoteala mea, cel puțin șase. Șase nemțoaice, poate șapte; poate că unele îmi erau cliente - unele care alegeau țesăturile cele mai scumpe și-mi plăteau și cu bancnote și cu știri proaspete.

M-am prefăcut că-mi vin în fire după câteva minute, când au scăzut zgomotele și vocile, și am presupus că eram, în sfârșit, pe teren sigur. I-am liniștit cu câteva vorbe. Am ajuns la infirmerie; Hillgarth și tata i-au expediat pe însoțitorii englezi și pe infirmieri: pe primii, atașatul naval, cu câteva ordine date în limba lui; pe ceilalți, Gonzalo, cu un bacșiș generos și un pachet de țigări.

— De-acum mă ocup eu de tot, Alan, mulțumesc, a spus tata în sfârșit, când am rămas doar noi trei.

Mi-a luat pulsul și a confirmat că eram destul de bine.

— Nu cred că-i nevoie de medic. O să aduc automobilul mai aproape de noi; o duc acasă.

Am observat că Hillgarth a șovăit câteva clipe, apoi a zis:

— De acord. Rămân cu ea până te întorci.

Nu m-am clintit până n-am calculat că tata era destul de departe pentru a nu-1 surprinde cu reacția mea. Abia atunci mi-am luat inima în dinți, m-am ridicat în picioare și l-am înfruntat.

— Te simți bine, da? a întrebat, privindu-mă cu severitate.

I-aș fi putut spune că nu, că eram încă slăbită și dezorientată; m-aș fi putut preface că încă nu-mi revenisem din presupusul leșin. Dar știam că n-o să mă creadă. Și pe drept cuvânt.

— Perfect, am răspuns.

— Știe ceva? a întrebat, referindu-se la tata și la tot ce ar fi putut ști despre colaborarea mea cu englezii.

- Absolut nimic.
- Las-o baltă . Și să nu te vadă cineva când ieși, a ordonat. Culcă-te pe bancheta din spate a mașinii și stai tot timpul acoperită. Când ajungeți acasă, asigură-te că nu v-a urmărit nimeni.
- Fiți fără grijă. Altceva?
- Vino să mă vezi mâine. În același loc și la aceeași oră.

— Te-ai comportat magistral la stadion, a spus în loc de salut.

În ciuda presupusului compliment, pe chip nu i-am citit nici o urmă de satisfacție. Mă aștepta tot în cabinetul doctorului Rico, unde ne întâlniserăm cu luni în urmă pentru a-i vorbi despre întâlnirea cu Beigbeder, după ce fusese revocat.

— N-am avut altă alegere, credeți-mă că-mi pare rău, am spus așezându-mă. Habar n-aveam că vom merge la curse în loja englezilor. Nici că nemții aveau să fie chiar în loja vecină

— Înțeleg. Ai acționat bine, cu sânge rece și rapid. Dar ai fost în mare primejdie și pe punctul de a declanșa o criză absolut inutilă. Nu ne permitem să ne implicăm în asemenea imprudențe acum, când situația e atât de complicată.

— Vă referiți la situație în general sau la a mea în particular? am întrebat pe un ton involuntar arogant.

— La amândouă, a tranșat tăios. Uite ce-i, nu vrem să ne amestecăm în viața dumitale privată, dar, ținând seama de cele întâmplate, cred că trebuie să-ți atragem atenția asupra unui lucru.

— Gonzalo Alvarado, i-am luat-o înainte.

N-a răspuns imediat, ci după ce a aprins, în câteva secunde, o țigară.

— Gonzalo Alvarado, da, a zis, suflând primul fum. Povestea de ieri nu-i singura; sunteți văzuți destul de des împreună în locuri publice.

— Înainte de orice și dacă vă interesează, îngăduiți-mi să vă spun că nu avem o legătură. Și că, după cum v-am spus și ieri, nu-i la curent cu activitatea mea.

— Natura relației voastre e o chestiune întru totul privată și care nu ne privește, a lămurit.

— Atunci ?

— Te rog să n-o iei drept un amestec lipsit de respect în viața dumitale intimă, dar trebuie să înțelegi că pe moment situația e nespus de încordată și trebuie să te avertizăm.

S-a ridicat, a făcut câțiva pași cu mâinile în buzunare și privirile concentrate pe lespezile de pe jos, apoi a vorbit fără să se uite la mine:

— Săptămâna trecută am aflat că există un grup activ de buni spanioli care îi ajută pe nemți să facă dosare cu fiecare filogerman și adept al aliaților de aici. În dosarele făcute mai ales spaniolilor cunoscuți că au legături cu o cauză sau alta, se specifică în ce grad au aderat la ele.

— Și bănuți că am și eu un asemenea dosar...

— Nu bănuim, știm absolut sigur, a spus, pironindu-mă cu privirile. Avem agenți infiltrați, care ne-au informat că figurezi printre filogermani. Pentru moment, ești curată, cum era de așteptat: ai numeroase clientele care au relații cu mahări naziști, le primești în atelier, le coși rochii elegante, iar ele, în schimb, nu doar te plătesc, dar au și încredere în dumneata; atât de

multă, încât vorbesc cu deplină libertate despre multe lucruri pe care n-ar trebui să le pomenească și pe care dumneata ni le transmiți punctual.

— Și Alvarado ce legătură are cu toate astea ?

— Are și el un dosar. Dar pentru tabăra opusă, în fișierul filoenglezilor. Și ne-a parvenit știrea că nemții au ordonat să fie urmăriți riguros spaniolii din sectoarele ce au legătură cu noi: bancheri, afaceriști, liber profesioniști... Cetățeni capabili și influenți, dispuși să dea ajutor cauzei noastre.

— Îmi închipui că știți că el nu mai e activ, că după război nu și-a mai redeschis fabrica, am subliniat.

— N-are importanță. Are relații excelente și se afișează adesea alături de oamenii ambasadei și de colonia britanică din Madrid. Uneori chiar alături de mine, așa cum ai putut vedea ieri. E un mare cunoscător al situației industriale spaniole și ne dă sfaturi dezinteresate în chestiuni importante. Dar, spre deosebire de dumneata, nu-i agent sub acoperire, ci doar un bun prieten al poporului englez, care nu-și ascunde simpatia pentru națiunea noastră. Iar faptul că ești constant văzută lângă el poate fi suspect acum, când numele vă apar în dosare din tabere opuse. De fapt, au și existat zvonuri pe această temă.

— Adică? am întrebat ușor insolent.

— Adică de ce naiba, dacă ești atât de apropiată de soțiile unor mai-mari germani, te afișezi în public alături de colaborator fidel al britanicilor, a răspuns, dând cu pumnul în masă: apoi a înmuiat tonul, regretându-și imediat reacția. Scuză-mă, te rog: în ultima vreme, suntem cu toții nervoși în plus, suntem conștienți că nu erai la curent cu situația și nu puteai să prevezi riscul. Dar ai încredere în mine când îți spun că nemții pregătesc o campanie forte contra propagandei britanice din Spania. Țara voastră continuă să aibă o importanță crucială pentru Europa și în orice moment poate intra în război. De fapt, guvernul continuă să ajute țările Axei cu neobrăzare: le permite să folosească după bunul lor plac toate porturile spaniole, le autorizează să exploateze mine acolo unde au chef și chiar să folosească deținuți republicani pentru construcțiile militare destinate unui posibil atac german contra Gibraltarului.

A stins țigara și a tăcut câteva clipe, concentrat. Apoi a continuat.

— Suntem într-un clar dezavantaj și ultimul lucru pe care îl dorim e să îngreunăm și mai mult situația, a spus blând. Gestapoul a întreprins acum câteva luni o serie de acțiuni de amenințare, care au dat roade : prietena dumitale doamna Fox, de pildă, a trebuit să plece din Spania din cauza lor. Din nefericire, au mai fost și alte cazuri. Ca să nu mergem mai departe, bătrânul medic al ambasadei, care mi-e și foarte bun prieten. De acum înainte, perspectiva e și

mai pesimistă. Mai directă și mai agresivă. Mai cu primejdie.

N-am intervenit, dar am continuat să-l urmăresc, așteptând să termine.

— Nu știu dacă ești într-un total conștient de gradul în care te-ai angajat și te-ai expus, a adăugat, coborând tonul. Arish Agoruiq a ajuns celebră printre nemțoaicele din Madrid.

iar, dacă începe să se observe că-ți schimbi atitudinea, cum era să se întâmple ieri, te poți trezi implicat în m situații cu totul nedorite. Și asta nu ne convine. Nici dumitale, nici nouă.

M-am ridicat de pe scaun, m-am dus spre o fereastră, dar n-am îndrăznit să mă apropiu. Intorcându-mă cu spatele la Hillgarth, am privit de la distanță pe geam. Crengile copacilor, pline de frunze, ajungeau până la primul etaj. Tot mai era lumină, serile erau în continuare lungi. Încercam să-i pătrund sensul vorbelor. Panorama era întunecată, dar eu nu eram speriată.

— Cred că cel mai bine ar fi să nu mai colaborez cu dumneavoastră, am spus în sfârșit, fără să-l privesc. Am evita problemele și am trăi mai liniștiți. Dumneavoastră, eu, toți.

— Nici vorbă, a protestat tăios din spate. Prin tot ce tocmai ți-am spus nu fac decât să te previn și să te avertizez pentru viitor. Nu ne îndoim că te vei adapta acestor exigențe când va sosi clipa. Dar nu vrem cu nici un chip să te pierdem, cu atât mai mult acum, când dorim să-ți dăm o nouă misiune.

— Cum adică? am întrebat, uimită, și m-am întors.

— Avem o nouă misiune. Ni s-a cerut colaborarea directă de la Londra. Deși, în principiu, aveam alte opțiuni, în lumina celor întâmplate la acest sfârșit de săptămână, ne-am gândit să ți-o încredințăm. Crezi că ajutoarea dumitale s-ar putea ocupa de atelier vreo două săptămâni?

— Mă rog... nu știu... poate..., am bâiguit.

— Cu siguranță că da. Dă zvon printre clienți că vei lipsi câteva zile.

— Și unde să le spun că plec?

— Nu-i nevoie să minți, spune-le pur și simplu adevărul: că ai ceva de rezolvat la Lisabona.

49

Lusitania Express m-a lăsat în gara Santa Apolonia într-o dimineață de la mijlocul lui mai. Aveam două valize enorme cu cele mai bune haine, instrucțiuni precise și o cantitate nevăzută de aplomb; eram convinsă că toate erau suficiente pentru a ieși cu bine din povestea aceea.

Șovăisem mult înainte să mă conving că trebuia să merg mai departe. Reflectasem, cântărisem opțiuni și analizasem alternative. Știam că totul depindea de mine : doar eu puteam opta între a-mi continua viața tulbură și a lăsa totul deoparte revenind la normalitate.

Probabil că ultima opțiune ar fi fost mai înțeleaptă. Eram sătulă să-i înșel pe toți, să nu pot vorbi sincer cu nimeni, să îndeplinesc ordine incomode și să trăiesc constant în alertă. Împlineam treizeci de ani, devenisem o mincinoasă fără scrupule, iar istoria mea personală nu era decât o sumă de ascunzișuri, găuri și minciuni. În ciuda presupusei sofisticări a vieții mele, la sfârșitul zilei - așa cum bine mi-o reamintise Ignacio cu câteva luni în urmă - nu rămânea din mine decât o fantomă solitară, într-o casă plină de umbre. Plecând de la

Întâlnirea cu Hillgarth, m-a copleșit un val de ostilități față de el și ai lui. Mă implicaseră într-o aventură sinistă și străină, despre care se presupunea că va fi favorabilă țării mele, dar nimic nu părea să meargă mai bine odată cu trecerea lunilor, iar teama că Spania va intra în război plutea în văzduh la fiecare colț de stradă. Chiar și așa, le acceptasem condițiile fără să încalc regulile: mă obligaseră să fiu egoistă și insensibilă, să-mi atribui un Madrid ireal și să nu fiu loială lumii și trecutului meu. Mă făcuseră sperioasă și confuză, să pierd nopți sau să le trăiesc spaimile nesfârșite iar acum îmi cereau să mă rup și de tata, singurul care aducea puțină lumină în bezna zilelor.

Mai era vreme să spun nu, să pun piciorul în prag și să strig gata. La naiba cu Serviciul Secret britanic și pretențiile lui stupide. La naiba cu ascultatul în camere de probă, cu ridicola viață a soțiilor de naziști și cu mesajele cifrate de pe tipare. Nu-mi păsa cine avea să fie învingător și cine învins în aceea luptă de departe ; treaba lor dacă nemții invadau Marea Britanie și mâncau copii cu muștar sau dacă englezii bombrdau Berlinul și-1 lăsau neted ca masa de călcat. Aia nu era lumea mea: la naiba o dată pentru totdeauna cu ei toți.

Să las totul baltă și să revin la normal: da, era, fără urmă de îndoială, cea mai bună opțiune. Dar nu știam cum să procedez. Oare normalitatea era pe Strada Redondilla din tinerețea mea, printre fetele cu care crescusem și care încă mai luptau pentru supraviețuire după ce pierduseră războiul? O luase, oare, cu el Ignacio Montes când plecase din piațeta noastră, cărând o mașină de scris, cu inima frântă, sau mi-o furase Ramiro Arribas când mă lăsase singură, cu burta la gură, distrusă, între pereții hotelului Continental? Era, cumva, normalitatea în Tetuanul din primele luni, printre clienții triști ai pensiunii ținute de Candelaria, sau se risipise în sordidele tertipuri datorită căroră noi două izbutiserăm s-o scoatem la capăt? O lăsasem, poate, în casa de pe Sidi Mandri, pe ațele din atelierul înființat cu atâta greutate? O luase, oare, cu el Felix Aranda, într-o noapte ploioasă, sau Rosalinda Fox când plecase din magazia de la Dean's Bar pentru a se pierde ca o umbră tăcută pe străzile Tangerului? Era, cumva, normalitatea lângă mama, în truda tăcută din după-amiezile africane? O distrusese, poate, un ministru revocat și arestat sau o luase cu el jurnalistul pe care nu îndrăznisem să-1 iubesc doar din lașitate? Unde era, când o pierdusem, ce se alesese de ea? Am căutat-o peste tot: în buzunare, în dulapuri, în sertare, printre cute și tighele. Dar în noaptea aceea am adormit fără s-o gădesc.

A doua zi m-am trezit cu o altfel de luciditate și, de cum am întredeschis ochii, am simțit-o: aproape, lângă mine, pe piele. Normalitatea nu era în zilele rămase în urmă, ci în tot ce soarta îmi puna în față în fiecare dimineață. În Maroc, Spania sau Portugalia, la conducerea unei case de modă sau în slujba serviciilor britanice: normalitatea mea avea să fie în locul spre care aș fi vrut să mă îndrept sau în care aș fi vrut să-mi înfig jaloanele vieții. Printre umbre, sub palmierii dintr-o piațetă ce mirosea a mentă, în lumina strălucitoare a candelabrelor din saloane sau în apele răscolite de război. Normalitatea era doar ceea ce propria-mi voință, angajarea și cuvântul meu acceptau să fie și, de aceea, avea să-mi stea

mereu alături. Nu avea nici un sens s-o caut altundeva nici să încerc s-o recuperez din trecut.

În acea zi, m-am dus la Embassy la ora amiezii, cu idei clare și mintea limpede. Hillgarth își termina aperitivul cu coatele pe tejgheaua de la bar, vorbind cu doi militari în uniformă. Mi-am lăsat geanta să cadă cu frivolă neobrăzare. Peste patru ceasuri, am primit primele ordine cu privire la noua misiune: să fac un tratament facial a doua zi de dimineață la obișnuitul salon de coafură și cosmetică. Cinci zile mai târziu, soseam la Lisabona.

Am coborât pe peron într-o rochie din voal imprimat, cu mănuși albe de primăvară și o uriașă pălărie din pai cu boruri late: o spumă de *glamour* în praful de cărbune al locomotivelor și graba cenușie a călătorilor. Mă aștepta un automobil anonim, gata să mă ducă la destinație: Estoril.

Am străbătut o Lisabona cu vânt și lumini, fără becuri raționalizate sau pene de curent, cu flori, faianță colorată și tarabe la care se vindeau verdețuri și fructe proaspete. Fără maidane cu moloz și fără cerșetori în zdrențe; fără urme de obuze, saluturi fasciste și juguri și săgeți ¹ pictate cu bidinea pe ziduri. Am străbătut cartiere nobile și elegante, cu trotuare largi, din piatră și clădiri senioriale dominate de statuile unor regi și navigatori; am trecut și prin mahalale cu străzi întortocheate, pline de zarvă, mușcate și miros de sardele. M-au surprins măreția râului Tajo, vuietul sirenelor din port și scrâșnetul tramvaielor. M-a fascinat Lisabona, un oraș nici în pace, nici în război: nervos, agitat, palpitant.

1. Însemnele Falangei spaniole (de orientare fascistă).

Au rămas în urmă Alcántara, Belem și monumentele lor. Apele loveau cu putere pe măsură ce înaintam pe Estrada Marginal. La dreapta, ne flancau vile vechi, apărate de garduri din fier forjat, pe care urcau plante agățătoare pline de flori. Totul părea diferit, frapant, dar poate nu în sensul aparențelor. Fusesem avertizată: pitoreasca Lisabona, pe care tocmai o priveam prin ferestruica de la portiera unui automobil, și Estorilul, unde aveam să ajung în câteva minute, erau pline de spioni. Cel mai mic zvon avea un preț și oricine avea două urechi era un potențial turnător, de la cei mai înalți funcționari ai oricărei ambasade până la chelneri, tarabagii, slujnice și taximetriști. „Fii extrem de prudentă”, fusesem sfătuită din nou.

Mă aștepta o cameră rezervată la hotelul Do Parque, un edificiu magnific destinat unei clientele majoritar internaționale, unde obișnuiau să tragă mai mult nemți decât englezi. Aproape, foarte aproape, în hotelul Palacio, era exact invers. Dar, în nopțile de cazinou, se adunau cu toții sub același acoperiș: în acea țară teoretic neutră, jocul și hazardul nu aveau habar de războaie. De cum a frânat automobilul, un băiat în uniformă s-a repezit să-mi deschidă portiera, iar altul la bagaj. Am intrat în hol, călcând parcă pe un covor de siguranță și lipsă de griji, scoțându-mi ochelarii închiși la culoare în spatele cărora stătusem ascunsă de când coborâsem din tren. Am măturat recepția grandioasă cu o privire studiat disprețuitoare. Nu m-au impresionat nici luciul marmurei, nici covoarele, nici catifeaua tapițeriei,

nici coloanele imense ce urcau până în tavan, ca într-o catedrală. Nu mi-au atras atenția nici oaspeții eleganți care, singuri sau în grup, citeau presa, tăifăsuiau, beau un cocteil sau priveau cum trece viața. Capacitatea mea de reacție la tot acel *glamour* era mai mult decât educată: nu le-am dat nici cea mai mică atenție și m-am dus cu pas hotărât să-mi anunț sosirea.

Am mâncat singură în restaurantul hotelului, apoi m-am întins vreo două ceasuri în odaie, privind tavanul. La șase fără un sfert, telefonul m-a trezit din îngândurare. L-am lăsat să sune de trei ori, am înghițit în sec, am ridicat receptorul și am răspuns. Și totul a început să funcționeze.

50

Instrucțiunile le promisem cu câteva zile în urmă la Madrid pe o cale deloc convențională. Pentru prima oară, nu Hillgarth fusese însărcinat să mi le transmită, ci o doamnă din subordinea lui. Femeia de la salonul de coafură pe care îl frecventam săptămânal m-a condus conștiincios la un cabinet interior, pentru tratamente cosmetice. Dintre cele trei fotolii cu spătar mobil destinate clientelor, cel din dreapta, în poziție aproape orizontală, era deja ocupat de o femeie ale cărei trăsături nu le-am putut distinge. Un prosop înfășurat în chip de turban îi acoperea părul, altul îi acoperea trupul de la decolteu până la genunchi. Pe față avea o mască groasă și albă, ce nu lăsa să se vadă decât gura și ochii. Închiși.

M-am schimbat după un paravan și m-am așezat în fotoliul vecin. După ce, cu ajutorul unei pedale, am dat scaunul pe spate și mi-am pus masca, angajata salonului a ieșit în tăcere, închizând ușa în urma ei. Atunci am auzit o voce lângă mine.

— Suntem bucuroși că, în sfârșit, ai acceptat misiunea. Avem încredere în dumneata, credem că poți să faci treabă bună.

Vorbise fără să-și schimbe poziția, în șoaptă, cu un puternic accent englezesc. La fel ca Hillgarth, vorbea la plural. Nu s-a prezentat.

— Am să încerc, am replicat, privind-o cu coada ochiului.

Am auzit zgomotul brichetei și un miros familiar s-a răspândit în încăperea.

— Ni s-au cerut întăriri direct de la Londra, a continuat. Se bănuiește că un presupus colaborator portughez ar face joc dublu. Nu-i agent, dar are o relație excelentă cu personalul

nostru diplomatic de la Lisabona și e implicat în mai multe afaceri cu firme britanice. Există, totuși, indicii că ar începe să stabilească legături paralele cu nemții.

— Ce fel de legături ?

— Comerciale. Comerciale și foarte puternice, care urmăresc probabil, nu numai să aducă beneficii nemților, ci și să ne boicoteze pe noi. Nu știm precis. Alimente, minerale, poate armament, produse-cheie în timp de război. Cum îți spun, totul e încă în planul suspiciunilor.

— Și ce-ar trebui să fac eu?

— Avem nevoie de o străină care să nu trezească bănuieli că ar avea legături cu britanicii. Cineva care să vină de pe un teren mai mult sau mai puțin neutru, cineva total străin de

șara noastră, cineva a cărui ocupație să nu aibă deloc de-a face cu operațiunile comerciale în care e implicată Anglia, dar care să aibă nevoie, totuși, să se aprovizioneze de la Lisabona cu ceva concret. Și dumneata coresponzi acestui portret.

— Se presupune așadar că voi pleca la Lisabona pentru a cumpăra materiale sau ceva de genul ăsta? am anticipat, aruncându-i o nouă privire, pe care nu mi-a întors-o.

— Exact. Țesături și mărfuri legate de meseria dumitale, a confirmat fără să se clintească nici măcar un milimetru.

Stătea în aceeași poziție în care o găsisem, cu ochii închiși, aproape orizontal.

— Vei merge sub acoperirea de croitoreasă dornică să cumpere materiale pe care în Spania încă devastată nu le poate găsi.

— Aș putea cere să-mi fie trimise din Tanager, am întrerupt-o.

— Firește, a zis, după ce a expirat fumul tras în piept. Dar nu trebuie disprețuite și alte soluții. De exemplu, mătășurile din Macao, colonia portugheză din Asia. Suspectul nostru prosperă importând și exportând textile. În mod normal, lucrează pe scară mare, doar cu angroșiști, și nu are cumpărători particulari, dar l-am convins să te servească personal.

— Cum?

— Printr-un lanț de conexiuni secrete, cu diverse direcții; ceva obișnuit în instituția pentru care lucrăm, nu pot acum să intru în detalii. Astfel, vei ajunge la Lisabona nu doar fără să fii bănuită de vreo afinitate cu britanicii, ci și sprijinită, în plus, de anumiți oameni ai noștri în contact direct cu nemții.

Nu izbuteam să intuiesc toată acea rețea difuză de relații, așa că am decis să întreb cât mai puțin cu putință și să aștept ca necunoscuta să-mi dea și alte informații și indicații.

— Suspectul e Manuel Da Silva. Un om de afaceri abil, cu contacte foarte bune, dispus, se pare, să-și mărească averea în acest război, chiar dacă pentru asta trebuie să-l trădeze pe cei ce i-au fost prieteni. Te va contacta și-ți va face rost de cele mai bune țesături disponibile în Portugalia.

— Vorbește spaniola?

— Perfect. Și engleza. Poate și germana. Vorbește toate limbile de care are nevoie în afacerile lui.

— Și ce se presupune că ar trebui să fac?

— Să te infiltrezi în viața lui. Fii fermecătoare, câștigă-i simpatia, fă-1 să te roage să ieși cu el și, mai ales, să te invite la o întâlnire de-a lui cu nemții. Dacă reușești, până la urmă, să te apropii de ei, fii foarte atentă și reține toate datele relevante pe care le vezi și le auzi. Obține date cât mai complete cu putință: nume, afaceri, firme și produse menționate de el; planuri, acțiuni și orice alte informații consideri că-s de interes.

— Vreți să spuneți că mă trimiteți să seduc un suspect? am întrebat, nevenindu-mi să cred și ridicându-mă din fotoliu.

— Fă uz de tot ce crezi că e necesar, a răspuns, dând de înțeles că ghicisem corect. Se pare că Da Silva e burlac convins, dornic să curteze femei frumoase, fără să consolideze vreo relație. Ii place să se afișeze cu

doamne atragătoare și elegante; dacă-s străine, cu atât mai bine. Dar, după câte știm, în relațiile cu femeile e un perfect cavaler portughez de modă veche, așa că nu-ți face griji, n-o să îndrăznească mai mult decât vrei să accepți.

Nu știam dacă să mă simt ofensată sau să râd în hohote. Mă trimiteau să seduc un seducător, asta era marea mea misiune portugheză. Dar, pentru prima oară în toată aceea convorbire, vecina mea a părut să-mi citească gândurile.

— Te rog să nu consideri că ai o misiune frivolă, pe care orice femeie frumoasă ar putea-o îndeplini pentru câteva bacnote. E ceva delicat, și ai s-o faci, fiindcă avem încredere în capacitățile dumitale. E adevărat că fizicul, presupusa dumitale origine și condiția de femeie liberă pot fi de ajutor, dar ai o răspundere ce merge mult mai departe decât un simplu flirt. Va trebui să câștigi încrederea lui Da Silva, calculând cu grijă fiecare pas, va trebui să-ți calculezi mișcările și să le echilibrezi cu precizie. Vei cântări singură anvergura situațiilor, vei marca timpii, vei evalua riscurile și vei decide cum să procedezi, în funcție de moment. Îți apreciem foarte mult experiența în culegerea sistematică de date și capacitatea de a improviza în situații neașteptate; n-ai fost aleasă întâmplător pentru această misiune, ci fiindcă ai demonstrat că poți acționa eficient în situații dificile. Cât privește aspectul personal, așa cum ți-am mai spus, n-ai de ce să treci peste limitele pe care doar dumneata le vei impune. Dar, te rog, pe cât posibil nu lăsa garda jos înainte de a obține datele de care ai nevoie. În linii mari, nu-i ceva foarte diferit de munca dumitale de la Madrid.

— Numai că aici nu trebuie să flirtez cu nimeni, nici să mă strecor la întrunirile altora, am subliniat.

— E adevărat, draga mea. Dar vor fi doar câteva zile petrecute cu un domn căruia, după cum se vede, nu-i lipsește farmecul.

M-a surprins tonul ei: nu încerca să minimalizeze misiunea, ci constata la rece un fapt pentru ea obiectiv.

— Și altceva, foarte important, a adăugat. Vei acționa fără acoperire, fiindcă Londra nu vrea ca acțiunea dumitale să trezească la Lisabona nici cea mai mică bănuială. Aminteșteți că nu avem depline garanții cu privire la afacerile lui Da Silva cu nemții și, ca atare, presupusa lui lipsă de loialitate față de englezi nu e confirmată încă; totul, așa cum ți-am spus, se mișcă pentru moment între limitele simplelor speculații și nu vrem ca el să bănuiască nimic despre compatrioții noștri plasați în Portugalia. De aceea, nici un agent englez de acolo nu va ști cine ești și ce relație ai cu noi; va fi o misiune scurtă, rapidă, curată, la capătul căreia vom informa direct Londra de la Madrid. Implică-te, adună datele necesare și vino acasă. Vom vedea cum avansează totul de aici. Nimic mai mult...

Mi-a venit greu să răspund, masca mi se uscăse pe față. Am izbutit, până la urmă, aproape fără să-mi dezlipesc buzele.

— ...și nimic mai puțin.

Chiar atunci s-a deschis ușa. Femeia care mă adusese a intrat și s-a ocupat de fața englezoaicei. A lucrat peste douăzeci de minute, așa că n-am mai schimbat nici o vorbă. Când

a terminat, a ieșit iar, și instructoroarea mea necunoscută s-a dus să se îmbrace în spatele paravanului.

— Știm că ai o bună prietenă la Lisabona, dar nu credem că-i prudent să vă vedeți, a spus. Doamna Fox va fi oportun avizată să se poarte ca și cum nu v-ați cunoaște, în caz că v-ați întâlni vreo dată din întâmplare. Te rugăm să procedezi la fel.

— De acord, am murmurat cu buzele înțepenite.

Nu-mi făcea nici o plăcere acel ordin, m-aș fi bucurat s-o văd pe Rosalinda. Dar înțelegeam de ce nu era indicat și am acceptat; nu aveam altă soluție.

— Mâine vei primi detalii despre călătorie, eventual niște informații suplimentare. În principiu, misiunea dumitale e de maximum două săptămâni; dacă, din cine știe ce motiv de extremă urgență, va trebui să întârzi, trimite o telegramă la florăria Bourguignon și comandă un buchet de flori pentru ziua de nașterea unei prietene imaginare. Inventează un nume și o adresă; florile nu vor pleca din magazin, dar, dacă primesc o comandă de la Lisabona, ne vor comunica. Și noi te vom contacta, fii pregătită.

Ușa s-a deschis iar, angajata aducea niște prosoape. De data asta, urma să se ocupe de mine. M-am supus, docilă, încercând s-o zăresc pe doamna care, îmbrăcată, se pregătea să iasă de după paravan. N-a întârziat, dar când a ieșit, în sfârșit, a avut mare grijă să nu-i văd chipul. Avea părul blond, ondulat, și purta un taior de tweed, tipic englezesc. A întins mâna după poșeta de piele de pe băncuța lipită de perete. Poșeta mi s-a părut vag cunoscută; o zărisem de curând la cineva, și nu era un accesoriu de găsit atunci în magazinele spaniole. Apoi, a întins mâna după un pachet roșu cu țigări, lăsat neglijent pe un taburet. Atunci am știut: femeia care fuma Craven A și tocmai ieșea din cabinet, murmurând doar un scurt „la revedere”, era soția căpitanului Alan Hillgarth. O văzusem pentru prima oară în urmă cu câteva zile la hipodrom, la brațul soțului, când șeful Serviciilor Secrete engleze din Spania trăsese una dintre cele mai mari spaime din cariera lui.

Manuel Da Silva mă aștepta în barul hotelului, în aglomerație : grupuri, perechi, bărbați singuri. De cum am trecut de ușa dublă de acces, am știut cine era el. Și el, cine eram eu.

Slab și chipeș, brunet, cu tâmplele grizonante și un smoking cu haina deschisă la culoare. Mâini îngrijite, privire întunecată, mișcări elegante. Într-adevăr, avea ținută și maniere de cuceritor. Dar și altceva, ceva ce am intuit de cum ne-am salutat întâia oară și m-a lăsat să i-o iau înainte în drum spre balconul ce dădea spre grădină. Ceva ce m-a făcut să ridic imediat garda. Inteligență. Perspicacitate. Hotărâre *L'usage du monde*. Ca să duci de nas un asemenea bărbat, trebuia să folosești mult mai mult decât câteva zâmbete încântătoare și un arsenal de strâmbături și bătăi din gene.

— Nu știți ce rău îmi pare că nu putem cina împreună dar, cum v-am zis și la telefon, am o întâlnire stabilită încă de acum câteva săptămâni, a spus, ținându-mi cavalereste spătarul unui jilț.

— Nu vă faceți griji, am răspuns, instalându-mă cu lene prefăcută.

Voalul rochiei de culoarea șofranului aproape atinge poddeaua; cu un gest studiat, mi-am dat părul pe spate, pe umerii goi, și am pus picior peste picior, dezvelind o gleznă, începutul unui picior și vârful ascuțit al pantofului. Da Silva nu-și lua nici o clipă privirile de la mine.

— În plus, am adăugat, sunt cam obosită după călătorie; îmi va prinde bine să mă culc devreme.

Un chelner a pus o frapieră lângă noi și două pahare pe masă. Terasa dădea spre o grădină exuberantă, plină cu arbori și alte plante; se lăsa întunericul, dar încă se mai vedeau ultimele sclipiri ale soarelui. O briză ușoară amintea că marea era foarte aproape. Mirosea a flori, a parfum franțuzesc, a sare și verdeață. Un pian se auzea dinăuntru, iar de la mesele din apropiere auzeam conversații relaxate în mai multe limbi. Madridul uscat și prăfos, de unde plecasem în urmă cu mai puțin de douăzeci și patru de ore, mi s-a părut brusc un coșmar întunecos din alte timpuri.

— Trebuie să vă mărturisesc ceva, a spus amfitrionul meu după ce chelnerul ne-a umplut paharele.

— Orice doriți, am replicat, ducându-1 pe al meu la buze.

— Sunteți prima marocană pe care o cunosc. Zona noastră e plină de străini de toate naționalitățile, dar toți sunt europeni.

— N-ați fost niciodată în Maroc?

— Nu. Și regret, mai ales dacă toate marocanele vă seamănă.

— E o țară fascinantă, cu oameni minunați, dar mă tem că-i greu să găsiți acolo multe femei ca mine. Sunt o marocană atipică, fiindcă mama e spaniolă. Dar ador Marocul. În plus, acolo trăiește familia mea și tot acolo sunt casa și prietenii mei. Chiar dacă acum locuiesc la Madrid.

Am băut din nou, încântată să trebuise să mint doar strictul necesar. Minciunile sfruntate deveniseră o constantă a vieții mele, dar mă simțeam mai sigură când nu era nevoie să recurg excesiv la ele.

— Și dumneavoastră vorbiți o spaniolă excelentă, am subliniat.

— Am lucrat mult cu spanioli; de fapt, tata a avut ani la rând un asociat madrilen. Înainte de război, de cel din Spania, vreau să zic, obișnuiam să merg destul de des la Madrid pentru afaceri; dar în ultimul timp mă ocup mai mult de altele și merg mai rar în Spania.

— Probabil că nu-i bun momentul.

— Depinde, a zis ușor ironic. Pare că vă merge foarte bine. Am surâs din nou, întrebându-mă ce naiba i se povestise despre mine.

— Văd că sunteți bine informat.

— Încerc.

— Ei bine, trebuie să recunosc: mica mea afacere nu merge rău. De fapt, după cum știți, tocmai de aceea sunt aici.

— Gata să duceți în Spania cele mai bune țesături pentru noul sezon.

— Da, așa intenționez. Mi-au zis că aveți mățasuri chinezești minunate.

— Vreți adevărul? a întrebat, cu un gest de prefăcută complicitate.

— Da, vă rog, am zis, coborând tonul și făcându-i jocul,

— Păi, adevărul e că nu știu, a lămurit, hohotind. N-am nici cea mai vagă idee despre mățăsurile pe care le importăm din Macao; nu mă ocup direct de ele. Sectorul textil...

Un tânăr slăbuț, cu mustață fină, poate secretarul lui, s-a apropiat tăcut, și-a cerut scuze în portugheză și i-a silabisit în urechea stângă câteva cuvinte pe care n-am reușit să le aud. M-am prefăcut că priveam concentrat grădina peste care se lăsa seara. Globurile albe ale felinarelor abia se aprinseseră, convorbirile însuflețite și acordurile pianului încă mai pluteau în văzduh. Dar mintea mea, departe de a se relaxa în fața aceluia paradis, era atentă la tot ce se petrecea între cei doi. Intuiam, că neprevăzuta întrerupere era stabilită dinainte: dacă prezența mea nu i-ar fi plăcut, Da Silva ar fi avut o scuză pentru a se face imediat nevăzut, pretextând ceva neașteptat. Dar dacă, din contră, hotăra că meritam o parte din timpul lui, putea să-1 asculte și apoi să-1 concedieze pe noul sosit.

Din fericire, a optat pentru a doua soluție.

— Cum vă spuneam, a continuat de cum a plecat secretarul, nu mă ocup direct de țesăturile pe care le importăm; adică, am date și cifre, dar ignor chestiunile estetice care probabil că vă interesează.

— Poate aveți vreun angajat care m-ar putea ajuta, am sugerat.

— Da, desigur; am oameni foarte eficienți. Dar mi-ar plăcea s-o fac eu.

— N-aș vrea să vă..., l-am întrerupt.

Nu m-a lăsat să termin.

— Va fi o plăcere să vă pot fi util, a spus, făcându-i semn chelnerului să ne umple din nou paharele. Cât timp v-ați gândit să stați printre noi?

— Vreo două săptămâni. Pe lângă materiale, vreau să **profit** de călătorie pentru a vizita și alți furnizori, poate ateliere și magazine. Cizmari, pălărieri, lenjerese, magazine de mercerie... în Spania, îmi închipui că știți, abia dacă găsești ceva decent în perioada asta.

— Am să vă aranjez toate contactele de care aveți nevoie, nu vă faceți griji. Să mă gândesc: mâine dimineată plec într-o scurtă călătorie, cred că pentru vreo două zile, nu mai mult. Vă convine să ne vedem joi dimineată?

— Firește, dar insist: nu vreau să vă deranjez...

S-a desprins de spătar și s-a aplecat spre mine, privindu-mă drept în ochi.

— Dumneavoastră nu mă veți deranja niciodată.

„S-o crezi tu”, mi-am zis pe nerăsuflăte. Pe buze însă n-am afișat decât încă un zâmbet.

Am continuat să vorbim despre nimicuri; zece minute, cincisprezece poate. Când am socotit că sosise clipa să pun capăt întâlnirii, am simulat un căscat și am șoptit o scuză grăbită.

— Scuzați-mă. Noaptea în tren a fost epuizantă.

— Atunci, vă las să vă odihniți, a spus și s-a ridicat.

— În plus, pe dumneavoastră vă așteaptă o cină.

— A, da, cina, adevărat.

Nici nu s-a deranjat să se uite la ceas.

— Presupun că mă așteaptă, probabil, a spus în silă.

Intuiam că mințea. Sau poate că nu.

Am mers până în holul de la intrare, în timp ce el saluta în dreapta și în stânga, schimbând limba cu o ușurință uluitoare. O strângere de mână ici, o palmă pe umăr colo; a sărutat tandru obrazul unei bătrâne fragile cu aer de mumie și a făcut șmecherește cu ochiul spre două doamne ostentativ încărcate cu bijuterii din cap până în picioare.

— Estorilul geme de bătrâne papagalițe moțate, bogate cândva, sărace acum, mi-a șoptit la ureche, dar care se agață de trecut cu unghiile și cu dinții și preferă să mănânce zilnic

pâine cu sardele decât să vândă pe nimic puținul care le-a rămas din gloria ofilită. Le vezi cu perle și briliante, în vizoane și hermine chiar și în plină vară, dar în poșeta plină cu pânze

de păianjen de luni de zile nu se mai strecoară nici un sfaț.

Eleganța simplă a rochiei mele nu distona deloc cu ambianța, iar el a avut grijă să fie observată de toată lumea din jur. Nu mi-a prezentat pe nimeni, nici nu mi-a spus cine era fiecare; a mers doar alături de mine, în pas cu mine, de parcă mă escorta; mereu atent, expunându-mă.

În drum spre ieșire, am făcut bilanțul rapid al întâlnirii. Manuel Da Silva venise să mă salute, să mă invite la o cupă de șampanie și, mai ales, să mă evalueze, să afle cu propriii

lui ochi dacă merita să se ocupe personal de femeia trimisă de la Madrid. Cineva prin intermediul cuiva și mijlocirea altcuiva îl rugase să se poarte frumos cu mine, dar favoarea

putea fi făcută în două feluri. Primul era prin delegație punând un angajat competent să se ocupe de mine. scăpa de orice obligație. Al doilea era prin implicare: timpul lui era aur, iar el avea nenumărate angajamente. Faptul că se oferise să-mi satisfacă personal micile nevoi sugera că eram pe drumul cel bun.

— Am să vă contactez imediat ce voi putea.

A întins mâna, pentru a-și lua rămas-bun.

— Mii de mulțumiri, domnule Da Silva, am spus, întinzându-i-le pe ale mele - nu una, ci pe amândouă.

— Spuneți-mi Manuel, vă rog, a răspuns.

Am observat că-mi reținea mâinile câteva secunde mai mult decât era nevoie.

— Atunci, eu va trebui să fiu Arish.

— Noapte bună, Arish. A fost o adevărată plăcere să te cunosc. Până ne vom revedea, odihnește-te și bucură-te de țara noastră.

Am intrat în ascensor și i-am susținut privirea în timp ce ușile aurii începeau să se închidă, reducând progresiv imaginea holului. Manuel Da Silva a rămas în fața lor până când a dispărut și figura lui - mai întâi umerii, apoi urechile și gâtul și, în fine, nasul.

Când m-am știut departe de ochii lui și am început să urcăm, am oftat atât de tare, că tânărul liftier a părut pe punctul să mă întrebe dacă mă simțeam bine. Primul pas al misiunii mele tocmai luase sfârșit: trecusem examenul.

52

Am coborât devreme la micul dejun. Suc de portocale, triluri de păsări, pâine albă cu unt, o cafea grozavă. Am stat cât mai mult în grădină: față de agitația cu care începea ziua la Madrid, totul mi se părea raiul pe pământ. La întoarcerea în cameră, am găsit un vas cu flori exotice pe birou. Din obișnuință, primul lucru pe care l-am făcut a fost să dezleg la iuțea funda care-l împodobește, în căutarea unui mesaj cifrat. Dar n-am găsit linii nici lungi, nici scurte, cu instrucțiuni, ci o carte de vizită scrisă de mână.

Stimată Arish,

Folosește-te în voie de șoferul meu, Joao, ca să-ți faci șederea aici mai comodă.

Pe joi,

Manuel Da Silva

Avea o caligrafie elegantă, viguroasă și, în ciuda bunei impresii pe care se presupunea că i-o lăsasem cu o seară înainte, mesajul lui nu era deloc adulator, nici măcar flatant. Politicos, dar sobru și ferm. Mai bine așa. Pentru moment.

Joao era un bărbat cu păr și uniformă cenușii, cu mustață mare, care împlinise șaiszeci de ani de cel puțin un deceniu. Mă aștepta la intrarea în hotel, sporovăind cu alți colegi, mult mai tineri decât el, care așteptau să li

se dea ceva de făcut. Domnul Da Silva îl trimisese s-o ducă pe domnișoara unde va voi ea, a anunțat, privindu-mă fără ocolișuri de sus până jos. Am presupus că nu era prima lui misiune de acest fel.

— La cumpărături prin Lisabona, te rog.

În realitate, mai mult decât să văd străzi și magazine voiam să-mi omor timpul așteptând ca Manuel Da Silva să reapară.

Mi-am dat seama imediat că Joao era foarte diferit de clasicul șofer discret și preocupat de meserie. Nici n-a demarat bine Bentleyul negru, că a și zis ceva despre vreme; mai târziu, mi s-a părut că bombănea contra prețurilor. În fața evidentei lui poftă de vorbă, puteam adopta două atitudini foarte diferite: a doamnei distanțe, care îi considera pe angajați ființe inferioare, pe care nu trebuie să catadicsești nici măcar să le privești, sau a străinei elegant simpatice care, păstrând distanțele, era fermecătoare chiar și cu angajații. M-aș fi simțit mai comod în prima dintre ele, cufundată în propria-mi lume, fără sporovăială aceluia flecar bătrân, dar mi-am dat seama că nu mi-era de folos, imediat ce mi-a spus, după doar doi kilometri, că era în slujba familiei Da Silva de cincizeci și trei de ani. Atitudinea doamnei trufașe mi-ar fi fost nespuse de comodă, e adevărat, dar cealaltă avea să-mi fie mult mai utilă. Aveam interes ca Joao să vorbească cu mine, oricât de obositor ar fi putut fi: dacă ajungeam să cunosc trecutul lui Da Silva, poate că descifram și ceva din prezentul său.

Înaintam pe Estrada Marginal, marea mugea în dreapta și, când am început să zărim docurile Lisabonei, îmi făcusem deja o idee despre afacerile industriale ale clanului. Manuel

Da Silva era fiul unui Manuel Da Silva și nepotul unui Manuel Da Silva: trei bărbați din trei generații, a căror avere începuse cu o simplă tavernă în port. De la servitul vinului la tejghea, bunicul trecuse la vinderea lui angro, în butoaie; afacerea se mutase într-un depozit ca vai de lume, părăsit, pe care Joao mi l-a arătat pe drum. Fiul a preluat ștafeta și a dezvoltat afacerea: a adăugat vinului și alte mărfuri angro, iar curând au urmat primele încercări de comerț cu coloniale. Când frâiele au trecut în mâinile celei de-a treia verigi a clanului, afacerea era deja prosperă, dar consolidarea definitivă a venit odată cu ultimul Manuel, cel pe care tocmai îl

cunoscusem. Bumbac din Cabo Verde, cherestea din Mozambic, mătăsuri chinezești din Macao. În ultima vreme revenise și în afaceri naționale: călătorea din când în când prin țară, deși Joao n-a știut să-mi spună ce negoț făcea pe-acolo.

Bătrânul Joao era practic pensionar: cu câțiva ani în urmă, un nepot îi luase locul ca șofer personal al celui de-al treilea Da Silva. Dar el continua să fie activ și îndeplinea sarcinile mărunte pe care, din când în când, i le dădea patronul: drumuri scurte, comisioane, activități nu prea importante. Ca, de pildă, aceea de a o plimba prin Lisabona pe croitoreasa fără treabă, într-o dimineață de mai.

Dintr-un magazin din Chiado am cumpărat câteva perechi de mănuși, atât de greu de găsit la Madrid. Din altul, o duzină de ciorapi de mătase, visul imposibil al oricărei spaniole în zilele grele de după război. Ceva mai încolo, o pălărie de primăvară, săpunuri parfumate și două perechi de sandale; apoi, cosmetice americane: mascara, ruj și creme de noapte care miroseau delicios. Ce

paradis, față de sărăcia din biata mea Spanie: totul era accesibil, frumos și variat, la îndemână imediat ce scoteai portofelul din poșetă. Joao m-a dus, serviabil, dintr-un loc în altul, mi-a cărat cumpărăturile, a deschis și a închis de mii de ori portiera din spate, pentru ca eu să urc și să cobor comod din automobil, m-a sfătuit să iau masa într-un restaurant încântător și mi-a arătat străzi, piețe și monumente. În trecut, mi-a oferit tot ce

doream mai mult: mi-a picurat fără preget, una după alta, informații despre Da Silva și familia lui. Unele neînsemnate: că bunica fusese cu adevărat motorul afacerii inițiale, că mama murise tânără, că sora mai mare se măritase cu un oculist, iar cea mică intrase într-o mănăstire de călugărițe desculțe. Altele, însă, interesante. Veteranul șofer le povestea cu dezinvoltură ingenuă; abia dacă a trebuit să-1 trag de limbă ici și colo cu aluzii nevinovate: don Manuel avea mulți prieteni, portughezi și străini, englezi, da, firește, câte un neamț în ultima vreme; da, primea mult acasă; de fapt, îi plăcea ca totul să fie gata pregătit pentru cazul în care hotăra să aibă oaspeți la prânz sau la cină, uneori la reședința din Lapa, Lisabona, adesea la conacul de pe moșia Da Fonte.

În cursul zilei, am contemplat și fauna umană a orașului: oameni de toate soiurile și condițiile, bărbați în costume închise la culoare și doamne elegante, *nouveaux riches* sosiți de la țară în capitală, ca să-și cumpere ceasuri de aur și să-și pună dinți falși, femei în dolii ai domo corbilor, nemți intimidanți, refugiați evrei care mergeau cu capul plecat sau stăteau la cozi ca să-și cumpere biletul salvator și străini cu mii de accente, care fugeau de război și de urmările lui devastatoare. Am presupus că printre ei se afla și Rosalinda. La cererea mea, ca un simplu capriciu, Joao mi-a arătat frumosul bulevard Liberdade, pavat cu pietre albe și negre cu copaci la fel de înalți ca și edificiile care îl flancau. Acolo locuia, la numărul 114; așa scria pe scrisorile aduse de Beigbender în noaptea care fusese, probabil, cea mai amară din viața lui. Am căutat numărul și l-am zărit pe o ușă mare, de lemn ghintuit, din centrul unei fațade impunătoare, acoperită cu plăci de faianță. „Ce aproape”, mi-am spus cu o ușoară melancolie.

După-amiază, am continuat să umblăm dintr-un loc în altul, dar pe la cinci eram epuizată. Ziua fusese călduroasă și obositoare, iar vorbăria neîntreruptă a lui Joao părea că-mi va face capul să explodeze.

— Încă o oprire, chiar aici, a propus, când i-am spus că era timpul să ne întoarcem.

A oprit mașina în fața unei cafenele cu intrare modernistă de pe Rua Garrett. *A Brasileira*.

— Nu poți pleca din Lisabona fără să bei o cafea bună, a explicat.

— Dar, Joao, e foarte târziu..., am protestat, văicărindu-mă,

— Doar cinci minute. Intrați și cereți un *bico*, n-o să vă pară rău.

Am acceptat fără chef; nu voiam să-mi supăr neașteptatul informator, care-mi putea fi oricând de folos. În ciuda ornamentelor încărcate și a numărului mare de clienți, localul

era răcoros și plăcut. Barul în dreapta, mesele în stânga; un ceas în față, muluri aurite pe tavan, tablouri mari pe pereți. Mi-au adus o ceașcă mică, de porțelan, din care am sorbit cu

grijă. Cafea neagră, tare, magnifică. Joao avea dreptate: într-adevăr întăritoare. Așteptând să se răcească, am recapitulat ziua. Am reanalizat informațiile despre Da Silva, le-am cântărit și clasificat. Când în ceașcă nu a mai rămas decât zațul, am pus o bancnotă alături și m-am ridicat.

Teribila întâlnire, bruscă și emoționantă, m-a luat prin surprindere. Trei bărbați intrau discutând, chiar când mă pregăteam să ies: trei pălării, trei cravate, trei chipuri de străini care vorbeau englezește. Doi dintre ei necunoscuți, dar al treilea nu. Trecuseră trei ani de când ne luaserăm rămas-bun. În cursul lor, Marcus Logan aproape că nu se schimbase.

Eu l-am remarcat prima, iar când m-a zărit, îmi îndreptasem deja privirea spre ușă, înspăimântată.

— Sira, a șoptit.

Nimeni nu-mi mai spusese așa de multă vreme. Stomacul mi s-a strâns și am fost gata să vărs cafeaua pe marmura podelei. În fața mea, la mai puțin de doi metri, cu ultimul sunet din numele meu încă pe buze și uimirea pe față, era omul cu care împărțisem temeri și bucurii, bărbatul cu care sporovăisem, râsesem, hoinărisem, dansasem și plânsesem, cel care mi-o adusese pe mama și de care mă ferisem să mă îndrăgostesc complet, deși câteva săptămâni intense ne uniseră mult mai mult decât o simplă prietenie. Trecutul a pogorât

brusc între noi ca o perdea: Tetuan, Rosalinda, Beigbeder, hotelul Nacional, vechiul meu atelier, zilele agitate și nopțile fără sfârșit, tot ce ar fi putut să fie și nu fusese într-un timp care nu avea să se mai întoarcă nicicând. Am vrut să-l îmbrățișez, să-i spun „da, Marcus, eu sunt”. Am vrut să-l rog iar „ia-mă de aici”, am vrut să fug cu el de mână, cum făcusem cândva printre umbrele unei grădini din Africa: să mă întorc în Maroc, să uit că exista ceva numit Serviciul Secret, că aveam de dus la bun sfârșit treburi urâte și să ignor Madridul trist și cenușiu în care trebuia să revin. Dar n-am făcut nimic din toate astea, fiindcă luciditatea m-a atenționat, cu un strigăt de alarmă mai puternic decât voința mea, că trebuia să mă prefac că nu-l cunosc. Și i-am dat ascultare. Am ignorat numele meu, nici nu l-am privit. De parcă uram surdă și oarbă, de parcă omul acela n-ar fi însemnat nimic în viața mea, de parcă nu i-aș fi udat reverul cu lacrimi, rugându-l să nu plece de lângă mine. De parcă iubirea profundă care ne unise mi s-ar fi topit în memorie. Nu l-am băgat în seamă, am privit spre ieșire și m-am pregătit să plec, rece și hotărâtă.

Joao mă aștepta, cu portiera din spate deschisă. Din fericire, era atent la o scenă de pe celălalt trotuar, un incident în care erau implicați un câine, o bicicletă și câțiva trecători

care se certau furioși. A devenit conștient de venirea mea doar când i-am atras atenția.

— Repede, Joao, să mergem; sunt sfârșită, am șoptit, așezându-mă.

A închis portiera, s-a instalat imediat la volan și a demarat, întrebându-mă ce părere aveam despre ultima lui recomandare. N-am răspuns: toată energia mi se concentra asupra încercării de a privi fix înainte și a nu întoarce capul. Aproape că-mi reușise. Dar, când Bentleyul a început să lunece pe pavele, ceva în mine, ceva irațional, a fost mai puternic și m-a determinat să fac ceea ce nu trebuia: m-am întors și m-am uitat.

Marcus stătea în ușă, nemișcat, țeapăn, concentrat, cu pălăria pe cap și mâinile în buzunarele pantalonilor, și privea cum mă îndepărtam. Poate că se întreba dacă cea pe care o văzuse era femeia pe care într-o zi ar fi putut s-o iubească sau doar fantoma ei.

Ajunsă la hotel, l-am rugat pe șofer să nu mă aștepte a doua zi: deși Lisabona nu era un oraș prea mare, nu trebuia să risc o altă întâlnire cu Marcus Logan. Pretextând că eram obosită, am prevăzut o falsă migrenă; presupuneam că intenția mea de a nu mai ieși avea să ajungă prompt la Da Silva și nu voiam să creadă că-i refuzam amabilitatea fără un motiv serios. Mi-am petrecut restul după-amiezii în cada de baie și mare parte din noapte pe terasă, privind distrată luminile de pe mare. În acele ceasuri lungi, m-am gândit neîntrerupt la Marcus, la tot ce presupusese pentru mine timpul petrecut alături de acel bărbat și la ceea ce se putea întâmpla dacă, într-un moment inoportun, îl reîntâlneam. M-am culcat în zorii zilei. Aveam stomacul gol, gura uscată, sufletul strâns.

Grădina și micul dejun erau ca și în dimineața anterioară, dar, deși mă străduiam să mă port cu aceeași naturalețe, nu m-am mai bucurat la fel de ele. Mi-am impus să mă mânc consistent, deși nu mi-era foame, am întârziat cât mai mult cu putință, răsfoind câteva jurnale scrise în limbi pe care nu le înțelegeam, și m-am ridicat când mai rămăseseră doar câțiva clienți întârziați, risipiți la mese. Nu era încă unsprezece: aveam în față o zi întreagă pe care nu puteam s-o umplu decât cu gânduri.

M-am întors în cameră, unde se făcuse deja curat. M-am trântit pe pat și am închis ochii. Zece minute. Douăzeci. Treizeci. N-am ajuns la patruzeci; n-am mai suportat să mă gândesc la același lucru nici o secundă în plus. M-am schimbat: mi-am pus o fustă ușoară, o bluză albă de bumbac și o pereche de sandale fără toc. Mi-am pus pe cap un batic imprimat, m-am ascuns în spatele unor ochelari uriași și am ieșit din încăpere, evitând să mă privesc în oglindă: nu voiam să-mi văd tristețea de pe față.

Pe plajă nu era aproape nimeni. Valuri mari și plate veneau monoton unul după altul. În apropiere, am zărit, un castel și un promontoriu cu vile maiestuoase; în față, oceanul, aproape la fel de mare ca strângerea mea de inimă. M-am așezat pe nisip și, privindu-le, odată cu spuma apei, care se ducea și venea, am pierdut noțiunea timpului și m-am lăsat purtată de

gânduri. Fiecare val aducea cu sine o amintire, o imagine din trecut: despre tinerețea, faptele și temerile mele, despre prieteni pe care îi lăsasem în urmă cine știe când, despre locuri și voci străine. Marea mi-a adus în acea dimineață senzații uitate în cutele memoriei: mângâierea unei mâini iubite, fermitatea unui braț prieten, bucurie împărtășită cu cineva și dorul.

Era aproape trei după-amiază când mi-am scuturat nisipul de pe fustă. Trebuia să mă întorc, ora era la fel de bună ca oricare alta. Sau la fel de rea, poate. Am traversat strada, îndreptându-mă spre hotel; abia dacă trecea câte o mașină. Una se îndepărta în zare, alta se apropia încet. Cea din urmă mi s-a părut oarecum cunoscută. Curiozitatea m-a făcut să încetinesc pasul până când automobilul a trecut pe lângă mine. Și mi-am dat seama a cui era mașina și cine conducea. Bentleyul lui Da Silva, cu Joao la volan. Ce întâmplare, ce întâlnire neașteptată... O, nu, mi-am spus brusc, cu o strângere de inimă. Motivele pentru care bătrânul șofer parcurgea prudent străzile din Estoril erau, probabil, numeroase, dar instinctul îmi spunea că, de fapt, mă căuta. „Trezește-te, fato, vino-ți în fire!”, mi-ar fi strigat Candelaria și mama. Dar, cum ele nu erau, mi-am spus-o singură. Trebuia să mă trezesc, da; lăsasem garda prea jos. Întâlnirea cu Marcus mă impresionase puternic și dezgropase mii de amintiri și sentimente, dar nu era momentul să mă las copleșită de nostalgie. Aveam o misiune, un angajament, un rol de asumat, o imagine de proiectat, o sarcină de dus la bun sfârșit. Stând jos, privind valurile, aveam să pierd timpul și să mă afund în melancolie. Era momentul să revin la realitate.

Am grăbit pasul, străduindu-mă să mă arăt sprintenă și plină de însuflețire. Deși Joao se făcuse deja nevăzut, poate că, din însărcinarea lui Da Silva, mă priveau și alții. Era imposibil să mă suspecteze de ceva, dar poate că acel bărbat puternic, stăpân pe situație voia să știe precis ce făcea musafira marocană când nu folosea mașina lui. Iar eu tocmai asta trebuia să-i arăt.

Am urcat în cameră pe o scară laterală; m-am aranjat și mi-am făcut iar apariția. Înlocuisem fusta ușoară și bluza de bumbac purtate cu o jumătate de oră mai înainte cu un taior elegant de culoarea mandarinei și, în locul sandalelor fără toc, purtam o pereche de *stilletti* din piele de șarpe. Ochelarii dispăruseră și mă machiasem cu fardurile cumpărate cu o zi înainte. Părul, eliberat din batic, îmi cădea liber pe umeri. Am coborât cadențat scara centrală și mi-am plimbat privirile peste balcoanele de la etajul superior, care dădeau spre vestibulul amplu. Am mai coborât un etaj, până la primul, neuitând să surâd tuturor celor pe care îi întâlneam. Am salutat doamnele, dând elegant din cap, fără să țin seama de vârsta și limba lor sau dacă se deranjau să-mi dea atenție. Clipeam tot mai des în fața domnilor, prea puțini portughezi, mulți străini; unuia, mai ales, un decrepit, i-am adresat chiar un compliment cochet. I-am cerut unui recepționar să trimită în numele și la adresa mea o telegramă donei Manuela. „Portugalia minunată, cumpărăturile excelente. Azi durere de cap, odihnă. Măine, vizită furnizor atent. Salutări cordiale, Arish Agoriuq.” Am ales unul dintre fotografiile care, în

grupuri de câte patru, erau risipite prin holul amplu, străduindu-mă să-1 gădesc într-un loc de trecere și foarte la vedere. Apoi am pus picior peste picior, am cerut două aspirine și o cană cu ceai și în tot restul după-amiezii m-am lăsat privită.

Am suportat plictisul aproape trei ore, până când au început să-mi ghiorăie mațele. Sfârșitul spectacolului: meritam să mă întorc în cameră și să comand cina la room-service. Eram gata să mă ridic, când un liftier s-a apropiat cu o tăviță de argint. Pe ea era un plic, iar în el, o carte de vizită.

Stimată Arish,

Sper că marea ți-a vindecat starea proastă. Joao te va lua mâine la zece pentru a te aduce la mine la birou. Odihnă plăcută.

Manuel Da Silvii

Știrile circulau, într-adevăr. Am fost tentată să mă întorc și să-1 caut pe bătrânul șofer al domnului Da Silva, dar m-am abținut. Deși era probabil ca unul din ei doi să fie prin apropiere, am simulat o totală lipsă de interes și m-am prefăcut din nou concentrată asupra uneia dintre revistele americane cu care mă distrasem în cursul după-amiezii. După jumătate de oră, când holul era deja pe jumătate gol, iar majoritatea oaspeților se răspândiseră la bar, pe ternul și în sala de mese, m-am întors în cameră, gata să mi-1 scot cu totul din cap pe Marcus și să mă concentrez asupra zilei complicate ce mă aștepta la capătul nopții.

Joao a aruncat chiștocul pe jos, a rostit un „bom dâa” în timp ce-1 zdrobea cu talpa pantofului și mi-a ținut portiera. M-a privit iar de sus până jos. De data asta, totuși, nu avea să-i spună nimic patronului său despre mine, fiindcă eu însămi urma să-1 văd peste o jumătate de oră.

Birourile lui Da Silva erau pe Rua de Ouro, strada centrală a aurului, care lega Rossio de Placa de Comercio din Baixa. Edificiul era elegant fără stridențe, deși în jurul lui totul

mirosea intens a bani, tranzacții și afaceri prospere. Bănci, birouri de amanet, domni în costume, funcționari grăbiți și comisionari în goana mare alcătuiau panorama exterioară.

Când am coborât din Bentley, m-a primit bărbatul subțirel care ne întrerupsese discuția în noaptea când Da Silva venise să mă cunoască.

Atent și tăcut, de această dată mi-a strâns

mâna și s-a prezentat scurt: Joaquim Gamboa; și imediat m-a condus politicos la ascensor. Întâi, am crezut că birourile firmei erau la unul dintre etaje, dar curând mi-am dat seama că afacerea ocupa, de fapt, tot edificiul. Gamboa m-a condus direct la primul etaj.

— Don Manuel vă primește imediat, a anunțat și s-a făcut nevăzut.

Anticamera în care m-a lăsat avea pereții căptușiți cu lemn lustruit, ce părea ceruit recent. Șase fotolii de piele alcătuiau zona de așteptare; ceva mai înăuntru, mai aproape de ușa dublă de la biroul lui Da Silva, erau două mese: una ocupată, alta goală. La prima lucra o secretară care se apropia de cincizeci de ani și, judecând după salutul formal cu care m-a primit și grija desăvârșită cu care a notat ceva într-un caiet gros, era probabil eficientă și discretă, visul

oricărui șef. Colega ei, mult mai tânără, și-a făcut apariția abia după câteva minute: a deschis ușile de la biroul lui Da Silva și a ieșit, însoțind un bărbat anodin. Un client, probabil un negustor.

— Domnul Da Silva vă așteaptă, domnișoară, a spus ea făcând un gest nesărat.

M-am făcut că nu-i dau prea multă atenție, dar i-am luat măsurile dintr-o singură privire. De vârsta mea, poate un an mai mult sau mai puțin. Ochelari de mioapă, păr blond, ten alb, îmbrăcată îngrijit, deși cu haine de calitate mai curând modestă. N-am putut-o privi mai mult, fiindcă Manuel Da Silva însuși a ieșit să mă primească în anticameră.

— E o plăcere să te avem aici, Arish, a spus în spaniola lui excelentă.

L-am răsplătit întinzându-i mâna cu o lentoare calculată pentru a-i da timp să mă privească și să decidă dacă tot mai eram demnă de atențiile lui. Judecând după cum a reacționat, am știut că da. Doar mă străduisem: pentru întâlnirea de afaceri, alesesem un *deux-pieces* în tonuri de mercur, cu fustă creion, jachetă pe talie și o floare albă la rever, ca să contracarez sobrietatea culorii. Rezultatul a fost recompensat cu o privire apreciativă, aruncată pe furiș, și un zâmbet galant.

— Intră, te rog. Azi-dimineață mi-au adus tot ce vreau să-ti arăt.

Într-un colț al biroului mare, sub un mapamond enorm, erau mai multe suluri de materiale. Mătăsurii. Mătăsurii naturale, strălucitoare și netede, mătăsurii magnifice, în culori strălucitoare. Doar atingându-le, am intuit linia frumoasă a hainelor pe care le puteam face din ele.

— Sunt la înălțimea așteptărilor duminale?

Glasul lui Manuel Da Silva a răsunat în spatele meu. Pentru câteva clipe, poate chiar minute, uitasem de el și de lumea lui. Plăcerea de a vedea acele țesături frumoase, de a le pipăi moliciunea și de a-mi închipui hainele finisate mă desprinsese pe moment de realitate. Din fericire, n-a trebuit să fac nici un efort pentru a lăuda mărfurile pe care mi le pusese la dispoziție.

— Le depășesc. Sunt minunate.

— Atunci te sfătuiesc să cumperi cât poți de mult, fiindcă tare mă tem că ne vor fi răpite curând.

— Atâtea cereri aveți ?

— Așa anticipăm. Chiar dacă nu vor fi dedicate chiar modei.

— Dar cui, dacă nu modei? am întrebat, uimită.

— Altor nevoi, mai urgente în aceste zile: războiului.

— Războiului ? am repetat, prefăcându-mă că nu-mi venea să cred. Știam că așa era în alte țări, Hillgarth mă pusese la curent la Tanger.

— Folosesc mătasea pentru a confecționa parașute, ca să protejeze pulbera și chiar cauciucurile bicicletelor.

Am simulat un hohot mic.

— Ce risipă absurdă! Din mătasea pentru o parașută se pot croi cel puțin zece rochii de seară.

— Da, dar trăim vremuri grele. Și țările în război vor fi curând dispuse să plătească oricât pentru ele.

— Și dumneata, Manuel, cui ai să vinzi aceste minunății, nemților sau englezilor? am întrebat batjocoritor, ca și cum nu-i luam spusesele în serios.

Eu însămi am fost uimită de neobrăzarea mea, dar el mi-a continuat gluma.

— Noi, portughezii, avem vechi alianțe comerciale cu englezii, chiar dacă, în aceste zile agitate, nu se știe niciodată...

Și-a încheiat răspunsul cu un hohot de râs, dar, înainte de a mă lăsa să-l interpretez, a schimbat vorba, abordând chestiuni mai practice:

— Ai aici un dosar cu detalii despre țesături: tipuri, calități, prețuri; în fine, chestii obișnuite, a zis, apropiindu-se de masa de lucru. Ia-1 la hotel, fă-ți timp și, după ce alegi ce te interesează, fă o comandă scrisă și voi avea grijă să ți se trimită totul direct la Madrid; le vei primi în mai puțin de o săptămână. Vei putea plăti de acolo, la primirea mărfii, nu-ți face griji pentru asta. Și nu uita să aplici fiecărui preț o reducere de douăzeci la sută, din partea casei.

— Dar...

— Iar aici, a adăugat, nelăsându-mă să termin, ai alt dosar cu detalii despre furnizorii locali de mărfuri care te pot interesa. Ață, pasmanterii, nasturi, piei tăbăcite... Mi-am permis să le cer tuturor să te întâlnească, aici ai programul, în tabelul ăsta, uite: azi după-amiază te așteaptă frații Soares, au cea mai bună ață din toată Portugalia; mâine dimineață te vor primi la Casa Barbosa, unde fac nasturi din fildeș african. Sâmbătă dimineață ți-am aranjat o vizită la blănarul Almeida, apoi nimic până luni. Dar pregătește-te, fiindcă săptămâna care începe e plină de întâlniri.

Am studiat hârtia plină de căsuțe și mi-am ascuns admirația pentru excelentele demersuri făcute.

— Pe lângă duminică, văd că mă lași să mă odihnesc mâine după-amiază, am spus fără să ridic privirile de pe hârtie.

— Mă tem că te înșeli.

— Cred că nu. În planificare e un gol, uite.

— Golul există, într-adevăr, fiindcă i-am cerut secretarei să-l lase, dar am prevăzut cu ce să-l umplu. Vrei să iei cina cu mine mâine seară?

I-am luat al doilea dosar, pe care încă îl mai ținea în mâini, și n-am răspuns. Înainte i-am studiat conținutul: câteva pagini cu nume, date și

numere, pe care m-am prefăcut că le analizez cu interes, deși în realitate doar mi-am plimbat privirile peste ele, fără să mă opresc la nici unul,
— De acord, accept, am confirmat după ce l-am lăsat câteva secunde lungi să-mi aștepte răspunsul. Dar numai dacă îmi promiți ceva.

— Firește, dacă depinde de mine.

— Bine, iată condiția: iau cina cu dumneata, dacă mă asiguri că nici un soldat nu va sări în aer cu aceste țesături minunate legate de el.

A râs cu poftă și am observat încă o dată că o făcea frumos. Avea un râs masculin, puternic și totodată elegant. Mi-am amintit ce spusese soția lui Hillgarth: Manuel Da Silva era, într-adevăr, un bărbat atrăgător. Și atunci, ca o cometă, umbra lui Marcus Logan mi-a trecut prin față.

— Am să fac tot posibilul, nu-ți face griji, dar știi cum sunt afacerile..., a spus, ridicând din umeri, cu un zâmbet ușor ironic în colțul buzelor.

O sonerie neașteptată l-a împiedicat să-și termine fraza. Sunetul venea de pe birou, pe care clipea intermitent luminița verde a unui aparat cenușiu.

— Scuză-mă o clipă, te rog.

Părea că, brusc, își regăsise seriozitatea. A apăsat un buton, iar vocea tinerei secretare a ieșit distorsionată din aparat.

— Vă așteaptă Herr Weiss. Spune că e urgent.

— Du-1 în sala de întruniri, a zis aspru.

Își schimbase radical atitudinea; omul de afaceri rece îl înlocuise pe bărbatul încântător. Sau poate invers. Încă nu-l cunoșteam destul ca să știu care era adevăratul Manuel Da Silva.

S-a întors spre mine, încercând să redevină afabil, dar n-a prea izbutit.

— Scuză-mă, dar uneori se adună multă treabă...

— Te rog, scuză-mă că-ți răpesc din timp...

Nu m-a lăsat să termin; deși încerca să o ascundă, trăda o oarecare nerăbdare. Mi-a întins mâna.

— Te iau mâine la opt, ce zici ?

— Perfect.

Despărțirea a fost rapidă, nu era momentul pentru cochetării. Gata cu ironiile și frivolitățile, urma să le reluăm altă dată. M-a însoțit la ușă; de cum am ajuns în anticameră, m-am uitat după acel Herr Weiss, dar nu le-am văzut decât pe cele două secretare: una bătea la mașină conștiincios, cealaltă puneă un teanc de scrisori în plicuri. Abia dacă am observat că și-au luat rămas-bun mai puțin amabil; mă gândeam la altele, mult mai urgente.

Adusesem de la Madrid un caiet de desen, ca să notez tot ce mi se părea interesant, iar în acea noapte am început să pun pe hârtie tot ce văzusem și auzisem până atunci. Am ordonat datele cât am putut mai bine și le-am comprimat la maximum. „Da Silva cochetează posibile relații comerciale nemți, imposibil știut dacă plauzibile. Anticipează cerere mătase scopuri militare. Caracter schimbător funcție circumstanțe. Confirmată relația cu german Herr Weiss. Neamț apare neanunțat, cere întrevedere pe loc. Da Silva încordat, evită să fie văzut Herr Weiss.”

Apoi am desenat câteva schițe ce nu aveau să se materializeze nicicând și pe marginea lor am trasat în creion cusături. M-am străduit ca diferența dintre liniile scurte și cele lungi să fie minimă, astfel încât doar eu s-o observ; mi-a ieșit fără greutate, eram deja foarte bine antrenat. Am repartizat informațiile pe ele și, când am terminat, am ars toate manuscrisele în baie, am aruncat cenușa în closet și am tras apa. Am pus caietul de desen în dulap; nici prea ascuns, nici prea la vedere. Cine mi-ar fi scotocit printre lucruri n-ar fi putut bănuși că îl ascunsesem.

Timpul trecea în zbor acum, că aveam cu ce să mă distrez. Am hoinărit de mai multe ori pe Estrada Marginal, între Estoril și Lisabona, cu Joao la volan, am ales duzini întregi de moșoare cu cele mai bune ațe, precum și nasturi minunați, cu mii de forme și mărimi, și m-am simțit tratată drept cea mai aleasă dintre cliențe. Grație recomandărilor lui Da Silva, n-am avut parte decât de atenții, facilități de plată, reduceri și cadouri. Și, aproape fără să-mi dau seama, a sosit momentul cinei cu el.

Întâlnirea a fost asemănătoare cu cele dinainte: priviri prelungi, surâsuri tulburătoare, flirturi fără paliative. Deși cunoșteam regulile jocului și devenisem o actriță perfectă, cu siguranță că Manuel Da Silva îmi ușura rolul cu atitudinea sa. M-a făcut iar să mă simt singura femeie din lume în stare să-i atragă luarea-aminte, iar eu m-am purtat din nou ca și cum a fi ținta sentimentelor unui bărbat bogat și atrăgător era pâinea mea cea de toate zilele. Dar nu era, și de aceea trebuia să fiu de două ori mai prudentă. Sub nici un pretext nu puteam acționa sub impulsul emoțiilor: totul era numai muncă și obligații. Ar fi fost foarte ușor să mă relaxez, să mă bucur de acel bărbat și de acel moment, dar știam că trebuia să-mi țin mintea la rece și sentimentele la distanță..

— Am rezervat o masă pentru cină la Wonderbar, clubul de la cazino; au o orchestră fabuloasă și sala de joc e doar la un pas.

Am mers pe jos printre palmieri; încă nu se înnoptase de tot, iar luminile felinarelor străluceau ca niște stele de argint pe cerul violet. Da Silva a redevenit cel din momentele bune: plăcut și încântător, fără nici o urmă din tensiunea pe care i-o crease prezența neamțului la birou.

Toată lumea părea să-l cunoască și acolo, de la chelneri și băieții care parcau mașinile până la clienții cei mai onorabili. Iar el a reînceput să împartă saluturi ca în prima seară: palme cordiale pe umeri, strângeri de mână și îmbrățișări pentru domni; false sărutări de mâni, zâmbete și complimente exagerate pentru doamne. M-a prezentat unora dintre ei, cărora le-am reținut numele pentru a le transcrie pe schițe.

Atmosfera de la Wonderbar era aidoma celei din hotelul Do Parque : nouăzeci la sută cosmopolită. Singura diferență, am remarcat ușor neliniștită, era că nemții nu mai erau în majoritate: și acolo se vorbea engleza peste tot. Am încercat să nu-mi mai fac griji și să mă concentrez asupra rolului meu. Cap limpede, urechi și ochi bine deschiși, asta trebuia să fie singura mea preocupare. Și să fac uz de tot farmecul meu, desigur.

Un *maître* ne-a condus la o masă rezervată în cel mai bun colț al sălii: locul strategic ca să vedem și să fim văzuți. Orchestra cânta *In the Mood*, multe cupluri invadaseră ringul alții cinau; se auzeau conversații, saluturi și hohote de râs totul respira destindere și *glamour*. Manuel a refuzat meniul și a comandat fără să ezite pentru amândoi. Apoi, de parcă așteptase acea clipă întreaga zi, s-a pregătit să-mi acorde întreaga lui atenție.

— Ei bine, Arish, povestește-mi, cum s-au purtat prietenii mei cu tine?

I-am dat amănunte savuroase despre toate demersurile pe care le făcusem. Am exagerat situații, am comentat cu umor detalii, am imitat glasuri în portugheză, l-am făcut să râdă în hohote și am înscris un punct în favoarea mea.

— Și dumneata cum ai terminat săptămâna ? am întrebat.

Îmi venise, în fine, rândul să ascult și să rețin. Și, cu ajutorul sorții, poate să-l trag de limbă.

— N-ai să afli decât dacă mă tutuiești.

— De acord, Manuel. Spune-mi, cum ți-a mers totul de când ne-am văzut ieri dimineață?

Nu mi-a putut spune imediat. Cineva ne-a întrerupt. Alte saluturi, alte amabilități. Dacă acestea nu erau autentice, păreau, cel puțin.

— Baronul Von Kempel, un om extraordinar, a subliniat când bătrânul nobil cu plete leonine a plecat de lângă masă cu pași șovăielnici. Ei bine, rămăseserăm la cum mi-au fost ultimele zile, și, ca să-ți spun, am doar trei cuvinte : cumplit de plicticoase.

Știam că mințea, desigur, dar am adoptat un ton plin de compasiune.

— Cel puțin ai birouri frumoase unde poți suporta plictisul și secretare competente care te ajută.

— Nu mă pot plânge, ai dreptate. Mi-ar fi și mai greu ca docher în port, fără nimeni care să-mi dea o mână de ajutor,

— Lucrează de mult pentru tine?

— De secretare întrebi ? Elisa Somoza, cea mai în vârstă, de peste treizeci de ani: e la firmă de pe vremea tatei, chiar dinainte de venirea mea. Pe Beatriz Oliveira, cea mai tânăra, am angajat-o acum trei ani, când afacerea începuse să se extindă, iar Elisa nu mai putea face totul. Nu-i prea simpatică, dar e organizată, are simțul răspunderii și se descurcă bine în limbi străine. Presupun că noua clasă muncitoare nu-și iubește patronii, a spus, ridicând paharul ca pentru un toast.

Gluma mi-a displăcut, dar l-am urmat și mi-am ascuns neplăcerea, sorbind din vinul alb. O pereche s-a apropiat de masă: o doamnă matură și elegantă, îmbrăcată în șantung de culoarea murelor, și un bărbat care abia îi ajungea la umăr. Ne-am întrerupt discuția încă o dată, iar ei ne-au abordat în franceză; după ce Da Silva m-a prezentat, i-am salutat grațios, cu un scurt „enchantee”.

— Familia Mannheim, unguri, a spus când aceștia s-au retras.

— Toți sunt evrei ? am întrebat.

— Evrei bogați, care așteaptă fie sfârșitul războiului, fie o viză pentru America. Dansăm?

Da Silva s-a dovedit un dansator fantastic. Rumba, *habanera*, jazz și pasodoble, nimic nu-i rezista. M-am lăsat în voia dansului: fusese o zi lungă și cele două pahare cu vin de Douro pe care le băusem la langustă mi se urcaseră probabil la cap. Perechile de pe ringul de dans erau înmiite de oglinzile de pe coloane și pereți; era cald. Am închis ochii câteva clipe, două, trei, poate patru. Când i-am deschis, cele mai rele temeri mi se întrupaseră într-un bărbat.

Purta un smoking impecabil, avea părul dat pe spate și picioarele ușor depărtate, mâinile tot în buzunare și o țigară între buze: în fața mea stătea Marcus Logan, privind cum dansam.

Să fug, trebuia să fug de el: acesta mi-a fost primul gând.

— Ne așezăm? Sunt nițel obosită.

Am vrut să-l conving să ieșim din ring prin partea opusă lui Marcus Logan, dar degeaba, fiindcă, privind pe furie, am remarcat că și el mergea într-acolo. Noi ocoleam perechile ce dansau, iar el, mesele celor care cinau, dar mergeam paralel în aceeași direcție. Picioarele îmi tremurau, căldura nopții de mai a devenit brusc de nesuportat. Când era la doar câțiva metri de noi, s-a oprit să salute pe cineva și mi-am spus că se îndreptase probabil spre persoana respectivă, dar și-a luat rămas-bun și a continuat să se apropie de noi, hotărât și fără șovăială. Am ajuns la masa noastră toți trei odată, Manuel și eu prin dreapta, el prin stânga. Și am crezut că venise sfârșitul.

— Logan, vulpoi bătrân, unde te-ai ascuns? Nu ne-am văzut de-un veac! a exclamat Da Silva de cum l-a zărit.

Spre stupoarea mea, s-au bătut afectuos pe spate.

— Te-am sunat de mii de ori, dar nu dau niciodată de tine, a zis Marcus.

— Permite-mi să ți-o prezint pe Arish Agoriuq, o prietenă marocană, venită zilele trecute de la Madrid.

Am întins mâna, străduindu-mă să nu-mi tremure, neîndrăznind să-l privesc în ochi. Mi-a strâns-o cu putere, spunându-mi parcă „sunt eu, sunt aici, reacționează”.

— Încântată.

Vocea mi-a sunat răgușită și uscată, aproape spartă.

- la loc, bea un pahar cu noi, 1-a invitat Manuel.
- Nu, mulțumesc. Sunt cu niște prieteni, am venit doar să te salut și să-ți amintesc că trebuie să ne vedem.
- Oricând, îți promit.
- Neapărat, trebuie să discutăm câteva chestiuni.
S-a întors spre mine:
- Încântat să vă cunosc, domnișoară..., a spus, înclinându-se.
De data asta, a trebuit să-i înfrunt privirea. Nu mai avea pe chip nici una dintre rănilor cu care îl cunoscusem, dar tot mai avea gesturi și priviri complice, care mă întrebau fără vorbe: „Ce naiba faci aici, cu ăsta?”.
- ...Agoriuq, am izbutit să spun, ca și cum aș fi scos o piatră din gură.
- Domnișoară Agoriuq, asta-i, scuzați-mă. Mi-a făcut plăcere să vă cunosc. Sper să vă revăd.
Ne-am uitat în urma lui.
- Marcus Logan e băiat bun.
Am sorbit o înghițitură mare de apă. Trebuia să-mi clătesc gâtul, îl simțeam aspru, ca de șmirghel.
- E englez ? am întrebat.
- Da, englez; am făcut câteva afaceri cu el.
Am băut iar, încercând să-mi diger nelămurirea. Deci numai era jurnalist. Cuvintele lui Manuel m-au scos din îngândurare.
- Aici e prea cald. Ne încercăm norocul la ruletă?
M-am prefăcut iar că nu mă impresiona opulența sălii. Lampadare magnifice atârnavă de lanțuri aurii deasupra meselor, în jurul cărora se înghesuiau sute de jucători care vorbeau toate limbile de pe harta bătrânei Europe. Covoarele de pe podea diminuau zgomotele oamenilor și accentuau sunetele din acel paradis al hazardului: clinchetul fiselor ce se ciocneau între ele, zumzetul ruletelor, uruitul bilelor de fildeș în dansul lor nebunesc și strigătele crupierilor care încheiau jocurile: *Rien ne va plus!* Mulți clienți stăteau jos și-și lăseau banii la mesele cu postav verde, dar și mai mulți stăteau în jurul lor, în picioare, privind cu atenție la joc. Aristocrați care pe vremuri pierdeau cu asiduitate și câștigau fără stridențe la cazinourile din Baden Baden, Monte Carlo și Deauville, mi-a explicat Da Silva. Burghezi sărăciți, golani îmbogățiți, oameni respectabili deveniți canalii și canalii autentice deghizate în domni. Unii erau îmbrăcați de mare sărbătoare, triumfători și siguri de sine; ei își afixau gulerul tare și cămașa apretată, ele, trufașele bijuterii strălucitoare. Alții păreau sărăciți și lași sau vânau pe furie un cunoscut căruia să-i tragă un tun, visând, poate, o noapte de glorie mai mult decât improbabilă; ființe dispuse să-și joace la masa de bacara ultima bijuterie de familie sau micul dejun din dimineața următoare. Pe unii îi puneau în mișcare pura emoție a jocului, dorința de a se distra, amețeala sau lăcomia; pe ceilalți, pur și simplu cea mai cruntă disperare.
- Am hoinărit câteva minute, uitându-ne la mese; el a continuat să împartă saluturi și să schimbe fraze cordiale. Eu abia am vorbit: voiam doar să plec de-acolo, să mă închid în camera mea și să uit de toți; voiam doar ca acea zi blestemată să se sfârșească odată.
- Nu pari să-ți dorești să ajungi milionară azi.
Am surâs abia vizibil.
- Sunt epuizată, am zis.

Am încercat ca vocea să-mi sune un pic mai dulce; nu voiam să-și dea seama cât de îngrijorată eram.

— Vrei să te duc la hotel ?

— Ți-aș fi recunoscătoare.

— Dă-mi doar o secundă.

Imediat a făcut câțiva pași și a întins brațul spre niște cunoscuți pe care tocmai îi zărise.

Am rămas nemișcată, absentă, nu m-am deranjat nici măcar să privesc zarva fascinantă a sălii. S-a apropiat ca o umbră. A trecut prin spatele meu, tăcut, aproape atingându-mă. Pe furiș, fără să se oprească, mi-a luat mâna dreaptă, mi-a deschis degetele cu îndemânare și mi-a pus ceva în palmă. L-am lăsat. A plecat fără o vorbă. Prefăcându-mă că priveam, concentrată, spre o masă, am pipăit neliniștită bucățița de hârtie împăturită de câteva ori pe care mi-o dăduse. Am ascuns-o sub cureaua lată a rochiei chiar când Manuel se despărțea de cunoscuții lui și se apropia de mint»,

— Mergem ?

— Mai întâi trebuie să mă duc o clipă la toaletă.

— De acord, te aștept aici.

În drum, am încercat să-i dau de urmă, dar nu mai era nicăieri. La toaletă era doar o negresă bătrână care dormita, păzind ușa. Am scos hârtia din ascunzătoare și am despăturit-o în grabă.

„Ce s-a ales de S. pe care am lăsat-o la T. ?”

S. însemna Sira, T. însemna Tetuan. Unde era vechea mea identitate din epoca africană, întreba Marcus. Am deschis poșeta, căutând o batistă și un răspuns, și ochii mi s-au umplut de lacrimi. Batista am găsit-o; răspunsul, nu.

Luni mi-am reluat căutarea de mărfuri pentru atelier. Îmi aranjaseră o vizită la un pălărier de pe Rua da Prata, la un pas de birourile lui Da Silva:

o scuză perfectă ca să-i cad pe cap doar cu intenția de a-l saluta. Și, în trecere, să arunc o privire și să văd cine se mișca pe teritoriul lui.

Am găsit-o doar pe secretara tânără și antipatică ; mi-am amintit că o chema Beatriz Oliveira.

— Domnul Da Silva e plecat într-o călătorie. Cu treburi, a spus fără să dea alt amănunt.

Ca și la vizita anterioară, mi-a arătat că nu avea nici un interes să fie amabilă cu mine; mi-am zis, totuși, că eram, poate, pentru ultima oară singură cu ea și n-am vrut să scap ocazia. Judecând după mohorala și zgârcenia cu care vorbea, părea teribil de greu să scot de la ea și cea mai mică informație, dar nu aveam nimic mai bun de făcut, așa că am hotărât să-mi încerc norocul.

— Ia te uită, ce păcat. Voiam să-i cer părerea în legătură cu țesăturile pe care mi le-a arătat zilele trecute. Le mai are în birou? am întrebat.

Inima a început să-mi bată cu putere la gândul că mă puteam strecura acolo în absența lui Manuel, dar ea mi-a distrus iluzia chiar înainte ca aceasta să prindă contur.

— Nu. Au fost duse deja la magazie.

Am gândit la iuțeală. Prima încercare ratată; trebuia să mai încerc.

— Vă deranjează dacă mă așez un minut? Am stat toată dimineața în picioare, privind caschete, turbane și pălării de pai cu boruri late; cred că am nevoie de puțină odihnă.

Nu i-am dat timp să răspundă; înainte să deschidă gura, m-am trântit într-unul din fotoliile de piele, simulând o mare oboseală. Am tăcut îndelung, iar ea a citit în continuare, cu creionul în mână, câteva pagini pe care, din când în când, făcea un semn sau o observație.

— O țigară? am întrebat după două, trei minute.

Nu eram mare fumătoare, dar țineam de obicei în poșetă o tabacheră. Pentru asemenea momente, de pildă.

— Nu, mulțumesc, a zis fără să se uite la mine.

A continuat să lucreze, iar eu mi-am aprins țigara. Am lăsat-o să continue alte două minute.

— Dumneata ai localizat furnizorii, ai stabilit întâlniri și mi-ai pregătit dosarul cu toate datele, nu-i așa?

În fine, a ridicat privirile o secundă.

— Da, eu.

— O muncă excelentă; nici nu ai idee cât de utilă îmi ești.

A murmurat câteva scurte mulțumiri și și-a reluat munca.

— Domnul Da Silva nu duce, desigur, lipsă de relații, am continuat. E minunat, probabil, să ai legături comerciale cu atâtea firme. Și, mai ales, cu atâția străini. În Spania, totul e foarte plicticos.

— Nu mă miră, a murmurat.

— Poftim?

— Spun că nu mă miră că totu-i plicticos, cu asemenea conducător, a bodogănit printre dinți, atentă, se presupunea, la ceea ce făcea.

M-a cuprins o rapidă senzație de bucurie: pe harnica secretară o interesa politica. Ei bine, așa trebuia s-o abordez.

— Firește, am replicat, stingând lent țigara. Ce să aștepți de la el, când pretinde că noi, femeile, trebuie să stăm acasă, să facem mâncare și copii?

— A umplut închisorile și n-are nici un pic de milă pentru cei învinși, a adăugat tăios.

— Se pare că asta-i situația, da.

Discuția luase o turnură neașteptată, trebuia să acționez cu cea mai mare grijă, ca să-i câștig încrederea și s-o aduc pe terenul meu.

— Cunoști Spania, Beatriz?

S-a mirat că-i cunoșteam numele. În fine, a catadicsit să lase jos creionul și m-a privit.

— N-am fost niciodată, dar știu ce se întâmplă acolo. Îmi povestesc prietenii. Deși probabil nu știți despre ce vorbesc; dumneavoastră veniți din altă lume.

M-am ridicat, m-am apropiat de masa ei și m-am așezat obraznic pe marginea tablei. Am privit-o de aproape, vrând să aflu ce se ascundea sub costumul de pânză ieftină, cusut, cu siguranță, cu ani în urmă de cine știe ce vecină, pe câțiva bani. În spatele ochelarilor, i-am zărit ochii inteligenți și, în dăruirea furioasă cu care își aborda munca, am intuit un spirit luptător, care mi s-a părut vag familiar. Beatriz Oliveira nu era foarte diferită de mine. Două tinere harnice, cu origini similare : modeste și muncitoare. Două traiectorii ce începuseră din puncte apropiate și, la un moment dat, se despărțiseră. Timpul făcuse din ea o funcționară meticuloasă; din mine, o realitate falsă. Poate că, totuși, exista ceva mult mai real decât deosebirile dintre noi. Eu stăteam la un hotel de lux, iar ea locuia, probabil, într-o casă cu streșini dintr-o mahala umilă, dar amândouă știam ce înseamnă să lupti pentru ca soarta nemiloasă să nu te învingă.

— Frecventez multă lume, Beatriz; diferite persoane, am șoptit. Oameni puternici, fiindcă așa mi-o cere munca mea, iar împrejurări neașteptate m-au adus lângă ei, dar știu ce înseamnă să suferi iarna de frig, să mănânci fasole uscată zi de zi și să pleci de-acasă înainte de a se crăpa de ziuă pentru un salariu mizerabil. Dacă vrei să știi, nici mie nu-mi place Spania pe care ne-o pregătesc. Acum accepți o țigară de la mine?

A întins mâna fără să răspundă și a luat una. I-am întins bricheta, apoi mi-am aprins și eu una.

— Cum merg lucrurile în Portugalia? am întrebat-o atunci.

— Prost, a zis, fumând. Poate că acest *Estado Novo* al lui Salazar nu-i la fel de represiv ca Spania lui Franco, dar autoritarismul și lipsa libertăților sunt cam la fel.

— Se pare cel puțin că veți rămâne neutri în războiul european, am dat să revin pe terenul meu. În Spania, lucrurile nu-s chiar așa de clare.

— Salazar are acorduri cu englezii și nemții, un echilibru ciudat. Britanicii au fost întotdeauna prieteni cu portughezii, și-i foarte de mirare că e generos cu nemții, dându-le permise de export și alte avantaje.

— Mă rog, asta nu-i ciudat în zilele noastre, nu? Sunt chestiuni delicate în vremuri tulburi. Adevărul e că nu prea cunosc viața internațională, dar îmi închipui că totul e o chestiune de interese.

Am încercat ca glasul să-mi sune normal, ca și cum chestiunea nu mă prea interesa: sosise momentul să trec peste linia dintre public și personal, să fiu precaută.

— La fel se întâmplă și în lumea afacerilor, presupun, am adăugat. Zilele trecute, ca să nu merg mai departe, eram în biroul domnului Da Silva și dumneata ai anunțat vizita unui neamț.

— Da, mă rog, asta-i altă poveste.

Părea dezgustată, nedispusă să divulge mai mult.

— Seara trecută, domnul Da Silva m-a invitat să cinăm la cazinoul din Estoril și am fost uimită de câte persoane cunoaște. Salută ba englezi, ba americani, ba nemți și chiar mulți europeni din alte țări. N-am mai văzut niciodată un om capabil să se înțeleagă bine cu toată lumea.

S-a strâmbat, arătându-se iar contrariată. Dar tot n-a zis nimic și a trebuit să continui, ca nu cumva conversația să se stingă.

— Mi-a fost milă de evrei, când au trebuit să-și părăsească locuințele și afacerile, ca să fugă de război.

— V-a fost milă de evreii de la cazinoul din Estoril? a întrebat zâmbind cinic. Mie nu-mi este: trăiesc ca și cum ar fi într-o permanentă vacanță de lux. Milă mi-e de săracii nenorociți care au sosit cu o valiză mizeră de carton și stau cu zilele la coadă în fața consulatelor și companiilor navale, așteptând o viză sau un bilet de vapor pentru America, pe care poate că n-au să le obțină niciodată; milă mi-e de familiile care dorm claie peste grămadă în pensiuni mizere și mănâncă din mila publică, de biete fete care se dăruiesc pe la colțuri pentru un pumn de firfirici și de bătrânii care ard gazul în cafenele în fața unor cești murdare, goale de multă vreme, până când un chelner îi aruncă în stradă, ca să lase locul liber; de toți ăștia mi-e milă. Nu mi-e deloc milă de cei care își joacă nopți de nopți o parte din avere la cazino.

Vorbea impresionant, dar nu-mi puteam pierde șirul: eram pe drumul cel bun, trebuia cu orice preț să nu mă rătăcesc. Chiar dacă sufletul mă îmboldea s-o apuc în altă direcție.

— Ai dreptate; situația e mult mai dramatică pentru acești bieți oameni. Și probabil că le e greu să vadă atâția nemți umblând în voie peste tot.

— Îmi închipui că da...

— Cred, mai ales, că nu le e ușor să vadă că guvernul țării unde s-au refugiat e atât de amabil cu cel de-al Treilea Reich...

— Așa îmi închipui...

— ...și că unii portughezi chiar își extind afacerile cu ajutorul unor contracte substanțiale semnate cu nemții...

Am pronunțat ultima frază apăsător și trist, apropiindu-mă de ea și coborând tonul. Privirile ni s-au întâlnit; nici una din noi n-a întors capul.

— Cine sunteți? a întrebat în sfârșit, abia auzit.

Se trăsese în spate, depărtându-și trupul de masă și lipindu-se de spătarul scaunului, ca și cum ar fi fugit de mine. Vocea nesigură îi trăda spaima, dar nu și-a luat ochii de la mine nici o secundă.

— Sunt o simplă croitoreasă, am șoptit. Muncitoare ca și dumneata; nici mie nu-mi place ce se întâmplă în jurul nostru.

Am observat că înghițea în sec și gâtul i se încordase, așa că i-am pus două întrebări. Încet. Foarte încet.

— Ce are Da Silva cu nemții, Beatriz? În ce-i băgat?

A înghițit iar în sec și gâtul i-a vibrat de parcă ar fi înghițit un elefant.

— Nu știu nimic, a murmurat în cele din urmă.

O voce furioasă s-a auzit atunci în ușă.

— Amintește-mi să nu mai merg la birtul din Rua do São Julião. Ne-au servit cu o întârziere de peste un ceas și am atâtea de pregătit până se întoarce don. Manuel! A, scuzați-mă, domnișoară Agoriuq, nu știam că sunteți aici...

— Tocmai plecam, am zis cu prefăcută dezinvoltură, luându-mi poșeta. Venisem să-i fac o surpriză domnului Da Silva, dar domnișoara Oliveira mi-a spus că e într-o călătorie. În fine, am să vin altă dată.

— V-ați uitat țigările, am auzit din spate.

Beatriz Oliveira vorbea cu glas stins. Când a întins mâna ca să-mi dea tabachera, i-am prins-o și i-am strâns-o cu putere.

— Gândește-te.

Am evitat ascensorul și am coborât pe scări, rememorând scena. Poate că riscasem, dar purtarea secretarei îmi sugerase că știa ceva, ceva ce nu mi spusese, mai curând pentru că nu era sigură de mine decât pentru că-i era loială șefului său, Da Silva și secretara lui nu se potriveau, eram sigură că ea nu avea să-i pomenească de vizita mea ciudată. El juca la două capete, dar o falsă marocană venise să-i răscolească prin afaceri, iar o subversivă de stânga nimerise pe statul lui de plată. Trebuia să fac ceva ca s-o revăd între patru ochi. Dar n-aveam nici cea mai vagă idee cum, unde și când.

57

Mărți dimineață a plouat, așa că am repetat rutina ultimelor zile: am intrat în rolul cumpărătoarei și l-am lăsat pe Joao să mă ducă la destinație, de data asta o țesătorie de la marginea orașului. Bătrânul șofer m-a luat de la intrare trei ore mai târziu.

— Du-mă la Baixa, Joao, te rog.

— Dacă doriți să-l vedeți pe don Manuel, încă nu s-a întors.

Perfect, mi-am zis. N-aveam intenția să mă văd cu Da Silva, ci s-o abordez din nou pe Beatriz Oliveira.

— N-are nici o importanță, mă descurc cu secretarele. Am nevoie doar să le consult în legătură cu comanda mea.

Speram ca asistenta mai în vârstă să fie iar plecată la masă și cea mai tânără și mai puțin mâncăcioasă să fie la datorie, dar, ca și cum cineva s-ar fi străduit din răspuțeri să-mi contracareze dorințele, s-a întâmplat exact pe dos. Veterana era la locul ei, aranjând acte cu ochelarii pe vârful nasului. Iar de cea tânără, nici urmă.

— *Boa tarde*, doamnă Somoza. Ia te uită, ați rămas singură.

— Don Manuel e încă plecat, iar domnișoara Oliveira n-a venit azi la lucru. Cu ce vă pot fi de folos, domnișoară Agoriuq ?

Contrariată și ușor alarmată, am înghițit situația cum am putut.

— Sper că-i sănătoasă, am spus, fără să-i răspund la întrebare.

— Da, sigur, nu-i nimic grav. Azi-dimineață a venit fratele ei și ne-a anunțat că era indispusă și avea puțină febră, dar cred că mâine va veni.

Am șovăit câteva clipe. „Repede, Sira, gândește repede; acționează, întreabă unde locuiește, încearcă să dai de ea”, mi-am impus.

— Poate că, dacă mi-ați da adresa, i-aș putea trimite niște flori. A fost foarte amabilă cu mine și mi-a aranjat toate vizitele la furnizori.

Deși discretă din fire, secretara n-a putut evita un zâmbet superior.

— Nu vă faceți griji, domnișoară. Chiar nu cred că-i necesar. Aici nu obișnuim să primim flori când lipsim o zi de la birou. O fi vreun guturai sau cine știe ce indispoziție fără

importanță. Dacă vă pot ajuta cu ceva...

— Am rătăcit niște mănuși, am improvizat. Credeam că, poate, le-am uitat ieri aici.

— Nu le-am văzut azi-dimineață, dar poate că le-au găsit, femeile care vin la curățenie dimineața devreme. Nu vă faceți griji, am să le întreb.

Absența lui Beatriz Oliveiro mi-a lăsat inima ca amiaza din Lisabona, care m-a întâmpinat când am ieșit din nou în Rua do Ouro: înnorată, cu vânt și turbulențe. În plus, mi-a tăiat foamea, așa că am luat doar o ceașcă de cafea și o prăjitură în cafeneaua din apropiere, Nicola, apoi mi-am continuat treburile. Pentru acea după-amiază, secretara cea eficientă îmi aranjase o întâlnire cu importatori de produse exotice din Brazilia; își închipuise, pe drept cuvânt, că, poate, penele unor păsări tropicale îmi puteau fi de folos la unele creații. Și o nimerise. De-ar fi dat Dumnezeu să se ostenească și să-mi dea o mână de ajutor și în alte privințe...

Nici vremea, nici dispoziția mea nu s-au îmbunătățit în următoarele ore. Revenind la Estoril, am făcut bilanțul realizărilor mele de la sosire, și suma lor mi s-a părut un rezultat,

dezastruos. Comentariile inițiale ale lui Joao s-au vădit prea puțin utile pe termen lung, alcătuind tușele unui simplu fundal, pe care bătrânul plecticos, cu prea mult timp la dispoziție față de adevărata viață zilnică a stăpânului, le repeta la nesfârșit, într-o logoree obositoare. Despre întâlnirea privată cu nemții, de care pomenise soția lui Hillgarth, nu auzisem nimic. Iar cea pe care o credeam singura mea confidentă posibilă îmi scăpa ca apa printre degete, invocând o boală falsă. Dacă mai adăugam și dureroasa întâlnire cu Marcus, rezultatul călătoriei avea să fie un eșec pe toate fronturile. Cu excepția clientelor, desigur, căci, la întoarcere, aveam să le ofer un adevărat arsenal de minuni, imposibil de imaginat în Spania sordidă a raționalizării pe cartelă. Cu perspective atât de negre, am luat o cină ușoară în restaurantul hotelului și am hotărât să mă retrag devreme.

Ca în fiecare seară, camerista de serviciu îmi pregătise cu grijă camera pentru seară: perdelele trase, veioza de pe noptieră aprinsă, cuvertura dată la o parte și marginea cearșafului perfect îndoită la un colț. Poate că lenjeria de pat din batist elvețian, recent călcată, era singurul lucru pozitiv al zilei: mi-a adormit conștiința și m-a ajutat să-mi uit frustrările cel puțin pentru câteva ore. Sfârșitul zilei. Rezultat: zero.

Eram gata de culcare, când am simțit un curent de aer rece. M-am apropiat desculță de balcon, am tras perdeaua și am văzut că ușa era deschisă. O neglijență a cameristei, mi-am spus, închizând-o. M-am băgat în pat și am stins lumina; nu aveam chef să citesc nici un rând. Dar, întinzându-mă printre cearșafuri, piciorul stâng mi s-a încurcat în ceva străin și moale. Mi-am înăbușit un strigăt, am căutat întrerupătorul veiozei, dar am lovit-o și am răsturnat-o pe jos fără să vreau; am ridicat-o cu stângăcie, avea abajurul deformat; am încercat s-o

apriind și, când am izbutit, în sfârșit, am dat la o parte lenjeria de pat dintr-o singură mișcare. Ce naiba era ghemul ăla din cârpe negre pe care îl lovisem cu piciorul? N-am îndrăznit să-l ating până nu l-am privit bine. Părea un văl, un voal negru, ca pentru liturghie. L-am prins cu două degete și l-am ridicat; din pânza desfăcută a căzut ceva ca o poză. Am apucat-o cu grijă de un colț, parcă temându-mă să n-o rup. La lumină, am distins pe ea fațada unei biserici. Chipul Fecioarei. Și două rânduri tipărite. *Igreja de São Domingos. Novena em louvor a Nossa Senhora do Fátima*. Pe spate, cu litere necunoscute, era scris cu creionul: „Miercuri, șase seara. Partea stângă, rândul zece, începând de la sfârșit”. Nici o semnătură, dar nici nu era nevoie.

În cursul întregii zile ce a urmat, am ocolit birourile lui Da Silva, deși contactele prevăzute aveau loc în centru.

— Vino să mă iei azi după-amiază, Joao. La șapte jumătate, în fața stației Rossio. Înainte mă duc la biserică, comemorez moartea tatălui meu.

Bătrânul șofer mi-a acceptat ordinul, coborând privirile într-un gest de profundă compasiune, iar eu am simțit înțepătura unei remușcări, fiindcă îl lichidasem prea ușor pe Gonzalo Alvarado. Dar nu era vreme pentru regrete, mi-am spus, acoperindu-mi capul cu vălul negru; era șase fără un sfert, și novena urma să înceapă curând. Biserica São Domingos era lângă Piața Rossio, în plin centru. Când am ajuns, lângă fațada mare, din var alb și piatră, amintirea mamei plutea la intrare. Ultima oară o însoțisem la un mic templu dintr-o piață din Tetuan. Prin comparație cu el, São Domingos era spectaculoasă, cu enormele ei coloane de piatră cenușie ce ajungeau până la tavanul zugrăvit în sepia. Și lume, multă lume, câțiva bărbați și o mulțime de femei, toți membri fideli ai parohiei, veniți să împlinescă porunca Fecioarei de a recita sfântul rozariu.

Am înaintat pe coridorul din stânga, cu mâinile împreunate, capul plecat și pas cumpătat, sugerând că mă reculegeam, dar numărând rândurile cu coada ochiului. Ajungând la al zecelea, pe primul loc am distins prin vălul ce-mi acoperea ochii o siluetă îndoliată. Cu fustă și eșarfă negre, cu ciorapi de lână groasă: portul femeilor modeste din Lisabona. Nu avea voal, ci o basma legată sub bărbie, atât de trasă pe frunte, că nu-i distingeam chipul. Alături de ea era un loc liber, dar în primele clipe n-am știut ce să fac. Până am observat mâna albă și îngrijită ce ieșea dintre pliuri. Mâna s-a așezat pe locul gol, alături de stăpâna ei. Stai aici, mi s-a părut că mă invită. I-am dat imediat ascultare.

Am tăcut, în timp ce credincioșii ocupau locurile libere, călugării traversau altarul și, în fundal, se auzea murmurul unei mări de șoapte ușoare. Am privit-o de câteva ori cu coada ochiului, dar basmaua mă împiedica să disting trasăturile femeii în negru. Nici nu aveam nevoie : nu mă îndoiam că era ea. Am hotărât să sparg gheața cu o șoaptă.

— Iți mulțumesc că m-ai chemat, Beatriz. Te rog, nu te teme, nimeni din Lisabona nu va ști că am stat de vorbă.

A mai tăcut câteva clipe. Apoi a vorbit abia auzit, cu privirile ațintite în poală.

— Lucrați pentru englezi, nu-i așa ?

Am dat ușor din cap, confirmând.

— Nu-s foarte sigură că asta vă va folosi la ceva, e foarte puțin. Nu știu decât că Da Silva negociază cu nemții ceva legat de niște mine din Beira, o zonă din interiorul țării. N-a mai avut afaceri acolo. Totul e recent, de doar câteva luni. Acum se duce acolo aproape în fiecare săptămână.

— Despre ce-i vorba?

— Despre ceva ce numesc „bale de lup”. Nemții îi cer exclusivitate: s-o rupă radical cu englezii. Și, în plus, să-i determine pe proprietarii minelor din vecinătate să se asocieze cu el și să nu le mai vândă nimic britanicilor.

Preotul a intrat în altar pe o ușă laterală, îndepărtată, la mare distanță. Întreaga biserică s-a ridicat în picioare, și noi două la fel.

— Cine-s nemții ăștia? am șoptit de sub vâl.

— La birou a venit doar Weiss, de trei ori. Nu vorbește niciodată cu ei la telefon, crede că ar putea fi interceptat. Știu că în afara biroului s-a văzut și cu altul, Wolters. Săptămâna asta mai așteaptă pe cineva din Spania. Vor cina cu toții la moșia lui mâine, joi: don Manuel, nemții și portughezii de la Beira, proprietarii minelor vecine. Au hotărât să încheie acolo negocierile; de săptămâni întregi încearcă să-i convingă pe portughezii ăia să se ocupe doar de cererile nemților. Vor veni cu toții împreună cu soțiile, iar el are interes să se poarte frumos cu ei; știu, pentru că m-a pus să comand flori și ciocolată pentru primirea doamnelor.

Preotul a terminat de vorbit, și toți cei din biserică s-au reșezat în zgomot de veșminte, suspine și scârțâit de lemn vechi.

— Ne-a cerut, a continuat, plecând iar capul, să nu-i facem legătura dacă îl sună englezii cu care avea relații bune înainte. Iar azi-dimineață s-a întâlnit în magazia de la subsol cu doi bărbați, foști pușcăriași, pe care îi angajează uneori ca gărzi de corp; cândva, s-a băgat în cine știe ce afacere murdară. N-am putut auzi decât sfârșitul discuției.

Le-a ordonat să-i urmărească pe englezi și, la nevoie, să-l neutralizeze.

— Ce vrei să spui cu „să-i neutralizeze” ?

— Să-i dea la o parte, presupun.

— Cum?

— Imaginați-vă.

Credincioșii s-au ridicat iar în picioare, noi i-am imitat. Intonau cu fervoare un cântec, iar eu simțeam că sângele îmi bătea în tâmpile.

— Cunoști numele acestor englezi ?

— Le am scrise.

Mi-a dat, în tăcere, o hârtie împăturită, pe care am strâns-o cu putere în mână.

— Nu mai știu nimic altceva, vă asigur.

— Trimite-mi iar pe cineva, dacă afli ceva nou, am spus, amintindu-mi de balconul deschis.

— Așa am să fac. Vă rog, nu-mi pomeniți numele. Și nu mai veniți la birou.

N-am putut să-i promit nimic, căci, aidoma unui corb negru, s-a ridicat și a plecat. Am rămas acolo destul de mult, la adăpost între coloanele de piatră, cântecele false și murmurul litaniilor. Când, în sfârșit, am trecut peste imprezia produsă de cele auzite, am despăturit hârtia și am văzut

că temerile mele nu erau lipsite de temeii. Beatriz Oliveini îmi dăduse o listă cu cinci nume. Al patrulea era al lui Marcus Logan.

58

Ca în toate după-amiezile la ora aceea, holul hotelului era plin de viață și de lume. Plin de străini, de doamne cu perle și bărbați în uniforme de in; de discuții, miros de tutun Fin și comisionari ocupați. Probabil că și de nedoriți. Unul dintre ei mă aștepta. Chiar dacă am simulat o reacție de plăcută uimire, văzându-l, mi s-a făcut pielea de găină. Aparent, era același Manuel Da Silva din zilele anterioare: sigur de sine în costumul lui perfect și cu primele fire cărunte, care îi preziceau maturitatea, atent și surâzător. Părea același bărbat, e adevărat, dar simpla lui vedere mi-a provocat o asemenea repulsie, încât a trebuit să-mi stăpânesc impulsul de a mă întoarce și a ieși în goana mare. În stradă, spre plajă, spre capătul lumii. Oriunde, dar departe de el. Înainte totul era doar o bănuială, încă mai era loc pentru speranța că, sub înfățișarea atrăgătoare, se ascundea un om decent. Acum știam că nu, că presimțirile cele mai rele erau, din păcate, adevărate. Suspiciunea lui Hillgarth se confirmase pe banca unei biserici: integritatea și loialitatea nu se potriveau cu afacerile de război, Da Silva se vânduse nemților. Ca și cum toate acestea nu erau de ajuns, adăugase înțelegerii ceva sinistru: dacă vechii prieteni deranjau, trebuiau înlăturați. Mi-am amintit că Marcus era unul dintre ei și am simțit iar o împunsătură în inimă.

Tot trupul îmi cerea să scap de el, dar n-am putut, nu doar fiindcă un căruț plin cu cufer și valize bloca momentan marea ușă giratorie a hotelului, ci și pentru pricini mult mai serioase. Tocmai aflasem că, peste douăzeci și patru de ore, Da Silva urma să-și omagieze amicii germani. Neîndoios, aceea era întrunirea pomenită de soția lui Hillgarth și probabil că acolo aveau să circule toate informațiile cerute de englezi.

— Sunt alături de simțămintele tale, dragă Arish.

Câteva clipe, n-am înțeles la ce se referea. Probabil că-mi interpretase tăcerea ca pe o reacție emotivă.

— Mulțumesc, am șoptit când mi-am dat seama. Tata nu era credincios, dar îmi place să-l omagiez cu câteva clipe de reculegere religioasă.

— Ai chef să bem un pahar? Poate că nu-i cel mai bun moment, dar mi-au zis că ai trecut pe la birou de două ori și am venit doar să-ți întorc vizita. Iartă-mi, te rog, absențele repetate: în ultima vreme, călătoresc mai mult decât mi-ar plăcea.

— Cred că nu mi-ar strica să beau ceva, mulțumesc, a fost o zi lungă. Da, am trecut pe la birou doar pentru a te saluta; tot restul a mers perfect.

Luându-mi inima în dinți, am reușit să închei fraza cu un surâs.

Ne-am dus pe terasa din prima seară și totul a decurs la fel. Sau aproape. Recuzita era aceeași: palmierii legănați de briză, oceanul în

fundal, luna de argint și șampania la temperatura perfectă. Ceva distona, totuși. Ceva străin de amândoi. L-am privit pe Manuel salutând din nou clienții din jur și am intuit că el nu era în consonanță cu acea armonie. Nu era natural. Se străduia să pară încântător și înșira, ca întotdeauna, cuvinte prietenești și gesturi cordiale, dar, de cum se depărta persoana căreia îi vorbise, gura îi căpăta un rictus serios și concentrat, ce dispărea automat când mi se adresa din nou.

— Deci ai mai cumpărat materiale...

— ...și ață, accesorii, podoabe, mii de articole de mercerie.

— Clientele tale vor fi încântate.

— Mai ales nemțoaicele.

Aruncasem nada. Trebuia să-1 provoc, să-1 fac să mă invite la el; dacă nu reușeam, misiunea mea lua sfârșit. A ridicat întrebător o sprânceană.

— Clientele germane sunt cele mai exigente și apreciază cel mai mult calitatea, am lămurit. Spaniolele urmăresc linia finală al piesei, dar nemțoaicele vor ca fiecare mic detaliu să fie perfect, sunt mai cusurgioaice. Din fericire, m-am adaptat foarte bine la felul lor de a fi și ne înțelegem bine. Mai mult decât atât, chiar cred că am un talent special de a le mulțumi,

am spus, încheindu-mi fraza cu o strâmbătură malițioasă.

Mi-am apropiat paharul de buze și am făcut un efort să nu-1 dau tot pe gât. Haide, Manuel, haide, l-am îndemnat în gând. Fă ceva, invită-mă: îți pot fi de folos, le pot distra pe însoțitoarele invitațiilor tăi cât timp negociați pentru „balele de lup” și aflați cum să scăpați de englezi.

— Sunt mulți nemți și la Madrid, așa-i ? a întrebat.

Nu era o întrebare inocentă despre mediul social din țara vecină, ci reflecta dorința reală de a ști pe cine cunoșteam și ce relații aveam. Mă apropiam de țintă. Știam ce trebuia să spun și cu ce vorbe: nume-cheie, funcții importante și o falsă distanțare.

— Foarte mulți, am răspuns nepăsătoare.

M-am rezemat de spătar, lăsând mâna să-mi cadă cu presupusă indiferență, am pus din nou picior peste picior și am băut.

— Chiar baroneasa Stohrer, soția ambasadorului, comenta la ultima vizită pe care mi-a făcut-o la atelier că Madridul a devenit colonia ideală pentru nemți. E adevărat că unele dintre ele ne pun la grea încercare; Elsa Bruckmann, de exemplu, despre care se zice că ar fi prietena personală a lui Hitler, vine la noi o dată, de două sau trei ori pe săptămână. Iar la ultima petrecere de la reședința lui Hans Lazar, responsabil cu Presa și Propaganda...

Am istorisit vreo două anecdote frivole și am mai lăsat să cadă câteva nume. Aparent dezinteresat, ca și cum nu le dădeam nici o însemnătate. Pe măsură ce vorbeam, făcând pe indiferentă, simțeam că Da Silva era tot mai atent la spusele mele, de parcă lumea se oprise la ele. Abia dacă mai dădea atenție salutarilor ce-i parveneau din dreapta și din stânga, nu mai ducea paharul la gură, iar țigara îi ardea între degete, devenind un vierme de mătase. Până când am decis să întind coarda.

— Scuză-mă, Manuel; presupun că toate astea-s teribil de plicticoase pentru tine: petreceri, rochii și frivolități de femei fără treabă. Mai bine spune-mi cum ți-a mers în călătorie.

Am continuat să vorbim încă o jumătate de oră, dar nici el, nici eu n-am mai pomenit de nemți. Numele păreau, totuși, să plutească în văzduh.

— Cred că e deja ora cinei, a spus, uitându-se la ceas. Ai vrea... ?

— Sunt epuizată. Te deranjează s-o lăsăm pe mâine?

— Mâine nu se va putea.

A șovăit câteva clipe, iar eu mi-am ținut răsuflarea; apoi a continuat:

— Am o întâlnire.

la te uită, ia te uită. Nu mai lipsea decât un mic ghiont.

— Ce păcat, era ultima noastră seară.

Decepția mea părea autentică, la fel ca și dorința de a-1 auzi spunându-mi ceea ce așteptam de atâtea zile.

— Trebuie să plec vineri la Madrid, mă așteaptă multă muncă săptămâna viitoare. Baroneasa de Petrino, soția lui Lazar, dă o recepție joia viitoare și am vreo jumătate de duzină de clienți nemțoaice care își doresc...

— Poate că vrei să vii și tu.

Credeam că inima îmi va sta în loc.

— E doar o mică întâlnire între prieteni. Nemți și portughezi. La mine acasă.

59

— Cât îmi luați ca să mă duceți la Lisabona ?

Bărbatul a privit într-o parte și-n alta, ca să se asigure că nu ne urmărea nimeni. Apoi și-a scos șapca și și-a scărpinat cu furie creștetul.

— Zece scuzi, a zis fără să-și scoată chiștocul din gură.

I-am întins o bancnotă de douăzeci.

— Să mergem.

Încercasem fără succes să dorm: în minte mi se împlăteau simțăminte și senzații, care mi se loveau de creier. Satisfacție fiindcă misiunea începea să miște în sfârșit, teamă de tot ce mă aștepta, dezgust față de trista certitudine a celor aflate. Iar în plus și mai presus de orice, spaima că Marcus Logan apărea pe o listă sinistră, intuiția că probabil habar nu avea și frustrarea de a nu i-o putea spune. Nu știam unde să-l găsesc, îl întâlneam în doar două locuri, pe cât de diferite, pe atât de departe unul de celălalt. Poate că singurul loc unde mi s-ar fi putut da vreo informație erau chiar birourile lui Da Silva, dar nu trebuia s-o abordez iar pe Beatriz Oliveira și cu atât mai puțin acum, când șeful ei se întorsese.

Unu noaptea, unu și jumătate, două fără un sfert. Mi-era ba cald, ba frig. Două, două și zece. M-am ridicat de mai multe ori, deschizând și închizând ușa de la balcon, am băut un pahar cu apă, am aprins lumina, am stins-o. Trei fără douăzeci, trei, trei și un sfert. Brusc mi s-a părut că găsisem soluția. Sau, cel puțin, ceva pe-aproape.

Mi-am pus hainele cele mai închise la culoare pe care le-am găsit în dulap : un costum din mohair negru, o jachetă mare plumburie și mi-am tras până pe sprâncene o pălărie cu bor.

Cheia camerei și un pumn de bancnote au fost ultimele lucruri pe care le-am luat. N-aveam nevoie de nimic, doar de noroc.

Am coborât în vârful picioarelor pe scara de serviciu; în beznă totul era tăcut. Nu aveam idee încotro mă împingea instinctul. Bucătării, cămări, spălătorii, centrala termică. Am ajuns în stradă pe ușa din spate a beciului. Firește, nu era cea mai bună soluție; tocmai pricepusem că pe acolo scoteau gunoiul. Cel puțin, era gunoiul bogaților.

În toiul nopții, luminile cazinoului străluceau la câteva sute de metri; din când în când auzeam pe câte unul dintre ultimii somnambuli: un rămas-bun, un hohot înăbușit, un motor de mașină. Apoi, tăcere. M-am pus pe așteptat cu reverele ridicate și mâinile în buzunare, stând pe o bordură, la adăpostul unor cutii cu sifon. Veneam dintr-un cartier muncitoresc, știam că nu mai era mult până va începe mișcarea : mulți se trezeau în zori pentru a le face viața mai plăcută celor ce-și permiteau luxul de a dormi dimineața până târziu. Înainte de ora patru, s-au aprins primele lumini în beciul hotelului; puțin după aceea au ieșit doi angajați. S-au oprit în uși să-și aprindă țigările, apărând flăcările cu mâna, și s-au îndepărtat apoi fără grabă. Primul vehicul era un soi de camionetă: a debarcat, fără să se apropie, peste o duzină de tinere și s-a dus. Fetele au intrat moarte de somn; cameriste din noua tură, mi-am zis. A urmat o furgonetă. Din ea a coborât un tip slab și prost bărbierit, care a început să scotocească în spate, căutând cine știe ce marfă. L-am văzut intrând în bucătării, trăgând după el un coș mare de răchită, în care era ceva ușor, ce n-am izbutit să disting de departe în beznă. Când a terminat și s-a dus spre micul vehicul, l-am abordat.

Am încercat să curăț cu o batistă patele de pe banchetă, dar n-am putut. Mirosea a găinaț și peste tot erau pene, coji sparte și resturi de excremente. La micul dejun, oaspeților li se aduceau ouă splendid prăjite sau jumări, pe un platou din porțelan cu marginea aurită. Vehiculul cu care le transportau de la găinile ouătoare la bucătăriile hotelului era mult mai puțin elegant. În timp ce înaintam clătinându-ne în ritmul hurducat al furgonetei, încercam să nu mă gândesc la pielea moale a scaunelor din Bentleyul lui Joao. Stăteam în dreapta distribuitorului de ouă, înghesuindu-ne pe bancheta din față, care abia dacă avea un metru lungime. În ciuda apropierii fizice, n-am vorbit tot drumul, doar i-am dat adresa unde să mă ducă.

— Aici e, a spus când am ajuns.

Am recunoscut fațada.

— Îți mai dau cincizeci de scuzi dacă vii să mă iei peste două ore.

N-a fost nevoie să spună ceva ca să-mi confirme că va veni; a dus mâna la viziera șepcii, spunând parcă „ne-am înțeles”.

Portalul era închis, așa că m-am așezat pe o bancă de piatră, ca să aștept paznicul de noapte. Cu pălăria îndesată pe cap și reverele jachetei încă ridicate, am încercat să-mi alung nesiguranța, înlăturând una câte una patele și penele ce mi se prinseseră de haine. Din fericire, n-a trebuit să aștept prea mult: în mai puțin de un sfert de ceas, persoana pe care o

așteptam a apărut, ducând o legătură mare de chei. A înghițit povestioara pe care i-am servit-o, bâiguind ceva despre o geantă uitată, și m-a lăsat să intru. Am căutat numele pe cutiile poștale, am urcat în fugă două rânduri de trepte și am sunat la ușa cu o clanță de bronz mai mare decât mâna mea.

S-au trezit imediat. Întâi am auzit pe cineva mergând leneș de parcă târa niște papuci vechi. A dat la o parte perdeluța și am văzut de cealaltă parte un ochi negru, plin de urdori și mirare. Apoi mi-a ajuns la urechi sunetul unor pași mai dinamici și mai harnici. Și glasuri, voci șoptite și precipitate. Încă înfundată de grosimea robusteii uși din lemn, am recunoscut una dintre ele. Cea pe care o căutam. Am fost sigură când un ochi nou, vioi și albastru, m-a privit din aceeași redută.

— Rosalinda, sunt Sira. Deschide, te rog.

Un zăvor, țac. Încă unul.

Regăsirea a fost bruscă, plină de bucurie reținută și șoapte întretăiate.
— *What a marvellous surprise!* Dar ce faci tu aici în toiul *de la noite, my dear?* Mi-au spus că urma să vii la *Lisboa* și că nu te pot vedea, cum merge totul la Madrid, și tu ce faci... ?

Și bucuria mea era imensă, dar teama mă făcea prudentă.

— Ssst, am spus, încercând s-o liniștesc.

Nu i-a păsat, și-a continuat primirea entuziastă. Chiar și trezită în zorii zilei, își păstra strălucirea dintotdeauna. Își acoperise corpul cu oase delicate și piele transparentă cu un halat din mătase de culoarea fildeșului care îi ajungea până la glezne, avea părul ondulat poate mai scurt, iar în gura plină de cuvinte bâiguite i se amestecau, ca și înainte, engleza, spaniola și portugheza.

Era atât de aproape, că mi-a deșteptat mii de întrebări ținute în frâu până atunci. Ce se întâmplase cu ea în lunile de când fugise precipitat din Spania, prin ce tertipuri se menținuse

pe linia de plutire, cum primise căderea lui Beigbeder? Casa ei vădea lux și bunăstare, dar știam că precaritatea resurselor financiare nu-i permitea să-și plătească singură o asemenea locuință. Am preferat deci să nu pun întrebări. Oricât de grele erau loviturile și oricât de negre împrejurările, Rosalinda Fox continua să emane aceeași vitalitate pozitivă, același optimism capabil să treacă peste bariere, să ocolească obstacole sau să învie un mort, dacă ar fi vrut.

Am mers pe coridorul lung, ținându-ne de braț, vorbind în șoaptă printre umbre. Am ajuns în camera ei, a închis ușa după noi, iar amintirea Tetuanului m-a invadat brusc, ca un suflu de aer african. Un covor berber, un fanar maur, tablouri. Am recunoscut o acuarelă de Bertuchi: pereții văruiți din cartierul maur, femeile din Rif care vindeau portocale, un catâr cu mărfuri, *jaique, chilabe* și, în fund, minaretul unei moschei profilat pe cerul marocan. Am întors privirea; nu era momentul pentru nostalgii.

— Trebuie să dau de Marcus Logan.

— Ia te uită, ce coincidență. A venit să mă vadă acum câteva zile; voia vești despre tine.

— Ce i-ai spus? am întrebat alarmată.

— Doar adevărul, a spus, ridicând mâna dreaptă, gata parcă să jure. Că te văzusem ultima oară anul trecut la Tanger.

— Ai cum să-1 găsești ?

— Nu. A spus că va trece iar pe la El Galgo, nimic mai mult.
— Ce-i El Galgo?
— Clubul meu, a zis, făcând cu ochiul și întinzându-se pe pat. O afacere fantastică, l-am deschis juma'-juma' cu un prieten. Ne umplem de bani, a completat, hohotind. Dar am să-ți povestesc toate astea altă dată, acum avem chestiuni mai urgente. Nu știi unde să-l găsești pe Marcus, *darling*. Nu știi unde stă, n-am numărul lui de telefon. Dar vino, stai jos aici, lângă mine, și spune-mi despre ce-i vorba, să vedem ce idee ne vine.

Ce consolare s-o regăsesc pe Rosalinda dintotdeauna! Extravagantă și imprezvisibilă, dar eficientă, rapidă și hotărâtă chiar și în toiul nopții. Odată depășită surpriza inițială și când i-a fost limpede că vizita mea avea un scop concret, n-a pierdut vremea cu întrebări inutile și n-a vrut să știe nici cum trăiam la Madrid, nici ce făceam din ordinele Serviciului Secret în brațele căruia mă azvârlise chiar ea. A înțeles doar că era ceva urgent de rezolvat și s-a pregătit să mă ajute.

I-am rezumat povestea lui Da Silva și locul lui Marcus în ea. Stăteam amândouă în patul ei mare, doar la lumina slabă a unei veioze cu abajur de mătase plisată. Deși eram conștientă că încălcăm ordinele lui Hillgarth de a nu intra în contact cu Rosalinda sub nici un pretext, nu mi-am făcut griji și i-am descris ițele misiunii mele: aveam încredere oarbă în ea, era singura la care puteam apela. În plus, chiar ei mă provocaseră, într-un fel, s-o caut până la urmă: mă trimiseseră în Portugalia atât de lipsită de apărare și sprijin, încât nu avusesem altă alegere.

— Îl văd pe Marcus doar din când în când, foarte rar; uneori trece pe la club, alteori ne întâlnim din întâmplare la restaurantul hotelului Aviz, iar în două seri, ca și tine, l-am văzut la cazinoul din Estoril. Mereu încântător, dar ținându-și secrete ocupațiile: niciodată nu mi-a spus limpede cu ce se ocupă acum, dar, firește, mă îndoiesc serios că mai face jurnalistică. Ori de câte ori ne întâlnim, vorbim două minute și ne despărțim duios, promițând să ne vedem mai des, dar n-o facem niciodată. N-am idee în ce-i băgat, *darling*. Nu știi dacă afacerile lui sunt curate sau trebuie să treacă pe la spălătorie. Nici măcar nu știi dacă stă permanent la Lisabona sau vine și se duce la Londra ori în alt loc. Dar, dacă îmi lași două zile, pot face cercetări.

— Cred că nu-i vreme. Da Silva a dat deja instrucțiuni să fie lichidat, ca să le lase drumul liber nemților. Trebuie să-l anunț cât mai repede.

— Ai grijă, Sira. Poate că-i băgat în ceva necurat, ceva ce tu nu știi. Nu știi ce afaceri făcea cu Da Silva, și e mult de când îl frecventam în Maroc; nu știm ce-a făcut după ce a plecat. De fapt, nici atunci nu știam prea multe.

— Dar a reușit să mi-o aducă pe mama...

— A fost un simplu mijlocitor și, în plus, a făcut-o pentru ceva. N-a fost un serviciu dezinteresat, amintește-ți.

— Știam că era jurnalist...

— Asta am presupus, dar adevărul e că n-am văzut niciodată publicat vestitul interviu cu Juan Luis, care se presupune că îl adusesese la Tetuan.

— Poate că...

— Și nici reportajul despre Marocul spaniol, pentru care a rămas acolo atâtea săptămâni.

Mii de motive puteau justifica aceste lucruri, cu siguranță că erau ușor de găsit, dar nu-mi puteam pierde timpul cu ele. Africa era trecutul, Portugalia, prezentul. Și graba era pentru prezent.

— Trebuie să mă ajuți să-1 găsesc, am stăruit, uitând de orice prudență. Oamenii lui Da Silva sunt deja în alertă, cel puțin Marcus trebuie să fie avertizat; el va ști ce să facă după aceea.

— Firește că voi încerca să-1 localizez, *my dear*, fii liniștită. Vreau doar să te rog să acționezi cu grijă și să nu uiți că toți ne-am schimbat enorm, că nici unul dintre noi nu mai e azi ceea ce a fost cândva. În Tetuanul de acum câțiva ani, tu erai o tânără croitoreasă, iar eu, amanta fericită a unui bărbat puternic; uite ce-am ajuns, uită-te unde suntem și cum a trebuit să ne vedem. Marcus și circumstanțele lui s-au schimbat probabil la fel: asta-i legea vieții, cu atât mai mult în asemenea timpuri. Și, dacă atunci știam puține despre el, acum știm și mai puține.

— Acum face afaceri, m-a informat chiar Da Silva.

Mi-a primit explicația râzând ironic.

— Nu fi naivă, Sira. Cuvântul „afaceri” e în zilele noastre o umbrelă mare și neagră, care poate acoperi orice.

— Sugerezi deci să nu-1 ajut? am întrebat, nevrând să par confuză.

— Nu. Te sfătuiesc doar să ai mare grijă și să nu riști peste măsură, fiindcă nici măcar nu știi sigur cine-i și în ce-i băgat omul pe care încerci să-1 aperi. E curios ce cotituri face viața,

nu-i așa? a continuat surâzând pe jumătate și îndepărtând veșnica șuviță blondă. La Tetuan, era nebun după tine, iar tu ai refuzat să te implici, cu toate că erați atât de atrași unul de celălalt. Iar acum, după atâta vreme, ca să-1 ocrotești riști să fii demascată, îți pui în joc misiunea și mai știu eu ce, și totul într-o țară unde ești singură și nu cunoști aproape pe nimeni. Nu înțeleg, totuși, de ce n-ai vrut să începi cu Marcus ceva serios, cu toate că a trezit în tine un sentiment foarte profund, dacă acum te expui astfel pentru el.

— Ți-am spus-o de o sută de ori. N-am vrut să încep o nouă relație fiindcă legătura cu Ramiro era recentă și aveam încă unele răni deschise.

— Trecuse, totuși, ceva timp...

— Dar nu destul. Mă copleșea panica la gândul că voi suferi iar, Rosalinda, mi-era atât de frică... Povestea cu Ramiro a fost atât de dureroasă, atât de crudă, atât de teribilă... Știam că, mai devreme sau mai târziu, Marcus va pleca și el, în cele din urmă, așa că nu voiam să mai trec încă o dată prin așa ceva.

— Dar el nu te-ar fi părăsit niciodată așa. Mai devreme sau mai târziu, s-ar fi întors, poate ai fi putut pleca împreună cu el...

— Nu. Tetuanul nu era orașul lui, dar era al meu, cu mama care urma să vină, două denunțuri în spate și Spania încă în război. Eram confuză, rănită și tulburată de tot ce simțeam, dornică de vești de la mama și construindu-mi o personalitate falsă, ca să-mi fac cliente într-o țară străină. Am ridicat un zid ca să nu mă îndrăgostesc nebunește de Marcus, ăsta-i adevărul. Dar el a izbutit să-1 străpungă, totuși. S-a strecurat prin crăpături și a ajuns la mine. N-am mai iubit pe nimeni de atunci, nici măcar nu m-am mai simțit atrasă de vreun bărbat. Amintirea lui m-a ajutat să fiu puternică și să înfrunt singurătatea, și crede-mă, Rosalinda, am fost foarte singură în tot acest timp. Și, când mă gândeam că nu aveam să-1

mai văd, viața mi l-a pus în drum în cel mai prost moment. N-am pretenția să-l salvez, nici să întind o punte spre trecut ca să regăsesc tot ce-am pierdut, știu că asta-i cu neputință în lumea noastră nebună. Dar, dacă pot, cel puțin, să nu-i las să-i vină de hac la vreun colț de stradă, trebuie să încerc.

A observat, probabil, că-mi tremura vocea, fiindcă mi-a luat mâna și mi-a strâns-o cu putere.

— Ei bine, să ne ocupăm de prezent, a spus ferm. Cum se crapă de ziuă, îmi contactez toate legăturile. Iar dacă e încă la Lisabona, îl găsesc.

— Nu-l pot vedea și nu vreau să-i vorbești. Folosește un intermediar, pe cineva care să-i transmită informația fără ca el să afle că-i de la tine.

Trebuie să știe doar că Da Silva

nu numai că nu vrea să mai audă de el, ci a dat ordin să fie lichidat, dacă începe să-l deranjeze. Eu am să-i transmit lui Hillgarth celelalte nume imediat ce ajung la Madrid. Sau

nu, m-am corectat. Mai bine fă să-i parvină lui Marcus toate numele, notează-le, eu le știu pe de rost. Iar el să dea de veste, probabil că-i știe pe toți.

Simțeam o oboseală imensă, aidoma spaimei pe care o simțeam de când Beatriz Oliveira îmi dăduse sinistra listă în biserica São Domingos. Ziuă fusese cumplită: slujba și tot ce adusesse ea, întâlnirea ulterioară cu Da Silva și strădania epuizantă de a-l face să mă invite la el acasă, insomnia îndelungată, așteptarea în întuneric lângă tomberonul hotelului, drumul întortocheat până la Lisabona, lipită de trupul distribuitorului de ouă rău mirositor. M-am uitat la ceas. Mai aveam o jumătate de oră până venea să mă ia cu furgoneta. Să închid ochii și să mă ghemuiesc în patul desfăcut al Rosalindei mi se părea cea mai atrăgătoare ispită, dar nu era momentul să mă gândesc la somn. Mai întâi trebuia să aflu cum trăia prietena mea, chiar dacă pe scurt; aceea putea fi ultima noastră întâlnire.

— Povestește-mi acum tu, repede; nu plec până nu aflu câte ceva despre tine. Cum ți-a mers de când ai plecat din Spania, ce s-a întâmplat cu tine?

— La început, a fost greu, singură, fără bani și roasă de incertitudinea situației lui Juan Luis la Madrid. Dar n-am putut să plâng tot ce pierdusem; trebuia să-mi câștig existența. Uneori a fost chiar amuzant, am trăit câteva scene demne de cea mai bună comedie : doi milionari decrepiți m-au cerut de nevastă și chiar am cucerit un înalt ofițer nazist, care m-a asigurat că era dispus să dezerteze dacă acceptam să fug cu el la Rio de Janeiro.

Uneori a fost amuzant, alteori, ca să spun drept, nu prea. Am regăsit vechi admiratori care s-au prefăcut că nu mă cunosc și vechi prieteni care mi-au întors spatele; oameni pe care cândva i-am ajutat și care păreau brusc loviți de amnezie, escroci care s-au prefăcut demni de milă, pentru ca nu cumva să le cer ceva cu împrumut. Dar nu asta a fost cel mai rău; cel mai greu mi-a fost să rup orice legătură cu Juan Luis. Întâi, am renunțat la telefon, fiindcă a descoperit că eram ascultați, apoi am renunțat la poștă. Au urmat revocarea și arestarea. După mult timp, ultimele scrisori au fost cele pe care ți le-a încredințat, iar tu i le-ai dat lui Hillgarth. Și apoi s-a sfârșit.

— Cum îi merge acum ?

A oftat înainte de a răspunde și și-a îndepărtat iar șuvița de pe față.

— Destul de bine. L-au trimis la Ronda, ceea ce a fost aproape o ușurare, pentru că a crezut că voiau să scape de el cu totul, acuzându-l de înaltă trădare. Până la urmă, nu l-au dat pe mâinile curții marțiale, mai curând din interes decât din compasiune: să lichidezi astfel un ministru numit cu un an înainte ar fi avut un impact deosebit de negativ asupra poporului spaniol și a opiniei internaționale.

— E tot la Ronda?

— Da, dar sub arest domiciliu. Locuiește la hotel și începe să se bucure de o oarecare libertate de mișcare, se pare. Își face iar iluzii în legătură cu unele proiecte, știi ce agitat e, are nevoie să fie activ tot timpul, să se implice în ceva interesant, să inventeze și să acționeze. Cred că va veni curând la Lisabona și apoi *we'll see*. Vom vedea, a conchis, zâmbind melancolic.

N-am îndrăznit să întreb despre ce noi proiecte era vorba, după ce se dusesse de-a dura în râpa celor fără glorie. Fostul ministru prieten cu englezii aproape că nu mai conta în Noua Spanie atât de iubitoare față de Axă; lucrurile ar fi trebuit să se schimbe mult pentru ca el să-i bată iar la ușă.

M-am uitat din nou la ceas, nu-mi mai rămâneau decât zece minute.

— Mai povestește-mi despre tine, cum te-ai descurcat?

— L-am cunoscut pe Dimitri, un rus fugit la Paris după revoluția bolșevică. Ne-am împrietenit și l-am convins să mă ia asociată la clubul pe care voia să-l deschidă. El să

pună banii, iar eu, decorațiunile interioare și relațiile. El Galgo a fost imediat un succes, așa că, de cum am pornit afacerea, am început să caut o locuință, ca să ies, în fine, din odăița unde îmi dăduseră adăpost niște prieteni polonezi. Și am găsit apartamentul ăsta, dacă o locuință cu douăzeci și patru de camere se poate numi apartament.

— Douăzeci și patru de camere, ce nebunie!

— Sa nu spui așa, l-am luat pentru câștig, *obviously*. Lisabona e plină de expatriați cu bani puțini, care nu pot sta mult timp la un mare hotel.

— Să nu-mi spui că ai făcut aici. o casă de oaspeți.

— Cam așa ceva. Oaspeți eleganți, oameni de lume pe care sofisticarea nu-i scutește să stea pe buza prăpastiei. Pe cât posibil, eu îmi împart cu ei căminul, iar ei își împart cu mine capitalurile. Nu există preț: unii s-au bucurat de o cameră timp de două luni fără să-mi plătească nici un scud, alții mi-au dăruit pentru o săptămână o brățară *riviere* cu briliante și o broșă Lalique. Eu nu emit facturi, fiecare dă cât poate. Sunt vremuri grele, *darling*, trebuie să supraviețuim. Trebuia s-o facem, într-adevăr. Pentru mine, a supraviețui presupunea să urc iar în furgoneta care mirosea a găini și să ajung în camera din hotelul Do Parque înainte de ivirea zorilor. M-ar fi încântat să sporovăiesc cu Rosalinda până la sfârșitul zilelor, trântite în patul ei mare, fără altă grijă decât să sunăm după micul dejun. Dar trebuia să plec, să revin la realitate, oricât de urâtă era. M-a însoțit până la ușă; înainte de a o deschide, m-a îmbrățișat și mi-a șoptit un sfat la ureche.

— Abia dacă îl cunosc pe Manuel Da Silva, dar la Lisabona toți îl știu: mare om de afaceri, seducător și încântător, dar dur ca gheața, nemilos cu adversarii, gata să-și vândă sufletul

pentru o afacere bună. Ai mare grijă, te joci cu focul alături de un bărbat primejdios.

60

- Prosoape curate, a anunțat vocea din spatele ușii camerei de baie.
- Lăsați-le pe pat, mulțumesc, am strigat.

Nu cerusem prosoape, era ciudat că mi le aduceau la acea oră a după-amiezii, dar mi-am închipuit că era o simplă necoordonare a serviciilor.

Mi-am dat genele cu mascara în fața oglinzii. Mi-am terminat machiajul; nu mai trebuia decât să mă îmbrac, și peste un ceas Joao avea să vină să mă ia. Eram în halat, începusem să mă aranjez devreme, ca să-mi umplu timpul cu ceva și să nu mai prezic finaluri funeste pentru scurta mea carieră, dar nu-mi rămânea multă vreme. Am ieșit din baie și, legându-mi cordonul, am șovăit, neștiind ce să fac. Îmbrăcatul mai putea să aștepte.

Sau poate nu, să-mi pun cel puțin ciorapii? Sau nu, poate că era mai bine să... Dar l-am văzut, și toți ciorapii de pe lume au încetat să existe.

— Ce cauți aici, Marcus ? am bâiguit, căci nu-mi venea să-mi cred ochilor.

Cineva îl lăsase să intre când adusesese prosoapele. Sau poate nu; am parcurs camera cu privirile și n-am văzut prosoape nicăieri.

Nu mi-a răspuns la întrebare. Nu m-a salutat și nici nu s-a ostenit să-și justifice îndrăzneala de a-mi invada astfel camera.

— Nu te mai întâlnești cu Manuel Da Silva, Sira. Fugi de el, atât am venit să-ți spun.

Vorbea ferm. Stătea în picioare, cu brațul stâng pe spătarul fotoliului din colțul camerei. Cu cămașă albă și costum cenușiu, nici încordat, nici relaxat; doar sobru. Ca și cum avea o obligație și voința neclintită de a nu o rata.

N-am putut să-i răspund; nici un cuvânt nu mi-a ajuns pe buze.

— Nu știu ce legătură ai cu el, a continuat, dar încă mai poți să nu te implici. Pleacă, întoarce-te în Maroc...

— Acum stau la Madrid, am reușit să-i spun, în cele din urmă.

Stăteam în picioare, pe covor, nemișcată, desculță, neștiind ce să fac.

Mi-am amintit ce-mi spusese Rosalinda în zori: să mă feresc de Marcus, nu știam pe unde umbla și în ce afaceri

se băgase. M-a trecut un fior. Nici acum nu știam, poate că nu știusem nicicând. L-am lăsat să vorbească, calculând cât puteam fi de sinceră și de precaută cu el; cât o puteam lăsa să se arate pe Sira știută de el și cât mai trebuia s-o joc pe distanta Arish Agoriuq.

S-a depărtat de fotoliu, făcând câțiva pași spre mine. Avea același chip, aceiași ochi. Aceleași erau și trupul elastic, părul, culoarea pielii, linia maxilarului. Umerii, brațele de care mă agățasem de atâtea ori, mâinile care îmi ținuseră degetele, glasul. Brusc, totul îmi era atât de cunoscut, atât de aproape. Și totuși, atât de departe.

— Fugi cât poți de repede, nu te mai vedea cu el, a stărui. Tipul nu-i de tine. N-am nici cea mai vagă idee de ce ți-ai schimbat numele și ai venit la Lisabona, ce te-a făcut să te apropii de el. Habar n-am dacă relația voastră e firească sau dacă altcineva te-a băgat în istoria asta, dar te asigur...

— Nu-i nimic serios între noi. În Portugalia fac cumpărături pentru atelier; un cunoscut din Madrid m-a pus în legătură cu el și ne-am văzut de câteva ori. E doar un amic.

— Nu, Sira, greșești, mi-a tăiat-o hotărât. Manuel Da Silva nu are prieteni. Doar cuceriri, cunoscuți, adulatori, relații profesionale interesate, asta-i tot. Iar în ultimul timp nu are relațiile cele mai potrivite. Se bagă în afaceri murdare; în fiecare zi se află câte ceva nou, iar tu ar trebui să stai departe. Nu-i un bărbat pentru tine.

— Nici pentru tine. Dar în seara aceea, la cazino, păreați buni prieteni...

— Ne frecventăm din motive pur comerciale. Mai bine zis, ne frecventam. Nu demult, am aflat că nu mai vrea să știe de mine. Și nici de oricare alt englez.

Am răsuflat ușurată: spusele lui sugerau că Rosalinda izbutise să dea de el și să-i trimită prin cineva mesajul meu. Stăteam tot în picioare, față în față, dar, aproape pe neobservate, distanța dintre noi devenise tot mai mică. Un pas înainte el, altul eu. Încă unul el, altul eu. Când începuserăm să vorbim, eram fiecare în câte un

capăt al camerei, ca doi adversari bănuitori și în gardă, fiecare temându-se de reacția celuilalt. Și ne tot apropiaserăm, minut cu minut, poate inconștient, până ajunseserăm în mijloc, între pat și masa de scris. Gata să ne atingem, dacă am mai fi făcut un pas.

— Voi ști să-mi port de grijă, fii liniștit. În biletul pe care mi l-ai dat la cazino mă întrebai ce s-a ales de Sira de la Tetuan. Uite: a devenit mai puternică. Dar și mai neîncrezătoare și mai deziluzionată. Acum te întreb și eu la fel, Marcus Logan: ce s-a ales de jurnalistul care a ajuns în Africa rănit, ca să-i ia înaltului Comisar un interviu pe care niciodată...

Nu mi-am putut termina fraza; ne-au întrerupt niște zgomote. Cineva bătea la ușă. La momentul nepotrivit. Instinctiv, m-am prins de brațul lui.

— Întrebă cine e, mi-a șoptit.

— Sunt Gamboa, asistentul domnului Da Silva. Vă aduc ceva din partea lui, a anunțat glasul de pe coridor.

Din trei pași, Marcus a dispărut în baie. M-am apropiat încetșor de ușă, am pus mâna pe clanță și am respirat de câteva ori. Apoi am deschis cu naturalețe și l-am văzut pe Gamboa cu ceva ușor și elegant învelit în straturi de hârtie de mătase. Am întins mâinile să iau pachetul despre care nu știam ce conținea, dar nu mi l-a dat.

— E mai bine să le pun chiar eu pe ceva plat, sunt foarte delicate. Orhidee, m-a lămurit.

Am șovăit câteva clipe. Marcus era ascuns în baie și era o adevărată aventură să-l primesc în cameră; pe de altă parte, dacă nu-l lăsam să intre, ar fi putut crede că ascundeam ceva. Și ultimul lucru pe care îl doream era să trezesc bănuieli.

— Intrați, am acceptat, în fine. Puneți-le pe masa de scris, vă rog...

Atunci am observat. Și mi-am dorit să mi se deschidă pământul sub picioare și să mă înghită. S-o facă dintr-odată, să mă absoarbă, să dispar pe vecie. Ca să nu mai înfrunt urmările a ceea ce tocmai observasem. În centrul măsuței, între telefon și o veioză aurie, era ceva nepotrivit. Un obiect teribil de nelalocul lui, și nimeni nu trebuia să-l vadă acolo. Cu atât mai puțin omul de casă al lui Da Silva.

M-am corectat de cum l-am văzut.

— ...sau nu, mai bine puneți-le aici, pe bancheta de la picioarele patului.

S-a supus fără comentarii, dar știam că și el observase. Cum să nu ? ! Pe lemnul lustruit al măsuței dc scris era ceva atât de străin de mine și atât de absurd în camera unei femei singure, că era imposibil să nu-i atragă atenția: pălăria lui Marcus.

Jurnalistul a ieșit din ascunzătoare imediat ce a auzit ușa închizându-se.

— Du-te, Marcus, pleacă, te rog, am insistat, străduindu-mă să calculez în cât timp avea să-i spună Gamboa șefului său ce văzuse.

Marcus nu a părut conștient de dezastrul provocat de pălăria lui.

— Nu-ți face griji pentru mine; mâine seară, iau trenul spre Madrid. Azi e ultima zi, începând cu...

— Chiar pleci mâine? a întrebat, luându-mă pe după umeri.

În ciuda agitației și fricii, un fior nemaîncercat de mult mi-a străbătut spatele.

— Mâine seară, da, cu Lusitania Express.

— Și nu te mai întorci în Portugalia?

— Nu, pentru moment nu am intenția.

— Dar în Maroc ?

— Nici acolo. Rămân la Madrid, acolo sunt atelierul și viața mea.

Am tăcut câteva clipe. Probabil că gândeam amândoi la fel: ce ghinion că ne reîntâlniserăm în clipe atât de tulburi, ce trist era să ne mințim astfel.

— Ai grijă de tine.

Am încuviințat în tăcere. A întins mâna spre fața mea și mi-a plimbat încetisor un deget pe obraz.

— Mare păcat că n-am fost mai apropiați la Tetuan, nu-i așa?

M-am ridicat pe vârfuri și mi-am lipit buzele de chipul lui, sărutându-l de rămas-bun. Când ne-am simțit reciproc mirosul, când pielea mea a atins-o pe a lui și răsuflarea mea i-a ajuns la urechi, i-am șoptit răspunsul.

— Mare păcat, absolut.

A ieșit fără zgomot, iar eu am rămas cu cele mai frumoase orhidee văzute vreodată; abia m-am abținut să nu fug după el și să-l îmbrățișez, încercând să calculez rezultatul acelei nebunii.

Când ne-am apropiat, am văzut că multe mașini erau deja parcate și aliniate pe lateral. Mari, strălucitoare, de culori închise. Impunătoare.

Moșia lui Da Silva era la câmpie, nu departe de Estoril, dar suficient pentru a nu putea pleca singură de acolo. Am citit indicatoarele: Guincho, Malveira, Colares, Sintra. Chiar

și așa, habar n-aveam unde eram. Joao a frânat delicat, cauciucurile au scrâșnit pe pietriș.

Am așteptat să-mi deschidă portiera. Încetșor, am scos întâi un picior, apoi pe celălalt. Atunci i-am zărit mâna întinsă spre mine.

— Fii bine venită la moșia Da Fonte, Arish.

Am coborât încet din mașină. Lame-ul auriu, lipit de trup, îmi contura silueta; în păr aveam una dintre cele trei orhidee trimise de el prin Gamboa. Coborând, l-am căutat repede din priviri pe acesta, dar nu era.

Noaptea mirosea a portocali și a chiparoși răcoroși, lumina pe care o răspândeau felinarele de pe fațadă părea să se topească pe pietrele casei. Urcând treptele porticului, la brațul lui, am zărit pe ușa de la intrare un blazon monumental.

— Blazonul familiei Da Silva, presupun.

Știam prea bine că bunicul cârciumar cu greu ar fi visat să aibă blazon nobiliar, dar nu credeam că nepotul va simți ironia.

Invitații așteptau într-un salon imens, cu mobile grele și un șemineu mare, stins, într-un capăt. Aranjamentele florale răspândite prin încăpere nu reușeau să încălzească atmosfera.

Și nici tăcerea stingheră a invitaților. l-am numărat rapid. Doi, patru, șase, opt, zece. Zece persoane, cinci perechi. Da Silva. Și eu. În total, doisprezece. Ca și cum mi-ar fi citit gândurile, Manuel a anunțat:

— Mai lipsește cineva, un invitat german, care nu va întârzia mult. Vino, Arish, să te prezint.

Pentru moment, proporția oaspeților era aproape echilibrată: trei perechi portugheze și două germane, plus cel care încă nu sosise. La atât se limita simetria; fiindcă tot restul era extrem de distonant. Nemții purtau costume închise la culoare, în ton cu locul și momentul. Fără exces, soțiile lor își purtau rochiile cu eleganță, arătând că știu să se comporte. Dar portughezii erau altă brânză în altă traistă. Și ei, și ele, fără deosebire. Deși costumele bărbaților erau din stoffe bune, calitatea le era contracarată de prea puțina grație a „umerășelor" pe care stăteau: trupuri de țărani, cu picioare scurte, gâturi groase, mâini late, unghii rupte și bățături. Cei trei purtau ostentativ câte două stilouri strălucitoare în buzunarul de sus al sacoului și, zâmbind, dezveleau câțiva dinți de aur. Soțiile lor, niște apariții vulgare, se străduiau să-și mențină echilibrul pe pantofii lucioși cu toc, în care abia le încăpeau picioarele umflate; una purta o caschetă prost așezată; de umărul alteia atârna o etolă de

blană enormă, care atingea pământul. Iar a treia se ștergea la gură cu dosul palmei ori de câte ori mânca un sendviș micuț.

Înainte de a veni, credeam că Manuel mă invitase la petrecere ca să se dea mare cu mine în fața oaspeților: o podoabă exotică, alături de care se arăta un macho puternic și care îl putea ajuta, cine știe, să le distreze pe doamnele de față, vorbind despre modă și povestind anecdote despre mahării germani din Spania, ca și alte asemenea banalități. Dar, de cum am simțit atmosfera, am știut că greșisem. Deși mă primise ca pe oricare alt oaspete, Da Silva nu mă

invitase ca să joc alături de el rolul de maestru de ceremonii și să-1 ajut să-și păstorească fauna specială cu tact. Eu trebuia să fiu o punte între nemțoaice și portugheze; o punte în lipsa căreia doamnele din cele două grupuri n-ar fi putut decât să schimbe priviri în cursul nopții. Avea chestiuni importante de rezolvat, așa că nu-i trebuiau nicidecum niște muieri plictisite și prost dispuse, dornice ca soții lor să le scoată cât mai urgent de acolo. Ce mai, voia să-1 ajut. Eu îi aruncasem mânușa cu o zi mai înainte, iar el o ridicase: fiecare din noi câștiga câte ceva.

„Ei bine, Manuel”, mi-am zis, „am să-ți dau ce-ți dorești. Sper ca după aceea să faci și tu pentru mine același lucru”. Pentru ca totul să funcționeze așa cum prevăzuse, mi-am făcut toate temerile ghemotoc, l-am înghițit și am afișat fața cea mai fascinantă a falsei mele personalități. Arborând-o ca pe un drapel, mi-am sporit presupusul farmec și am risipit simpatie, distribuind-o echilibrat celor două etnii. Am lăudat cascheta și etola femeilor din Beira, am făcut vreo două glume de care au râs cu toții, am lăsat un portughez să-mi atingă fundul și am elogiat calitățile superioare ale poporului german. Fără nici o pudoare.

Până când pe ușă s-a ivit un nor negru.

— Scuzați-mă, prieteni, a anunțat Da Silva. Vreau să vi-1 prezint pe Johannes Bernhardt.

Îmbătrânise, se îngrășase și chelise, dar era, fără îndoială, același Bernhardt din Tetuan. Cel care se plimba adesea pe Strada Generalísimo la braț cu o doamnă care în acea seară nu-1 însoțea. Cel care negociase cu Serrano Suñer instalarea de antene germane în Maroc și acceptase să-1 țină pe Beigbeder departe de ele. Cel care nu știuse niciodată că eu îi ascultasem întinsă pe podea, ascunsă în spatele unei sofale.

— Scuzați întârzierea. S-a stricat mașina și a trebuit să oprim în Elvas.

Am încercat să-mi ascund confuzia, acceptând paharul oferit de un chelner, în timp ce calculam la repezeală: când ne văzuserăm ultima oară, de câte ori îl întâlnisem pe stradă,

cât timp îl văzusem la recepția de la înaltul Comisariat. Când Hillgarth mă anunțase că Bernhardt se instalase în Peninsulă și conducea marea corporație care gestiona interesele economice naziste în Spania, îi zisesem că, reîntâlnindu-ne, probabil că nu avea să mă recunoască. Dar acum nu mai eram atât de sigură.

Au început prezentările și m-am întors cu spatele, neștiind cum să fiu mai încântătoare cu doamnele, în timp ce domnii vorbeau. Noul lor subiect de conversație era orhideea din părul meu; în timp ce mă aplecam și întorceam capul, pentru ca toate s-o poată admira, încercam să prind ce-și spuneau domnii. Am repetat în gând numele, ca să mi le amintesc

cât mai exact: Weiss și Wolters era nemți, dar Bernhardt, recent sosit din Spania, nu-i cunoștea. Almeida, Rodrigues și Ribeiro erau portughezi. Munteni din Beira. Proprietari de mine; mai exact, mici proprietari de pământ prost, unde divina providență înfipsese o mină. O mină de ce? încă nu știam; nu știam nici ce erau teribilele „bale de lup” pomenite de Beatriz Oliveira în biserică. Atunci am auzit, în fine, cuvântul așteptat: wolfram.

Din străfundul memoriei, am pescuit la grămadă spusele lui Hillgarth de la Tanger: wolframul era minereul de bază în fabricarea de proiectile pentru front. Și, odată cu spusele lui, mi-am mai amintit ceva: Bernhardt cumpăra wolfram pe scară mare. Dar Hillgarth îmi spusese că neamțul se interesa de zăcămintele din Galicia și Extremadura; probabil că nu putuse să prevadă că tentaculele lui Bernhardt vor trece până la urmă frontiera, că el va ajunge în Portugalia și va negocia cu un afacerist trădător, hotărât să nu mai aducă servicii englezilor, ca răspuns la pretențiile dușmanilor lor. Îmi tremurau picioarele, și mi-am căutat refugiu în șampanie. Manuel Da Silva nu era implicat în vânzări și cumpărări de mătasuri, cherestea sau orice alt produs colonial la fel de inofensiv, ci în ceva mult mai periculos și sinistru: noua lui afacere se baza pe un metal care avea să-i ajute pe nemți să-și perfecționeze armamentul și să-și mărească puterea de distrugere.

Invitatele m-au trezit din îngândurare, atrăgându-mi atenția. Voiau să știe de unde aveam floarea minunată de lângă urechea stângă, să le asigur că era într-adevăr naturală și să le spun cum se cultiva: o mie de întrebări despre ceva de care nu-mi păsa deloc, dar la care a trebuit să răspund. Era o floare tropicală; da, total naturală, desigur; nu, habar n-aveam dacă la Beira se puteau cultiva orhidee.

— Doamnelor, permiteți-mi să vi-l prezint pe ultimul nostru invitat, ne-a întrerupt iar Manuel.

Mi-am ținut răsuflarea până mi-a venit rândul. Eram ultima.

— Și aceasta e iubita mea prietenă Arish Agoriuq.

M-a privit fără să clipească nici măcar o secundă. Două. Trei.

— Ne cunoaștem ?

„Zâmbește, Sira, zâmbește”, mi-am impus.

— Nu, cred că nu, am spus, întinzându-i leneș mâna dreaptă.

— Doar dacă nu v-ați cunoscut cumva la Madrid, a sugerat Manuel.

Din fericire, nu părea să-l cunoască atât de bine pe Bernhardt, încât să știe că locuise cândva și în Maroc.

— La Embassy, poate ? am sugerat.

— Nu, nu; în ultimul timp, stau foarte puțin la Madrid. Călătoresc mult, și soția mea iubește marea, așa că ne-am instalat la Demia, lângă Valencia. Nu, îmi păreți familiară din alt loc, dar...

M-a salvat majordomul: „Doamnelor, domnilor, cina e servită”.

În absența unei consoarte amfitrioană, Da Silva a sărit peste protocol și m-a invitat la un capăt al mesei. În fața mea stătea el. Voiam să-mi ascund neliniștea, copleșind oaspeții cu atenții, dar eram atât de stresată, că abia mâncam. La spaima provocată de vizita pe care Gamboa mi-o făcuse în camera de la hotel se adăugaseră sosirea neprevăzută a lui Bernhardt și

vestea despre afacerea murdară în care era implicat Da Silva. Și, dacă toate astea nu erau de ajuns, mi se mai cerea și să-mi țin firea și să joc rolul de stăpână a casei.

Consome-ul a sosit în supieră de argint, vinul în garafe de cristal, iar fructele de mare pe tăvi uriașe, pline ochi. Făceam echilibristică pentru a da atenție tuturor. Le arătam pe ascuns portughezilor ce tacâmuri să folosească la fiecare fel de mâncare și schimbam politețuri cu nemțoaicele: da, firește, o cunoșteam pe baroneasa Stoher; da, și pe Gloria von Furstenberg; desigur, știam că restaurantul Horcher urma să se deschidă la Madrid. Cina a decurs fără incidente, iar Bernhardt, din fericire, nu mi-a mai dat nici o atenție.

— Ei bine, doamnelor, dacă nu vă supărați, noi, domnii, ne vom retrace acum să stăm de vorbă, a anunțat Manuel după desert.

Abia m-am abținut, sucind fața de masă între degete. Era cu neputință, nu-mi putea face una ca asta. Eu îmi făcusem datoria; acum urma câștigul. Fusesem amabilă cu toți, mă purtasem ca o gazdă exemplară, deși nu eram gazdă, și așteptam răsplata. Nu puteau scăpa de mine chiar când discutau despre ceea ce mă interesa. Din fericire, vinul însoțise bucatele fără moderație și atmosfera părea să se fi destins.

— Nu, dom'ne, nu, Da Silva, pentru Dumnezeu! a strigat unul dintre ei, bătându-l sonor pe spate. Nu fi așa învechit, amice! În lumea modernă din capitală, bărbații și femeile stau împreună peste tot.

Manuel a șovăit o clipă; era evident că voia să discute în particular, dar tipii din Beira nu i-au dat de ales: s-au ridicat zgomotos de la masă și, exaltați, s-au dus iar în salon. Unul și-a trecut brațul peste umerii lui Da Silva, altul mi-a oferit unul mie. Păreau să exulte, odată depășită sfiala cu care intraseră în casa măreață a aceluia bărbat bogat. În noaptea aceea urmau să ajungă la înțelegerea care le îngăduia să trântescă ușa în nas mizeriei lor, a fiilor și fiilor fiilor lor; nu aveau de ce s-o facă pe la spatele nevestelor.

S-au servit cafea, lichioruri, tutun și bomboane; m-am gândit că le cumpărase Beatriz Oliveira. Ca și aranjamentele florale, elegante, dar fără ostentație. Am presupus că tot ea alesese și orhideele pe care le primisem în acea după-amiază, iar amintirea vizitei neașteptate a lui Marcus mi-a provocat altă strângere de inimă. Una dublă. Din iubire și recunoștință față de el, pentru că-mi purta atât de mult de grijă; dar și de teamă, fiindcă mi-am amintit de pălăria pe care o zărise asistentul. Gamboa tot nu se arătase; poate aveam puțin noroc și lua cina acasă, în familie, ascultând cum i se plângea soția de prețul cărnii și uitând că descoperise prezența unui bărbat în camera străineii pe care o curta patronul lui.

Manuel nu ne-a dus în încăperi diferite, dar a izbutit să ne instaleze separat. Bărbații, într-un capăt al marelui salon, pe fotolii de piele, în fața șemineului stins. Femeile, lângă o ușă-fereastră mare, ce dădea spre grădină.

Au început să vorbească în timp ce noi lăudam calitatea ciocolatelor. Nemții au deschis vorba, punând întrebări sobre, iar eu m-am străduit să-mi încordez auzul și să rețin tot ce auzeam de departe. Puțuri, concesiuni, aprobări, tone. Portughezii făceau adăugiri și obiectau ridicând tonul, vorbind grăbit. Poate că nemții voiau să

scoată și untul din ei, dar bărbații din Beira, munteni aspri, obișnuți să nu se încreadă în nimeni, nu se lăseau cumpărați pe doi bani. Din fericire pentru mine, atmosfera s-a încălzit. Acum le distingeam perfect glasurile, uneori chiar explozive. Ca o mașină, creierul meu le înregistra fără preget toate cuvintele. Deși nu reușeam să-mi fac o idee despre tot ce negociau, am putut totuși să rețin multe date răzlețe. Galerii, coșuri și camioane, forări și vagonete. Wolfram liber și wolfram controlat. Wolfram de calitate, fără cuarț și pirite. Impozit pe exporturi. Șase sute de mii de scuzi pe tonă, trei mii de tone pe an. Chitanță, lingouri de aur și conturi la Zürich. Am mai prins, în plus, câteva felii succulente, serii complete de informații. Cum ar fi că de săptămâni întregi Da Silva trăgea abil firele ca să-i adune pe principalii proprietari de zăcăminte și să-i aducă la negocieri în exclusivitate cu nemții. Și că, dacă totul mergea după cum era prevăzut, în mai puțin de două săptămâni aveau să sisteze brusc toate vânzările către englezi.

Sumele de care pomeneau m-au făcut să-i înțeleg pe wolframiiști recent îmbogățiți și pe soțiile lor. Afacerea făcea fără efort din acei țărani modești niște proprietari prosperi: stilourile, dinții de aur și etolele de blană erau doar un mic avans din milioanele de scuzi pe care urmau să-i câștige dacă-i lăseau pe nemți să foreze fără impedimente.

Se înnopta și, pe măsură ce înțelegeam adevărata anvergură a afacerii, temerile mele erau tot mai mari. Ceea ce auzeam era atât de secret, atroce și urât, că preferam să nu-mi închipui ce consecințe aveam să suport dacă Manuel Da Silva afla cine eram și pentru cine lucram. Discuția bărbaților a durat vreo două ceasuri, dar, pe măsură ce se însuflețea, sporovăiala femeilor lânzezea. De câte ori intuiam că negocierile stagnau, fără să aducă nimic nou, reveneam la neveste, dar portughezele nu ne mai dădeau de mult atenție nici mie, nici efortului meu de a le distra, și picoteau, neputând să-și învingă somnul. În dura lor viață rurală, se culcau odată cu găinile și se trezeau odată cu cocoșii, ca să hrănească zilnic animalele, să trudească la câmp și în bucătărie; o noapte pierdută cu vin, bomboane și opulență era mai mult decât puteau îndura. M-am întors spre nemțoaice, dar nici ele nu păreau prea comunicative: odată trecute în revistă banalitățile, nu aveau nici afinități, nici o limbă comună în care să tăifăsuim.

Îmi pierdeam și audiența, și resursele : rolul de asistentă a amfitrionului era tot mai inconsistent, trebuia să-1 apăr, dar și să rămân atentă, memorând date. Chiar atunci, în celălalt capăt al salonului, bărbații au izbucnit într-un hohot de râs zgomotos și unanim. Au urmat strângeri de mâini, îmbrățișări și felicitări. Ajunseseră la o înțelegere.

— Vagonul de lux, compartimentul opt.

— Ești sigură?

I-am arătat biletul.

— Perfect. Te însoțesc.

— Nu-i nevoie, chiar nu e.

Nu mi-a dat ascultare.

Valizelor cu care sosisem la Lisabona li se adăugaseră câteva cutii de pălării și două geți mari de voiaj pline cu farafastâcuri; toate plecaseră precipitat de la hotel chiar în după-amiaza aceea. Cumpărăturile pentru atelier urmau să sosească în zilele următoare, trimise direct de furnizori. Drept bagaj de mână aveam doar o valijoară în care erau toate cele necesare pentru noapte. Și încă ceva: caietul de desen plin cu informații.

De cum coborâse din automobil, Manuel insistase s-o ducă el.

— E foarte ușoară, nu-i nevoie, zisesem, vrând să scap de el.

Dar pierdusem anticipat bătălia, nu puteam insista. Intrând în sala de așteptare, eram cel mai elegant cuplu al serii: eu strălucitoare, el ducând, neștiute, dovezile propriei trădări. Gara Santa Apolonia primea treptat în hala ei călătorii ce plecau noaptea la Madrid. Perechi, familii, prieteni, oameni singuri. Unii păreau dispuși să plece cu răceala sau indiferența celui pe care nu l-a impresionat nimic; alții vărsau lacrimi, se îmbrățișau, oftau și-și făceau promisiuni de viitor, pe care probabil că nu aveau să le respecte nicicând. Nu eram nici dintre indiferenți, nici dintre sentimentali. Eram diferită. Una dintre cei care fugeau, care doreau să plece departe, să lase totul în urmă și să uite pe vecie tot ce abandonau.

Îmi petrecusem cea mai mare parte a zilei în camera de hotel, pregătind plecarea. Așa se presupunea. E adevărat, luasem hainele de pe umerase, golisem sertarele și pusesem totul în valize. Asta nu durase prea mult; restul timpului stătusem închisă în cameră, făcând ceva mult mai important: codificasem, desenând cu creionul mii de mici împunsături, toate datele adunate la moșia lui Da Silva. Muncisem multe ore.

Începusem de cum sosisem la hotel, după ce se crăpase de ziuă, când încă mai aveam proaspete în minte toate cele auzite; erau atâtea zeci de detalii, încât mare parte din ele riscau să cadă pradă uitării dacă nu le notam imediat. Abia dacă ațipisem trei sau patru ore; când mă trezisem, începusem să completez notițele. Dimineață și la începutul după-amiezii, mi-am desprins din minte și am notat în caiet, dată cu dată, fapt cu fapt, un adevărat arsenal de mesaje scurte și riguroase, în nevinovatul meu caiet, am desenat peste patruzeci de presupuse tipare pline cu nume, cifre, date, locuri și operațiuni. Tipare de mâneci, de manșete și cordoane, de corsaje față și spate; profiluri ale unor fragmente de rochii pe care nu

aveam să le cos nicicând, între marginile cărora se ascundeau amănuntele unei macabre tranzacții comerciale, destinată să faciliteze devastatoarea înaintare a trupelor germane.

Pe la jumătatea dimineții sunase telefonul. Soneria mă speriasse într-atât, încât mesajul telegrafic pe care tocmai îl transcriam se transformase într-o linie bruscă și răsucită, pe care apoi a trebuit s-o șterg.

— Arish ? Bună ziua, sunt Manuel. Sper că nu te-am trezit.

Eram chiar foarte trează, făcusem un duș, eram ocupată și în gardă; lucram de câteva ceasuri, dar mi-am prefăcut vocea, ca să par somnoroasă. Cu nici un chip nu voiam să observe că tot ce văzusem și auzisem cu o seară înainte îmi declanșase o avalanșă de activități nestăvilite.

— Nu-ți face griji, trebuie să fie foarte târziu, am mințit.

— Se apropie amiaza. Am sunat doar ca să-ți mulțumesc că ai venit la masa mea de ieri și că te-ai purtat atât de amabil cu soțiile prietenilor mei.

— N-ai pentru ce. Și pentru mine a fost o seară foarte plăcută.

— Sigur? Nu te-ai plictisit? Îmi fac procese de conștiință că nu ți-am dat ceva mai multă atenție.

„Ai grijă, Sira, ai grijă. Te pune la încercare", mi-am zis. Gamboa, Marcus, pălăria uitată, Bernhardt, wolframul, Beira, totul forma în mintea mea un cristal rece, înghețat, în vreme ce-mi impuneam o voce lipsită de grijă, cu urme de somn.

— Nu, Manuel, nu-ți face griji chiar deloc. M-am amuzat teribil sporovăind cu soțiile prietenilor tăi.

— Mă rog, și ce ai de gând să faci în ultima zi pe care o petreci în Portugalia?

— Absolut nimic. Să fac o baie lungă și apoi bagajul. Azi n-am de gând să ies deloc din hotel.

Așteptam ca răspunsul meu să-i fie pe plac. Dacă Gamboa îi spusese ceva și Manuel presupunea că mă vedeam cu un bărbat pe la spatele lui, poate că șederea îndelungată între pereții hotelului îi va risipi bănuielile. Firește, spusele mele nu vor fi suficiente: va pune pe cineva să-mi supravegheze camera, poate chiar și telefonul, dar, cu excepția lui, nu intenționez să vorbesc cu nimeni. Aveam să fiu fată bună: n-o să mă clintesc din hotel, n-o să folosesc telefonul, n-o să primesc vizite. Voi apărea singură și sâstisită la restaurant, la recepție, în saloane, iar la plecare voi ieși sub privirile tuturor clienților și salariaților, însoțită doar de bagaj. Sau asta aveam de gând să fac când el mi-a propus altceva.

— Firește, meriți să te odihnești. Dar nu pleca fără să-mi iau rămas-bun de la tine. Lasă-mă să te conduc la gară, la ce oră îți pleacă trenul ?

— La zece.

„Blestemată fie-i dorința de a mă revedea", mi-am zis.

— Atunci, vin la hotel la nouă, de acord ? Mi-ar plăcea s-o pot face mai devreme, dar am să fiu ocupat toată ziua...

— Nu-ți face griji, Manuel, și mie îmi va lua ceva vreme să mă organizez. La jumătatea după-amiezii, trimit bagajul la gară, apoi te aștept.

— La nouă, atunci.

— La nouă am să fiu gata.

În locul Bentleyului condus de Joao, am găsit un splendid Aston Martin sport. M-a copleșit spaima, văzând că bătrânul șofer nu era nicăieri; ideea de a fi singură cu Manuel mă îngrozea și-mi făcea silă. Aparent, el nu simțea la fel.

N-am intuit nici o schimbare în purtarea lui față mine, nici n-a dat vreun semn de suspiciune; a fost, ca de obicei, atent, plăcut și seducător, ca și cum totul se învârtea în

jurul frumoaselor suluri de mătase din Macao pe care mi le arătase la el în birou și nu avea nici în clin, nici în mânecă cu obscurele mine de wolfram.

Am parcurs pentru ultima oară Estrada Marginal și am străbătut în grabă străzile Lisabonei, făcându-i pe trecători să întoarcă privirile după noi. Am ajuns pe peron cu douăzeci de minute înaintea plecării, iar el a insistat să urce cu mine în tren și să mă conducă în compartiment. Am străbătut coridorul lateral,

eu în față, el în spate, la un pas de mine, ducând valijoara unde, lângă inocentele produse de îngrijire, cosmetice și lenjerie, erau și dovezile lipsei lui de loialitate.

— Numărul opt, cred că am ajuns, am anunțat.

Prin ușa deschisă am văzut un compartiment elegant și curat. Pereți căptușiți cu lemn, perdele trase, fotoliul la locul lui și patul încă nefăcut.

— Ei bine, dragă Arish, iată și clipa despărțirii, a zis, punând valijoara jos. A fost o adevărată plăcere să te cunosc, îmi va fi greu fără tine.

Tristețea lui părea autentică; poate că ipotezele cu privire la Gamboa erau, până la urmă, lipsite de orice fundament. Poate că teama mea era exagerată. Poate că nici nu se gândise să-i spună ceva patronului, iar acesta mă aprecia în continuare.

— A fost un sejur de neuitat, Manuel, am spus, întinzându-i mâinile. Vizita nu putea fi mai satisfăcătoare, clientele mele vor fi impresionate. Și tu te-ai ostenit să-mi faci totul atât de ușor și de plăcut, că nici nu știu cum să-ți mulțumesc.

M-a prins de mâini și mi le-a ținut în ale lui. În schimb, a primit cel mai splendid surâs, în spatele căruia ascundeam imensa dorință de a vedea căzută cortina acelei farse. Peste doar câteva minute, șeful gării urma să fluiere și să coboare steagul, iar Lusitania Express avea să lunece pe șine, îndepărtându-se de Atlantic, în drum spre centrul Peninsulei.

Ultimii călători urcau grăbiți în tren, la fiecare câteva secunde trebuia să le facem loc să treacă, sprijinindu-ne de pereții vagonului.

— Ar fi bine să pleci, Manuel.

— Cred că da, cred că trebuie să plec.

Venise clipa să pun punct pantomimei de rămas-bun, să intru în compartiment și să-mi regăsesc intimitatea. Nu voiam decât ca Manuel să se evapore, restul era deja în ordine. Dar, pe neașteptate, i-am simțit mâna stângă pe ceafă, brațul drept pe umeri, apropierea caldă și ciudată a gurii lui de a mea, și m-am înfiorat din cap până-n picioare. Sărutul a fost intens, puternic și prelung, m-a lăsat confuză și incapabilă să reacționez.

— Drum bun, Arish.

Nu i-am putut răspunde, nu mi-a dat timp. Până să-mi găsesc cuvintele, plecase.

M-am trântit în fotoliu, iar în minte mi-au revenit, ca pe ecranul unui cinematograful, întâmplările din ultimele zile. Am memorat argumente și scenarii și m-am întrebat câte personaje din acel film aveau să mai revină în viața mea și pe câte dintre ele nu aveam să le revăd niciodată. Am recapitulat finalurile fiecărei întâmplări: în coadă de pește majoritatea, fericite doar câteva. Și, când istoriile erau pe sfârșite, ultima scenă a acoperit totul: sărutul lui Manuel Da Silva. Îi mai simțeam gustul pe buze, dar nu știam ce adjectiv să-i asociez. Spontan, pasional, cinic, senzual. Poate că toate erau potrivite. Poate că nici unul.

M-am îndreptat în fotoliu și am privit pe geam, legănată de hurea ușor al trenului. Prin fața ochilor îmi treceau în grabă ultimele lumini ale Lisabonei, tot mai rare și mai departe una de alta, risipindu-se, difuze, și lăsând peisajul în beznă. M-am ridicat, aveam nevoie de aer. Era ora cinei.

Am găsit vagonul restaurant aproape plin. Oameni, mirosuri, zgomote de tacâmuri și discuții. În câteva minute m-am acomodată; am ales meniul

și am cerut vin pentru a-mi sărbători libertatea. În timp ce eram servită, mi-am omorât timpul, închipuindu-mi anticipat sosirea la Madrid și reacția lui Hillgarth când avea să afle rezultatele misiunii mele. Probabil că nu-și imaginase niciodată că avea să fie atât de rodnică.

Vinul și mâncarea au sosit curând, dar atunci eram deja sigură că masa nu avea să fie plăcută. Soarta îmi alesese ca vecini doi tipi grosolani, care se uitau cu neobrăzare la mine încă de când mă așezasem. Erau ordinari și distonau cu atmosfera senină din jur. Pe masă aveau două sticle de vin și o mulțime de mâncăruri, pe care le devorau de parcă venea sfârșitul lumii chiar în acea noapte. Tocmai savurasem *bacalhau à Bras*, dar, brusc, fața de masă de in, paharul de cristal și ceremonioasa atenție a chelnerilor au trecut pe planul doi. M-am grăbit să-mi înghit mâncarea, să revin în compartiment și să scap de tovărășia lor neplăcută.

La întoarcere, am găsit compartimentul cu perdelele trase și patul făcut, pregătit pentru noapte. Trenul avea să fie tot mai liniștit și mai tăcut; pe neștiute, aveam să părăsim Portugalia și să trecem frontiera. Mi-am dat seama ce nedormită eram. În zorii zilei trecute, o vizitasem pe Rosalinda. Bietul meu trup avea nevoie de odihnă, așa că am decis să mă culc imediat.

Am deschis bagajul de mână, dar n-am avut vreme să scot nimic din el, fiindcă m-a oprit o bătaie în ușă.

— Biletele, am auzit.

Am deschis prudent și l-am văzut pe controlor. Dar am remarcat și că, probabil fără știrea lui, nu era singur pe coridor. În spatele conștiinciosului funcționar, la doar câțiva metri distanță, am distins două umbre care se legănau în ritmul trenului. Două umbre inconfundabile: ale celor doi bărbați care mă stingheriseră în timpul cinei.

Am pus zăvorul la ușă imediat ce controlorul mi-a compostat biletul și am decis să n-o mai deschid până la Madrid. Asta-mi mai lipsea după dura experiență de la Lisabona: compania a doi impertinenți, fără altă distracție decât aceea de a-și petrece seara enervându-mă. M-am pregătit, în sfârșit, de culcare, eram epuizată fizic și psihic, aveam nevoie să uit de toate, măcar pentru câteva ore.

Am început să scot din valijoară toate cele necesare: periuța de dinți, săpuniera, crema de noapte. După câteva minute, trenul și-a încetinit mersul; ne apropiam de o gară, prima din călătorie. Am tras perdelele de la fereastră. „Entroncamento”, am citit.

Peste doar câteva clipe am auzit iar bătăi în ușă. Puternice, insistente. Nu așa bătuse controlorul. Am rămas liniștită, cu spatele lipit de ușă, nevrând să răspund. Intuiam că erau bărbații din vagonul restaurant și nu aveam deloc intenția să deschid.

Dar au bătut din nou. Cu și mai multă putere. Mi-am auzit numele de partea cealaltă și i-am recunoscut glasul. Am tras zăvorul.

— Trebuie să cobori din vagon. Da Silva are doi oameni în tren. Te urmăresc.

— Pălăria ?

— Pălăria.

Panica mi s-a împletit cu pofta de a râde cu hohote. Cu hohote amare și sinistre. Ce ciudate sunt senzațiile și cum ne mai înșală! Sărutul lui Manuel Da Silva îmi zdruncinase părerea despre morala lui care lăsa de dorit și,

nici o oră mai târziu, aflam că ordonase să fiu lichidată și defenestrată. Sărutul lui Iuda.

— N-ai nevoie să iei nimic cu tine, doar actele, mi-a atras Marcus atenția. Le vei recupera pe toate la Madrid.

— E ceva ce nu pot să las.

— Nu poți lua nimic, Sira. Nu e vreme, trenul stă să plece și, dacă nu ne grăbim, va trebui să sărim din mers.

— O clipă doar...

M-am apropiat de valijoară și am scos totul din ea. Cămașa de noapte de mătase, un papuc, peria de păr, o sticlă cu apă de colonie: toate au rămas răspândite pe pat și pe jos, aruncate parcă de furia unui dement sau de forța unei tornade. Până când am găsit pe fundul ei ceea ce căutam: caietul cu tipare false, dovada milimetric tighelată despre cum îi trădase Manuel Da Silva pe britanici. L-am strâns cu putere la piept.

— Să mergem, am spus, luându-mi geanta în cealaltă mână. N-o puteam lăsa acolo, aveam pașaportul în ea.

Am ieșit în grabă pe coridor chiar când trenul fluiera; când am ajuns în ușă, locomotiva a fluierat din nou, iar trenul s-a pus în mișcare. Marcus a coborât primul, iar eu

mi-am aruncat pe peron caietul, geanta și pantofii; ar fi fost imposibil să sar cu ei, mi-aș fi rupt o gleznă de cum aș fi atins pământul. Mi-a întins mâna, i-am luat-o și am sărit.

Imediat s-au auzit strigătele furibunde ale șefului de gară; l-am văzut fugind spre noi, dând din mâini. Doi angajați au ieșit din clădire, alertați de strigătele lui; între timp, trenul, străin de tot ce lăsa în urmă, prindea viteză tot mai mare.

— Haide, Sira, să plecăm de-aici, m-a grăbit Marcus.

Mi-a ridicat pe rând pantofii și mi i-a întins. L-am luat, dar nu mi i-am pus; eram atentă la altceva. Cei trei angajați se adunaseră în jurul nostru, adăugând muștrărilor propria lor viziune asupra incidentului, iar șeful de gară ne ocăra purtarea cu strigăte și gesturi furioase. Doi cerșetori s-au apropiat să ne iscodească și, după câteva clipe, bucătăreasa și un chelner tânăr s-au alăturat grupului, întrebând ce se întâmplase.

În vacarmul de somații, certuri și voci suprapuse, am auzit scrâșnetul ascuțit al trenului care frâna.

Pe peron, toți au tăcut brusc, înlemnind, parcă sub un vâl de tăcere, în timp ce roțile scârțâiau pe șine prelung.

Marcus a vorbit primul.

— Au tras semnalul de alarmă.

Glasul îi era mai grav, mai imperios.

— Și-au dat seama că am sărit. Hai, Sira, trebuie să plecăm de-aici acum!

Automat, toată ceata s-a pus din nou în mișcare. Au revenit strigătele, ordinele, pașii fără direcție și gesturile furioase.

— Nu putem pleca, am răspuns, răsucindu-mă și scrutând caldarâmul. Nu-mi găsesc caietul.

— Lasă naibii caietul, pentru Dumnezeu! a strigat furios. Te urmăresc, Sira, au ordin să te ucidă!

Mă trăgea de braț, ca să mă scoată de acolo chiar și cu forța.

— Nu pricepi, Marcus. Trebuie să-1 gădesc orice-ar fi, nu-1 putem pierde, am insistat, continuând să caut.

Până ce l-am zărit.

— Aici e! Aici! am strigat, încercând să mă eliberez și arătând ceva în beznă. Aici, pe șine!

Scrâșnetul frânelor a slăbit, trenul s-a oprit în cele din urmă, iar călătorii s-au înghesuit la ferestre. Glasurile și strigătele lor s-au suprapus peste strigătele feroviarilor. Atunci i-am văzut. Două umbre căzute dintr-un vagon, care fugeau spre noi.

Am calculat distanțe și timpi. Încă mai puteam să cobor și să iau caietul, dar să urc pe peron mi-ar fi luat mult mai mult: era destul de înalt, și picioarele mele nu ar fi făcut față.

Trebuia totuși să încerc; orice s-ar fi întâmplat, trebuia să recuperez tiparele, nu puteam ajunge la Madrid fără ceea ce scrisesem. Brațele lui Marcus mă strângeau cu forță pe la spate. M-a tras înapoi aproape pe sus și a sărit pe șine.

Din clipa când am pus mâna pe caiet, totul a fost doar o goană nebună. Am traversat peronul, am gonit peste lespezile din sala de așteptare goală și am străbătut în fugă esplanada întunecoasă a gării. Până la automobil. De mână, sfâșiind noaptea, ca odinioară.

— Ce naiba ai în caietul ăsta de ne-ai pus pielea în joc pentru el ? a întrebat, încercând să-și tragă suflarea și demarând în forță.

Cu respirația întretăiată, am îngenuncheat pe banchetă și am privit în urmă. Prin praful ridicat de roțile din spate, i-am distins pe bărbații din tren alergând după noi din răspuțeri. La început ne despărțeau doar câțiva metri, dar distanța creștea mereu. Apoi s-au lăsat păgubași. Unul din ei a început să încetinească, până s-a oprit, aiurit, cu picioarele crăcănate și mâinile pe cap, de parcă nu-i venea să creadă ce se întâmplase. Celălalt a mai rezistat câțiva metri, dar n-a întârziat să-și piardă puterile. Ultimul lucru pe care l-am văzut a fost că se apleca în față și, ținându-se de pânțele, vomita tot ce mâncase mai înainte cu atâta poftă.

Când am fost sigură că nu aveau să ne mai urmărească, m-am așezat la loc și, respirând tot cu greutate, am răspuns la întrebarea lui Marcus.

— Cele mai bune tipare pe care le-am făcut în toată viața mea.

— Într-adevăr, Gamboa a bănuit ceva când ți-a adus orhideele, așa că s-a ascuns și a așteptat să vadă cine era stăpânul pălăriei de pe măsuța de scris. M-a văzut ieșind de la tine. Mă știe prea bine, am fost la birourile lor de nenumărate de ori. I-a dus vestea lui Da Silva, dar șeful lui n-a vrut să-l primească ; i-a zis că are ceva important de făcut și că vor vorbi a doua zi de dimineață. Așa că au vorbit azi. Când a aflat despre ce era vorba, Da Silva s-a înfuriat, l-a

dat afară și a început să acționeze.

— Și cum ai aflat toate astea ?

— Gamboa m-a căutat azi după-amiază. Și-a ieșit din pepeni, îl chinuie o spaimă cumplită și caută cu disperare un ocrotitor; s-a gândit că ar fi, poate, în mai mare siguranță lângă englezi, cu care înainte aveau relații excelente. Habar n-are în ce s-a băgat Da Silva, care se ascunde chiar și de oamenii lui de încredere, dar purtarea lui m-a făcut să mă tem pentru tine. De cum am vorbit cu Gamboa, m-am dus la hotelul tău, dar nu mai erai acolo. Am ajuns la gară chiar când pleca trenul și, văzându-l de departe pe Da Silva singur pe peron, am crezut că totul era în ordine. Până când, în ultima secundă, am văzut că făcea un semn spre doi bărbați de la o fereastră.

— Ce semn?

— Un opt. Cu cinci degete de la o mână și trei de la cealaltă.

— Numărul compartimentului meu.

— Era ultimul detaliu care le lipsea. Tot restul era deja hotărât.

M-a cuprins o senzație stranie. Spaimă și ușurare, slăbiciune și furie, în același timp. Gustul trădării, poate. Dar știam că nu aveam nici un motiv să mă simt trădată. Eu îl înșelasem pe Manuel cu purtarea mea banală și seducătoare, iar el se revanșase fără să-și murdărească mâinile și fără să renunțe la eleganță. Trădare pentru trădare, așa mergea treaba.

Înaintam pe șosele prăfoase, peste hârtoape și gropi, traversam sate adormite, comune mizere și terenuri virane. Singura lumină pe care am zărit-o de-a lungul multor kilometri

de drum au fost farurile propriului nostru automobil, care își croia drum prin bezna groasă, pentru că nici luna nu se vedea. Marcus credea că oamenii lui Da Silva nu vor rămâne în gară, că vor găsi, poate, o soluție

pentru a ne urmări. Și a continuat să meargă cu viteză mare, de parcă nedoritii s-ar fi aflat în spatele nostru.

— Sunt aproape sigur că nu vor îndrăzni să intre în Spania, pe teren necunoscut, unde nu țin sub control regulile jocului. Jocul lor. Dar să nu lăsăm garda jos înainte de a trece granița.

Era logic ca Marcus să mă întrebe de ce încercase Da Silva să mă elimine atât de sordid, după ce mă tratase regește cu doar câteva zile mai înainte. Chiar el ne văzuse cinând și dansând la cazino, știa că-i folosisem zilnic automobilul și că primeam la hotel cadouri din partea lui. Poate aștepta vreo vorbă despre natura presupusei mele relații cu Da Silva, poate voia să-l lămuresc ce se petrecuse între noi și de ce luase hotărârea aceea chiar când plecam din țara și din viața lui. Dar n-am zis nimic.

A continuat să vorbească fără să uite de volan, făcând sublinieri și interpretări, așteptând ca, la un moment dat, să spun ceva.

— Da Silva, a zis, ți-a deschis larg ușile casei lui și ți-a permis să asisti la tot ce s-a petrecut acolo azi-noapte, lucruri pe care eu nu le cunosc...

N-am răspuns.

— ...și pe care tu nu pari că ai intenția să mi le povestești.

Într-adevăr, nu aveam intenția.

— Acum e convins că te-ai apropiat de el fiindcă ești în slujba cuiva și bănuiește că nu ești o simplă croitoreasă străină, ivită întâmplător în viața lui. Crede că voiai să afli ce făcea, dar greșește când își închipuie pentru cine lucrezi, fiindcă, după turnătorii lui Gamboa, e convins că acela-s eu. În orice caz, e interesat să-ți ții gura. Dacă e posibil, pentru totdeauna.

Tot n-am zis nimic; am ales să-mi ascund gândurile sub o inconștientă prefăcută. Până când tăcerea mea a devenit insuportabilă pentru amândoi.

— Îți mulțumesc că mă ocrotești, Marcus, am șoptit atunci.

Nu-l mințeam. Nu-l mințeam, nu-l laudam, dar nici nu l-am emoționat cu falsa mea candoare.

— Alături de cine stai în povestea asta, Sira? a întrebat încet, fără să-și ia ochii de la șosea.

M-am întors, l-am privit din profil în beznă. Nas ascuțit, maxilar solid; aceeași hotărâre, aceeași siguranță de sine. Părea la fel ca la Tetuan. Părea.

— Dar tu, Marcus ?

Pe bancheta din spate, invizibilă, dar apropiată, s-a instalat alături de noi încă o pasageră: suspiciunea.

Am trecut granița după miezul nopții. Marcus și-a arătat pașaportul britanic, eu pe cel marocan. S-a uitat la el, dar n-a întrebat nimic. N-am găsit nici o urmă a oamenilor lui

Da Silva, ci doar doi polițiști somnoroși, care nu prea aveau chef să-și piardă vremea cu noi.

— Ar trebui, poate, să găsim un loc unde să dormim acum, că suntem în Spania și știm că nu ne-au urmărit, nici nu ne-au luat-o înainte. Mâine, eu iau un tren, iar tu te întorci la Lisabona, am propus.

— Prefer să merg până la Madrid, a răspuns printre dinți.

Am mers înainte, fără să întâlnim nici un vehicul, fiecare cu gândurile lui. Suspiciunea atrăsese neîncrederea, iar neîncrederea ne redusese la tăcere: densă și incomodă, plină de bănuieli. O tăcere nedreaptă. Marcus tocmai mă scosese cu forța din cel mai greu moment al vieții mele și avea să conducă toată noaptea doar ca să mă ducă teafără la destinație, iar eu îl răsplăteam ascunzându-mă și refuzând să-i ofer pista care să-l ajute să se lămurească. Dar nu puteam vorbi. Nu trebuia să spun încă nimic, trebuia să-mi confirm ceea ce bănuiam deja de când, vorbind până în zori, Rosalinda îmi deschisese ochii. Sau poate că da. Îi puteam spune ceva. Ceva din noaptea anterioară, o parte, o cheie. Ceva care să ne fie de folos amândurora: lui, ca să-și potolească, măcar parțial, curiozitatea, mie, ca să pregătesc terenul, așteptând să mi se confirme presimțirile.

Trecusem de Badajoz și Merida. Tăceam de când plecaserăm de la postul de frontieră, târându-ne neîncrederea reciprocă pe șosele defundate și poduri romane.

— Îți aduci aminte de Bernhardt, Marcus ?

Mi s-a părut că mușchii brațului i se încordau și că degetele lui strângeau și mai puternic volanul.

— Da, firește că mi-amintesc de el.

Întinericul din mașină s-a umplut brusc de imaginile și aromele acelei zile pe care o petrecuserăm împreună, după care totul se schimbă în noi. O seară de vară marocană, casa mea de pe Sidi Mandri, un presupus jurnalist care mă aștepta lângă balcon. Străzile aglomerate din Tetuan, grădinile înaltului Comisariat, fanfara califului care intona imnuri, iasomie și portocali, galoane și uniforme. Rosalinda lipsea, iar Beigbeder juca entuziast rolul gazdei, fără să știe pe atunci că, în timp, cel pe care îl omagia va izbuti să-i taie capul dintr-o singură lovitură și să-i dea de-a dura. Stând cu spatele, câțiva nemți formau un cerc în jurul invitatului cu ochi de pisică, iar însoțitorul meu mă rugase să-i fac rost de informații clandestine. Alte timpuri, altă țară și totul, în fond, aproape la fel. Aproape.

— Ieri am cinat cu el la moșia lui Da Silva. Au vorbit până în zori.

Știam că se stăpânea, că voia să știe mai mult; că avea nevoie de date și detalii, dar nu îndrăznea să mi le ceară, fiindcă tot nu avea încredere în mine. Dulcea Sira nu mai era, într-adevăr, cea care fusese.

Până la urmă, n-a mai rezistat.

— Ai auzit ceva din ceea ce vorbeau ?

— Absolut nimic. Știi cumva ce-ar putea avea în comun ?

— N-am nici cea mai vagă idee.

Eu mințeam, iar el știa. Dar și el mințea, iar eu știam. Deși nici unul din noi nu era încă dispus să dea cărțile pe față, acea întâlnire în trecut a atenuat încordarea dintre noi. Poate fiindcă ne-a reamintit ceva din trecutul în care încă nu ne pierduserăm inocența. Poate fiindcă amintirile ne-au ajutat să regăsim urmele complicității și ne-au obligat să realizăm că încă ne mai unea ceva mai presus de minciuni și necazuri.

Am încercat să fiu atentă la drum și să-mi păstrez mintea limpede, dar tensiunea din ultimele zile, nesomnul și consumul nervos datorat tuturor celor trăite în cursul nopții făceau din mine victima sigură a unei imense slăbiciuni. Mersesem prea mult pe sârmă.

— Ți-e somn? a întrebat. Vino, culcă-te pe umărul meu.

L-am prins de brațul stâng și, ghemuită lângă el, i-am simțit căldura.

— Dormi. Nu mai e mult, a șoptit.

Cădeam într-un puț întunecos și tumultuos, retrăind scene recente, deformate. Mă urmăreau niște bărbați care amenințau cu cuțitele, un șarpe mă săruta prelung și umed, nevestele wolframistilor dansau pe o masă, Da Silva număra pe degete. Gamboa plângea, iar eu fugeam prin beznă împreună cu Marcus, pe străzile vechiului cartier arab din Tetuan.

Nu știu cât a trecut până m-am deșteptat.

— Trezește-te, Sira. Intrăm în Madrid. Trebuie să-mi spui unde locuiești.

Vocea lui, atât de apropiată, m-a smuls din somn, dar nu m-am trezit ușor. Stăteam lipită de el, încă agățată de brațul lui. Era nespus de greu să-mi îndrept trupul și să mă desprind de el. Am făcut-o pe îndelete: gâtul îmi înțepenise și mă dureau toate încheieturile. Probabil că și pe el îl durea umărul, dar n-o arăta. M-am uitat tăcută pe geam, încercând să-mi aranjez părul cu degetele. Deasupra Madridului se crăpa de ziuă. Mai ardeau încă unele lumini. Puține, rare, triste. Mi-am amintit de Lisabona și de uriașa ei desfășurare de lumini nocturne. În Spania, restricțiile și mizeria încă se mai trăiau practic pe întuneric.

— Cât e ceasul? am întrebat în cele din urmă.

— Aproape șapte. Ai dormit un pic.

— Dar tu trebuie să fii istovit, am spus, încă somnoroasă.

I-am dat adresa și l-am rugat să parcheze lângă trotuarul de vizavi, la câțiva metri distanță. Se luminase practic de ziuă și pe stradă începuseră să treacă primii oameni. Distribuitori, două slujnice, vânzători și chelneri.

— Ce ai de gând să faci? am întrebat, privind mișcarea străzii pe geam.

— Să caut o cameră la Palace, pentru moment. Și, când mă trezesc, mai întâi îmi trimit hainele la spălat și-mi cumpăr o cămașă. Cărbunii de pe șine m-au distrus.

— Dar mi-ai salvat caietul...

— Nu știu dacă a meritat; încă nu mi-ai spus ce ai în el.

M-am prefăcut că nu-l aud.

— Și după ce-ți pui haine curate, ce-ai să faci?

Vorbeam fără să mă uit la el, privind concentrat afară și așteptând momentul potrivit pentru pasul următor.

— Mă duc la sediul firmei mele, a zis. Avem birouri aici, la Madrid.

— Și ai de gând să fugi la fel de repede ca din Maroc? am întrebat, parcurgând din nou cu privirea imaginea străzii matinale.

A răspuns zâmbind ușor:

— Încă nu știu.

Chiar atunci l-am zărit pe portar ieșind și îndreptându-se spre lăptărie. Drumul era liber.

— În caz că ai de gând s-o ștergi iar, te invit să iei mai întâi micul dejun, am spus, deschizând rapid portiera mașinii.

- M-a strâns de braț, încercând să mă rețină.
- Doar dacă-mi spui în ce te-ai băgat.
 - Numai după ce aflu cine ești.
- Am urcat scara de mână, gata de armistițiu. Murdari și sfârșiți, dar vii.

Fără să deschid ochii, am știut că Marcus nu mai era lângă mine. Din trecerea lui prin casa și patul meu nu rămăsese nici o urmă vizibilă. Nici un obiect uitat, nici un bilet de rămas-bun; doar mirosul lui în ființa mea. Dar știam că se va întoarce. Mai devreme sau mai târziu, când aveam să-l aștept mai puțin, avea să se arate iar.

Aș fi vrut să mai lenevesc în pat. Doar un ceas, poate și o jumătate de oră ar fi fost suficient, cât să rememorez cu calm întâmplările ultimelor zile și, mai ales, ale ultimei

nopti: tot ce trăisem, percepușem și simțisem. Voiam să re trăiesc printre cearșafuri fiecare secundă din orele anterioare, dar n-a fost să fie. Trebuia să mă pun din nou în mișcare: mă așteptau mii de obligații, trebuia să acționez iar. Așa că am făcut un duș și am demarat. Era sâmbătă și, cu toate că nici fetele, nici dona Manuela nu veniseră la atelier, totul era pregătit și la vedere, ca să aflu ce făcuseră în lipsa mea. Totul părea să fi funcționat bine: pe manechine

erau modele, pe caiete, cupoane și materiale croite erau notate măsuri neluate de mine, precum și însemnări cu litere ascuțite despre cine venise, cine sunase și ce trebuia rezolvat. N-aveam vreme, totuși, să mă ocup de toate ; la ora douăsprezece, încă mai aveam o grămadă de lucruri de făcut, dar a trebuit să le amân.

Embassy gema de lume, dar eram sigură că, de cum aveam să intru, Hillgarth mă va vedea scăpând geanta. Am făcut-o cu socoteală, aproape cu neobrăzare. Trei domni s-au aplecat imediat s-o ridice. Doar unul a izbutit, un ofițer superior german, în uniformă, care tocmai se pregătea să împingă ușa și să iasă în stradă. I-am mulțumit cu cel mai atrăgător surâs din dotare, trăgând cu coada ochiului la Hillgarth, ca să văd dacă îmi remarcase sosirea. Era la o

masă din fund, însoțit ca întotdeauna. Am conchis că mă zărise și procesa mesajul. „Trebuie să vă văd urgent”, îi comunicasem. M-am uitat la ceas și m-am arătat uimită, parcă amintindu-mi că aveam o întâlnire imposibil de ratat în alt loc. Înainte de două, eram iar acasă. La trei și un sfert, au sosit bomboanele. Într-adevăr, Hillgarth primise mesajul. Îmi dădea întâlnire la patru și jumătate, tot la cabinetul doctorului Rico.

Protocolul a fost același. Am venit singură și pe scări n-am întâlnit pe nimeni. Aceași infirmieră mi-a deschis ușa și m-a condus în cabinet.

— Bună ziua, Sidi. Mă bucur că te-ai întors. Cum a fost călătoria? Am auzit minuni despre Lusitania Express.

Stătea în picioare lângă fereastră, purta unul dintre costumele lui impecabile. S-a apropiat să-mi strângă mâna.

— Bună ziua, domnule căpitan. Călătoria a fost excelentă, mulțumesc.

Compartimentele de lux sunt un adevărat deliciu. Voiam să vă văd cât mai repede, ca să vă pun la curent cu detaliile călătoriei.

— Mulțumesc. la loc, te rog. O țigară?

Relaxat, nu părea să-mi aștepte cu nerăbdare concluziile despre tot ce făcusem. Graba din urmă cu două săptămâni dispăruse ca prin farmec.

— Totul a mers bine, cred că am aflat lucruri interesante. Presupunerile dumneavoastră s-au dovedit adevărate: Da Silva a negociat cu nemții furnizarea de wolfram. Au ajuns la o înțelegere definitivă joi noaptea la el acasă, în prezența lui Johannes Bernhardt.

— Ai făcut treabă bună, Sidi. Această informație ne e de mare folos.

Nu părea uimit. Nici impresionat. Nici încântat. Neutru și impasibil. Ca și cum nu-i spuneam ceva nou.

— Nu pareți mirat, am zis. Știați deja ceva despre toate astea?

A aprins o Craven A și a răspuns odată cu primele rotocoale de fum.

— Chiar azi-dimineață am fost informați despre întâlnirea lui Da Silva cu Bernhardt. Cu el nu poate negocia decât furnizarea de wolfram, ceea ce ne confirmă bănuielile despre lipsa de loialitate a lui Da Silva față de noi. Am trimis deja un memorandum cu informații la Londra.

Deși m-am înfiorat ușor, am încercat să vorbesc natural. Supozițiile mele erau corecte, dar trebuia să continui.

— Ia te uită, ce coincidență că tocmai azi v-a pus cineva la curent cu toate astea. Credeam că numai eu aveam o asemenea misiune.

— Pe la prânzișor, am primit pe neașteptate un agent din Portugalia. Ceva total neașteptat, a plecat azi-noapte din Lisabona cu automobilul.

— Și agentul 1-a văzut pe Bernhardt cu Da Silva? Am întrebat, arătându-mă surprinsă.

— El personal, nu, dar cineva în care are totală încredere, da.

Eram gata să pufnesc în răs. Așadar, pe agentul lui 1-a informat despre Bernhardt cineva în care are totală încredere. Mă rog, după toate, asta chiar suna măgulitor.

— Bernhardt ne interesează foarte mult, a continuat Hillgarth, străin de gândul meu. După cum ți-am spus și la Tanger, el e creierul lui Sofindus, corporația care face tranzacții în Spania pentru al Treilea Reich. Vestea că negociază cu Da Silva în Portugalia va avea un impact enorm pentru noi, fiindcă...

— Scuzați-mă, domnule căpitan, l-am întrerupt. Și permiteți-mi să vă mai întreb ceva. Agentul care v-a informat că Bernhardt a negociat cu Da Silva face și el parte din SOE și e, ca și mine, recent racolat?

A stins țigara conștiincios și a ridicat privirea. Apoi a răspuns.

— De ce întreb ?

Am surâs cu toată candoarea de care era capabilă falsitatea mea.

— Fără nici un motiv special, am spus, ridicând din umeri. E o coincidență atât de întâmplătoare faptul că amândoi am adus aceeași informație chiar în aceeași zi, încât situația mi se pare de-a dreptul amuzantă.

— Ei bine, regret că te dezamăgesc, dar mă tem că nu-i un agent SOE recent racolat pentru acest război. Informația ne-a parvenit printr-un om de-al nostru din SIS, Serviciul nostru de informații convențional, ca să zic așa. N-avem nici cea mai mică îndoială cu privire la veridicitatea spuselor lui: e un agent foarte bun, cu mulți ani de experiență. Un expert, cum spuneți voi, spaniolii.

Clic. Un fior mi-a străbătut șira spinării. Totul se lega perfect. Cele auzite se potriveau perfect cu tot ce credeam, dar confirmarea mi-a adus

un suflu de aer rece în suflet. Nu trebuia, totuși, să mă las copleșită de sentimente, ci să merg înainte. Să-i demonstrez lui Hillgarth că și noi, agentele venetice, eram în stare să ne punem pielea în joc în misiunile care ni se încredințau.

— Și omul dumneavoastră din SIS v-a mai spus și altceva? am întrebat, înfigându-mi ochii în ai lui.

— Din nefericire, nu, nu ne-a putut da nici un alt detaliu precis, dar...

Nu l-am lăsat să continue.

— Nu v-a spus cum și unde s-a negociat, nu v-a dat toate numele și prenumele celor prezenți acolo? Nu v-a comunicat termenii înțelegerii, ce cantități de wolfram au prevăzut să se extragă, prețul tonei, forma de plată și modul în care vor să scape de taxele de export? Nu v-a spus că au de gând să sisteze furnizarea de wolfram către englezi în mai puțin de două săptămâni? Nu v-a informat că Da Silva, pe lângă că v-a trădat, a izbutit să-i atragă de partea lui pe cei mai mari proprietari de mine din Beira, ca să poată negocia în bloc cu nemții condiții mai avantajoase?

Sub sprâncenele stufoase, privirea atașatului naval devenise de oțel. Glasul i-a sunat spart.

— Cum ai aflat toate acestea, Sidi?

I-am înfruntat orgolios privirea. Mai bine de zece zile, mă lăsaseră să fac echilibristică pe buza prăpastiei și izbutisem să nu cad în abis; venise momentul să-1 informez ce găsisem la sosire.

— Păi, când o croitoreasă își face bine munca, merge până la sfârșit.

În cursul conversației, ținusem discret caietul cu tipare pe genunchi. Avea coperta pe jumătate smulsă, câteva pagini îndoite, o mulțime de pete și urme de murdărie, care dădeau mărturie despre aventurile mele de când caietul ieșise din dulapul camerei de hotel din Estoril. L-am pus pe masă, cu mâinile deschise pe el.

— Aveți aici toate detaliile, până la ultima silabă din tot ce s-a hotărât în acea noapte. Agentul SIS nu v-a vorbit despre un caiet?

Bărbatul care îmi reintrase atât de neașteptat în viață era, fără nici o îndoială, un spion sub acoperire din Serviciul Secret al Maiestății Sale, dar, în afacerea tulbure a wolframului, eu câștigasem partida, luându-i-o înainte.

Am părăsit clădirea întâlnirii clandestine cu o senzație diferită, necunoscută. Am străbătut străzile pe îndelete, căutând un nume pentru senzația aceea, fără să verific dacă mă urmărea cineva, fără să-mi pese dacă întâlneam vreun nedorit la colț de stradă. Nimic nu mă deosebea de femeia ce parcursese aceleași trotuare în sens invers cu câteva ore înainte, purtând aceeași rochie și aceiași pantofi. Văzându-mă și la dus, și la întors, nimeni n-ar fi putut remarca vreo schimbare la mine, ci doar că nu mai aveam caietul. Eu însă eram conștientă de tot ce se întâmplase. Și Hillgarth la fel. Amândoi știam că, în acea după-amiază de sfârșit de mai, ordinea lucrurilor se schimbese iremediabil.

Deși zgârcit la vorbă, purtarea lui arăta că-i făcusem rost de o sumă de date foarte valoroasă și bogată, pe care Londra urma neîntârziat să o analizeze în detaliu. Informațiile mele urmau să tragă semnale de alarmă, să rupă alianțe, să schimbe direcția unor operațiuni. Și tocmai modificaseră total atitudinea atașatului naval. Vedeam în ochii lui că-și schimbase radical părerea despre mine: achiziția cea mai aventuroasă, croitoreasa inexpertă, dar cu potențial promițător, deși incert, devenise de la o zi la alta capabilă să rezolve situații dificile cu o îndrăzneală și o eficiență de profesionist. Poate că nu aveam metodă și cunoștințe tehnice;

nici măcar nu eram una de-a lui, dacă te gândeai la lumea, patria și limba mea. Dar acționasem mult mai bine decât se aștepta, și asta îmi schimba locul în ierarhia lui.

Nu simțeam chiar bucurie sub ultimele raze de soare ce-mi însoțeau pașii la întoarcerea acasă. Nici entuziasm sau emoție. Poate că termenul cel mai potrivit pentru acel sentiment era „mândrie”. Pentru prima oară după mult timp, poate pentru prima oară în viață, eram mândră de mine. Mândră de puterile și rezistența mea, deoarece depășisem grațios așteptările. Mândră că mă știam în stare să aduc o mărunță contribuție pentru ca lumea aceea nebună să devină un loc mai bun. Mândră de femeia care ajunsese să fiu.

Sigur că Hillgarth mă stimulase și mă împinsese până la limite ce-mi dădeau amețeli. Sigur că Marcus îmi salvase viața, sărind cu mine din trenul în mers, și că fără ajutorul lui oportun poate n-aș mai fi fost în viață ca să-mi amintesc totul. Era adevărat. Dar tot adevărat era și că dusesem singură la bun sfârșit, cu îndârjire și curaj, misiunea ce-mi fusese încredințată. Toate temerile, insomniile și salturile fără plasă avuseseră până la urmă contribuția lor: nu doar pentru a obține date utile în arta murdară a războiului, ci, mai ales, pentru a-mi demonstra mie și celor din jurul meu până unde eram în stare să merg.

Și atunci, realizând unde ajunseseam, am știut că venise vremea să nu mai accept orbește coordonate stabilite pentru mine ba de unii, ba de alții. Lui Hillgarth i se năzărise să mă trimită la Lisabona, Manuel Da Silva voise să mă lichideze, Marcus Logan hotărâse să mă salveze. Trecusem de la unul la altul ca o simplă marionetă; dorindu-mi binele sau răul, vrând să mă trimită pe culmile gloriei sau în focul Gheenei, cu toții hotărâseră în locul meu și mă mutaseră ca pe un pion pe tabla de șah. Nimeni nu-mi spusese limpede și deschis ce intenții avea; era timpul să ies la lumină. Să iau în mâini frâiele propriei mele existențe, să-mi aleg propriul drum și să decid cum și alături de cine voiam să-1 străbat. Aveam să mă poticnesc, să greșesc, să sparg geamuri, să comit erori și să calc în bălți cu noroi negru. Eram sigură că nu înfruntam un viitor liniștit. Dar trebuia să merg înainte doar fiind conștientă în prealabil de terenul pe care pășeam și de riscurile pe care urma să le înfrunt în fiecare dimineață când mă trezeam. Fără a-mi decide, la urma urmelor, calea de urmat în viață.

Cei trei bărbați, Marcus Logan, Manuel Da Silva și Alan Hillgarth, fiecare în felul lui și probabil fără să conștientizeze, mă făcuseră să mă maturizez în doar câteva zile. Ori poate că mă maturizasem încet, dar nu fusesem conștientă de noua mea fire. Probabil că pe Da Silva nu aveam să-1 mai văd niciodată, dar pe Hillgarth și pe Marcus eram sigură că urma să-i am încă multă vreme lângă mine. Pe unul din ei, mai concret, doream să-1 am la fel de aproape ca în primele ceasuri ale acelei dimineți: într-o apropiere a simțămintelor și a trupurilor care încă mă mai înflora. Dar mai înainte ar fi trebuit să trasez limitele terenului. Limpede. Vizibil. Ca atunci când stabilești o graniță sau tragi cu cretă o linie pe trotuar.

Ajunsă acasă, am găsit un plic strecurat pe sub ușă. Avea antetul hotelului Palace și în interior o carte de vizită scrisă.

„Plec la Lisabona. Mă întorc poimâine. Așteaptă-mă.”

Bineînțeles. Să hotărâsc cum și unde nu mi-a luat decât două ceasuri.

În noaptea aceea, am încălcat iar, fără urmă de remușcare, indicațiile primite de sus. După-amiază, după mai bine de trei ore în care i-am expus lui Hillgarth toate amănuntele întâlnirii de la moșie, l-am întrebat de situația listelor despre care îmi vorbise a doua zi după întâmplările de la hipodrom.

— Totul e la fel; după câte știm, pentru moment nu există noutăți.

Adică, tata alături de prietenii englezilor, iar eu de ai nemților. Mare păcat, fiindcă sosise clipa ca drumurile să ni se întâlnească din nou.

Am apărut fără să anunț. Fantasmemele trecutului s-au agitat cu furie văzând că intram în portal și mi-au evocat amintiri din ziua când mama și cu mine urcaserăm, neliniștite, aceeași scară. Au dispărut curând, din fericire, luând cu ele amintiri ofilite și amare, pe care preferam să nu le înfrunt.

Mi-a deschis ușa o slujnică ce nu semăna deloc cu Servanda.

— Trebuie să-1 văd pe domnul Alvarado imediat. Urgent. E acasă?

A încuviințat, confuză în fața avântului meu.

— În bibliotecă?

— Da, dar...

Înainte de a-și termina vorbele, eram deja înăuntru.

— Nu-i nevoie să-1 anunțați, mulțumesc.

S-a bucurat să mă vadă mult mai mult decât îmi imaginasem, înainte de călătoria în Portugalia, îl anunțasem că plecam printr-un bilețel, dar ceva nu i se păruse coerent. Totul era prea era precipitat, își zisese, probabil; prea aproape de ciudatul leșin de la hipodrom. S-a liniștit văzându-mă acasă.

Biblioteca era așa cum mi-o aminteam. Poate cu și mai multe cărți și hârtii: ziare, scrisori, teancuri de reviste. Toate celelalte erau ca atunci când, cu ani în urmă, mama, tata și cu mine ne întâlniserăm acolo: prima și ultima oară când fuseserăm împreună toți trei. În acea după-amiază îndepărtată de toamnă venisem plină de nervi și nevinovăție, descumpănită și copleșită de atâtea necunoscute. Aproape șase ani mai târziu, eram mult mai sigură. Îmi câștigasem siguranța după lovituri, trudă, poticneli și aspirații, se lipise de mine ca o cicatrice și nimic nu mă putea scăpa de ea. Oricât de puternic aveau să sufle vânturile, oricât de grele aveau să fie vremurile, știam că voi putea să le înfrunt și să le fac față.

— Vreau să te rog ceva, Gonzalo.

— Orice ai nevoie.

— O întâlnire în cinci. O mică petrecere privată. Aici, acasă la tine, marți seara. Tu, eu și trei oaspeți. Pe doi dintre ei trebuie să-i inviți fără să mă implici. Nu-i nici o problemă, vă cunoașteți deja.

— Și al treilea?

— De al treilea mă ocup eu.

A acceptat fără întrebări și reticențe. În ciuda purtării deconcertante, a disparițiilor neprevăzute și a falsei mele identități, părea să se încreadă orbește în mine.

— Ora? a întrebat simplu.

— Eu am să vin pe la jumătatea după-amiezii. Iar invitatul pe care încă nu-l cunoști va sosi la șase; trebuie să-i vorbesc înainte de a-și face apariția ceilalți. L-aș putea primi aici, în bibliotecă?

— Încăperea îți aparține.

— Perfect. Dă-le întâlnire celorlalți doi la opt, te rog. Și încă ceva: te-ar deranja să afle că-s fiica ta? Va rămâne doar între noi cinci.

A răspuns abia după câteva secunde, în cursul cărora am crezut că-i văd o strălucire nouă în ochi.

— Va fi o onoare și o mândrie pentru mine.

Am mai sporovăit o vreme: despre Lisabona și Madrid; despre una, despre alta, călcând pe un teren mereu sigur! Când să plec, totuși, a trecut peste obișnuita-i discreție.

— Știu că n-am dreptul să mă amestec în viața ta, Sira, dar...

M-am întors și l-am îmbrățișat.

— Mulțumesc pentru tot. Marți ai să afli totul.

Marcus și-a făcut apariția la ora stabilită. Îi lăsasem un mesaj la hotel și, așa cum prevăzusem, îl primise fără probleme. Nu știa a cui era adresa; știa doar că aveam să-1 aștept acolo. L-am așteptat, cu o rochie din crep roșu de mătase, strălucitoare din cap până în picioare. Perfect machiată, cu gâtul dezgolit, cu părul negru strâns într-un coc înalt.

A sosit impecabil, în smoking, cu pieptul cămășii apretat și trupul călit în aventuri care mai de care mai de nemărturisit. Sau, cel puțin, așa fusese până atunci. I-am deschis chiar eu, de cum am auzit soneria. Ne-am salutat, ascunzându-ne cu mare greutate tandrețea, apropiați unul de altul, aproape intimi, în sfârșit, după ultima lui plecare precipitată.

— Vreau să-ți prezint pe cineva.

Ținându-l de braț, l-am dus în salon.

— Marcus, acesta este Gonzalo Alvarado. Te-am chemat la el acasă fiindcă vreau să aflu cine este. Și vreau și ca el să știe cine ești. Iar pentru el să fie limpede cine suntem noi doi.

S-au salutat politicos, Gonzalo ne-a servit câte un pahar și câteva minute am sporovăit toți trei despre banalități, până când, foarte oportun, stând în pragul ușii, slujnica și-a rugat stăpânul să vină la telefon.

Rămași singuri, păream perechea ideală. Dar ca să crezi altceva, era destul să auzi ce-mi șoptea Marcus răgușit la ureche, abia dezlipindu-și buzele.

— Putem vorbi singuri un moment ?

— Firește. Vino cu mine.

L-am dus în bibliotecă. Portretul maiestuos al doănei Carlota, cu tiara ei de briliante, care un timp fusese și a mea, tot mai domina peretele din spatele mesei de scris.

— Cine-i bărbatul pe care mi l-ai prezentat, de ce-ai vrut să afle de mine? Ce cursă-i asta, Sira? a întrebat acru, de cum am intrat.

— Una pe care am pregătit-o special pentru tine, am zis, așezându-mă într-un jilț.

Încrucșând picioarele, am întins brațul drept pe spătar. Relaxată și stăpână pe situație, ca și cum întreaga viață organizasem asemenea ambuscade.

— Trebuie să aflu dacă îmi convine să rămâi în viața mea sau e mai bine să nu ne mai vedem niciodată.

Vorbele mele nu i-au fost deloc pe plac.

— Asta n-are nici un sens, cred că e mai bine să plec...

— Așa de repede te dai bătut? Acum trei zile păraai dispus să lupți pentru mine. Și promiteai că ai s-o faci cu orice preț: ziceai că m-ai pierdut deja o dată și că n-o să mai permiți așa ceva. Sau poate că mințeai?

M-a privit în tăcere, continuând să stea în picioare, încordat și rece, distant.

— Ce vrei de la mine, Sira? a întrebat în cele din urmă.

— Să-mi lămurești ceva din trecutul tău. În schimb, afli tot ce trebuie despre prezentul meu. Și, în plus, primești un premiu.

— Ce te interesează din trecutul meu ?

— Ce-ai căutat în Maroc. Vrei să știi ce premiu ai putea primi?

N-a răspuns.

— Premiul sunt eu. Dacă răspunsul tău mă convinge, rămâi cu mine. Dacă nu, mă pierzi pentru totdeauna. Tu alegi. .

A continuat să tacă. Apoi s-a apropiat încet.

— Ce-ți mai pasă acum ce-am căutat în Maroc?

— Cândva, în urmă cu mulți ani, mi-am deschis sufletul în fața unui bărbat care nu și-a arătat adevărata față și m-am chinuit mult să vindec rănilor pe care mi le-a lăsat în inimă. Nu vreau să pățesc și cu tine la fel. Nu mai vreau minciuni și umbre. Nu mai vreau ca alți bărbați să dispună de mine după cum li se năzare, depărtându-se și apropiindu-se fără să mă prevină, chiar dacă pentru a-mi salva viața. De aceea trebuie să-ți văd toate cărțile, Marcus. Pe unele le-am întors deja singură: știu pentru cine lucrezi, știu că nu faci afaceri, la fel cum nici înainte nu făceai jurnalism. Dar tot mai am de umplut câteva goluri din povestea ta.

S-a așezat, în sfârșit, pe brațul unei sofale. Cu un picior se sprijinea de podea, iar pe celălalt l-a pus peste primul, încordat, cu spatele drept și paharul în mână.

— De *acord*, a acceptat după câteva clipe. Sunt dispus să vorbesc. Dar și tu trebuie, în schimb, să fii sinceră cu mine. Complet.

— Îți promit că voi fi, dar după aceea.

— Spune-mi atunci ce știi deja despre mine.

— Că ești membru al serviciului de informații din Marea Britanie. SIS, MI6 sau cum preferi să-1 numești.

Pe fața lui n-am citit uimire; probabil că era bine antrenat să-și ascundă emoțiile și sentimentele. Nu ca mine. Pe mine nu mă instruiseră în nici un domeniu, nu mă pregătiseră și nu mă ocrotiseră; mă aruncaseră pur și simplu în lumea lupilor flămânzi. Dar învățam treptat. Singură și cu eforturi, poticnindu-mă, căzând și ridicându-mă iar; reluându-mi mereu drumul: mai întâi un picior, apoi celălalt. De fiecare dată cu pași mai fermi. Cu capul sus și privirea îndreptată înainte.

— Habar n-am cum ai obținut informația, asta-i tot ce-a spus. În orice caz, e totuna; presupun că ai surse demne de încredere și n-ar avea nici un sens să neg evidența.

— Dar mai trebuie să știi unele lucruri.

— De unde vrei să încep ?

— De când ne-am cunoscut, de pildă. De la adevăratele motive care te-au adus în Maroc.

— De acord. Motivul principal a fost că la Londra știau prea puțin despre ceea ce se întâmpla în Protectorat, iar diferite surse informau că nemții se infiltrau în voie, cu acceptul autorităților spaniole. Serviciul nostru dispunea de foarte puține informații despre înaltul Comisar Beigbeder: nu era un militar cunoscut, nu se știa ce făcea, nici ce proiecte și perspective avea; îi ignoram, mai ales, poziția față de nemții care, bănuiam, făceau și desfăceau în libertate pe tot teritoriul condus de el.

— Și ce-ai descoperit?

— Că, așa cum prevăzusem, nemții se mișcau în voie și operau după cum li se năzărea, uneori cu consimțământul lui, alteori fără. Tu însăși m-ai ajutat să obțin aceste informații.

M-am făcut că nu-l aud.

— Și despre Beigbeder? am vrut să știu.

— Despre el am aflat ceea ce știi deja. Că era, și presupun că încă mai este, un tip inteligent, diferit și destul de original.

— Și de ce te-au trimis în Maroc, cu toate că erai atât de slăbit?

— Auzisem de Rosalinda Fox, o compatriotă legată sentimental de înaltul Comisar; o comoară pentru noi, cea mai bună. Dar era primejdios s-o abordăm direct; era atât de prețioasă, că nu puteam risca s-o pierdem într-o operațiune stângace. Trebuia să așteptăm cel mai bun moment. Așa că toată mașinăria s-a pus în mișcare de cum am aflat că ea căuta ajutoare pentru a o evacua pe mama unei prietene. S-a hotărât că eram omul potrivit pentru misiune, fiindcă la Madrid intrasem în contact cu cel ce efectua asemenea evacuări spre zona Mediteranei. Eu însumi informasem punctual Londra despre toate mișcărilor lui Lance, așa că au considerat că aveam alibiul perfect pentru a mi face apariția la Tetuan și a mă apropia de Beigbeder sub pretextul ca-i făceam un serviciu amantei lui. Era, totuși, o mică problemă: în acele zile, eram pe jumătate mort la Royal London Hospital, imobilizat la pat, rănit, aproape inconștient și burdușit cu morfină.

— Dar te-ai aventurat, ne-ai dus de nas pe toți și ți-ai atins țelul...

— Mai mult decât am prevăzut, a răspuns.

Pe buze i-am zărit un început de zâmbet, primul de când intraserăm în bibliotecă.

M-au copleșit emoții amestecate; în fine, revenise acel Marcus la care visasem atât de mult, pe care voiam să-l țin lângă mine.

— Au fost zile foarte speciale, a continuat. După ce trăisem mai bine de un an în Spania tulburată de război, Marocul a fost cea mai bună soluție pentru mine. M-am vindecat și mi-am dus eficient misiunea la bun sfârșit. Și te-am cunoscut pe tine. Nu puteam cere mai mult.

— Și cum procedai ?

— Aproape în fiecare noapte, transmitem din camera mea de la hotelul Nacional. Aveam un mic radioemițător ascuns pe fundul valizei. Și scriam zilnic un raport cifrat despre tot ce vedeam, auzeam și făceam. Apoi, când puteam, i-l pasam legăturii din Tetuan, un vânzător de la Saccone & Speed.

— Nu te-a bănuț nimeni niciodată ?

— Firește că da. Beigbeder nu era idiot, o știi la fel de bine ca și mine. Mi-au controlat de multe ori camera, dar au trimis un neprofesionist, probabil: n-au descoperit niciodată nimic. Și nemții aveau bănuțeli, dar nici ei n-au aflat nimic. Iar eu m-am străduț, pe cât posibil, să nu fac nici un pas greșit. N-am intrat în contact cu nimeni străin de circuitele oficiale și n-am pătruns pe teren accidentat. Din contră, am avut tot timpul o conduită fără pată, m-am lăsat văzut de persoane convenabile și m-am mișcat întotdeauna la lumina zilei. Totul foarte curat, în aparență. Altă întrebare ?

Părea mai relaxat, mai apropiat. Mai conform cu Marcus al meu.

— De ce-ai plecat așa brusc ? Fără să anunți: ai apărut într-o dimineață la mine acasă, mi-ai spus că mama era pe drum, și nu te-am mai văzut.

— Fiindcă promisem ordin să părăsesc urgent Protectoratul. Soseau tot mai mulți nemți și aflaseră că cineva mă suspecta. Dar tot am reușit să-mi amân plecarea cu câteva zile, riscând să fiu descoperit.

— De ce?

— N-am vrut să plec înainte de a fi sigur că mama ta fusese evacuată, așa cum speram noi. Îți promiseseam. Nimic nu mi-ar fi plăcut mai mult decât să rămân cu tine, dar n-a fost să fie: veneam din altă lume și aceea era șansa mea. În plus, tu nu erai în cel mai bun moment. Abia îți reveneai după ce fuseseși trădată și nu erai pregătită să ai totală încredere în nici un bărbat, cu atât mai puțin în unul care trebuia să plece de lângă tine, fără să-1 cunoști pe deplin. Asta-i tot, iubita mea Sira. Sfârșit. Asta-i povestea pe care voiai s-o auzi? Te satisface această versiune?

— Da, am spus ridicându-mă și îndreptându-mă spre el.

— Atunci, mi-am câștigat premiul?

N-am zis nimic. Doar m-am apropiat, m-am așezat pe genunchii lui și mi-am apropiat buzele de urechea lui. Obrazul meu fardat i-a atins fața rasă; gura mea, strălucind de ruj, i-a picurat șoapte la doar o jumătate de centimetru de lobul urechii. Am simțit că se încorda din cauza apropierii.

— Ți-ai câștigat premiul, da. Dar poate că-s un dar otrăvit.

— Poate. Ca să mă conving, e rândul meu să aflu totul despre tine. Te-am lăsat la Tetuan, o tânără croitoreasă gingașă și inocentă, și te-am regăsit la Lisabona, o adevărată femeie, alături de cineva total nepotrivit. Vreau să știi ce s-a petrecut între aceste două momente.

— O să aflu imediat. Și, ca să nu ai dubii, o s-o aflu de la altcineva, o persoană pe care cred că o cunoști deja. Vino cu mine.

Am mers îmbrățișați pe coridorul care ducea în salon. De la distanță, am auzit glasul puternic al tatei și, încă o dată, mi-am reamintit ziua când îl cunoscusem. Câte schimbări

avuseseră loc în viața mea de atunci! De câte ori nu mă scufundasem cu răsufierea tăiată și de câte ori nu scosesem iar capul la suprafață! Dar toate aparțineau deja trecutului, chiar zilele în care puteam întoarce privirea înapoi rămăseseră în urmă. Trebuia să ne gândim doar la prezent. Să-1 înfruntăm pentru a aborda viitorul.

Bănuiam că ceilalți invitați sosiseră și că totul avea să se petreacă așa cum prevăzusem. Ajunși în salon, ne-am desprins din îmbrățișare, rămânând cu degetele împletite. Până când l-am văzut lângă noi pe cel care ne aștepta. Atunci, eu am zâmbit. Marcus, nu.

— Bună seara, doamnă Hillgarth; bună seara, domnule căpitan. Mă bucur să vă văd, am spus, întrerupându-le conversația. În salon s-a lăsat o tăcere grea. Grea și încordată, electrizantă.

— Bună seara, domnișoară, a replicat Hillgarth după câteva clipe, care ni s-au părut tuturor o veșnicie.

Vocea părea să-i vină dintr-o cavernă. Una neagră și rece, în care șeful serviciilor secrete britanice din Spania, cel care știa sau trebuia să știe totul, mergea pe ghicite.

— Bună seara, Logan, a adăugat apoi.

Fără masca de la salonul de cosmetică, soția lui a fost atât de uimită să ne vadă împreună, încât nu mi-a putut răspunde la salut.

— Credeam că te-ai întors la Lisabona, a continuat atașatul naval, adresându-i-se lui Marcus.

A mai lăsat să treacă un interval nesfârșit de tăcere și a adăugat:

— Habar n-aveam că vă cunoașteți.

Marcus a dat să vorbească, dar nu l-am lăsat. l-am strâns tare mâna încă prinsă de a mea, și a înțeles. Nici nu l-am privit: nu voiam să știu dacă împărtășea perplexitatea soților Hillgarth, nici cum reacționa privindu-i așezați în acel salon străin. Aveam să vorbim despre toate mai târziu, după ce lucrurile se vor fi calmat. Știam că vom avea timp destul pentru așa ceva.

În ochii mari și limpezi ai doamnei Hillgarth citeam o nelămurire teribilă. Mă instruiseră pentru misiunea portugheză, participa total la munca soțului. Probabil că amândoi făceau în grabă aceleași conexiuni pe care le făcusem și eu la ultima întâlnire cu căpitanul. Da Silva și Lisabona, sosirea intempestivă a lui Marcus la Madrid, aceleași date aduse de amândoi la o diferență de doar câteva ore. Firește, nimic nu era rodul hazardului. Cum de le scăpase ceva?!

— Agentul Logan și cu mine ne cunoaștem de ani de zile, domnule căpitan, dar nu ne văzuserăm de multă vreme și tocmai ne-am pus reciproc la curent cu activitatea fiecăruia, am lămurit. Eu sunt deja la curent cu circumstanțele și responsabilitățile lui; m-ați ajutat enorm în acest sens, nu demult. De aceea, mi-am zis că poate veți avea amabilitatea să-1 informați și pe el despre ale mele. În treacăt, îl veți putea informa și pe tatăl meu despre ele. A, scuzați-mă! Uitasem să vă spun: Gonzalo Alvarado e tatăl meu. Nu vă faceți griji, ne vom afișa cât mai puțin în public împreună, dar trebuie să înțelegeți că-mi va fi cu neputință să rup relațiile cu el.

Hillgarth n-a răspuns, dar ne-a aruncat iar, amândurora, o privire de nepătruns pe sub sprâncenele-i stufoase.

Mi-am închipuit confuzia lui Gonzalo, probabil egală cu a lui Marcus, dar nici unul din ei n-a zis nici păs. S-au limitat, la fel ca și mine, să-1 lase pe Hillgarth să-mi digere îndrăzneala.

Deconcertată, soția lui a apelat la o țigară, deschizând tabachera cu degete nervoase. Au trecut câteva clipe incomode, în care nu s-a auzit decât pocnetul repetat al brichetei. Până când atașatul naval a vorbit, în cele din urmă.

— Dacă nu-1 lămuresc eu, intuiesc că oricum o vei face dumneata...

— Mă tem că nu-mi veți lăsa altă alegere, am spus, dăruindu-i cel mai frumos surâs al meu, unul nou: deplin, sigur și ușor sfidător.

Tăcerea era întreruptă doar de clinchetul cuburilor de gheață ce se loveau de cristal ori de câte ori ducea paharul cu whisky la gură. Soția lui și-a ascuns zăpăceala trăgând adânc dintr-o Craven A.

— Îmi închipui că acesta e prețul pe care trebuie să-1 plătesc pentru ceea ce ne-ai adus de la Lisabona, a spus în cele din urmă.

„Pentru acea misiune și pentru toate misiunile din viitor în care îmi voi pune din nou pielea în joc, vă dau cuvântul meu. Pe cuvântul meu de croitoreasă și spioană.”

De data asta n-am mai primit un sobru buchet de trandafiri legat cu o panglică plină de mesaje codificate, cum obișnuia să-mi trimită Hillgarth când avea un mesaj pentru mine. Nici flori exotice aidoma celor trimise de Manuel Da Silva înainte de a decide că cel mai convenabil era să-mi facă de petrecanie. În noaptea aceea, Marcus mi-a adus acasă ceva mic și aproape neînsemnat, un mugur, smuls din vreo tufă de trandafir crescut ca prin minune lângă un gard în primăvara care a urmat acelei ierni cumplite. O floare mărunță, firavă. Demnă în simplitatea ei, fără subterfugii.

Îl așteptam și nu prea. Plecase din casa tatei împreună cu soții Hillgarth cu câteva ore înainte; atașatul naval îi ceruse să-l însoțească, vrând probabil să-i vorbească în absența mea. Eu mă întorsesem singură, fără să știu când avea să revină. Dacă avea să revină.

— Pentru tine, a spus în loc de salut.

Am luat micuțul trandafir și l-am lăsat să intre. Își slăbise nodul cravatei, ca și cum hotărâse involuntar să se relaxeze. S-a dus încet în mijlocul salonului; părea că la fiecare pas țesea un gând și calcula cuvintele pe care trebuia să le spună. În fine, s-a întors și a așteptat să mă apropii de el.

— Știi ce înfruntăm, nu-i așa ?

Știam. Firește că știam. Umblam în mlaștini cu ape tulburi, într-o junglă de minciuni și angrenaje clandestine, cu muchii ce tăiau precum cristalul. O iubire ascunsă, în vremuri de ură, lipsuri și trădări, asta aveam în față.

— Sigur că știu ce înfruntăm.

— Nu va fi ușor, a adăugat.

— Nimic nu-i ușor, am adăugat.

— Poate fi greu.

— Poate.

— Și primejdios.

— Și primejdios.

Urma să evităm curse, să ocolim riscuri. Fără planuri, în contratimp, printre umbre: așa urma să trăim. Punând la un loc dorințe și porniri curajoase. Cu tăria, curajul și forța pe care ne-o dădea faptul de a ne ști împreună în lupta pentru o cauză comună.

Ne-am privit fix și mi-am adus iar aminte de ținutul african unde începuse totul. Lumea lui și lumea mea - atât de departe una de alta mai înainte, atât de aproape acum — se contopeau, în sfârșit. Atunci m-a îmbrățișat și, în căldura și duioșia apropierei, am fost întru totul sigură că nu aveam să ratăm nici acea misiune.

Epilog

Aceasta a fost povestea sau, cel puțin, așa mi-o amintesc, acoperită, poate, cu patina pe care deceniile și nostalgia o lasă pe lucruri. Am lucrat la ordinele Serviciului Secret britanic și în patru ani am adunat și am transmis cu deplină rigoare și punctualitate date despre germanii din Peninsula Iberică. Nimeni nu mi-a dat niciodată lecții de tactică militară, topografia terenurilor de luptă sau folosirea explozibililor, dar hainele mele aveau un miros fără pereche, iar faima atelierului meu m-a blindat în fața oricărei suspiciuni. L-am păstrat până în 1945 și am devenit un virtuoz al jocului dublu.

Cele petrecute în Spania după războiul din Europa și faptele multor persoane care au trecut pe acolo în acei ani figurează în cărți de istorie, arhive și hemerotece. Cu toate acestea, voi face aici o sinteză, în caz că cineva ar fi interesat de ce s-a ales de ele. Voi încerca s-o fac bine; la urma urmelor, asta a fost munca mea: să unesc părți în piese armonioase.

Voi începe cu Beigbeder, poate cel mai lipsit de noroc dintre toate personajele relatării mele. După ce a fost eliberat de la Ronda, am aflat că s-a dus de mai multe ori la Madrid și chiar că a locuit acolo câteva luni. În acest interval, a fost tot timpul în contact cu ambasadele engleză și americană, oferindu-le mii de planuri, uneori lucide, alteori complet extravagante. Chiar el a povestit că au încercat să-l asasineze de două ori, deși, paradoxal, a dat asigurări că încă mai avea contacte importante cu puterea. Vechii prieteni l-au primit cu politețe, unii chiar cu reală afecțiune. Au fost și unii care au încercat să scape de el fără ca măcar să-l asculte; la ce le mai servea un înger căzut?

În acel patio cu mulți locatari, cum arăta Spania pe atunci, unde totul circula ca la telefonul fără fir, s-a zvonit mai apoi că viitorul lui nesigur avea, în sfârșit, un țel. Deși aproape toți considerau că întreaga lui carieră era deja moartă și îngropată, în 1943, când se simțea că victoria germană era îndoielnică, Franco - în pofida oricărei preziceri și în mare taină - a apelat din nou la serviciile lui. Fără a-i da vreun post oficial, l-a avansat pe nepusă masă general și, cu puteri de ministru plenipotențiar, i-a dat o misiune nu prea clară la Washington. Dar, de când i-a încredințat misiunea până când a plecat din Spania pentru a o îndeplini, au trecut mai multe luni. Cineva mi-a povestit că, lucru ciudat, Beigbeder însuși îi rugase pe membrii ambasadei americane să-i dea viza cât mai târziu cu putință: bănuia că Franco nu voia decât să-l scoată din Spania, ca să nu se mai întoarcă.

N-a fost niciodată clar ce a făcut Beigbeder în America, și pe această temă au circulat zvonuri diferite. După unii, Generalisimul l-ar fi trimis să restabilească relații, să întindă punți și să-i convingă pe americani de neutralitatea absolută a Spaniei în război, ca și cum nu el ar fi ținut pe birou poza cu dedicație a Führerului. După alții, în schimb, și ei demni de crezare, misiunea ar fi fost mai mult militară decât pur și simplu diplomatică: ar fi discutat, ca fost înalt Comisar și mare cunoscător al realităților marocane, despre viitorul pe care urma să-1 aibă nordul Africii. Erau, în schimb, și unii care susțineau că fostul ministru se dusese la Washington pentru a conveni cu guvernul Statelor Unite bazele pe care urma să apară „Spania liberă”, paralelă cu „Franța liberă”, în perspectiva posibilei intrări a nemților în Peninsula. S-a auzit, în plus, și că, imediat după aterizare, ar fi spus oricui voia să-1 asculte că rupsesse relațiile cu Spania condusă de *Caudillo* și era în căutare de adepți ai cauzei monarhiste. Un înfierbântat a sugerat că voiajul răspunsese doar dorinței lui personale de a se afunda într-o viață murdară și păcătoasă, plină de vicii și desfrâu. Dar, oricare va fi fost natura misiunii, fapt e că Franco n-a fost mulțumit de cum a dus-o la bun sfârșit: după mulți ani, a afirmat public că Beigbeder era un nenorocit mort de foame, care dădea cu bâta în toate bălțile.

În fine, nu s-a știut niciodată exact ce a făcut la Washington, dar e sigur că și-a prelungit șederea acolo până la sfârșitul războiului mondial. La dus, a făcut escală la Lisabona și a întâlnit-o, în sfârșit, pe Rosalinda. Nu se văzuseră de doi ani și jumătate. Au petrecut împreună o săptămână, în cursul căreia a încercat s-o convingă să meargă cu el în America. N-a izbutit, nu am aflat niciodată de ce. Ea a pretextat că nu erau căsătoriți, fapt care, în opinia ei, ar fi afectat, până la urmă, prestigiul diplomatic al lui Juan Luis în sânul elitei diplomatice americane. N-am crezut-o și-mi închipui că nici el: dacă putuse să-și ridice lumea în cap în pașnica Spanie de după victorie, de ce n-ar fi făcut-o și peste Atlantic? Dar ea n-a lămurit niciodată adevăratele motive ale acelei neașteptate hotărâri.

Întors în Spania, în 1945, Beigbeder a fost membru activ în grupul generalilor care au complotat ani la rând fără succes pentru a-1 înlătura pe Franco de la putere: Aranda ¹, Kindelán ², Dávila ³, Orgaz ⁴, Varela ⁵. A avut contacte cu don

1. Antonio Aranda Mata (1888-1979) a condus insurecția antirepublicană la Oviedo. Începând din 1939, a luat parte la multe conspirații monarhiste. Franco l-a exilat și l-a trecut în rezervă (1949). După restaurarea monarhiei, a fost reabilitat și avansat la gradul de general locotenent.

2. Alfredo Kindelán (1879-1962), constructor al primului dirijabil spaniol, era deja general când a fost numit (1926) în fruntea aeronauticii spaniole. A colaborat la pregătirea insurecției antirepublicane și a organizat forțele aeriene naționaliste în timpul războiului civil.

3. Fidel Dávila (1878-1962) a condus insurecția militară antirepublicană la Burgos. Șef al Armatei din nord, al Statului-Major al Armatei și al Juntei

Tehnice de Stat în timpul războiului civil, a fost de două ori ministru al Armatei.

4. Generalul Luis Orgaz (1881-1946) a fost acuzat de implicare în revolta generalului Sanjurjo, judecat și arestat. După alegerile din 1936, guvernul republican l-a exilat în Canare. A organizat forțele militare naționaliste care au traversat Strâmtoarea Gibraltar după insurecția militară antirepublicană, le-a condus în atacul contra Madridului și în celebra bătălie de pe râul Jarama. A fost ministru în guvernele franchiste.

5. Generalul carlist Jose Enrique Varela (1891-1951) a luat parte la insurecția antirepublicană. A fost ministru al Armatei (1939-1942) și înalt Comisar al Marocului (1946-1951).

Juan de Borbon ¹ și a luat parte la mii de conspirații, toate eșuate și unele chiar jalnice, precum cea condusă de generalul Aranda, ca să ceară azil la ambasada americană și să creeze acolo un guvern monarhist în exil. Unii dintre tovarășii lui au ajuns să-l eticheteze drept trădător, susținând că dezvăluise conspirația în palatul Pardo. Nici unul dintre planurile de răsturnare a regimului n-a reușit, iar majoritatea autorilor lor și-au plătit nesupunerea cu detenții, exiluri și destituiri. Mult după aceea, mi s-a spus că acei generali primiseră în timpul războiului mondial milioane de pesete de la guvernul englez, prin finanțistul Juan March și din mâinile lui Hillgarth, pentru a-l convinge pe Generalisim să nu implice Spania în război alături de țările Axei. Nu știu dacă e adevărat sau nu; poate că unii au acceptat bani, poate că milioanele de pesete au fost împărțite doar între câțiva. Beigbender n-a primit nimic, cu siguranță, și și-a sfârșit zilele „într-o sărăcie exemplară”, după cum a spus Dionisio Ridruejo.

Am auzit și zvonuri despre aventurile amoroase și presupusele lui încurcături cu o jurnalistă franceză, o falangistă, o spioană americană, o scriitoare din Madrid și fiica unui general. Că-i plăceau femeile nu era nici un secret: cădea pradă farmecelor feminine cu o ușurință uimitoare și se îndrăgostea cu fervoarea unui cadet; l-am văzut cu ochii mei în cazul Rosalindei; îmi închipui așadar că de-a lungul vieții a avut și alte legături similare. Dar că a fost un depravat și că slăbiciunea pentru sex i-a distrus, până la urmă, cariera e, după mine, o afirmație teribil de frivolă și nedreaptă.

Imediat ce s-a întors în Spania, viața lui a intrat pe o pantă descendentă. Înainte de a pleca la Washington, locuise o vreme într-un apartament închiriat pe Strada Claudio Coello; la întoarcere, s-a instalat la hotelul Paris de pe Strada Alcalá;

1. După renunțarea fraților săi (1933), Juan de Borbón Battenberg, conte de Barcelona (1913-1993), al treilea fiu al lui Alfonso al XIII-lea, a moștenit drepturile la tron, trăind în exil la Estoril, Portugalia. În 1947, a încredințat generalului Franco educația fiului său, Juan Carlos, desemnat moștenitor al tronului Spaniei (1969). După instaurarea și consolidarea monarhiei (1975), i-a cedat solemn drepturile dinastice (1977).

a locuit o vreme în casa unei surori și și-a sfârșit zilele într-o pensiune. A intrat și a ieșit din guvern fără un sfanț și a murit având în dulap doar trei

costume ponosite, trei uniforme vechi din perioada africană și o *chilaba*. Precum și câteva sute de pagini, căci începuse să-și scrie, cu litere mărunte, memoriile. Ajunsesse aproximativ la dezastrul de la Barranco del Lobo ¹, nici măcar până la începutul războiului civil.

A așteptat ani întregi ca *barakah*, soarta, să treacă de partea lui. Își făcea iluzii că va fi din nou solicitat pentru un post, pentru orice misiune care să-i umple iar zilele cu activități și mișcare. N-a primit niciodată vreo propunere, iar după întoarcerea din Statele Unite în CV-ul său figurează doar fraza „la ordinele Excelenței Sale, ministrul Armatei”, ceea ce în jargon militar echivalează cu a sta cu brațele încrucișate. Nimeni nu l-a mai vrut, iar el nu mai avea

puteri: n-a avut forța de a-și lua destinul în propriile mâini, iar mintea, altădată strălucită, a sfârșit prin a i se bloca. A trecut în rezervă în aprilie 1950; un vechi prieten marocan,

Bulaix Baeza, i-a oferit o slujbă care l-a menținut oarecum activ în ultimii ani, un modest post administrativ la firma lui imobiliară din Madrid. A murit în iunie 1957; sub piatra mortuară din biserica San Justo odihnesc șazeci și nouă de ani de viață agitată. Manuscrisele i-au fost uitate în pensiunea Tomasei; după câteva luni, le-a luat un vechi cunoscut de-al lui din Tetuan, după ce i-a achitat o datorie de câteva mii de pesete. Acum se află în arhiva lui personală, în custodia plină de zel a cuiva care l-a cunoscut și l-a respectat în vremurile fericite din Maroc.

Iată și care a fost soarta Rosalindei, alături de a lui Beigbeder, completând astfel, poate, imaginea ultimilor ani trăiți de fostul ministru. La sfârșitul războiului, prietena mea a hotărât să plece din Portugalia și să se instaleze în Anglia. Voia ca fiul ei să fie educat acolo, așa că a convenit cu asociatul ei, Dimitri, să vândă El Galgo. Jewish Joint

1. Sub numele de „dezastrul de la Râpa Lupului” este cunoscută acțiunea militară (27 iulie 1909) de pe teritoriul Protectoratului în care trupele spaniole au fost înfrânte de rebelii din Rif.

Committee i-a decorat pe amândoi cu *Croix de Lorraine*, Medalia Rezistenței Franceze, ca o recunoaștere a serviciilor aduse refugiaților evrei. Revista americană *Time* a publicat un articol în care Martha Gellhorn, soția lui Ernest Hemingway, vorbea despre El Galgo și Mrs. Fox ca despre două dintre cele mai mari atracții ale Lisabonei. Chiar și așa, Rosalinda a plecat.

Cu banii obținuți din vânzare, s-a instalat în Marea Britanie. Totul a mers bine în primele luni: își refăcuse sănătatea, avea conturi substanțiale în bancă, își regăsise vechii prieteni și primise chiar și mobilele de la Lisabona în bună stare, printre ele șaptesprezece sofale și trei pianе cu coadă. Dar, chiar când totul se liniștise și viața îi zâmbea, Peter Fox i-a reamintit din Calcutta că încă mai avea un soț. Și i-a cerut să mai încerce o dată. În pofida oricărui pronostic, ea a acceptat.

A căutat un conac în Surrey și s-a pregătit să-și reia pentru a treia oară rolul de soție. Ea însăși a rezumat această aventură într-un singur cuvânt: imposibilă. Peter era neschimbat:

continua să se poarte ca și cum Rosalinda tot mai era copila de șaisprezece ani cu care se căsătorise cândva, bătea oamenii de serviciu, era nepoliticos, egocentric, antipatic. La trei luni după reîntâlnire, ea a intrat în spital. A fost operată, convalescența a durat mai multe săptămâni, și din toate a rezultat limpede un singur lucru: trebuia să-și părăsească soțul, orice s-ar fi întâmplat. S-a întors la Londra, a închiriat o casă în Chelsea și pentru scurt timp a deschis un club căruia i-a dat pitorescul nume El Patio. Peter a rămas în Surrey, refuzând să-i returneze mobilele de la Lisabona și să-i acorde divorțul. Imediat ce și-a revenit, Rosalinda a început să lupte pentru libertatea definitivă.

N-a rupt niciodată legătura cu Beigbeder. La sfârșitul lui 1946, înainte de întoarcerea lui Peter în Anglia, au petrecut împreună câteva săptămâni la Madrid. În 1950, a revenit pentru o vreme *acolo*. Eu nu eram la Madrid, dar mi-a povestit într-o scrisoare cât de necăjită era fiindcă Juan Luis era definitiv distrus. A ascuns situația sub obișnuitu-i optimism: mi-a vorbit despre marile corporații conduse de el și despre rolul important pe care îl juca în lumea afacerilor. Am simțit minciuna printre rânduri.

În acel an, s-a ivit o nouă Rosalinda, cu două idei fixe: să divorțeze de Peter și să stea lângă Juan Luis în ultimii lui ani de viață, rămânând temporar la Madrid. După ea, el îmbătrânea nespus de repede, era zi de zi tot mai dezamăgit și mai bolnav. Energia, agerimea minții, entuziasmul și dinamismul din trecutul de înalt Comisar se topeau ceas de ceas. Îi plăcea să-1 scoată la plimbare cu mașina, să ia masa împreună cu el într-un sat de munte, într-un han oarecare de pe șosea, departe de oraș. Când trebuiau să rămână în oraș, se plimbau. Uneori, se întâlneau cu bătrâni dinozauri cu care pe vremuri el avusese în comun cazărmi și birouri. O prezenta ca pe „Rosalinda mea”, lucrul cel mai sfânt pe lume după Sfânta Fecioară. Și ea râdea.

Ei îi venea greu să înțeleagă de ce era el atât de distrus, deși nu era prea în vârstă. Nu trecuse cu mult de șaiszeci de ani, dar era deja un bătrân cu spiritul distrus. Obosit, trist și dezamăgit. De toate și de toți. Și atunci i s-a năzărit ultima genialitate: să-și trăiască ultimii ani cu fața spre Maroc. Nu în Maroc, dar privindu-1 de la distanță. Prefera să nu se întoarcă: acolo abia dacă mai erau câțiva dintre cei cu care își trăise timpurile de glorie. Protectoratul luase sfârșit cu un an înainte, iar Marocul își recăpătase independența. Spaniolii pleaseră și puțini dintre prietenii lui marocani mai erau în viață. Nu voia să se întoarcă la Tetuan, în schimb voia să vadă țara aceea în zare. Așa i-a și cerut: „Du-te în sud, Rosalinda, caută pentru noi un loc cu fața spre mare”.

Și ea l-a căutat. Guadarranque. În sudul sudului. În golful Algeciras, cu fața spre Strâmtoare, Africa și Gibraltar. A cumpărat casa și terenul, s-a dus în Anglia să-și lichideze afacerile, să-și vadă fiul și să-și schimbe mașina. Intenționa să revină în Spania peste două săptămâni, să-1 ia pe Juan Luis și să înceapă noua lor viață. În a zecea zi a șederii la Londra, o telegramă a anunțat-o că el murise. I s-a frânt inima și, pentru a-i nemuri amintirea, s-a instalat singură în căminul pe care visaseră să-1 împartă. Și a continuat să locuiască acolo până la nouăzeci și trei de ani, fără să-și piardă capacitatea de a cădea și a se ridica de mii de ori, scuturându-și praful de

pe haine și reluându-și mersul cu pași hotărâți, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Oricât de grele au fost vremurile, niciodată nu și-a pierdut optimismul cu care a primit toate loviturile și în care s-a refugiat pentru a vedea întotdeauna lumea din locul unde soarele strălucește cel mai tare.

Poate vă întrebați și ce s-a ales de Serrano Suñer, așa că dați-mi voie să vă povestesc. Nemții au invadat Rusia în iunie 1942, iar el, gata să le dea din tot sufletul ajutor bunilor lui prieteni din al Treilea Reich, s-a cocoțat în balconul Secretariatului General al Mișcării de pe Strada Alcalá și, cu sahariană de un alb imaculat și aerul de june prim de cinema, a strigat ferocele: „Rusia e de vină!”. A organizat acea caravană de voluntari nenorociți care a fost Divizia Albastră, a împodobit Gara de Nord cu stindarde naziste și a trimis mii de spanioli, înghesuiți claie peste grămadă în trenuri, să moară de frig sau să-și pună pielea în băț alături de Axă, într-un război care nu era al lor și pentru care nimeni nu ceruse ajutor.

N-a supraviețuit politic, totuși, pentru a vedea cum a pierdut Germania războiul. Pe 3 septembrie 1942, la douăzeci și două de luni și șaptesprezece zile după Beigbeder și cu exact aceleași cuvinte, Buletinul Oficial a anunțat că fusese înlăturat din toate funcțiile. Cumnatisimul a căzut, se crede, după un incident violent în care au fost implicați carliștii ¹, armata și membrii Falangei. Au fost o bombă, zeci de răniți și două pierderi: falangistul care a aruncat-o – executat — și Serrano Suñer, revocat de președintele Juntei Politice a Falangei. Clandestin, însă, au circulat alte istorii.

Se pare că sprijinul lui Suñer îl costa prea mult pe Franco. E adevărat că strălucitul cumnat luase asupra lui punerea în mișcare a rețelei civile a regimului; e adevărat și că el

1. Adepți ai dinastiei de Bourbon spaniole, ale căror aspirații au declanșat trei războaie civile, ultimul dintre ele încheiat cu proclamarea ca rege a lui Alfonso al XII-lea.

Însuși a îndeplinit mare parte din treburile murdare. A organizat administrația noului stat și a pus capăt insubordonărilor și indolenței falangiștilor față de Franco, pe care, în realitate, nu-l prea respectau. A bătut câmpii, a organizat, dispus și acționat în toate domeniile politicii interne și externe, a muncit atât de mult și s-a implicat cu atâta sârg, încât până și umbrei lui i s-a făcut lehamite de el. Militarii îl urau, iar poporul îl antipatiza și dădea vina pe el pentru toate relele din Spania, de la scumpirea билетelor la cinematograful și spectacole până la seceta care a ars ogoarele în acei ani. Serrano a fost foarte util pentru *Caudillo*, e adevărat, dar a acumulat prea multă putere și ură. Prezența lui ajunsese să-i deranjeze pe toți; în plus, ideea că Germania va învinge, pe care a sprijinit-o cu atâta entuziasm, începea să se clatine. De aceea s-a și spus că Franco a profitat de incidentul cu falangiștii violenți ca să scape de el și, în treacăt, să-i pună în cârcă toată răspunderea pentru simpatia spaniolilor față de Axă.

Informal, aceea a fost versiunea formală a faptelor. Cam așa s-a și crezut. Dar am aflat că au mai fost și alte motive, cu mai mare greutate, poate, decât tensiunile politice interne, lehamitea lui Franco și războiul din Europa. Am aflat de ele fără să ies din casă, în atelier, de la clientele mele, spaniole din lumea bună care veneau în număr tot mai mare la casa mea de modă. După părerea lor, adevăratul autor al căderii lui Serrano a fost dona Carmen Polo ¹. Împinsă, se povestea, de indignarea de a ști că, pe 29 august, frumoasa și insolenta marchiză de Llanzol născuse o a patra fiică. Numai că tatăl fetei cu ochi de pisică nu era, ca în cazul celorlalte trei, propriul soț, ci Ramon Serrano Suñer, amantul marchizei. Umilința pe care un asemenea scandal o presupunea nu doar pentru soția lui Serrano (sora doănei Carmen, Zita Polo), ci și pentru întreaga familie Franco Polo era mai mult decât putea înghiți soția generalului. Așa că și-a lovit soțul unde îl durea mai tare, până l-a convins să se lipsească de cumnat.

1. Marfa del Carmen Polo Martinez-Valdäs (1900-1988), soția generalului Franco.

Revocarea din răzbunare era iminentă. Trei zile a durat până când Franco i-a comunicat-o în particular și încă una până când a făcut-o publică. Rosalinda ar fi zis că, din clipa aceea, Serrano a rămas *totally out*. Candelaria contrabandista s-ar fi exprimat mai hotărât: drept în stradă.

S-a zvonit că, la puțin timp după aceea, i-au încredințat reprezentanța diplomatică de la Roma și că, poate, după o vreme, avea să se reapropie de putere. Dar n-a fost să fie. Disprețul cumnatului pentru el nu a mai dispărut nicicând. Spre lauda lui, aș spune, totuși, că a trăit mult, demn și discret, făcând avocatură, lucrând la firme private, colaborând în presă și scriindu-și memoriile, dar cam cosmetizate. De pe poziții de disidență și folosind mereu tribune publice, și-a permis să-i sugereze din când în când rudei sale că ar fi fost potrivit să adopte reforme politice radicale. Niciodată n-a renunțat la complexul de superioritate, dar nici n-a căzut pradă, ca atâția alții, tentației de a se declara democrat dintotdeauna când s-a întors roata. Cu trecerea anilor, și-a câștigat relativul respect al opiniei publice spaniole și a murit cu câteva zile înainte de a împlini o sută doi ani.

La peste trei decenii după ce-i luase postul cu atâta furie, Serrano a notat în memorii câteva vorbe de laudă despre Beigbeder: „Era ciudat și original, cu o cultură peste medie, în stare de mii de nebunii”, a scris textual. Era opinia lui finală, de om cinstit. Dar a venit prea târziu. Germania a capitulat la 8 mai 1945. Peste câteva ore, ambasadorul ei la Madrid și ambasada au fost oficial închiși și predați ministerelor pentru Relațiile cu Guvernul și de Externe. Dar Aliații n-au avut acces în imobil până nu s-a semnat Actul de Capitulare, la 5 iunie în același an. Când funcționarii britanici și americani au putut, în sfârșit, să intre în clădirea din care acționaseră naziștii în Spania, n-au găsit decât rămășițele unui jaf laborios: pereți goi, încăperi fără mobile, arhive arse, seifuri deschise și goale, în precipitata râvnă de a nu lăsa nici urmă din tot ce fusese acolo, luaseră cu ei chiar și lămpile. Totul se petrecuse sub privirile îngăduitoare ale agenților din Ministerul spaniol pentru Relațiile cu Guvernul, care o

primiseră în custodie. Cu timpul, unele bunuri au fost localizate și sechestrate: covoare, tablouri, sculpturi vechi, porțelanuri și argintărie. Multora li s-a pierdut urma pentru totdeauna. Din actele compromițătoare care dădeau mărturie despre intima complicitate dintre Spania și Germania a rămas doar cenușa. În schimb, se pare că Aliații au recuperat cea mai valoroasă pradă a naziștilor din Spania: două tone de aur topit în sute de lingouri, nemarcate și neinventariate, care au stat o vreme acoperite cu pături în biroul atașatului pentru Politică Economică al guvernului. Cât despre mahării germani atât de activi în timpul războiului și ale căror soții au purtat rochii confecționate de mine la petreceri și recepții strălucite, câțiva au fost deportați, alții au evitat să se repatrieze, oferindu-și colaborarea, iar mulți au reușit să se ascundă, să se camufleze, să fugă, să-și ia cetățenie spaniolă, să se strecoare ca țiparii sau să se transforme misterios în cetățeni cinstiți, cu un trecut curat ca o medalie. În pofida insistenței Aliaților și a presiunii pentru ca Spania să adere la rezoluțiile internaționale, regimul nu s-a arătat prea interesat să participe activ și a ocrotit destui colaboratori de pe listele negre.

Cât despre Spania, unii au crezut că Franco avea să cadă odată cu capitularea Germaniei. Mulți au crezut și și-au făcut iluzii că nu mai era mult până la restaurarea monarhiei sau instaurarea unui regim mai favorabil deschiderii. N-a fost așa nici pe departe. Franco a spălat fața guvernului, schimbând câteva portofolii, a tăiat câteva capete ale Falangei, a strâns legăturile cu Vaticanul și a mers înainte. Noii stăpâni ai lumii, democrațiile fără pată care biruiseră cu atâtea strădanii și eroism nazismul și fascismul, l-au lăsat să facă ce voia. Cui îi mai păsa pe atunci, în Europa preocupată de propria-i reconstrucție, de țara zgomotoasă și răvășită, pe cine mai interesau foametea, minele, porturile la Atlantic și pumnul ferm al micului general care o guverna? Ne-au refuzat intrarea în Națiunile Unite, au retras ambasadori și nu ne-au dat nici un dolar din Planul Marshall, e adevărat. Dar nici n-au intervenit mai mult. Ducă-se naibii, cu soarta lor cu tot. *Hands off*, au spus Aliații imediat ce au obținut victoria. Luați-vă mâinile de pe ea, băieți, plecăm. Zis și făcut: personalul diplomatic și serviciile secrete și-au împachetat lucrurile, s-au scuturat de jeg și s-au dus acasă. Până când, după mulți ani, unii au avut interes să se întoarcă și să ni se bage pe sub piele, dar asta-i deja altă poveste.

Nici Alan Hillgarth n-a trăit acele zile în Spania. În 1944, a fost numit șeful inteligenței navale din Far East Fleet. S-a despărțit de soția sa, Mary, la sfârșitul războiului și s-a recăsătorit cu o tânără pe care n-am cunoscut-o. Apoi s-a retras în Irlanda, departe de munca clandestină, căreia i se dedicase cu atâta competență ani la rând.

Din grandiosul vis imperial pe care s-a edificat Noua Spanie nu s-a păstrat decât Protectoratul. Odată cu instaurarea păcii mondiale, trupele spaniole s-au văzut obligate să abandoneze Tangerul, pe care îl ocupaseră arbitrar cu cinci ani înainte, ca pe o mostră a fastuosului paradis colonial ce n-a apărut niciodată. Înalții Comisari s-au schimbat, Tetuanul s-a extins, iar în el au continuat să conviețuiască marocani și spanioli, fiecare în ritmul lui, dar în armonie, sub părinteasca tutelă a Spaniei. La

Începutul anilor '50, totuși, mișcările anticoloniale din zona franceză au luat amploare. Acțiunile armate au devenit atât de violente, încât Franța s-a văzut obligată să inițieze convorbiri pentru a negocia cedarea suveranității.

La 2 martie 1956, Franța a proclamat independența Marocului. Între timp, Spania și-a spus că nu era și cazul ei. În zona spaniolă nu existaseră niciodată tensiuni: marocanii îl sprijiniseră pe Mahomed al V-lea, se opuseseră francezilor și dăduseră adăpost naționaliștilor. Ce naivitate! Odată scăpați de Franța, marocanii au cerut imediat suveranitatea părții spaniole. La 7 aprilie 1956, Protectoratul s-a sfârșit în graba mare, în lumina tensiunilor crescânde. Pe când se făcea transferul de suveranitate, iar marocanii își recâștigau teritoriul, pentru zeci de mii de spanioli a început drama repatrierii. Familii întregi de funcționari și militari, profesioniști și oameni de afaceri și-au făcut bagajele și s-au dus în Spania pe care unii dintre ei abia o cunoșteau. Au lăsat în urmă străzile, aromele, amintirile și morții îngropați acolo. Au traversat Strâmtoarea cu mobilele ambalate și inima frântă și, chinuiți de incertitudinea noii vieți, s-au răspândit pe harta Peninsulei, cu dorul nestins de Africa în suflet.

Aceasta a fost soarta personajelor și locurilor legate de istoria acelor vremuri tulburi. Vânzoleala, gloria și mizeriile lor au fost fapte obiective care, la vremea lor, au umplut jurnalele, discuțiile din cafenele și bârfele, iar astăzi pot fi găsite în biblioteci și amintirile celor mai în vârstă. Ceva mai neclar a fost viitorul tuturor celor în preajma cărora se presupune că am trăit în acei ani.

Pentru părinții mei s-ar putea scrie mai multe deznodăminte ale poveștii. Într-unul din ele, Gonzalo Alvarado ar pleca la Tetuan în căutarea lui Dolores și i-ar propune să se întoarcă cu el la Madrid, unde ar regăsi timpul pierdut, fără să se mai despartă vreodată. În altul, total diferit, tata n-ar pleca niciodată din capitală, iar mama ar cunoaște la Tetuan un ofițer liniștit și văduv, care s-ar îndrăgosti de ea ca un licean, i-ar trimite scrisori emoționante și ar invita-o să mănânce *mille-feuilles* la Campana și să se plimbe prin parc în amurg. Cu răbdare și stăruință, ar convinge-o să se căsătorească, în cele din urmă, într-o dimineață de iunie: o ceremonie matură și restrânsă, în fața tuturor copiilor lor.

Câte ceva s-ar putea petrece și în viața vechilor mei prieteni din Tetuan. Candelaria s-ar putea instala, în sfârșit, în marele apartament din Strada Sidi Mándri, când mama ar închide atelierul; ar putea înființa acolo cea mai mare pensiune din tot Protectoratul. Atât de splendid i-ar merge, că ar putea prelua și apartamentul vecin, lăsat de Felix Aranda când, după noaptea furtunoasă în care i-ar ceda nervii, i-ar da maică-sii trei cutii de Optalidon diluate într-o jumătate de sticlă de Anís del Mono. Poate că așa ar ajunge, în sfârșit, liber: s-ar instala la Casablanca și ar deschide un magazin de antichități, ar avea o mulțime de amante și ar continua să se entuziasmeze, stând la pândă și trăgând cu coada ochiului.

Cât despre Marcus și despre mine, poate ca drumurile noastre s-au despărțit la sfârșitul războiului. Poate că, după iubirea intensă pe care am trăit-o în ceilalți patru ani, el s-a întors în țara lui, iar eu m-am stabilit la Madrid, devenind o croitoreasă trufașă, care conduc un atelier mitic, accesibil doar clientelor pe care mi le

aleg din capriciu, după starea de spirit din ziua respectivă. Sau poate că am obosea să mai lucrez și am acceptat cererea în căsătorie a unui chirurg care fusese de acord să mă retrag și să stau printre cupoane tot restul vieții. Dar e posibil și ca Marcus și cu mine să ne fi hotărât să străbatem împreună restul drumului, să ne fi întors în Maroc, să fi căutat o casă frumoasă la Tanger, pe Monte Viejo, să ne fi căsătorit și să fi deschis o afacere din care să trăim, până când, după independență, ne-am instalat la Londra. Sau undeva pe coasta Mediteranei. Sau în sudul Portugaliei. Sau, dacă preferați, poate că nu ne-am stabilit niciodată definitiv și am continuat, decenii la rând, să mergem dintr-o țară în alta la ordinele Serviciului Secret britanic, dându-ne drept un chipeș atașat comercial și eleganta lui soție spaniolă.

Destinele noastre ar fi putut să fie acestea sau altele, complet diferite, fiindcă ce s-a ales de noi nu s-a consemnat nicăieri. Poate că nici n-am existat. Sau poate că da, dar nimeni nu ne-a observat prezența. La urma urmelor, am stat mereu pe reversul istoriei, activ invizibili în acel timp pe care l-am trăit printre tighele.

Nota autoarei

Convențiile vieții academice, de care sunt legată de peste douăzeci de ani, cer autorilor să-și recunoască sursele cu meticulozitate și rigoare; de aceea am decis să includ o listă a celor mai semnificative referințe bibliografice pe care le-am consultat pentru a scrie acest roman. Multe dintre sursele pe care m-am sprijinit când am recreat decorurile, portretele anumitor personaje și coerența intrigii depășesc însă limitele hârtiei tipărite, prin urmare, pentru a le menționa, mă folosesc de această notă.

Pentru a reînvia locuri din Tetuanul colonial, am studiat numeroase mărturii consemnate în buletinele Asociației Medina a foștilor rezidenți din Protectoratul spaniol al Marocului; le mulțumesc pentru colaborare nostalgicilor ei membri și pentru amabilitate directorilor Francisco Trujillo și Adolfo de Pablos. La fel de utile și emoționante au fost și amintirile marocane povestite de mama și mătușile mele, Estrella Vinuesa și Paquita Moreno, precum și numeroasele contribuții documentare ale lui Luis Álvarez, aproape la fel de entuziasmat ca și mine de acest proiect. De mare valoare au fost și referințele bibliografice ale traducătorului Miguel Sáenz la o operă singulară, parțial aflată la Tetuan, din care m-am inspirat pentru cele două personaje secundare importante ale acestei povești.

Pentru a reconstitui traiectoria lunecoasă a vieții lui Juan Luis Beigbeder, au fost de mare interes informațiile oferite de istoricul Mohamed Ibn Azzuz, devotatul custode al legatului său. Pentru că mi-au facilitat întâlnirea cu el și m-au primit la Asociația Tetuan-Asmir — vechiul și frumosul Centru pentru Probleme Indigene - le mulțumesc lui Ahmed Mgara, Abdesalam Chaachoo și Ricardo Barcelo. Aceleași mulțumiri i le adresez și lui Jose Carlos Canalda, pentru detaliile biografice despre Beigbeder; lui Jose Maria Martinez-Val, care mi-a răspuns la întrebările despre romanul lui, *Llegará tarde a Hendaye (Va sosi târziu la Hendaye)*, al cărui protagonist este fostul ministru; lui Domingo del Pino, care mi-a

deschis, printr-un articol, ușa memoriilor scrise de Rosalinda Powell Fox, decisive pentru cursul acțiunii din acest roman; și lui Michael Brufal de Megarejo, care m-a ajutat să-i iau urma neclară prin Gibraltar.

Deoarece mi-a oferit date importante despre Alan Hillgarth, Serviciile Secrete britanice din Spania și taina cofetăriei Embassy, amintesc cordialitatea Patriciei Martinez de Vicente, autoarea cărții *Embassy o la inteligencia de Mambro (Embassy sau inteligența lui Mambro)* și fiica unui participant activ la acele acțiuni clandestine. Profesorului David A. Messenger, de la Universitatea din Wyoming, îi mulțumesc pentru articolul scris despre activitățile SOE în Spania.

În sfârșit, îmi exprim gratitudinea față de toți cei care, într-un fel sau altul, mi-au fost aproape cât am scris această poveste, citind-o total sau parțial, încurajându-mă, corectându-mă, fluierând, bătând din palme sau, pur și simplu, avansând zilnic alături de mine. Părinților mei, care m-au sprijinit necondiționat. Lui Manolo Castellanos, soțul meu, și copiilor mei, Barbara și Jaime, care mi-au amintit zi de zi, cu neobosita lor vitalitate, care sunt lucrurile cu adevărat importante. Numeroșilor mei frați, cu propriile lor povești, familiei mele periferice, prietenilor mei de *in vino amiciția* și dragilor mei colegi din *la creme* anglofilă.

Lolei Gulias, de la Agenția Literară Antonia Kerrigan, pentru că a fost prima care a pariat pe scriitura mea.

Și, în mod cu totul special, editoarei mele, Raquel Gisbert, pentru formidabilul profesionalism, capacitatea de a-și face iluzii și a cheltui energie, precum și pentru că m-a suportat cu un umor și o îndârjire de neînfrânt.

Bibliografie

- Alcaraz, Ignacio, *Entre España y Marruecos. Testimonio de una época: 1923-75*, Catriel, Madrid, 1999.
- Idem, *Retratos en la memoria*, Catriel, Madrid, 2002.
- Alpert, Michael, „Operaciones secretas inglesas en España durante la segunda guerra mundial”, în *Espacio, tiempo y forma*, seria V, Historia Contemporânea, nr. 15, 2002.
- Armero, Josã Mário, *La política exterior de Franco*, Planeta, Barcelona, 1978.
- Balfour, Sebastián, Preston, Paul, *España y las grandes potencias en el siglo XX*, Critica, Barcelona, 1999.
- Berdah, Jean Francois, „La propaganda cultural británica en España durante la segunda guerra mundial a través de la acción del British Council. Un aspecto de las relaciones hispano-británicas 1939-46”, în J. Tusell (ed.), *El régimen de Franco: política y relaciones exteriores*, UNED, Madrid, 1993.
- Cardona, Gabriel, *Franco y sus generales. La manieura del tigre*, Temas de Hoy, Madrid, 2001.
- Caruana, Leonardo, „A wolf in sheep's clothing: Economic warfare in Spain, 1940-44”, *Journal of Economic History*, 16,1, 2003.
- Collado, Carlos, *España refugio nazi*, Temas de Hoy, Madrid, 2005.

Eccles, David, *By Safe Hand: The Letters of Sybil & David Eccles, 1939-42*, The Bodley Head, Londra, 1983.

Franco Salgado-Araujo, Francisco, *Mis conversaciones privadas con Franco*, Planeta, Barcelona, 1976.

Halstead, Charles R., „Un africain meconnu: le colonel Juan Beigbeder", *Revue d'Histoire de la Deuxieme Guerre Mondiale*, vol. 21, 1971.

Idem, „A «Somewhat Machiavellian» Face: Colonel Juan Beigbeder as High Commissioner in Spanish Morocco, 1937-1939", *The Historian*, 37, 1, 1974.

Hoare, Samuel, *Ambassador on Special Mission*, Collins, Londra, 1946.

Ibn Azuz, Mohamed, „Una vision realista del protectorado ejercido por Espana en Marruecos", *Actas del encuentro Espaha-Marruecos*, Publicaciones de la Asociacion Tetuân-Asniir, Tetuan, 1998.

Iglesias-Sarria, Manuel, *Mi suerte dijo si*, San Martin, Madrid, 1987.

Irujo, Jose Marfa, *La lista negra. Los espías nazis protegidos por Franco y la Iglesia*, Aguilar, Madrid, 2003.

Madariaga, Ma Rosa de, *Los moros que trajo Franco*, Martínez Roca, Madrid, 2002.

Martínez de Vicente, Patricia, *Embassy o la inteligencia de Mamburu*, Veleció, Madrid, 2003.

Merino, Ignacio, *Serrano Suner. Historia de una conducta*, Planeta, Barcelona, 1996.

Messenger, David, „Against the grain: Special Operations Executive in Spain 1941-45", *Special Issue on Special Operations Executive - New Approaches and Perspectives. Intelligence and National Security*, 20, 1, N. Wylie (ed.), 2005.

Moradiellos, Enrique, *Franco frente a Churchill*, Peninsula, Barcelona, 2005.

Morales, Victor, *Espana y el norte de Africa. El Protectorado espanol en Marruecos*, UNED, Madrid, 1986.

Moreno, Xavier, *Hitler y Franco. Diplomacia en tiempos de guerra*, Planeta, Barcelona, 2007.

Nerin, Gustau, *La guerra que vino de Africa*, Critica, Barcelona, 2005.

Nerin, Gustau, Bosch, Alfred, *El imperio que nunca existio. La aventura colonial discutida en Hendaye*, Plaza y Janes, Barcelona, 2001.

Palacios, Jesiis, *Los papeles secretos de Franco*, Temas de Hoy, Madrid, 1996.

Idem, *Las cartas de Franco*, La Esfera de los Libros, Madrid, 2005.

Phillips, Lucas, *El Pimpinela de la guerra espanola 1936/39*, Juventud, Barcelona, 1965.

Pino, Domingo del, „Rosalinda Powell Fox: ^,Espña, amante, aventurera aristocratica?", *AfEAR Ideas*, 6, 2005.

Platon, Miguel, *Los militares hablan*, Planeta, Barcelona, 2001.

Powell Fox, Rosalinda, *The Grass and the Asphalt*, Harter & Associates, Puerto de Sotogrande, 1997.

Ridruejo, Dionisio, *Casi unas memorias*, Peninsula, Barcelona, 2007.

Romero, Ana, *Historia de Carmen. Memorias de Carmen Diez de Rivera*, Planeta, Barcelona, 2002.

Rojas, Carlos, *Diez crisis del franquismo*, La Esfera de los Libros, Madrid, 2003.

Ros Agudo, Manuel, *La guerra secreta de Franco*, Critica, Barcelona, 2002.

Idem, *La gran tentacion. Franco, el imperio colonial y los planes de intervencion espanola en la segunda guerra mundial*, Styria, Barcelona, 2008.

Rubio, Javier, *Asilos y canjes durante la guerra civil espanola*, Planeta, Barcelona, 1979.

Salas Larrazabal, Ramon, *El Protectorado espanol en Marruecos*, MAPFRE, Madrid, 1992.

Sánchez Ruano, Francisco, *Islam y guerra civil espanola*, La Esfera de los Libros, Madrid, 2004.

Sana, Heleno, *El franquismo sin mitos. Conversaciones con Serrano Suner*, Grijalbo, Barcelona, 1982.

Serrano Suner, Ramon, *Entre Hendaye y Gibraltar*, Ediciones y publicaciones españolas, Madrid, 1947.

Idem, *Entre el silencio y la propaganda, la historia como fue. Memorias*, Planeta, Barcelona, 1977.

Schulze, Ingrid, „La propaganda alemana en España 1942-44", *Espacio, tiempo y forma*, serie V, Historia Contemporánea, 7, 1994.

Smyth, Denis, *Diplomacy and Strategy of Survival. British Policy and Franco's Spain*, Cambridge University Press, Cambridge, 1986.

Stafford, David, *Churchill and Secret Service*, John Murray, Londra, 1997.

Suárez, Luis, *España, Franco y la segunda guerra mundial*, Actas Editorial, Madrid, 1997.

Tussell, Javier (ed.), *El régimen de Franco: política y relaciones exteriores*, UNED, Madrid, 1993.

Idem, „Los cuatro ministros de asuntos exteriores de Franco durante la segunda guerra mundial", *Espacio, tiempo y forma*, serie V, Historia Contemporánea, 7, 1994.

Velasco, Carlos, „Propaganda y publicidad nazis en España durante la segunda guerra mundial: algunas características", *Espacio, tiempo y forma*, serie V, Historia Contemporánea, 7, 1994.

Vinas, Angel, *La Alemania nazi y el 18 de julio*, Alianza, Madrid, 1974.

Idem, *Franco, Hitler y el estallido de la guerra civil*, Alianza, Madrid, 2001.